

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. III

London

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E.C.

1912

LIST OF VATTHUS

IX. PĀPAVAGGO.

	PAGE
1. Cūḷekasāṭakabrāhmaṇa - - - - -	1
3. Lājadevadhītā - - - - -	5
2. Seyyasakatthera - - - - -	6
4. Anāthapiṇḍikaseṭṭhi - - - - -	9
5. Asaṇṇataparikkhārabbhikkhu - - - - -	15
6. Bīḷālapādakaseṭṭhi - - - - -	17
7. Mahādhanaṇṇija - - - - -	21
8. Kukkuṭamitta - - - - -	24
9. Kokasunakhaluddaka - - - - -	31
10. Maṇikāraḷulūpagatissatthera - - - - -	34
11. Tayojana - - - - -	38
12. Suppabuddhasakka - - - - -	44

X. DAṆḌAVAGGO.

1. Chabbaggiyānaṇ - - - - -	48
2. Chabbaggiyānaṇ - - - - -	49
3. Sambahulakumāra - - - - -	50
4. Kuṇḍadhānatthera - - - - -	52
5. Visākhādināṇ Upāsikānaṇ Uposathakamma - - - - -	58
6. Ajaḡarapeta - - - - -	60
7. Mahāmoggaḷānatthera - - - - -	65
8. Bahubhaṇḍikabhikkhu - - - - -	72
9. Santatimahāmatṭa - - - - -	78
10. Pilotikatthera - - - - -	84
11. Sukhasāmaṇera - - - - -	87

XI. JARĀVAGGO.

1. Visākhāya Sahāyikānaṇ - - - - -	100
2. Sirimā - - - - -	104
3. Uttarittherī - - - - -	110
4. Sambahulaadhimāṇikabhikkhūnaṇ - - - - -	111

5. Janapadakalyāṇirūpanandattheri	-	-	-	-	113
6. Mallikādevī	-	-	-	-	119
7. Lāḷudāyitthera	-	-	-	-	123
8. Ānandattherassa Udānagāthā	-	-	-	-	127
9. Mahādhanasetṭhiputta	-	-	-	-	129

XII. ATTAVAGGO.

1. Bodhirājakumāra	-	-	-	-	134
2. Upanandasakyaputtatthera	-	-	-	-	139
3. Padhānikatissatthera	-	-	-	-	142
4. Kumārakassapamātuttheri	-	-	-	-	144
5. Mahākālaupāsaka	-	-	-	-	149
6. Devadatta	-	-	-	-	152
7. Saṅghabhedaparisakkana	-	-	-	-	154
8. Kālatthera	-	-	-	-	155
9. Cūḷakālaupāsaka	-	-	-	-	157
10. Attadatthatthera	-	-	-	-	158

XIII. LOKAVAGGO.

1. Aññataradahasabhikkhu	-	-	-	-	161
2. Suddhodana	-	-	-	-	163
3. Pañcasatavipassakabhikkhu	-	-	-	-	165
4. Abhayarājakumāra	-	-	-	-	166
5. Sammuñjanitthera	-	-	-	-	168
6. Aṅgulimālatthera	-	-	-	-	169
7. Pesakāradhītā	-	-	-	-	170
8. Tiṇṣasabhikkhu	-	-	-	-	176
9. Ciñcamāṇavikā	-	-	-	-	178
10. Asadisadāna	-	-	-	-	183
11. Anāthapiṇḍikaputtakāla	-	-	-	-	189

XIV. BUDDHAVAGGO.

1. Māgandiya	-	-	-	-	193
2. Yamakappāṭihāriya	-	-	-	-	199
3. Erakapattanāgarāja	-	-	-	-	230
4. Ānandattherauposathapañha	-	-	-	-	236
5. Anabhiratabhikkhu	-	-	-	-	238
6. Aggidattabrāhmaṇa	-	-	-	-	241
7. Ānandattherapucchitapañha	-	-	-	-	247
8. Sambahulabhikkhu	-	-	-	-	249
9. Kassapadasabalassa Suvannacetiya	-	-	-	-	250

XV. SUKHAVAGGO.

	PAGE
1. <i>Ñāṭikalāhavūpasamana</i> - - - - -	254
2. <i>Māra</i> - - - - -	257
3. <i>Kosalarañño Parājaya</i> - - - - -	259
4. <i>Aññatarakuladārikā</i> - - - - -	260
5. <i>Aññataraupāsaka</i> - - - - -	261
6. <i>Pasenadikosala</i> - - - - -	264
7. <i>Tissatthera</i> - - - - -	267
8. <i>Sakkupaṭṭhāna</i> - - - - -	269

XVI. PIYAVAGGO.

1. <i>Tiṇṇaṇ Bhikkhūnaṇ</i> - - - - -	273
2. <i>Aññatarakuṭumbika</i> - - - - -	276
3. <i>Visākhā</i> - - - - -	278
4. <i>Licchavī</i> - - - - -	279
5. <i>Anitthagandhakumāra</i> - - - - -	281
6. <i>Aññatarabrāhmaṇa</i> - - - - -	284
7. <i>Pañcasatadāraka</i> - - - - -	286
8. <i>Anāgāmitthera</i> - - - - -	288
9. <i>Nandiya</i> - - - - -	290

XVII. KODHAVAGGO.

1. <i>Rohiṇīkhattiyakaññā</i> - - - - -	295
2. <i>Aññatarabhikkhu</i> - - - - -	299
3. <i>Uttarāupāsikā</i> - - - - -	302
4. <i>Mahāmogallānattherapaṇha</i> - - - - -	314
5. <i>Sāketabrāhmaṇa</i> - - - - -	317
6. <i>Puṇṇāya</i> - - - - -	321
7. <i>Atulaupāsaka</i> - - - - -	325
8. <i>Chabbaggiya</i> - - - - -	330

XVIII. MALAVAGGO.

1. <i>Goghātakaputta</i> - - - - -	332
2. <i>Aññatarabrāhmaṇa</i> - - - - -	338
3. <i>Tissatthera</i> - - - - -	341
4. <i>Lāludāyitthera</i> - - - - -	344
5. <i>Aññatarakulaputta</i> - - - - -	348
6. <i>Cullasāri</i> - - - - -	351
7. <i>Pañcasataupāsaka</i> - - - - -	355
8. <i>Tissadahara</i> - - - - -	357
9. <i>Pañcaupāsaka</i> - - - - -	360
10. <i>Meṇḍakasetṭhi</i> - - - - -	363
11. <i>Ujjhānasaññitthera</i> - - - - -	376
12. <i>Subhaddaparibbājaka</i> - - - - -	377

XIX. DHAMMATTHAVAGGO.

	PAGE
1. Vinicchayamahāmatta - - - - -	380
2. Chabbaggiya - - - - -	382
3. Ekuddānatthera - - - - -	384
4. Lakunṭakabhaddiyatthera - - - - -	387
5. Sambahulabhikkhu - - - - -	388
6. Hatthaka - - - - -	390
7. Aññatarabrāhmaṇa - - - - -	392
8. Titthiya - - - - -	393
9. Ariyabālisika - - - - -	396
10. Sambahulasīlādisampannabhikkhu - - - - -	398

XX. MAGGAVAGGO.

1. Pañcasatabhikkhu - - - - -	401
2. Aniccalakkhaṇa - - - - -	405
3. Dukkhalakkhaṇa - - - - -	406
4. Anattalakkhaṇa - - - - -	406
5. Padhānakammikatissatthera - - - - -	407
6. Sūkarapeta - - - - -	410
7. Poṭṭhatthera - - - - -	417
8. Sambahulamahallakabhikkhu - - - - -	421
9. Suvannakāratthera - - - - -	425
10. Mahādhanavāṇija - - - - -	429
11. Kisāgotamī - - - - -	432
12. Paṭācārā - - - - -	434

XXI. PAKIṆṆAKAVAGGO.

1. Gaṅgārohaṇa - - - - -	436
2. Kukkuṭaṇḍakhādikā - - - - -	449
3. Bhaddiyabhikkhu - - - - -	451
4. Lakunṭakabhaddiyatthera - - - - -	453
5. Dārusākāṭikaputta - - - - -	455
6. Vajjiputtakabhikkhu - - - - -	460
7. Cittagahapati - - - - -	463
8. Cūlasubhaddā - - - - -	465
9. Ekavihāritthera - - - - -	471

XXII. NIRAYAVAGGO.

1. Sundariparibbājikā - - - - -	474
2. Duccaritaphalānubhāvasatta - - - - -	479
3. Vaggumudātīriyabhikkhu - - - - -	480
4. Khema - - - - -	481
5. Dubbacabhikkhu - - - - -	483
6. Issāpakataitthi - - - - -	486
7. Sambahulabhikkhu - - - - -	487
8. Nigaṇṭhānaṇ - - - - -	489
9. Titthiyasāvaka - - - - -	492

IX. PĀPAVAGGO.

1. CŪLEKASĀṬAKABRĀHMAṆAVATTHU.

ABHITTHARETHA kalyāṇe¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Cūlekasāṭakabrāhmaṇaṇ ārabha kathesi.

Vipassidasabalakālasmiṇ hi Mahāekasāṭakabrāhmaṇo nāma ahosi, ayaṇ pana etarahi Sāvattiyaṇ Cūlekasāṭako nāma. Tassa hi eko nivāsanasāṭako² ahosi brāhmaṇiyāpi eko, ubhinnaṃ pi ekam eva pāpuraṇaṇ,³ bahigamanakāle brāhmaṇo vā brāhmaṇī vā taṇ pārupati.⁴ Ath' ekadivasaṇ vihāre dhammasavanaṇ ghosite brāhmaṇo āha: 'bhoti dhammasavanaṇ ghositaṇ, kiṇ divā dhammasavanaṇ gacchasi⁵ udāhu rattiṇ, pāpuraṇassa hi abhāvena na sakkā amhehi ekato gantun' ti. Brāhmaṇī 'sāmi ahaṇ divā gamissāmī' ti sāṭakaṇ pārupitvā⁶ agamāsi. Brāhmaṇo divasabhāgaṇ gehe vītināmetvā rattiṇ gantvā Satthu purato nisinna⁷ dhammaṇ assosi. Ath' assa sarīraṇ pharamānā pañcavaṇṇā pīti uppajji. So Satthāraṇ pūjitukāmo⁸ hutvā 'sace imaṇ sāṭakaṇ dassāmi n' eva brāhmaṇiyā na mayhaṇ pāpuraṇaṇ bhavissatī' ti cintesi. Ath' assa macchera-cittānaṇ sahaṣsaṇ uppajji pun' ekaṇ saddhācittaṇ uppajji,

¹ F. a. pāpā.

³ B. pārup°. B¹. pārupp°.

⁵ F. B. B¹. gamissasi.

⁷ B. a. va.

² B. a. nāma..

⁴ B¹. pāruppi.

⁶ B¹. °etvā.

⁸ F. B¹. °etu°.

taṇ abhibhavantaṇ¹ puna maccheracittaṇ² uppajji. Iti 'ssa balavamaccherāṇ bandhitvā gaṇhantaṇ³ viya saddhācittaṇ paṭibāhati yeva. Tassa 'dassāmi na dassāmī' ti cintentass' eva paṭhamayāmo gato, majjhimayāmo sampatto. Tasmiṇ pi dātuṇ nāsakkhi, pacchimayāmo sampatto.⁴ So cintesi: 'mama saddhācittena maccheracittena ca⁵ saddhiṇ yujjhantass' eva dve⁶ yāmā vītivattā, imaṇ⁷ mama ettakaṇ maccheracittaṇ vaḍḍhamāṇaṇ catūhi apāyehi sīsaṇ ukkhipituṇ na dassati, dassāmi dānaṇ '⁸ ti so maccherasahassaṇ abhibhavitvā saddhācittaṇ purecārikaṇ katvā sātakaṇ ādāya Satthu pādamūle ṭhapetvā 'jitam me jitam me' ti⁹ tikkhattuṇ mahāsaddaṇ akāsi. Rājā Pase-nadi Kosalo dhammaṇ suṇanto taṇ saddaṇ sutvā 'pucchatha naṇ¹⁰ kiñci kira tena jitan' ti āha. So rājapurisehi pucchito tam atthaṇ ārocesi. Taṇ sutvā rājā 'dukkaraṇ kataṇ brāhmaṇena, saṅgham¹¹ assa karissāmī' ti ekaṇ¹² sātakayugaṇ dāpesi.¹³ Tam pi Tathāgatass' eva adāsi. Puna rājā dve cattāri aṭṭha solasā ti dviguṇaṇ katvā¹⁴ dāpesi. So tāni pi Tathāgatass' eva adāsi. Ath' assa rājā dvattiṇsa yugāni dāpesi, 'brāhmaṇo attano agahetvā¹⁵ laddhaṇ laddhaṇ vissajjesi¹⁶ yevā' ti vatvā vādamocanattaṇ tato ekaṇ yugaṇ attano ekaṇ brāhmaṇiyā ti dve yugāni gahetvā tiṇsa yugāni Tathāgatass' eva adāsi. Rājā pana tasmiṇ satakkhattum¹⁷ pi¹⁸ dadante puna dātukāmo va¹⁹ ahosi. Pubbe Mahāekasātakako catusaṭṭhiyā sātakayugesu dve aggahesi, ayaṇ pana

¹ S. °amāṇaṇ. B. °itvā.

² F. B. B¹. maccherasahassaṇ.

⁴ S. °yāme °patte.

⁶ B. dvi.

⁸ B. nan.

¹⁰ F. puccha nanu. S. a. yaṇ.

¹² B. eka°.

¹⁴ C. om.

¹⁶ F. a. ti. C. corr. S. °eti.

¹⁸ B¹. paṭi°.

³ B¹. gaṇhi.

⁵ B. om.

⁷ B. idaṇ.

⁹ B¹. a. āpoṭetvā.

¹¹ C^a. sahassam.

¹³ B. a. so.

¹⁵ B. ga°.

¹⁷ B¹. om.

¹⁹ B. yeva.

dvattiṇṣāya¹ laddhakāle dve aggahesi. Rājā purise āṇāpesi: 'dukkaraṇaṇ bhāṇe brāhmaṇena kataṇ, antepure² mama dve kambalāni āharāpeyyāthā'³ ti. Te tathā kariṇsu. Rājā satasahassagghanake dve kambale dāpesi, brāhmaṇo 'na⁴ ime mama sarīre upayogaṇ arahanti,⁵ Buddhasāsanassa v' ete⁶ anucchavikā' ti ekaṇ kambalaṇ antogandhakutiyaṇ Satthu sayanassa⁷ upari vitānaṇ katvā bandhi,⁸ ekaṇ attano ghare nibaddhaṇ bhuñjantassa bhikkhuno bhattakiccatthāne vitānaṇ katvā bandhi. Rājā sāyaṇhasamaye Satthu santikaṇ gantvā⁹ kambalaṇ sañjānitvā 'bhante kena pūjā katā' ti pucchitvā, 'Ekasāṭakenā' ti vutte, 'brāhmaṇo mama¹⁰ pasādanaṭṭhāne¹¹ yeva pasīdati' ti¹² cattāro hatthi cattāro asse cattāri kahāpaṇasahassāni catasso itthiyo¹³ catasso dāsiyo¹⁴ cattāro gāmaṇare ti¹⁵ evaṇ yāvata¹⁶ cattāri cattāri katvā sabba-catukkaṇ nāma¹⁷ assa dāpesi.

Dhammasabbhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ: 'aho acchariyaṇ Cūlekasāṭakassa kammaṇ, taṇ¹⁸ muhuttam eva sabbacatukkaṇ labhi, tthāne¹⁹ katena kalyāṇakammena ajj' eva²⁰ vipāko dinno' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave sacāyaṇ Ekasāṭako paṭhamayāme mayhaṇ dātuṇ asakkhissa,²¹ sabbasoḷasakaṇ alabhissa; sace majjhimayāme asakkhissa, sabbatthakaṇ

¹ B. °sayugaṇ.² F. antopure. B¹. °purato.³ B¹. haratha. F. C. C^a. S. maṇ har°.⁴ F. °ne na.⁵ B¹. āharissāmi.⁶ F. dve te. B. om. v'.⁷ B¹. āsanassa.⁸ B. anub°.⁹ B. a. taṇ.¹⁰ C. om.¹¹ B¹. passīdana°. F. B. °daṭṭh°. C. °tṭhe.¹² F. a. vatvā.¹³ C. om. ca° i°.¹⁴ B. a. cattāro purise.¹⁵ S. cattāri gāmaṇarāni ti. B. caturo.¹⁶ F. yāva satā. B¹. sabbāni. B. yāva satta.¹⁷ B. nāmā.¹⁸ B. kataṇ.¹⁹ B. idāni.²⁰ B. ajja me.²¹ B¹. sakkhissasi.

alabhissa, balavapacchimayāme¹ dinnattā pan' esa sabba-catukkaṇ labhi, kalyāṇakammaṇ karontena hi uppanna-cittaṇ ahāpetvā² taṇ khaṇaṇ yeva kātappaṇ, dandhaṇ³ kataṇ kusalaṇ hi sampattiṇ dadamāṇaṇ dandham eva dadāti, tasmā cittuppādasamanantaram eva kalyāṇakammaṇ kātappaṇ' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

116. 'Abhittharetha kalyāṇe, pāpā cittaṇ nivāraye,
dandhaṇ hi karoto puññaṇ pāpasmiṇ ramatī⁴
mano' ti.

Tattha abhittharethā ti turitaturitaṇ sīghasīghaṇ kareyyā ti attho, gihinā vā hi⁵ 'salākabhaddadānādisu kiñcid eva kusalaṇ karissāmī' ti citte uppanne yathā aññe okasaṇ na labhanti, evaṇ 'ahaṇ pure ahaṇ pure'⁶ ti turitaturitam⁷ eva kātappaṇ, pabbajitena vā upajjhāya-vattādini karontena aññassa okasaṇ adatvā 'ahaṇ pure' ti turitaturitam eva kātappaṇ. Pāpā cittaṇ ti kāyaduccaritādito pana pāpakammato⁸ akusalacittuppādato vā sabbathāmena⁹ cittaṇ nivāraye. Dandhaṇ hi karoto ti yo pana 'dassāmi karissāmi sampajjissati'¹⁰ nu kho no'¹¹ ti evaṇ picchilamaggena¹² gacchanto viya dandhaṇ puññaṇ karoti tassa Ekasātakassa viya maccherasahassaṇ pāpaṇ okasaṇ labhati, ath' assa pāpasmiṇ ramatī mano, kusalakammakaraṇakāle yeva hi cittaṇ kusale ramati, tato muccitvā pāpaninam¹³ eva hoti.¹⁴

¹ C^a. sace for balava.

² C. C^a. āh°.

³ B. dandaṇ. B¹. dantaṇ.

⁴ B¹. rammati.

⁵ S. om.

⁶ B. C. om. two..

⁷ S. C. °ten'.

⁸ B. kāyaduccaritādipāpakammato vā.

⁹ B. sabbatthakam eva.

¹⁰ C. āpa°.

¹¹ B. me no. F. mano.

¹² F. pi capala°. B. pi cikkhalla°.

¹³ F. °cittam. B. pāpā ni°.

¹⁴ B. a. ti.

Gāthāvasāne¹ bahū bhikkhū² sotāpattiphalādini pāpu-
niṇṣū ti.

Cūlekasāṭakabrāhmaṇassa vatthu.³

2. SEYYASAKATATHERAVATTHU.

Pāpañ ce puriso ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Seyyasakattheraṇ⁴ ārabba kathesi.

So hi⁵ Lāludāyittherassa⁶ saddhivihāriko attano ana-
bhiratiṇ tassa ārocetvā tena paṭhamasaṅghādisesakamme
samādapito uppannuppannāya anabhiratiyā taṇ kammam
akāsi. Satthā tassa⁷ kiriyaṇ sutvā taṇ pakkosāpetvā
'evaṇ kira tvaṇ karosī' ti pucchitvā, 'āma bhante' ti
vutte, 'kasmā bhāriyaṇ kammam akāsi ananucchavikaṇ
moghapurisā' ti nānappakārato garahitvā sikkhāpadaṇ
paññāpetvā, 'evarūpaṇ hi⁸ kammaṇ diṭṭhadhamme pi
sampparāye pi dukkhasaṇvattaniyam⁹ eva hotī' ti vatvā
anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

117. 'Pāpañ ce puriso kayirā na naṇ kayirā punap-
punaṇ,
na tamhi chandaṇ¹⁰ kayirātha, dukkho pāpassa
uccayo' ti.

Tass' attho : sace puriso sakiṇ pāpakammaṇ kareyya
taṇ khaṇam¹¹ eva paccavekkhitvā idaṇ appaṭirūpaṇ olāri-
kan ti na naṇ kayirā punappunaṇ, yo pi¹² tamhi

¹ B. °pariyosāne.

² B. om.

³ B. °navatthu, and a. paṭhamanaṇ.

⁴ Cf. Saṅghādisesa i. 1, C. i. 9. Ca. Seyyasaṇṣaka°.

F. Seyyaka°.

⁵ B. pana.

⁶ B¹. Kāl°.

⁷ B. a. taṇ.

⁸ B. pi.

⁹ B. °antikam.

¹⁰ C. C^a. cch°.

¹¹ B. °ne.

¹² B. hi.

chando vā ruci¹ vā uppajjeyya tam pi vinodetvā na kayi-rāth'² eva, kiṅkāraṇā? dukkho pāpassa uccayo pāpassa hi uccayo vaḍḍhi idhaloke pi paraloke³ pi dukkham eva āvahatī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Seyyasakattherassa vatthu.⁴

3. LĀJADEVADHĪTĀVATTHU.

Puññaṇ ce ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Lājadevadhītaṇ ārabba kathesi.

Vatthuṇ Rājagahe samuṭṭhitaṇ.

Āyasmā hi Mahākassapo Pippaliguhāyaṇ viharanto jhānaṇ samāpajjitvā sattame divase utthāya⁵ dibbena cakkhunā bhikkhācāraṭṭhānaṇ olokento ekaṇ sālikkhetta-pālikaṇ itthiṇ sālisīsā⁶ gahetvā lāje kurumānaṇ disvā 'saddhā nu kho assaddhā' ti vīmaṇsitvā, 'saddhā ti ñatvā, 'sakkhissati nu kho me saṅgahaṇ kātuṇ⁷ no' ti upadhārento, 'visārada kuladhītā mama saṅgahaṇ karissati, katvā ca pana mahāsampattiṇ labhissati' ti ñatvā cīvaraṇ pārūpitvā⁸ pattam ādāya sālikkhetta-samāpe⁹ aṭṭhāsi. Kuladhītā therāṇ disvā va pasannacittā pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭasarirā¹⁰ 'tiṭṭhatha¹¹ bhante' ti vatvā lāje ādāya vegena gantvā therassa patte ākiritvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā 'bhante tumhehi diṭṭhadhammassa bhāginī¹² assan' ti patthanaṇ akāsi. Thero 'evaṇ hōtū' ti anumodanaṇ akāsi. Sāpi therāṇ vanditvā attanā dinna-dānaṇ āvajjamānā nivatti. Tāya ca pana kedāramariyā-

¹ B. chandaṇ ruciṇ.

² B. kayiram.

³ B. samparāye.

⁴ B. °ravatthu, and a. dutīyaṇ.

⁵ B. B¹. vu°.

⁶ S. °āni. B¹. °ānaṇ. B. °e.

⁷ B¹. karitūṇ.

⁸ B¹. °etvā.

⁹ B. a. yeva.

¹⁰ B. phuṭṭha°.

¹¹ C. C^a. tiṭṭha.

¹² B. B¹. bhāgi.

dāya gamanamagge ekasmiṃ bile ghoraviso sappo¹ nipajji. So² therassa kāsāyapaticchannaṃ jaṅghaṃ ḍasitūṃ nāsak-khi. Itarā dānaṃ āvajjamānā nivattantī taṃ padesaṃ pāpunī. Sappo bilā nikkhamitvā taṃ ḍasitvā tatth'³ eva pātesi. Sā pasannena⁴ cittena kālaṃ katvā Tāvatiṃsa-bhavane tiṃsayojanike kanakavimāne suttappabuddhā viya sabbālaṃkārena patimaṇḍitena⁵ tigāvutena attabhāvena nibbatti. Sā⁶ dvādasayojanikaṃ ekaṃ dibbavatthaṃ nivāsetvā ekaṃ⁷ pārupitvā accharāsahassaparivutā pubba-kammaṃ pakāsanatthaṃ⁸ suvaṇṇalājabharitena⁹ olamban-tena¹⁰ suvaṇṇasarakena patimaṇḍite vimānadvāre tthitā attano sampattiṃ oloketvā¹¹ 'kin nu kho me katvā ayaṃ sampatti laddhā' ti dibbena cakkhunā upadhārentī 'ayyassa me Mahākassapattherassa dinnalājanissanden' esā¹² laddhā' ti aññāsi, 'mayā¹³ evaṃ parittakkena kam-mena evarūpaṃ sampattiṃ labhitvā na dāni mayā pamaj-jitūṃ vaṭṭati' ti 'ayyassa vattapaṭivattaṃ¹⁴ pi¹⁵ katvā imaṃ sampattiṃ thāvaraṃ¹⁶ karissāmī' ti cintetvā pāto va kana-kamayaṃ sammajjaniṃ¹⁷ c' eva kacavarachaddaniṃ¹⁸ ca ādāya gantvā¹⁹ therassa pariveṇaṃ sammajjitvā pāṇiyaṃ paribhojaniyaṃ upatṭhāpeti.²⁰ Thero taṃ disvā 'kenaci daharena vā sāmaṇerena vā vattaṃ kataṃ bhavissatī' ti sallakkhesi.²¹ Sā dutiyadivase pi tathā²² akāsi, thero pi taṃ²³ tath' eva sallakkhesi. Tatiyadivase pi²⁴ thero tassā

¹ C. C^a. ghorāsivisasappo.² C. C^a. nipajjito.³ B. tath'.⁴ B. °nna°.⁵ B. a. sarīrena.⁶ B. om.⁷ B. om.⁸ B. °tthāya.⁹ B¹. °pūritena.¹⁰ B. °kena.¹¹ B¹. °entī.¹² C. eva sā. B. om.¹³ B. sā.¹⁴ C. vattaṃ.¹⁵ B. om.¹⁶ B¹. dhiraṃ.¹⁷ S. sammuñjaniṃ.¹⁸ B. kacavarapacchichaddanakañ.¹⁹ B¹. āg°.²⁰ B¹. °esi.²¹ B. °etvā vasi.²² B. tath' eva.²³ B. om.²⁴ B. pana.

sammajjaniyasaddaṇ¹ sutvā tālacchiddādihi² pavitṭhasarī-
 robhāsaṇ disvā dvāraṇ vivaritvā ‘ko eso sammajjati’ ti
 pucchi. ‘Ahaṇ bhante tumhākaṇ upatṭhāyikā Lājadeva-
 dhītā’ ti. ‘Nanu mayhaṇ evaṇnāmikā upatṭhāyikā nāma
 natthi’ ti.³ ‘Ahaṇ bhante sālikkhettaṇ rakkhamānā lāje
 datvā pasannacittā nivattanti sappena datṭhā kālaṇ katvā
 Tāvatiṇsadevaloke⁴ uppannā, mayā ayyaṇ nissāya ayaṇ
 sampatti laddhā, idāni pi “tumhākaṇ vattapaṭivattaṇ
 katvā sampattiṇ thāvaraṇ⁵ karissāmī” ti āgat’ amhi
 bhante’ ti. ‘Hiyyo pi pare pi tayā v’ etaṇ thānaṇ sam-
 majjantiyā⁶ va pāṇiyaṇ paribhojanaṇ upatṭhāpitan’ ti.
 ‘Āma bhante’ ti. ‘Apehi⁷ devadhīte tayā kataṇ vattaṇ
 kataṇ⁸ hotu, ito patṭhāya imaṇ thānaṇ mā āgamī’⁹ ti.
 ‘Bhante mā maṇ nāsetha, tumhākaṇ vattaṇ katvā sam-
 pattin me thiraṇ kātuṇ dethā’ ti. ‘Apehi devadhīte mā
 me anāgate cittavijaniṇ gahetvā nisinnehi dhammakathi-
 kehi “Mahākassapattherassa kira ekā devadhītā āgantvā
 vattapaṭivattaṇ katvā pāṇiyaṇ paribhojanaṇ upatṭhā-
 peti” ti vattabbaṇ kari, ito patṭhāya idha māgami¹⁰
 paṭikkamī’ ti. Sā ‘mā maṇ bhante nāsethā’ ti punap-
 puna yāci yeva. Thero ‘nāyaṇ mama vacanaṇ suṇāti’ ti
 cintetvā ‘tava¹¹ pamāṇaṇ na jānāsī’ ti accharaṇ¹² pahari.
 Sā tattha saṇṭhātuṇ¹³ asakkonti ākāse uppatitvā añjaliṇ
 paggayha ṭhitā¹⁴ ‘bhante mayā laddhaṇ sampadaṇ¹⁵ mā
 nāsetha thāvaraṇ kātuṇ dethā’ ti rodanti paridevanti¹⁶
 ākāse atṭhāsi. Satthā Jetavane¹⁷ gandhakuṭiyaṇ nisinno

¹ B. °isaddaṇ.² B. °chiddehi ca.³ B¹. a. pucchi.⁴ B¹. °tiṇsabhavane.⁵ B¹. dhīraṇ.⁶ S. sammatṭhan ti tayā. B. sammajjitan tayā.⁷ B. appehi, so *infra*.⁸ B. ā. va.⁹ B. māg°.¹⁰ B¹. mā āgaccha. C. C^a. S. om.¹¹ B. tuvaṇ.¹² C. C^a. °riyaṇ, *corr.* °riṇ.¹³ B¹. sandhāretuṇ.¹⁴ B. om¹⁵ S. laddhasa°. B¹. sampatti. B. laddhasampattiṇ.¹⁶ B. om.¹⁷ B. om.

Anāthapiṇḍiko hi vihāram eva uddissa catupaññāsako-
 tidhanaṃ buddhasāsane vikiritvā Satthari Jetavane viha-
 rante devasikaṃ tīṇi mahāupaṭṭhānāni¹ gacchati,² gac-
 chanto ca³ “kin nu kho ādāya āgato” ti⁴ sāmaṇerā vā
 daharā vā hattham pi me olokeyyun’ ti tucchahattho
 nāma na gatapubbo, pāto va gacchanto yāguṃ gāhāpetvā
 va gacchati, katapātārāso sappinavanitādīni bhesajjāni⁵
 sāyaṇhasamaye mālāgandhavilepanavattthādīni gāhāpetvā⁶
 gacchati.⁷ Vohārūpajīvino pi ’ssa hatthato aṭṭhārasako-
 tidhanaṃ iṇaṃ gaṇhiṃsu, kulasantakāpi ’ssa aṭṭhārasa-
 hiraññakoṭiyo nadītīre nidahitvā ṭhapitā udakena kūle
 bhinne mahāsamuddaṃ pavasiṃsu,⁸ evam assa⁹ anupub-
 bena parikkhayaṃ agamāsi. So evaṃbhūto pi saṅghassa
 dānaṃ deti yeva, paṇitaṃ pana katvā dātuṃ na sakkoti.
 So ekadivasaṃ Satthārā ‘dīyati pana no gahapatikule
 dānaṃ’ ti vutte ‘dīyati¹⁰ bhante¹¹ taṃ ca kho kaṇḍajakaṃ¹²
 bilaṅgadutiyaṃ’¹³ ti āha. Atha naṃ Satthā ‘gahapati
 “lūkhaṃ dānaṃ demī” ti mā cintayi, cittasmiṃ hi paṇite¹⁴
 buddhādīnaṃ¹⁵ dinnadānaṃ lūkhaṃ nāma natthi, api ca
 taṃ¹⁶ aṭṭhannaṃ ariyapuggalānaṃ¹⁷ desi,¹⁸ ahaṃ pana
 Velāmakāle¹⁹ sakala-Jambudīpaṃ unnaṅgalaṃ katvā mahā-

¹ C^a. upa°.² C^a. om.³ B. va. K. om.⁴ B¹. gacchāmi.⁵ K. a. gāh° vihāraṃ gacchati.⁶ K. B. a. vihāraṃ.⁷ K. B. B¹. a. evaṃ niccakālam (B¹. niccam) eva divase
 divase (B. om. one, B¹. om. both) dānaṃ datvā silaṃ rak-
 khati (B¹. °itvā), aparabhāge dhanakkhayaṃ gacchati.⁸ K. pāv°.⁹ K. om.¹⁰ K. a. me.¹¹ K. a. kule dānaṃ.¹² B¹. om.¹³ B¹. pilaṅkadutiyaṃ. K. vil°.¹⁴ C. C^a. S. a. na (atthi *infra*).¹⁵ B¹. godhumādīni.¹⁶ K. B. B¹. tvaṃ. S. naṃ. K. a. gahapati.¹⁷ K. B. a. dānaṃ.¹⁸ B. adāsi.¹⁹ K. Velāmaabrāhmaṇa°.

dānaṃ¹ pavattayamāno² pi tisaraṇagamanam³ pi kiñci nālatthaṃ,⁴ dakkhiṇeyyā nāma evaṃ dullabhā, tasmā “lūkhaṃ me⁵ dānaṃ” ti mā cintayī’ ti vatvā Velāma-suttam assa kathesi.

Ath’ assa dvārakoṭṭhake adhivatthā devatā Satthari c’ eva Satthu sāvakesu ca gehaṃ pavisantesu tesāṃ tejena saṇṭhātuṃ⁶ asakkonti ‘yathā ime imaṃ gehaṃ na pavissanti⁷ tathā gahapatiṃ paribhindissāmī’ ti taṃ⁸ vattukāmāpi issarakāle kiñci vattuṃ nāsakkhi, ‘idāni panāyaṃ⁹ duggato, gaṇhissati me vacanan’ ti¹⁰ rattibhāge seṭṭhissa sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse aṭṭhāsi. Atha naṃ seṭṭhī¹¹ disvā ‘ko eso’ ti āha.¹² ‘Ahan te mahāseṭṭhi catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā devatā¹³ tuyhaṃ¹⁴ ovādadānatthāya¹⁵ āgatā’ ti. ‘Tena hi vadehī’¹⁶ ti. ‘Mahāseṭṭhi tayā pacchimakālaṃ anoloketvā va samaṇassa¹⁷ Gotamassa sāsane bahuṃ dhanāṃ vippakiṇṇaṃ,¹⁸ duggato hutvāpi taṃ¹⁹ na muñcesi²⁰ yeva, evaṃ vattamāno katipāhen’ eva ghāsacchādanam pi na labhissasi, kin te samaṇena Gotamena, atipariccāgato²¹ oramitvā kammante payojento kuṭumbaṃ saṇṭhapehī’ ti. ‘Ayaṃ me tayā dinnaovādo’²² ti. ‘Āma seṭṭhī’²³ ti. ‘Gaccha nāhaṃ tādīsinaṃ²⁴ sata-

¹ B¹. a. datvā.² K. °ttamāno.³ B¹. °gataṃ. B. sar°.⁴ B¹. alabhitvā.⁵ Ca. evaṃ dhamme. B. me lū°.⁶ K. sandhāretuṃ. B¹. santār°.⁷ S. pavissanti.⁸ C. Ca. om.⁹ K. pana a°.¹⁰ K. a. sā.¹¹ B. om.¹² K. pucchi.¹³ K. devadhītā.¹⁴ B¹. tumhe.¹⁵ B¹. ovādanatthāya. B. ovādatth°.¹⁶ S. ovad°. K. a. devate.¹⁷ B¹. °ṇa°.¹⁸ B¹. vikiranaṃ. B. B¹. S. a. idāni.¹⁹ K. a. samaṇaṃ Gotamaṃ.²⁰ K. B. B¹. °asi.²¹ B¹. aticcā°.²² B. dinno ov°.²³ K. mahās°.²⁴ S. tādīsena. B. a. satena pi sahasena pi.

sahassena pi sakkā harāpetuṇ,¹ ayuttaṇ te vuttaṇ, kiṇ
 tayā mama gehe vasamānāya,² sīghaṇ³ me gharā nik-
 khamā'⁴ ti.⁵ Sā sotāpannassa ariyasāvakassa vacanaṇ
 sutvā tḥātuṇ asakkonti dārake ādāya nikkhami. Nikkha-
 mitvā ca pana aññatra⁶ vasanaṭṭhānaṇ alabhamānā⁷
 'setṭhiṇ khamāpetvā va⁸ tath'⁹ eva vasissāmi' ti¹⁰ naga-
 rapariggāhakadevaputtaṇ¹¹ upasaṇkamitvā attanā katā-
 parādhaṇ ācikkhitvā 'ehi maṇ setṭhissa santikaṇ netvā
 khamāpetvā vasanaṭṭhānaṇ dāpehi' ti āha. So 'ayuttaṇ
 tayā vuttaṇ, nāhaṇ tassa santikaṇ gantuṇ¹² ussahissāmi'¹³
 ti taṇ paṭikkhipi.¹⁴ Sā catunnaṇ mahārājānaṇ¹⁵ santikaṇ
 gantvā tehi pi¹⁶ paṭikkhittā¹⁷ Sakkaṇ devarājānaṇ upa-
 saṇkamitvā taṇ pavattiṇ ācikkhitvā 'ahaṇ deva vasana-
 ṭṭhānaṇ alabhamānā¹⁸ dārake hatthe¹⁹ gahetvā anāthā
 vicarāmi,²⁰ vasanaṭṭhānaṇ me dāpehi' ti suṭṭhutarāṇ yāci.
 Atha naṇ so²¹ 'aham pana²² tava kāraṇā²³ setṭhiṇ vattuṇ
 na²⁴ sakkhissāmi, ekaṇ pana te upāyaṇ kathessāmi' ti
 āha.²⁵ 'Sādhu deva kathehi' ti. 'Gaccha setṭhino
 āyuttakavesaṇ gahetvā setṭhissa hatthato paṇṇaṇ āro-
 petvā²⁶ vohārūpajīvihi gahitaṇ²⁷ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ
 attano ānubhāvena sādhetvā²⁸ tucchagabbhaṇ²⁹ pūretvā³⁰

¹ B¹. gāhāpetuṇ. B. kampetuṇ. K. saññā ka°.

² B¹. vuttamā°. B. a. pi.

³ B. rep.

⁴ B. °āhi.

⁵ B¹. a. paṇāmesi.

⁶ K. B. B¹. °ttha.

⁷ B¹. alambha°.

⁸ S. B. om.

⁹ B. tath'.

¹⁰ K. a. cintetvā.

¹¹ S. B. °kaṇ de°.

¹² C. C^a. °tvā. B¹. gandhuṇ.

¹³ B. °hāmi.

¹⁴ K. a. tassa.

¹⁵ B. B¹. °ikānaṇ.

¹⁶ B. om.

¹⁷ B. °pitvā.

¹⁸ B¹. °nāya.

¹⁹ B. °ena.

²⁰ B¹. vacchāmi.

²¹ K. B. S. a. āha.

²² K. B. S. pi.

²³ B¹. a. taṇ.

²⁴ C. om.

²⁵ K. B. sā.

²⁶ B. a. te.

²⁷ K. āharāp°.

²⁸ K. corr. pasādh°. B¹. āharitvā. B. sodhetvā.

²⁹ B. °gabbhe. K. °kocce.

³⁰ K. purāp°.

—mahāsamuddaṇ pavitṭhaṇ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ atthi, aññaṃ pi asukaṭṭhāne nāma assāmikaṇ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ atthi¹—sabbaṇ āharitvā² tassa tucchagabbhe pūretvā³ daṇḍakammaṇ katvā⁴ khamāpehī' ti. Sā 'sādhu devā' ti vuttanayen' eva taṇ⁵ sabbaṇ katvā puna tassa sirigabbhaṇ obhāsayamānā⁶ ākāse ṭhatvā, 'ko eso' ti vutte, 'ahaṇ te catutṭhadvārakoṭṭhake adhivatthā andhabāla-devatā,⁷ andhabālatāya yaṇ tumhākaṇ santike kathitaṇ tam⁸ me khamatha, Sakkassa hi me vacanena catupaññā-sakoṭidhanaṇ saṇharitvā tucchagabbhapūraṇaṇ⁹ daṇḍakammaṇ katan, vasaṇaṭṭhānaṇ alabhamānā kilamāmī' ti.¹⁰ Anāthapiṇḍiko cintesi: 'ayaṇ devatā "daṇḍakammaṇ ca¹¹ me katan" ti vadati attano ca dosaṇ paṭijānāti, Sammā-sambuddhassa naṇ dassessāmī' ti. So taṇ Satthu santikaṇ netvā 'tayā¹² katakammaṇ sabbaṇ ārocehī' ti.¹³ Devatā Satthu pādesu¹⁴ sirasā nipatitvā 'bhante¹⁵ mayā bālāya¹⁶ tumhākaṇ guṇe ajānitvā pāpakaṇ¹⁷ vacanaṇ vuttaṇ, tam me khamathā' ti Satthāraṇ khamāpetvā mahāsetṭhiṇ khamāpesi. Satthā kalyāṇapāpakammānaṇ¹⁸ vipākavassena¹⁹ setthiṇ c' eva²⁰ devataṇ ca oবাদanto 'idha gahapati pāpapuggalo pi yāva pāpaṇ na paccati tāva bhadrāni passati, yadā paṇ' assa pāpaṇ paccati tadā pāpam eva passati, bhadrappuggalo pi yāva bhadrāṇ na paccati tāva pāpāni passati, yadā paṇ' assa²¹ bhadrāṇ paccati tadā

¹ S. B. *a.* taṇ.³ K. *a.* idan nāma.⁶ K. B. *om.*⁷ K. bālade°. S. B. *a.* mayā.⁸ B. *rep.*¹⁰ K. *a.* āha.¹² K. B. tāya.¹⁴ B. pāde.¹⁶ K. B¹. bālatāya. B. andhabālatāya. B¹. *a.* yaṇ.¹⁷ B. pāpakammaṇ.¹⁸ K. B. B¹. S. °pāpakānaṇ ka°.¹⁹ K. °en' eva.²¹ B. pana, *om.* assa.² K. har°.⁴ K. *a.* taṇ.⁶ B. obhāsamānā.⁹ K. °ṇena.¹¹ K. *om.*¹³ K. B. ārocesi.¹⁵ B. *a.* yaṇ.²⁰ K. ca.

bhadram eva passatī' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi :

119. 'Pāpo pi passatī bhadraṇ yāva pāpaṇ na paccati,
yadā ca paccatī pāpaṇ atha pāpo¹ pāpāni passati.

120. Bhadro pi passatī pāpaṇ yāva bhadraṇ na paccati,
yadā ca paccatī bhadraṇ atha bhadro bhadraṇi
passatī' ti.

Tattha pāpo ti kāyaduccaritādinā² pāpakammena yutta-puggalo, so pi hi purimasucaritānubhāvena nibbattaṇ sukhaṇ anubhavamāno bhadram pi³ passati, yāva pāpaṇ na paccatī ti yāv' assa⁴ taṇ pāpakammaṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ na deti, yadā pan' assa taṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ deti⁵ atha diṭṭhadhamme vividhā kammakaraṇā⁶ samparāye ca apāya-dukkhaṇ anubhonto so pāpo pāpāni⁷ passati.

Dutiyagāthāya pi⁸ kāyasucaritādibhedabhadrakammayutto⁹ bhadro, so pi¹⁰ purimaduccaritānubhāvanibbattaṇ dukkhaṇ anubhavamāno pāpaṇ passati, yāva bhadraṇ na paccatī ti yāv' assa¹¹ taṇ bhadrakammaṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ na deti, yadā¹² pana taṇ¹³ vipākaṇ deti atha diṭṭhadhamme vā¹⁴ lābhasakkārādisukhaṇ samparāye vā dibbasampattisukhaṇ anubhavamāno¹⁵ so bhadro bhadraṇi yeva passatī ti.

¹ K. *first om.*, *corr. a.*

² F. °dīni.

³ B. *om.*

⁴ K. yāva tassa.

⁵ C. C^a. S. *om.* yadā . . . deti.

⁶ F. K. °kār°.

⁷ F. B. a. yeva.

⁸ K. a. yo.

⁹ C. *om.* °bheda°. K. B. °ādinā bhadrakammena yutto.

¹⁰ K. pi so. B. a. hi.

¹¹ K. yāva tassa.

¹² B. a. ca.

¹³ B. *om.*

¹⁴ K. B. *om.*

¹⁵ B. a. va.

Desanāvasāne sã¹ sotāpattiphale patitṭhahi, sampatta-parisāyāpi² sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.

Anāthapiṇḍikaseṭṭhissa vatthu.³

5. ASAÑÑATAPARIKKHĀRĀBHIKKHUVATTHU.

Māppamaññetha⁴ pāpassā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ asaññataparikkhāraṃ⁵ bhikkhuṃ ārabba kathesi.

So kira yaṃ kiñci mañcapīṭhādibhedāṃ parikkhāraṃ bahi paribhuñjitvā tatth' eva⁶ chaḍḍeti,⁷ parikkhāro vassena pi ātapena⁸ pi upacikādihi⁹ pi vinassati.¹⁰ So bhikkhūhi 'nanu āvuso parikkhāro paṭisāmetabbo'¹¹ ti vutte¹² 'appakaṃ mayā kataṃ āvuso na etassa¹³ cittaṃ atthi na pittan'¹⁴ ti vatvā¹⁵ tath' eva¹⁶ karoti. Bhikkhū tassa kiriyaṃ Satthu ārocesuṃ. Satthā taṃ pakkosāpetvā 'saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu evaṃ karosī' ti pucchi. So Satthārā pucchito pi 'kiṃ evaṃ¹⁷ bhagavā appakaṃ¹⁸ mayā kataṃ, nāssa¹⁹ cittaṃ atthi na pittan'²⁰ ti tath' eva avamaññanto āha. Atha naṃ Satthā 'bhikkhūhi evaṃ kātuṃ na vaṭṭati, pāpakammaṃ nāma "appakan" ti na avamaññitabbaṃ, ajjhokāse ṭhapitaṃ hi²¹ vivaṭamukhaṃ bhājanaṃ deve

¹ K. devatā. B. a. devatā.

² K. om. pi.

³ K. B. °kavatthu. B. a. catutthaṃ.

⁴ K. B. māvā°, al.

⁵ B¹. apayutta°.

⁶ B¹. a. karoti kira.

⁷ B¹. a. kira.

⁸ K. corr. ātapp°.

⁹ B¹. a. dādanā.

¹⁰ B¹. °anti.

¹¹ B. °itabbo.

¹² K. vutto, a. pana.

¹³ K. B. etaṃ na tassa. C. C^a. ekassa.

¹⁴ B¹. vitti. B. nimittan.

¹⁵ K. a. puna.

¹⁶ K. a. taṃ.

¹⁷ K. B. etaṃ.

¹⁸ K. a. ca.

¹⁹ B. n' assa.

²⁰ B¹. vittaṃ. B. nimittan.

²¹ B. om.

vassante kiñcāpi ekabindunā va¹ na pūراتi, punappuna vassante pana pūrat' eva, evam evaṇ pāpaṇ karonto puggalo anupubbena mahantaṇ pāparāsiṇ karoti' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

121. 'Māppamaññetha pāpassa "na man taṇ² āgamissati,"

udabindunipātena udakumbho pi pūراتi,
pūراتi bālo pāpassa thokathokam³ pi āciṇan'
ti.

Tattha māppamaññethā ti na avajāneyya⁴ pāpassā ti pāpaṇ, na man tam āgamissatī ti "appamattakaṇ me pāpaṇ⁵ kataṇ, kadā etaṇ vipaccissatī" ti evaṇ pāpaṇ nāvajāneyyā⁶ ti attho. Udakumbho pi ti deve vassante mukhaṇ vivaritvā ṭhapitaṇ yaṇ kiñci kulālabhājanaṇ yañ ca⁷ taṇ ekekassa pi udabindussa⁸ nipātena anupubbena pūراتi evaṇ bālapuggalo thokathokam⁹ pi pāpaṇ āciṇanto karonto vaddhento¹⁰ pāpassa pūراتi yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti. Satthāpi 'ajjhokāse seyyaṇ¹¹ santharitvā paṭipākatikaṇ akaronto¹² idaṇ nāma āpajjatī' ti sikkhāpadaṇ paññāpesī ti.

Asaññataparikkhārabhikkhussa vatthu.

¹ B. °n' eva.

² K. mattaṇ. B. mandaṇ; *al.*

³ B. °aṇ °aṇ.

⁴ K. avapamaññeyya.

⁵ B. pāpakammaṇ.

⁶ F. ava°.

⁷ B. yathā *for* yañ ca.

⁸ B. udakabinduno.

⁹ B. °aṇ °aṇ. K. thokam pi.

¹⁰ B. °anto.

¹¹ K. aseyyavatthuṇ.

¹² B. akaroto.

6. BIḶĀLAPĀDAKASEṬṬHIVATTHU.

Māppamaññetha¹ puññassā ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Jetavane viharanto Biḷālapādakaseṭṭhiṇ² ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye Sāvatthivāsino vaggabandhanena³ Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa dānaṇ denti. Ath' ekadivasanaṇ Satthā anumodanaṇ karonto evaṃ āha :⁴ ' upā-sakā idh' ekacco attanā dānaṇ deti, paraṇ na samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne⁵ bhogasampadaṇ⁶ labhati no parivārasampadaṇ. Ekacco attanā⁷ na deti paraṇ samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṇ labhati no bhogasampadaṇ. Ekacco attanā ca⁸ na deti paraṇ ca na samādapeti, so⁹ nibbattanibbattaṭṭhāne¹⁰ na bhogasampadaṇ labhati no parivārasampadaṇ.¹¹ Ekacco attanā ca¹² deti paraṇ ca samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaṇ c'eva¹³ labhati parivārasampadaṇ cā¹⁴ ti.

Ath' eko paṇḍitapuriso taṇ dhammadesanaṇ sutvā 'aho acchariyam idanaṇ kāraṇaṇ, ahaṇ dāni ubhayasampattisaṇvattanikaṇ¹⁵ kammaṇ karissāmi' ti cintetvā Satthāraṇ utṭhāya gamanakāle¹⁶ āha : 'bhante sve va¹⁷ amhākaṇ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti. 'Kittakehi pana te¹⁸ bhikkhūhi attho' ti. 'Sabbehi¹⁹ bhikkhūhi bhante' ti. Satthā

¹ K. B. māva°, *ut supra*.² K. vilāra°.³ K. bandhena.⁴ Cf. I. 78.⁵ K. nibbattaṭṭh°.⁶ B¹. sampatti.⁷ K. B. a. dānaṇ.⁸ K. dānaṇ.⁹ K. a. pi.¹⁰ K. a. kañjikamattam pi kucipuraṇ na labhati parivāraṇ ca na labhati.¹¹ B. B¹. a. vighāsādo (B¹. vikh°) hutvā vicarati.¹² K. a. dānaṇ.¹³ B. ca.¹⁴ K. a. labhati.¹⁵ B¹. saṇvaṭṭaniyā°.¹⁶ B¹. a. vanditvā.¹⁷ B. om.¹⁸ K. om.¹⁹ B. sabba°.

adhivāsesi. So pi¹ gāmaṇ pavisitvā 'amma tāta² mayā svātanāya Buddhapamukho bhikkhusaṅgho nimantito, yo yattakānaṇ bhikkhūnaṇ sakkoti so tattakānaṇ bhikkhūnaṇ yāguādīnaṇ³ atthāya⁴ taṇḍulādīni detu, ekasmiṇ ṭhāne pacāpetvā dānaṇ dassāmā' ti ugghosanto⁵ vicarati.⁶ Atha naṇ eko setṭhī attano āpanadvāraṇ⁷ sampattaṇ disvā 'ayaṇ attano pahonake bhikkhū animantetvā pana⁸ sakalagāmaṇ samādapento vicarati' ti⁹ kujjhitvā 'tayā¹⁰ gahitabhājanaṇ¹¹ āharā' ti tīhi aṅgulehi gahetvā thokeye taṇḍule adāsi, tathā mugge tathā māse¹² ti. So tato paṭṭhāya Bilālapādakasetṭhī nāma jāto, sappiphāṇitādīni dento pi karaṇḍaṇ¹³ kuṭe¹⁴ pakkhipitvā ekato koṇaṇ¹⁵ katvā bindu-binduṇ¹⁶ paggharāyanto thokam¹⁷ eva adāsi. Upāsako¹⁸ avasesehi dinnāṇ ekato katvā iminā dinnāṇ visuṇ yeva aggahesi. So setṭhī tassa kiriyaṇ disvā 'kin nu kho esa mayā dinnāṇ visuṇ gaṇhātī' ti cintetvā tassa pacchato pacchato¹⁹ ekaṇ cūlūpaṭṭhākaṇ pahīni 'gaccha yaṇ esa karoti taṇ jānāpehī'²⁰ ti. So gantvā 'setṭhissa mahap-phalaṇ hotū' ti yāgubhattapūpānaṇ²¹ atthāya ekadve²² taṇḍule pakkhipitvā muggamāse pi²³ telaphāṇitabindūni²⁴ pi sabbabhājanesu pakkhipi. Cūlūpaṭṭhāko gantvā setṭhissa

¹ K. *om.*² S. B. ammā tātā.³ B¹. °ādī°.⁴ B. a. ca.⁵ K. °ento. B. ghosanto.⁶ K. vicari.⁷ K. āpanna°. B¹. gharadvāra°.⁸ K. kiṇ puna. ⁹ B. a. vatvā.¹⁰ B¹. tena.¹¹ B¹. gahitaṇ gahitaṇ bh°.¹² B¹. tathā tele mugge tathā adāsi. B. *om. second tathā.*¹³ K. °akaṇ.¹⁴ B. karaṇḍakannikaṭe.¹⁵ B. ekakoṇaṇ. B¹. dhokaṇ pacchato. K. *had* koṇaṇ, *corr. naṇ.*¹⁶ B. binduṇ binduṇ. K. binduṇ.¹⁷ B. thokathokam.¹⁸ K. a. pi.¹⁹ K. *om. one.*²⁰ K. B. B¹. jānāhī.²¹ K. B. B¹. °pūvānaṇ.²² B. ekaṇ dve. C. C^a. dve.²³ C. C^a. muggamāsa°.²⁴ B. °phāṇitādī°.

ārocesi. Taṇ sutvā seṭṭhī cintesi: ‘sace me so parisa-
majjhe avaṇṇaṇ bhāsissati, mama nāme gahitamatte yeva
naṇ paharitvā māressāmī’ ti nivāsanantare churikaṇ¹
bandhitvā punadivase² gantvā bhattagge aṭṭhāsi. So
puriso Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ parivisitvā
Bhagavantaṇ āha: ‘bhante mayā mahājanaṇ samāda-
petvā³ imaṇ dānaṇ dinnāṇ, tattha samādapitamanussā
attano balena bahūni pi thokāni pi taṇḍulādīni⁴ adaṇsu,
tesaṇ sabbesaṇ mahapphalaṇ hotū’ ti āha.⁵ Taṇ sutvā
so⁶ seṭṭhī cintesi: ‘ahaṇ ““asukena nāma accharāya⁷
gaṇhitvā taṇḍulādīni dinnāni”” ti mama nāme gahita-
matte imaṇ māressāmī” ti āgato, ayaṇ pana sabbasaṅgā-
hikaṇ⁸ katvā yehi pi nāliādīhi⁹ minitvā¹⁰ dinnāṇ, yehi pi
accharāya gahetvā dinnāṇ “sabbesaṇ mahapphalaṇ hotū”
ti vadeti;¹¹ sacāhaṇ¹² evarūpaṇ na khamāpessāmi, deva-
daṇḍo¹³ mama¹⁴ matthake patissati’ ti. So tassa pāda-
mūle nipajjitvā ‘khamāhi me sāmī’¹⁵ ti āha.¹⁶ ‘Kiṇ
idan’ ti¹⁷ vutte¹⁸ sabbāṇ taṇ pavattiṇ ārocesi. Taṇ
kiriyaṇ disvā Satthā ‘kiṇ idan’ ti dānaveyyāvaṭikaṇ pucchi.
So¹⁹ atītadivasato paṭṭhāya taṇ pavattiṇ ārocesi. Atha
naṇ Satthā ‘evaṇ²⁰ kira seṭṭhī’ ti pucchitvā, ‘āma bhante’
ti vutte, ‘upāsaka puññaṇ nāma “appakan” ti na avajā-
nitabbaṇ,²¹ mādisassa hi²² buddhassa vā²³ buddhapamu-

¹ B¹. chādikaṇ.² B¹. parivāsanatṭhānaṇ. K. a. tattha.³ B. samādetvā.⁴ K. om.⁵ K. B. S. om.⁶ B. om.⁷ B¹. aṅgulīhi.⁸ B¹. °saṅgahitaṇ.⁹ K. nālikād°. B¹. aṅgulīhi.¹⁰ B¹. haritvā.¹¹ K. B. vadati. C. vadehī ti.¹² B¹. sace a°.¹³ B. a. nāma.¹⁴ K. me.¹⁵ K. dosan.¹⁶ K. a. so.¹⁷ K. S. a. tena. B. a. ca tena.¹⁸ K. puṭṭho.¹⁹ K. a. tassa.²⁰ B¹. saccaṇ.²¹ K. B¹. avamaññitabbaṇ. B. ma°; so *infra*.²² B. om.²³ K. B. om. bu° vā. S. om. vā.

khassa vā saṅghassa¹ dānaṃ datvā “appakaṃ” ti na avajānitaḥ, paṇḍitamanussā² hi puññaṃ karonto³ viva-
ṭabhājanaṃ⁴ viya udakena anukkamena puññaṃ⁵ pari-
pūranti⁶ yevā’ ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ
desento imaṃ gātham āha :

122. ‘Māppamaññetha puññaṃ “na man taṃ āga-
missati,”
udabindunipātena udakumbho pi pūراتي,
pūراتي dhiro puññaṃ thokathokam pi ācinan’
ti.

Tass’⁷ attho : paṇḍitamanussā puññaṃ katvā ‘appakaṃ’
mayā puññaṃ kataṃ, na man taṃ vipākavasena⁹ āgamis-
satī’ ti,¹⁰ ‘evaṃ parittakaṃ kammaṃ kahaṃ¹¹ maṃ dakkhis-
satī’¹² ti¹³ ‘ahaṃ vā taṃ kahaṃ dakkhissāmi,¹⁴ kadā¹⁵
evaṃ¹⁶ vipaccissatī’ ti evaṃ puññaṃ māppamaññetha na
avajāneyya, yathā hi nirantaṃ udabindunipātena¹⁷ viva-
ritvā¹⁸ ṭhapitaṃ kulālabhājanaṃ pūراتي, evaṃ dhiro paṇ-
ḍitapuriso thokathokaṃ pi puññaṃ ācinanto puññaṃ
pūراتي ti.

Desanāvasāne so¹⁹ setthī sotāpattiphalaṃ pāpuni, sam-
pattaparisaṃ sātthikā desanā aho si ti.

Bilālapādakasetthissa²⁰ vatthu.

¹ B. bhikkhu°.

² B¹. °purissā. K. °purisā.

⁴ K. vivaṭamukha°.

⁶ B. pūrenti.

⁸ K. appamattakaṃ.

¹⁰ K. B. om.

¹² B. rakkh°.

¹⁴ B. kammaṃ ra°.

¹⁶ K. etaṃ.

¹⁸ K. a. va.

²⁰ K. Vilārapadikasetthi°. B. °ivatthu, and a. chaṭṭhaṃ.

³ K. °ntā.

⁵ C. C^a. S. °āni.

⁷ K. tatth’.

⁹ B. pāka°.

¹¹ B. rep.

¹³ B. om.

¹⁵ B. tadā.

¹⁷ B. udaka°.

¹⁹ K. B. om.

7. MAHĀDHANAṆṆIJAVATTHU.

Vāṇijo vā¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Mahādhanaṇṇijaṇ ārabba kathesi.

Tassa kira vāṇijassa gehe pañcasatā² corā otāraṇ³ gave-samānā otāraṇ na labhiṇsu. Aparena samayena⁴ vāṇijo pañca sakatasatāni bhaṇḍassa pūretvā bhikkhūnaṇ ārocā-pesi:⁵ ‘aham asukaṭṭhānaṇ nāma vāṇijjāya⁶ gacchāmi, ye ayyā taṇ ṭhānaṇ⁷ gantukāmā te nikkhamantu,⁸ magge bhikkhāya na kilamissanti’ ti. Taṇ sutvā pañcasatā bhikkhū tena saddhiṇ maggaṇ paṭipajjiṇsu. Te pi corā⁹ ‘so kira¹⁰ vāṇijjāya¹¹ nikkhanto’¹² ti¹³ gantvā aṭaviyaṇ aṭṭhaṇsu. Vāṇijo pi gantvā¹⁴ aṭavimukhe ekasmiṇ gāme nivāsaṇ gahetvā¹⁵ tayo divase goṇasakaṭāḍini saṇvidahi,¹⁶ tesāṇ pana bhikkhūnaṇ nibaddhaṇ bhikkhaṇ deti yeva. Corā tasmiṇ aticirāyante ‘gaccha tassa nikkhamanadivasaṇ ñatvā ehi’ ti ekaṇ purisaṇ¹⁷ pahīṇiṇsu. So taṇ gāmaṇ¹⁸ gantvā¹⁹ ekaṇ saḥāyakaṇ pucchi: ‘kadā vāṇijo nikkhamissati’ ti. So ‘dvīhatīhaccayenā’²⁰ ti vatvā, ‘kim atthaṇ pana pucchasi’ ti āha. Ath’ assa so ‘mayaṇ pañcasatā²¹ corā etassa²² atthāya aṭaviyaṇ ṭhitā’ ti ācikkhi. Itaro ‘tena hi gaccha, siḥaṇ nikkhamissati’ ti taṇ uyyojetvā,²³

¹ K. bāṇijo va bhayaṇ maggan.

² B. °ta°.

³ B¹. okāraṇ, B okāsaṇ *al.*

⁴ K. *a.* so.

⁵ K. ārocesi.

⁶ B. °jjatthāya.

⁷ B. tattha.

⁸ K. °ntā.

⁹ K. *corr. a.* gavesamānā.

¹⁰ K. kiṇ *for* so kira.

¹¹ B. °ijo.

¹² K. nikkhamanto.

¹³ B. *om.*

¹⁴ B¹. *a.* taṇ sutvā.

¹⁵ B. vāsaṇ katvā. B. B¹. *a.* dve.

¹⁶ K. °itvā.

¹⁷ B. B¹. coraṇ.

¹⁸ K. nagraṇ.

¹⁹ K. *a.* va.

²⁰ B¹. katipāhaccayena. B. dvīhacc°.

²¹ B. °ta°.

²² B. etass’.

²³ B¹. āyyo°.

‘kin nu kho core vāremi¹ udāhu vāṇijan’ ti cintetvā,
‘kim me corehi, vāṇijaṇ nissāya pañcasatā bhikkhū
jīvanti, vāṇijassa saññaṇ dassāmī’ ti. So² tassa³ santikaṇ
gantvā ‘kadā nikkhamissathā’⁴ ti pucchitvā, ‘tatiya-
divase’ ti vutte,⁵ ‘mayhaṇ vacanaṇ karoṭha, aṭaviyaṇ
kira tumhākam atthāya pañcasatā corā ṭhitā, mā tāva
gamitthā’⁶ ti.⁷ ‘Tvaṇ kathaṇ jānāsī’ ti.⁸ ‘Tesaṇ antare
mama sahāyo atthi, tassa me kathāya ñātan’ ti.⁹ ‘Tena
hi kim me etto gatena,¹⁰ nivattitvā¹¹ geham eva gamissāmī’
ti.¹² Tasmiṇ cirāyante puna tehi corehi pahito¹³ puriso
āgantvā taṇ sahāyakaṇ pucchitvā taṇ pavattiṇ sutvā
‘nivattitvā¹⁴ kira geham eva¹⁵ gamissatī’¹⁶ ti gantvā
corānaṇ ārocesi.¹⁷ Tam sutvā corā tato nikkhamitva
itarasmiṇ¹⁸ magge aṭṭhaṇsu.¹⁹ Tasmiṇ cirāyante puna te
pi²⁰ corā sahāyakassa²¹ santikaṇ²² pesesun. So tesaṇ²³
tattha ṭhitabhāvaṇ ñatvā puna vāṇijassa ārocesi. Vāṇijo²⁴
‘idhāpi²⁵ me vekallaṇ²⁶ natthi, evaṇ sante n’ eva etto
gamissāmī na ito,²⁷ idh’ eva bhavissāmī’²⁸ ti²⁹ bhik-

¹ B¹. passissāmī.

² K. om.

³ B¹. tāsaṇ.

⁴ B. B¹. gami^o.

⁵ B¹. a. sāmī.

⁶ B. B¹. gamissathā.

⁷ K. corr. a. āha.

⁸ K. a. pucchi.

⁹ K. a. āha. Bāṇijo.

¹⁰ C. C^a. S. a. ti.

¹¹ B. °etvā.

¹² B¹. a. gehaṇ gato. K. a. āha.

¹³ B. B¹. pesito.

¹⁴ B. °etvā.

¹⁵ K. a. bāṇijo.

¹⁶ B¹. kato.

¹⁷ C. C^a. āroci. K. a. puna.

¹⁸ B. itara^o.

¹⁹ B. a. itarasmiṇ magge.

²⁰ K. B. pi te. B. a. pañcasatā.

²¹ B. tassa.

²² K. a. purisaṇ.

²³ K. a. corānaṇ.

²⁴ K. a. tassa taṇ sutvā.

²⁵ B¹. ito pi.

²⁶ B¹. kevalaṇ.

²⁷ K. a. gamissāmī. B. a. ti.

²⁸ B¹. vassissāmī.

²⁹ K. corr. a. cintetvā.

khūnaṃ santikaṃ gantvā āha:¹ ‘bhante corā kira maṃ²
vilumpitukāmā magge t̥hatvā³ “puna nivattissatī” ti
sutvā itarasmiṃ⁴ magge t̥hitā, ahaṃ etto⁵ vā ito vā agantvā⁶
thokaṃ idh’ eva⁷ bhavissāmi, bhadantā⁸ idh’ eva⁹ vasitu-
kāmā¹⁰ attano ruciṃ karontū¹¹ ti. Bhikkhū ‘evaṃ sante
mayaṃ nivattissāmā’ ti vāṇijaṃ āpucchitvā punad eva¹²
Sāvatthiṃ gantvā¹³ Satthāraṃ vanditvā nisīdiṃsu.¹⁴ Satthā
‘kiṃ bhikkhave mahādhanavāṇijena saddhiṃ na gamit-
thā’¹⁵ ti pucchitvā, ‘āma bhante mahādhanavāṇijassa
vilumpanatthāya dvīsu¹⁶ pi maggesu corā pariyuṭṭhiṃsu,¹⁷
tena¹⁸ so tattha va¹⁹ t̥hito mayaṃ pana āgatā’ ti vutte,
‘bhikkhave mahādhanavāṇijo corānaṃ atthitāya maggaṃ
parivajjeti, jīvitukāmo ti²⁰ pi puriso halāhalaṃ²¹ viṣaṃ
parivajjeti, bhikkhunāpi “tayo bhavā corehi pariyuṭṭhita-
maggasadisā” ti ñatvā pāpaṃ parivajjetuṃ vaṭṭatī’ ti
vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ
gātham āha :

123. ‘Vāṇijo va bhayaṃ maggaṃ appasattho mahad-
dhano

viṣaṃ jīvitukāmo va pāpāni parivajjaye’ ti.

Tattha bhayaṃ ti bhāyitabbaṃ corehi pariyuṭṭhitattā
sappatibhayaṃ ti attho, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā mahā-

¹ B. ahaṃ.

² B. om.

³ B. t̥hitā. B¹. t̥hitā kira. K. a. idāni.

⁴ C. C^a. a. hi.

⁵ C. atto. B¹. ettho.

⁶ K. vāg°. C. C^a. B¹. āg°.

⁷ K. idha tāva.

⁸ B. bhadd°.

⁹ K. B. idha.

¹⁰ K. B. a. vasantu gantukāmā.

¹¹ K. ruciṃ gacchantū.

¹² K. B¹. punadivase.

¹³ B¹. a. Satthu santikaṃ gantvā.

¹⁴ K. a. atha.

¹⁵ K. gamissathā.

¹⁶ B¹. tīsu.

¹⁷ B¹. °yuddhitā kira.

¹⁸ K. ten’ eva.

¹⁹ K. B. S. tatth’ eva.

²⁰ K. om. B. viya for ti pi.

²¹ C. C^a. °la°.

dhanō vāṇijo appasattho sappatibhayaṇ maggaṇ, yathā ca jīvitukāmo halāhalaṇ visaṇ parivajjeti, evaṇ paṇḍito bhikkhu appamattakāni pi¹ pāpāni parivajjeyyā ti.

Desanāvasāne te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇṇsu, sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.

Mahādhanavāṇijassa vatthu.²

8. KUKKUṬAMITTAVATTHU.

Pāṇimhi ce³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto. Kukkuṭamittaṇ nāma nesādaṇ ārabba kathesi.

Rājagahe⁴ ekā seṭṭhidhītā vayappattā sattabhūmakassa⁵ pāsādassa upari sirigabbhe ārakkhatthāya⁶ ekaṇ paricārikaṇ datvā mātāpitūhi vāsiyamānā⁷ ekadivaṇ sāyaṇhasamaye vātapānena antaravīthiṇ oloketi pañca pāsasatāni pañca ca⁸ sūlasatāni ādāya mige vadhitvā jīvamānaṇ ekaṇ Kukkuṭamittaṇ nāma nesādaṇ pañca migasatāni vadhitvā tesāṇ maṇsena sakataṇ⁹ pūretvā sakatadhure nisīditvā maṇsaṇ vikkiṇanattāya¹⁰ nagaraṇ pavisaṇtaṇ disvā tasmiṇ paṭibaddhacittā paricārikāya hatthe paṇṇākāraṇ datvā 'gaccha etassa¹¹ gamanakālaṇ¹² ñatvā ehī' ti pesesi. Sā gantvā tassa paṇṇākāraṇ datvā pucchitvā,¹³ 'ajja maṇsaṇ vikkiṇitvā pāto va asukadvarena

¹ B. *om.*

² K. °ijjavatthū. B. °java°, and a. sattamaṇ.

³ K. a. vaṇṇo nāsā.

⁴ K. a. kir'.

⁵ B¹. °bhūmi°. K. B. °bhūmi°.

⁶ K. B. B¹. ārakkhaṇ°.

⁷ B¹. pāliya°. B. posiyamānā for mā° va°.

⁸ K. B. *om.*

⁹ K. B. mahās°.

¹⁰ B. vikkiṇattāya.

¹¹ K. a. paṇṇākāraṇ datvā.

¹² B¹. °kāraṇaṇ.

¹³ B. pucchi.

nāma nikkhamitvā gamissāmī¹ ti sā tena kathitakathaṃ sutvā gantvā tassā ārocesi. Setṭhidhītā attanā gahetabba-yuttakaṃ vatthābharanajātaṃ² saṃvidahitvā pāto va malina-vatthanivatthā³ kuṭaṃ ādāya dāsīhi saddhiṃ udakatitthaṃ gacchantī viya nikkhamitvā taṃ thānaṃ gantvā tassa gamanamaggaṃ⁴ olokontī aṭṭhāsi. So pi pāto va sakataṃ pājento nikkhami, sā tassa pacchato pāyāsi. So taṃ disvā⁵ ‘ahaṃ taṃ “asukassa nāma dhītā” ti na jānāmi, mā maṃ anubandhi amma’ ti āha. ‘Na maṃ tvaṃ pakkosasi,⁶ ahaṃ attano dhammatāya āgacchāmi, tvaṃ tuṃhī hutvā attano sakataṃ pājehī’ ti. So punappuna⁷ nivāreti yeva. Atha naṃ sā āha: ‘Siriṃ⁸ nāma attano⁹ santikaṃ āgacchantiṃ vāretuṃ na vaṭṭatī’ ti. So tassā nissarṇsayena¹⁰ āgamaṇaṃ¹¹ nātvā taṃ¹² sakataṃ āropetvā agamāsi. Tassāpi mātāpitara ito cito ca¹³ pariyesāpetvā¹⁴ apassantā ‘matā bhavissatī’ ti matakabhattaṃ¹⁵ kariṃsu. Sāpi tena saddhiṃ saṃvāsam anvāya paṭipāṭiyā satta putte vijāyitvā te vayappatte gharabandhanena bandhi.

Ath’ ekadivasāṃ Satthā paccūsasamayē lokaṃ olokonto¹⁶ Kukkuṭamittaṃ saputtaṃ sasunisaṃ¹⁷ attano nāṇajālassa anto pavitṭhaṃ disvā, ‘kin nu kho etan’ ti upadhārento tesāṃ paṇṇarasāṇaṃ¹⁸ pi sotāpattimaggassa upanissayaṃ disvā pāto va pattacīvaraṃ ādāya tassa pāsattthānaṃ¹⁹ agamāsi. Taṃ divasaṃ pāse baddho²⁰ ekamigo pi²¹ nāhosi,

¹ K. āg°.² B¹. °jātarūpaṃ.³ K. B. B¹. °vatthaṃ nivāsetvā.⁴ B¹. āgamaṇaṃ. K. B. tassāgamaṇaṃ.⁵ B. a. bhadde tvaṃ kassa dhītā ti pucchi.⁶ B. °ati. K. °esi, and a. sā.⁷ K. B. °naṃ. B. a. taṃ.⁸ B. siri . . . āgacchantī.⁹ S. rep.¹⁰ K. corr. a. attano.¹¹ B. °nakāraṇaṃ.¹² K. ādito pucchitvā.¹³ K. va.¹⁴ B¹. °sitvā.¹⁵ B¹. matabhattakiccaṃ.¹⁶ K. B. B¹. vo°.¹⁷ K. a. sabbaṃ.¹⁸ B. paṇṇarasannaṃ. K. om.¹⁹ B¹. vasana°.²⁰ B. °bandho.²¹ K. a. nāma.

Satthā tassa pāsamūle padavalañjaṇ¹ dassetvā parato² ekassa gumbassa heṭṭhā chāyāyaṇ³ nisīdi. Kukkuṭamitto pāto⁴ va dhanuṇ ādāya pāsattḥānaṇ gantvā ādito paṭṭhāya pāse olokayamāno⁵ pāse baddhaṇ ekam pi migayaṇ adisvā Satthu padavalañjaṇ addasa. Ath' assa etad ahosi: 'koci mayā⁶ baddhamige mocento vicarati'⁷ ti. So Satthari āghātaṇ bandhitvā gacchanto gumbamūle⁸ nisinnaṇ Satthāraṇ disvā 'iminā mama migā mocitā,⁹ māressāmi¹⁰ nan' ti dhanuṇ ākaḍḍhi.¹¹ Satthā dhanuṇ ākaḍḍhituṇ datvā vissajjetuṇ nādāsi. So saraṇ vissajjetum pi oropetum pi¹² asakkonto phāsukāhi bhijjantihi viya mukhato khelena paggharantena¹³ kilantarūpo aṭṭhāsi. Ath' assa¹⁴ puttā gehaṇ gantvā 'pitā no cirāyati, kin nu kho'¹⁵ ti vatvā 'gacchatha tātā¹⁶ pitu santikan' ti mātārā pesitā¹⁷ dhanūni ādāya gantvā pitarayaṇ tathā ṭṭhitaṇ disvā 'ayaṇ no pitu paccāmitto bhavissati' ti satta pi janā dhanūni¹⁸ ākaḍḍhitvā buddhānubhāvena yathā tesayaṇ¹⁹ pitā ṭṭhito tath' eva aṭṭhasu. Atha nesayaṇ mātā 'kin nu kho me²⁰ puttā pi²¹ cirāyanti' ti sattahi sunisāhi saddhiṇ gantvā te tathā ṭṭhite disvā,²² 'kassa nu kho ime dhanūni ākaḍḍhitvā ṭṭhitā' ti olokonti Satthāraṇ disvā bāhā paggayha 'mā me pitarayaṇ nāsetha, mā me pitarayaṇ nāsethā' ti mahāsaddayaṇ akāsi. Kukkuṭamitto taṇ saddayaṇ sutvā cintesi: 'natṭho vat' amhi, sasuro kira me esa, aho mayā

¹ K. °balañjaṇ.² B¹. pūrato. K. B. pur°.³ B. sāyaṇ.⁴ K. om.⁵ B. B¹. °iya°.⁶ K. mayhaṇ.⁷ B¹. bhavissati.⁸ K. rukkha°.⁹ B¹. °ito, a. bhavissati. B. a. bhavissanti.¹⁰ B. °iss°. B¹. hanāmi.¹¹ B¹. āghati.¹² B. om. or° pi.¹³ B. °laṇ °nto.¹⁴ K. atha.¹⁵ B. a. etan.¹⁶ B. tātā.¹⁷ B. a. te.¹⁸ B¹. dhanuṇ ādāya.¹⁹ B. nesayaṇ.²⁰ K. pitā.²¹ B¹. pitā.²² K. a. va.

bhāriyaṃ kammaṃ katan' ti. Puttāpi 'ssa¹ 'ayyako kira no esa, aho bhāriyaṃ kamman' ti cintayaṃsu. Kukkuṭamitto 'ayaṃ sasuro me' ti mettacittaṃ upaṭṭhapesi, puttāpi 'ssa 'ayyako no' ti mettacittaṃ upaṭṭhapesuṃ. Atha te² nesaṃ mātā setṭhidhītā 'khippaṃ dhanūni chaḍḍetvā pitarāṃ me³ khamāpethā'⁴ ti āha. Satthā tesāṃ muducittaṃ ñatvā⁵ dhanuṃ otāretuṃ adāsi. Te sabbe Satthāraṃ vanditvā 'khamatha no bhante' ti khamāpetvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. Atha nesaṃ Satthā ānupubbikathaṃ kathesi, desanāvasāne Kukkuṭamitto saddhiṃ puttehi c'eva suni-sāhi ca attapañcadasamo sotāpatti-phale patitṭhahi.⁶ Satthā piṇḍāya caritvā pacchābhattaṃ vihāraṃ agamāsi. Atha naṃ Ānandatthero pucchi:⁷ 'bhante kahaṃ gamitthā' ti. 'Kukkuṭamittassa santikaṃ Ānandā' ti. 'Pāṇātipāta-kammasa vo bhante akārako kato'⁸ ti. 'Āma Ānanda,⁹ so attapañcadasamo acalasaddhāya patitṭhāya¹⁰ tisu ratanesu¹¹ nikkaṅkho hutvā pāṇātipātakammasa akārako jāto' ti. Bhikkhū āhaṃsu: 'nanu bhante bhariyāpi 'ssa atthi' ti. 'Āma bhikkhave, sā kulagehe kumārikā¹² hutvā sotāpatti-phalaṃ pattā' ti. Bhikkhū kathaṃ saṃutṭhāpesuṃ: 'Kukkuṭamittassa kira¹³ bhariyā kumārikākāle eva¹⁴ sotāpatti-phalaṃ patvā tassa gehaṃ gantvā satta putte labhi, sā ettakaṃ kālaṃ sāmikena "dhanuṃ āhara, sare¹⁵ āhara, sattiṃ āhara,¹⁶ jālaṃ āharā" ti vuccamānā tāni adāsi. So pi¹⁷ tāya dinnāni ādāya gantvā pāṇātipātaṃ karoti, kin nu kho sotāpannā¹⁸ pāṇātipātaṃ karontī' ti.

¹ K. 'ssā, and a. mātuyā saddaṃ sutvā.

² K. B. om. C. C^a. taṃ.

⁴ B¹. khamatha.

⁶ K. atṭhāsi.

⁸ B¹. akāraṇā gatattha.

¹⁰ B¹. °ito.

¹² K. a. pi.

¹⁴ K. yeva.

¹⁵ S. °raṇ. K. sattiṃ, sare after.

¹⁶ K. a. sūlaṃ āhara.

¹⁸ S. B. a. pi.

³ K. me pi°.

⁵ K. a. tesāṃ.

⁷ K. a. ajja.

⁹ B. ām' Ān°.

¹¹ B¹. saranesu.

¹³ K. om.

¹⁷ K. B. om.

Satthā āgantvā 'kāya nu' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave sotāpannā pānātipātaṇ karonti, sā pana "sāmi-kassa vacanaṇ karomī" ti tathā akāsi, "idaṇ gahetvā esa idha¹ gantvā pānātipātaṇ karotū' ti tassā cittaṇ natthi, pānitalasmiṇ hi vaṇe asati visaṇ gaṇhantassa taṇ visaṇ anuḍahituṇ² na sakkoti, evam evaṇ akusalacetanāya abhāvena pāpaṇ akarontassa³ dhanuādini nīharitvā dadato⁴ pi pāpaṇ nāma na hotī' ti⁵ anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

124. 'Pāṇimhi ce vaṇo nāssa,⁶ hareyya pāṇinā visaṇ,
nābbaṇaṇ⁷ visaṇ anveti, natthi pāpaṇ akub-
bato' ti.

Tattha nāssā ti na bhaveyya, hareyyā ti atiharituṇ⁸ sakkuṇeyya, kiṇkāraṇā? yasmā nābbaṇaṇ visaṇ anveti, abbaṇaṇ⁹ hi pāṇiṇ visaṇ anvetuṇ na sakkoti, evam evaṇ dhanuādini nīharitvā¹⁰ dentassāpi akusala-cetanāya abhāvena pāpaṇ akubbato pāpaṇ nāma natthi, abbaṇaṇ¹¹ pāṇiṇ visaṇ viya nāssa cittaṇ pāpaṇ anu-gacchati ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiṇsū ti.

Aparena samayena bhikkhū kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ : 'ko nu kho Kukkuṭamittassa saputtasūṇisassa¹² sotāpatti-maggassa upanissayo,¹³ kena kāraṇena nesādakule nibbatto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā'

¹ K. B. om.

² S. anuoh°. K. °d°. B. °ḍayhituṇ.

³ B¹. kar°.

⁴ B¹. dadamānāya.

⁵ S. B. a. vatvā.

⁶ B. n' assa.

⁷ K. nāvaṇaṇ.

⁸ F. K. B. ha°.

⁹ K. B. avaṇaṇ.

¹⁰ K. āhar°.

¹¹ K. a. hi.

¹² K. B. saputtassa sasu°.

¹³ B. °maggassûp°.

ti vutte, 'bhikkhave atīte Kassapadasabalassa dhātu-cetiyaṃ saṃvidahantā evaṃ āhaṃsu: "kin¹ nu kho imassa cetiyassa² mattikā bhavissati, kiyaṃ udakan" ti. Atha nesaṃ etad ahosi: "haritālamanosilā mattikā bhavissati, tilatelaṃ udakan" ti te haritālamanosilā koṭṭetvā tilatelenā sannetvā³ iṭṭhakā chinditvā⁴ suvaṇṇena khacitvā⁵ anto ciṇṇiṃsu, bahimukhe⁶ ekagghanā⁷ suvaṇṇiṭṭhakā⁸ va ahesuṃ, ekekā iṭṭhakā⁹ satasahassagghanikā ahosi. Te yāva dhātunidhānā¹⁰ cetiye niṭṭhite cintayaṃsu:¹¹ "dhātunidhānakāle bahukadhanena¹² attho, kin nu kho jeṭṭhakaṃ karomā" ti. Ath'eko gāmaṃvāsiko seṭṭhī "ahaṃ jeṭṭhako bhavissāmī" ti¹³ dhātunidhāne ekaṃ hiraṇṇakoṭiyaṃ pakkipi. Taṃ disvā ratṭhavāsino "ayaṃ nagare¹⁴ seṭṭhī dhanam eva saṃharati,¹⁵ evarūpe cetiye jeṭṭhako bhavituṃ na sakkoti, gāmaṃvāsī pana koṭidhanaṃ pakkipitvā jeṭṭhako jāto" ti ujjhāyaṃsu. So tesāṃ vacanaṃ¹⁶ sutvā "ahaṃ dve koṭiyo datvā jeṭṭhako bhavissāmī" ti dve koṭiyo adāsi. Itaro "aham eva jeṭṭhako bhavissāmī" ti tisso koṭiyo adāsi. Evaṃ vaddhetvā¹⁷ vaddhetvā nagaravāsī¹⁸ atṭha koṭiyo adāsi. Gāmaṃvāsino pana gehe¹⁹ navakoṭidhanam eva atthi, nagaravāsino pana²⁰ cattālīsakoṭidhanaṃ,²¹ tasmā gāmaṃvāsī cintesi: "sacāhaṃ nava koṭiyo dassāmī ayaṃ

¹ K. kā.² K. om.³ B¹. maṭṭetvā. K. B. saṃsanditvā.⁴ B¹. cinitvā. K. ghaṭetvā. B. iṭṭhakāya ghaṭetvā.⁵ ¹. saṅghetvā.⁶ K. B. a. pana.⁷ S. °na°. B. ekagghana°.⁸ B. °ṇṇa i°.⁹ B. om.¹⁰ K. B¹. °niṭṭhānā.¹¹ B¹. manta°. C. C^a. S. om. dhātu° . . . cintayaṃsu (S. tāva).¹² B¹. bahu°. K. B. bahunā dha°.¹³ K. corr. a. cintetvā.¹⁴ K. B. °ra°.¹⁵ B¹. saṅgaṇhāti. C. C^a. S. saṃharī ti.¹⁶ B. kathaṃ.¹⁷ K. °itvā. K. B. om. one.¹⁸ K. a. seṭṭhī.¹⁹ K. before atthi.²⁰ B. om.²¹ K. a. eva atthi. B. a. atthi.

‘dasa koṭiyo¹ dassāmī’ ti vakkhati, atha me niddhana-bhāvo paññāyissatī” ti. So evam āha: “ahaṇ ettakaṇ ca² dhaṇaṇ dassāmi, saputtadāro ca cetiyassa dāso bhavissāmī” ti satta putte satta suṇisāyo bhariyaṇ ca gahetvā attanā saddhiṇ cetiyassa niyyādesi.³ Raṭṭhavāsino “dhaṇaṇ nāma⁴ sakkā uppādetuṇ, ayaṇ pana saputtadāro attānaṇ niyyādesi,⁵ ayam eva jeṭṭhako hotū” ti taṇ jeṭṭhakaṇ kariṇsu. Iti te soḷasa pi janā cetiyassa dāsā ahesuṇ, raṭṭhavāsino pana te bhujiṣse⁶ akaṇsu.⁷ Evaṇ sante pi cetiyam eva paṭijaggitvā yāvatāyukaṇ thatvā tato cutā devaloke nibbattiṇsu. Tesu ekaṇ buddhantaṇ devaloke⁸ vasantesu imasmiṇ buddhuppāde bhariyā tato⁹ cavitvā Rājagahe seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti.¹⁰ Sā kumārīkā¹¹ sotāpattiphalāṇ pāpuṇi. “Adiṭṭhasaccassa pana¹² paṭisandhi nāma bhāriyā” ti tassā sāmiko samparivattamāno gantvā nesādakule nibbatti, tassa saha dassanen’ eva seṭṭhidhītaṇ pubbasineho ajjhotthari. Vuttaṇ pi c’ etaṇ:

‘Pubbe va sannivāsena paccuppannahitena vā
evaṇ taṇ jāyate pemaṇ uppalāṇ va yathodake’ ti.

Sā pubbasinehen’ eva¹³ nesādakulaṇ agamāsi. Puttāpi tassā¹⁴ devalokā cavitvā tassā¹⁵ kucchismiṇ paṭisandhiṇ ganiṇsu. Suṇisāyo pi ’ssā tattha tattha¹⁶ nibbattā¹⁷

¹ K. koṭidhanaṇ.

² K. B. om.

³ C. nīyādeti.

⁴ K. na.

⁵ S. °eti.

⁶ C. bhuñj°. B. bhūj°. K. bhujj°.

⁷ K. kariṇsu.

⁸ B. °esu.

⁹ K. tassa saggato.

¹⁰ K. a. mama dhammadesanaṇ sutvā.

¹¹ K. S. a. hutvā. B. a. ca hutvā.

¹² B. nāma, om. later.

¹³ K. °havasena.

¹⁴ K. B. pan’ assā.

¹⁵ K. a. evaṇ. B. a. eva.

¹⁶ K. om. one.

¹⁷ B. B¹. °itvā.

vayappattā tesam eva¹ gehaṇṇaṃ agamaṇsu. Evaṇ te sabbe pi tadā cetiyaṇ paṭijaggitvā tassa kammassānubhāvena² sotāpattiphalāṇ pattā ti.

Kukkuṭamittassa vatthu.³

9. KOKASUNAKHALUDDAKAVATTHU.

Yo appaduṭṭhassā⁴ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kokaṇ⁵ nāma sunakhaluddakaṇ ārabha kathesi.

So kira ekadivasaṇ pubbaṇhasamaye dhanuṇ ādāya sunakhaparivuto araṇṇaṇ gacchanto antarāmagge ekaṇ piṇḍāya pavisantaṇ bhikkhuṇ disvā kujjhitvā ‘kālakaṇṇi me ditṭho, ajja kiñci na labhissāmi’ ti cinto⁶ pakkāmi. Thero pi gāme⁷ piṇḍāya caritvā katabhattakicco puna vihāraṇ pāvisi.⁸ Itaro pi araṇṇaṇ⁹ caritvā¹⁰ kiñci alabbhitvā pacchāgacchanto puna therāṇ¹¹ disvā ‘ajjāhaṇ imaṇ kālakaṇṇiṇ disvā araṇṇaṇ gato kiñci na labhiṇ, idāni me puna pi abhimukho jāto, sunakhehi naṇ khādāpessāmi’ ti saṇṇaṇ datvā sunakhe vissajjesi. Thero pi¹² ‘evaṇ mā¹³ kari upāsakā’ ti yāci. ‘Ajjāhaṇ tava sammukhibhūtatta kiñci nālatthaṇ, puna pi me sammukhibhāvaṇ āgato ‘si, khādāpessāmi’ eva tan’¹⁴ ti vatvā sunakhe¹⁵ uyyojesi. Evaṇ¹⁶ thero vegena ekaṇ¹⁷ rukkaṇ abhirūhitvā¹⁸ purisappamāṇe thāṇe¹⁹ nisīdi, sunakhā

¹ K. B. S. yeva.

² K. tassānu°.

³ K. Pubbasuparittakukkuṭavatthuṇ. B. Kukkuṭamittanesādavatthu, and a. aṭṭhamaṇ.

⁴ K. °assa narassa dussatī.

⁵ K. °an.

⁶ K. B. °etvā.

⁷ K. om.

⁸ K. B. pāyāsi.

⁹ K. B¹. °ñṇe.

¹⁰ B. B¹. vi°. K. om.

¹¹ K. a. maggantare.

¹² K. om.

¹³ K. B. mā evaṇ.

¹⁴ K. °m’ etan. B. °mi tan.

¹⁵ K. a. va.

¹⁶ B. eva.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. °yhi°.

¹⁹ B¹. porisa°.

rukkhaṇ parivāresu.¹ Koko² gantvā ‘rukkhaṇ abhiru-
hitvā³ pi te makkho natthi’ ti⁴ saratundena pādāta-
vijjhi. Thero ‘mā evaṇ karohi’ ti yāci yeva, itaro tassa
yācanaṇ anādiyitvā punappuna vijjhi⁵ yeva. Thero
ekasmiṇ pādāta-
vijjhiyamāne taṇ ukkhipitvā dutiyaṇ
pādaṇ⁶ olambati,⁷ tasmiṇ vijjhiyamāne taṇ pi⁸ ukkhipati.
Evam assa so⁹ yācanaṇ anādiyitvā dve pi pādatalāni
vijjhi yeva,¹⁰ therassa sarīraṇ ukkāhi ādīpitaṇ¹¹ viya ahosi.
So vedanānuvatti¹² hutvā satīṇ paccupaṭṭhāpetuṇ nāsak-
khi, pārutaṇ¹³ cīvaraṇ bhassantam pi na sallakkhesi.
Taṇ patamānaṇ Kokaṇ sīsato paṭṭhāya parikkhipantaṇ
eva pati. Sunakhā ‘thero patito’¹⁴ ti saññāya cīvaran-
taṇ pavisitvā attano sāmikaṇ luñcitvā¹⁵ khādantā aṭṭhi-
mattāvasesaṇ kariṇsu. Sunakhā cīvarantarato¹⁶ nikkha-
mitvā bahi aṭṭhaṇsu. Atha nesaṇ thero ekaṇ sukkha-
daṇḍakaṇ bhañjitvā¹⁷ khiṇi. Sunakhā therāṇ disvā
‘sāmiko va’¹⁸ amhehi khādito’ ti¹⁹ araññaṇ pavisiṇsu.
Thero kukkucçaṇ uppādesi, ‘mama cīvarantaṇ pavi-
sitvā v’²⁰ esa nattho, arogaṇ²¹ nu kho me sīlan’ ti²²
rukkhā²³ otaritvā Satthu santikaṇ gantvā ādito paṭṭhāya
sabbāṇ²⁴ taṇ pavattiṇ ārocetvā²⁵ ‘bhante mama cīvaraṇ

¹ K. °ayīṇsu.² B¹. luddhako.³ B. °anto.⁴ B. a. taṇ.⁵ K. puna vijjhiti.⁶ K. pi.⁷ B¹. olumpati. K. S. °eti. B. °itvā.⁸ K. B. om.⁹ C. C^a. om. B. a. ca.¹⁰ C. C^a. vijjhiyamāno. K. B. om. yeva.¹¹ B. B¹. ādittāṇ.¹² B. B¹. °ttiko.¹³ B¹. pārupita°. K. °pitaṇ.¹⁴ K. om.¹⁵ B. bhuñjitvā.¹⁶ K. °antato.¹⁷ K. a. va.¹⁸ C. C^a. om.¹⁹ K. B. a. ñatvā.²⁰ B. om.²¹ B. S. ār°.²² S. B. a. so.²³ K. °ato.²⁴ B. om.²⁵ K. °āpetvā.

nissāya so upāsako nattho,¹ kacci² me arogaṇ³ silaṇ,⁴ atthi⁵ me samanabhāvo⁶ ' ti pucchi Satthā tassa vacanaṇ sutvā ' bhikkhu arogaṇ te⁶ silaṇ, atthi te samanabhāvo, so appaduṭṭhassa padussitvā vināsaṇ patto⁷ ' ti,⁷ ' na kevalañ⁸ ca idān⁹ ' eva atīte pi appaduṭṭhānaṇ padussitvā vināsaṇ patto yevā⁹ ' ti vatvā taṇ atthaṇ pakāsento atītaṇ⁹ āhari :

' Atīte kir⁹ ' eko vejjo vejjakammattāya gāmaṇ vicaritvā kiñci kammaṇ alabhitvā¹⁰ chātajjhatto nikkhamitvā gāma-dvāre sambahule kumārake¹¹ kilānte disvā " ime sappena dasāpetvā¹² tikicchitvā¹³ āhāraṇ labhissāmī " ti ekasmiṇ rukkhabile¹⁴ sīsaṇ nīharitvā nipannasappaṇ¹⁵ dassetvā " ambho kumārakā eso sālīkapotako, gaṇhatha¹⁶ nan " ti āha. Ath⁹ eko kumārako sappāṇ gīvāya dālhaṇ gahetvā nīharitvā¹⁷ tassa sappabhāvaṇ ṇatvā viravanto avidūre tthitassa vejjaṇ matthake khiṇi. Sappo vejjaṇ khaṇ-dhaṭṭhikaṇ parikkhipitvā dālhaṇ dasitvā tatth⁹ eva jīvita-kkhaṇaṇ pāpesi. Evam esa Koko¹⁸ sunakhaluddako pubbe pi¹⁹ appaduṭṭhassa padussitvā vināsaṇ patto²⁰ ' ti.

Satthā imaṇ atītaṇ āharitvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

125. ' Yo appaduṭṭhassa narassa dussati²¹
suddhassa posassa anaṅgaṇassa
tam eva bālaṇ pacceti pāpaṇ
sukhumo rajo paṭivātaṇ va khitto²¹ ' ti.

¹ B. a. ti.

² B¹. kicci. B. kacci me natthi samanabh^o.

³ B¹. ārogaṇ.

⁴ K. kacci.

⁵ K. C. C^a. me atthi.

⁶ K. B. tava.

⁷ K. va. B. om. C^a. pappoti.

⁸ K. keb^o.

⁹ Cf. F. J. III. 202.

¹⁰ K. a. va.

¹¹ K. °re.

¹² B. daṇs^o. K. daṇs^o.

¹³ K. a. kiñci.

¹⁴ B. °e bi^o.

¹⁵ K. S. °aṇ sa^o.

¹⁶ K. °itha.

¹⁷ B. om.

¹⁸ B. Koka^o.

¹⁹ K. va.

²⁰ B. a. yevā.

²¹ K. padu^o.

Tattha appaduṭṭhassā ti attano vā sabbasattānaṃ vā aduṭṭhassa¹ narassā ti sattassa dussatī ti aparajjhati suddhassā ti niraparādhass' eva posassā ti idam pi aparenākārena sattādhivacanam eva. Anaṅgaṇassā ti nikkilesassa,² paccetī ti paṭietī. Paṭivātan ti yathā ekena purisena paṭivāte ṭhitāṃ paharītukāmatāya khitto sukhumo rajo tam eva purisaṃ pacceti, tass' eva upari patati, evam eva yo puggalo appaduṭṭhassa purisassa paṇippahārādīni dadanto³ padussati tam eva balaṃ dīṭṭhe va⁴ dhamme nirayādisu vā⁵ vipaccamānaṃ taṃ pāpaṃ vipākaduḥkhasena paccetī ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte patitṭhahi, sampatta-parisāya pi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Kokasunakhaluddassa vatthu.⁶

10. MAṆIKĀRAKULŪPAGATISSATṬHERAVATTHU.

Gabbham eke⁷ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Maṇikāraikulūpagatissatṭheraṃ⁸ ārabha kathesi.

So kira thero ekassa maṇikārassa kule dvādasavassāni bhuñji, tasmiṃ kule jayampatikā⁹ mātīpititṭhāne¹⁰ ṭhatvā therāṃ paṭijaggiṃsu. Ath' ekadivasaṃ so¹¹ maṇikārako¹² therassa purato maṃsaṃ chindanto nisinno hoti. Tasmiṃ khane rājā Pasenadikosalo ekaṃ maṇirātanaṃ 'imaṃ dhovitvā vijjhītva pahīnatū'¹³ ti pesesi. Maṇikāro salohiten' eva hatthena taṃ paṭiggahetvā pelāya¹⁴ upari

¹ K. B. appadu°.

² K. nikkh°.

³ B. °paharādīnā daṇḍena.

⁴ B. dīṭṭha-m-eva.

⁵ K. om.

⁶ K. B. °akava°. B. a. navamaṇ.

⁷ K. a. uppajjanti.

⁸ K. B. °kulūpakaṃ Ti°.

⁹ B¹. jāya°.

¹⁰ B. B¹. mātāpitu°.

¹¹ K. om.

¹² K. °kāro.

¹³ C. C^a. °ntū. S. °nātu.

¹⁴ K. °yaṇ.

ṭhapetvā hatthadhovanatthay anto¹ pāvīsi. Tasmiṇ pana
gehe posāvanīyakoṇcasakuṇo atthi, so lohitagandhena
maṇṣaṇ² saññāya taṇ maṇiṇ therassa passantass' eva³
gili. Maṇikāro āgantvā maṇiṇ apassanto 'maṇi vo⁴
gahito' ti bhariyañ⁵ ca puttake ca paṭipāṭiyā pucchitvā,
tehi 'na gaṇhāmā' ti vutte, 'therena gahito bhavissatī'
ti cintetvā bhariyāya saddhiṇ mantesi: 'therena maṇi⁶
gahito bhavissatī' ti. Sā⁷ 'sāmi mā evaṇ avaca, ettakaṇ
kālay mayā therassa na kiñci vajjaṇ dīṭṭhapubbaṇ, na so
maṇiṇ gaṇhātī' ti. Maṇikāro⁸ theray pucchi: 'bhante
imasmiṇ ṭhāne maṇiratanay tumhehi gahitan' ti. 'Na
gaṇhāmi upāsakā' ti. 'Bhante na idha añño atthi,⁹
tumheh'¹⁰ eva gahito bhavissati, detha me maṇiratanan'
ti. So tasmiṇ asampatiṇchante¹¹ puna bhariyay āha:
'theren' eva¹² maṇi¹³ gahito, pīletvāpi¹⁴ naṇ pucchissāmi'
ti.¹⁵ 'Sāmi mā no nāsayi,¹⁶ varaṇ amhehi dāsavyay¹⁷
upagantun¹⁸ na ca theray¹⁹ evarūpaṇ vattun'²⁰ ti. So
'sabbe va²¹ mayay dāsattaṇ upagacchantā maṇiṇ²²
nāgghāmā'²³ ti rajjun gahetvā therassa sīsaṇ veṭhetvā²⁴

¹ K. *om.*² K. °sa°.³ K. °ssa va.⁴ K. B. B¹. kena.⁵ K. a. dhītaray.⁶ B. *om.*⁷ B. C. C^a. *om.*⁸ K. a. bhiriyaṇvacanaṇ agahetvā.⁹ K. idha pana a° natthi.¹⁰ B¹. °hākam. K. B. °hehi yeva.¹¹ B¹. °ike.¹² B. *om.*¹³ K. *om.*¹⁴ K. °lit°.¹⁵ S. a. sā.¹⁶ B. nassayi. K. *rep.* mā no nās°.¹⁷ K. B. °byay. B¹. °bbaṇ.¹⁸ B¹. °ntāpi. K. a. vattati.¹⁹ B¹. °rassa. B. ev° ther°.²⁰ B¹. kammaṇ kātun sakkā.²¹ K. pi.²² B. maṇimūlaṇ.²³ K. na a°. B. n' aggh°.²⁴ K. veḍh°.

daṇḍakena¹ ghaṭṭesi,² therassa sīsato ca kaṇṇanāsāhi
 ca lohitaṇ pagghari³ akkhīni nikkhamanākārappattāni
 ahesuṇ. So vedanāpatto⁴ bhūmiyaṇ pati. Koṇco
 lohitaḡandhenāḡantvā⁵ lohitaṇ pivi.⁶ Atha naṇ maṇikāro
 therassa⁷ uppannakopavegena⁸ 'tvaṇ kiṇ karosī' ti
 pādena⁹ paharitvā khipi, so ekappahāren' eva maritvā
 uttāno¹⁰ pati.¹¹ Thero taṇ disvā 'upāsaka sīse¹² veṭhanaṇ
 tāva me sithilaṇ katvā imaṇ koṇcaṇ olokehi mato vā no
 vā'¹³ ti. Atha naṇ so āha: 'eso viya tvam pi marāhī'¹⁴
 ti. 'Upāsaka iminā so maṇi gilito, sace ayaṇ na marissa,¹⁵
 na¹⁶ ahaṇ maranto pi maṇiṇ¹⁷ ācikkhissan'¹⁸ ti. So tassa
 udaraṇ phāletvā maṇiṇ disvā pavēdhento¹⁹ saṇviggā-
 mānaso therassa pādāmūle nipajjitvā 'khamatha me²⁰
 bhante' ti,²¹ 'ajānantena mayā katan' ti.²² 'Upāsaka
 n' eva tuyhaṇ doso atthi na mayhaṇ, vaṭṭass' ev' esa²³
 doso, khamāmi te' ti. 'Bhante sace me²⁴ khamatha
 pakatiniyāmen' eva me gehe nisīditvā bhikkhaṇ gaṇhathā'
 ti. 'Upāsaka na dāni²⁵ ito paṭṭhāya ahaṇ paresaṇ gehassa
 antochadanaṇ²⁶ pavisissāmi, anto gehappavesanass'²⁷ eva

¹ B. daṇḍena.² S. yantesi. C. C^a. dhante.³ K. °ati.⁴ B. vedanākāra°. S. °pamatto.⁵ K. a. taṇ.⁶ B. °ati.⁷ K. thera°. B. there. B¹. therena.⁸ B. °kodha°. B¹. °vassena.⁹ K. a. koṇcaṇ.¹⁰ B¹. parivattamāno. K. pavattamāno.¹¹ B. ahosi.¹² K. B. sīsa°.¹³ B. om.¹⁴ C. C^a. mārēhī. B¹. mārissati. K. marissatī. B. °ssasī.¹⁵ K. B. °ssati.¹⁶ B. a. te. K. om. S. nāhaṇ.¹⁷ K. a. te na.¹⁸ B. °ssāmī.¹⁹ B¹. kampanto.²⁰ K. om.²¹ B. om.²² K. B. S. a. āha.²³ B. eva.²⁴ K. om.²⁵ B. dānāhaṇ.²⁶ B¹. °chād°.²⁷ B¹. °santassa.

hi ayaṇ¹ doso, ito paṭṭhāya pādesu vahantesu² gehadvāre
ṭhito va³ bhikkhaṇ gaṇhissāmī' ti vatvā dhūtaṅgaṇ samā-
dāya⁴ imaṇ gātham āha :

‘Paccati munino bhattaṇ thokathokaṇ⁵ kule kule,
piṇḍikāya carissāmī, atthi janghābalaṇ maman’ ti.

Idaṇ⁶ pana vatvā therō⁷ ten’ eva vyādhinā na cirass’
eva parinibbāyi. Koṇco maṇikārakassa⁸ bhariyāya⁹ kuc-
chismiṇ paṭisandhiṇ gaṇhi, maṇikāro kālaṇ katvā niraye¹⁰
nibbatti, maṇikārassa bhariyā there muducittatāya kālaṇ
katvā devaloke nibbatti.

Bhikkhū Satthāraṇ tesā abhisamparāyaṇ pucchisū.
Satthā ‘bhikkhave idh’ ekacce gabbhe nibbattanti,¹¹ ekacce
pāpakārino niraye,¹² ekacce katakalyāṇā devaloke¹² anā-
savā¹³ parinibbāyanti’ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dham-
maṇ desento imaṇ gātham āha :

126. ‘Gabbham eke uppajjanti,¹⁴ nirayaṇ pāpakammīno
saggaṇ sugatino yanti, parinibbanti anāsavā’ ti.

Tattha gabbhaṇ’ ti idha manussagabbho va adhippeto,
sesam ettha uttānattham eva.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Maṇikāraikulūpagatissattheravatthu.¹⁶

¹ B¹. mayhaṇ, *om.* eva hi.

² K. carantesu. B¹. *om.* pā° vah°.

³ K. *om.*

⁴ B¹. °ñkhasamādānatthāya.

⁵ K. B. °aṇ °aṇ.

⁶ B. idaṇ ca. K. imaṇ ca.

⁷ K. a. vasaṇaṭṭhānaṇ gato, gaten’ eva.

⁸ B. °rassa.

⁹ K. bhiriya°.

¹⁰ K. *al.* niriye.

¹¹ K. °ttiṇsu.

¹² K. B. a. nibbattanti.

¹³ K. B. a. pana.

¹⁴ F. upapa°.

¹⁵ K. evā ti.

¹⁶ K. Maṇikāravatthuṇ. B. a. dasamaṇ.

11. TAYOJANAVATTHU.

Na antalikkhe¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto tayo jane ārabba kathesi.

Satthari kira Jetavane viharante² sambahulā bhikkhū³ Satthu dassanattāya gacchantā⁴ ekaṃ gāmaṃ piṇḍāya pāvisiṃsu. Gāmaवासिनो tesaṃ patte ādāya āsanasālāyaṃ nisīdāpetvā yāgukhajjanaṃ datvā piṇḍapātavelaṃ⁵ āgama-yamānā dhammaṃ suṇantā nisīdiṃsu. Tasmiṃ khaṇe bhattaṃ pacitvā sūpavyañjanaṃ dhūpayamānāya⁶ ekissā itthiyā bhājanato⁷ aggijālā utthahitvā chadanaṃ⁸ gaṇhi, tato ekaṃ tiṇakaralaṃ⁹ utthahitvā jalamānaṃ¹⁰ ākāsaṃ¹¹ pakkhandi. Tasmiṃ khaṇe eko kāko ākāsenā¹² gacchanto tattha gīvaṃ pavesetvā tiṇavethito¹³ jhāyitvā gāmamajjhe pati. Bhikkhū taṃ disvā 'aho bhāriyaṃ kammaṃ, passa-thāvuso kākena pattaṃ vippakāraṃ, iminā katakammaṃ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāram assa kammaṃ pucchissāmā' ti cintayitvā¹⁴ pakkamiṃsu.

Aparesaṃ pi bhikkhūnaṃ Satthu dassanattāya nāvaṃ abhiruṃha gacchantānaṃ nāvā samudde¹⁵ niccalā atthāsi. Manussā 'kālakaṇṇiyā¹⁶ ettha bhavitabban'¹⁷ ti salākaṃ vāresuṃ.¹⁸ Nāvikaṃsa bhariyā paṭhamavaye tthitā dassa-niyā pāsādikā¹⁹—salākā tassā pāpuṇi, 'puna salākaṃ²⁰ vārethā' ti vatvā yāvatatiyaṃ vārayiṃsu,²¹ tikkhattum pi

¹ K. a. na samuddamajjhe.

² K. a. yeva.

³ K. a. paccantato.

⁴ K. āg°.

⁵ C. C^a. °velāyaṃ.

⁶ B¹. vūpasamānāya. K. corr. pacca°, had dhuma°.

⁷ K. B¹. uddhanato.

⁸ B¹. chā°.

⁹ B¹. tiṇakāraṇaṃ. B. °ḷaṃ.

¹⁰ K. jhāya°.

¹¹ B. °se.

¹² K. B. °se.

¹³ B. B¹. tiṇavallī°. K. tiṇakarale palivethito.

¹⁴ B. B¹. °etvā.

¹⁵ K. corr. a. majjhe.

¹⁶ C. C^a. S. °ḷṇī.

¹⁷ S. °bbo.

¹⁸ K. B. vicār°, al.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. B. sa° puna.

²¹ B. vicāresuṃ.

tassā evaṇ¹ pāpuṇi. Manussā 'kiṇ sāmī'² ti nāvikkassa mukhaṇ olokesuṇ. Nāviko 'na sakkā ekissā atthāya mahājanaṇ nāsetuṇ, udae naṇ³ khipathā' ti āha. Sā gahetvā udae khipamānā⁴ maraṇabhayaatajjitā vissaraṇ⁵ akāsi. Taṇ sutvā nāviko 'na⁶ attho imissā ābharāṇehi natṭhehi, sabbābharāṇāni omuñcitvā⁷ ekam pilotikaṇ nivā-sāpetvā chaddetha naṇ,⁸ ahaṇ pan' etaṇ udakapiṭṭhe mara-mānaṇ⁹ datṭhuṇ na sakkhissāmi, tasmā yathā naṇ ahaṇ na passāmi evaṇ vālukkakuṭaṇ gīvāya bandhitvā samudde khipathā' ti. Te tathā kariṇsu, tam pi¹⁰ patitaṭṭhāne yeva macchakacchapā vilumpiṇsu. Bhikkhū taṇ pavattiṇ ṇātvā¹¹ 'ṭhapetvā Satthāraṇ¹² ko aṇṇo etissā itthiyā kata-kammaṇ jānissati, Satthāram assā¹³ kammaṇ pucchis-sāmā' ti icchitaṭṭhānaṇ¹⁴ pattā¹⁵ nāvato oruyha pakka-miṇsu.

Apare pi satta bhikkhū¹⁶ Satthāraṇ¹⁷ dassanattāya¹⁸ gacchantā¹⁹ sāyaṇ ekaṇ vihāraṇ pavisitvā vasanattānaṇ pucchiṇsu. Ekasmiṇ ca lene²⁰ satta mañcā honti, tesā tad eva labhitvā tattha nipannānaṇ rattibhāge kūtāgāra-matto pāsāṇo pavattamāṇo āgantvā lenadvāraṇ pidahi. Nevāsikā²¹ bhikkhū²² 'imaṇ lenaṇ āgantukabhikkhūnaṇ²³ pāpayimha, ayaṇ ca mahāpāsāṇo lenadvāraṇ pidahanto

¹ B¹. S. yeva. B. eva.

² K. karissāmā.

³ K. om.

⁴ K. khipaya°. S. khipiya°.

⁵ K. B. viravam.

⁶ B. ko. S. anatto.

⁷ K. a. va.

⁸ B. nan ti.

⁹ K. rodamānaṇ. B. plavamānaṇ.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. sutvā.

¹² K. Sa°. ṭha°.

¹³ B. tassā.

¹⁴ C. B¹. °ne.

¹⁵ Ca. pavattā. K. B. patvā.

¹⁶ K. a. paccantato.

¹⁷ B. °ra°.

¹⁸ B. °nāya.

¹⁹ B¹. āgacchanto.

²⁰ B¹. pabbatalene.

²¹ K. °ika°.

²² B. a. mayaṇ.

²³ K. a. na.

pati,¹ apanessāma nan ' ti samantāpi² pādagāmehi³ manusse⁴ sannipātetvā vāyamantā⁵ thānā⁶ cāletuṇ⁷ pi⁸ nāsakkhiṇsu,⁹ anto pavitṭhabhikkhū¹⁰ pi vāyaṃsu yeva. Evaṇ sante pi sattāhaṇ pāsāṇaṇ cāletuṇ nāsakkhiṇsu, āgantukā¹¹ sattāhaṇ chātajjhāttā¹² mahādukkhaṇ anubha-
viṇsu, sattame divase pāsāṇo sayam eva pavatṭitvā apagato. Bhikkhū nikkhamitvā ' amhākaṇ imaṇ pāpaṇ¹³ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāraṇ pucchissāmā ' ti cintetvā pakkamiṇsu.

Te¹⁴ purimehi saddhiṇ antarāmagge samāgantvā sabbe ekato va Satthāraṇ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṇ nisinnā¹⁵ Satthāraṇ¹⁶ attanā¹⁷ diṭṭhānubhūtaṇi¹⁸ kāraṇāni paṭipāṭiyā pucchiṇsu. Satthāpi nesaṇ¹⁹ paṭipāṭiyā²⁰ vyākāsi: ' bhikkhave so tāva kāko attanā katakammam eva anubhosi,²¹ atīte²² kāle hi²³ Bārāṇasiyaṇ eko kassako attano goṇaṇ damento dametuṇ nāsakkhi. So hi 'ssa goṇo thokaṇ gantvā va²⁴ nipajjati,²⁵ pothetvā utṭhāpito pi²⁶ thokaṇ gantvā puna pi tath' eva²⁷ nipajji.²⁸ So vāya-
metvāpi²⁹ taṇ dametuṇ asakkonto kodhābhibhūto hutvā³⁰

¹ B. atṭhāsi.² B. om. pi K. hi.³ K. B. sattahi gāmehi. C. C^a. °gāme.⁴ B. °ssā.⁵ K. B. a. pi.⁶ C. C^a. °ne.⁷ B¹. cāv°.⁸ K. B. om.⁹ K. na sa°.¹⁰ K. pavitṭhā. B. °tṭhā bhi°.¹¹ K. °kabhikkhū.¹² B. °ajjhāttā.¹³ B¹. idaṇ pāpakammaṇ.¹⁴ K. tehi.¹⁵ K. a. va.¹⁶ K. B¹. katapaṭisanthārā. B. °rā °ndhārā. C. C^a. °rā.¹⁷ S. rep.¹⁸ B¹. diṭṭhabhū°.¹⁹ K. B. tesāṇ.²⁰ B. a. evaṇ.²¹ K. °ti.²² B. °ta°.²³ K. kira.²⁴ B. om.²⁵ B. °jji.²⁶ K. after po°.²⁷ K. va for puna pi tath' eva.²⁸ K. °ati.²⁹ K. B. °itvā (K. rep.), om. pi.³⁰ K. a. gantvā.

“ito dāni paṭṭhāya sukhaṇ¹ nipajjissasī”² ti taṇ³ palāla-piṇḍaṇ viya karonto palālena⁴ parivethetvā⁵ aggiṇ adāsi,⁶ gono tatth’ eva jhāyitvā mato. Tadā bhikkhave tena kākena⁷ taṇ pāpakammaṇ kataṇ, so tassa vipākena dīgha-rattaṇ niraye pacitvā vipākāvasesena sattakkhattuṇ⁸ kāka-yoniyaṇ nibbattitvā evam evaṇ ākāse jhāyitvā⁹ mato’ ti.¹⁰

‘Sāpi bhikkhave itthī attanā katakammam¹¹ eva anubhosi. Sā hi atīte Bārāṇasiyaṇ ekassa gahapatikassa¹² bhariyā udakāharanaḥkoṭṭanapacanaḍḍiṇi¹³ sabbakiccāni sahatthen’ eva akāsi. Tassā eko sunakho taṇ gehe sabba-kiccāni¹⁴ kurumānaṇ oloketvā¹⁵ va nisīdati,¹⁶ khette bhat-taṇ harantiyā dārupaṇḍādiṇaṇ vā¹⁷ atthāya araṇṇaṇ gacchantiyā tāya saddhiṇ yeva gacchati. Taṇ disvā daharamanussā “hambho¹⁸ nikkhanto sunakhaluddako, ajja¹⁹ mayaṇ²⁰ bhuñjissāmā” ti uppaṇḍenti. Sā tesu kathāya maṅku²¹ hutvā sunakhaṇ leḍḍudaṇḍādihi²² pahar-itvā palāpesi, sunakho nivattitvā puna²³ anubandhati. So kir’ assā²⁴ tatiye attabhāve bhattā²⁵ ahosi, tasmā sinehaṇ chinditū na sakkoti. Kiñcāpi hi taṇ²⁶ anamatagge saṅsāre jāyā vā pati vā abhūtapubbo²⁷ nāma natthi, avidūre pana²⁸ attabhāve ñātakesu adhimatto sineho hoti,

¹ K. a. pi.² B. °tī.³ B. om.⁴ K. a. tassa gīvāyaṇ. B. a. tassa gīvaṇ.⁵ K. paṭi°. B. pali°. S. paṭi°.⁶ K. dāpesi.⁷ B. kāraṇena.⁸ C. sakkhattuṇ.⁹ S. B. a. va.¹⁰ K. a. atha Satthā.¹¹ K. kataṇ ka°.¹² K. °tissa.¹³ K. udakarahākoṭṭhapa°.¹⁴ B¹. katabba°.¹⁵ B. °nto.¹⁶ K. B. °di.¹⁷ K. °ñ ca.¹⁸ B. ambho.¹⁹ B. a. mayaṇ.²⁰ B¹. °āni.²¹ K. a. °bhūtā.²² K. leḍḍu°.²³ B. om.²⁴ K. kira tassā.²⁵ K. corr. sāmiko.²⁶ K. B. om.²⁷ B. °bbā.²⁸ K. pan’ assa.

tasmā so sunakho taṇ¹ vijahituṇ na sakkoti.² Sā tassa kujjhivā khettaṇ³ sāmikassa yāguṇ haramānā⁴ rajjuṇ uccaṅge ṭhapetvā agamāsi, sunakho tāy' eva saddhiṇ gato. Sā sāmikassa yāguṇ datvā tucchakuṭaṇ ādāya ekaṇ udakatthānaṇ gantvā kuṭaṇ vālukāya⁵ pūretvā samīpe oloketvā ṭhitassa sunakhassa saddaṇ akāsi. Sunakho "ciras-saṇ⁶ me ajja madhurakathā laddhā" ti naṅguṭṭhaṇ cālento taṇ upasaṇkhami. Sā taṇ gīvāya dālhaṇ gahetvā ekāya rajjukotiṇyā kuṭaṇ bandhitvā ekaṇ rajjukotiṇ sunakhassa gīvāya bandhitvā kuṭaṇ udakābhikumhaṇ pavatṭesi, sunakho kuṭaṇ anubandhanto patitvā tatth' eva kālam akāsi. Sā tassa kammassa vipākena dīgharattaṇ niraye paccitvā vipākāvasesena attabhāvasate vālukakuṭaṇ⁷ gīvāya bandhitvā uduke pakkhittā kālam akāsi⁸ ti.

'Tumhehi pi bhikkhave attanā katakammam eva anubhūtaṇ. Atītasmiṇ hi Bārāṇasivāsino satta gopālādārakā⁹ ekasmiṇ aṭavippadese sattāhaṇ¹⁰ vārena gāviyo cāretvā¹¹ ekadivasaṇ gāvo¹² cāretvā¹³ āgacchantā¹⁴ ekaṇ mahāgodhaṇ disvā anubandhiṇsu, godhā palāyitvā ekaṇ vammikaṇ pāvisi. Tassa pana vammikassa satta chiddāni;¹⁵ dārakā "mayāṇ idāni¹⁶ gahetuṇ na sakkhissāma, sve āgantvā gaṇhissāma" ti ekeko ekekaṇ¹⁷ sākhabhaṅga-muṭṭhiṇ ādāya satta pi janā¹⁸ satta chiddāni pidahitvā

¹ K. sinehaṇ.

² S. °si.

³ B. C^a. *first* khetto. C. C^a. K. khetta°. B¹. khetta-kassakassa.

⁴ K. āh°.

⁵ K. bālu°.

⁶ K. °ss' eva.

⁷ B. °kāya ku°.

⁸ K. a. atha.

⁹ K. gopālakā.

¹⁰ B. °ha°.

¹¹ B¹. vicaranto. B. vicarantā. K. vicārento, *and* a. ekasmiṇ gāviyo vicārentā.

¹² K. B¹. gāviyo.

¹³ B¹. vicaritvā. K. B. vicāretvā.

¹⁴ K. ga°.

¹⁵ K. a. honti.

¹⁶ B. dāni.

¹⁷ K. ekaṇ.

¹⁸ K. om. satta pi janā.

pakkamiṇsu. Te punadivase taṇ godhaṇ amanasikatvā aññasmiṇ padese gāviyo cāretvā¹ sattame divase gāvo ādāya āgacchantā taṇ vammikaṇ disvā satīṇ paṭilabbhitvā, “ko² nu kho tassā godhāya pavattī” ti attanā attanā pihitachiddāni vivariṇsu. Godhā jīvite nirālayā hutvā atṭhicammāvasesā pavedhamānā nikkhami. Te taṇ disvā anukampaṇ katvā “mā taṇ³ māretha, sattāhaṇ chinna-bhattā jātā”⁴ ti tassā piṭṭhiṇ parimajjitvā ‘sukhena gacchā’⁵ ti vissajjesuṇ. Te godhāya amāritattā niraye tāva na pacciṇsu,⁶ te pana satta⁷ ekato hutvā cuddasasu⁸ attabbhāvesu satta⁹ divasāni chinnabhattā ahesuṇ, tadā bhikkhave tumhehi¹⁰ gopālakehi¹¹ hutvā taṇ kammaṇ katan’ ti evaṇ vatvā¹² tehi puṭṭhapañhe¹³ vyākāsi.

Ath’ eko bhikkhu Satthāraṇ āha:¹⁴ ‘kiṇ pana bhante¹⁵ pāpakammaṇ katvā ākāse uppatitassāpi samuddaṇ¹⁶ pak-kantassāpi¹⁷ pabbatantaraṇ¹⁸ pavisantassāpi¹⁹ mokkho natthi’ ti. Satthā ‘evam etaṇ²⁰ bhikkhave,²¹ ākāśādisu hi²² ekappadeso pi²³ natthi yatra²⁴ tṭhito pāpakammato²⁵ mucceyyā’²⁶ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

¹ B¹. caranto. K. vicār°.² K. kiṇ.³ B. naṇ.⁴ B¹. chinnāhārapatto.⁵ K. B. °ahī.⁶ B¹. paṭṭhesuṇ.⁷ S. dve pana sattāhe. C. C^a. sattahe. K. B¹. a. pi janā. B. a. janā.⁸ K. cudda°.⁹ B. B¹. rep.¹⁰ K. a. satta. B. a. sattahi.¹¹ C. C^a. °ke. S. °kā.¹² B. Satthā.¹³ B. puṭṭho pañhaṇ.¹⁴ K. pucchi.¹⁵ S. a. tesāṇ. C. C^a. a. te.¹⁶ K. °dda°.¹⁷ B. pakkhandassāpi.¹⁸ K. pabbaraṇ.¹⁹ K. B. pavitṭhassāpi. B¹. °tṭhāpi.²⁰ K. B. B¹. eva.²¹ K. om.²² B. pi.²³ K. ca.²⁴ B. yattha.²⁵ K. B. a. na.²⁶ K. S. muñc°. K. °yyan.

127. 'Na antalikkhe¹ na samuddamajjhe
 na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa
 na vijjatī² so jagatippadeso
 yatthaṭṭhito³ muñceyya pāpakammā' ti.

Tass' attho: sace hi koci 'iminā upāyena pāpakammato muccissāmī'⁴ ti antalikkhe vā nisideyya caturāsīti-
 yojanasahassagambhīraṃ mahāsamuddaṃ vā paviseyya
 pabbatantare vā nisideyya n' eva pāpakammato muc-
 ceyya puratthimādisu jagatippadesesu paṭhavibhāgesu
 na so vālaggamatto⁵ pi okāso⁶ atthi yattha ṭhito pāpa-
 kammato muccituṃ sakkuṇeyyā ti attho.⁷

Desanāvasāne te⁸ bhikkhū sotāpattiphalādinī pāpuṇṇsu,
 sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Tinnaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁹

12. SUPPABUDDHASAKKAVATTHU.

Na antalikkhe¹⁰ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
 Nigrodhārāme viharanto Suppabuddhasakkaṃ¹¹ ārabha
 kathesi.

So kira 'ayaṃ¹² mama dhītarāṃ chaḍḍetvā nikkhanto'¹³
 ti ca 'mama puttaṃ pabbājetvā tassa veriṭṭhāne ṭhito cā'

¹ C. C^a. nānta°.

² K. °ate.

³ K. yatra°.

⁴ K. S. muñc°.

⁵ B. vāl°.

⁶ K. pan' eso for pi. ok°.

⁷ K. B. om.

⁸ K. a. sabbe.

⁹ K. tayo jane pubbakamme kate vatthuṃ samattaṃ. B.
 Tayojanavatthu, and a. ekādasamaṃ.

¹⁰ K. a. na sa°.

¹¹ K. °sākyaṃ. Cf. Hardy, 'Manual,' pp. 351-2.

¹² K. ayaṃ kira.

¹³ K. °manto.

ti imehi¹ dvīhi kārāṇehi Satthari āghātaṇ bandhitvā ekadivasaya 'na² dāni³ 'ssa nimantitattḥānaṇ⁴ gantvā bhuñjituṇ⁵ dassāmī' ti gamanamaggaṇ pidahitvā antara-vithiyaṇ suraṇ pivanto nisīdi. Ath' assa Satthari bhikkhusaṅghaparivute taṇ ṭhānaṇ āgate 'Satthā āgato' ti ārocesuṇ. So āha: "parato⁶ gacchā" ti⁷ tassa vadetha, nāyaṇ mama⁸ mahallakataro,⁹ nāssa maggaṇ dassāmī' ti punappuna vuccamāno pi tath' eva vatvā nisīdi. Satthā mātulassa¹⁰ santikā maggaṇ alabhitvā tato va¹¹ nivatti. So pi¹² carapurisaṇ pesesi: 'gacch' assa¹³ kathaṇ sutvā ehi' ti. Satthāpi nivattento sitaṇ katvā Ānandattherena 'ko nu kho bhante sitapātukamme¹⁴ paccayo' ti puṭṭho āha:¹⁵ 'passasi Ānanda Suppabuddhan' ti. 'Passāmi bhante' ti. 'Bhāriyaṇ tena kammaṇ kataṇ mādisassa Buddhassa maggaṇ adentena, ito sattame divase heṭṭhāpāsāde sopānapādamūle paṭhaviṇ pavississatī' ti.¹⁶ Carapuriso taṇ¹⁷ kathaṇ sutvā Suppabuddhassa santikaṇ gantvā 'kiṇ¹⁸ mama¹⁹ bhāgineyyena nivattantena vuttan' ti puṭṭho yathāsutaṇ ārocesi. So tassa vacanaṇ sutvā 'na dāni mama bhāgineyyassa kathādosso²⁰ atthi, addhāyaṇ so vadati taṇ tath' eva hoti,²¹ evaṇ sante pi naṇ²²

¹ B. *om.*² K. B. *om.*³ K. idāni. B. *om.*⁴ B. tassa nimantana°. B¹. nimantana°.⁵ K. B. a. na.⁶ K. B. purato.⁷ K. °hi.⁸ B. mayā, S. *om.*⁹ K. B. a. ti.¹⁰ B. °la°.¹¹ B. *om.*¹² B¹. a. eka°. B. a. ca ekaṇ.¹³ K. gacchato tassa. B. gaccha tassa.¹⁴ B. B¹. sitassa pā°. K. B. B¹ °kammassa.¹⁵ B. *om.*¹⁶ K. a. so pi.¹⁷ C. C^a. *om.*¹⁸ C. C^a. *om.* S. before vu°.¹⁹ K. me.²⁰ S. B. kathāya do°.²¹ K. B. hotu.²² K. taṇ.

dāni¹ musāvādena nigganḥissāmi,² so hi maṇ³ “sattame divase paṭhaviṇ pavissati” ti aniyamena avatvā “heṭṭhā-pāsāde⁴ sopānapādamūle paṭhaviṇ pavissati” ti āha,⁵ ito dāni paṭṭhāya ahaṇ⁶ taṇ ṭhānaṇ na gamissāmi,⁷ atha naṇ tasmiṇ ṭhāne paṭhaviṇ apavisitvā musāvādena nigganḥissāmi’ ti so attano upabhogajātaṇ sabbaṇ satta-bhūmakassa⁸ pāsādassa upari āropetvā sopānaṇ harāpetvā⁹ dvāraṇ pidahāpetvā ekekasmiṇ dvāre dve dve malle ṭhapāpetvā¹⁰ ‘sacāhaṇ pamādena heṭṭhā oropitukāmo homi nivāreyyātha man’ ti vatvā sattame pāsādātale sirigabbhe nisīdi. Satthā tāṇ pavattiṇ sutvā ‘bhikkhave Suppabuddho na¹¹ kevalaṇ pāsādātalaṇ¹² vehāsaṇ uppatitvā¹³ ākāse¹⁴ nisīdatu, nāvāya vā samuddaṇ pakkhandatu pabbatantaraṇ¹⁵ vā pavisatu, buddhānaṇ kathāya dvidhā-bhāvo¹⁶ nāma natthi, mayā vuttatṭṭhāne yeva so paṭhaviṇ pavissati,’ ti vatvā¹⁷ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

128. ‘Na antalikkhe¹⁸ na samuddamajjhe
na pabbatānaṇ vivaṇaṇ pavissa
na vijjati so jagatippadeso
yatthaṭṭhitaṇ¹⁹ nappasahetha²⁰ maccū’ ti.

Tattha²¹ nappasahetha maccū ti yasmiṇ padese
ṭhitaṇ maraṇaṇ nappasaheyya nābhibhaveyya kesagga-

¹ K. B. S. idāni.

² K. niggah°. B. a. ti.

³ K. om.

⁴ B. a. va.

⁵ B. so.

⁶ B. °yāhaṇ.

⁷ B. a. ti.

⁸ K. B. °ik°. B¹. °bhummik°.

⁹ B¹. āropetvā.

¹⁰ B. ṭhapetvā.

¹¹ C. C^a. K. S. °ddhena. B. om.

¹² K. B. °tale.

¹³ K. a. va.

¹⁴ K. S. a. vā.

¹⁵ K. °re.

¹⁶ B¹. dveddhābhāvena.

¹⁷ K. a. anusandhiṇ ghaṭetvā.

¹⁸ C. nānta°.

¹⁹ C. C^a. °to.

²⁰ K. °eyya. B. °eya.

²¹ B. a. yattha ṭhitaṇ.

matto pi so paṭhavippadeso natthi. Sesañ purimanayam¹ evā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū² ti.³

Sattame pana⁴ divase Satthu⁵ bhikkhācāramaggassa⁶ niruddhavelāya⁷ heṭṭhāpāsāde Suppabuddhassa maṅgalasso uddāmo hutvā taṇ taṇ bhittiṇ pahari.⁸ So uparinisino va saddaṇ⁹ sutvā 'kiṇ etan' ti pucchi. 'Maṅgalasso uddāmo'¹⁰ ti.¹¹ So pan' asso Suppabuddhaṇ disvā va sannisīdati.¹² Atha naṇ so gaṇhitukāmo hutvā nisinnatṭhānā utṭhāya dvārābhimukho ahosi, dvārāni sayam eva vivaṭāni, sopānaṇ sakatṭhāne yeva thitaṇ, dvāre ṭhitamallā taṇ gīvāya gahetvā heṭṭhābhimukhaṇ khipiṇsu. Ten'¹³ upāyena sattaṣu pi talesu dvārāni sayam eva vivaṭāni, sopānāni yathāṭṭhānesu¹⁴ ṭhitāni, tattha ṭhitamallā¹⁵ taṇ gīvāyam eva gahetvā heṭṭhābhimukham eva¹⁶ khipiṇsu. Atha naṇ heṭṭhāpāsāde¹⁷ sopānapādamūle¹⁸ sampattam eva mahāpaṭhavī vivaramānā bhijjitvā sampatiṇchi,¹⁹ so gantvā²⁰ Avīcimhi nibbatti.²¹

Suppabuddhasakkassa vatthu.²²

Pāpavaggaṇṇanā niṭṭhitā.

Navamo vaggo.

¹ K. B. S. °sadisam.

² K. sampā°.

³ K. a. atha.

⁴ B. om. K. after di°.

⁵ B. om.

⁶ B¹. °rato.

⁷ B¹. nivattakāle.

⁸ K. °ati.

⁹ B. gadrabhasaddaṇ. B¹. Supabuddho gadrabhasa° for heṭṭhāpāsāde . . . saddaṇ.

¹⁰ B¹. utrāso.

¹¹ B. hoti.

¹² K. disvā ni°. B. ni°.

¹³ S. B. eten'.

¹⁴ B. °ṭhāne. B¹. yattha yattha ṭh°.

¹⁵ B¹. tattha ṭhitan' eva ahesuṇ, mallakādayo. B. tattha for ṭhita.

¹⁶ B. om.

¹⁷ C. C^a. °da.

¹⁸ B. °namūle.

¹⁹ B¹. om.

²⁰ B¹. paṭhavī pavisetvā. K. a. tattha.

²¹ B. a. ti S. a. desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū.

²² K. Suppabuddhavatthuṇ. B. °sakyavatthu, and a. dvādasamaṇ.

X. DANĀVAGGO.

1. CHABBAKKIYĀNAṆ VATTHU.

SABBE TASANTĪ¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto Chabbaggiye bhikkhū ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi² samaye Sattarasavaggiyehi bhikkhūhi³ senāsane paṭijaggite Chabbaggiyā bhikkhū⁴ ‘mayaṇ mahallakatarā, amhākaṇ etaṇ pāpuṇātī’ ti vatvā, tehi ‘na mayaṇ dassāma, amhehi paṭhamaṇ paṭijaggitaṇ’ ti vutte⁵ bhikkhū pahariṇsu. Sattarasavaggiyā maraṇabhayaṭaṭṭhita mahāviraṇaṇ viraviṇsu.⁶ Satthā tesāṇ saddaṇ sutvā ‘kiṇ idaṇ’ ti pucchitvā, ‘idaṇ nāma’ ti ārocite. ‘na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhunā⁷ evaṃ kātappaṇaṇ, yo karoti⁸ idaṇ nāma āpajjati’ ti pahāradānasikkhāpadaṇ* paññāpetvā, ‘bhikkhave bhikkhunā nāma “yathā ahaṇ⁹ tath’ eva aññe¹⁰ pi daṇḍassa¹¹ tasanti maccuno bhāyanti” ti ñatvā paro na paharitaṇ na ghāṭetaṇ’ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetva dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

129. ‘Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe bhāyanti maccuno,
attānaṇ upamaṇ katvā na haneyya na ghātaye’ ti.

---

¹ K. a. daṇḍassā.

³ K. B. om.

⁵ K. B. a. te.

⁷ B. a. nāma.

* Pācittiya, 74.

¹⁰ K. sabbe.

² K. om.

⁴ K. a. nikkhamantā.

⁶ C. vivaṇaṇ vivariṇsu.

⁸ B. a. so.

⁹ K. yathāhaṇ.

¹¹ C. °akassa.

Tattha sabbe tasanti ti sabbe pi¹ sattā attani daṇḍe nipatante² tassa³ daṇḍassa tasanti. Maccuno ti maraṇassa pi bhāyanti yeva. Imissā ca⁴ desanāya byañjanaṃ niravasesaṃ, attho⁵ sāvaseso: ‘yathā⁶ raññā “sabbe sannipatantū” ti bheriyā carāpitāya⁷ pi⁸ rājamaḥāmatte ṭhapetvā sesā sannipatanti, evaṃ evaṃ⁹ sabbe tasanti’ ti vutte pi, hatthājāneyyo¹⁰ assājāneyyo usabhājāneyyo khīṇāsavo ti ime cattāro ṭhapetvā avasesā¹¹ va¹² tasanti ti veditabbā,¹³ imesu hi khīṇāsavo sakkāyaditṭhiyā pahīnattā maraṇakasattaṃ¹⁴ apassanto na bhāyati, itare tayo sakkāyaditṭhiyā balavattā¹⁵ attano paṭipakkhabhūtasattaṃ¹⁶ apassantā na bhāyanti. Na haneyya na ghātaye ti ‘yathā ahaṃ evaṃ aññe pi sattā’ ti¹⁷ n’ eva paraṃ pahareyya na paharāpeyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Chabbaggiyānaṃ vatthu.¹⁸

2. CHABBAGGIYĀNAṃ VATTHU.*

Sabbe tasanti¹⁹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū yeva²⁰ ārabha kathesi.

¹ B. *om.*

² F. K. B. S. *pa°.*

³ K. *a. va.*

⁴ F. *imissāya. K. des° ca.*

⁵ K. B. *a. pana.*

⁶ F. K. B. *a. hi.*

⁷ K. *pacār°.*

⁸ B. *om.*

⁹ B. *idha.*

¹⁰ K. *a. ca, °yyā al.*

¹¹ B. *sesā.*

¹² F. B. *om.*

¹³ C^a. *first, F. B. °bbo.*

¹⁴ K. *amar°. B. amaraṇasattaṃ.*

¹⁵ F. *vattā.*

¹⁶ K. B. *°bhūtaṃ sa°.*

¹⁷ B. *om.*

¹⁸ K. *°iyava°. B. °iyabhikkhuva°, and a. paṭhamāṃ.*

* Cf. Cullavagga, Old., p. 166.

¹⁹ K. *a. daṇḍassā.*

²⁰ K. B. S. *om.*

Te yeva¹ ekasmiṃ hi samaye ten' eva kāraṇena purima-sikkhāpade² Sattarasavaggiye pahariṃsu, ten' eva kāraṇena tesāṃ talasattikaṃ uggiriṃsu.* Idhāpi Satthā tesāṃ saddaṃ sutvā 'kiṃ idan'³ ti pucchitvā, 'idaṃ nāmā' ti ārocite, 'na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhunā nāma evaṃ kātappaṃ: yo karoti⁴ imaṃ⁵ nāma āpajjati' ti talasattikaṃ⁶ sikkhāpadaṃ paññāpetvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma "yathā ahaṃ tath' eva aññe pi⁷ daṇḍassa tasanti,⁸ yathā ca mayhaṃ tath' eva tesāṃ jīvaṃ piyaṃ" ti ñatvā paro na hanitabbo⁹ na ghātetabbo' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

130. 'Sabbe tasanti daṇḍassa, sabbesaṃ jīvaṃ piyaṃ,
attānaṃ upamaṃ katvā na haneyya na ghātaye' ti.

Tattha sabbesaṃ jīvaṃ piyaṃ ti khīṇāsava ṭhapetvā sesasattānaṃ jīvaṃ piyaṃ madhuraṃ,¹⁰ khīṇāsavo pana jīvite vā maraṇe vā upekkhako va hoti. Sesaṃ purima-sadisam evā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Chabbaggiyānaṃ yeva vatthu.¹¹

3. SAMBAHULAKUMĀRAKAVATTHU.

Sukhakāmāni bhūtāni ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto sambahule kumārake¹² ārabha kathesi.

¹ K. B. om. te yeva.

² B¹. a. pañatte ten' eva kāraṇena.

* See *Vinaya Texts*, I. 51.

³ B¹. etaṃ.

⁴ B. a. tassa.

⁵ K. B. B¹. idaṃ (K. °n).

⁶ B. °ika°.

⁷ K. ca.

⁸ K. tass°, al.

⁹ B¹. paraharitaḥ. B. pahari°.

¹⁰ K. piyatarāṇaṃ.

¹¹ S. om. yeva. K. B. °iyava°. B. a. dutiyaṃ.

¹² K. kumārasake.

Ekasmiṃ hi divase¹ Satthā Sāvattiyaṃ piṇḍāya pavisaṃto antarāmagge sambahule kumārake² ekaṃ ghara-sappajātikaṃ ahiṃ daṇḍakena hanante³ disvā, ‘kumārakā⁴ kiṃ karoṭhā’ ti pucchitvā, ‘ahiṃ⁵ daṇḍena hanāmā,⁶ ti vutte, ‘kiṃkāraṇā’ ti puna⁷ pucchitvā ‘ḍasanabhayaena bhante’ ti vutte, ‘tumhe “attano sukhaṃ karissāmā”⁸ ti imaṃ hanantā nibbattanibbattaṭṭhāne⁹ sukhālābhino na bhavissatha, attano¹⁰ sukhaṃ patthentena hi paraṃ¹¹ hanituṃ¹² na vaṭṭati’ ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

131. ‘Sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena vihiṃsati
attano sukham esāno pecca so na labhate
sukhaṃ.

132. Sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena na hiṃsati¹³
attano sukham esāno pecca so labhate sukhaṃ’ ti.

Tattha yo daṇḍenā ti yo puggalo daṇḍena vā leḍḍu-ādīhi¹⁴ vā viheṭheti. Pecca so na labhate¹⁵ ti so puggalo paraloke manussasukhaṃ vā dibbasukhaṃ¹⁶ vā paramatthabhūtaṃ nibbānasukhaṃ vā¹⁷ na labhati. Pecca so labhate ti so puggalo paraloke vuttappakāraṃ tividhaṃ pi¹⁸ sukhaṃ labhati ti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi te kumārakā sotāpatti-phale patiṭṭhahiṃsū ti.

Sambahulānaṃ kumārakānaṃ vatthu.¹⁹

¹ B. samaye.

² K. dārake.

³ B¹. pahatante. B. pahar°. K. har°.

⁴ K. a. bho.

⁵ B. a. bhante.

⁶ K. B. B¹. paharāmā.

⁷ K. B. om.

⁸ B. °mī.

⁹ B. nibbattaṭṭh°.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ K. a. sattaṃ.

¹² K. pahan°. B. B¹. pahar°.

¹³ K. vih°.

¹⁴ K. leṇḍu°.

¹⁵ K. B. a. sukhaṃ.

¹⁶ C. C^a. om. dī° vā.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. kumārakāvattuṃ. B. °lakumārakava°, and a. tatīyaṃ.

4. KUṆḌADHĀNATATHERAVATTHU.

Mā voca pharusañ kiñcī ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kuṇḍadhānattheraṇ¹ ārabba kathesi.

Tassa kira pabbajitadivasato paṭṭhāya ekaṇ itthirūpaṇ therena saddhiṇ yeva vicarati, taṇ thero na passati, mahājano² passati. Antogāmaṇ piṇḍāya carato³ pi 'ssa manussā ekaṇ bhikkhaṇ datvā 'bhante ayaṇ tumhākaṇ, ayaṇ pana amhākaṇ sahāyikāyā'⁴ ti vatvā dutiyam pi dadanti.⁵ Kassapabuddhakāle kira dve sahāyakā bhikkhū ekamātukucchito nikkhantasadisā⁶ ativiya samaggā ahesuṇ.⁷ Dīghāyukabuddhakāle⁸ ca⁹ anusaṇvaccharaṇ vā anucchamāsaṇ¹⁰ vā bhikkhū uposathatthāya¹¹ sannipātanti, tasmā te pi 'uposathaggaṇ gamissāmā'¹² ti vasanaṭṭhānā nikkhamiṇsu. Te¹³ ekā Tāvatiṇsabhavane nibbatta-devatā disvā 'ime¹⁴ bhikkhū ativiya samaggā, sakkā¹⁵ nu kho ime bhinditun' ti cintetvā attano bālatāya cintitamattam eva katvā¹⁶ tesu ekena¹⁷ 'āvuso muhuttaṇ āgamehi sarīrakiccen' amhi atthiko' ti vutte sā devatā ekaṇ

¹ K. B. C. C^a. Koṇḍa° (C^a. corr. F. S. Kuṇḍa°).

² B. a. pana.

³ B. °nto. B¹. °ntassā.

⁴ K. ayaṇ pana tumhākaṇ hotu sa° hotū. B¹. om. ay° tu°. B. tu° hotu. B¹. tumh° for amh°.

⁵ K. denti. B¹. a. evaṇ tassa pubbakammaṇ anuyāti. K. a. kiṇ tassā pubbakammaṇ ssā ti. B. a. kiṇ tassa pu° ti. B. °sammāsambuddha°.

⁶ B¹. nikkhamana°. K. °manta°.

⁷ B. a. aññesu.

⁸ B. °kālesu.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ B¹. anucchatṭha°. K. anumāsaṇ.

¹¹ K. °satthāya. B¹. °saṭhāya. ¹² B¹. karissāma.

¹³ K. a. there. B. tesāṇ kammaṇ.

¹⁴ K. a. dve.

¹⁵ B¹. ko sakkhissati.

¹⁶ B. cintitasamanantaram eva āgantvā. C. C^a. ak°.

¹⁷ B. a. pan'.

manussitthivaṇṇaṇ¹ māpetvā therassa gacchantaraṇ pavisitvā nikkhamanakāle ekena hatthena kesakalāpaṇ ekena nivāsanaṇ saṇṭhāpayamānā tassa piṭṭhito piṭṭhito nikkhami. So² taṇ na passati, taṇ āgamayamāno³ purato ṭhitabhikkhu nivattitvā olokayamāno taṇ tathā katvā nikkhamantaṇ passi. Sā tena diṭṭhabhāvaṇ ñatvā antara-dhāyi. Itaro taṇ bhikkhuṇ attano santikaṇ āgatakāle āha : ‘āvuso sīlaṇ te bhinnan’ ti. ‘Natth’ āvuso mayhaṇ evarūpan’ ti.⁴ ‘Idān’ eva te mayā pacchato nikkhamamānā taruṇitthi⁵ idaṇ nāma karontī diṭṭhā, tvaṇ “natthi mayhaṇ evarūpan” ti vadesi’ ti. So asaniyā matthake patthaṇ⁶ viya ‘mā maṇ āvuso nāsehi, natthi⁷ mayhaṇ evarūpan’ ti. Itaro ‘mayā sāmaṇ akkhīhi diṭṭhaṇ, kiṇ tava⁸ saddahissāmī’ ti daṇḍakoṭiyaṇ bhijjitvā pakkāmi, uposathagge pi ‘nāhaṇ⁹ iminā saddhiṇ uposathaṇ karissāmī’ ti nisīdi. Itaro ‘mayhaṇ bhante sīle aṇumattam¹⁰ pi kalaṇkaṇ¹¹ natthi’ ti bhikkhūnaṇ kathesi. So pi¹² ‘mayā sāmaṇ diṭṭhan’ ti āha. Devatā taṇ¹³ tena saddhiṇ uposathaṇ¹⁴ kātuṇ anicchantāṇ¹⁵ disvā ‘bhāriyaṇ mayā¹⁶ kammaṇ katan’ ti cintetvā ‘bhante mayhaṇ ayyassa silabhedo natthi, mayā pana vīmaṇsanavasen’ etaṇ¹⁷ katan, karotha¹⁸ tena saddhiṇ uposathan’ ti āha. So tassā ākāse ṭhatvā¹⁹ kathentiya²⁰ saddahitvā uposathan²¹

¹ B. °rūpaṇ. B¹. °rūpavaṇṇaṇ.

² K. a. pi.

³ S. B. a. pana.

⁴ K. a. nanu.

⁵ B. °naitthi.

⁶ B¹. āvattaranto. K. avattharanto. S. B. avatthaṇ.

⁷ K. natth’ eva.

⁸ K. tavaṇ.

⁹ S. na pa°.

¹⁰ K. B¹. tila°.

¹¹ K. kāl°. B¹. kālakaṇ. B. kālaṇ.

¹² K. om.

¹³ B¹. om. C. C^a. S. om. devatā . . . uposathan ti āha.

¹⁴ B¹. °dhaṇ.

¹⁵ B¹. °itaṇ.

¹⁶ B¹. mayā bh°.

¹⁷ K. eva. B¹. °na.

¹⁸ B¹. tena up° kar°.

¹⁹ K. ṭhapetvā.

²⁰ K. a. saddaṇ sutvā.

²¹ K. °thakammaṇ.

akāsi, na pana there¹ pubbe viya muducitto ahosi. Ettakaṇ devatāya pubbakammaṇ.²

Āyupariyosāne pana therā yathāsukhena³ nibbattiṇsu, devatā Avīcimhi nibbattitvā ekaṇ buddhantaraṇ tattha paccitvā imasmiṇ buddhuppāde Sāvattiyaṇ nibbattitvā vuddhim anvāya sāsane pabbajitvā upasampadaṇ labhi,⁴ pabbajitadivasato patthāya taṇ itthirūpaṇ tathā paññāyi,⁵ ten' ev' assa 'Kuṇḍadhāno' ti nāmaṇ kariṇsu. Taṇ tatthā vicarantaṇ disvā bhikkhū Anāthapiṇḍikaṇ āhaṇsu : 'setthi⁶ imaṇ dussilaṇ tava viharā nihara, imaṇ hi nissāya sesa-bhikkhūnaṇ ayaso uppajjati'⁷ ti. 'Kiṇ pana bhante Satthā viharē natthi' ti. 'Atthi upāsakā' ti. 'Tena hi⁸ Satthā va jānissati' ti. Bhikkhū gantvā Visākhāya pi tath' eva⁹ kathesun, sāpi nesaṇ¹⁰ tath' eva paṭivacanaṇ adāsi. Bhikkhū¹¹ tehi asampaticchitavacanā rañño ārocesun :¹² 'mahārāja "Kuṇḍadhāno"¹³ ekaṇ itthiṇ gahetvā vicaranto sabbesaṇ ayasaṇ uppādesi'¹⁴ ti¹⁵ taṇ tumhākaṇ vijitā niharathā' ti. 'Kahaṇ pana so¹⁶ bhante' ti. 'Viharē mahārājā' ti. 'Katarasmiṇ senāsane viharati' ti. 'Asukasmiṇ nāmā' ti 'Tena hi gacchatha,¹⁷ ahaṇ taṇ gaṇhāpessāmī'¹⁸ ti. So sāyaṇhasamaye viharāṇ gantvā taṇ senāsanaṇ purisehi parikkhipāpetvā therassa vasana-tthānābhimukho ahosi.¹⁹ Thero mahāsaddaṇ sutvā²⁰ nikkhamitvā pamukhe²¹ atthāsi, tam pi 'ssa itthipati-

¹ K. thero.

² K. a. kataṇ.

³ K. °sukhaṇ. B¹. a. devaloke.

⁴ K. °ati. K. B. a. tassa.

⁵ C. °āpayi.

⁶ B. mahāso.

⁷ K. °issati.

⁸ B. a. bhante.

⁹ B. om. tath' eva.

¹⁰ K. tesāṇ.

¹¹ K. B. a. pi.

¹² K. °ayīṇsu.

¹³ B. °atthero. K. a. bhikkhu.

¹⁴ K. °deti.

¹⁵ K. B. S. om.

¹⁶ K. C. C^a. om.

¹⁷ K. a. bhante.

¹⁸ B. gaṇhissāmī.

¹⁹ B. agamāsi.

²⁰ K. B. B¹. a. viharā.

²¹ B¹. viharābhimukho.

rūpakaja¹ piṭṭhipasse² ṭhitaṇ rājā addasa. Thero rañño āgamaṇaṇ ṇatvā va³ abhiruhitvā nisīdi, rājā theraja na⁴ vandi.⁵ Tam pi itthiṇ⁶ nāddasa,⁷ dvārantare pi heṭṭhāmañce⁸ pi olokento adisvā va⁹ theraja āha: ‘bhante imasmiṇ ṭhāne ekaṇ itthiṇ addasaṇ, kaja¹⁰ sā’ ti. ‘Na passāmi mahārājā’ ti.¹¹ ‘Idāni mayā tumbhakaṇ piṭṭhipasse¹² diṭṭhā’ ti vutte pi, ‘ajaṇ na passāmi’ ce evāha.¹³ Rājā ‘kin nu kho etan’ ti cintetvā, ‘bhante ito tāva tiṭṭhathā’¹⁴ ti āha.¹⁵ Thero nikkhamitvā¹⁶ heṭṭhā pamukhe¹⁷ ṭhito, puna sā therassa piṭṭhipasse atṭhāsi. Rājā taṇ¹⁸ disvā¹⁹ puna uparitalaṇ abhirūhi.²⁰ Tassa²¹ gatabhāvaṇ ṇatvā thero nisīdi, puna rājā²² sabbatṭhānesu olokento pi adisvā ‘bhante kajaṇ sā itthi’ ti puna²³ theraja pucchi. ‘Nājaṇ passāmi’²⁴ ti.²⁵ ‘Kathetha bhante, mayā idān’ eva tumbhakaṇ piṭṭhipasse ṭhitā²⁶ diṭṭhā’ ti. ‘Āma²⁷ mahārāja, mahājano pi me “pacchato pacchato itthi vicarati” ti vadeti,²⁸ ajaṇ pana na passāmi’

¹ B. itthirūpaṇ.³ K. B. B¹. vihāraṇ.⁵ B¹. vandanto.⁷ K. B. a. so.⁹ K. om.¹¹ K. a. vatvā.¹³ K. mahārāja iti. B. mahārājā ti.¹⁴ K. utthathā. B. nikkhamathā.¹⁵ K. only. Others vatvā.¹⁶ K. tato utthahitvā.¹⁷ K. abhipamukhe, om. he°.¹⁸ K. a. itthirūpakaja.

¹⁹ K. a. ‘kajaṇ sā’ ti. ‘Mahārāja ajaṇ taṇ na passāmi’ ti. ‘Tena hi bhante ito tāva nikkhamathā’ ti. Thero tato nikkhamitvā pamukhe ṭhito. Puna sā therassa piṭṭhipasse atṭhāsi. Rājā taṇ disvā.

²⁰ K. °yhi.²² S. B. a. taṇ.²⁴ B. a. mahārājā.²⁶ K. B. om.²⁷ B. om.² B¹. piṭṭhito.⁴ B¹. om.⁶ K. itthirūpaṇ.⁸ B¹. °ake.¹⁰ B¹. kattha.¹² K. B. a. ṭhitā.²¹ B. tassā.²³ K. corr. a. pi.²⁵ B. a. kiṇ.²⁸ B. B¹. °ati.

ti. Rājā 'paṭirūpakena bhavitabban' ti sallakkhetvā¹ puna theraya² 'bhante ito tāva hothā'³ ti vatvā there⁴ otaritvā⁵ pamukhe ṭhite puna taṇ tassa piṭṭhipasse⁶ ṭhitaya disvā upari⁷ abhiruhitvā⁸ puna nāddasa. So puna theraya pucchitvā tena 'na passāmi' ce eva⁹ vutte, 'paṭirūpakam¹⁰ eva etan' ti niṭṭhaya gantvā theraya āha : 'bhante evarūpe saykilese tumhākaṇ piṭṭhito vicarante añño koci tumhākaṇ bhikkham pi na dassati, nibaddhaya¹¹ mama gehaya pavisaṭha, aham eva catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmī' ti¹² nimantetvā pakkāmi. Bhikkhū 'passathāvuso pāparañño¹³ pāpakiriyaṇ,¹⁴ etaya "vihārato nīharā" ti vutto āgantvā¹⁵ paccayehi nimantetvā gato' ti ujjhāyīṇsu. Taṇ pi theraya āhayaṇsu : 'hambho¹⁶ dussīla idāni 'si rājakuṇḍo jāto' ti. So pi pubbe bhikkhū¹⁷ kiñci vattaya asakkonto¹⁸ 'tumhe dussīlā, tumhe kuṇḍā, tumhe itthiya gahetvā vicarathā' ti āha. Te gantvā Satthu ārocesaya : 'bhante Kuṇḍadhāno¹⁹ amhehi vutto amhe²⁰ dussīlā ti-ādīni vatvā akkosatī' ti. Satthā taṇ pakkosāpetvā pucchi : 'saccaya kira tvaṇ bhikkhū evaya vadesī'²¹ ti. 'Saccaya bhante' ti. 'Kiṇkāraṇā' ti. 'Mayā saddhiya kathitakāraṇā' ti. 'Tumhe²² bhikkhave iminā saddhiya kasmā kathetha' ti. 'Imassa pacchato itthiya vicarantiya disvā'²³ ti. 'Ime kira taya saddhiya itthiya vicarantiya disvā kathenti,²⁴ tvaṇ²⁵ kasmā

¹ B. °esi.² K. om. puna th°.³ K. otarathā. B. utthahathā.⁴ B. thero. B¹. °ena.⁵ B¹. nādassa.⁶ K. a. pi.⁷ K. corr. B. B¹. a. talaya.⁸ B. °rūhi.⁹ B. devā ti. K. °mī ti.¹⁰ C. °rūpam.¹¹ K. niv°.¹² K. B. a. theraya.¹³ S. rañño.¹⁴ K. B. kiriyaṇ.¹⁵ B. B¹. a. catūhi. K. a. catū°.¹⁶ K. B. ambho.¹⁷ K. °ūnaya.¹⁸ K. a. idāni.¹⁹ B. °natthero.²⁰ K. tumhe.²¹ B¹. °asī.²² B. a. hi.²³ B. a. bhante.²⁴ B. vadanti. K. a. bhikkhaya.²⁵ B. goes on to adisvā va.

kathesi, ete tāva¹ disvā² kathenti, taṇ³ adisvā va imehi saddhiṇ kasmā kathesi, nanu pubbe⁴ pāpikaṇ⁵ diṭṭhiṇ nissāya idaṇ jātay,⁶ idāni kasmā puna⁷ pāpikaṇ diṭṭhiṇ gaṇhāsī' ti. Bhikkhū 'kiṇ pana bhante iminā pubbe katan' ti pucchiṇsu. Atha nesay Satthā⁸ tassa pubba-kammaṇ kathetvā 'bhikkhu idaṇ⁹ pāpakammaṇ nissāya tvaṇ¹⁰ imaṇ vippakkāraṇ patto, idāni te puna tathārūpaṇ pāpikaṇ¹¹ diṭṭhiṇ gahetuṇ ayuttaṇ,¹² mā puna bhikkhūhi saddhiṇ kiñci kathehi, nissaddo mukhavaṭṭiyaṇ chinna-kaṇṣathālasadiso hohi,¹³ evaṇ karonto nibbānappatto nāma bhavissati'¹⁴ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā taṇ ovaḍanto¹⁵ imā gāthā¹⁶ abhāsi :

133. 'Mā voca pharusay kañci¹⁷ vuttā paṭivadeyyu¹⁸ taṇ, dukkhā hi sārambhakathā paṭidaṇḍā phuseyyu taṇ.

134. Sace neresi¹⁹ attānaṇ kaṇso upahato yathā esa patto 'si nibbānaṇ sārambho te na vijjati' ti.

Tattha kañci ti kañci²⁰ ekapuggalam pi pharusay mā avoca.²¹ Vuttā ti tayā pare "dussilā" ti vuttā tam pi²² tath' eva paṭivadeyyuṇ.²³ Sārambhakathā ti esā kārānuttarā yugaggāhakathā²⁴ nāma dukkhā, paṭidaṇḍā ti

¹ C^a. etth' eva.

³ K. tvaṇ.

⁵ B. °ak°.

⁷ B. om.

⁹ B¹. imaṇ.

¹¹ K. pāpakammaṇ.

¹³ B¹. ahosi.

¹⁵ K. dha° des°.

¹⁷ K. B. kiñci, al.

¹⁹ C. C^a. nerehi.

²¹ F. B. K. voca. S. avaca.

²³ K. a. dukkhā hi.

²⁴ K. kārānuttariyuggatāgahikathā.

² K. a. va.

⁴ B. a. tav' eva.

⁶ B. jāyati.

⁸ K. Sa° ne°.

¹⁰ K. om.

¹² B. na yu°.

¹⁴ K. °asī.

¹⁶ K. imaṇ gātham.

¹⁸ B. °yyuṇ.

²⁰ K. om.

²² B. om.

kāyadaṇḍādihi paraṇ paharantassa¹ tādisā² paṭidaṇḍā ca tava matthake pateyyuṇ. Sace neresī³ ti sace⁴ attānaṇ niccalaṇ kātuṇ sakkhissasi kaṇso upahato yathā ti mukhavatṭṭiyaṇ⁵ chinditvā talamattaṇ⁶ katvā ṭhapitakaṇ-sathālaṇ viya, tādisaṇ hi hatthapādehi⁷ vā daṇḍakena⁸ vā pahaṭam⁹ pi saddaṇ na karoti. Esa patto 'sī ti sace evarūpo bhavituṇ sakkhissasi imaṇ¹⁰ paṭipadaṇ pūrayamāno¹¹ idāni appatto pi esa¹² nibbānappatto nāma sārambho te na vijjatī ti evaṇ sante ca pana "tvaṇ dussilo,¹³ tumhe dussilā"¹⁴ ti evamādiko uttarakāraṇa-vācālakkhaṇo¹⁵ sārambho¹⁶ na vijjati na bhavissati yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti. Kuṇḍadhānatthero pi Satthārā dinnaovāde¹⁷ ṭhatvā¹⁸ arahattaṇ pāpuṇi. Na cirass' eva ca¹⁹ ākāse²⁰ uppatitvā pathamaṇ salākaṇ gaṇhī ti.

Kuṇḍadhānattherassa vatthu.²¹

5. VISĀKHĀDĪNAṆ UPĀSIKĀNAṆ UPOSATHAKAMMAVATTHU.

Yathā daṇḍenā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Pubbārāme viharanto Visākhādīnaṇ upāsikānaṇ uposathakammaṇ ārabba kathesi.

¹ F. C. C^a. °ntaṇ. S. hanataṇ.

² K. a. ca.

³ C. nerehisi.

⁴ K. a. na.

⁵ K. °vīva°.

⁶ F. thāla°.

⁷ C. C^a. S. tattha pā°. K. om.

⁸ K. daṇḍena.

⁹ B. paharantaṇ.

¹⁰ B. idaṇ.

¹¹ K. °ri°.

¹² F. K. B. eso. F. a. pi.

¹³ K. a. ti. B. a. 'si.

¹⁴ So K. B. ; F. C. C^a. S. ahaṇ dūssilo. F. corr. S. (ed. 1.)

ahaṇ susilo.

¹⁵ S. °kar°.

¹⁶ B. a. pi.

¹⁷ K. B. °nne ov°.

¹⁸ K. a. na cirass' eva.

¹⁹ K. B. om.

²⁰ K. °en' eva.

²¹ K. °ravatthuṇ samattaṇ. B. °rava°, and a. catutthaṇ.

Sāvattthiyaṃ kir' ekasmiṃ mahāuposathadivase pañca-satamattā itthiyo uposathikā hutvā vihāraṃ āgamaṃsu.¹ Visākhā tāsū mahallikā² upasaṅkamitvā pucchi: 'ammā³ kim atthaṃ uposathikā jāt' atthā' ti. Tāhi 'dibbasam-pattiṃ patthetvā'⁴ ti vutte, majjhimitthiyo pucchi;⁵ 'sa-pattiyaṃ⁶ muccanattāyā'⁷ ti vutte, taruṇitthiyo pucchi; tāhi 'paṭhamagabbhe puttapaṭilābhatthāyā' ti vutte kumārikāyo pucchi, tāhi 'taruṇabhāve⁸ yeva patikulāṃ gamanattāyā' ti vutte taṃ sabbaṃ pi tāsāṃ kathaṃ sutvā tā⁹ ādāya Satthu santikaṃ gantvā paṭipāṭiya¹⁰ ārocesi. Taṃ sutvā Satthā 'Visākhe imesaṃ sattānaṃ jātīādāyo nāma¹¹ daṇḍahatthakagopālakasadiṣā,¹² jāti jarāya¹³ santikaṃ jarā vyādhino santikaṃ vyādhi maraṇassa santikaṃ pesetvā kuṭhāriyā chindantā viya¹⁴ jīvitaṃ chindanti, evaṃ sante pi¹⁵ vivattaṃ patthentā nāma natthi, vattaṃ eva¹⁶ patthenti' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

135. 'Yathā daṇḍena gopālo gāvo pāceti¹⁷ gocaraṃ
evaṃ jarā ca maccu ca āyuṃ pācenti paṇinan' ti.

Tattha pāceti¹⁸ ti cheko gopālako kedārantaṃ pavi-santiyo gāvo daṇḍena vāretvā¹⁹ ten' eva pothento sula-

¹ B. °iṃsu.

² K. °kaiṭṭhiyo. B. °kitṭhiyo.

³ K. amma.

⁴ B¹. ṭhapetvā.

⁵ B. a. tāhi.

⁶ C^a. corr. °tthi°. B¹. sapati°.

⁷ B. muñc°.

⁸ B¹. °kāle.

⁹ K. sabbā nāriyo. C. C^a. om.

¹⁰ K. a. sabbaṃ Satthu.

¹¹ C. om.

¹² K. daṇḍakahatthakagopālaka-
sadiṣo.

¹³ C. °jarāsantikaṃ byādhi maraṇā. C^a. jarā byādhino,
om. mar°.

¹⁴ C. om.

¹⁵ S. om. a. nibbānaṃ.

¹⁶ K. a. pana.

¹⁷ S. °nti. C. C^a. pacenti. B. pāj°, al. (but cf. pācana).

¹⁸ C. C^a. S. °nti.

¹⁹ K. niv°.

bhaṭṭodakaṇ gocaṇaṇ neti. Āyuṇ pācentī ti jīvitin-
driyaṇ chindanti khepenti; gopālako viya hi jarā ca maccu
ca, goṇo viya jīvitindriyaṇ, gocarabhūmi viya maraṇaṇ,
tattha jāti tāva sattānaṇ jīvitindriyaṇ jarāsantikaṇ¹ peseti,²
jarā³ byādhino santikaṇ, byādhi maraṇassa santikaṇ, tam
eva maraṇaṇ kuṭhāriyā⁴ chinditvā⁵ viya⁶ gacchatī ti,⁷
idaṃ ettha opammasampatipādanaṇ.⁸

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni⁹ pāpuṇisū ti.

Visākhādīnaṇ upāsikānaṇ uposathakammaṇaṇ vatthu.¹⁰

6. AJAGARAPETAVATTHU.

Atha pāpāni kammāni ti imaṇ¹¹ dhammadesanaṇ
Satthā Veḷuvane viharanto ajagarapetaṇ¹² ārabha kathesi.

Ekasmiṇ hi¹³ samaye Mohāmogallānatthero Lakkha-
nattherena saddhiṇ Gijjhakūṭato otaranto dibbena cak-
khunā pañcaviśatiyojanikaṇ ajagarapetaṇ nāma addasa,
tassa sīsato aggijālā utṭhahitvā pariyaṇaṇ gacchati¹⁴
pariyaṇato utṭhahitvā sīsaṇ gacchati, ubhayato utṭha-
hitvā majjhe otaranti.¹⁵ Thero taṇ disvā sitaṇ katvā¹⁶
Lakkhanattherena sitakāraṇaṇ puṭṭho 'akālo āvuso imassa
pañhassa¹⁷ vyākaraṇāya,¹⁸ Satthu santike maṇ pucchey-

¹ B. jarāya sa°.

² K. °si.

³ K. a. pi.

⁴ C. C^a. °riṇ. K. B. a. chedaṇ. S. °ricchedaṇ chi°.

⁵ K. om.

⁶ C. C^a. S. om.

⁷ B. gacchanti.

⁸ K. upamappaṭi.° B. opammapaṭi°.

⁹ B. °nnādīni.

¹⁰ K. Visākhāvatthuṇ. B. °mmava°, and a. pañcamāṇ.

¹¹ K. idaṇ.

¹² B¹. °guru°.

¹³ K. om.

¹⁴ B. °nti, so *infra*.

¹⁵ K. osar°, a. Moggalāna°.

¹⁶ B. patvākāsi.

¹⁷ K. panh°.

¹⁸ B. vissajjanaṇ.

yāsi¹ ti vatvā Rājagahe piṇḍāya caritvā Satthu santikaṇ gatakāle Lakkhaṇattherena puṭṭho āha: ‘tatrāhaṇ² āvuso ekaṇ petaṇ addasaṇ tassa evarūpo nāma attabhāvo, ahaṇ taṇ disvā “na³ vata me evarūpo attabhāvo diṭṭhapubbo” ti sitaṇ pātvakāsin⁴ ti. Satthā ‘cakkhubhūtā va⁵ bhikkhave me⁶ sāvakā viharanti’ ti-ādini⁷ vadanto therassa kathaṇ⁸ patitṭhāpetvā ‘mayā⁹ esa bhikkhave peto bodhi-maṇḍe yeva diṭṭho, “ye ca pana me vacanaṇ na sadda-heyyuṇ tesāṇ taṇ¹⁰ ahitāya assā” ti na kathesiṇ, idāni Moggallānaṇ sakkhiṇ labhitvā kathamī’ ti vatvā bhikkhūhi tassa pubbakammaṇ puṭṭho vyākāsi.

‘Kassapabuddhakāle kira Sumaṅgalasetṭhi nāma suvaṇ-niṭṭhikāhi¹¹ bhūmiṇ pattharivā¹² vīsatusabhaṭṭhāne tattaken’ eva dhanena vihāraṇ kāretvā tāvataken¹³ eva vihāramahaṇ kāresi, So ekadivasaṇ pāto va Satthu santikaṇ gacchanto nagaradvāre ekissā sālāya kāsāvaṇ¹⁴ sasisaṇ¹⁵ pārupitvā¹⁶ kalalamakkkhitehi pādehi nipannaṇ ekaṇ coraṇ disvā, ‘ayaṇ kalalamakkkhitapādo rattiṇ vica-ritvā¹⁷ nipannamanusso bhavissati’ ti āha. Coro mukhaṇ vivaritvā setṭhiṇ disvā ‘hotu jānissāmi¹⁸ te kattabban¹⁹ ti āghātaṇ bandhitvā sattakkhattuṇ khettaṇ jaḍpesi,²⁰ sattakkhattuṇ vaje²¹ guṇṇaṇ pāde chindi, sattakkhattuṇ gehaṇ jhāpesi. So ettakenāpi kopāṇ nibbāpetuṇ asakkonto tassa²² cūlupaṭṭhākena saddhiṇ mittasanthavaṇ katvā²³

¹ K. a. man.² K. tatth°.³ B. a. ca.⁴ B¹. pātum°. B. patv°.⁵ K. S. vata.⁶ S. om. K. me bhi°.⁷ B. °inā.⁸ B¹. guṇaka°.⁹ K. a. c’. B. a. pi.¹⁰ B. om.¹¹ B. °ak°.¹² B. santh°.¹³ K. B. °tt°.¹⁴ K. B¹. °vena.¹⁵ K. sīsaṇ.¹⁶ B¹. pārumpetvā.¹⁷ C C°. °rantaṇ. S. vicaraṇ, and a. divā.¹⁸ B. a. ti.¹⁹ °bbaṇ kiccaṇ.²⁰ K. °etvā.²¹ K. vijje.²² K. a. setṭhissa.²³ K. karitvā.

sattakkhattuḡ khettaḡ jhāpitaḡ, sattakkhattuḡ¹ guṇṇaḡ
 pādā chinnā,² sattakkhattuḡ geḡaḡ jhāpitaḡ, idāni gandha-
 kuṭṭi pi tena³ jhāpitā bhavissatī” ti,⁴ aḡaḡ imasmiḡ dāne⁵
 paṭḡamaḡ pattiḡ tassa dammī⁶ ti.⁷ Taḡ sutvā coro
 ‘bhāriyaḡ vata me kammaḡ kataḡ, evaḡ apakārake⁸ mayi
 imassa⁹ kopamattam pi natthi, imasmiḡ¹⁰ dāne’ mayham
 eva paṭḡamaḡ pattiḡ deti, aḡaḡ¹¹ imasmiḡ dubbhāmi, eva-
 rūpaḡ me¹² purisaḡ akhamāpentassa devadaḡḡo pi me
 matthake pateyyā’ ti gantvā seṭṭhissa pādamaḡle nipajjitvā
 ‘khamāhi me sāmī’ ti vatvā¹³ ‘kiḡ idan’ ti vutte ‘evaḡ
 ettakaḡ¹⁴ kammaḡ mayā kataḡ, tassa me khamāhī’ ti āha.
 Atha naḡ seṭṭhī ‘tayā me idaṇ c’ idaṇ ca¹⁵ katan’ ti sabbaḡ
 pucchitvā ‘āma mayā’¹⁶ ti vutte, ‘tvaḡ mayā na¹⁷ diṭṭha-
 pubbo’ ti¹⁸ ‘kasmā me kujjhivā evam akāsi’ ti pucchi.
 So ekadivasāḡ nagra¹⁹ nikkhamantena²⁰ vuttavacanāḡ
 sāretvā²¹ ‘iminā²² kāraṇena kopu uppādito’ ti āha.²³
 Seṭṭhī attanā vuttabhāvaḡ saritvā²⁴ ‘āma tāta, vuttaḡ
 mayā, taḡ me khamāhī’ ti coraḡ khamāpetvā ‘utṭhehi
 tāta, khamāmi te, gaccha²⁵ tāta’ ti āha: ‘Sace me sāmī
 khamasi, saputtadāraḡ maḡ²⁶ geḡe dāsaḡ karohī’ ti.
 ‘Tāta tvaḡ mayā ettake kathite evarūpaḡ chedam²⁷ akāsi,

¹ B. a. vaje. K. a. vajje.

² B. chindi. K. pādāni chinditvā.

³ C. C^a. te. K. B. ten’ eva.

⁴ K. B. om.

⁵ B. ṭhāne. C. C^a. jhāmena.

⁶ K. dimmī.

⁷ B. a. so.

⁸ K. B. B¹. aparādhakār°.

⁹ K. imasmiḡ kho.

¹⁰ B. a. pi.

¹¹ C. om.

¹² K. om.

¹³ K. a. taḡ sutvā.

¹⁴ C. first atta°. C^a. anattakaḡ. S. ayuttakaḡ.

¹⁵ K. B. a. ettakaḡ.

¹⁶ K. B. a. katan.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. nakkharā.

²⁰ K. B. a. tena.

²¹ C. C^a. saritvā.

²² K. B. a. me.

²³ C. C^a. om.

²⁴ B. sāretvā.

²⁵ B¹. gacchāhi. K. gacchāhī ti āha.

²⁶ K. a. tava.

²⁷ K. B. chedanam.

gehe vasantena pana saddhiṃ na sakkā kañci¹ na² kathetuṃ, na me tayā gehe vasanakiccaṃ³ atthi, khamāmi te, gaccha tātā' ti. Coro taṃ kammaṃ katvā āyupariyosāne Avicimhi nibbatto dīgharattaṃ tattha paccitvā vipākāvasesena idāni Gijjhakūṭe pabbate paccatī⁴ ti.

Evay Satthā tassa⁵ pubbakammaṃ kathetvā 'bhikkhave bālā nāma pāpāni⁶ karontā na bujjhanti, pacchā pana attanā katakammehi dayhantā attanā va attano dāvaggisa-disā⁷ honti' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham aha :

136. 'Atha pāpāni kammāni karaṃ bālo na bujjhati
sehi⁸ kammehi dummedho aggidaḍḍho va
tappatī' ti.

Tattha pāpāni ti na kevalaṃ bālo kodhavasena pāpāni karoti⁹ karonto¹⁰ pana na bujjhatī ti attho, pāpaṃ karonto ca¹¹ 'pāpaṃ karomī' ti abujjhanako nāma natthi, 'imassa kammassa evarūpo nāma vipāko' ti ajānanto¹² na bujjhatī ti vuttaṃ.¹³ Sehi ti so tehi attano santakehi kammehi dummedho ti duppañño¹⁴ puggalo niraye nibbattitvā aggidaḍḍho va paccatī¹⁵ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuniṃsū¹⁶ ti.

Ajagarapetassa vatthu.¹⁷

¹ K. B. kiñci.

² K. B. S. om.

³ B. vasantena ki°.

⁴ K. dukkhaṃ anubhavatī, corr. pacati. B. a. du° anu°.

⁵ B. om.

⁶ B. a. kammāni.

⁷ K. dāvaggi va sa°.

⁸ C. C^a. so hi.

⁹ K. om.

¹⁰ B. a. pi. K. pi. for pana.

¹¹ K. va.

¹² K. ajānatāya. B. ajānanatāya.

¹³ B. vutto.

¹⁴ B. nippa°, om. ti.

¹⁵ S. B. tappatī.

¹⁶ K. a. sampattaparisaṃsā sā dhammadesanā sātthikā ahoṣi.

¹⁷ K. Sumaṅgalasetṭhivatthuṃ. B¹. °tava°, and a. chaṭṭhaṃ.

7. MAHĀMOGGALLĀNATATHERAVATTHU.

Yo daṇḍenā ti imaṇṇ dhammadesanaṇṇ Satthā Veluvane viharanto Mahāmogallānattheraṇ¹ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye titthiyā sannipatitvā cintesuṇ : ‘jānāthāvuso² kena kāraṇena samaṇassa Gotamassa lābhasakkāro mahā hutvā nibbatto’ ti. ‘Mayaṇ na jānāma tumhe pana jānāthā’ ti. ‘Āma jānāma,³ Mahāmogallānaṇ nāma ekaṇ nissāya uppanno, so hi deva-lokaṇ gantvā devatāhi katakammaṇ pucchitvā āgantvā manussānaṇ katheti : “idaṇ nāma katvā evarūpaṇ sampattiṇ labhanti” ti⁴ niraye nibbattānaṇ pi kammaṇ pucchitvā āgantvā manussānaṇ katheti :⁵ “idaṇ nāma katvā evarūpaṇ dukkhaṇ anubhavanti” ti, manussā tassa kathaṇ sutvā mahantaṇ lābhasakkāraṇ abhiharanti,⁶ sace taṇ māretuṇ sakkhissāma so lābhasakkāro amhākaṇ nibbattissati’ ti. Te ‘atth’ eso upāyo’ ti sabbe ekacchandā hutvā ‘yaṇ kiñci katvā taṇ māressāmā’⁷ ti attano upatthāke samādapetvā kahāpaṇasahassaṇ⁸ labhitvā purisaghātakammaṇ⁹ katvā carante core pakkosāpetvā, ‘Mahāmogallānatthero nāma Kālasilāyaṇ vasati,¹⁰ tattha gantvā taṇ mārethā’ ti tesāṇ kahāpaṇe adaṇsu. Corā dhanalobhena sampatichhitvā ‘theraṇ māressāmā’ ti gantvā tassa vasanaṭṭhānaṇ parivāresuṇ.¹¹ Thero tehi parikkhittabhāvaṇ ñatvā kuñcicchiddena¹² nikkhamitvā pakkāmi. Te¹³ taṇ divasaṇ therāṇ adisvā pun’ ekadivasaṇ¹⁴ gantvā parikkhipiṇsu.

¹ Cf. F. J. v. 125 ff. Hardy, ‘Manual,’ p. 349. Warren, p. 222.

² K. °tha āv°.

³ K. °mi.

⁴ K. a. niriyaṇ pi gantvā.

⁵ K. °si.

⁶ B¹. °rūhanti.

⁷ B¹. mārāpessāmī. B. harāp°.

⁸ B. pana sa°.

⁹ K. °ghātakakammaṇ.

¹⁰ K. a. taṇ. C. C^a. a. ti.

¹¹ K. a. atha.

¹² B¹. kuccikasandhena.

¹³ B. a. corā.

¹⁴ B¹. punadi°.

Thero ñatvā kaṇṇikāmaṇḍalaṃ¹ bhinditvā² ākāsaṃ pakkhandi. Evan te paṭhamamāse pi majjhimamāse pi³ therāṃ gahetuṃ nāsakkhiṃsu.⁴ Pacchimamāse pana sampatte therō attanā katakammassa ākaddhanabhāvaṃ⁵ ñatvā na apagañchi.⁶ Corā⁷ gahetvā therāṃ taṇḍulakaṇamat-tāni⁸ 'ssa⁹ aṭṭhīni karontā bhindīṃsu. Atha naṃ "mato" ti saññāya ekasmiṃ gumbapitṭhe khipitvā pakkamiṃsu. Thero 'Satthāraṃ passitvā va parinibbāyissāmī' ti attabhāvaṃ¹⁰ jhānavethanena¹¹ vethetvā thiraṃ katvā ākāseṇa Satthu santikaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā 'bhante parinibbāyissāmī' ti āha. 'Parinibbāyissasi¹² Mogallānā' ti. 'Āma bhante' ti. 'Kattha gantvā' ti. 'Kālasilāpadesaṃ bhante' ti. 'Tena hi Mogallāna mayhaṃ dhammaṃ kathetvā yāhi, tādissassa hi me sāvakassa idāni dassanaṃ natthi' ti. So 'evaṃ karissāmī bhante' ti Satthāraṃ vanditvā ākāse uppatitvā parinibbānadivase Sāriputtatthero viya¹³ nānappakkārā iddhiyo katvā dhammaṃ kathetvā Satthāraṃ vanditvā Kālasilāṭaviṃ¹⁴ gantvā parinibbāyi. 'Theraṃ kira corā māresuṃ'¹⁵ ti ayam pi kathā sakala-Jambudīpaṃ¹⁶ paṭṭhari; rājā Ajātasattu core pariyesana-tthāya carapurise payojesi. Tesu pi coresu surāpāne suraṃ pivantesu eko ekassa vitthaṃ¹⁷ paharitvā pātesi. So taṃ santaṃ jettvā¹⁸ 'hambho¹⁹ dubbhita²⁰ kasmā²¹ me vitthaṃ²²

¹ B. °ika°. B¹. °daṇḍakaṃ.

² B¹. chi°.

³ C. C^a. S. om. ma° pi.

⁴ K. na sa°.

⁵ B. B¹. °ḍḍhita°.

⁶ K. uppa°.

⁷ K. B. a. gantvā therāṃ.

⁸ K. °kannaka°. F. °kaṇḍa°. B¹. °kanājaka°. C. C^a. °kana°.

⁹ B. viya.

¹⁰ K. attānaṃ.

¹¹ K. °vedh°.

¹² C. C^a. ti.

¹³ B. a. so.

¹⁴ C. °lāviṃ. B. °lāya a°.

¹⁵ K. mārentī.

¹⁶ B¹. °pe.

¹⁷ K. B¹. piṭṭhi. B. piṭṭhiṃ.

¹⁸ B. °tejjitvā.

¹⁹ C. K. B. ambho. B¹. hare.

²⁰ K. C. C^a. dubbhi°. B. a. tvaṃ.

²¹ B. a. pana.

²² K. piṭṭhi. B¹. piṭṭha paharitvā

pātesī¹ ti āha. 'Kiṃ pana are² duṭṭhacora³ tayā Mahā-moggallāno⁴ paṭhamañ pahato' ti. 'Kiṃ pana mayā pahatabhāvaṃ tvaṃ na jānāsī' ti. Iti nesañ 'mayā pahato mayā pahato' ti vadantānaṃ⁵ vacanaṃ⁶ sutvā te carapurisā⁷ sabbe core gahetvā rañño ārocesuṃ. Rājā core pakkosāpetvā pucchi: 'tumhehi⁸ thero mārīto' ti. 'Āma devā' ti. 'Kena tumhe uyyojitā'⁹ ti. 'Naggasamaṇakehi devā' ti. Rājā pañcasate naggasamaṇake gāhāpetvā pañcasatehi corehi saddhiṃ rājaṅgaṇe nābhippamāṇesu āvātesu khaṇāpetvā¹⁰ palālehi paṭicchādāpetvā¹¹ aggiṃ dāpesi. Atha nesañ jhāmabbhāvaṃ¹² ñatvā ayanaṅgalehi kasāpetvā sabbe khaṇḍākhaṇḍaṃ¹³ kārāpesi.

Dhammasabhāyaṃ¹⁴ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ:¹⁵ 'Mahā-moggallānatthero attano ananurūpaṃ maraṇaṃ patto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte,¹⁶ 'bhikkhave Mahāmogallānena¹⁷ imass' eva¹⁸ attabhāvassa¹⁹ ananarūpaṃ maraṇaṃ²⁰ pattan,²¹ pubbe pana tena katassa kamma²² anurūpaṃ²³ eva maraṇaṃ pattan'²⁴ ti vatvā, 'kiṃ pan' assa²⁵ bhante pubbakamman' ti puṭṭho vitthāretvā kathesi:

¹ K. pothesī.³ B¹. dubbhi°.⁵ K. vivad°.⁶ B¹ saddaṃ. B. om.⁷ B¹. rāja°. K. pu°.⁹ K. pa°.¹¹ C. C^a. S. °cchādetvā.¹³ B. °ikaṃ.¹⁵ K. a. passathāvuso.¹⁷ C. C^a. S. °no. K. a. idān' eva.¹⁸ F. °ssa. S. °ssa eva.¹⁹ K. a. na. B. a. attano.²⁰ C. C^a. om.²² K. om.²⁴ C. C^a. vattan.² K. B. B¹. hare.⁴ B. °natthero.⁸ K. a. so.¹⁰ B. S. nikhaṇ°.¹² K. jhāna°.¹⁴ K. B. a. bhikkhū.¹⁶ K. a. na.²¹ S. patto.²³ C. ananu°.²⁵ K. om.

‘Atīte kira¹ Bārāṇasīvāsī eko kulaputto sayam eva koṭṭanapacānādini karonto mātāpitaro paṭijaggi. Ath’ assa mātāpitaro² “tāta tvaṇ ekako va³ gehe ca araṇṇe ca kammaṇ karonto kilamasi, ekaṇ⁴ te kumārikaṇ ānemā”⁵ ti vatvā⁶ “amma tāta na mayham evarūpen’ attho, ahaṇ yāva tumhe jīvittha⁷ tāva vo sahaṭṭhā upa-
tṭhahissāmī” ti tena paṭikkhattā punappuna taṇ⁸ yācitvā kumārikaṇ ānayaṇsu. Sā katipāham⁹ eva te upaṭṭha-
hitvā¹⁰ pacchā tesāṇ dassanam pi anicchantī “na sakkā tava mātāpitūhi saddhiṇ ekaṭṭhāne vasitun” ti ujjhāyitvā tasmiṇ¹¹ attano kathaṇ agaṇhante tassa bahigatakāle¹² makacivākakhaṇḍāni¹³ ca yāguphenaṇ¹⁴ ca gahetvā tattha-
tattha ākiritvā tenāgantvā “kiṇ idan” ti puṭṭhe,¹⁵ “ime-
saṇ andhamahallakānaṇ etaṇ kammaṇ, sabbagehaṇ¹⁶ kiliṭṭhaṇ karontā caranti,¹⁷ na sakkā etehi saddhiṇ eka-
ṭṭhāne vasitun” ti evaṇ tāya taṇ¹⁸ punappuna kathiya-
mānāya¹⁹ evarūpo pi pūritapārami²⁰ satto mātāpitūhi saddhiṇ²¹ bhijji.²² So²³ “hotu jānissāmi nesāṇ kattab-
ban”²⁴ ti te bhojetvā,²⁵ “amma tāta asukaṭṭhāne nāma

¹ K. bhikkhave.

² K. a. naṇ. B. a. pi naṇ āhaṇsu.

³ C. C^a. om.

⁴ B¹. etha kaṇ.

⁵ K. B. B¹. ānessāmā.

⁶ B. a. kulaputto.

⁷ S. B. jīvatha. C. jīvit’ attha.

B¹. yāvajivaṇ.

⁸ C. C^a. K. om.

⁹ K. °accayena va.

¹⁰ B. °āpetvā.

¹¹ C. C^a. tasmā.

¹² K. a. sā.

¹³ F. keci avāhakaccāni. B¹. makasippalivākādini. C. C^a. makacirāga°. Cf. Abh. 1006.

¹⁴ F. °nāpi. B¹. om. ca yā° ca.

¹⁵ K. puṭṭhā. K. B. S. a. āha.

¹⁶ K. S. sabbaṇ ge°.

¹⁷ F. K. B. B¹. vic°.

¹⁸ C. C^a. tan tāya. B. naṇ. F. K. om.

¹⁹ K. B. katha°.

²⁰ B¹. °iyo.

²¹ B. a. mittabhāvaṇ.

²² F. °itvā.

²³ F. om.

²⁴ F. °bbakiccan.

²⁵ C. C^a. S. bhojāp°.

tumhākaṃ ñātakā āgamaṇaṃ¹ paccāsiṃsanti, tattha gamis-sāmā ” ti te² yānaṃ³ āropetvā ādāya gacchanto aṭavi-majjhaṃ⁴ pattakāle “tāta rasmiyo gaṇhatha gonā pada-saṇṇāya⁵ gamissanti, imasmiṃ ṭhāne corā vasanti, ahaṃ otarāmi ” ti pitu hatthe rasmiyo datvā otaritvā gacchanto saddaṃ parivattetvā corānaṃ⁶ utṭhitasaddam⁷ akāsi. Mātāpitāro saddaṃ sutvā “corā utṭhitā ” ti saṇṇāya, “tāta mayaṃ mahallakā, tvayaṃ attānam eva rakkhā ”⁸ ti āhaṃsu So mātāpitāro tathā viravante⁹ pi¹⁰ corasaddaṃ karonto kottetvā¹¹ māretvā aṭaviyaṃ khipitvā paccāgami.’

Satthā idaṃ¹² tassa¹³ pubbakammaṃ¹⁴ kathetvā ‘bhikkhave Moggallāno ettakaṃ kammaṃ katvā anekavassasatasahassāni niraye paccitvā vipākāvasesena attabhāvasate evaṃ evaṃ kottetvā saṃcunnito¹⁵ maraṇaṃ patto,¹⁶ evaṃ Moggallānena attano kaminānurūpam eva maraṇaṃ laddhaṃ, pañcahi corasatehi saddhiṃ pancatitthiyasatāni pi¹⁷ mama putte¹⁸ appadutṭhe¹⁹ padussitvā anurūpam eva maraṇaṃ labhiṃsu, appadutṭhe²⁰ hi padussanto dasahi kāranehi anayavyasanaṃ²¹ pāpunāti²² yevā ’ ti vatvā anu-sandhiṃ ghaṭetva dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

¹ K. ga°.² B¹. tesaja.³ B. °ke. K. yānaṃ.⁴ K. °jjha°.⁵ B. gāvo patodasa°.⁶ K. a. viya.⁷ K. C. C^a. utṭhahita°. B¹. ukkuṭṭhi°.⁸ K. B. °āhī.⁹ F. B. °nto. S. vicaranto. K. C. C^a. vicarante.¹⁰ K. om.¹¹ F. koddh°.¹² C^a. imaṃ.¹³ K. om.¹⁴ K. pubbakaka°.¹⁵ F. saṃmuttito. B¹. saṇcinitvā. K. a. hariyamāno.¹⁶ K. °nappatto.¹⁷ K. B. om.¹⁸ K. puttassa.¹⁹ K. °assa and a. niraparādhassa.²⁰ F. B. K. °assa.²¹ K. anubyasanaṃ.²² B. °ni.

137. 'Yo daṇḍena adaṇḍesu appaduṭṭhesu dussati
dasannam aññataraja ṭhānaja khippam eva
nigacchati:
138. Vedanaṇ pharusaṇ jāniṇ sarīrassa ca¹ bhedanaṇ
garukaṇ² vāpi ābādhaja cittaṅkhepaṇ va³ pāpūṇe,
139. Rājato va⁴ upassaggaṇ abbhakkhānaṇ⁵ va⁶
dāruṇaja
parikkhayaṇ va ṇātīnaṇ bhogaṇaja va⁷ pab-
haṇṇuṇaja,
140. Athav' assa agārāni aggī⁸ ḍahati pāvako,
kāyassa bhedaḍa duppaṇṇo nirayaṇ so upapaj-
jati⁹ ti.

Tattha¹⁰ adaṇḍesu ti kāyadaṇḍādirahitesu khīṇāsavesu
appaduṭṭhesu ti paresu vā¹¹ attani vā¹² niraparādhesu.
Aññataraja ṭhānaja ti dasasu dukkhakāraṇesu añña-
taraṇ¹³ kāraṇaja. Vedanaṇ ti sīsarogāḍibhedaja pharusa-
vedaṇaja.¹⁴ Jāniṇ ti kicchādhigatassa dhanassa¹⁵ jāniṇ.¹⁶
Bhedanaṇ ti hatthacchedāḍikaṇ sarīrabhedanaṇ. Garu-
kaṇ ti pakkhahataekacakkhulapīṭhasappikuṇibhāvakuṭṭha-
rogāḍibhedaja¹⁷ garukābādhaja vā. Cittaṅkhepaṇ ti
ummāḍaja. Upassaggaṇ ti yasavilopaṇ senāpatitṭhānāḍi-
acchindanāḍikaṇ¹⁸ rājato¹⁹ upassaggaṇ vā. Abbhakkhā-

¹ S. va.² K. gur°.³ B. ca.⁴ K. vā.⁵ B. abha°.⁶ K. B. ca.⁷ K. vā.⁸ C. °iṇ.⁹ B¹. S. uppajjati. S. sopa°.¹⁰ K. a. attha.¹¹ C. C^a. S. om.¹² S. ca.¹³ K. dasannaṇ.¹⁴ B. °saṇ ve°.¹⁵ C. C^a. S. om.¹⁶ K. hāniṇ.¹⁷ K. °ekacakkhupī°. B. °ekacakkhukapī°. F. °paṇṇu-
kulaṇaṭṭhasappi°. K. °bhedanaṇ.¹⁸ C. C^a. °ṭṭhāḍi°. K. C^a. °acchinnāḍi°.¹⁹ F. a. va.

nan ti “aditṭhaassutaacintitapubbaṇ idañ sandhiccheda-
kamman¹ idañ² vā rājāparādhita³ kamman³ tayā katan”
ti evarūpaṇ dāruṇaṇ abbhakkhānaṇ vā.⁴ Nātīnaṇ ti
attano avassayo bhavituṇ samatthānaṇ ñātīnaṇ parikkha-
yaṇ⁵ Pabhaṅguṇaṇ ti pabhaṅgubhāvaṇ⁶ pūtibhāvaṇ,
yaṇ hi 'ssa gehe dhaññaṇ taṇ⁷ pūtibhāvaṇ āpajjati suvaṇ-
naṇ aṅgārabbhāvaṇ muttā kappāsattṭhibhāvaṇ,⁸ kahāpaṇaṇ⁹
kapālakhaṇḍabbhāvaṇ,¹⁰ dipadacatuppadaṇ¹¹ kāṇakunādi-
bhāvaṇ¹² ti attho. Aggī¹³ dahatī ti ekasaṇvacchare
dvattikkhattuṇ¹⁴ añña¹⁵ smiṇ¹⁵ dāhake avijjamāne¹⁶ pi
asaniaggi¹⁷ vā¹⁸ patitvā dahati attano va¹⁹ dhammatāya
utṭhito pāvako vā dahati yeva. Nirayaṇ ti diṭṭhe va²⁰
dhamme imesaṇ dasannaṇ tṭhānānaṇ aññatarāṇ patvā pi²¹
ekaṇsena samparāye vattabbaṇ²² dassetuṇ nirayaṇ so
upapajjati ti vuttaṇ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Mahāmoggallānattherassa vatthu.²³

¹ K. B. °chedādi°.

² F. imaṇ. C. C^a. ayaṇ. B. aññaṇ.

³ F. B. °rādha°.

⁴ B. a. parikkhayañ ca. K. a. pari° vā.

⁵ F. B. a. vā.

⁶ K. °uṇa°.

⁷ K. om.

⁸ K. °atṭhika°.

⁹ K. °nā.

¹⁰ F. °kaṇḍa°. B. °khaṇḍādi°.

¹¹ B. dvi°, °ānaṇ.

¹² K. kāṇādi°.

¹³ F. C. C^a. °iṇ.

¹⁴ B. dviti°.

¹⁵ K. aññatarasmiṇ.

¹⁶ F. vi°.

¹⁷ C. C^a. °ādīni. K. B. assani.

¹⁸ C. C^a. S. om.

¹⁹ K. ca.

²⁰ K. ca.

²¹ C. C^a. S. om. K. pakkhipi.

²² K. corr. a. vacanaṇ. F. pa°.

²³ K. °navatthuṇ. B. °rava°, and a. sattamaṇ.

8. BAHUBHAṆḌIKABHIKKHUVATTHU.*

Na naggacariyā¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto bahubhaṇḍikabhikkhuṇ² ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇ³ kir' eko kuṭimbiko bhariyāya kālakatāya pabbaji. So pabbajanto attano pariveṇaṇ ca aggissālaṇ ca bhaṇḍagabbhaṇ ca⁴ kāretvā sabbaṇ ca⁵ bhaṇḍagabbhaṇ⁶ sappimadhutelādihi⁷ pūretvā⁸ pabbajitvā⁹ pana attano dāse¹⁰ pakkosāpetvā yathāruciṇ¹¹ āhāraṇ pacāpetvā bhuñjati.¹² Bahuparikkhāro ca ahosi, rattiṇ aññaṇ nivāsanapāpuraṇaṇ¹³ hoti, divā aññaṇ,¹⁴ vihārapaccante va¹⁵ vasati.¹⁶ Tass' ekadivasaṇ cīvarapaccattharaṇāni¹⁷ sukkhāpentassa ṣeṇāsanacārikaṇ āhiṇḍantā bhikkhū passitvā 'kass' imāni¹⁸ āvuso' ti pucchitvā, 'mayhan' ti vutte, 'āvuso Bhagavatā tīni cīvarāni anuññātāni, tvaṇ ca¹⁹ evaṇ²⁰ appicchassa Buddhassa sāsane pabbajitvā²¹ evaṇ²² bahuparikkhāro jāto²³ ti taṇ Satthu santikaṇ netvā

* Cf. F. J. I. 126.

¹ K. a. na ja° na pa°.

² K. B. °aṇ bhi°.

³ S. B. °tthivāsī.

⁴ K. om. bha° ca.

⁵ F. B. pi. C. om. bha° . . . sabbaṇ ca. S. om. kār° . . . bha°.

⁶ B¹. gabbhe.

⁷ B. telasappiādīhi. K. sappitelādīhi.

⁸ K. B. a. pabbaji.

⁹ K. B. a. ca.

¹⁰ K. dāsīdāse.

¹¹ F. a. taṇ. B. B¹. °rucitaṇ. K. °cirutaṇ (!).

¹² K. B. a. bahubhaṇḍo ca.

¹³ F. K. B. B¹. pārupo.

¹⁴ K. a. ca. B. a. niv° hoti.

¹⁵ F. K. B. om.

¹⁶ B¹. sayati.

¹⁷ K. °ādīni. C. C^a. °patth°.

¹⁸ B¹. a. santakāni.

¹⁹ F. pana. S. a. pana.

²⁰ B. om.

²¹ B. °ājetvā.

²² F. a. tāva.

²³ K. a. 'sī.

‘bhante ayaṇ bhikkhu atibahubhaṇḍo’ ti ārocesuṇ. Satthā¹ ‘saccaṇ kira tvaṇ² bhikkhū’ ti pucchitvā ‘saccaṇ bhante’ ti vutte, āha :³ ‘kasmā⁴ pana tvaṇ bhikkhu⁵ mayā appicchatāya dhamme desite⁶ evaṇ bahubhaṇḍo jāto’ ti. So ettaken’⁷ eva kupito ‘iminā dāni nīhārena caris-sāmī’ ti pārupaṇaṇ chaddetvā parisamajjhe ekacīvaro atthāsi. Atha naṇ Satthā upatthambhayamāno ‘nanu tvaṇ bhikkhu pubbe hirottappagavesako, dakarakkhasakāle pi hirottappaṇ gavesamāno dvādasavassāni vihāsi, kasmā idāni evaṇ⁸ garuke Buddhasāsane pabbajitvā catuparisa-majjhe pārupaṇaṇ chaddetvā hirottapaṇ pahāya tthito ‘sī’ ti. So Satthu vacanaṇ sutvā hirottappaṇ paccupaṭṭhā-petvā taṇ cīvaraṇ pārupitvā Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ nisīdi. Bhikkhū tass’ atthassāvibhāvanatthaṇ⁹ Bhaga-vantaṇ yāciṇsu,¹⁰ Bhagavā atītaṇ¹¹ āharitvā kathesi :

‘Atīte kira¹² Bārāṇasirañño aggamaheṣiṇyā kucchismiṇ Bodhisatto paṭisandhiṇ gaṇhi, tassa nāmakaraṇadivase¹³ Mahiṇsāsakakumāro¹⁴ ti¹⁵ nāmaṇ kariṇsu, tassa kaniṭṭhabhātā¹⁶ Candakumāro¹⁷ nāma¹⁸ ahosi.¹⁹ Tesāṇ mātari kālakatāya rājā aññaṇ aggamaheṣiṭṭhāne tthapesi, sāpi puttaṇ vijāyi, Suriyakumāro ti ‘ssa nāmaṇ kariṇsu. Taṇ disvā rājā tuttho “puttassa te varaṇ dammī” ti āha. Sā²⁰ “icchitakāle gaṇhissāmī” ti vatvā puttassa vayap-

¹ K. om.² F. om.³ B. om.⁴ F. rep.⁵ C. C^a. om.⁶ B. °mmo °to. B¹. °aṇ dessento va.⁷ F. tāvataken’. K. B¹. tāvatt°.⁸ B. om.⁹ B. °ssāpi vi°. B. °ssa āvi°. K. C. C^a. °ssa vi°.¹⁰ K. a. atha.¹¹ F. J. I. 126. Devadhammajātaka.¹² K. a. bhikkhave.¹³ K. °gahana°.¹⁴ C. C^a. °sāsu°. B. Mahiṇsa°. B¹. Mahissa°.¹⁵ K. a. ’ssa.¹⁶ K. kaniṭṭho.¹⁷ B. a. ti.¹⁸ B. nāmaṇ.¹⁹ K. hosi.²⁰ F. C. om. K. a. pi kho devī. B. a. pi kho °deva.

pattakāle rājānaṃ āha: “devena¹ mayhaṃ puttassa jāta-kāle varo dinno, puttassa me² rajjaṃ dehi” ti. Rājā ‘mama dve putta aggikkhandhā viya jalantā caranti,³ na sakkā tassa rajjaṃ dātun’ ti paṭikkhipitvā pi⁴ punappuna yācamānam⁵ eva disvā ‘ayaṃ me puttānaṃ anattham pi kareyyā’ ti putte⁶ pakkosāpetvā āha: ‘tātā ahaṃ Suriyakumārassa jātakāle varaṃ adāsiṃ, idāni ’ssa mātā rajjaṃ yācati, ahaṃ tassa na⁷ dātukāmo, tassa mātā tumhākaṃ anattham pi kareyya, gacchatha tumhe araṇṇe vasitvā⁸ mam’⁹ accayena āgantvā¹⁰ rajjaṃ gaṇhathā’¹¹ ti uyyojesi. Te pitaṃsaṃ vanditvā pāsādā orohante¹² rājaṅgaṇe kīlāmāno¹³ Suriyakumāro disvā taṃ kārāṇaṃ ūtvā tehi saddhiṃ¹⁴ nikkhami. Tesāṃ Himavantaṃ pavitṭhakāle Bodhisatto maggā okkamma¹⁵ rukkhamaṇe nisiditvā Suriyakumāraṃ āha: ‘tāta¹⁶ ekaṃ¹⁷ saraṃ gantvā nahātvā ca pivitvā ca amhākaṃ paduminipaṇṇehi¹⁸ udakaṃ¹⁹ āharā’ ti. So pana saro Vessavaṇassa²⁰ santikā ekena udakarakkhasena laddho hoti, Vessavaṇo ca naṃ²¹ āha: “ṭhapetvā devadhammajānanake²² ye²³ añṇe imaṃ saraṃ otaranti te khādituṃ labhasi” ti. Tato paṭṭhāya taṃ saraṃ otinṇe²⁴ devadhamme²⁵ pucchitvā ajānante²⁶ khādanti.

¹ B. deva. K. deva nanu.

³ K. B. F. vic°.

⁴ K. B. taṃ. F. a. taṃ.

⁶ C. C^a. vutte.

⁸ B¹. °ñṇaṃ pavissetvā.

¹⁰ K. °nāg°.

¹² K. otarante. B. otaranto.

¹⁴ F. K. B. a. yeva.

¹⁵ B. B¹. a. añṇatarasmiṃ.

¹⁷ B. etaṃ.

¹⁹ F. om.

²¹ K. B. taṃ.

²² K. B. °mmaṃ jā°.

²³ K. B. a. va. S. a. ca. F. om.

²⁴ B. otinnotinne.

²⁵ B¹. °aṇ. C. C^a. °esu.

² B. idāni me puttaṃ.

⁵ F. C. C^a. yāciya°.

⁷ B¹. a°.

⁹ K. mama.

¹¹ K. °eyyāthā.

¹³ K. kiliya°.

¹⁶ B¹. bhātu.

¹⁸ C. pi dāni pa°.

²⁰ K. °ṇṇ°.

²⁶ B. °nto.

Suriyakumāro pi taṇ saraṇ avimaṇsitvā va otari,¹ tena ca² “devadhamme jānāsī” ti pucchito “devadhammā nāma candasuriyā”³ ti āha. Atha naṇ ‘tvaṇ devadhamme na jānāsī’ ti udakaṇ pavesetvā attano bhavane ṭhapesi. Bodhisatto pi taṇ cirāyantaṇ disvā Candakumāraṇ pesesi. So pi tena devadhamme pucchito “devadhammā nāma catasso disā” ti āha. Uda-karakkhaso⁴ tam pi⁵ udakaṇ pavesetvā tatth’⁶ eva ṭhapesi. Bodhisatto⁷ tasmim pi⁸ cirāyante “antarāyena bhavitabban” ti sayañ⁹ gantvā dvinnāṇ otaraṇapadaṇ disvā “ayaṇ saro rakkhasapariggahito”¹⁰ ti ñatvā khaggaṇ sannayhitvā¹¹ dhanuṇ gahetvā¹² atṭhāsi. Rakkhaso taṇ anotarantaṇ disvā vanakammika-purisa-vesenāgantvā¹³ āha: “bho purisa, tvaṇ maggakilanto, kasmā imaṇ saraṇ¹⁴ otaritvā nahātvā ca pivitvā ca¹⁵ bhisamulālaṇ¹⁶ khāditvā pupphāni pilandhitvā na gacchasi” ti. Bodhisatto taṇ disvā va “eso¹⁷ yakkho” ti ñatvā, “tayā me bhātaro¹⁸ gahitā” ti āha. “Āma mayā”¹⁹ ti. “Kiṇkāraṇā” ti. “Ahaṇ imaṇ saraṇ otiṇṇe²⁰ labhāmī” ti. “Kiṇ pana sabbe va labhasī” ti. “Devadhamme jānanake ṭhapetvā avasese labhāmī” ti. “Atthi pana te devadhammehi attho” ti. “Āma atthī”²¹ ti. “Ahaṇ kathesāmi” ti. “Tena hi kathehi” ti. “Na sakkā kiliṭṭhagattena²² kathetun” ti. Yakkho Bodhi-

¹ K. tad eva otaritvā.² K. pi.³ F. B. candima°. B¹. candimā°.⁴ F. K. B. S. daka°.⁵ B. pi taṇ.⁶ B. tath’.⁷ B. a. pi.⁸ K. B. om.⁹ K. a. saraṇ.¹⁰ K. udakarakkhasena pa°.¹¹ B¹. sañhayi°. B. sannāhi°.¹² B. om. dha° ga°.¹³ B. nava°. K. vanarava°. B¹. °puriso viya āg°.¹⁴ C. C^a. S. om.¹⁵ C. om. pi° ca.¹⁶ K. °mūlāni.¹⁷ B. esa so.¹⁸ K. kanitṭhabh°.¹⁹ B. a. gahitā.²⁰ K. B. otiṇṇotiṇṇe.²¹ B. attho.²² B. °ena ga°.

sattaṃ nahāpetvā¹ pāṇiyaṃ pāyevā alaṅkaritvā² alaṅkata-
maṇḍapamajjhe³ pallaṅkaṃ āropetvā sayam assa pādamūle
nisīdi. Atha naṃ Bodhisatto “sakkaccaṃ suṇāhī”⁴ ti
vatvā imaṃ gātham āha :

“Hiriottappasampannā sukkadhammasamāhitā
santo sappurisā loke ‘devadhammā’ ti vuccare” ti.

Yakkho imaṃ dhammadesanaṃ sutvā pasanno Bodhi-
sattaṃ āha : “paṇḍita ahan te pasanno ekaṃ bhātaraṃ
dammi, katarāṃ ānemī” ti. “Kaṇiṭṭhaṃ ānehī” ti.
“Paṇḍita tvaṃ kevalaṃ devadhamme jānāsi yeva, na pana
tesu vattasī”⁵ ti. “Kiṇkāraṇā” ti. “Yasmā⁶ jeṭṭhakaṃ
ṭhapetvā kaṇiṭṭhaṃ ānāpento⁷ jeṭṭhāpacāyikakammaṃ na
karosī” ti. “Devadhamme cāhaṃ⁸ yakkha jānāmi, tesu
ca vattāmi,⁹ mayaṃ hi etaṃ nissāya imaṃ araṇṇaṃ pavīṭ-
ṭhā,¹⁰ etassa hi atthāya amhākaṃ pitarāṃ etassa¹¹ mātā
rajaṃ yāci, amhākaṃ pana pitā¹² taṃ varaṃ adatvā¹³
amhākaṃ anurakkhanatthāya araṇṇavāsaṃ anujāni,¹⁴ so
kumāro anuvattitvā¹⁵ amhehi saddhiṃ āgato, “taṃ araṇṇe
eko yakkho khādī” ti vutte pi na koci saddahissati, tenā-
haṃ garahabhayaabhīto tam eva ānāpemi”¹⁶ ti. Yakkho
Bodhisattassa pasīditvā “sādhū paṇḍita tvam eva deva-
dhamme jānāsi” ti dve pi bhātaro ānetvā adāsi. Atha
naṃ Bodhisatto yakkhabhāve ādīnavaṃ kathetvā pañcasu
sīlesu paṭiṭṭhāpesi. So tena susaṃvihitārakkho¹⁷ tasmiṃ
araṇṇe vasitvā pitari kālakate yakkhaṃ ādāya Bārāṇasīṃ¹⁸

¹ K. nhātvā.

² B. °etvā.

³ B. °pe ma°.

⁴ K. suṇohī.

⁵ B. tvaṃ pana na tesu vattissasī.

⁶ B. om.

⁷ K. °tvā. B. āharāpento.

⁸ B. ahaṃ.

⁹ B. a. ti.

¹⁰ K. pavisitvā.

¹¹ C. C^a. tassa.

¹² B. pi for pana pi°.

¹³ K. adatthā. F. datvā.

¹⁴ K. °nāti.

¹⁵ B. °etvā.

¹⁶ B. evāharāpemi.

¹⁷ K. °dahit°. B. saṃ°.

¹⁸ C. C^a. °iyaṃ.

gantvā rajjaṇ gahetvā Candakumārassa uparajjaṇ¹ Suriyakumārassa senāpatitṭhānaṇ datvā² yakkhassa ramaṇiye³ thāne āyatanaṇ kārapetvā⁴ yathā so lābhaggappatto hoti tathā akāsi.'

Satthā imaṇ dhammadesanaṇ āharitvā⁵ jātakaṇ samo-dhānesi: 'tādā rakkhaso⁶ bahubhaṇḍikabhikkhu ahoṣi, Suriyakumāro Ānando, Candakumāro Sāriputto, Mahiṇsāsakumāro⁷ aham evā' ti.

Evaṇ Satthā⁸ jātakaṇ kathetvā 'evaṇ tvaṇ⁹ bhikkhu¹⁰ pubbe devadhamme gavesamāno hirottappasampanno vicaritvā idāni catuparisamajjhe iminā nihārena thatvā mama purato "appiccho 'mhī" ti vadanto¹¹ ayuttaṇ akāsi, na hi sātakaaparikkhepādimattena¹² samaṇo nāma hoti' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā¹³ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

141. 'Na naggacariyā na jaṭa na paṇkā
nānāsakā¹⁴ thaṇḍilasāyikā¹⁵ vā
rajo vajallaṇ¹⁶ ukkuṭikappadhānaṇ
sodhenti¹⁷ maccaṇ avitinnakaṇkhan' ti.

Tattha nānāsakā ti na anāsakā bhattapaṭikkhepo¹⁸ ti attho. Thaṇḍilasāyikā ti bhūmisayanaṇ.¹⁹ Rajo vajallaṇ²⁰ ti kaddamalimpanākārena sarīre sannicita-

¹ F. opa°. K. a. datvā.

³ F. °niyya°.

⁵ B. °āpetvā.

⁷ B. Mahiṇsa°, a. pana. S. Mahiṇsaka°.

⁸ K. Bhaggavā.

¹⁰ S. bhikkhave.

¹² F. sāvaka°. S. B. °paṭi°.

¹⁴ K. n' an°. F. na nā°.

¹⁶ S. rajo ca jallaṇ. K. rajojalaṇ. B. rajojallaṇ.

¹⁷ K. na so°.

¹⁸ K. B. °pā. S. °pakā.

²⁰ C. C°. S. rajojallaṇ (S. °aṇ). K. B. ut supra.

² C. C°. ka°.

⁴ F. K. kāretvā.

⁶ K. udakara°.

⁹ C. C°. S. om.

¹¹ K. vatvā.

¹³ K. a. imaṇ.

¹⁵ B. ta°, so infra.

¹⁹ B. a. sayikā vā.

rajo.¹ Ukkuṭikappadhānan ti ukkuṭikabhāvena ārad-dhaviriyaṇ. Idaṇ vuttaṇ hoti: yo hi macco 'evaṇ ahaṇ lokanissaraṇasaṅkhātaṇ² suddhiṇ pāpuṇissāmī' ti imesu naggacariyādisu yaṇ kiñci samādāya vatteyya so kevalaṇ micchādassanaṇ c' eva vaḍḍheyya³ kilamathassa ca bhāgī assa, na hi⁴ etāni susamādinnaṇi pi aṭṭhavatthukāya kaṅkhāya⁵ avitinnabhāvena avitinnakaṅkhaṇ maccaṇ sodhenti ti.⁶

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādinī pāpuṇisū ti.

Bahubhaṇḍikattherassa vatthu.⁷

9. SANTATIMAHĀMATTAVATTHU.

Alaṅkato ce pī⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto Santatimahāmatvaṇ ārabba kathesi.

So hi ekasmiṇ kāle rañño Pasenadissa⁹ paccantaṇ kupi-taṇ vūpasametvā āgato. Ath' assa rājā tuṭṭho satta diva-sāni rajjaṇ datvā ekaṇ naccagītakusalaṇ itthiṇ adāsi. So satta divasāni surāmadamatto¹⁰ hutvā sattame divase sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthikkhandhavaragato hutvā¹¹ nahānatitthaṇ gacchanto Satthāraṇ piṇḍāya pavisaṇtaṇ dvārantare disvā hatthikkhandhagato¹² va¹³ sīsaṇ cāletvā vanditvā¹⁴ pakkāmi. Satthā sitaṇ katvā 'ko nu kho bhante

¹ F. sannissita°.

² F. °ta°.

³ K. B. vatt°.

⁴ C. C°. assan ti. S. assā ti, na *after* ma°.

⁵ B. om.

⁶ B. om.

⁷ K. Bahubhaṇḍabhikkhuvatthuṇ. B. Bahubhaṇḍika-bhikkhuvatthu, *and a. aṭṭhamaṇ.*

⁸ B. om. K. a. samañ careyya.

⁹ K. Passenadikossallassa. B. Pasenadikosallassa.

¹⁰ K. surāmadatto.

¹¹ B. om.

¹² F. K. B. °varagato.

¹³ B. om

¹⁴ B. om. F. K. vandi, om. pa°.

sitapātukaraṇahetū¹ ti Ānandattherena puṭṭho sita-
kāraṇaṇ āvikaronto² āha : ‘ passathānanda Santatimahā-
mattaṇ,³ ajj’ eva sabbābharanapaṭimaṇḍito va⁴ mama san-
tikaṇ āgantvā catuppadikagāthāvasāne arahattaṇ patvā
sattatālamatte ākāse nisīditvā parinibbāyissati’ ti. Mahā-
jano Satthu⁵ therena saddhiṇ kathentassa vacanaṇ assosi.
Tattha micchādīṭṭhikā cintesuṇ :⁶ ‘ passatha samaṇassa
Gotamassa kiriyaṇ, mukhappattam⁷ eva bhāsati, ajja kira⁸
esa⁹ evaṇ surāmadamatto yathālaṇkato¹⁰ na etassa¹¹
santike dhammaṇ sutvā parinibbāyissati, ajj’ eva¹² naṇ¹³
musāvādena niggaṇhissāmā’¹⁴ ti. Sammādīṭṭhikā cin-
tesuṇ :¹⁵ ‘ aho buddhānaṇ mahānubhāvātā,¹⁶ ajja Buddha-
līlaṇ c’¹⁷ eva Santatimahāmatthalīlaṇ ca daṭṭhuṇ labhis-
sāmā’ ti. Santatimahāmatto pi nahānatitthe divasabhāgaṇ
udakakīlaṇ kīlitvā¹⁸ uyyānaṇ¹⁹ gantvā āpānabhūmiyaṇ²⁰
nisīdi.²¹ Sāpi itthī raṅgamajjhaṇ²² otarivā naccagītaṇ
dassetuṇ ārabhi. Tassā sarīralīlaṇ dassanattanaṇ sattāhaṇ
appāhāratāya taṇ divasaṇ naccagītaṇ dassamānāya²³ anto-
kucchiyaṇ satthakavātā samuṭṭhāya hadayamaṇsaṇ kan-
titvā²⁴ agamaṇsu.²⁵ Sā taṇ khaṇaṇ yeva mukhena c’
eva²⁶ akkhihi ca vivatēhi kālam akāsi. Santatimahāmatto
‘ upadhāretha naṇ’ ti vatvā ‘ niruddhā sāmī’ ti vuttamatte

¹ K. °pātukaka°.² K. B. B¹. ācikkhanto.³ K. °tto.⁴ K. B. om.⁵ K. after ka°.⁶ B. °ayiṇsu.⁷ B. mattam.⁸ K. kir’.⁹ F. om. C. eva sa.¹⁰ B. yathā a°.¹¹ B. tassa.¹² K. om.¹³ B. taṇ.¹⁴ B. °mī.¹⁵ K. °ayiṇsu.¹⁶ K. B. °vo.¹⁷ K. lilaṇ ca.¹⁸ C. C^a. kīlitvā.¹⁹ B¹. udakato.²⁰ K. apāṇa°.²¹ K. °ati.²² K. °jjhe.²³ K. dassiyamānāya. F. dassaya°.²⁴ B¹. gaḥetvā. K. kaḍhitvā.²⁵ B¹. āg°. B. agamāsi.²⁶ F. om. mu° c’eva.

ti ca sallakkhetvā 'tena hi tayā katakamman mayhaṇ
kathēhi,¹ kathento ca² bhūmiyaṇ ṭhito akathetvā³ satta-
tālappamāṇamatte⁴ ākāse ṭhito kathēhī' ti āha. So
'sādhū bhante' ti⁵ Satthāraṇ vanditvā ekatālappammā-
naṇ uggamma orohivā puna Satthāraṇ vanditvā uggac-
hanto paṭipāṭiyā sattatālappamāṇe ākāse pallaṅkena⁶
nisīditvā 'suṇātha me bhante pubbakamman' ti vatvā⁷
āha:

'Ito ekanavutikappe Vipassibuddhakāle⁸ ahaṇ Bandhu-
matināmanagare ekasmiṇ kule nibbattitvā⁹ cintayaṇ:¹⁰
"kin nu kho paresaṇ chedaṇ¹¹ vā pīlaṇ¹² vā akaraṇa-
kamman" ti upadhārento dhammaghosakakamman¹³ disvā
tato paṭṭhāya taṇ¹⁴ karonto mahājanaṇ samādapetvā
puññāni karomi,¹⁵ uposathadivasesu uposathaṇ samādi-
yāmi,¹⁶ dānaṇ dadāmi¹⁷ dhammaṇ suṇāmi,¹⁸ "buddharata-
nādīhi sadisaratanāṇ¹⁹ nāma²⁰ natthi²¹ tiṇṇaṇ ratanānaṇ
sakkāraṇ karoṭhā" ti ugghosento carāmi.²² Tassa mayhaṇ
saddaṇ sutvā Buddhapitā Bandhumatimahārājā naṇ
pakosāpetvā "tāta kiṇ karonto vicarasī" ti pucchitvā
"deva tiṇṇaṇ ratanānaṇ guṇaṇ pakāsetvā²³ mahājanaṇ
puññakammesu samādapento vicarāmi" ti vutte "kattha
nisinno vicarasī" ti maṇ²⁴ pucchitvā "padasā va devā"

¹ B. a. ti.² K. va.³ K. °itvā.⁴ K. B. °tālamatte.⁵ K. a. utṭhāya.⁶ F. °ke.⁷ B. om.⁸ B. B¹. °sammāsambuddha°.⁹ K. °etvā.¹⁰ B. cintesi.¹¹ K. chedaṇaṇ.¹² B. pīlaṇaṇ.¹³ B¹. °ghosana°. K. puññaghosana°.¹⁴ F. K. B. a. kamman.¹⁵ K. karoṭha.¹⁶ K. B. samādayitha.¹⁷ K. B. detha.¹⁸ K. B. suṇātha.¹⁹ F. B. °saṇ ra°.²⁰ K. ā. aññaṇ.²¹ C. C^a. a. ti.²² K. vic°.²³ K. °āpetvā.²⁴ K. om.

ti mayā vutte¹ “tāta na² tvaṇ evaṇ vicarituṇ arahasi,³ imaṇ pupphadāmaṇ pilandhitvā assapiṭṭhe nisinno⁴ vicarā”⁵ ti mayhaṇ muttadāmasadisaṇ⁶ pupphadāmaṇ datvā⁷ assaṇ⁸ adāsi. Atha maṇ⁹ rañṇā¹⁰ dinnaparihārena tath’ eva¹¹ ugghosetvā puna pi¹² rājā pakkosāpetvā “tāta kiṇ karonto vicarasī” ti pucchitvā “tad eva devā” ti vutte, “tāta asso pi te nānucchaviko, idha¹³ nisīditvā vicarā”¹⁴ ti catusindhavayuttaṇ rathaṇ dāpesi.¹⁵ Tatiyavāre pi me rājā saddaṇ sutvā¹⁶ pakkosāpetvā “tāta kiṇ karonto vicarasī” ti pucchitvā¹⁷ “tad¹⁸ eva devā” ti vutte “tāta ratho pi te nānucchaviko” ti mayhaṇ mahantaṇ bhogaṇ mahāpasādhanaṇ ca datvā ekaṇ¹⁹ hatthiṇ adāsi, svāhaṇ sabbābharapaṭimaṇḍito hatthikkhandhe nisīditvā²⁰ asītivassasahassāni dhammaghosakakammaṇ²¹ akāsiṇ, tassa me ettakaṇ kālaṇ kāyato candanagandho vāyati mukhato uppalagandho vāyati, idaṇ mayā katakamman’ ti.

Evaṇ so attano pubbakammaṇ kathetvā ākāse nisinno va²² tejodhātuṇ samāpajjitvā parinibbāyi, sarīre jālā²³ utthahitvā maṇsalohitaṇ jhāpesi, sumanapupphāni²⁴ viya dhātuyo avasissīsu.²⁵ Satthā suddhavatthaṇ pasāresi,

¹ B. vutto.

³ K. pi harasi.

⁵ K. °asī.

⁷ K. a. vatvā ca pana. B. a. dantaṇ.

⁸ K. a. tassa.

¹⁰ F. K. rañṇō.

¹² B. om.

¹⁴ K. °asī.

¹⁶ K. a. maṇ.

¹⁸ K. tath’.

²⁰ B. nisinno.

²¹ B¹. °savanaughosana°. K. °ghosita°.

²² K. om.

²⁴ B. suvaṇṇa°.

²⁵ F. K. avassīsu. B. avasesīsu.

² B. na tāta.

⁴ B. a. va.

⁶ K. S. muttā°.

⁹ K. naṇ.

¹¹ K. c’ eva.

¹³ K. a. rathe.

¹⁵ B. adāsi.

¹⁷ K. pucchi.

¹⁹ B. a. ca.

²³ S. aggijālā.

dhātuyo tattha patiṇsu,¹ tā² pakkhipitvā catumahāpathe thūpaṇ kāresi,³ ‘mahājano vanditvā puññabhāgi⁴ bhavissatī’ ti.⁵

Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutṭhāpesuṇ:⁶ ‘Santati mahāmatto gāthāvasāne arahattaṇ patvā alaṇkatapaṭiyatto va⁷ ākāse nisīditvā parinibbuto, kin nu kho etaṇ “samaṇo” ti vattuṇ⁸ vaṭṭati udāhu “brāhmaṇo”’ ti.⁹ Satthā āgantvā ‘kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā’ ti pucchitvā, ‘imāya nāmā’ ti vutte, ‘bhikkhave mama puttaṇ ‘samaṇo’ ti vattuṇ vaṭṭati ‘brāhmaṇo’ ti pi vattuṇ¹⁰ vaṭṭati yevā’ ti vatvā¹¹ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

142. ‘Alaṅkato ce pi samaṇ careyya
santo danto niyato brahmacārī
sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṇ
so brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhū’ ti.

Tattha alaṅkato ti vatthābharaṇapaṭimaṇḍito.¹² Tass’ attho: vatthālaṅkāradīhi alaṅkato ce pi puggalo kāyādīhi samaṇ careyya, rāgādivūpasamanena santo indriyadamanena¹³ danto, catumagganiyamena¹⁴ niyato, seṭṭhacariyāya brahmacārī, kāyadaṇḍādīnaṇ¹⁵ oropitāyā¹⁶ sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṇ, so evarūpo

¹ K. nipa°.

² B. a. patte.

³ K. kārāpesi.

⁴ B¹. mahājanena vandite puññarāsi.

⁵ C. C^a. S. om. K. B. a. bhikkhū.

⁶ K. a. āvuso.

⁷ B. yeva. K. om.

⁸ K. vuttaṇ.

⁹ F. a. vattuṇ va°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. a. anus° gha°. B. a. imaṇ.

¹² B. °nehi pa°.

¹³ F. °damena.

¹⁴ C. F. K. °niyāmena.

¹⁵ B. °dīhi. S. °dīni.

¹⁶ S. oropitāni.

bāhitapāpattā brāhmaṇo ti pi samitapāpattā samano
ti pi bhinnakilesattā bhikkhū ti pi vattabbo yevā ti.¹

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Santatimahāmattassa vatthu.²

10. PILOTIKATTHERAVATTHU.

Hirīnisedho³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-
vane viharanto Pilotikattheraṃ ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi divase Ānandatthero ekaṃ pilotikakhaṇḍa-
nivatthaṃ⁴ kapālaṃ ādāya⁵ carantaṃ dārakaṃ disvā ‘kin-
te evaṃ vicaritvā jīvitato, kiṃ⁶ pabbajjā na⁷ uttaritarā’ ti
vatvā,⁸ ‘bhante ko maṃ pabbājessatī’ ti vutte, ‘ahaṃ
pabbājessāmī’ ti taṃ ādāya⁹ gantvā sahatthā nahāpetvā¹⁰
kammaṭṭhānaṃ datvā pabbājesi. Tena¹¹ ca pana nivattha-
pilotikakkhaṇḍaṃ pasāretvā olokeno parissāvanakaranam-
attam¹² pi gayhūpakaṃ kiñci padesaṃ adisvā kapālena
saddhiṃ ekissā rukkhasākhāya t̥hapesi. So pi¹³ pabba-
jitvā laddhūpasampado buddhānaṃ uppannasakkāraṃ¹⁴
paribhuñjamāno mahagghāni cīvarāni acchādetvā vicaranto
thūlasarīro hutvā ukkaṇṭhitvā ‘kiṃ me janassa saddhā-
deyyaṃ nivāsetvā vibbhamantena,¹⁵ attano pilotikaṃ eva
nivāsessāmī’¹⁶ ti taṃ t̥hānaṃ gantvā pilotikaṃ gahetvā

¹ B. om.

² K. B. °ttava°. B. a. navamaṃ.

³ K. a. puriso.

⁴ K. °khaṇḍavatthayaṃ.

⁵ B. a. bhikkhā. K. a. bhikkhāya.

⁶ B. om.

⁷ K. nanu.

⁸ B. om.

⁹ K. a. viharayaṃ.

¹⁰ B¹. Satthāraṃ dassetvā.

¹¹ B. tañ.

¹² B. °karamattam.

¹³ B. om.

¹⁴ B¹. °lābhasa°.

¹⁵ K. vidhavantena. B. vicarantena.

¹⁶ B. °iss°.

‘ahirika nillajja evarūpanaṇ vatthānaṇ acchādanatthānaṇ pahāya imaṇ¹ pilotikakhaṇḍaṇ nivāsetvā kapālahattho bhikkhāya carituṇ gacchasi’ ti taṇ ārammaṇaṇ katvā attanā va² attānaṇ ovadi, ovaḍantass’ eva³ pan’ assa⁴ cittaṇ sannisiḍi.⁵ So taṇ pilotikaṇ tatth’ eva paṭisāmetvā nivattitvā vibhāram eva gato. So katipāhaccayena puna pi⁶ ukkaṇṭhitvā⁷ tath’ eva vatvā⁸ nivatti, puna pi tath’ evā ti. Taṇ evaṇ aparāparaṇ vicarantaṇ disvā bhikkhū ‘kahaṇ āvuso gacchasi’ ti pucchanti. So ‘ācariyassa santikaṇ gacchāmi⁹ āvuso’ ti vatvā eten’ eva nihārena attano pilotikakhaṇḍam eva ārammaṇaṇ katvā attānaṇ nisedhetvā¹⁰ katipāhen’ eva arahattaṇ pāpuṇi.

Bhikkhū āhaṇsu: ‘kiṇ āvuso na dāni¹¹ ācariyassa santikaṇ gacchasi, nanu ayaṇ tava¹² vicaraṇamaggo’ ti. ‘Āvuso ācariyena saddhiṇ saṇsagge sati gat’ amhi,¹³ idāni pana me pacchinno¹⁴ saṇsaggo, ten’ assa santikaṇ na gacchāmi’ ti. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṇ: ‘bhante Pilotikatthero aññaṇ vyākarotī’ ti. ‘Kim āha bhikkhave’ ti. ‘Idaṇ bhante’ ti. Taṇ sutvā Satthā ‘āma bhikkhave mama putto saṇsagge sati ācariyassa santikaṇ gato, idāni pana¹⁵ saṇsaggo chinno, attanā va attānaṇ nisedhetvā arahattaṇ patto’ ti vatvā imā gāthā abhāsi:

143. ‘Hirīnisedho puriso koci lokasmiṇ vijjati
yo nindaṇ appabodhati¹⁶ asso bhadro
kasām iva.

¹ K. *a.* evarūpaṇ.

² K. *om.*

³ C. C^a. °ssa ca.

⁴ B. *om.* pan’ assa.

⁵ C. °itvā. B. °ati.

⁶ K. *om.* puna pi.

⁷ K. *a.* puna.

⁸ B¹. katvā. K. gantvā.

⁹ C. C^a. S. °ma. K. °mā.

¹⁰ B¹. nivāretvā.

¹¹ K. idāni.

¹² B. te.

¹³ K. gato. C. C^a. gatuṇ hi.

¹⁴ B. chinno.

¹⁵ S. B. pan’ assa.

¹⁶ K. B. °eti.

144. 'Asso yathā bhadro kasāniviṭṭho
 ātāpino saṇvegino bhavātha.¹
 Saddhāya sīlena ca² viriyena ca
 samādhinā dhammavinicchayena ca
 sampannavijjācaraṇā³ patissatā
 pahassatha⁴ dukkham idaṃ anappakan' ti.

Tattha attano⁵ uppannaṃ akusalavitakkaṃ hiriyā nised-
 hetī ti⁶ hirinisedho, koci lokasmin ti evarūpo⁷ dul-
 labho kocid eva lokasmiṃ vijjati, yo nindan ti, yo⁸
 appamatto samaṇadhammaṃ karonto attano uppannaṃ
 nindaṃ apaharanto⁹ bujjaṭi¹⁰ ti appabodhati,¹¹ kasā-
 m ivā ti yathā bhadro asso attani patamānaṃ kasaṃ apaharati
 attani patituṃ na deti yo¹² evaṃ¹³ nindaṃ appabodhati so
 dullabho ti attho.

Dutiyagāthāya¹⁴ saṅkhepattho : bhikkhave yathā bhadro
 asso pamādaṃ āgama kasāya nivṭṭho 'aham pi nāma
 kasāya paḥaṭo' ti aparabhāge ātappaṃ¹⁵ karoti, evaṃ tumhe
 pi ātāpino saṇvegino hotha,¹⁶ evaṃbhūtā lokiyalokutta-
 rāya duvidhāya saddhāya¹⁷ catupārisuddhi-sīlena¹⁸ ca
 kāyikacetasika-viriyena ca aṭṭhasamāpattisamādhinā ca
 kāraṇākāraṇajānanalakkhaṇena dhammavinicchayena
 ca sammannāgatā hutvā tisannaṃ vā aṭṭhannaṃ vā vijjānaṃ
 pañcadasannaṃ ca¹⁹ caraṇānaṃ sampattiyaṃ sampanna-

¹ K. B. °atha.

³ B. °nnā°.

⁵ B. anto.

⁷ K. a. puggalo.

⁹ K. ava°, al.

¹¹ K. B. °eti, al.

¹³ K. evarūpaṃ.

¹⁵ B. ātappaṃ.

¹⁷ K. B. a. ca.

¹⁹ F. om. B. vā.

² K. B. om.

⁴ K. B. jahi°.

⁶ B. nisedho ti.

⁸ C. C^a. S. om.

¹⁰ K. pabu°.

¹² K. C. C^a. F. so.

¹⁴ K. B. a. ayaṃ.

¹⁶ K. bhavatha.

¹⁸ F. pāri°.

vijjācaraṇā upatṭhitasatitāya patissatā¹ hutvā idañ anappakaṇ vaṭṭadukkhaṇ pajahissathā ti.²

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Pilotikattherassa vatthu.³

11. SUKHASĀMAṆERAVATTHU.

Udakaṇ hi nayan⁴ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Sukhasāmaṇeraṇ ārabba kathesi.

Atītasmiṇ hi Bārāṇasiseṭṭhino Gandhakumāro nāma putto ahosi. Rājā tassa pitari kālakate taṇ pakkosāpetvā samassāsetvā⁵ mahantena sakkārena tass' eva seṭṭhiṭṭhānaṇ adāsi. So tato patṭhāya 'Gandhasetthī' ti paññāyi.⁶ Ath' assa bhaṇḍāgāriko dhanagabbhe⁷ dvāraṇ vivaritvā 'sāmi idan te ettakaṇ pitu dhanāṇ, ettakaṇ pitāmahādīnan'⁸ ti nīharitvā nīharitvā⁹ dassesi. So taṇ¹⁰ dhanarāsiṇ oloketvā¹¹ āha: 'kiṇ pana te imaṇ dhanāṇ gahetvā va¹² na gamisū' ti. 'Sāmi dhanāṇ gahetvā va¹³ gatā nāma natthi, attanā kataṇ¹⁴ kusalākusalam eva hi ādāya sattā gacchanti'¹⁵ ti. So¹⁶ cintesi:¹⁷ 'te bālatāya dhanāṇ saṇṭhāpetvā¹⁸ pahāya gatā, ahaṇ pana taṇ¹⁹ gahetvā va²⁰ gamissāmi' ti evaṇ cintoṇ pana²¹ 'dānaṇ vā dassāmi,

¹ K. °utā.

² B. a. attho.

³ K. °ravatthuṇ. B. Pilotikatissatheravatthu, and a. dasamaṇ.

⁴ K. a. nettikā. B. idaṇ hi for u° hi.

⁵ B. om.

⁶ B. °atī.

⁷ B. °gabbha°. B¹. °sāragabbha°.

⁸ C. C^a. pitipitāma°. K. B. pitāmahadhanaṇ.

⁹ S. B. om. one.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. °ento.

¹² K. B. om.

¹³ B. om.

¹⁴ B. °no kata°.

¹⁵ B. āg°.

¹⁶ K. a. sutvā.

¹⁷ K. a. mama pitādayo.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ C. C^a. S. te. K. B. pan' etaṇ. B¹. a. dhanāṇ.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. pana ci°.

pūjaṇ vā karissāmī' ti acintetvā, 'imaṇ¹ sabbaṇ khāditvā va² gamissāmī' ti cintesi. So sata-sahassaṇ vi-saj-jetvā phalika-mayaṇ³ na-hā-na-koṭṭha-kaṇ kāresi, sata-sahassaṇ datvā phalika-maya-m eva na-hā-na-phala-kaṇ, sata-sahassaṇ datvā ni-si-da-na-pallaṇ-kaṇ,⁴ sata-sahassaṇ datvā bho-jana-pātiṇ, sata-sahassa-m eva datvā bho-jana-tṭhā-ne maṇḍapaṇ kā-rā-pei-si,⁵ sata-sahassaṇ datvā bho-jana-pāti-yā ā-sit-ta-kū-pa-dhā-naṇ⁶ kā-rā-pei-si,⁷ sat-ta-sahassen' eva ge-he si-ha-pa-ñja-raṇ gaṇhā-pei-si.⁸ Attano pā-ta-rā-sat-thā-ya sa-hassaṇ adā-si, sā-ya-mā-sat-thā-ya pi⁹ sa-hassa-m eva,¹⁰ puṇṇa-ma-di-va-se¹¹ pa-na¹² bho-jana-tṭhā-ya sa-ta-sahassaṇ dā-pei-si. Taṇ bha-ttaṇ bhu-ñja-na-di-va-se sa-ta-sahassaṇ vi-saj-jetvā' na-ga-raṇ alaṇka-ritvā bhe-riṇ ca-rā-pei-si: 'Gaṇdha-seṭṭhi-sa kira bha-ttaṇ¹³ bhu-ñja-nā-kā-raṇ o-lo-ken-tū'¹⁴ ti. Ma-hā-ja-no ma-ñcā-ti-ma-ñce¹⁵ bandhi-tvā san-ni-pa-ti. So pi sa-ta-sahassa-gga-ha-na-ke¹⁶ na-hā-na-koṭṭha-ke sa-ta-sahassa-gga-ha-na-ke pa-l-laṇ-ke ni-si-di-tvā so-la-sa-hi gaṇdha-do-ka-gha-ṭe-hi na-hā-tvā¹⁷ si-ha-pa-ñja-raṇ vi-va-ritvā ta-smiṇ pa-l-laṇ-ke ni-si-di. Ath' as-sa ta-smiṇ ā-sit-ta-kū-pa-dhā-ne¹⁸ taṇ¹⁹ pā-tiṇ ṭha-pe-tvā²⁰ bho-ja-naṇ va-d-dhe-suṇ. So nā-ta-ka-pa-ri-va-to²¹ e-va-rū-pā-ya sam-pa-tti-yā taṇ bho-ja-naṇ bhu-ñja-ti.

Aparena samayena eko gāmika-manusso attano paribbaya-haraṇatṭhāya²² dāruādini yāna-ke pak-khi-pitvā na-ga-raṇ gan-tvā sa-hā-ya-ka-sa²³ ge-he ni-vā-saṇ gaṇhi. Tadā pa-na

¹ B. idaṇ.

² B. om.

³ K. phalikaṇ.

⁴ K. nisinna°.

⁵ K. kāresi.

⁶ B¹. avasittakuppatṭhā°.

⁷ K. B. kāresi.

⁸ B¹. kārāp°. B. saṇṭhāp°.

⁹ K. om.

¹⁰ K. adāsi evaṇ.

¹¹ K. puṇṇami°.

¹² K. om.

¹³ S. B. °tta°.

¹⁴ K. B. °etū

¹⁵ K. °aṇ.

¹⁶ K. °ike.

¹⁷ K. S. a. taṇ. B. a. taṇ pi.

¹⁸ B¹. °kuppatṭh°.

¹⁹ K. suvaṇṇa°.

²⁰ K. B. a. sata-sahassa-gga-hanikaṇ.

²¹ K. nā-ta-kitthi-hi pa°.

²² K. B. °yāh°. K. °tthaṇ.

²³ K. nagarasahāyassa.

puṇṇamadivaso hoti,¹ 'Gandhasetṭhino bhuñjanalīhaṇ²
 olokontū'³ ti nagare bheriñ carāpesuṇ. Atha naṇ so⁴
 sahāyako āha : 'Gandhasetṭhino⁵ bhuñjanalīhā diṭṭha-
 pubbā'⁶ ti. 'Na diṭṭhapubbā'⁷ sammā' ti. 'Tena hi⁸ ehi
 gacchāma,⁹ ayaṇ nagare bherī carati,¹⁰ mahāsampattiṇ
 passissāmā'¹¹ ti nagaravāsī janapadavāsīṇ gahetvā agamāsī.
 Mahājano¹² mañcātimañce abhirūhitvā passati.¹³ Gāma-
 vāsī bhattagandhaṇ ghāyitvā va nagaravāsīṇ āha : 'may-
 haṇ etāya pātiyā bhattapiṇḍe pipāsā jātā' ti. 'Samma mā
 etaṇ patthayi, na sakkā laddhun' ti. 'Samma alabhanto
 na jīvissāmī' ti. So¹⁴ paṭibāhituṇ asakkonto parisa-
 pariyante thatvā¹⁵ 'paṇamāmī¹⁶ te sāmī' ti tikkhattuṇ
 mahāsaddaṇ nicchāretvā, 'ko eso' ti vutte, 'ahaṇ sāmī' ti.
 'Kiṇ etan' ti.¹⁷ 'Eko gāma¹⁸ vāsī tumhākaṇ pātiyaṇ bhatta-
 piṇḍe pipāsaṇ uppādesi,¹⁸ ekaṇ bhattapiṇḍaṇ dāpethā' ti.
 'Na sakkā laddhun' ti. 'Kiṇ samma sutaṇ te' ti.¹⁹
 'Sutaṇ me, api ca labhanto jīvissāmī, alabhantassa me
 maraṇaṇ²⁰ bhavissatī' ti. So puna pi²¹ viravi:²² 'ayaṇ
 kira sāmī alabhanto marissati, jīvitam assa dethā' ti.
 'Hambho²³ bhattapiṇḍo nāma satam pi²⁴ agghati, sata-
 dvayam²⁵ pi agghati, yo yo yācati tassa tassa²⁶ dadamāno

¹ K. ahosi.² B¹. °kilā.³ K. B. °etū.⁴ B. om.⁵ B. a. te.⁶ S. B. °aṇ °pubban. K. a. sammā.⁷ S. B. °aṇ.⁸ K. a. samma.⁹ K. °m'.¹⁰ B. °iṇ carāpeti. B¹. carāpesuṇ.¹¹ B. pāssāmā.¹² B. a. pi.¹³ K. abhiruyhi.¹⁴ B. a. taṇ.¹⁵ K. a. va.¹⁶ K. nam °.¹⁷ S. B. a. ayaṇ.¹⁸ K. °ayi.¹⁹ K. a. samma.²⁰ C. C^a. mataṇ.²¹ K. om.²² B¹. vivarati.²³ K. B. ambho, ut semper.²⁴ K. om.²⁵ B¹. sahasam.²⁶ K. taṇ.

ahaṇ kiṇ bhuñjissāmi' ti. 'Sāmi ayaṇ alabhanto maris-sati, jīvitam assa dethā' ti. 'Na sakkā va¹ laddhuṇ, yadi pana alabhanto na jīvati² tiṇi saṇvaccharāṇi mama gehe bhatiṇ karotu, evam assa bhattapātiṇ dāpessāmā'³ ti. Gāmaṇvāsī taṇ sutvā 'evaṇ hotu sammā' ti sahāyakaṇ vatvā puttadāraṇ pahāya 'bhattapātiatthāya tiṇi saṇvaccharāṇi bhatiṇ karissāmi' ti seṭṭhissa gehaṇ pāvīsi. So bhatiṇ karonto sabbakiccāni⁴ sakkaccam akāsi, gehe vā araṇṇhe vā divārattiṇ⁵ sabbāni kattabbakammāni katān' eva⁶ paññāyaṇsu, 'Bhattabhatiko' ti⁷ vutte sakalanagare⁸ paññāyi. Ath' assa divase punṇe⁹ bhattaveyyāvaṭiko¹⁰ 'Bhattabhatikassa¹¹ divaso punṇo,¹² dukkaraṇ tena kataṇ tiṇi saṇvaccharāṇi bhatiṇ karontena, ekam pi kammaṇ na kopitapubban'¹³ ti. Ath' assa seṭṭhī attano sāya-pātarāsattthāya¹⁴ dve sahaṇṇāni tassa¹⁵ pātarāsattthāya sahaṇṇāni ti tiṇi sahaṇṇāni dāpetvā āha: 'ajja mayhaṇ kattabbaṇ parihāraṇ tass' eva karoṭhā' ti vatvā ca pana¹⁶ ṭhapetvā ekaṇ Cintāmaṇiṇ¹⁷ nāma piyabhariyaṇ avasesa-janam¹⁸ pi 'ajja tam eva¹⁹ parivārethā' ti vatvā sabbaṇ²⁰ sampattiṇ²¹ niyyādesi. So seṭṭhino nahānodake²² tass' eva koṭṭhake tasmiṇ phalake nisinno nahātvā tass' eva²³

¹ K. mudā. B. mudhā.

² B. naṇ jīvissati ti.

³ B. °mī.

⁴ K. °kammāni.

⁵ K. a. vā. B. ratti vā divā vā. S. divā vā rattiṇ vā.

⁶ K. katāni-m-eva.

⁷ B. a. ca.

⁸ B. a. pi.

⁹ B¹. punṇo. B. paripunṇe. K. °esu paripunṇesu.

¹⁰ B¹. a. sāmi.

¹¹ B. a. sāmi.

¹² K. paripu°.

¹³ B¹. kuppita°. K. saṇkopita°.

¹⁴ K. sāyamāsapā°.

¹⁵ K. a. ca.

¹⁶ C. paṇaṇ.

¹⁷ B¹. Candamaṇi.

¹⁸ B. °aṇ ja°.

¹⁹ K. m' eva taṇ.

²⁰ S. B. °bba°.

²¹ K. a. tassa.

²² S. B. °ena. K. ṇhānaudaken' eva.

²³ B. tassa.

nivāsanasātake¹ nivāsetvā tass' eva pallaṅke nisīdi. Setṭhi pi nagare bheriṇ carāpesi: 'Bhattabhatiko Gandha-seṭṭhi² gehe tīni saṇvaccharāni bhaṭiṇ katvā bhattapātiṇ³ labhi, tassa bhuñjanasampattiṇ olokontū' ti. Mahājano mañcātimañce abhirūhitvā passati,⁴ olokita-olokitattṭhānaṇ⁵ kampanākārappattaṇ ahoṣi, nātakā naṇ⁶ parivāretvā attṭhaṇsu, tassa purato bhattapātiṇ vadḍhetvā⁷ ṭhapayiṇsu.⁸

Ath' assa hatthadhovanavelāya Gandhamādanena⁹ eko paccekabuddho sattame¹⁰ divase samāpattito vuṭṭhāya¹¹ 'kattha nu kho ajja bhikkhācārattṭhāya gacchāmi' ti upadhārento Bhattabhatikaṇ addasa. Ath' assa etad ahoṣi: 'ayaṇ tīni saṇvaccharāni bhaṭiṇ katvā bhattapātiṇ labhi,¹² atthi nu kho etassa saddhā natthi' ti upadhārento, 'atthi' ti ca ñatvā, 'saddhāpi ekaccā¹³ saṇghaṇ kātuṇ na sakkonti, sakkhissati nu kho me saṇghaṇ kātun'¹⁴ ti. Atha naṇ 'sakkhissati eva, mama ca¹⁵ pana saṇgha-karaṇaṇ nissāya mahāsampattiṇ labhissati'¹⁶ ti ñatvā cīvaraṇ pārupitvā pattam ādāya vehāsaṇ abbhuggantvā parisantarena āgantvā¹⁷ tassa purato ṭhitam eva attānaṇ dassesi. So paccekabuddhaṇ disvā cintesi: 'ahaṇ pubbe adinnabhāvena¹⁸ ekissā bhattapātiyā attṭhāya tīni saṇvaccharāni paragehe¹⁹ bhaṭiṇ akāsiṇ, idāni me idaṇ bhattaṇ ekaṇ rattindivaṇ²⁰ rakkheyya, sace pana taṇ²¹ ayyassa dassāmi anekāni maṇ²² kappakoṭṭisahassāni rak-

¹ B¹. °kaṇ.² K. a. me.³ B. pātiṇ.⁴ K. a. gāmaṇāsissa.⁵ K. B. olokito°.⁶ B. om. C. C^a. S. °kāni.⁷ B¹. °itvā.⁸ B¹. °esuṇ.⁹ K. B. °ne.¹⁰ S. °ma°. C. C^a. satta.¹¹ B¹. u°.¹² K. corr. labhati.¹³ K. °aṇ. S. B. °e.¹⁴ K. a. na sakkhissati.¹⁵ K. om.¹⁶ C. C^a. °sī.¹⁷ B. °renāg°. K. °re ga°.¹⁸ K. adinnadāna°.¹⁹ K. parassa gehe.²⁰ B. ekarattidivaṇ.²¹ B. naṇ.²² B. om.

khissati,¹ ayyass' eva naṇ dassāmī' ti. So tīṇi saṇ-
vaccharāṇi bhaṭṭiṇ katvā laddhabhaddhapātito ekapiṇḍam
pi mukhe aṭhapetvā va² taṇhaṇ vinodetvā sayam eva
pāṭiṇ ukkhipitvā paccekabuddhassa santikaṇ gantvā pāṭiṇ
aññassa hatthe datvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā pāṭiṇ
vāmahatthena gahetvā dakkhiṇahatthena tassa patte
bhaṭṭaṇ ākiri. Paccekabuddho bhaṭṭassa upaḍḍhasesakāle
pattāṇ hatthena pidahi. Atha naṇ so āha : ' bhante eko³
paṭivijso⁴ na sakkā dvidhā⁵ kātuṇ, mā maṇ⁶ idhalokena⁷
saṇgahetha,⁸ paralokena⁹ saṇgaham eva¹⁰ karoṭha, sāva-
sesaṇ¹¹ akatvā niravasesam eva dassāmī' ti. Attano hi
thokaṇ pi anavasesetvā dinnāṇ niravasesaṇ¹² nāma, taṇ¹³
mahapphalaṇ hoti. So tathā karonto sabbaṇ datvā puna
vanditvā āha :¹⁴ ' bhante ekaṇ bhaṭṭapāṭiṇ nissāya tīṇi
saṇvaccharāṇi me paragehe bhaṭṭiṇ karontena dukkhaṇ
anubhūtaṇ, idāṇi me¹⁵ nibbattaṭṭhāne sukham eva hotu,
tumhehi diṭṭhadhammass' eva bhāgī bhavēyyaṇ ' ¹⁶ ti āha
Paccekabuddho ' evaṇ hotū ' ti ' cintāmaṇi viya te sabbakāme
dadamānā saṇkappā punṇacando viya paripūrentū ' ti anu-
modanaṇ karonto :¹⁷

' Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ khippam eva samijjhatu
sabbe pūrentu saṇkappā cando paṇṇarasī¹⁸ yathā.
Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ sabbam¹⁹ eva samijjhatu
sabbe pūrentu saṇkappā maṇi jotiraso yathā ' ti²⁰

¹ B. a. ti.² S. B. om.³ B. a. va.⁴ K. °viso.⁵ B¹. dvedhā.⁶ K. om.⁷ C. B¹. °ke.⁸ B¹. saṇgaṇhetha. B. °gaṇhatha.⁹ B¹. °ka°. K. B. °ke.¹⁰ K. me.¹¹ S. yāva se°. C. C^a. yeva se°. B. ava°.¹² B. °sadānaṇ.¹³ B. om.¹⁴ K. om.¹⁵ B. om.¹⁶ B¹. assaṇ. S. B. assan.¹⁷ K. a. gātham āha.¹⁸ K. B. S. °so.¹⁹ K. khippam.²⁰ Cf. I. 198. K. a. iti.

vatvā, 'ayaṇ jano¹ yāva Gandhamādanapabbatagamanā maṇ passanto² tiṭṭhatū' ti adhiṭṭhāya ākāsenā Gandhamādanā³ agamāsi, mahājano pi naṇ passanto va aṭṭhāsi. So tattha gantvā taṇ piṇḍapātaṇ pañcasatānaṇ paccekabuddhānaṇ⁴ vibhajitvā adāsi, sabbe attano pahonakaṇ gaṇhiysu. 'Appo⁵ piṇḍapāto kathaṇ pahosi' ti na⁶ cintetabbaṇ, cattāri hi acinteyyāni ti⁷ vuttāni tatrāyaṇ paccekabuddhavisayo ti. Mahājano⁸ paccekabuddhānaṇ piṇḍapātaṇ vibhajitvā diyyamānaṇ⁹ disvā sādhu-kārasahassāni pavattesi, asani-sannipātasaddo¹⁰ viya ahosi. Taṇ sutvā Gandhaseṭṭhī cintesi :¹¹ 'Bhattabhatiko mayā dinnasampattiṇ dhāretuṇ nāsakkhi,¹² tenāyaṇ mahājano parihāsaṇ karonto sannipatito nadati' ti so taṇ¹³ pavattiṇ jānanatthaṇ manusse pesesi. Te āgantvā 'sampattiṇ dhārakā¹⁴ nāma sāmī evaṇ hontū'¹⁵ ti vatvā taṇ pavattiṇ ārocesuṇ. Seṭṭhī taṇ sutvā va pañcavaṇṇāya pītiyā phūṭasarīro¹⁶ hutvā 'aho dukkaran tena kataṇ, ahaṇ ettakaṇ kālaṇ evarūpāya sampattiyaṇ ṭhito kiñci¹⁷ dātuṇ nāsakkhin'¹⁸ ti taṇ pakkosāpetvā 'saccaṇ kira tayā idaṇ nāma katan' ti pucchitvā, 'āma sāmī' ti vutte, 'handā sahaṇsaṇ gaḥetvā tava dāne mayham pi pattiṇ dehi' ti āha. So tathā akāsi, seṭṭhī pi 'ssa¹⁹ sabbaṇ attano santakaṇ majjhe bhinditvā adāsi. Catasso hi sampadā nāma : vatthu-sampadā paccaya-sampadā cetanā - sampadā guṇātireka - sampadā ti. Tattha

¹ K. B¹. mahā°.² K. a. va.³ K. °napabbataṇ.⁴ B. a. piṇḍapātaṇ.⁵ C. C^a. aho.⁶ K. om.⁷ K. B. om.⁸ B. a. pana.⁹ B¹. adayyamānaṇ.¹⁰ K. asanipāta°. B. asanisannipātana°. S. °satanipāta°.¹¹ K. a. ayaṇ.¹² B¹. a. maññe.¹³ B. om.¹⁴ K. B¹. dhāraṇako. B. °ttihaṇakā.¹⁵ B¹. hoti. K. evarūpo hotū. B. evarūpā eva hontū.¹⁶ K. phūṭṭha°. B. puṭṭha°.¹⁷ K. a. dānaṇ.¹⁸ K. °i.¹⁹ C. C^a. a. taṇ.

nirodhasamāpattito¹ vuṭṭhito² arahā vā anāgāmī vā dakkhiṇeyyo vatthu-sampadā nāma; paccayānaṃ dhammena samena³ uppatti⁴ paccaya-sampadā nāma; dānato pubbe dānakāle pacchābhāge⁵ tīsu kālesu cetanāya somanassa-sahagatañāṇasampayuttabhāvo cetanā-sampadā nāma; dakkhiṇeyyassa samāpattito vuṭṭhitabhavo guṇātireka-sampadā nāmā ti.—Imassa ca khīṇāsavo paccekabuddho dakkhiṇeyyo, bhaṭṭiṃ katvā laddhabhāvena⁶ paccayo dhammato⁷ uppanno, tīsu kālesu parisuddhacetanāya⁸ cetanā-sampadā, samāpattito vuṭṭhitamatto paccekabuddho guṇātirekasampadā nāmā⁹ ti¹⁰ catasso pi sampadā nipphannā, etāsaṃ ānubhāvena diṭṭhe va¹¹ dhamme mahāsampattiṃ pāpuṇanti.¹² Tasmā h' esa¹³ seṭṭhino santikā sampattiṃ labhi.¹⁴ Aparabhāge ca rājāpi¹⁵ iminā katakammaṃ sutvā¹⁶ pakkosāpetvā sahasaṃ datvā pattiṃ¹⁷ gahetvā tuṭṭhamānaso mahantaṃ bhogakkhandhaṃ¹⁸ datvā seṭṭhiṭṭhānaṃ adāsi,¹⁹ 'Bhattabhatikaseṭṭhī' ti 'ssa nāmaṃ ahosi.

So Gandhasēṭṭhinā saddhiṃ sahāyo hutvā ekato khādanto pivanto sayanto²⁰ yāvatāyukaṃ tathā tato cuto devaloke nibbattitvā²¹ buddhantaṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde Sāvattiyaṃ Sāriputtattherassa

¹ K. B¹. °tti°.

² B¹. °samāpanno. K. °raho.

³ K. sammena.

⁴ C. C^a. °ttiṃ.

⁵ S. B. a. ti.

⁶ K. labhana°. B. laddhapaccaya°.

⁷ B¹. dhammena.

⁸ S. °āya ce°. C. C^a. om. cetanāsampadā.

⁹ K. B. guṇātireko.

¹⁰ C. C^a. a. imassa ca khīṇāsavo paccekabuddho guṇātireko ti.

¹¹ K. .om.

¹² K. B. °āti.

¹³ B. so.

¹⁴ B. °ati.

¹⁵ K. om. pi.

¹⁶ K. a. taṇ.

¹⁷ K. pavattiṃ koṭṭhāsaṃ.

¹⁸ K. B. bhogaṃ.

¹⁹ B¹. akāsi.

²⁰ B. om. K. a. sampattiṃ bhuñjanto.

²¹ B. a. ekaṃ. K. a. eka°.

upaṭṭhākakule¹ paṭisandhiṃ gaṇhi. Ath' assa mātā laddhagabbhaparihārā katipāhaccayena 'aho vatāhaṃ pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṃ Sāriputtattherassa rasa-bhojanaṃ² datvā kāsāyavatthanivatthā³ suvaṇṇasarakaṃ ādāya āsanapariyante nisinnā tesāṃ bhikkhūnaṃ ucchiṭṭhā-vasesakaṃ⁴ bhuñjeyyan⁵ 'ti dohaḷiṇi hutvā tath' eva katvā dohaḷaṃ paṭivinesi.⁶ Sā sesamaṅgalesu⁷ tathārūpam eva dānaṃ datvā puttaṃ vijāyitvā nāmagahaṇadivase 'puttassa me bhante sikkhāpadāni dethā' ti therāṃ āha. Thero 'kiṃ assa nāman' ti pucchi.⁸ 'Bhante puttassa me paṭisandhi-gahaṇato paṭṭhāya imasmiṃ gehe kassaci dukkhaṃ nāma⁹ na bhūtapubbaṃ, ten' esa¹⁰ Sukhakumāro¹¹ nāmaṃ bhavis-sati' ti vutte tad ev' assa nāmaṃ gahetvā sikkhāpadāni adāsi. Tadā eva¹² assa mātu¹³ 'nāhaṃ mama puttassa ajjhāsayaṃ bhindissāmī' ti cittaṃ uppajji. Sā tassa kaṇṇa-vijjhanamaṅgalādisu pi tath' eva dānaṃ adāsi. Kumāro pi sattavassikakāle 'icchāmi' ahaṃ amma therassa santike pabbajitun' ti āha.¹⁴ 'Sādhu tāta, nāhaṃ tava ajjhāsayaṃ bhindissāmī' ti therāṃ nimantetvā,¹⁵ 'bhante putto me pabbajituṃ icchatī, imāhaṃ sāyaṇhasamaye vihāraṃ ānes-sāmī'¹⁶ therāṃ uyyojetvā ñātake¹⁷ sannipātetvā 'puttassa me gihikāle kātābbakiccaṃ¹⁸ ajj' eva karissāmā' ti vatvā puttaṃ alaṅkaritvā mahantena sirisobhaggena vihāraṃ netvā therassa¹⁹ niyyādesi. Thero pi taṃ 'tāta pabbajjā nāma

¹ K. Sāriputtassūpa°.² S. B. satarasa°.³ K. kāsāva°.⁴ K. °ṭṭhasesakaṃ.⁵ B. paribh°. B¹. aho vata bhuñceyya.⁶ K. B. °vinodesi.⁷ K. B. a. pi.⁸ K. °itvā.⁹ K. nāma du°.¹⁰ K. assa. B. ten' ev' assa.¹¹ K. a. tv eva. B. a. ti. S. a. yevā ti.¹² B. evañ c'.¹³ B. mātā.¹⁴ B. S. a. sā.¹⁵ B. °itvā. K. a. bhojetvā.¹⁶ K. ness°.¹⁷ B. a. hi.¹⁸ K. B. katt°. B. °aṇ ki°.¹⁹ K. Sāriputtatth°.

dukkarā, sakkhissasi abhiramitun' ti vatvā, 'karissāmi vo bhante ovādan'¹ ti vutte, kammaṭṭhānaṃ datvā pabbājesi. Mātāpitaro pi 'ssa pabbajjāya² sakkāraṃ karonto anto-vihāre yeva sattāhaṃ Buddhapamukhassa bhikkhusaṃ-ghassa satarasabhojanaṃ³ datvā sāyaṃ attano gehaṃ aga-maṃsu. Atthame divase Sāriputtatthero⁴ bhikkhusaṃghe gāmaṃ pavitṭhe vihāre kattabbakiccaṃ⁵ katvā sāmaṇeraṃ pattacīvaraṃ gāhāpetvā gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi. Sāmaṇero antarāmagge mātikādīni disvā Paṇḍitasāmaṇero viya pucchi, thero pi 'ssa⁶ tath' eva vyākāsi.⁷ Sāmaṇero⁸ kāraṇāni sutvā 'sace tumhe attano pattacīvaraṃ⁹ gaṇḥey-yātha ahaṃ nivatteyyan' ti vatvā therena tassa ajjhāsaṃ abhinitvā 'āhara¹⁰ pattacīvaraṃ' ti pattacīvare gaḥite therāṃ vanditvā nivattamāno 'bhante mayhaṃ āhāraṃ āharamāno¹¹ satarasabhojanaṃ¹² āhareyyāthā' ti āha. 'Kuto taṃ labhissāmā'¹³ ti. 'Attano puññaṃ alabhanto¹⁴ mama puññaṃ labhissatha bhante' ti. Ath' assa thero kuñcikaṃ datvā gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi. So¹⁵ vihāraṃ āgantvā therassa gabbhaṃ vivaritvā¹⁶ dvāraṃ pidhāya attano kāye ñaṇaṃ otāretvā nisīdi, tassa guṇatejasa Sak-kassa āsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi, Sakko 'kin nu kho etan' ti olokeno sāmaṇeraṃ disvā 'Sukhasāmaṇero upajjhā-yassa pattacīvarāni¹⁷ datvā "samaṇadhammaṃ karissāmi" ti nivatto, mayā tattha gantaṃ vaṭṭati' ti cintetvā catthāro Mahārāja¹⁸ pakkosāpetvā 'gacchantā¹⁹ vihārassa upavane²⁰

¹ B¹. vacanaṃ.³ K. satta°.⁵ K. a. pacchā.⁷ K. ācikkhi.⁹ K. cīvaraṃ.¹⁰ K. a. me. B. sāmaṇera dehi mama.¹¹ C. C^a. °naṃ. K. āharayamāno.¹² K. B¹. satta°.¹⁴ B. °ntā.¹⁶ K. B. a. pavisitvā.¹⁸ K. B¹. °rājāno.¹⁹ S. °nto. K. B. gacchatha tāta.² K. °jjā°.⁴ K. after pavitṭhe.⁶ K. B. tassa.⁸ K. B. a. tāni.¹³ K. B. °mī.¹⁵ B. a. pi.¹⁷ B. °raṇ.²⁰ B. °ssūpa°.

dussaddake¹ sakūṇe palāpethā² ti uyyojesi. Te tathā katvā samantā rakkhaṇ³ gaṇhiṇsu. Candimasuriyā⁴ ‘attano vimānāni gaṇhitvā⁵ tiṭṭhathā’ ti āṇāpesi, te pi tathā kariṇsu. Sayam pi āviñjanaṭṭhāne rakkhaṇ⁶ gaṇhi, vihāre sannisinno niravo⁷ ahosi. Sāmaṇero ekaggena⁸ cittena vipassanaṇ vaddhetvā tīṇi maggaphalāni⁹ pāpuṇi. Thero ‘sāmaṇerena “satarasabhojanaṇ¹⁰ āhareyyāthā” ti vuttaṇ,¹¹ kassa nu kho ghare sakkā laddhun’ ti olokento ekaṇ ajjhāsayasampannaṇ upaṭṭhākakulaṇ disvā tattha gantvā ‘bhante sādhu vo kataṇ ajja idhāgacchantehi’ ti tehi tuṭṭhamānasehi pattaṇ gahetvā nisidāpetvā yāgu-khajjakaṇ datvā¹² yāva bhattakālā¹³ dhammakathaṇ yācito tesāṇ sārāṇiyadhammakathaṇ¹⁴ kathetvā kālāṇ sallak-khetvā desanaṇ ṭhāpesi.¹⁵ Ath’ assa satarasabhojanaṇ datvā taṇ ādāya gantukāmaṇ therāṇ ‘bhuñjatha bhante aparam pi dassāmā’ ti therāṇ bhojetvā puna pattapūraṇ¹⁶ adaṇsu. Thero taṇ ādāya ‘sāmaṇero chāto’ ti turita-turito¹⁷ vihāraṇ pāyāsi.

Taṇ divasaṇ Satthā pāto va nikkhamitvā gandha-kuṭiyaṇ nisinno va¹⁸ āvajjesi: ‘ajja Sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṇ datvā “samaṇadhammaṇ karis-sāmī” ti¹⁹ nivatto, nipphannaṇ nu kho tassa kiccaṇ’ ti so tiṇṇaṇ yeva maggaphalānaṇ pattabhāvaṇ disvā uttarim²⁰ pi upadhārento, ‘sakkhissat’ ayaṇ ajja arahattaṇ

¹ B. dusadde.² K. °eyyāthā.³ B. B¹. ār°.⁴ B. °ye.⁵ B. gahetvā.⁶ K. dvārarakkhaṇ. B. ār°.⁷ B¹. nisaddho.⁸ B. °gga°.⁹ B. phalāni.¹⁰ K. B¹. satta°, *al.*¹¹ K. *a.* vutto.¹² B. *a.* so.¹³ B. °aṇ.¹⁴ K. °yaṇ dha°.¹⁵ K. B¹. nitthāp°. B. nitṭhāp°.¹⁶ K. °rūpaṇ.¹⁷ K. turito.¹⁸ B. *om.*¹⁹ K. *corr. a.* vatvā.²⁰ B. °ri.

pāpunituṇ, Sāriputto pana “sāmaṇero me¹ chāto” ti vegena bhattaṇ ādāya nikkhamati,² sace imasmiṇ ara-hattaṇ appatte bhattaṇ āharissati, imassa antarāyo bhavissati, mayā gantvā dvāra-koṭṭhake ārakkhaṇ gāṇhituṇ vattati’ ti cintetvā gandhakuṭito nikkhamma³ dvāra-koṭṭhake thatvā ārakkhaṇ gāṇhi. Thero pi bhattaṇ āhari. Atha naṇ heṭṭhāvuttanayen’ eva cattāro paṇhe pucchi,⁴ vissajjanāvasāne sāmaṇero arahattaṇ pāpuṇi. Satthā therāṇ āmantetvā ‘gaccha Sāriputta sāmaṇerassa⁵ bhattaṇ dehi’ ti āha. Thero gantvā⁶ dvāraṇ ākoṭesi, sāmaṇero nikkhamitvā upajjhāyassa vattaṇ katvā⁷ ‘bhatta-kiccaṇ karohi’ ti vutte therassa bhattena anattika-bhāvaṇ⁸ ñatvā sattavassiko kumāro⁹ taṇ khaṇaṇ yeva arahattaṇ patto nibbānaṭṭhānaṇ¹⁰ paccavekkhanto bhatta-kiccaṇ katvā pattaṇ¹¹ dhovi. Tasmiṇ kāle cattāro Mahā-rājāno¹² ārakkhaṇ vissajjesuṇ, candimasuriyā¹³ vimānāni muñciṇsu, Sakko pi āviñjanaṭṭhāne ārakkhaṇ vissajjesi, suriyo nabhamajjhaṇ¹⁴ atikkanto yeva paññāyi. Bhikkhū ‘sāyaṇho paññāyati, sāmaṇerena ca¹⁵ idān’ eva bhatta-kiccaṇ kataṇ, kin nu kho ajja pubbaṇho balavā jāto sāyaṇho mando¹⁶ jāto¹⁷ ti.¹⁸ Satthā āgantvā ‘kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā’ ti pucchitvā,¹⁹ ‘bhante ajja pubbaṇho balavā jāto sāyaṇho mando,

¹ K. om.² B. °mi.³ B. °itvā.⁴ C. C^a. S. om. S. catunnaṇ pañhānaṇ. B¹. a. pañha°, B. a. pañhā°, K. a. pañhaṇ.⁵ B. a. te.⁶ B. āg°.⁷ K. a. therena.⁸ B¹. ān°. K. C. C^a. anattibh⁹ B¹. °rako.¹⁰ K. niddhāsana°.¹¹ B¹. mukhaṇ.¹² K. rājāno.¹³ B¹. candama°. B. a. pi.¹⁴ K°. majjhattaṇ.¹⁵ K. om.¹⁶ C. C^a. mandā.¹⁷ K. S. om.¹⁸ B. S. a. vadiṇsu. B¹. a. kathaṇ samuṭṭhapesuṇ.¹⁹ K. corr. B. a. imāya nāmā ti vutte.

sāmaṇerena ca idān' eva¹ bhuttaṇ, atha ca² pana suriyo majjhā³ nikkhanto yeva⁴ paññāyati' ti vutte 'bhikkhave evam etaṇ⁵ hoti⁶ puññavantānaṇ samaṇadhammakaraṇa-kāle,⁷ ajja hi cattāro Mahārājāno samantā⁸ rakkaṇ⁹ gaṇhiṇsu, candimasuriyā vimānāni gahetvā atthaṇsu, Sakko āviñjane¹⁰ ārakkhaṇ gaṇhi, aham pi dvārakoṭṭhake ārakkhaṇ gaṇhi,¹¹ ajja Sukhasāmaṇero mātikāya udakaṇ harante¹² [tacchake ca dārūni tacchante¹³] usukāre ca¹⁴ usuṇ ujuṇ karonte tacchake¹⁵ cakkādini karonte disvā attānaṇ dametvā arahattaṇ patto' ti vatvā imaṇ gātham āha :

145. 'Udakaṇ hi nayanti nettikā
Usukārā namayanti¹⁶ tejanaṇ
daruṇ namayanti¹⁶ tacchakā
attānaṇ damayanti subbatā' ti.

Tattha subbatā ti suvadā¹⁷ sukhena ovaditabbā anu-sāsitaṭṭabbā ti¹⁸ attho, sesaṇ hetthāvuttanayam¹⁹ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Sukhasāmaṇerassa vatthu.²⁰

Daṇḍavaggaṇṇanā niṭṭhitā.

Dasamo vaggo.

¹ K. a. bhattaṇ.

² K. om.

³ K. nabhama°. B. majjhātikkanto.

⁴ K. om.

⁵ B. evaṇ. K. eva.

⁶ K. hotu.

⁷ B. °aṇ ka°.

⁸ B. sām°.

⁹ B¹. ārakkhaṭṭaṇ. K. ār°.

¹⁰ K. B. °nake.

¹¹ B. om. aham pi . . . gaṇhiṇ.

¹² B¹. dhāranto ca.

¹³ B. om. ta° ca dā° ta°.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. °ante.

¹⁶ B. B¹. dama°.

¹⁷ B. suvatā. K. sabbadā suvatā. Buddh. seems to be explaining subbacā.

¹⁸ K. ty.

¹⁹ K. °nayan'.

²⁰ K. B. °rava°. (K. °ṇ). B. a. ekādasamaṇ.

XI. JARĀVAGGO.

1. VISĀKHĀYA SAHĀYIKĀNAṆ VATTHU.*

Ko nu hāso kim ānando ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Visākhāya sahāyikāyo¹ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira pañcasatā kulaputtā 'evaṇ imā appa-mādavihāriṇiyo bhavissantī' ti attano² bhariyāyo Visākhaṇ mahāupāsikaṇ paṭicchāpesuṇ,³ tā uyyānaṇ vā vihāraṇ vā gacchantiyo tāya saddhiṇ yeva gacchanti. Tā ekasmiṇ kāle 'sattāhaṇ surāchaṇo bhavissatī' ti chaṇe ghutṭhe⁴ attano⁵ sāmikānaṇ suraṇ paṭiyādesuṇ. Te sattāhaṇ surāchanaṇ kīlitvā aṭṭhame divase kammantabheriyā⁶ nikkhantāya⁷ kammānte agamaṇsu.⁸ Tāpi itthiyo 'mayaṇ sāmikānaṇ sammukhā suraṇ pātuṇ na labhimhā, avasesa-surā ca atthi, idaṇ⁹ yathā te na jānanti tathā pivissāmā' ti Visākhāya santikaṇ gantvā 'icchāma ayye¹⁰ uyyānaṇ datṭhun' ti vatvā,¹¹ 'sādhu amma tena hi kattabba-kiccāni katvā nikkhamathā' ti vutte tāya saddhiṇ gantvā

* Cf. F. J. V., II. ff.

¹ K. °ikā.

² S. B. rep.

³ B. sampa°.

⁴ B¹. saṅkutṭhe. K. B. saṅghū°.

⁵ K. rep.

⁶ K. bhariyāya. B. bhariyāya.

⁷ B¹. nikkhamante. K. nikkhantvā. B. nikkhantā.

⁸ B¹. āg°.

⁹ B¹. imaṇ. K. mayaṇ.

¹⁰ C^a. om. C. yaṇ ye. S. °he.

¹¹ C. C^a. om.

paṭicchannākārena suraṇ nīharāpetvā uyyāne pivitvā mattā vicariṃsu. Visākhā 'ayuttaṇ imāhi kataṇ, idāni maṇ¹ "samaṇassa Gotamassa sāvikā² suraṇ pivitvā³ vicaranti"⁴ ti titthiyāpi garahissanti' ti cintetvā tā itthiyo āha: 'ammā ayuttaṇ vo kataṇ, mama⁵ pi ayaso uppādito, sāmikāpi vo kujjhissanti, idāni kiṇ karissathā' ti. 'Gilānālayaṇ dassayissāma ayye'⁶ ti. 'Tena hi paññāyissatha sakena kammenā' ti. Tā geḥaṇ gantvā gilānālayaṇ kariṃsu. Atha tāsaṇ sāmikā 'itthannāmā ca itthannāmā ca⁷ kahan' ti pucchitvā, 'gilānā' ti sutvā, 'addhā etāhi avasesasurā pītā bhavissatī'⁸ ti sallakkhetvā tā pothetvā anayavyasanaṇ pāpesuṇ. Tā aparasmaṇ pi chaṇavāre tath' eva suraṇ pātukāmā⁹ Visākhāṇ upasaṅkamitvā, 'ayye uyyānaṇ no nehī' ti vatvā, 'pubbe pi me tumhehi ayaso uppādito, gacchatha, na vo ahaṇ nessāmī' ti tāya paṭikkhittā 'idāni evaṇ na karissāmā' ti sammantayitvā¹⁰ puna taṇ upasaṅkamitvā āhaṇsu: 'ayye Buddhapūjaṇ kātukām' amha, vihāraṇ no nehī' ti. 'Idāni amma¹¹ yujjati,¹² gacchatha¹³ parivacchaṇ¹⁴ karothā' ti. Tā caṇḍogakehi¹⁵ gandhamālā¹⁶ gāhāpetvā surāpuppe muṭṭhivārake hatthehi olambetvā¹⁷ mahāpaṭe¹⁸ pārupitvā¹⁹ Visākhāṇ upasaṅkamitvā tāya saddhiṇ vihāraṇ pavisa-mānā²⁰ ekamantaṇ²¹ gantvā muṭṭhivārakeh' eva suraṇ pivitvā vārake chaddetvā dhammasabhāyaṇ Satthu purato

¹ B. *om.*³ K. °nti. B¹. °ntā.⁵ B. mayham.⁷ C^a. K. B. *once*.⁹ B. pivitu°.¹¹ K. ambākaṇ. B¹. tumhākaṇ.¹² B¹. yuttaṇ.¹⁴ C. C^a. S. °jjaṇ. B¹. °ccaṇ.¹⁶ K. B. B¹. °lādīni.¹⁸ C. C^a. °pathe. C. *corr.* °patthe. K. °pattena.¹⁹ K. pārump°.²⁰ B. °nāya. K. pavisiya°.²¹ K. *a.* ṭhatvā. B. nisīditvā *for* ga°.² S. B. *a.* Visākhā.⁴ C. C^a. S. °ratī.⁶ C. C^a. S. ayyā.⁸ K. °nti.¹⁰ B. samassāsetva.¹³ B¹. gaṇa°.¹⁵ B. caṇko°.¹⁷ K. B¹. °itvā.

nisīdiṃsu. Visākhā 'imāsaṃ bhante dhammaṃ¹ kathethā' ti āha. Tāpi madavegena² kampamānasarīrā 'naccissāma gāyissāmā'³ ti cittaṃ uppādesuṃ. Ath' ekā Mārakāyikā devatā 'imāsaṃ sarīre⁴ adhimuccitvā⁵ samaṇassa Gota-massa purato vippakāraṃ dassessāmi'⁶ ti cintetvā tāsāṃ sarīre⁷ adhimucci, tāsū ekaccā Satthu purato paṇiṃ paharitvā⁸ hasituṃ,⁹ ekaccā naccituṃ ārabhiṃsu. Satthā 'kiṃ idan' ti āvajjento¹⁰ taṃ kāraṇaṃ ñatvā, 'na dāni¹¹ Mārakāyikānaṃ otāraṃ¹² labhituṃ dassāmi, na hi mayā ettakaṃ kālāṃ pāramiyo pūrentena Mārakāyikānaṃ otāralābhatthāya¹³ pūritā' ti tā¹⁴ saṃvejetuṃ¹⁵ bhamukalomato rasmiṃ¹⁶ vissajjesi, tāvad eva andhakāratimisā¹⁷ ahosi. Tā¹⁸ bhītā ahesuṃ maranabhayaatajjitā, tena tāsāṃ kucchiyaṃ surā jiri.¹⁹ Satthā nisinnapallaṅke antarahito Sinerumuddhani tthatvā unṇalomato²⁰ rasmiṃ vissajjesi, taṃ khaṇaṃ yeva candasahassuggamaṇaṃ viya ahosi. Atha²¹ tā itthiyo āmantetvā 'tumhehi mama santikaṃ āgacchamānāhi²² pamattāhi āgantūṃ na vaṭṭati, tumhākaṃ hi²³ pamāden' eva Mārakāyikā devatā otāraṃ labhitvā tumhehi²⁴ hassādiakaraṇaṭṭhāne²⁵ hassādini kārāpesi, idāni tumhehi

¹ K. dhammakathaṃ.

² B¹. sūrā°. K. matta°.

³ B. naccāma gāyāmā.

⁴ B. °esu.

⁵ K. °ñc°.

⁶ B. °iss°.

⁷ K. B. °esu.

⁸ K. °ituṃ, and a. ekaccā.

⁹ B. hasiṃsu.

¹⁰ B. °anto.

¹¹ C^a. K. B. idāni.

¹² B¹. okāraṃ. B. okāsaṃ.

¹³ B. okāsaṃ lābh°. B¹. okāraṇasatthāya.

¹⁴ C. C^a. S. om. K. tāsāṃ.

¹⁵ B. a. hetthā.

¹⁶ B. °iyo.

¹⁷ K. °raṃ. B¹. antakāraṃ, om. ti°. K. B. timirā.

¹⁸ C. C^a. sā.

¹⁹ B¹. jiyāṃ.

²⁰ K. unā°.

²¹ K. a. Satthā.

²² K. āgamānāhi.

²³ K. om.

²⁴ C. C^a. B. tumhe.

²⁵ K. B. hasādīnaṃ a°. B¹. hassādini a°.

rāgādīnaṃ aggīnaṃ nibbāpanatthāya ussāhaṃ kātuṃ vaṭṭati' ti vatvā imaṃ gātham āha :

146. 'Ko nu hāso kim ānando, niccaṃ pajjalite sati,
andhakārena onaddhā padīpaṃ na gavessathā' ti.

Tattha ānando ti tuṭṭhi, idaṃ vuttaṃ hoti: imasmiṃ lokasannivāse¹ rāgādīhi ekādasahi aggīhi niccaṃ pajjalite sati ko nu tumhākaṃ hāso vā tuṭṭhi vā, nanu esa² akattabbarūpo yeva, aṭṭhavatthukena hi avijjandhakārena onaddhā tumhe tass' andhakārassa³ vidhaman-atthāya kiṅkārānā nānapadīpaṃ na gavessatha na karoṭhā ti.

Desanāvasāne pañcasatāpi tā⁴ itthiyo sotāpattiphale patitṭhahiṃsu. Satthā tāsāṃ acalasaddhāya patitṭhita-bhāvaṃ ñatvā Sinerumatthakā⁵ otaritvā buddhāsane nisīdi. Atha naṃ Visākhā āha : 'surā nāma' esā pāpikā, evarūpā hi nāma⁶ imā itthiyo tumhādisassa Buddhassa purato nisīditvā iriyāpathamattam pi saṇṭhāpetuṃ⁷ asakkontiyo utṭhāya pāṇiṃ paharitvā hasitagītanaccādīni⁸ ārabhiṃsū' ti. Satthā 'āma Visākhe pāpikā va⁹ esā surā nāma, etaṃ hi nissāya aneke¹⁰ sattā¹¹ anayavyasanaṃ pattā' ti vatvā, 'kadā pan' esā bhante uppannā' ti vutte, tassā uppattiṃ vitthārena kathetuṃ atītaṃ āharitvā Kumbhajātakaṃ¹² kathesi ti.

Visākhāya sahāyikānaṃ vatthu.¹³

¹ F. oka°.

² K. a. hāso.

³ K. tassa a°. B. tass' eva a°.

⁴ K. B. om. pi tā.

⁵ B¹. °pappatā.

⁶ K. om.

⁷ B¹. sandhāretuṃ.

⁸ B. B¹. hasana°. B¹. C^a. C. first. S. °naccāni. K. corr. a. kātuṃ.

⁹ B. eva.

¹⁰ K. B¹. °ka°.

¹¹ B¹. °satā.

¹² F. J. v. 12 ff.

¹³ B. a. paṭhamāṃ. K. no title.

2. SIRIMĀVATTHU.*

Passa cittakatan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto Sirimaṇ ārabba kathesi.

Sā kira Rājagahe abhirūpā gaṇikā ekasmiṇ antovasse Sunanasetthiputtassa bhariyāya Punṇakasetthidhītari² Uttarāya³ nāma upāsikāya aparajjhivā taṇ pasādetukāmā tassā gehe bhikkhusaṅghena saddhiṇ katabhattakiccaṇ Satthāraṇ khamāpetvā taṇ divasaṇ Dasabalassa bhattānu-modanaṇ sutvā

(223.) ‘Akkodhena⁴ jine kodhaṇ asādhuaṇ sādhunā jine jine kadariyaṇ dānena saccena alikavādinan’⁵ ti

gāthāpariyosāne sotāpattiphalāṇ pāpuṇi. Ayam ettha saṇ-khepo, vitthārakathā pana Kodhavagge⁶ anumodanagāthā-vaṇṇanāyama eva āvibhavissati.

Evaṇ sotāpattiphalāṇ patvā pana Sirimā Dasabalaṇ nimantetvā punadivase mahādānaṇ datvā saṇghassa aṭṭha-salākabhattaṇ⁷ nibaddhaṇ dāpesi,⁸ ādito paṭṭhāya nibad-dhaṇ aṭṭha bhikkhū gehaṇ gacchaṇti,⁹ ‘sappaṇ gaṇhatha khiraṇ gaṇhatha’ ti-ādini vatvā tesāṇ patte pūrenti,¹⁰ ekena laddhaṇ tiṇṇaṇ pi catunnaṇ pi pahoti,¹¹ devasikaṇ soḷasakahāpaṇaparibbayena¹² piṇḍapāto diyyati. Ath’ ekadivasaṇ eko bhikkhu tassā gehe aṭṭhakabhattaṇ bhuñ-jetvā tiyojanamatthake ekaṇ vihāraṇ agamāsi. Atha naṇ sāyaṇ therūpaṭṭhāne¹³ nisinnaṇ pucchisū : ‘āvuso kahaṇ’¹⁴

* Cf. Vimānav. Cy., pp. 74 ff.

¹ K. a. bimban.

² B¹. °setthissa dhītāya.

³ C. C^a. °rā. B. Uttarānāmāya.

⁴ B. ako°.

⁵ K. saccenāli°.

⁶ Uttarāya Vatthu.

⁷ K. B. aṭṭhakabha°. V. °āni.

⁸ K. thapesi.

⁹ V. āg°.

¹⁰ K. V. °eti.

¹¹ C. C^a. °si. K. pahonakaṇ hoti.

¹² K. °ccāgena. C. C^a. °ccayena.

¹³ B. evarūpaṭṭhāne.

¹⁴ B¹. kuto, om. bhi° ga°.

bhikkhaṃ gaheṭvā āgato 'sī' ti.¹ 'Sirimāya² aṭṭhaka-
bhattaṃ me bhuttaṃ'³ ti.⁴ 'Manāpaṃ katvā deti āvuso' ti.
'Na sakkā tassā bhattaṃ vaṇṇetuṃ, ativiya paṇītaṃ⁵ katvā
deti, ekena laddhaṃ tiṇṇaṃ pi catunnaṃ pi pahoti,⁶ tassā
pana deyyadhammato pi dassanam eva uttaritaraṃ, sā hi
itthī evarūpā ca evarūpā cā'⁷ ti taṃsā guṇe kathesi.⁸ Ath'
eko bhikkhu tassā guṇakathaṃ sutvā adassanen'⁹ eva
sinehaṃ uppādetvā 'mayā gantvā taṃ datṭhuṃ vaṭṭati' ti
attano vassaggaṃ kathetvā taṃ bhikkhuṃ ṭhitikaṃ¹⁰ puc-
chitvā 'sve āvuso tasmiṃ gehe ṭhatvā¹¹ saṃghatthero hutvā
aṭṭhakabhattaṃ labhissasī'¹² ti¹³ sutvā taṃ khaṇaṃ yeva
pattacīvaraṃ ādāya pakkanto¹⁴ pi¹⁵ pāto va aruṇe uggac-
chante¹⁶ salākaggaṃ¹⁷ pavisitvā ṭhito saṃghatthero hutvā
tassā gehe aṭṭhakabhattaṃ labhi,¹⁸ yo pana¹⁹ bhikkhu hiyo
bhuñjitvā pakkāmi²⁰ tassa gatavelāyam ev' assā sarīre²¹
rogo uppajji, tasmā ābharanāni omuñcitvā²² nipajji. Ath'
assā dāsiyo aṭṭhakabhattaṃ labhitvā²³ āgate bhikkhū disvā
ārocesuṃ. Sā sahatthe²⁴ patte gaheṭvā²⁵ nisīdāpetuṃ vā
parivisitūṃ vā²⁶ asakkonti dāsiyo ānāpesi: 'ammā²⁷ patte
gaheṭvā ayye nisīdāpetvā yāguṃ pāyetvā khajjakaṃ datvā

¹ B¹. a. Sāvattthito.² V. om. K. a. gehe.³ B¹. bhuñjitvā āgato amhi. S. bhu° me.⁴ V. a. taṃ.⁵ B¹. manāpaṃ. V. atipa°.⁶ K. B¹. pahonakaṃ hoti. V. pahosī ti.⁷ K. °pī.⁸ B. vaṇṇesi.⁹ V. adisvā va savanen'.¹⁰ B¹. tiṭhikaṃ.¹¹ S. B. tvaṃ. V. taṃ.¹² B. °ti.¹³ B. a. taṃ.¹⁴ V. pakkamanto.¹⁵ K. B. V. om.¹⁶ B. uggate.¹⁷ K. °bhattaṃ.¹⁸ C. C^a. S. om.¹⁹ K. pan' eso. V. a. so.²⁰ V. °ami.²¹ B. a. ca.²² C. C^a. mu°.²³ V. °ituṃ (but labhi supra).²⁴ V. B. S. °hatthā.²⁵ V. °etuṃ vā.²⁶ V. om. pa° vā.²⁷ B¹. appamattā.

bhattavelāya¹ patte pūretvā dethā' ti. Tā² 'sādhu ayye' ti bhikkhū pavesetvā³ yāguṇ pāyetvā khajjakāṇ datvā⁴ velāya bhattassa⁵ patte pūretvā tassā⁶ ārocesuṇ.⁷ Sā 'maṇ pariggahetvā netha, ayye vandissāmi' ti vatvā tāhi pariggahetvā bhikkhūnaṇ santikaṇ nītā pavedhamāna-sarīrena⁸ bhikkhū vandi. So⁹ bhikkhu taṇ oloketvā cintesi: 'gilānāya¹⁰ tāva ayaṇ etissā rūpasobhā,¹¹ arogakāle pana sabbābharanapaṭimaṇḍitāya imissā¹² kīdisi rūpa-sampatti'¹³ ti. Ath' assa anekavassakoṭisannicito kilesa samudācari. So aññānī¹⁴ hutvā bhattaṇ bhuñjituṇ asak-konto pattam ādāya vihāraṇ gantvā pattaṇ pidhāya ekam-ante ṭhapetvā cīvarakannaṇ¹⁵ pattharitvā¹⁶ nipajji. Atha naṇ eko sahāyako bhikkhu yācanto pi bhojetuṇ nāsakkhi, so chinnabhatto¹⁷ ahosi. Taṇ divasam eva sāyanha-samaye Sirimā kālam akāsi. Rājā Satthu sāsaṇaṇ pesesi:¹⁸ 'bhante Jīvakassa kaniṭṭhabhaginī Sirimā kālam akāsi' ti. Satthā taṇ sutvā¹⁹ rañño sāsaṇaṇ pahīni: 'Sirimāya jhāpanakiccaṇ²⁰ natthi, āmakasusāne taṇ yathā kākādayo²¹ na khādanti, tathā nipajjāpetvā rakkhāpethā' ti. Rājā²² tathā akāsi. Paṭipāṭiyā tayo divasā atikkantā,²³ catutthe divase sarīraṇ uddhumāyi, navahi vaṇamukhehi²⁴ puḷavā²⁵

¹ K. °ttassa ve°.² C. C^a. S. om.³ B¹. parivisitvā. V. pavis°.⁴ K. B. a. tattha.⁵ V. bhattavelāya.⁶ C^a. assā.⁷ V. K. B. °ayiṇsu.⁸ K. °nena sa°. V. B. vedhamānena sa°.⁹ C. C^a. om. bhikkhu . . . aneka°. S. om. bhi° . . . assa.¹⁰ B¹. kilānassa e° tā° ayaṇ.¹¹ B¹. a. hoti.¹² B¹. om.¹³ B¹. rū° °sā.¹⁴ B¹. vi°. K. aññamano.¹⁵ B¹. °nne.¹⁶ K. atth°.¹⁷ B¹. bhinna°.¹⁸ K. pesi.¹⁹ B. a. va.²⁰ V. sarīrajhāp°.²¹ K. kākasunakhā.²² B. a. pi.²³ V. abhi°.²⁴ V. dvārehi.²⁵ K. puluvā. B. puluvā. V. puḷuvakā.

pagghariṇsu, sakalasarīraṇ bhinnasālibhattacāṭī¹ viya
 ahosi. Rājā nagare bheriṇ carāpesi 'ṭhapetvā geha-
 rakkhake² dārake Sirimāya dassanattāyā³ anāgacchantā-
 naṇ aṭṭhakahāpaṇo⁴ daṇḍo' ti. Satthu santikaṇ⁵ pesesi:
 'Buddhapamukho kira⁶ bhikkhusaṅgho Sirimāya dassa-
 natthaṇ āgacchatū'⁷ ti. Satthā bhikkhūnaṇ ārocāpesi:⁸
 'Sirimāya dassanattthaṇ gamissāmā' ti. So pi dahara-
 bhikkhu cattāro divase kassaci vacanaṇ agahetvā chinna-
 bhatto va⁹ nipajji, patte bhattaṇ pūtikaṇ jātaṇ, patte
 malaṇ utṭhahi.¹⁰ Atha naṇ sesasahāyakā bhikkhū¹¹ upa-
 saṅkamitvā 'āvuso Satthā Sirimāya dassanattthaṇ gacchatī'
 ti āhaṇsu.¹² So¹³ tathā nipajjanto¹⁴ pi 'Sirimā' ti vutta-
 pade¹⁵ yeva sahasā utṭhahitvā,¹⁶ 'Satthā Sirimaṇ¹⁷ daṭṭhuṇ
 gacchati, tvam pi gamissasī' ti vutto¹⁸ 'āgamissāmī'¹⁹ ti
 bhattaṇ chaḍḍetvā pattaṇ dhovitvā thavikāya pakkhipitvā²⁰
 bhikkhusaṅghena²¹ saddhiṇ agamāsi. Satthā bhikkhu-
 saṅghaparivuto ekapasse aṭṭhāsi, bhikkhunisaṅgho²² pi
 rājaparisāpi²³ upāsakaparisāpi upāsikāparisāpi²⁴ ekeka-

¹ B. °ay sā°.² V. °ike.³ K. °tthaṇ.⁴ S. °āni.⁵ V. B. a. ca.⁶ C. C^a. om.⁷ C. C^a. °ntū.⁸ K. B. °cesi.⁹ C. C^a. S. om.¹⁰ V. jātaṇ malaṇ pi na utṭhahi.¹¹ V. atha so saḥāyakena bhikkhunā. B atha naṇ so saḥāyako bhikkhu.¹² B. āha. V. vuccamāno. B. S. °sī ti āh°. ¹³ V. om.¹⁴ V. chātaṭṭo. B. chātajjhatto. K. chātaṇjjhitto. C. jjhatto.¹⁵ B¹. °matte. V. °sadde.¹⁶ B. B¹. K. a. kiṇ (B¹. kī) bhaṇasī ti (B¹. °i iti) āha.¹⁷ V. Si° Sa°.¹⁸ C^a. B. B¹. vutte. K. vute.¹⁹ K. S. āma ga°.²⁰ V. om. tha° pa°.²¹ V. sa°.²² B. bhikkhusa°.²³ C. C^a. S. °pur°.²⁴ V. B. om.

passe¹ atthaṅsu. Satthā rājāṇaṅ pucchi: 'kā esā mahā-
 rājā' ti. 'Bhante Jīvakassa bhaginī Sirimā nāmā' ti.
 'Esā Sirimā'² ti. 'Āma bhante' ti. 'Tena hi nagare
 bheriṇ carāpehi, sahaṣṣaṅ datvā³ Sirimaṅ gaṇhantū'⁴ ti.
 Rājā tathā kāresi. Eko pi 'han' ti vā 'hun' ti vā⁵
 vadanto⁶ nāhosi. Rājā Satthu ārocesi:⁷ 'na gaṇhanti
 bhante' ti. 'Tena hi mahārāja agghaṅ osāpehī'⁸ ti.
 Rājā 'pañca satāni datvā gaṇhantū' ti bheriṇ carāpetvā⁹
 kañci gaṇhanakaṅ¹⁰ adisvā 'addhateyyāni¹¹ satāni dve
 satāni sataṅ paṇṇasaṅ¹² pañcaviṣati kahāpaṇe dasa kahā-
 paṇe pañca kahāpaṇe ekaṅ kahāpaṇaṅ addhaṅ pādaṅ¹³
 māsakaṅ kākaṇikaṅ¹⁴ datvā¹⁵ Sirimaṅ gaṇhantū' ti bheriṇ
 carāpetvā,¹⁶ 'mudhāpi¹⁷ gaṇhantū' ti bheriṇ carāpesi,
 'han' ti vā 'hun' ti vā vattā¹⁸ nāma nāhosi.¹⁹ Rājā
 'mudhāpi bhante gaṇhanto²⁰ natthi' ti āha. Satthā
 'passatha bhikkhave mahājanassa piyaṅ mātugāmaṅ,
 imasmiṅ yeva nagare sahaṣṣaṅ datvā pubbe ekadivasaṅ
 labhiṅsu, idāni mudhā²¹ gaṇhanto pi natthi, evarūpaṅ

¹ V. ek' ekena passena. K. ekapasse.

² V. B. Si° esā. K. Si° nāma esā.

³ B. datvā.

⁴ K. °atū, *al*.

⁵ K. ahan ti vā ahan ti vā. B. B¹. hon *for* hun. *So infra*.

⁶ K. B. a. nāma.

⁷ K. °āpesi.

⁸ B. osārehī.

⁹ K. °esi.

¹⁰ C. C^a. °ntakaṅ. S. gaṇhakaṅ.

¹¹ V. °yya°. B. °tiyāni.

¹² V. paññ°.

¹³ B¹. addhapātaṅ, *for* a° pā°.

¹⁴ C^a. kani°. C. kahāpaṇi°.

¹⁵ B¹. katvā.

¹⁶ B. a. koci taṅ na icchī.

¹⁷ B¹. amūlakam pi.

¹⁸ K. V. B. B¹. vadanto.

¹⁹ B. na hoti.

²⁰ K. a. nāma.

²¹ V. a. pi, *om. after*.

nāma rūpaṃ khayaṃ vayaṃ pattaṃ,¹ passatha bhikkhave āturaṃ attabhāvaṃ ' ti² imaṃ gātham āha :

147. 'Passa cittakataṃ bimbaṃ arukāyaṃ³ samussitaṃ
āturaṃ bahusaṅkappaṃ yassa natthi dhuvaṃ
ṭhiti' ti.

Tattha cittakatan ti katacittaṃ⁴ vatthābharaṇamālā-lattakādihi⁵ vicittan⁶ ti attho, bimban ti dīghādiyutta-ṭṭhānesu⁷ dīghādihi aṅgapaccaṅgehi saṇṭhitaṃ attabhāvaṃ, arukāyaṃ ti navannaṃ vaṇamukhānaṃ vasena arubhūtaṃ kāyaṃ, samussitaṃ ti tīhi aṭṭhisatehi samussitaṃ, āturaṃ ti sabbakālaṃ⁸ iriyāpathādihi pariharitabbatāya niccagilānaṃ,⁹ bahusaṅkappaṃ ti mahājanena bahudhā saṅkappitaṃ, yassa natthi dhuvaṃ ṭhiti ti yassa dhuvabhāvo vā ṭhitibhāvo vā natthi, ekantena bhedana-vikiraṇavidhayaṃ sanadhammam¹⁰ eva taṃ idaṃ passathā ti attho.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahosi, so pi bhikkhū sotāpattiphale patitṭhahī ti.¹¹

Sirimāya vatthu.¹²

¹ V. khayavayappattaṃ. K. khayavayattaṃ. V. a. . āharimehi alaṅkārehi vicittakataṃ navannaṃ vaṇamukhānaṃ vasena arubhūtaṃ tīhi aṭṭhisatehi samussitaṃ niccāturaṃ kevalaṃ bālamahājanena bahudhā saṅkappitatāya bahusaṅkappaṃ adhuvaṃ, then attabhāvaṃ ti.

² K. a. vatvā.

³ K. āru°.

⁴ K. °cittakayaṃ.

⁵ B. °ālankārād°.

⁶ K. cittakan. B. cittakatan.

⁷ F. °vutta°.

⁸ K. °le.

⁹ B. nīcatā°. C. C°. °gilānānaṃ.

¹⁰ F. B. bhedena vi°.

¹¹ V. arahattaṃ pāpuṇi.

¹² K. no title. B. °māva°, and a. dutiyaṃ.

3. UTTARITHTHERĪVATTHU.

Parijīṇṇaṇ idaṇ¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Uttaritttheriṇ² nāma arabbha kathesi.

Therī kira vīsaṇvassasatikā³ jātiyā piṇḍāya caritvā laddhapiṇḍapātā antaravīthiyaṇ ekaṇ bhikkhuṇ disvā⁴ piṇḍapātena āpucchitvā tassa apaṭikkhipitvā⁵ gaṇhantassa sabbaṇ datvā nirāhārā ahosi, evaṇ dutiye pi tatiye pi divase tassa eva bhikkhuno tasmiṇ yeva ṭhāne bhattaṇ datvā nirāhārā ahosi. Catutthe pana divase⁶ piṇḍāya caranti ekasmiṇ sambādhaṭṭhāne Satthāraṇ disvā⁷ paṭikkamanti olambantaṇ⁸ attano cīvarakaṇṇaṇ⁹ akkamitvā saṇṭhātuṇ¹⁰ asakkonti parivattitvā papati.¹¹ Satthā tassā santikaṇ gantvā ‘bhagini parijīṇṇo te attabhāvo, na cirass’ eva hi bhijjissatī’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

148. ‘Parijīṇṇaṇ idaṇ rūpaṇ rogaṇidḍhaṇ¹² pabhaṇ-
gūṇaṇ¹³

bhijjati pūṭisandeho maraṇantaṇ hi jīvitaṇ’ ti.

Tass’ attho: bhagini idaṇ tava sarīrasaṇkhātaṇ rūpaṇ mahallakabhāvena¹⁴ parijīṇṇaṇ taṇ ca kho sabbarogaṇaṇ nivāsanaṭṭhānaṭṭhena¹⁵ rogaṇidḍhaṇ, yathā kho pana taruṇo pi sigālo¹⁶ “jarasigālo” ti¹⁷ taruṇā pi galocilatā¹⁸

¹ K. *a. rūpan.*

³ B. *vīsati°.*

⁵ B. *°etvā.*

⁷ C. *C^a. om.*

⁹ B¹. *°rassa ka°.*

¹¹ K. B. *patitā.* S. B. *pati.* C. *C^a. papātā.*

¹² B. *°niḷaṇ, so infra.*

¹⁴ B. *°ika°.*

¹⁵ C. *C^a. S. °ṭṭhānena.*

¹⁷ K. B. *a. vuccati.*

¹⁸ F. *tarunapingalo cīlatā.*

² B. *Uttara°, al.*

⁴ K. *passitvā.*

⁶ B. S. *di° pana.*

⁸ B¹. *°ntassa.*

¹⁰ B. *saṇṭhāretuṇ.*

¹³ S. *°raṇ.*

¹⁶ F. B. K. *siṅg°.*

“pūtilatā” ti¹ vuccati, evaṃ tadahu jātaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ pi samānaṃ² niccaṃ paggharaṇaṭṭhena pūtikāyaṃ³ pabhaṇṇaṃ, so esa⁴ pūtika samāno tad’⁵ eva deho bhijjati⁶ na cirass’ eva bhijjissati⁷ ti veditabbo, kiṃkāraṇā :⁸ maraṇantaṃ hi jīvitaṃ⁹ yasmā¹⁰ sabbasattānaṃ jīvitaṃ maraṇapariyosānam evā ti vuttaṃ hoti.

Desanāvasāne sā¹¹ therī sotāpattiphalāṃ pattā, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Uttarittheriyā vatthu.¹²

4. SAMBAHULAADHIMĀNIKABHIKKHŪNAṃ VATTHU.

Yān’imānī¹³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-vane viharanto sambahule adhimānike¹⁴ bhikkhū ārabha kathesi.

Pañcasatā kira bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇaṃ pavisitvā ghaṭentā vāyamantā jhānaṃ nibbattetvā ‘kilesānaṃ asamudācārena pabbajitakiccaṃ no nipphannaṃ,¹⁵ attanā¹⁶ paṭiladdhagunaṃ Satthu āroces-sāmā’ ti āgamaṃsu.¹⁷ Satthā tesāṃ bahidvārakoṭṭhakaṃ pattakāle¹⁸ yeva Ānandattheraṃ āha : ‘Ānanda etesaṃ bhikkhūnaṃ pavisitvā mayā¹⁹ diṭṭhena kammaṃ natthi,

¹ C. C^a. S. pūti.

² K. a. rūpaṃ.

³ B. pūtitāya.

⁴ K. eso.

⁵ K. tavad. B. tava for tad eva.

⁶ B. a. ti.

⁷ B. °jjatī.

⁸ F. a. maranā.

⁹ B. a. ti.

¹⁰ B. tasmā.

¹¹ K. B. om.

¹² Title scratched in later in K. Uttaritherivatthu. B. a. tatiyaṃ.

¹³ K. a. avatthāni (av° al.).

¹⁴ K. °ake.

¹⁵ K. corr. a. ti maññamānā.

¹⁶ B. °no.

¹⁷ K. āgañchisu.

¹⁸ K. sampa°.

¹⁹ B. maṇ.

āmakasusānaṃ gantvā tato āgantvā¹ maṃ passantū' ti. Thero gantvā tesāṃ tam atthaṃ ārocesi. Te 'kiṃ amhākaṃ āmakasusānenā' ti avatvā va,² 'dighadassinā Buddhena kāraṇaṃ diṭṭhaṃ bhavissatī' ti āmakasusānaṃ gantvā tattha kuṇapāni passantā ekadvīhapatitesu³ kuṇapesu āghātaṃ⁴ paṭilabhitvā taṃ khaṇaṃ patitesu allasarīresu rāgaṃ uppādayiṃsu. Tasmiṃ khaṇe attano saṅkilesabhāvaṃ jāniṃsu. Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinno va obhāsaṃ pharitvā tesāṃ⁵ sammukhe kathento viya 'patirūpaṃ⁶ nu kho bhikkhave tumhākaṃ evarūpaṃ aṭṭhisanghātaṃ disvā rāgaratiṃ uppādetun' ti vatvā imaṃ gātham āha :

149. 'Yān' imāni apatthāni⁷ alāpūn'⁸ eva sārade
kāpotakāni aṭṭhīni tāni disvāna kā ratī' ti.

Tattha apatthāni ti chaḍḍitāni, sārade ti saradakāle⁹ vātātapahatāni¹⁰ tattha tattha¹¹ vippakiṇṇaalāpūni¹² viya kāpotakāni ti kāpotakavaṇṇāni,¹³ tāni disvānā ti tāni evarūpāni aṭṭhīni disvā tumhākaṃ kā ratī¹⁴ nanu appamattikam¹⁵ pi kāmaratiṃ kātuṃ na vaṭṭati¹⁶ yevā ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū yathāṭṭhitā va arahattaṃ patvā Bhagavantaṃ abhithavamānā¹⁷ āgantvā vandiṃsū ti.

Adhimānakabhikkhūnaṃ¹⁸ vatthu.¹⁹

¹ K. pacchāg°.

² K. om.

³ K. B¹. ekāhadvīha°.

⁴ K. B. aṭṭhisanghātaṃ (B. °taṃ). B¹. aṭṭhikasaṇṇaṃ.

⁵ B. a. bhikkhūnaṃ.

⁶ S. nappati°.

⁷ B. apattāni.

⁸ B. alābun'. K. alābhūn'.

⁹ B. sārada°.

¹⁰ B. °papahatāni.

¹¹ C. C^a. S. om. one.

¹² B. °ṇṇāni alābūni.

¹³ K. B. ka°.

¹⁴ K. C. C^a. kāmarati.

¹⁵ K. B. °akam.

¹⁶ K. C. C^a. a. ti.

¹⁷ K. abhithavasamānā.

¹⁸ K. no title. B. sambahulaadhimānaka°.

¹⁹ B. a. catutthaṃ.

ghosa-ppamāṇikāpi anekāni¹ jātisatāni² nissāya pavattaṇ³
 Satthu guṇaghosakaṇ c' eva⁴ aṭṭhaṅgasamannāgataṇ
 dhammadesanāghosakaṇ⁵ ca sutvā pasīdanti;⁶ lūkha-⁷
 ppamāṇikāpi 'ssa civarādilūkhaṇ⁸ paṭicca pasīdanti;
 dhamma-ppamāṇikāpi 'evarūpaṇ Dasabalassa sīlaṇ,
 evarūpo⁹ samādhi, evarūpā¹⁰ paññā, Bhagavā sīlādihi
 guṇehi asamo¹¹ apaṭipuggalo' ti pasīdanti, tesāṇ Tathā-
 gatassa guṇaṇ¹² kathentānaṇ mukhaṇ nappahoti.

Rūpanandā bhikkhunīnaṇ c' eva upāsikānaṇ ca santikā
 Tathāgatassa guṇakathaṇ sutvā cintesi: 'ativiya me bhāti-
 kassa vaṇṇaṇ¹³ kathenti,¹⁴ ekadivasam pi¹⁵ me rūpe dosaṇ
 kathento kittakaṇ kathessati, yannūnāhaṇ bhikkhunīhi
 saddhiṇ gantvā attānaṇ adassetvā¹⁶ va Tathāgataṇ pas-
 sitvā¹⁷ dhammam assa¹⁸ suṇitvā āgaccheyyan' ti, sā
 'aham p'¹⁹ ajja dhammasavanaṇ gamissāmī' ti bhikkhunī-

¹ S. a. pi.

² F. jātakā. B. B¹. jātakasa°.

³ F. pañcavattaṇ. B¹. a. disvā. C. a. guṇā.

⁴ F. B. °ghosaṇ c' eva. C. C^a. °kam eva.

⁵ F. B. °ghosaṇ ca.

⁶ B¹. a.

visatṭho ca suviñeyyo suviniyo mudu pi ca
 vindavisārigabbhiro ninnādito munisaro:

munisaro visatṭho hoti gabbhiyo ca hoti suviñeyyo ca hoti
 suvaniyo ca hoti mudu pi ca hoti bindhu ca hoti assari ca
 hoti gabbhiyo ca hoti ninnadito ca hoti. Cf. Abh. 129.

⁷ F. lakkha°.

⁸ K. °ttaṇ. F. °lakkhaṇaṇ.

⁹ K. °pā.

¹⁰ C. C^a. °pa°. B¹. °po.

¹¹ K. a. apaṭisamo asamasamo.

¹² B¹. guṇakathaṇ.

¹³ B¹. cintesuṇ.

¹⁴ B¹. a. yeva. K. a. eva so.

¹⁵ K. a. hi.

¹⁶ B. °itvā.

¹⁷ S. a. va.

¹⁸ F. K. om.

¹⁹ F. B. om. K. ayā for aham p'.

naṃ ārocesi. Bhikkhuniyo 'cirassaṃ vata¹ Rūpanandāya² Satthu upatthānaṃ gantukāmatā uppannā, ajja Satthā imaṃ nissāya vicitraddhammadesanaṃ³ desissatī'⁴ ti⁵ tuṭṭhamānasā taṃ adāya nikkhamiṃsu. Sā nikkhantakālato patthāya 'ahaṃ attānaṃ n' eva dassessāmī' ti cintesi. Satthāpi⁶ 'ajja⁷ Rūpanandā mayhaṃ upatthānaṃ āgamissati, kīdisi nu kho tassā dhammadesanā sappāya' ti cintetvā 'rūpagarukā esā attabhāve balavasinehā, kaṇṭakena⁸ kaṇṭakuddharaṇaṃ viya rūpen' ev' assā rūpamadanimmaddanaṃ⁹ sappāyan' ti sannitthānaṃ katvā, tassā vihāraṃ pavisanasamaye¹⁰ ekaṃ¹¹ abhirūpaṃ itthiṃ soḷasavassuddesikaṃ rattavatthanivatthaṃ sabbābharanapaṭimaṇḍitaṃ vijāniṃ gahe tvā attano santike ṭhatvā¹² vijamānaṃ¹³ iddhibalena abhinimmi.¹⁴ Taṃ kho pana itthiṃ Satthā c' eva passati Rūpanandā ca. Sā bhikkhunīhi saddhiṃ¹⁵ pavisitvā¹⁶ bhikkhunīnaṃ¹⁷ piṭṭhipasse ṭhatvā pañcapaṭiṭṭhitena Satthāraṃ vanditvā bhikkhunīnaṃ antare nisinnā pādantato¹⁸ patthāya Satthāraṃ oloketi lakkhaṇavicittaṃ anubyañjanasamujjalaṃ byāmapabbhāparikkhittaṃ¹⁹ Satthu²⁰ sarīraṃ disvā punṇacandasassirikaṃ mukhaṃ oloketi samīpe ṭhitaṃ itthirūpaṃ

¹ B. te.² K. °dā.³ C. C^a. dha°. K. vicittaṃ dha°. S. kīdisaṃ nu kho dhammaṃ. B. a. nānānaṃ.⁴ K. °essatī. S. desetī.⁵ C. a. cintesuj. C. C^a. S. om. tuṭṭha° . . . cintesi.⁶ B. om. pi.⁷ C. C^a. S. om. ajja . . . āg°.⁸ B¹. daṇḍakena.⁹ C. C^a. °madaṃ ma°. F. °madaṃ nima°.¹⁰ B¹. °kāle.¹¹ B. a. pana.¹² C. C^a. ṭhapetvā.¹³ K. vijiyamānaṃ.¹⁴ B. °itaṃ. S. °nimmiṇi.¹⁵ B. B¹. a. vihāraṃ.¹⁶ K. °antī.¹⁷ B¹. bhikkhūnaṃ.¹⁸ F. °antarato. K. B¹. pādato.¹⁹ B. °āya pari°. B¹. °ppabbhāraṃ pari°.²⁰ C. C^a. om.

addasa. Sā taṃ oloketvā attabhāvaṃ oloketi suvaṇṇa-
rājahaṃsiyā¹ purato kākisaḍisaṃ attānaṃ amaṇṇi,² iddhi-
mayarūpaṃ dīṭṭhakālato paṭṭhāy' eva³ hi 'ssā akkhini
bhamiṃsu. Sā 'aho imissā kesā sobhā⁴ aho nalāṭā⁵
sobhā'⁶ ti sabbesaṃ sarīrappadesānaṃ rūpasiriyā samā-
kaḍḍhitacittatāya⁷ tasmiṃ rūpe balavasinehā ahosi. Satthā
tassā tattha abhiratiṃ ṇatvā dhammaṃ desento va⁸ taṃ
rūpaṃ soḷasavassuddesikabhāvaṃ atikkamitvā vīsativas-
suddesikaṃ katvā dassesi. Rūpanandā oloketvā 'na vat'⁹
idaṃ rūpaṃ purimasadisaṃ' ti thokaṃ virattacittā ahosi.
Satthā anukkamen' eva tassā itthiyā sakiṇṇvijātavaṇṇaṃ¹⁰
majjhimitthivaṇṇaṃ¹¹ jarājiṇṇamahallikitthivaṇṇaṃ¹² ti
dassesi.¹³ Sāpi anupubben' eva 'idaṃ¹⁴ antarahitaṃ idaṃ
pi¹⁵ antarahitaṃ' ti¹⁶ jarājiṇṇakāle taṃ virajjamānā¹⁷
khaṇḍadantaṃ phalitasiraṃ¹⁸ obhaggaṃ¹⁹ gopāṇasivaṇṇaṃ
daṇḍaparāyanaṃ pavedhamānaṃ disvā ativiya virajji.
Atha²⁰ Satthā taṃ vyādhinā abhibhūtaṃ katvā dassesi, sā
taṃ khaṇaṃ yeva daṇḍañ ca tālavaṇṇañ²¹ ca chaḍḍetvā
mahāviraṃ viravamānā bhūmiyaṃ patitvā²² sake mutta-
karise nimuggā aparāparaṃ pavatti.²³ Rūpanandā tam

¹ B. °haṃsarājijyā.² B. avamaṇṇi.³ K. °ya evaṃ.⁴ F. sobhanā.⁵ K. lal°.⁶ F. sobhanā.⁷ F. K. B. B¹. °cittā. B¹. °kathika°.⁸ K. om.⁹ B¹. n' ev .¹⁰ B¹. vi°.¹¹ B¹. a. mahitthivaṇṇaṃ K. a. mahallakitthivaṇṇaṃ.¹² K. jajjarajinna°.¹³ F. C. C^a. B. S. om.¹⁴ B. a. pi.¹⁵ C. C^a. om.¹⁶ C. C^a. pi.¹⁷ B¹. F. virujj°.¹⁸ C^a. °sīsaṃ. S. paṭita°. K. palitakesasiraṃ¹⁹ B¹. °ggavibhaggaṃ.²⁰ B. ath' assā.²¹ K. °paṇṇaṃ. F. °vanthañ. B. °vantañ.²² B. pātetvā.²³ F. vaddhi. C^a. apa°. B¹. pavatti. B. parivatti. K. parivattati.

pi¹ disvā ativiya virajji. Satthāpi² tassā itthiyā maraṇaṇ dassesi, sā taṇ khaṇaṇ yeva uddhumātakabhāvaṇ āpajji, navahi vaṇamukhehi pubbavattīyo³ c' eva puḷavā⁴ ca pagghariṇsu, kākādayo sannipatitvā vilumpiṇsu. Rūpanandā⁵ oloketvā 'ayaṇ itthī imasmiṇ yeva tḥāne jarayaṇ pattā⁶ vyādhiṇ pattā maraṇaṇ pattā, imassāpi⁷ attabhāvassa evam evaṇ⁸ jarāvyādhimaraṇāni āgamissanti' ti attabhāvaṇ aniccato passi, aniccato diṭṭhattā evaṇ⁹ pana¹⁰ dukkhato anattato diṭṭho¹¹ yeva hoti. Ath' assā tayo bhavā ādittā viya gehā¹² gīvāya baddhakunapaṇ viya¹³ ca upatṭhahiṇsu,¹⁴ kammaṭṭhānābhimukhaṇ cittaṇ pak-khandi.¹⁵ Satthā tāya aniccato diṭṭhabhāvaṇ natvā 'sakkhissati nu kho sayam eva attano patiṭṭhaṇ kātun' ti olovento 'na¹⁶ sakkhissati, bahiddhā paccayaṇ laddhuṇ vattati' ti cintetvā tassā sappāyavasena dhammaṇ de-sento¹⁷ āha :

'Āturaṇ asuciṇ pūtiṇ passa Nande samussayaṇ
uggharantaṇ paggharantaṇ bālānaṇ abhipatthitaṇ.

'Yathā idaṇ¹⁸ tathā etaṇ, yathā etaṇ tathā idaṇ,
dhātuyo¹⁹ suññato²⁰ passa, mā lokaṇ punar āgami
bhava chandaṇ virājetvā²¹ upasantā²² carissasi' ²³

¹ K. om.

² C. C^a. om. S. om. pi.

³ F. °bandhiyo.

⁴ K. puluvā. B. puḷuvā.

⁵ B. a. pi taṇ.

⁶ C^a. °tvā. K. jarapattā.

⁷ B¹. me imassa. B. a. me. F. °iss°. C. C^a. imissā.

⁸ K. evaṇ me.

⁹ S. B. eva.

¹⁰ S. om. ¹¹ F. C. C^a. diṭṭhā.

¹² K. B. om.

¹³ B. B¹. bandha°. C. C^a. bandhana°.

¹⁴ B¹. upatṭhayaṇsuṇ.

¹⁵ K. a. tamhi ca samaye.

¹⁶ B. nā.

¹⁷ K. a. imaṇ gātham āha.

¹⁸ K. reverses idaṇ and etaṇ.

¹⁹ B. °uto.

²⁰ B¹. dukkhato.

²¹ K. virajjitvā.

²² B. B¹. S. °nto. K. B. B¹. C^a. S. °tī (B¹. °ti).

²³ F. itthī. B. idaṇ.

itthaṇ¹ sudaṇ² Bhagavā Nandābhikkhuniṃ ārabba imā
gāthāyo abhāsithā ti. Nandā desanānusārena ñāṇaṃ
pesetvā sotāpatti-phalaṃ pāpuṇi. Ath' assā upari³ tiṇṇaṃ
maggaphalaṇaṃ vipassanāparivāsathāya⁴ suññatākamma-
tṭhānaṃ⁵ kathetuṃ 'Nande⁶ "imasmiṃ sarīre sāro⁷ atthi"
ti saññaṃ mā kari, appamattako pi hi ettha sāro natthi,⁸
tiṇi atṭhisatāni ussāpetvā kataṃ atṭhinagaram⁹ ev' etan'
ti vatvā imaṃ gātham āha :

150. 'Atṭhīnaṃ nagaṇaṃ kataṃ¹⁰ maṃsalohitalepanaṃ
yathā jarā ca maccu ca māno makkho ca
ohito' ti.

Tass' attho : yath' eva hi pubbaṇṇaparannādināṃ¹¹
odahanatthāya katṭhāni ussāpetvā vallīhi bandhitvā matti-
kāya līpītvā¹² nagaṇasaṃkhātaṃ bahiddhā gehaṃ karonti,
evam idaṃ ajjhātikam pi tiṇi atṭhisatāni ussāpetvā
nahāruvinaddhaṃ¹³ maṃsalohitalepanaṃ tacapaṭi-
channaṃ jīraṇalakkhaṇāya jarāya, maraṇalakkhaṇassa
maccuno, māno makkho ca ohito ti tassa¹⁴ āroga-
sāmpadādīni¹⁵ paṭicca maññaṇalakkhaṇassa¹⁶ mānassa
sukatakāraṇavināsanalakkhaṇassa¹⁷ makkhassa ca oda-

¹ F. itthī. B. idaṃ.

² B. suttaṃ. B¹. sutāṃ.

³ K. uttariṃ.

⁴ F. vipasannā parivārā satthāya. C. C^a. °paripākā-
satth°. K. a. Satthā.

⁵ B¹. suññatachandaṃ vatvā ka°.

⁶ B. here mā.

⁷ K. a. na.

⁸ K. C. C^a. a. ti.

⁹ K. atṭhīnaṃ na°.

¹⁰ C. C^a. katvā.

¹¹ K. B. pubbaṇṇā°.

¹² B. vilīpītvā.

¹³ K. ṇhāru°. B. nhāru°.

¹⁴ K. B. om. māno . . . tassa.

¹⁵ K. ārohana°. B. ārohasāmpadādimānāni.

¹⁶ F. B. majjana°. K. majjina°.

¹⁷ F. °passa vi°.

hanatthāya nagaṇaṇ katan, evarūpo eva hi ettha kāyika-cetasiko ābādho ohito, ito uddhaṇ kiñci¹ gayhūpagaṇ natthi ti.

Desanāvasāne² therī arahattaṇ pāpuṇi, mahājanassāpi sātthikā dhammdesanaṇ ahosi ti.

Janapadakalyāṇirūpanandattheriyaṇ vatthu.³

6. MALLIKĀDEVĪVATTHU.

Jīranti ve⁴ ti imaṇ dhammdesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Mallikādeviṇ⁵ ārabba kathesi.

Sā kira ekadivaṇaṇ nahānakotṭhaṇ pavitṭhā mukhaṇ dhovitvā onatasarīrā jaṇghaṇ⁶ dhovituṇ ārabhi. Tāya⁷ saddhiṇ yeva pavitṭho eko vallabhasunakho atthi, so taṇ tathā onataṇ diṣvā asaddhammasanthavaṇ kātuṇ ārabhi. Sā⁸ phassaṇ sādiyaṇti⁹ aṭṭhāsi. Rājā uparipasāde vāta-pānena olokento taṇ diṣvā tato āgatakāle ‘nassa vasali¹⁰ kasmā evarūpam akāsī’ ti āha.¹¹ ‘Kiṇ mayā katan devā’ ti.¹² ‘Sunakhena saddhiṇ santhavo’¹³ ti. ‘Natth’ etaṇ devā’ ti. ‘Mayā sāmaṇ diṭṭhaṇ, nāhaṇ tava saddahissāmi, nassa¹⁴ vasali’ ti. ‘Mahārāja yo koci imaṇ kotṭhakaṇ¹⁵ pavitṭho iminā vātapānena olokentassa eko va dvidhā¹⁶ paññāyati’ ti. ‘Abhūtaṇ kathesi’¹⁷ ti.¹⁸ ‘Sace me na saddahasi etaṇ kotṭhakaṇ pavisa, ahaṇ¹⁹ iminā vāta-

¹ K. ki° u°.

² K. B. a. sā.

³ K. no title. B. a. pañcamaṇ.

⁴ K. a. rājarathā sucittā.

⁵ K. Malikaṇ de°.

⁶ K. °ā.

⁷ K. a. ca. B. a. ca pana.

⁸ K. a. tassa.

⁹ C^a. sadi°.

¹⁰ K. a. vinassa vasali.

¹¹ K. a. sutvā devī.

¹² K. a. rājā.

¹³ B. saṇsatṭhāvo.

¹⁴ K. vinassa.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B¹. dvedhā.

¹⁷ K. a. pāpe.

¹⁸ B. C. C^a. S. om. K. a. deva.

¹⁹ B. B¹. a. taṇ.

pānena olokessāmī' ti. Rājā muddhadhātuko¹ tassā vacanaṃ saddahitvā koṭṭhakaṃ pāvisi. Sā² vātapāne thatvā olokontī 'andhabāla mahārāja kin nām' etaṃ,³ ajikāya saddhiṃ santhavaṃ karosī' ti āha.⁴ 'Nāhaṃ bhadde evarūpaṃ karomī' ti ca⁵ vutte pi 'mayā sāmaṃ ditṭho⁶ nāhaṃ tava saddahissāmī' ti āha.⁷ Taṃ sutvā rājā 'addhā imaṃ koṭṭhakaṃ pavitṭho eko va dvidhā⁸ paññāyati'⁹ ti saddahi. Mallikā cintesi: 'ayaṃ rājā andhabālatāya mayā¹⁰ vañcito, pāpaṃ me kataṃ, ayaṃ ca me¹¹ abhūtena abbhācikkhito, idaṃ me¹² kammaṃ¹³ Satthāpi jānissati, dve aggasāvakāpi¹⁴ asīti mahāsāvakāpi,¹⁵ aho vata me bhāriyaṃ kammaṃ katan' ti. 'Ayaṃ kira rañño asadisadāne sahāyikā¹⁶ ahosī' ti,¹⁷ tattha¹⁸ ca ekadivasaṃ¹⁹ katapariccāgo dhanassa cuddasakoṭṭiagghanako²⁰ ahosi, Tathāgatassa setacchattaṃ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapiṭhan ti imāni²¹ pana cattāri anagghān' eva ahesuṃ. Sā maraṇakāle evarūpaṃ mahāpariccāgaṃ ananussaritvā²² tad²³ eva pāpakammaṃ anussarantī kālaṃ katvā Avīcimhi nibbatti. Rañño pana²⁴ ativiya piyā ahosi, so balavasokābhībhūto tassā sarīra-kiccaṃ kāretvā 'nibbattaṭṭhānam assā pucchissāmī' ti Satthu santikaṃ agamāsi. Satthā yathā so āgatakāraṇaṃ na sarati tathā akāsi. So Satthu santike sārāṇiya-

¹ B¹. danta°. B. mūla°.

² K. B. a. pi kho devī. B¹. a. devī pi kho vātapānena olokessāmi iti (vā°, etc.).

³ B¹. nāma tvaṃ.

⁴ B. a. rājāpi.

⁵ K. om. ca and pi.

⁶ B. a. 'si.

⁷ C. C^a. om.

⁸ B¹. dvedhā.

⁹ B. ñāyati.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ B. om.

¹² K. idaṃ ca.

¹³ K. om.

¹⁴ K. a. jānissati.

¹⁵ K. B. a. jānissanti.

¹⁶ B. °aṇ.

¹⁷ K. om.

¹⁸ B¹. tadā.

¹⁹ B. ekaṃ di°.

²⁰ K. °iko.

²¹ B. a. ca.

²² B. nānu°. S. anu°.

²³ B. tath'.

²⁴ B. pan' assā. B¹. a. sā.

dhammakathaṃ sutvā¹ gehaṃ pavitṭhakāle saritvā 'ahaṃ bhāṇe "Mallikāya nibbattaṭṭhānaṃ pucchissāmī" ti Sattbu santikaṃ gantvā pamuṭṭho,² sve dāni³ pucchissāmī' ti punadivase pi⁴ agamāsi. Satthāpi paṭipāṭiyā satta divasāni yathā so na sarati tathā akāsi. Sāpi⁵ sattāham eva niraye paccitvā aṭṭhame divase taṇo cutā Tusitabhavane nibbatti. Kasmā pan' assa Satthā sattāhaṃ⁶ asaraṇabhāvaṃ akāsi?⁷ Sā⁸ kira tassa⁹ ativiya piyā¹⁰ ahosi manāpā, tasmā tassā niraye nibbattabhāvaṃ sutvā 'sace evarūpā saddhāsampannā niraye nibbattā dānaṃ datvā kiṃ karissāmī' ti micchādittṭhiṃ gahetvā pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ gehe pavattaṃ niccabhattaṃ harāpetvā niraye nibbatteyya. Ten' assa Satthā¹¹ sattāhaṃ asaraṇabhāvaṃ katvā aṭṭhame divase piṇḍāya caranto sayam eva rājagehadvāraṃ¹² agamāsi. Rājā 'Satthā āgato' ti sutvā nikkhamitvā¹³ pattaṃ ādāya pāsādaṃ abhirūhitaṃ¹⁴ ārabhi. Satthā pana rathasālāya nisiditaṃ ākāraṃ dassesi. Rājā Satthāraṃ tatth' eva nisidāpetvā yāgukhajjakena patimānetvā¹⁵ vanditvā nisinno,¹⁶ 'ahaṃ bhante¹⁷ "Mallikāya deviyā nibbattaṭṭhānaṃ pucchissāmī" ti āgantvā pamuṭṭho,¹⁸ kattha nu kho sā bhante nibbattā' ti. 'Tusitabhavane mahārājā' ti. 'Bhante tāya Tusitabhavane anibbattantiyā¹⁹ ko añño nibbattissati, bhante²⁰ natthi tāya²¹ sadisā itthi, tassā²² nisīdanatṭhānādisu²³ "sve

¹ K. corr. a. pamussi rājā.² C. C^a. a. yeva.³ B. puna. K. om.⁴ K. om.⁵ K. om. sāpi . . . paccitvā.⁶ B. om.⁷ B. a. ti.⁸ B. so.⁹ K. kir' assa. B. tassā°.¹⁰ K. a. ca.¹¹ B. om.¹² K. corr. B. B¹. rājakula°.¹³ B. om.¹⁴ K. °yhi°.¹⁵ B¹. °māpetvā.¹⁶ K. B. a. va.¹⁷ K. B. bhante ahaṃ.¹⁸ S. pammu°, al.¹⁹ K. B. °tṭiyā.²⁰ K. a. lokanāyaka²¹ C. C^a. S. tāsaṃ.²² K. B. a. hi.²³ B. nisinna°.

Tathāgatassa idañ dassāmi idañ karissāmi” ti¹ dānasaṃ-
vidhānaṃ t̥hapetvā aññaṃ kiccā eva natthi, bhante tassā
paralokaṃ gatakāla² paṭṭhāya sarīraṃ me³ na bhavati⁴
ti. Atha naṃ Satthā ‘mā cintayi mahārāja, sabbesaṃ
dhuvadhammo ayaṃ’ ti vatvā, ‘ayaṃ mahārāja ratho⁵
kassā’⁶ ti pucchi.⁷ ‘Pitāmahassa me bhante’ ti. ‘Ayaṃ
kassā’ ti. ‘Pitu me bhante’ ti. ‘Ayaṃ pana ratho
kassā’ ti. ‘Mama bhante’ ti. Evaṃ vutte Satthā
‘mahārāja tava⁸ pitāmahassa⁹ ratho ten’¹⁰ evākārena¹¹
tava pitu rathaṃ na pāpuṇi¹² tava pitu ratho tava rathaṃ
na pāpuṇi,¹³ evarūpassa nāma kaṭṭhakaliṅgarassāpi jarā¹⁴
āgacchati, kim āṇa pana¹⁵ attabhāvassa, mahārāja sappu-
risadhammass’ eva hi jarā¹⁶ natthi, sattā¹⁷ pana ajirakā¹⁸
nāma natthi’ ti vatvā imaṃ gātham āha :

151. ‘Jīranti ve rājarathā sucittā
atho sarīraṃ pi jaraṃ upeti,
sataṇ ca dhammo na jaraṃ upeti
santo have sabbhi pavedayanti’ ti.

Tattha ve ti nipāto,¹⁹ sucittā ti sattahi ratanehi
aparehi²⁰ rathālaṅkārehi²¹ suṭṭhu cittitā²² rājūnaṃ rathapi
jīranti, sarīraṃ pi ti na kevalaṃ rathā eva, idañ suppaṭi-

¹ B. a. idañ.

² B. °loka°.

³ S. °ram eva.

⁴ B. vahati.

⁵ C^a. om.

⁶ C. C^a. lokassā.

⁷ B. a. taṃ sutvā rājā sirasmiṃ añjaliṃ paṭiṭṭhapetvā.

⁸ K. om.

⁹ C^a. °mahā.

¹⁰ K. ken’. B. kena.

¹¹ K. B¹. eva kāraṇena. B. kāraṇena.

¹² B¹. °nāti. B. a. ti.

¹³ B¹. °nāti. K. a. ti.

¹⁴ B. jaraṃ.

¹⁵ B. pan’ assa.

¹⁶ C^a. (C. first) rājā.

¹⁷ B. °ānaṃ.

¹⁸ K. ajīraṇakā.

¹⁹ B. nipātamattā.

²⁰ B. a. ca.

²¹ K. a. sucittā.

²² B. cittakā. K. cittā.

jaggitaṃ sarīraṃ pi khaṇḍiccadīni pāpuṇantaṃ¹ jaraya upeti,
satañ cā ti buddhādīnaṃ² pana santānaṃ navavidha-
lokuttaradhammo³ ca kiñci upaghātaṃ⁴ na karotī ti na⁵
jaraya⁶ upeti nāma, pavedayaṃtī ti evaṃ⁷ santo⁸ buddhā-
dayo sabbhi paṇḍitehi saddhiṃ kathentī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Mallikādeviyā vatthu.⁹

7. LĀLUDĀYITTHERAVATTHU.¹⁰

Appassutāyaṃ¹¹ ti¹² imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto Lāludāyittheraṃ ārabba kathesi.

So kira maṅgalaṃ karontānaṃ gehaṃ gantvā ‘tiro-
kuḍḍesu tiṭṭhantī’ ti-ādīnā¹³ nayena avamaṅgalaṃ¹⁴
katheti, avamaṅgalaṃ karontānaṃ gehaṃ gantvā tirokuḍḍā-
disu kathetabbesu ‘dānañ ca dhammacariyā cā’ ti-ādīnā¹⁵
nayena maṅgalagāthā¹⁶ vā ‘yaṃ kiñci vittaṃ idha vā
huraṃ vā’ ti Ratanasuttaṃ¹⁷ vā¹⁸ katheti, evaṃ tesu tesu
ṭhānesu ‘aññaṃ kathessāmī’ ti aññaṃ kathento pi ‘aññaṃ¹⁹
kathemī’ ti na jānāti. Bhikkhū tassa kathaṃ sutvā
Satthu ārocesuṃ: ‘bhante kiṃ²⁰ Lāludāyissa maṅgalā-
maṅgalatṭhānesu gamanena,²¹ aññasmiṃ kathetabbe aññaṃ

¹ K. B. °ṇāti.

³ K. B. °vidho lo°.

⁵ K. B. om. ti na.

⁷ F. a. buddhā.

⁹ B. a. chaṭṭhaṃ.

¹⁰ Cf. F. J., II. 164. K. starts *Leludāyittherava* (Le° al.).

¹¹ K. a. puriso.

¹³ Kh. 11.

¹⁴ K. appava°, *correct later*.

¹⁶ B. °lā kathā.

¹⁸ K. C. C^a. om.

²⁰ B. kiṃ bhante. K. om.

² B. buddhānaṃ.

⁴ K. °taṃ.

⁶ B. a. na.

⁸ K. C. C^a. S. sante.

¹² C. C^a. a. ti.

¹⁵ Kh. 5.

¹⁷ Kh. 7.

¹⁹ B. ahaṃ.

²¹ B. °ne. K. om.

eva kathetī' ti. Satthā 'na hi bhikkhave idān' ev' esa evaṇ katheti,¹ pubbe pi aññasmiṇ kathetabbe aññaṃ eva kathesī'² ti vatvā³ atitaṇ āhari.⁴

'Atīte kira Bārāṇasīyaṇ Aggidattassa nāma brāhmaṇassa putto Somadattakumāro nāma rājānaṇ upatṭhahi, so tassa⁵ piyo ahosi manāpo. Brāhmaṇo pana kasikammaṇ nissāya jīvati. Tassa dve yeva⁶ goṇā ahesuṇ, tesu eko mato. Brāhmaṇo puttaṇ āha: 'tāta Somadatta rājānaṇ me⁷ yācitvā ekaṇ goṇaṇ āharā' ti. Somadatto 'sacāhaṇ rājānaṇ yācissāmi⁸ lahubhāvo me paññāyissatī' ti cintetvā 'tumhe yeva tāta rājānaṇ yācathā' ti vatvā 'tena hi tāta maṇ gahetvā yāhī' ti vutte cintesi: 'ayaṇ brāhmaṇo dandhapañño,⁹ abhikkamapaṭikkamādivacanamattam¹⁰ pi na jānāti, aññasmiṇ¹¹ vattabbe aññaṃ eva vadati, sikkhāpetvā¹² naṇ¹³ nessāmi' ti. So taṇ ādāya Virapaṭṭhambhakan¹⁴ nāma susānaṇ gantvā tinakalāpe bandhitvā 'ayaṇ rājā, ayaṇ uparājā, ayaṇ senāpati nāmā'¹⁵ ti katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā 'tumhehi rājakulaṇ gantvā evaṇ abhikkamitabbā,¹⁶ evaṇ paṭikkamitabbā, evaṇ nāma rājā vattabbo, evaṇ¹⁷ uparājā,¹⁸ rājānaṇ¹⁹ upasaṇkamitvā "jayatu bhavaṇ²⁰ mahārājā" ti²¹ vatvā evaṇ thatvā²²

¹ C. C^a. kathesī ti.

² F. K. B. C. C^a. °tī.

³ K. a. tuṇhi ahosi; tehi yācito.

⁴ Somadattajātaka.

⁵ B. raññā.

⁶ B. om.

⁷ K. om.

⁸ K. yācāmi.

⁹ K. manda°.

¹⁰ B. abhikkamādi°. C. C^a. °vacanam. K. °paṭikkamāti°. B¹. °ma iti.

¹¹ B. aññatarasmiṇ.

¹² B. a. pana.

¹³ K. taṇ.

¹⁴ Skt. vīraṇastambaka.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. ati°.

¹⁷ S. a. nāma.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B. a. pana.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. a. evaṇ.

²² K. kathetvā. B. om. e° tha°.

imaṇ gāthaṇ vatvā goṇaṇ yāceyyāthā¹ ti gāthaṇ uggaṇ-
hāpesi :

‘Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṇ kasāmase,
tesu eko mato deva dutiyaṇ dehi khattiyā’ ti.

So saṇvaccharamattena taṇ gāthaṇ² paṇuṇaṇ katvā
paṇuṇabhāvaṇ puttassa ārocetvā ‘tena hi tāta kiñcid eva
paṇṇākāraṇ ādāya āgacchatha, ahaṇ purimatarāṇ gantvā
rañño santike ṭhassāmī’³ ti vutte ‘sādhū tātā’ ti paṇṇā-
kāraṇ gahetvā Somadattassa rañño santike ṭhitakāle
ussāhappatto rājakuḷaṇ gantvā rañña tuṭṭhacittena kata-
paṭisammodano⁴ ‘tāta cirassaṇ viya⁵ āgat’ attha idaṇ
āsaṇaṇ⁶ nisīditvā vadatha yen’ attho’ ti vutto imaṇ gātham
āha :

‘Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṇ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṇ gaṇha⁷ khattiyā’ ti.

Rañña⁸ ‘kiṇ vadesi⁹ tāta, puna vadāhī’¹⁰ ti vutte¹¹ tath’¹²
eva gātham āha. Rājā tena virajjhivā kathitabhāvaṇ
ñatvā sitaṇ katvā ‘Somadatta tumhākaṇ gehe bahū maññe
goṇā’ ti vatvā, ‘tumhehi dinnā bhavissanti devā’ ti vutte
Bodhisattassa tussitvā brāhmaṇassa soḷasa goṇe alaṇkāra-
bhaṇḍakaṇ¹³ nivāsagāmaṇ¹⁴ c’ assa brahmadeyyaṇ datvā
mahantena yasena brāhmaṇaṇ uyjojesi.’

Satthā imaṇ desanaṇ¹⁵ āharitvā ‘tadā rājā Ānando
ahosi, brāhmaṇo Lāludāyī, Somadatto¹⁶ aham evā ti

¹ B¹. yācetha.

² K. a. sutvā.

³ B. vasāmī. B¹. vassāmī.

⁴ K. B. °damāno.

⁵ K. B. vata.

⁶ B. idhās°.

⁷ K. corr. gaṇhāsi.

⁸ C^a. rājā. F. °ñño.

⁹ C^a. °etha.

¹⁰ C. C^a. °esī. B¹. °ehi. K. °ehī. S. °āsī.

¹¹ B. a. pi. K. a. so pi.

¹² K. B. B¹. tam. F. tām.

¹³ K. °akaṇ ca. B¹. °bhaṇḍaṇ ca.

¹⁴ B¹. °sana°.

¹⁵ K. B. B¹. dhamma°.

¹⁶ B¹. a. pana.

jātakaṇ samodhānetvā, 'na bhikkhave idān 'eva pubbe p' esa attano appassutatāya aññasmiṇ vattabbe aññaṃ eva vadati, appassutapuriso hi¹ balivaddasadiso va² nāma hoti' ti vatvā imaṇ gātham āha :

152. 'Appassutāyaṇ³ puriso balivaddo va jīrati,
maṇsāni tassa vadḍhanti paññā tassa na
vadḍhatī' ti.

Tattha appassutāyaṇ ti ekassa vā dvinnaṇ vā paññā-sakānaṇ vā athavā pana⁴ vaggānaṇ⁵ sabbantimena paricchena ekassa vā dvinnaṇ vā suttantānaṇ⁶ vāpi abhāvena appassuto ayaṇ, kammaṭṭhānaṇ pana uggahetvā anuyuñjanto bahussuto va. Balivaddo va jīratī ti yathā⁷ balivaddo jīramāno vadḍhamāno n' eva mātu na pitu⁸ na sesañātakānaṇ atthāya vadḍhati atha kho niratthakam eva jīrati, evam evaṇ ayaṇ pi na upajjhāya-vattaṇ karoti, na ācariyavattaṇ na āgantukavattādīni, na bhāvanārāmatāṇ⁹ anuyuñjatī¹⁰ ti, niratthakam eva jīrati. Maṇsāni tassa vadḍhanti ti yathā balivaddassa 'yuganaṅgalādīni vahetuṇ¹¹ asamattho eso' ti araññe vissatṭhassa tatth¹² eva vasantassāpi¹³ maṇsāni vadḍhanti, evam evaṇ imassāpi¹⁴ upajjhāyādīhi vissatṭhassa saṅghaṇ¹⁵ nissāya cattāro paccaye labhitvā uddhavirecanādīni katvā kāyaṇ

¹ K. om.

² B. om.

³ B. appasu°.

⁴ B. pannarasa°.

⁵ K. suttava°.

⁶ C. °taṇ. C^a. suttaṇ.

⁷ B. a. hi.

⁸ K. mātāpitūnaṇ for mā° na pi°.

⁹ K. B. °bhāvanāmaggaṇ. K. a. pi.

¹⁰ C. C^a. °ntī.

¹¹ B. °ituṇ.

¹² B. tath'.

¹³ F. carantassa pi. B. vicarantassa khādantassa pivan-tassa. K. car° pi khād° tassa.

¹⁴ F. C. C^a. imi°.

¹⁵ B. ja°.

posentassa¹ maṅsāni vaddhanti, thūlasariro hutvā vicarati.²
Paññā³ ti⁴ lokiya lokuttarā paṇ' assa paññā ekaṅgula-
mattāpi⁵ na vaddhati, araññe pana gacchalatādīni viya
tassa⁶ cha dvārāni⁷ nissāya taṇhā c'eva navavidhamāno ca
vaddhati ti attho.

Desanāvasāne mahājano sotāpattiphalaya⁸ pāpunī⁹ ti.

Lāḷudāyittherassa vatthu.¹⁰

8. ĀNANDATTHERASSA UDĀNAGĀTHĀVATTHU.

Anekajātisaṅsāraṇ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
bodhirukkhamūle nisinno udānavasena udānetvā aparā-
bhāge Ānandattherena puttḥo kathesi.

So hi¹¹ bodhirukkhamūle nisinno suriye anatthamite¹²
yeva Mārabalaṇ vidhamitvā¹³ paṭhamayāme pubbenivāsa-
paṭicchādaṇaṇ¹⁴ tamaṇ¹⁵ padāletvā, majjhimayāme dibba-
cakkhuṇ visodhetvā, pacchimayāme sattesu kāruṇṇataṇ
paṭicca paccayākāre ñānaṇ otāretvā taṇ anulomapaṭiloma-
vasena sammāsanto aruṇuggamanavelāya¹⁶ sammāsam-
bodhiṇ abhisambujjhivā anekehi buddhasatasahashehi
avijahitaṇ¹⁷ udānaṇ udānento imā gāthā abhāsi :

153. 'Anekajātisaṅsāraṇ sandhāvissaṇ anibbisaṇ
gahakāraṇ¹⁸ gavesanto, dukkhā jāti punap-
punaṇ.

¹ B. posa°.

² B. a. ti.

³ K. a. tassā.

⁴ B. paññāyi for pa° ti.

⁵ K. °li°.

⁶ B. om. S. viy' assa.

⁷ C. C^a. °ādīni.

⁸ S. B. °lādīni.

⁹ C. C^a. °ṇsū. S. bahū . . . °ṇsū.

¹⁰ K. no title. B. a. sattamaṇ.

¹¹ K. om.

¹² B. °aṅgamite. B¹. atthaṅkamite.

¹³ B. vidhaṇsetvā. ¹⁴ K. °saṇ pa°.

¹⁵ F. taṇ.

¹⁶ K. a. saha acchariyehi.

¹⁷ C. °tu. C^a. first °tuṇ. F. °ta°.

¹⁸ K. °kāraṇ. B. °kāra, so in C^y.

154. Gahakāraka diṭṭho 'si, puna gehaṇ na kāhasi,
sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaṇ visañ-
khitaṇ,¹
visaṇkhāragataṇ cittaṇ tanhānaṇ khayaṇ ajj-
hagā' ti.

Tattha gahakārakaṇ gavesanto ti ahaṇ imassa attabhāvegehasa kārakaṇ tanhāvaḍḍhakiṇ gavesanto yena kāraṇena² sakkā so³ datṭhuṇ tassa bodhiñānassa' atthāya Dīpaṅkarapādamūle katābhinihāro ettakaṇ kālaṇ aneka-jātisaṇsāraṇ anekajātisatasahassasaṇkhātāṇ⁴ imaṇ saṇsāravaṭṭaṇ anibbisaṇ taṇ⁵ ñānaṇ avindanto alabhanto yeva sandhāvissaṇ saṇsariṇ⁶ aparāparaṇ anuvicarin ti attho; dukkhā jāti punappunan ti—idaṇ gahakāraka-gavesanassa⁷ kāraṇavacanaṇ⁸—yasmā jarāvyaḍḍhimarāṇa-missitāya⁹ jāti nām' esā punappuna upagantaṇ dukkhā na¹⁰ ca sā¹¹ tasmaṇ aditṭhe¹² nivattati, tasmā taṇ gavesanto sandhāvissaṇ ti attho. Diṭṭho 'sī ti sabbaññutañāṇaṇ paṭivijjhantena¹³ mayā idāni diṭṭho asi.¹⁴ Puna gehaṇ ti puna¹⁵ imasmiṇ saṇsāravaṭṭe attabhāvasaṇkhātāṇ mama gehaṇ na kāhasi, sabbā te phāsukā¹⁶ ti tava sabbā avasesakilesaphāsukā mayā bhaggā, gahakūṭaṇ visaṇkhitaṇ¹⁷ ti imassa tayā katassa attabhāvegehasa avijjā-

¹ B. °ataṇ.

² F. B. S. ñānena.

³ S. taṇ.

⁴ B. °saṅkhyāṇ.

⁵ C. C^a. S. om.

⁶ F. saṇca°.

⁷ K. C. C^a. F. S. °rakaṇ (K. °raṇ) gavesantassa.

⁸ C. C^a. °ṇaṇ va°. S. punappuna jananaṇ cavanaṇ dukkhaṇ.

⁹ C. nissattāya. F. °yaṇ. S. missattā.

¹⁰ C. C^a. S. om.

¹¹ K. a. jāti.

¹² S. adhiṭṭhe, a. na.

¹³ K. paṭibujjhanten' eva.

¹⁴ K. B. 'si.

¹⁵ C. C^a. S. om.

¹⁶ K. B. a. bhaggā.

¹⁷ B. °atan. K. °attan.

saṅkhātaṃ kaṇṇikamaṇḍalaṃ pi mayā viddhaṃsitāṃ,
visaṅkhāragataṃ cittaṃ ti idāni mama cittaṃ visaṅ-
khāraṃ nibbānaṃ ārammaṇakaraṇavasena gataṃ anupa-
viṭṭhaṃ, taṇhānaṃ¹ khayam ajjhagā ti taṇhānaṃ
khayaṃsaṅkhātaṃ arahattaṃ adhigato 'smī ti.²

Ānandattherassa udānagāthāvatthu.³

9. MAHĀDHANAṢEṬṬHIPUTTAVATTHU.

Acaritvā⁴ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Isipatane
vihāranto Mahādhanaṣeṭṭhiputtaṃ ārabha kathesi.

So kira Bārāṇasiyaṃ asītikoṭivibhave kule nibbatti. Ath'
assa mātāpitara cintesuṃ: 'amhākaṃ kule mahābhoga-
kkhandho,⁵ puttassa no⁶ ṭhapetvā yathāsukhaṃ paribhogaṃ
aññaṇa kammena kiccaṃ natthī' ti taṃ gitavāditamattam⁷
eva sikkhāpesuṃ. Tasmiṃ yeva nagare⁸ asītikoṭivibhave⁹
kule¹⁰ dhītāpi nibbatti, tassāpi¹¹ mātāpitara tath' eva
cintetvā taṃ naccagītāmatam¹² eva sikkhāpesuṃ. Tesāṃ
vayappattānaṃ āvāhavivāho ahoṣi. Atha nesāṃ apara-
bhāge mātāpitara kālam akāṃsu, dveasītikoṭidhanaṃ eka-
miṃ yeva gehe ahoṣi. Seṭṭhiputto divasassa tikkhattuṃ
rañña upaṭṭhānaṃ gacchati. Atha tasmiṃ nagare dhuttā
cintesuṃ: 'sacāyaṃ seṭṭhiputto surāsoṇḍo¹³ bhavissati,
amhākaṃ phāsukaṃ bhavissati, uggaṇhāpema naṃ surā-
soṇḍabhāvan' ti te suraṃ ādāya bhajjitamaṇse¹⁴ c' eva

¹ K. taṇhā°.

² K. a. attho.

³ K. no title. B. om. Ān°, and a. aṭṭhamāṇaṃ.

⁴ K. a. bra°.

⁵ B. a. taṃ.

⁶ B. a. hatthe.

⁷ K. B. B¹. naccagī°

⁸ K. a. aññaṣmiṃ.

⁹ B¹. °vassa°.

¹⁰ K. B. a. ekā.

¹¹ K. om. pi.

¹² K. B. °gītavāditā°.

¹³ B¹. °suṇḍo.

¹⁴ K. khajjaka°.

loṇasakkharā ca dasante¹ bandhitvā mūlakandaṇ² gahetvā tassa rājakulato āgacchantassa maggaṇ olokayamānā³ nisīditvā taṇ āgacchantāṇ disvā suraṇ pivitvā loṇasakkharaṇ mukhe khipitvā mūlakandaṇ⁴ dasitvā⁵ 'vassasataṇ jīva sāmī⁶ seṭṭhiputta, taṇ⁷ nissāya mayaṇ khādana-pivasamatthā bhavēyyāmā' ti āhaṇsu. So tesāṇ vacanaṇ sutvā pacchato āgacchantāṇ cūlūpaṭṭhākaṇ pucchi: 'kim ete pivantī' ti. 'Ekaṇ pānakaṇ sāmī' ti. 'Manāpajātikaṇ⁸ etan' ti. 'Sāmī imasmiṇ jīvaloke iminā sadisaṇ pātabbayuttakaṇ nāma natthī' ti. So 'evaṇ sante mayāpi pātuṇ vaṭṭatī' ti thokathokaṇ⁹ āharāpetvā pivati. Ath' assa na ciren'¹⁰ eva te dhuttā pivanabhāvaṇ űatvā taṇ parivārayiṇsu. Gacchante¹¹ kāle parivāro mahā ahosi, so satena pi satadvayena pi suraṇ āharāpetva pivanto anukkamena nisinnatṭhānādisu kahāpaṇarāsiṇ ṭhapetvā suraṇ pivanto 'iminā mālā¹² āharatha¹³ iminā gandhe¹⁴ āharatha,¹⁵ ayaṇ¹⁶ jūte cheko ayaṇ nacce¹⁷ ayaṇ gīte¹⁸ ayaṇ vādite,¹⁹ imassa sahasaṇ detha imassa dve sahas-sānī' ti evaṇ vikiranto²⁰ na cirass' eva attano santakaṇ asītikotiḍhanaṇ khepetvā, 'khīṇan te sāmī dhanan' ti vutte, 'kiṇ bhariyāya me santakaṇ²¹ natthī' ti. 'Atthi

¹ B. B¹. dussante. K. dusante.

² K. mūlakakande. B. °kande. B¹. °kante.

³ K. °iya°.

⁴ K. °lakakandaṇ.

⁵ K. °etvā.

⁶ B. jīvissāmi.

⁷ B. kaṇ.

⁸ K. kiṇ nāma.

⁹ B. thokaṇ.

¹⁰ B. cirass'.

¹¹ K. B. rep.

¹² R. mālaṇ.

¹³ B. āhara. K. āhatā.

¹⁴ C. C^a. °dho. K. B. B¹. °dhaṇ.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ S. a. jano.

¹⁷ C. C^a. S. naccehi. B. a. cheko. B. om. ayaṇ jū° che°, and K. B. gīte before nacce.

¹⁸ C. C^a. gītehi.

¹⁹ S. °ehi. B. a. cheko.

²⁰ C. C^a. kirante.

²¹ C. C^a. °ikaṇ.

sāmī' ti. 'Tena hi taṇ āharathā' ti tam pi¹ tath' eva khepetvā anupubbena khettaṇ² āramuyyānayoggādikam³ pi antamaso bhojanabhaṇḍakam⁴ pi attharaṇapāpurana-nisīdanam pi sabbaṇ attano santakaṇ vikkinitvā khādi. Atha naṇ⁵ mahallakakāle yehi⁶ 'ssa kulasantakaṇ gehaṇ vikkinitvā gahitaṇ te⁷ taṇ gehā nīhariṇsu. So bhariyaṇ ādāya janassa⁸ gehabhittiṇ nissāya vasanto kapālakhaṇḍaṇ ādāya bhikkhāya caritvā janassa ucchiṭṭhaṇ⁹ bhuñjituṇ ārabhi. Atha naṇ ekadivasaṇ āsanasālāya dvāre ṭhatvā daharasāmaṇerehi dīyamānaṇ ucchiṭṭhabhojanaṇ¹⁰ paṭi-gaṇhantaṇ¹¹ disvā Satthā sitaṇ pātva-kāsi. Atha naṇ Ānandatthero¹² sitakāraṇaṇ pucchi. Satthā sitakāraṇaṇ kathento 'passānanda imaṇ mahādhanakasetthiputtaṇ,¹³ imasmiṇ yeva nagare dveasītikotiḍhanaṇ khepetvā bhariyaṇ ādāya bhikkhāya carantaṇ, sace hi ayaṇ paṭhamavaye¹⁴ bhoge akhepetvā¹⁵ kammante payojayissa imasmiṇ yeva¹⁶ nagare aggasetthī abhavissa; sace pana nikkhamitvā pabbajissa arahattaṇ pāpuṇissa, bhariyāpi 'ssa anāgāmiphale paṭiṭṭhahissa; sace majjhimavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa¹⁷ dutiyasetthī abhavissa nikkhamitvā pabbajanto anāgāmī¹⁸ abhavissa bhariyāpi 'ssa sakadāgāmiphale paṭiṭṭhahissa; sace pacchimavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa tatiyakasetthī¹⁹ abhavissa, nikkhamitvā pabbajanto pi sakadāgāmī abha-

¹ B. *om.*² B. °tta°.³ B¹. °mayāna°.⁴ K. B. bhāj°. B. °ik°.⁵ K. ath' assa.⁶ K. yeva parihīnassa attano gehaṇ vikkinitvā gahitagehā te nīhariṇsu. So.⁷ B¹. a. gehabhattinakā. B. tena te.⁸ K. B. B¹. paraja°.⁹ B. S. °akaṇ.¹⁰ S. °aka°. B. °akaṇ bho°.¹¹ B¹. pari°.¹² B. a. pi.¹³ K. B. °nase°.¹⁴ K. a. ca.¹⁵ K. khep°.¹⁶ K. *om.*¹⁷ K. °jissa.¹⁸ B. °miphale.¹⁹ B. °yase°.

vissa, bhariyāpi 'ssa sotāpattiphale patitṭṭhahissa, idāni pan' esa gihibhogato¹ pi parihīno sāmāññato pi parihāyitvā² ca pana³ sukkhapallale⁴ koñcasakuṇo viya jāto' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

155. 'Acaritvā brahmacariyaṃ aladdhā yobbane dhanam
jīṇakoñcā va jhāyanti⁵ khīnamacche va
pallale.

156. Acaritvā brahmacariyaṃ aladdhā yobbane dhanam
senti cāpātikhīnā va purāṇāni anutthunan'
ti.

Tattha acaritvā ti brahmacariyavāsaṃ avasitvā, yobbane ti anuppanne vā bhoge uppādetuṃ uppanne vā⁶ anurakkhituṃ samatthakāle dhanam pi alabhitvā. Khīnamacche ti te evarūpā bālā udakassa abhāva khīnamacche⁷ pallale parikhīnapattā jīṇakoñcā viya avajjhāyanti, idaṃ vuttaṃ hoti: pallale udakassa abhāvo viya hi imesaṃ vasanaṭṭhānassa abhāvo, macchānaṃ khīna-bhāvo viya imesaṃ bhogānaṃ abhāvo, khīnapattānaṃ koñcānaṃ uppatitvā gamanabhāvo viya imesaṃ idāni jalathalapathādihi⁸ bhoge saṇṭhāpetuṃ asamatthabhāvo, tasmā te ete⁹ khīnapattā koñcā viya¹⁰ etth'¹¹ eva bajjhितvā avajjhāyanti ti. Cāpātikhīnā vā ti cāpāto atikhīnā cāpā¹² vinimuttā ti attho, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā cāpā vinimuttā sarā yathāvegaṃ¹³ gantvā patitā gahetvā

¹ K. B. °gā. B¹. °bhāvato.

² B. panaṃ.

³ K. jjh°.

⁴ C. C^a. a. va.

⁵ C. C^a. S. om.

⁶ K. tatth'. B. tath'.

⁷ K. cāpa°, so *infra*.

⁸ K. °vegana. C. C^a. S. yathā.

⁹ C. C^a. pah°.

¹⁰ B. °pallake.

¹¹ K. a. bhoge.

¹² F. jalakaṭṭhala°.

¹³ B. idha.

ukkipante asati tatth' eva upacikābhattaṇ¹ honti,² evaṇ
ime pi tayo vaye atikkantā idāni attānaṇ uddharitaṇ
asamatthatāya maraṇaṇ upagamissanti,³ tena vuttaṇ :
senti cāpātikhiṇā va,⁴ purānāni⁵ anutthunan ti 'iti
amhehi khādiṭaṇ iti pītan'⁶ ti pubbe katāni khādiṭapīta-
naccagītavādītādini⁷ anutthunantā socantā anusocanī⁸
senti' ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuniysū ti.

Mahādhanaseṭṭhiputtassa vatthū.⁹

Jarāvaggavannanā niṭṭhitā.

Ekādasamo vaggo.

¹ B. °ikānaṇ bha°. K. °ikānaṇ bhuttā.

² F. C. C^a. K. S. hoti.

³ B. a. ti.

⁴ K. B. a. ti.

⁵ K. por.

⁶ B. idan for iti pī°.

⁷ B. °pivita°, °naṇ.

⁸ B. om.

⁹ K. corr. Setṭhiputtavattū. B. a. navamaṇ. End
of B¹.

XII. ATTAVAGGO.

1. BODHIRĀJAKUMĀRAVATTHU.*

Attānañ ce¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Bhesa-
kalāvane² viharanto Bodhirājakumāraṃ ārabba kathesi.

So kira paṭhavitale aññehi pāsādehi asadisarūpaṃ ākāse
uppatamānaṃ viya Kokanadaṃ³ nāma pāsādaṃ kārāpetvā⁴
vaḍḍhakiṃ pucchi: ‘kiṃ tayā aññatthāpi evarūpo pāsādo
katapubbo, udāhu paṭhamasippam eva te idan’ ti,
‘paṭhamasippam eva devā’ ti ca⁵ vutte⁶ cintesi: ‘sace
ayaṃ aññassa pi evarūpaṃ pāsādaṃ karissati, ayaṃ pāsādo
anacchariyo bhavissati, imaṃ mayā māretuṃ vā hatthapāde
vāssa chindituṃ akkhīni vā uppātetuṃ⁷ vaṭṭati, evaṃ
aññassa pāsādaṃ na karissati’ ti. So taṃ atthaṃ attano
piyasahāyakassa Sañjikāputtassa⁸ nāma mānavakassa
kathesi. So cintesi: ‘nissayaṃ esa vaḍḍhakiṃ nāses-
sati, anaggho sippiyo mayi passante⁹ mā nassatu, saññaṃ
assa dassāmī’ ti. So taṃ upasaṃkamitvā ‘pāsāde’ te¹⁰
kammaṃ niṭṭhitaṃ no’ ti pucchitvā¹¹ ‘niṭṭhitan’ ti vutte
‘rājakumāro taṃ nāsetukāmo,¹² attānaṃ rakkheyyāsi’ ti

---

* Cf. F. J. III. 157. Majjhima II. 91.

¹ K. a. piyaṃ jaññā.

² B. °kaḷā°.

³ B. °nudaṃ. K. °nūdaṃ.

⁴ F. K. B. kārētvā.

⁵ K. om.

⁶ B. a. so. K. a. so pi.

⁷ B. °detuṃ.

⁸ K. Sañjivaka°.

⁹ K. sante.

¹⁰ C. C^a. S. om.

¹¹ K. a. āma.

¹² K. a. tasmā.

āha.¹ Vaddhakī² 'bhaddan te sāmi kataṇ mama ārocentena,³ aham ettha kattabbaṇ⁴ jānissāmi' ti vatvā, 'kiṇ samma amhākaṇ pāsāde kammaṇ niṭṭhitan' ti rājakumārena puṭṭho 'na tāva deva niṭṭhāti,⁵ bahuṇ⁶ avasiṭṭhan' ti āha. 'Kiṇ kammaṇ nāma avasiṭṭhan' ti pucchi.⁷ 'Pacchā deva ācikkhissāmi, dārūni tāva āharāpethā' ti. 'Kiṇdārūni nāmā' ti. 'Nissārāni⁸ sukkhadārūni devā' ti. So āharāpetvā adāsi. Atha naṇ āha: 'deva ito paṭṭhāya mama santikaṇ na āgantabbaṇ,⁹ sukkhumakammaṇ karon-tassa hi aññena¹⁰ saddhiṇ kathāsallāpantassa¹¹ me¹² vikkhepo hoti, āhāra velāya pana me bhariyā va āhāraṇ āharissatī'¹³ ti. Rājakumāro¹⁴ ca¹⁵ 'sādhū' ti paṭisunī. So pi ekasmiṇ gabbhe nisīditvā tāni dārūni tacchetvā attano puttadārassa antonisīdanayoggaṇ Garuḷasakunaṇ katvā āhāra velāya pana bhariyaṇ āha: 'gehe vijjāmānakaṇ sabbaṇ vikkīpitvā¹⁶ hiraññasuvaṇṇaṇ gaṇhāhi' ti. Rājā-kumāro pi vaddhakissa anikkhamanattāya¹⁷ geḥaṇ parikkhipitvā¹⁸ rakkhaṇ¹⁹ ṭhapesi. Vaddhakī pi sakunaṇsa niṭṭhitakāle 'ajja sabbe pi dārake gahetvā āgaccheyyāsi' ti bhariyaṇ vatvā bhutta pātarāso puttadāraṇ sakunaṇsa kucchiyaṇ nisīdāpetvā vātapānena nikkhamitvā palāyi. So tesāṇ 'deva vaddhakī palāyatī' ti²⁰ kandantānaṇ yeva gantvā Himavante otaritvā ekaṇ nagaraṇ māpetvā²¹ Kaṭṭhavāhanarājā nāma jāto.²²

¹ K. a. sutvā.² B. a. pi.³ F. C. C^a. B. °antena.⁴ K. B. °akaṇ.⁵ B. niṭṭhitaṇ.⁶ F. B. bahu. K. bahū.⁷ F. K. B. om.⁸ B. nisār°.⁹ K. B. nāg°. B. a. kiṇkāraṇā.¹⁰ F. K. B. aññehi.¹¹ K. B. sallāpe satī.¹² K. om. B. kamma°.¹³ S. °tū. C. C^a. °ti, om. ti.¹⁴ C. C^a. S. kumāro.¹⁵ S. pi. K. om.¹⁶ B. °etvā.¹⁷ C^a. corr. abhi°.¹⁸ B. °etvā.¹⁹ B. ār°.²⁰ F. a. na.²¹ K. a. tattha.²² B. a. ti.

Rājakumāro pi 'pāsādamahaṇṇaṇ karissāmī' ti Satthāraṇ nimantetvā pāsādaṇ¹ catujātikagandhehi² paribhaṇṇaṇ³ katvā paṭhamāṇ ummārato paṭṭhāya celapattikaṇ⁴ patthari. So kira aputtako, tasmā 'sacāhaṇ puttaṇ vā dhītarāṇ vā lacchāmi Satthā imaṇ akkamissatī' ti cintetvā patthari. So Satthari āgate Satthāraṇ⁵ pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā pattaṇ gahetvā 'pavisatha bhante' ti āha. Satthā na pāvisi. So dutiyam pi tatiyam pi yāci. Satthā apavisitvā va Ānandattheraṇ olokesi. Thero olokitasaññāy' eva vatthānaṇ⁶ anakkaṇabhāvaṇ⁷ ṇātvā, 'saṇharantu⁸ rāja-kumāra dussāni, na Bhagavā celapattikaṇ akkamissati pacchimajanataṇ Tathāgato oloketi' ti dussāni saṇharāpesi. So dussāni saṇharitvā Satthāraṇ anto⁹ pavesetvā yāgukhajjakena sammānetvā¹⁰ ekamantaṇ nisinno¹¹ vanditvā āha: 'bhante ahaṇ¹² tumhākaṇ upakārako tikkhattuṇ saraṇaṇ gato, kucchigato¹³ kir' amhi ekavāraṇ¹⁴ saraṇaṇ gato, dutiyaṇ taruṇadāraṇkāle, tatiyaṇ¹⁵ viññu-bhāvaṇ¹⁶ pattakāle, tassa me kasmā celapattikaṇ na akkamitthā' ti. 'Kiy pana tvaṇ kumāra cintetvā celāni atthari'¹⁷ ti. "Sace puttaṇ vā dhītarāṇ vā lacchāmi Satthā me¹⁸ akkamissatī" ti idaṇ cintetvā bhante'¹⁹ ti. 'Ten' evāhaṇ²⁰ na akkamin' ti.²¹ 'Kiy panāhaṇ bhante

¹ K. B. °de.² S. catujj°. F. °tiga°. B. °iya°.³ B. °ikaṇ.⁴ B. °paṭikaṇ.⁵ C. C^a. om.⁶ B. Satthāraṇ.⁷ B. anakkaṇabhāvaṇ.⁸ B. taṇ saṇharatu. K. saṇhara.⁹ B. a. °nivesanaṇ.¹⁰ K. santapetvā.¹¹ B. a. va.¹² F. om. K. ahaṇ bhante.¹³ K. B. a. ca. F. S. a. va.¹⁴ B. °vāre.¹⁵ K. a. pi.¹⁶ F. viññāta°. F. K. °bhāva°.¹⁷ K. °rasī.¹⁸ K. a. celāni. B. a. celapaṭikaṇ.¹⁹ K. a. attharāmī.²⁰ K. tenāhaṇ kumāra. B. a. taṇ.²¹ K. a. āha.

puttaṃ vā dhītaṃ vā n' eva¹ lacchāmī' ti. 'Āma kumārā' ti. 'Kiṅkāraṇā' ti. 'Purimakaattabhāve² jāyāya saddhiṃ pamādaṃ āpannattā'³ ti. 'Kasmiṃ kāle bhante' ti. Ath' assa Satthā atītaṃ āharitvā dassesi:⁴

'Atīte kira anekasatamanussā⁵ mahatiyā nāvāya samuddaṃ pakkhandiṃsu, nāvā samuddamajjhe bhijji, dve jayampatikā ekaṃ phalakaṃ gahetvā antaradīpakaṃ⁶ pavisiṃsu, sesā sabbe tatth' eva mariṃsu. Tasmiṃ kho pana dīpake mahāsakuṇasaṅgho vasati, te aññaṃ khāditaḍḍakaṃ adisvā chātajjhataṃ sakunaṇḍakāni⁷ aṅgāresu pacitvā khādiṃsu, tesu appahontesu sakunaṇḍakāni⁸ gahetvā⁹ khādiṃsu, evaṃ paṭhamavaye pi majjhimavaye pi pacchima-vaye pi¹⁰ khādiṃsu yeva, ekasmiṃ pi¹¹ vaye appamādaṃ nāpajjiṃsu, eko pi ca nesāṃ appamādaṃ nāpajji.'¹¹

Satthā idaṃ tassa pubbakammaṃ dassetvā 'sace hi tvaṃ rājakumāra¹² ekasmiṃ pi vaye bhariyāya saddhiṃ appamādaṃ nāpajjissa ekasmiṃ pi¹³ vaye putto vā dhītā vā uppajjeyya,¹⁴ sace vā¹⁵ pana vo eko pi appamatto abhavissa, taṃ paṭicca putto vā dhītā vā¹⁶ uppajjissa; kumāra, attānaṃ hi¹⁷ piyaṃ maññaṃānena tisu¹⁸ vayesu appamattena attā¹⁹ rakkhitaḍḍo, evaṃ asakkontena ekavaye²⁰ pi rakkhitaḍḍo yevā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

157. 'Attānañ ce piyaṃ jañña rakkhēyya naṃ surak-khitaṃ,

tinnaṃ aññataṃ²¹ yāmaṃ paṭijaggeyya paṇḍito' ti.

¹ K. C. Ca. na.

² K. purimaatta°.

³ C. Ca. corr. °nnā (C. °nnā).

⁴ B. desesi.

⁵ F. K. °satā ma°.

⁶ K. C. Ca. anantara°.

⁷ B. °aṇḍāni.

⁸ K. a. paccitvā.

⁹ K. om.

¹⁰ K. a. te.

¹¹ K. a. ti.

¹² K. kumāra.

¹³ C. Ca. vo.

¹⁴ C. Ca. °yyaṃ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ F. C. Ca. a. na.

¹⁷ C. Ca. om.

¹⁸ F. B. a. pi.

¹⁹ F. C. Ca. attānaṃ.

²⁰ K. ekasmiṃ vaye ca. C. Ca. °vāre. F. om. evaṃ . . . ra°.

²¹ K. mañña°.

Tattha yāman ti Satthā attano dhammissaratāya¹ desanākusalatāya² idha tiṇṇaṇ vayānaṇ aṇṇatarāṇ vayaṇ 'yāman' ti katvā dassesi,³ tasmā evam ettha attho veditabbo: sace attānaṇ piyaṇ jāneyya rakkheyya naṇ surakkhitaṇ yathā so surakkhito hoti evaṇ naṇ⁴ rakkheyya, tattha sace gihi samāno 'attānaṇ rakkhissāmī' ti uparipāsādātale susaṇvutaṇ gabbhaṇ pavisitvā sampannārakkho hutvā nivasanto⁵ pi, pabbajito hutvā susaṇvutapihitadvāravātapānalene⁶ viharanto pi attānaṇ na⁷ rakkhati yeva, gihi pana samāno⁸ yathābalaṇ dānasilādīni puññāni karonto pabbajito vā pana vattapaṭivattapariyatti-manasikāresu ussukaṇ⁹ āpajjanto attānaṇ rakkhati nāma. Evaṇ tīsu vayesu asakkonto pi¹⁰ aṇṇatarasmiṇ pi vaye paṇḍitapuriso attānaṇ paṭijaggat' eva,¹¹ sace¹² gihibhūto paṭhamavaye khiddāpasutatāya¹³ kusalaṇ¹⁴ kātuṇ na sakkoti majjhimavaye appamattena hutvā kusalaṇ kātabbaṇ, sace majjhimavaye puttadāraṇ posento kusalaṇ kātuṇ na sakkoti pacchimavaye kātabbam eva, evam pi karon-tena¹⁵ attā paṭijaggito va hoti, evaṇ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti apāyaparāyaṇam eva¹⁶ naṇ¹⁷ karoti; sace pana¹⁸ pabbajito paṭhamavaye sajjhāyaṇ karonto dhārento¹⁹ vācento vattapaṭivattaṇ karonto²⁰ pamādam āpajjati majjhimavaye appamattena samaṇa-

¹ K. a. c'eva.² K. B. a. ca.³ B. desesi.⁴ C. Ca. S. om.⁵ K. B. vas°.⁶ B. susaṇvutena pi°. F. C. Ca. susaṇvuto pi°. K. °pidahita°. K. B. °ne leṇe.⁷ F. B. om.⁸ K. sa° pana.⁹ B. °ena suussukaṇ.¹⁰ F. K. B. om.¹¹ S. B. °ti yeva. F. °ite yeva.¹² B. a. hi.¹³ K. khilūpasutatā.¹⁴ C. Ca. S. kusalassa.¹⁵ F. karonte. K. B. tena.¹⁶ B. a. ca.¹⁷ K. C. Ca. na.¹⁸ K. om.¹⁹ B. °anto. C. Ca. S. om.²⁰ B. om.

dhammo kātabbo, sace¹ paṭhamavaye uggahitapariyattiyā atṭhakathaṇ² vinicchayaṇ³ kāraṇākāraṇaṇ ca pucchanto majjhimavaye pamādam āpajjati, pacchimavaye appamattena samaṇadhammo kātabbo yeva,⁴ evaṃ pi tena attā paṭijaggito va hoti, evaṇ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti pacchānutāpanen'⁵ eva naṇ tāpeti ti.

Desanāvasāne rājakumāro⁶ sotāpattiphale patitṭhahi, sampattaparisaṃsa pi sātthikā desanā⁷ ahoṣi ti.

Bodhirājakumārassa vatthu.⁸

2. UPANANDASAKYAPUTTATTHERAVATTHU.*

Attānam eva paṭhaman ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Upanandasakyaputtaṇ⁹ ārabba kathesi.

So kira thero dhammakathaṇ kathetuṇ cheko tassa appicchatā dipaṭisaṇṇuttaṇ¹⁰ dhammakathaṇ sutvā bahū bhikkhū naṇ¹¹ cīvarehi pūjetvā dhūtaṅgāni samādayiṇsu,¹² tehi viṣatṭhaparikkhāre so yeva¹³ gaṇhi. So ekasmiṇ antovasse upakatthe janapadaṇ agamāsi. Atha naṇ ekasmiṇ vihāre daharasāmaṇerā dhammakathikapemena 'bhante idha vassaṇ upethā' ti vatvā,¹⁴ 'idha kittakaṇ vassāvāsikaṇ labbhati' ti pucchite¹⁵ tehi 'ekeko sāṭako'¹⁶ ti vutte tattha upāhanā¹⁷ ṭhapetvā aññaṇ vihāraṇ

¹ K. a. pana.

² K. °ā.

³ F. °ya°.

⁴ K. om.

⁵ K. B. °tāpen'.

⁶ K. Bodhirā°.

⁷ K. dhammades°.

⁸ K. om. title. B. a. paṭhaman.

* Cf. F. J. III. 332.

⁹ K. B. Upanandaṇ Sa°.

¹⁰ K. °disa°.

¹¹ K. taṇ. B. ti°.

¹² S. B. °di°.

¹³ K. evaṇ.

¹⁴ K. āhaysu.

¹⁵ K. B. pucchi.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. B. °naṇ.

agamāsi. Dutiyam pi¹ vihāraṇ gantvā 'idha kiṇ labbhatī' ti pucchitvā 'dve sātakā' ti vutte kattarayaṭṭhiṇ² ṭhapesi. Tatiyaṇ vihāraṇ gantvā 'idha kiṇ labbhatī' ti pucchitvā³ 'tayo sātakā' ti vutte⁴ udakatumbaṇ⁵ ṭhapesi. Catuttha-vihāraṇ⁶ gantvā 'idha kiṇ labbhatī' ti pucchitvā 'cattāro sātakā' ti vutte 'sādhū idha vasissāmī' ti tattha vassaṇ upagantvā gahaṭṭhānaṇ c'eva bhikkhūnaṇ ca dhammakathaṇ kathesi, te naṇ bahūhi vattthehi c'eva cīvarehi ca pūjesuṇ. So vutthavasso itaresu pi vihāresu sāsaṇaṇ pesetvā 'mayā parikkhārassa ṭhapitattā vassāvāsikaṇ laddhabbaṇ, tam me⁷ paṇiṇantū' ti sabbaṇ āharāpetvā yānaṇ⁸ pūretvā pāyāsi. Ath' ekasmiṇ vihāre dve daharabhikkhū dve sātake ekaṇ ca kambalaṇ labhitvā 'tuyhaṇ⁹ sātakā¹⁰ hontu,¹¹ mayhaṇ kambalo' ti bhājetuṇ asakkontā maggasaṃpe nisīditvā vivadanti. Te taṇ therāṇ āgacchantaṇ disvā 'bhante tumhe no¹² bhājetvā dethā' ti vadiṇsu. 'Tumhe yeva¹³ bhājethā' ti. 'Na sakkoma bhante, tumhe yeva no bhājetvā dethā' ti¹⁴ 'Mama vacane ṭhassathā' ti. 'Āma ṭhassāmā' ti. 'Tena hi sādhu' ti¹⁵ tesāṇ dve sātake datvā 'ayaṇ dhammakathaṇ kathentānaṇ¹⁶ amhākaṇ pārupaṇāraho¹⁷ ti mahagghaṇ¹⁸ kambalaṇ ādāya pakkāmi. Daharabhikkhū vippaṭisārino¹⁹ Satthu santikaṇ gantvā tam attham ārocesuṇ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva²⁰ tumhākaṇ

¹ K. om.² K. kataya°. B. katara°.³ B. pucchi.⁴ B. a. tattha.⁵ C. C^a. °kuṇḍaṇ. S. °kumbhaṇ.⁶ K. B. °tthaṇ vi°.⁷ B. tumhe.⁸ K. yānaṇ.⁹ K. tumhākaṇ.¹⁰ K. °kaṇ.¹¹ K. C. C^a. hotu.¹² K. om.¹³ K. B. om.¹⁴ B. a. tena hi.¹⁵ K. a. so.¹⁶ J. vinayadharānaṇ. B. dhammaka°.¹⁷ K. pāpuraṇaṇ hotu.¹⁸ B. mahantaṇ.¹⁹ B. a. hutvā.²⁰ K. a. sa.

santakaṇ¹ gahetvā² vippaṭisārino karoti, pubbe pi akāsi yevā³ ti³ atītaṇ āhari :

‘Atītasmiṇ⁴ Anutīracārī ca Gambhīracārī cā ti dve uddā mahantaṇ rohitamacchaṇ labhitvā ‘mayhaṇ sīsaṇ hotu tava naṅguṭṭhaṇ’ ti vivādāpannā bhājetuṇ asakkontā ekaṇ sigālaṇ disvā āhaṇsu : ‘mātula imaṇ no bhājetvā dehī’ ti. ‘Ahaṇ raññā vinicchayaṭṭhāne ṭhapito,⁵ tattha ciraṇ nisīditvā jaṅghāvihāratthāya āgato ‘mhi, idāni⁶ okāso natthī’ ti. ‘Mātula mā evaṇ karotha, bhājetvā eva no⁷ dethā’ ti. ‘Mama vacane ṭhassathā’ ti. ‘Ṭhas-sāma mātulā’ ti. ‘Tena hi sādhu’ ti sīsaṇ chinditvā ekamante akāsi, naṅguṭṭhaṇ ekamante,⁸ katvā ca pana ‘tātā yena pana⁹ vo anutīre caritaṇ so naṅguṭṭhaṇ gaṇ-hatu, yena gambhīre caritaṇ tassa sīsaṇ hotu, ayam pana majjhimakhaṇḍo¹⁰ mama vinicchayadhamme ṭhitassa bhavissatī’ ti te¹¹ saññāpento :

‘Anutīracārī naṅguṭṭhaṇ sīsaṇ Gambhīracārino
athāyaṇ majjhimō khaṇḍo dhammaṭṭhasa
bhavissatī’ ti

imaṇ gāthaṇ¹² vatvā majjhimakhaṇḍaṇ ādāya pakkāmi, te vippaṭisārino taṇ oloketvā aṭṭhaṇsu’.

Satthā imaṇ atītaṇ dassetvā ‘evam esa atīte pi tumhe vippaṭisārino akāsi yevā’ ti vatvā¹³ te bhikkhū saññāpetvā Upanandaṇ garahanto ‘bhikkhave paraṇ ovaḍantena¹⁴ nāma paṭhamam eva attā¹⁵ patirūpe¹⁶ patitṭhāpetabbo’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

158. ‘Attānam eva paṭhamāṇ patirūpe nivesaye,
ath’ aññaṇ anusāseyya na kilesseyya¹⁷ paṇḍito’ ti.

¹ K. om.

³ K. a. vatvā.

⁵ K. C. C^a. om.

⁷ B. om.

⁹ B. om.

¹¹ C. C^a. tesāṇ.

¹³ K. B. om.

¹⁵ B. attānaṇ. ¹⁶ S. a. ṭhāne.

² K. B. a. tumhe.

⁴ K. B. a. hi.

⁶ K. B. a. me.

⁸ K. B. a. akāsi.

¹⁰ S. B. °mo kha°.

¹² F. J. III. 334.

¹⁴ K. C C^a. °nto.

¹⁷ B. kileseyya.

Tattha patirūpe nivesaye ti anucchavike guṇe patitṭhāpeyya, idaṇ vuttaṇ hoti: yo appicchatādiguṇehi vā ariyavaṇṣapaṭipadādīhi¹ vā² paraṇ anusāsītukāmo so attānam eva paṭhamatarāṇ³ tasmiṇ guṇe patitṭhāpeyya, evaṇ patitṭhāpetvā atha⁴ aññaṇ tehi guṇehi anusāseyya, attānaṇ hi tattha anivesetvā kevalaṇ param eva anusāsamāno parato nindaṇ labhitvā kilissati nāma, tattha attānaṇ nivesetvā anusāsamāno parato pasaṇsaṇ labhati, tasmā na kilissati nāma, evam karonto paṇḍito na kilisseyyā ti.⁵

Desanāvasāne te dve bhikkhū sotāpattiphale patitṭha-hiṇsu, mahājanassāpi sātthikā desanā⁶ ahoṣī ti.

Upanandasakyaputtassa vatthu.⁷

3. PADHĀNIKATISSATTHERAVATTHU.*

Attānañ ce⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Padhānikatissattheraṇ ārabba kathesi.

So kira Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā pañcāsate bhikkhū ādāya araññe vassaṇ upagantvā 'āvuso dharamānakabuddhassa⁹ vo santike¹⁰ kammaṭṭhānaṇ gahitaṇ, appamattā¹¹ samaṇadhammaṇ karoṭhā' ti ova-ditvā sayāṇ gantvā nipajjitvā supati. Te bhikkhū paṭhamayāmaṇ¹² caṅkamitvā majjhimayāme vihāraṇ¹³ pavisanti. So niddāyitvā pabuddhakāle¹⁴ tesāṇ santikaṇ gantvā 'kiṇ tumhe "nipajjitvā niddāyissāmā" ti āgatā,¹⁵ siṅhaṇ

¹ C^a. °saṇvāsa°. K. ariyasampati°.

² K. om.

³ B. °maṇ.

⁴ K. B. ath'.

⁵ B. kilissati.

⁶ K. dhammades°.

⁷ K. om. title. B. °rava°, and a. dutiyaṇ.

* Cf. F. J. I. 435.

⁸ K. a. tathā kayirā.

⁹ B. °kassa bu°.

¹⁰ S. °kā. K. B. sa° vo.

¹¹ B. a. va.

¹² K. B. °yāme.

¹³ B. a. gantvā.

¹⁴ K. pabujjhatu°.

¹⁵ K. °ntvā.

nikkhamitvā samanadhammaṃ karoṭhā' ti vatvā sayaṃ gantvā tath' eva supati. Itare majjhimayāme¹ pi² bahi caṅkamitvā pacchimayāme vihāraṃ pavasiṃti. So puna pi pabujjhitvā tesāṃ santikaṃ gantvā te vihārā niharitvā sayāṃ puna³ gantvā supat' eva.⁴ Tasmiṃ niccakālaṃ evaṃ karonte te bhikkhū sajjhāyaṃ vā⁵ kammaṭṭhānaṃ vā manasikātauṃ nāsakkhiṃsu, cittaṃ aññathattaṃ agamāsi. Te 'amhākaṃ ācariyo ativiya āraddhaviriyo, parigaṇhis-sāma naṃ' ti parigaṇhantā tassa kiriyaṃ disvā 'naṭṭh' amha āvuso, ācariyo no tuccharaṃ ravatī' ti vadiṃsu.⁶ Tesāṃ ativiya niddāya kilamantānaṃ ekabhikkhū pi viśesaṃ nibbattetuṃ nāsakkhi.⁷ Te vutthavassā Satthu santikaṃ gantvā Satthārā katapaṭisaṇṭhārā 'kiyaṃ bhikkhave appa-mattā hutvā samanadhammaṃ karitthā' ti pucchitā⁸ tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā 'na bhikkhave idāṃ' eva pubbe p' esa tumhākaṃ antarāyam akāsi⁹ yevā' ti vatvā tehi yācito,¹⁰

'Amātāpitari¹¹ saṃvaḍḍho anācariyakule vasaṃ
nāyaṃ akālaṃ kālaṃ vā abhijānāti¹² kukkuṭo' ti¹³

imaṃ Akālarāvīkukkuṭajātakaṃ vitthāretvā kathesi, 'tadā hi¹⁴ so kukkuṭo ayaṃ Padhānikatissatthero ahosi, ime pañcasatā bhikkhū te māṇavā ahesuṃ, disāpāmokkhā-cariyo¹⁵ aham evā' ti.

Satthā imaṃ jātakaṃ vitthāretvā¹⁶ 'bhikkhave paraṃ ovaḍantaṃ nāma attā¹⁷ sudanto kātabbo, evaṃ ovaḍanto¹⁸

¹ K. °yāma (for °aṃ).

² K. om. B. om. pi . . . pacchimayāme.

³ K. pana.

⁴ B. tath' eva supati.

⁵ K. om.

⁶ C. C^a. om.

⁷ C. C^a. °iṃsu.

⁸ B. °tvā, a. te.

⁹ K. kāsī.

¹⁰ S. ārādhito. C. C^a. a. atītaṃ āharitvā.

¹¹ K. B. °pitu.

¹² B. nābhi°.

¹³ F. J. I. 436.

¹⁴ C. C^a. om.

¹⁵ B. °o ā°.

¹⁶ B. °itvā.

¹⁷ B. attānaṃ.

¹⁸ B. vadanto.

hi¹ sudanto hutvā dameti nāmā' ti vatvā imaṃ gātham āha :

159. 'Attānañ ce tathā kayirā² yath' aññam³ anusāsati, sudanto vata dametha, attā hi kira duddamo' ti.

Tass' attho : yathā⁴ hi⁵ bhikkhu 'paṭhamayāmādīsu caṅkamitabban' ti vatvā paraṃ ovadati⁶ sayam caṅkamādīni adhiṭṭhahanto attānañ ce⁷ tathā kayirā yath' aññaṃ anusāsati, evaṃ sante sudanto vata dame-tha,⁸ yena guṇena paraṃ anusāsati tena attanā⁹ sudanto hutvā dameyya. Attā hi kira duddamo ti ayaṃ hi attā nāma duddamo, tasmā yathā so sudanto hoti tathā dametabbo' ti.

Desanāvasāne pañcasatāpi te bhikkhū arahattaṃ pāpu-niṣṣu ti.

Padhānikatissattherassa vatthu.¹⁰

4. KUMĀRAKASSAPAMĀTUTTHERIVATTHU.*

Attā hi attano nātho ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Kumārakassapattherassa mātaraṃ ārabba kathesi.

Sā kira Rājagahanagare setṭhidhītā viññutaṃ patta-kālato paṭṭhāya pabbajjaṃ yāci. Atha¹¹ punappuna yāca-mānāpi¹² ca mātāpitunnaṃ santike¹³ pabbajjaṃ alabhitvā

¹ B. a. attano.

³ S. B. yathaññam.

⁵ K. S. om.

⁷ C. C^a. ca.

⁹ K. attānaṃ.

¹⁰ K. no title. B. °rava°, and a. tatīyaṃ.

* Cf. F. J. I. 145.

¹¹ K. B. om. C. C^a. a. naṃ. S. a. sā.

¹² K. yāciya°.

² B. kariyā.

³ C. C^a. S. tathā.

⁶ B. °di.

⁸ B. a. ti.

¹³ K. B. °ikā.

vayappattā patikulaṃ gantvā patidevatā hutvā agāramajjhe vasi.¹ Ath' assā na cirass' eva² kucchiyaṃ³ gabbho pati-
tṭhahi, sā pan' assa⁴ patitṭhitabhāvaṃ ajānitvā va sāmikaṃ
ārādhettvā pabbajjaṃ yāci. Atha naṃ so mahantena sak-
kārena bhikkhuniupassayaṃ netvā ajānanto Devadatta-
pakkhiyānaṃ⁵ bhikkhunīnaṃ⁶ santike pabbājesi. Aparena
samayena bhikkhuniyo tassā gabbhinibhāvaṃ ñatvā tāhi
'kiṃ idan' ti vuttā⁷ 'nāhaṃ ayye⁸ jānāmi kim etaṃ, sīlaṃ
vata⁹ me arogam evā ti bhikkhuniyo taṃ Devadattassa
santikaṃ netvā 'ayaṃ bhikkhunī saddhāpabbajitā,¹⁰ imissā
mayaṃ gabbhassa patitṭhitabhāvaṃ¹¹ kālaṃ na jānāma, kiṃ
dāni karomā' ti pucchisū. Devadatto 'mā mayhaṃ
ovādakārikānaṃ bhikkhunīnaṃ ayaso uppajjatū' ti¹² etta-
kam eva cintetvā 'uppabbājetha naṃ' ti āha. Taṃ sutvā
sā¹³ daharā 'mā maṃ ayye nāsetha, nāhaṃ Devadattaṃ
uddissa pabbajitā, etha maṃ Satthu santikaṃ Jetavanaṃ
nethā' ti. Tā taṃ ādāya Jetavanaṃ gantvā Satthu āro-
cesuṃ, Satthā 'tassā gihikāle gabbho patitṭhito' ti jānanto
pi paravādamocanattaṃ rājānaṃ Pasenadikosalaṃ Mah-
Ānāthapiṇḍikaṃ¹⁴ CūḷĀnāthapiṇḍikaṃ¹⁵ Visākhaṃ¹⁶ upāsi-
kaṃ aññāni ca mahākulāni pakkosāpetvā Upālittheraṃ
ānāpesi: 'gaccha imissā daharāya¹⁷ catuparisamajjhe
kammaṃ parisodhehi'¹⁸ ti. Thero rañño purato Visākhaṃ
pakkosāpetvā¹⁹ taṃ adhikaraṇaṃ paṭicchāpesi. Sā sāni-
pākāraṃ parikkhipāpetvā antosāṇiyaṃ²⁰ tassā hatthapāda-

¹ K. B. agāraṃ ajjhāvasi. F. vasati.

² K. cirassena.

³ K. B. °ismiṃ.

⁴ B. gabbhassa.

⁵ K. B. °kānaṃ.

⁶ K. °ūnaṃ.

⁷ K. puṭṭhā.

⁸ F. a. na taṃ.

⁹ K. pana.

¹⁰ K. saddhāya pa°.

¹¹ F. K. B. om. °bhāvaṃ. S. a. jānāma. Read °vakā°?

¹² K. °atu. C. C^a. °ati.

¹³ F. om. C. C^a. tā.

¹⁴ K. Mahā-An°.

¹⁵ K. B. Cūḷa-An°.

¹⁶ F. B. °ā°.

¹⁷ K. B. a. bhikkhuniyā.

¹⁸ K. so°.

¹⁹ B. a. tesāṃ.

²⁰ C^a. sāṇiyaṃ.

nābhiudarapariyosānāni oloketvā māse¹ divase samānetvā² 'gihibhāve imāya gabbho laddho' ti ñatvā therassa tam atthañ ārocesi. Ath' assā thero parisamajjhe parisuddhabhāvañ patitṭhāpesi. Sā aparena samayena Padumuttara-buddhassa³ pādamūle patthitapatthanañ mahānubhāvañ puttañ vijāyi. Ath' ekadivasañ rājā bhikkhuniupassaya-samīpena⁴ gacchanto dārakasaddaṃ sutvā, 'kiñ idan' ti pucchitvā, 'deva ekissā bhikkhuniyā putto jāto, tass' esa saddo' ti vutte⁵ kumārañ attano gharañ netvā dhātinañ adāsi. Nāmagahaṇadivase c' assa 'Kassapo' ti nāmañ katvā kumārāparihārena vaḍḍhitattā⁶ 'Kumārakassapo' ti sañjāniṃsu. So kilāmaṇḍale daharake paharitvā 'nimmātāpitiken' amhā pahaṭā' ti vutte rājānañ upasaṅkamitvā 'deva mañ "nimmātāpitiko" ti vadanti, mātaram me ācikkhathā' ti pucchitvā raññā dhātiyo dassetvā 'imā te mātaro' ti vutte 'na ettikā⁷ mama⁸ mātaro, ekāya me mātara bhavitabbañ, tam me ācikkhathā' ti āha.⁹ Rājā 'na sakkā imañ vañcetun' ti cintetvā 'tāta tava mātā bhikkhuni, tvañ mayā bhikkhuniupassayā ānīto'¹⁰ ti. So tāvatāken'¹¹ eva samuppannaṃvego hutvā 'tāta pabbājetha man' ti āha. Rājā 'sādhu tātā' ti tañ mahantena sakkārena Satthu santike pabbājesi. So laddhūpasampado 'Kumārakassapatthero' ti paññāyi. So Satthu santike kammaṭṭhānañ gahetvā araññañ pavisitvā vāyāmitvā¹² visesañ nibbattetuñ asakkonto 'puna kammaṭṭhānañ visesetvā gahessāmī'¹³ ti Satthu santikañ āgantvā¹⁴ Andhavana vihāsi. Atha nañ Kassapabuddhakāle ekato samaṇadhammañ katvā anāgāmi-phalañ patvā Brahma-loke nibbattabhikkhu¹⁵ Brahma-lokato āgantvā pannarasa¹⁶ pañhe

¹ K. B. māsa°.³ K. om. °buddhassa.⁵ F. K. B. a. tañ.⁷ K. B. °akā.⁹ C. C^a. om.¹¹ B. tāva ettaken'.¹³ B. gahi°¹⁵ B. nibbattita°.² K. su°.⁴ B. C. C^a. °pe.⁶ K. vu°.⁸ B. me.¹⁰ K. nīto.¹² C^a. °anto.¹⁴ K. B. gantvā.¹⁶ B. pannarasa.

pucchitvā 'ime pañhe t̥hapetvā Satthāraṇ añño¹ vyākātuṇ samattho² natthi, gaccha Satthu santike imesaṇ atthaṇ uggaṇhā' ti uyyojesi. So tathā katvā pañhavissajjanāvasāne arahattaṇ pāpuṇi.³

Tassa pana nikkhantadivasato⁴ paṭṭhāya dvādasavassāni mātu bhikkhuniyā akkhihi assūni pavattiṇsu.⁵ Sā putta-viyogaḍukkhitā assutinten' eva mukhena bhikkhāya caramānā antaravīthiyaṇ therayaṇ disvā va⁶ 'putta puttā' ti viravanti taṇ gaṇhituṇ⁷ upadhāvamānā parivattitvā⁸ pati. Sā thanehi khīraṇ muñcantehi utṭahitvā allacīvarā gantvā therayaṇ gaṇhi. So cintesi: 'sacāyaṇ mama santikā madhuravacanaṇ⁹ labhissati vinassissati, thaddham eva katvā imāya saddhiṇ sallapissāmī' ti. Atha naṇ āha: 'kiṇ karonṭi vicarasi,¹⁰ sinehamattam pi chindituṇ na sakkosī' ti. Sā 'aho corassa¹¹ kathā' ti cintetvā 'kiṇ vadesi tātā' ti vatvā puna pi tena tath' eva vuttā¹² cintesi: 'ahaṇ imassa kāraṇā dvādasavaṇ vassāni assūni dhāretuṇ¹³ na sakkomi, ayaṇ pan' eva¹⁴ thaddhahadayo ti¹⁵ kiṇ me iminā' ti puttasinghaṇ ucchinditvā¹⁶ taṇ divasam eva arahattaṇ pāpuṇi.

Aparena samayena¹⁷ dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuttāpesuṇ: 'manaṇ vata¹⁸ Devadattena evaṇ¹⁹ upanissaya-sampanno Kumārakassapo ca therī ca nāsitā, Satthāpi tesuṇ²⁰ patitṭhā jāto,²¹ aho buddhā nāma lokānukampakā'

¹ F. a. ko.² B. a. nāma.³ Cf. Majjhima I. 142. Vammikassutta.⁴ F. °ditṭhakālato.⁵ K. vattayinṇsu.⁶ K. om. ⁷ B. pāpuṇituṇ.⁸ B. pati°. K. °etvā.⁹ MSS. and Edd. a. na. B. om.¹⁰ B. °ti.¹¹ S. therassa. K. kakkhalacorassa. B. kakkhalattherassa.¹² C. C^a. vutte.¹³ B. sandhār°.¹⁴ K. pana maṇ.¹⁵ B. om.¹⁶ F. K. B. chi°.¹⁷ K. a. bhikkhū.¹⁸ K. B. āvuso for ma° va°.¹⁹ K. om.²⁰ B. pana tesuṇ. K. pana nesaṇ, om. pi.²¹ B. a. ti.

ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva ahaṇ imesaṇ paccayo ca¹ patitṭhā ca² jāto, pubbe pi tesāṇ patitṭhā ahoṣiṇ yevā' ti vatvā :

'Nigrodham eva seveyya, na Sākhā upasaṇvase,
nigrodhasmiṇ matāṇ seyyo yaṇ ce³ Sākhasmiṇ
jīvitān' ti⁴

imaṇ Nigrodhajātakaṇ vitthārena kathetvā⁵ 'tadā sākhamigo Devadatto ahoṣi, parisāpi 'ssa⁶ Devadattaparisa,⁷ vārappattā migadhenu⁸ therī ahoṣi, putto Kumārakassapo, gabbhinimigiyā jīvitāṇ pariccajitvā gato nigrodhamigarājā pana aham evā' ti jātakaṇ samodhānetvā puttasiṇehaṇ chinditvā theriyā attanā va attano patitṭhānakatabhāvaṇ⁹ pasaṇsanto¹⁰ 'bhikkhave yasmā parassa attanitṭhitena¹¹ saggaparāyaṇo¹² vā maggaparāyaṇo¹² vā bhavituṇ na sakkā, tasmā¹³ attā¹⁴ va attano nātho, paro kiṇ¹⁵ karisati' ti vatvā imaṇ gātham āha :

160. 'Attā hi attano nātho, ko hi nātho paro siyā,
attanā hi sudantena nāthaṇ labhati dulla-
bhan' ti.

Tattha nātho ti patitṭhā, idaṇ vuttaṇ hoti: yasmā attanitṭhitena attasampannena¹⁶ kusalaṇ katvā saggaṇ vā pāpuṇituṇ maggaṇ vā bhāvetuṇ phalaṇ vā sacchikātuṇ

¹ S. B. om.

³ B. yaṇ ve.

⁵ K. katvā.

⁷ K. a. va.

⁹ C. C^a. S. °kataṇ bhā°.

¹¹ F. C. C^a. °ite.

¹³ C. C^a. rep.

¹⁵ K. B. kiṇ paro.

¹⁶ B. attani sa°. K. attanā sampatinā kusalabhedena atṭhasamāpattikena.

² B. om.

⁴ F. J. I. 152.

⁶ B. om.

⁸ B. om.

¹⁰ K. B. pakāsento.

¹² K. B. °yanena.

¹⁴ F. C. C^a. S. attanā.

carasī'¹ ti taṇ gahetvā pothetvā māretvā chaddetvā agamaṇsu.² Atha naṇ pāto va pāniyaghaṭaṇ ādāya gatā daharasāmaṇerā disvā 'vihāre dhammakathaṇ sutvā sayita-upāsako³ ayuttaṇ maraṇaṇ labhī'⁴ ti vatvā Satthu⁵ ārocesuṇ. Satthā 'āma bhikkhave imasmiṇ attabhāve Kālena appatirūpaṇ maraṇaṇ laddhaṇ, pubbe katakam-massa pana tena yuttam eva laddhan' ti vatvā tehi yācito tassa pubbakammaṇ kathesi:

'Atīte kira Bārāṇasirañño vijite ekassa paccanta-gāmassa aṭavimukhaṇ⁶ corā paharanti, rājā aṭavimukhe ekaṇ rājabhaṭaṇ ṭhapesi, so bhaṭiṇ gahetvā manusse orato pāraṇ⁷ neti, pārato oraṇ āneti.⁸ Ath' eko manusso abhirūpaṇ attano bhariyaṇ cūlayānakaṇ āropetvā taṇ ṭhānaṇ agamāsi. Rājabhaṭo taṇ itthiṇ disvā va⁹ jātasineho¹⁰ tena 'aṭaviṇ no sāmī atikkamehī' ti vutto¹¹ pi 'idāni vikālo,¹² pāto va atikkameśāmī'¹³ ti āha. So 'sakālo sāmī idān' eva no nehī' ti. 'Nivatta bho,¹⁴ amhākaṇ yeva gehe āhāro ca nivāso ca bhavissatī' ti. So n'eva nivattituṇ icchi, itaro purisānaṇ saññaṇ datvā yānakaṇ nivattāpetvā anicchantass' eva¹⁵ dvārakoṭṭhake nivāsaṇ datvā āhāraṇ paṭiyādāpesi.¹⁶ Tassa pana gehe ekaṇ maṇiratanāṇ atthi, so taṇ¹⁷ tassa yānakantare pakkipāpetvā paccūsakāle corānaṇ pavitṭhasaddaṇ kāresi. Ath' assa purisā 'maṇiratanāṇ sāmī corehi gahitan'¹⁸ ti ārocesuṇ. So gāmadvāresu rakkhaṇ¹⁹ ṭhapetvā 'antogāmato nikkhamante vicinathā' ti āha. Itaro pi²⁰ pāto va yānakaṇ

¹ K. vicar°. B. vicaratī.

³ K. vasita°.

⁵ B. Satthāraṇ.

⁷ K. paraṇ.

⁹ C. C^a. om.

¹¹ K. B. vutte.

¹³ S. °kām°. C. C^a. °issāmī.

¹⁵ K. ev' assa.

¹⁷ B. om.

¹⁹ K. B. ār°.

² B. °iṇsu.

⁴ B. °atī.

⁶ K. B. °khe.

⁸ B. neti.

¹⁰ K. B. sañjāta°.

¹² K. a. jāto.

¹⁴ B. nivattito.

¹⁶ K. paṭipāpesi.

¹⁸ B. haṭaṇ.

²⁰ C. C^a. om.

yojetvā pāyāsi. Ath' assa yānakaṃ sodhentā¹ attanā ṭhapitamāniratanā² disvā santajjetvā³ 'tvaṃ⁴ maṇiṃ gahetvā palāyāsi' ti pothetvā 'gahito no sāmi coro' ti gāmabhojakassa⁵ dassesuṃ. So 'bhaddakassa vata⁶ me gehe nivāsaṃ datvā bhattaṃ dinnā⁷, gaṇhatha naṃ pāpapurisan' ti pothāpetvā māretva chaḍḍāpesi. Idaṃ tassa pubbakammaṃ. So tato cuto Avīcimhi nibbattitvā tattha dīgharattaṃ paccitvā, vipākāvasesena attabhāvasate tath' eva pothito maraṇaṃ pāpuṇi'.

Evaṃ Satthā Mahākālassa pubbakammaṃ kathetvā⁸ 'bhikkhave evaṃ ime satte attanā kaṭapāpakammam eva catūsu apāyesu abhimatthatī' ti vatvā imaṃ gātham āha:

161. 'Attanā va⁹ kaṭaṃ pāpaṃ attajaṃ¹⁰ attasambhavaṃ
abhimatthatī* dummedhaṃ vajiraṃ v' amhamayaṃ¹¹ maṇiṃ' ti.

Tattha vajiraṃ¹² v' amhamayaṃ maṇiṃ ti vajiraṃ va amhamayaṃ¹³ maṇiṃ, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā pāsānamayaṃ pāsāṇasambhavaṃ vajiraṃ¹⁴ tam eva amhamayaṃ maṇiṃ attano¹⁵ uttāhanatthānasaṃkhātāṃ¹⁶ pāsāṇamaṇiṃ khāditvā chiddāchiddaṃ¹⁷ khaṇḍākhaṇḍikaṃ¹⁸ katvā aparibhogaṃ karoti, evam evaṃ attanā kaṭaṃ attani jātaṃ

¹ B. °nto.

² B. °itaṃ ma°.

³ B. sante°.

⁴ B. om.

⁵ B. °bhataṭakassa. K. °bhattakassa.

⁶ B. tava.

⁷ B. a. maṇiṃ gahetvā gato.

⁸ K. B. dassetvā.

⁹ K. B. hi.

¹⁰ K. atrajaṃ.

* S. °ntha°.

¹¹ K. v' amhayaṃ, al. S. v' asmamayaṃ, al.

¹² K. om.

¹³ F. C^a. amhayaṃ.

¹⁴ F. C. C^a. °ri.

¹⁵ C. C^a. om.

¹⁶ B. om. °ttāhāna°.

¹⁷ B. °ddaṃ °ddaṃ. S. chiddāva°.

¹⁸ B. °ṇḍaṃ °ṇḍaṃ. S. khaṇḍāva°. K. °ṇḍaṃ.

attasambhavaṃ pāpaṃ dummedhaṃ nippaṇṇaṃ puggalaṃ¹
catūsu apāyesu abhimatthati kantati² viddhaṃseti ti.

Desanāvasāne sampattabhikkhū sotāpattiphalādīni pāpu-
ṇisū ti.

Mahākālanāmasotāpannaupāsakassa vatthu.³

6. DEVADATTAVATTHU.

Yassa accantī⁴ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Veḷuvane viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi.

Ekasmiṃ hi⁵ divase bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ
samutṭhāpesuṃ: 'āvuso Devadatto dussilo pāpadhammo
dussilyakāraṇen'⁶ eva vaḍḍhitāya taṇhāya Ajātasattuṃ
saṅgaṇhitvā mahantaṃ lābhasakkāraṃ nibbattetvā Ajāta-
sattuṃ pitu vadhe samādapetvā tena saddhiṃ ekato hutvā
nānappakārena Tathāgatassa vadhāya parisakkatī' ti.
Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto nānappakārena
mayhaṃ vadhāya parisakkatī' ti vatvā Kuruṅgamiga-
jātakādīni⁷ kathetvā⁸ 'bhikkhave accantadussilyapug-
galaṃ⁹ nāma dussilyakāraṇā¹⁰ uppannā¹¹ taṇhā māluva
viya sālaṃ pariyaṇandhitvā¹² sambhañjamānā¹³ nirayādisu
pakkhipatī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

¹ B. °lañ ca.

² B. om. F. C. C^a. katan ti.

³ K. no title. C. C^a. °lannāma°. B. Mahākālaupāsaka-
vatthu, and a. pañcamaṃ.

⁴ S. accanta iti. K. °adussīlan. B. °adussilyan.

⁵ C. C^a. S om.

⁶ C. C^a. S. pāpadu°. C. S. °lla°. K. °la°. B. °kāraken'.

⁷ F. J. I. 173-4; II. 152-5. C. C^a. °āni.

⁸ C. C^a. S. vatvā.

⁹ K. S. °dussīlay pu°. B. °dussīla°.

¹⁰ B. °kārakā.

¹¹ C. C^a. °nna°.

¹² K. °ddh°.

¹³ F. C. C^a. S. °jj°.

162. 'Yassa accantadussilyaṇ māluvā sālam iv' otataṇ¹
karoti so tath' attānaṇ yathā naṇ icchati diso' ti.

Tattha accantadussilyaṇ ti ekantadussilyabhāvo gihī vā hi² jātito paṭṭhāya dasa akusalakammapathe karonto, pabbajito vā upasampannadivasato paṭṭhāya garukāpattiṇ āpajjamāno accantadussilyo³ nāma, idha pana so⁴ dvīsu tīsu⁵ attabhāvesu dussilo, etassa gatiyā āgataṇ dussilyabhāvaṇ⁶ sandhāy' etaṇ vuttaṇ, dussilyabhāvo⁷ ti c' ettha dussilassa cha dvārāni nissāya uppannatāṇhā⁸ veditabbā. Māluvā sālam iv' otatan ti yassa puggalassa taṇ taṇhāsaṅkhātāṇ dussilyaṇ yathā nāma māluvā sālaṇ otaranti⁹ deve vassante pattehi udakaṇ paṭicchitvā¹⁰ sambhañjanavasena¹¹ sabbatthakam eva pariyoṇandhati¹² evaṇ¹³ otataṇ pariyoṇandhitvā ṭhitaṇ, so māluvāya sambhañjitvā¹⁴ bhūmiyaṇ pātiyamāno¹⁵ rukkho viya tāya dussilasāṅkhātāya taṇhāya sambhañjitvā apāyesu pātiyamāno yathā naṇ anattakāmo diso icchati tathā attānaṇ¹⁶ karoti nāmā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Devadattassa vatthu.¹⁷

¹ K. ott°. B. otth°, *so infra*.

² K. *om.*

³ K. B. S. °dussilo.

⁴ K. yo.

⁵ K. *om.*

⁶ K. B. dussila°.

⁷ B. C^a. K. dussila°.

⁸ B. °nnā ta°.

⁹ K. ottataṇ. B. otthataṇ. C. C^a. a. ti. S. ottharanti.

¹⁰ B. sampa°.

¹¹ K. sambhañjamāna°. F. C. C^a. S. °aja°.

¹² F. C. C^a. pariyosānanti.

¹³ S. B. a. attabhāvaṇ.

¹⁴ F. S. °aji°. C. C^a. saṅharitvā.

¹⁵ C. C^a. patitamāno.

¹⁶ C. C^a. attanā. F. attanaṇ.

¹⁷ K. *no title*. B. °ttava°, *and a. chaṭṭhaṇ.*

SAṄGHABHEDAPARISAKKANAVATTHU.*

Sukarānī ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veluvane viharanto saṅghabhedaparisakkaṇaṃ ārabba kathesi.¹

Ekadivasā hi² Devadatto saṅghabhedāya parisak-kanto³ āyasmantaṃ Ānandaṃ piṇḍāya carantaṃ disvā attano adhippāyaṃ ārocesi. Taṃ sutvā therō Satthu santikaṃ gantvā Bhagavantam etad avoca : 'idāhaṃ⁴ bhante pubbaṇhasamayaṃ⁵ nivāsetvā pattacīvaraṃ ādāya Rājagahaṃ piṇḍāya pāvisiṃ, addasā kho maṃ bhante Devadatto Rājagahe piṇḍāya carantaṃ⁶ disvā yenāhaṃ ten' upasaṅkami, upasaṅkamtivā maṃ⁷ etad avoca : "ajjatagge dānāham āvuso Ānanda aññatr' eva Bhagavatā aññatra⁸ bhikkhusaṅghā⁹ uposathaṃ karissāmi saṅghakammaṃ¹⁰ cā" ti, ajja Bhagavā Devadatto saṅhaṃ bhindissati uposathaṃ ca karissati saṅghakammāni cā' ti. Evaṃ vutte Satthā :

'Sukaraṃ sādhuṇā sādhu¹¹ sādhu pāpena dukkaraṃ, pāpaṃ pāpena sukaraṃ, pāpam ariyehi dukkaran' ti,

imaṃ udānaṃ¹² udānetvā, 'Ānanda attano ahitakammaṃ nāma sukaraṃ hitakammam eva dukkaran' ti vatvā imaṃ gātham āha :

163. 'Sukarāni asādhūni attano ahitāni ca
yaṃ ve hitāni ca sādhuṇi ca taṃ ve parama-
dukkaran' ti.

Tass' attho : yāni kammāni asādhūni sāvajjāni apāya-saṃvattanikāni katattā yeva ca attano ahitāni ca honti

* Cf. Cullavagga VII. 3, 17. Udāna, p. 60.

¹ K. a. ath'.

² S. om.

³ K. parakkamanto.

⁴ F. C. C^a. idh°.

⁵ F. C. C^a. sāyaṇha°.

⁶ F. C. C^a. °nto.

⁷ K. om.

⁸ B. a. va.

⁹ K. °ghena.

¹⁰ Ud. °āni.

¹¹ B. sādhuṇ (bis).

¹² Udāna v. 8.

tāni sukarāni; yaṇ pana katattā attano hitaṇ ca anava-janattṭhena¹ sādhuñ ca sugatisaṇvattanikañ c' eva² nib-bānasaṇvattanikañ ca kamma,³ pācīnaninnāya Gaṅgāya ubbattetvā pacchāmukhakarapaṇaṇ viya atidukkarana ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Saṅghabhedaparisakkanavattthu.⁴

8. KĀLATTHERAVATTTHU.

Yo sāsanaṇ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanta Kālattheraṇ nāma⁵ ārabha kathesi.

Sāvattṭhiyaṇ kir' ekā itthi mātiṭṭhāne ṭhatvā taṇ therāṇ upaṭṭhabati.⁶ Tassā paṭivissakagehe manussā Satthu santike dhammaṇ sutvā āgantvā 'aho buddhagaṇā⁷ nāma acchariyā, aho dhammadesanā madhurā' ti paṣaṇsanti. Sā itthi tesāṇ kathaṇ sutvā 'bhante aham pi Satthu dhammadesanaṇ sotukāmā' ti tassa ārocesi. So 'tattha mā gami' ti taṇ nivāresi. Sā punadivase punadivase pi ti⁸ yāvattatiyaṇ tena vāriyamānāpi⁹ sotukāmā va ahosi. 'Kasmā pan' etaṇ so¹⁰ vāresi?' ti. Evam kir' assa¹¹ ahosi: 'Satthu santike dhammaṇ sutvā mayi bhijjissatī'¹² ti. Sā ekadivasaṇ pāto va bhuttaṇpātarāsā uposathaṇ samādiyitvā 'amma sādhukaṇ ayyaṇ pariviseyyāsī' ti dhītarāṇ āṇāpetvā vihāraṇ agamāsī. Dhītāpi 'ssā taṇ bhikkhuṇ āgatakāle¹³ parivisitvā 'kahaṇ¹⁴ mahāupāsikā'¹⁵ ti vuttā,¹⁶ 'dhammasavanāya vihāraṇ gatā' ti āha. So

¹ S. B. °jjaṭṭhena.

² S. om. su° c' eva. C. C^a. °kam eva.

³ S. taṇ kammaṇ. B. kammaṇ taṇ.

⁴ B. a. sattamaṇ.

⁵ B. om.

⁶ B. upaṭṭhati.

⁷ B. Buddhā.

⁸ B. om. pu° pī ti.

⁹ B. niv°.

¹⁰ B. so pan' etaṇ.

¹¹ B. issa.

¹² B. bhijjati.

¹³ C. C^a. āṇana°.

¹⁴ B. kuhiṇ.

¹⁵ C. C^a. °ikan.

¹⁶ B. vutte.

taṇ sutvā va¹ kucchiyaṇ utṭhitena dāhena² santappamāno
 'idāni sā mayi bhinnā' ti vegena gantvā Satthu sartike³
 dhammaṇ suṇamānaṇ disvā Satthāraṇ āha: 'bhante ayaṇ⁴
 dandhā sukhumaṇ⁵ dhammakathaṇ na jānāti, imissā
 khandhādipaṭisaṇyuttaṇ sukhumakathaṇ⁶ akathetvā dāna-
 kathaṇ vā silakathaṇ vā kathetuṇ vaṭṭatī' ti. Satthā
 tassa⁷ ajjhāsayaṇ viditvā 'taṇ⁸ duppañña⁹ pāpikam diṭṭhiṇ
 nissāya buddhānaṇ sāsanaṇ paṭikkosasi¹⁰ attaghaññāy'¹¹
 eva vāyamasī' ti vatvā imaṇ gātham āha:

164. 'Yo¹² sāsanaṇ arahataṇ ariyānaṇ dhammajīvināṇ
 paṭikkosati dummedho diṭṭhiṇ nissāya pāpikaṇ
 phalāni kaṭṭhakass'eva attaghaññāya phallatī'¹³ ti.

Tass' attho: yo dummedho¹⁴ puggalo attano sakkāra-
 hānibhayena pāpikaṇ diṭṭhiṇ nissāya 'dhammaṇ vā
 sossāma dānaṇ vā dassāmā' ti vadante paṭikkosanto
 arahataṇ ariyānaṇ dhammajīvināṇ buddhānaṇ
 sāsanaṇ paṭikkosati tassa taṇ paṭikkosanaṇ sā ca
 pāpikā diṭṭhi veḷusaṅkhātassa kaṭṭhassa¹⁵ phalāni viya
 hoti, tasmā yathā kaṭṭhako phalāni gaṇhanto atta-
 ghaññāya phallati attano ghātattam eva phaleti,
 evaṇ so pi attaghatāya phallatī ti; vuttam pi c' etaṇ:

'Phalaṇ ve kadaliṇ hanti phalaṇ veḷuṇ phalaṇ nalaṇ,
 sakkāro kāpurisaṇ¹⁶ hanti gabbho assatarīṇ¹⁷ yathā' ti.*

Desanāvasāne upāsikā sotāpattiphale patitṭṭhahi, sam-
 pattapariśāya pi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Kālattherassa vatthu.¹⁸

¹ C. C^a. om.

³ B. °ikaṇ.

⁵ B. °ma°.

⁷ B. tass'.

⁹ B. °ñño.

¹¹ B. attano ghātāy'.

¹³ B. °ghātāya phallatī.

¹⁵ F. B. °akassa.

¹⁶ F. C. C^a. pu°.

* Cullavagga vii. 2. 5.

² B. dosena.

⁴ B. a. itthi.

⁶ B. °ma°.

⁸ S. B. tvaṇ.

¹⁰ B. °esi.

¹² B. so.

¹⁴ B. °dha°.

¹⁷ B. °ri.

¹⁸ B. °rava°, and a. aṭṭhamaṇ.

9. CŪLAKĀLAUPĀSAKAVATTHU.

Attanā va¹ katan ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Cūlakālaupāsakaṃ² ārabha kathesi.³

Ekadivasāṃ hi Mahākālavatthusmiṃ vuttanayen' eva ummaggacorā⁴ sāmikehi anubaddhā rattiṃ vihāre dhammakathaṃ sutvā pāto va⁵ nikkhamitvā Sāvattiyaṃ gacchan-tassa⁶ upāsakassa purato bhaṇḍikaṃ chaḍḍetvā palāyiyisu. Manussā taṃ disvā 'ayaṃ rattiṃ corakammaṃ katvā dhammaṃ karonto⁷ viya vicarati,⁸ gaṇhatha nan' ti taṃ pothayiyisu.⁹ Kumbhadāsiyo udakatitthaṃ gacchamānā taṃ disvā 'apetha sāmī, nāyaṃ evarūpaṃ karotī' ti taṃ mokesuṃ. So vihāraṃ gantvā 'bhante ahañ hi manussehi nāsito, kumbhadāsiyo me¹⁰ nissāya jīvitaṃ laddhan' ti bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Tathāgatassa tam atthaṃ¹¹ ārocesuṃ. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā 'bhikkhave Kālūpāsako¹² kumbhadāsiyo c' eva nissāya attano ca akārabhāvena¹³ jīvitaṃ labhi, ime hi nāma sattā attanā pāpakammaṃ katvā nirayādisu¹⁴ attanā va kilissanti, kusalaṃ katvā pana sugatiñ c' eva nibbānañ ca¹⁵ gacchanto attanā va visuj-jhanti'¹⁶ ti vatvā imaṃ gātham āha :

165. 'Attanā va¹⁷ kataṃ pāpaṃ attanā saṃkilissati,
attanā akataṃ pāpaṃ attanā va visujjhati,
suddhi asuddhi paccattaṃ, nāñño aññaṃ viso-
dhaye' ti.

¹ B. hi.² B. °laṃ u°.³ C. C^a. S. a. desanā.⁴ B. umaṅga°.⁵ B. a. vihārā.⁶ B. āg°, a. tassa.⁷ B. suṇanto.⁸ B. carati.⁹ C. C^a. S. om. kumbhadāsiyo . . . nāsito.¹⁰ S. ca.¹¹ C. C^a. om. tam atthaṃ.¹² B. Cūlakā°.¹³ C^a. āk°. B. akaraṇa°.¹⁴ B. °ti c'. C. C^a. ° tim.¹⁵ C. C^a. S. °ṇ.¹⁶ B. su°.¹⁷ B. hi.

Tass' attho: yena attanā akusalaṃ kammaṃ kataṃ hoti so catūsu apāyesu dukkhaṃ anubhavanto attanā¹ saṅkilissati, yena pana attanā akataṃ pāpaṃ so sugatiṃ c'eva agatiṃ² ca gacchanto attanā va visujjhati, kusalakammasaṅkhātā suddhi³ akusalakammasaṅkhātā ca⁴ asuddhi paccattaṃ kārakasattānaṃ⁵ attani yeva vipaccati, añño puggalo aññaṃ puggalaṃ na visodhaye ti n'eva visodheti⁶ na kilissati ti vuttaṃ hoti.

Desanāvasāne Kālo sotāpattiphale patitṭhahi, sampatta-parisāya pi sātthikā dhammadesanā ahosi.

Cūlakālaupāsakassa vatthu.⁷

10. ATTADATTHATHTHERAVATTHU.

Attadatthān ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-vane viharanto Attadatthattheraṃ ārabha katesi.

Satthārā hi parinibbānakāle 'bhikkhave ahaṃ ito catumāsaccayena parinibbāyissāmi' ti vutte uppannasāṃvegā sattasatā puthujjanā bhikkhū Satthu santikaṃ avijahitvā⁸ 'kin nu kho āvuso karissāmā' ti sammantayamānā vicaranti. Attadatthatthero pana cintesi: 'Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati, ahaṃ c' amhi avītarāgo, Satthari dharamāne yeva arahattatthāya vāyamiṃsāmi' ti so bhikkhūnaṃ santikaṃ na gacchati. Atha naṃ bhikkhū 'kasmā āvuso tvaṃ n' evaṃ⁹ asmākaṃ¹⁰ santikaṃ āgacchasi, na kiñci mantesi' ti vatvā Satthu santikaṃ netvā, 'ayaṃ bhante evaṃ nāma karoti' ti ārocayiṃsu. So Satthārāpi 'kasmā evaṃ karosi' ti vutte, 'tumhe kira bhante catu-

¹ B. a. va.

² B. nibbānañ.

³ C^a. visuddhi.

⁴ F. om. akusala° . . . ca.

⁵ C. C^a. S. kārassattānaṃ. F. kārassatthānaṃ.

⁶ S. °aye. F. C. C^a. om. n' eva visodh°.

⁷ B. °kava°, and a. navamaṃ.

⁸ B. asaṃvi°.

⁹ F. no.

¹⁰ F. B. S. amhā°.

māsaccayena parinibbāyissatha, ahaṃ tumhesu dharantesu yeva arahattappattiya¹ vāyamissāmī' ti. Satthā tassa sādhukāraṇaṃ datvā 'bhikkhave yassa² mayi sineho atthi tena Attadatthena viya bhavituṃ vaṭṭati ti, na hi gandhādihi pūjento nāma maṃ³ pūjenti, dhammānudhammapaṭipattiya pana maṃ pūjenti, tasmā aññena pi Attadatthasādisen' eva bhavitabban' ti vatvā imaṃ gātham āha :

166. 'Attadatthaṃ paratthena bahunāpi na hāpaye,
attadatthaṃ abhiññāya sadatthapasuto siyā' ti.

Tass' attho: gihibhūto pi tāva⁴ kākaṇikamattam pi attano atthaṃ sahaṃsamattenāpi parassa⁵ atthena na hāpaye, kākaṇikamattenāpi⁶ hi 'ssa attadattho va khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā nipphādeti⁷ na parattho,⁸ imaṃ⁹ pana evaṃ akathetvā kammaṭṭhānasīsenā¹⁰ kathitaṃ, tasmā "attadatthaṃ na hāpemi" ti¹¹ bhikkhunā¹² saṃghassa uppannaṃ cetiyapaṭisaṃkhārādikiccaṃ vā upajjhāyavattaṃ¹³ vā na hāpetabbaṃ,¹⁴ abhisamācārikavattaṃ hi pūrento yeva ariyaphalādini sacchikaroti, tasmā ayam pi attadattho va, yo pana accāraddhavipassako¹⁵ 'ajja ajj' evā¹⁶ ti paṭivedhaṃ patthayamāno vicarati, tena upajjhāyādivattāni¹⁷ pi bhāvetvā¹⁸ attano kiccaṃ eva kātappaṃ, evarūpaṃ¹⁹ attadatthaṃ abhiññāya "ayaṃ me attano attho" ti

¹ F. °uppa°.

² C. C^a. om.

³ C. C^a. om. F. B. om. nāma.

⁴ F. pitā ca. S. B. om. pi.

⁵ B. parass'.

⁶ F. B. °tto pi.

⁷ S. °eyya.

⁸ S. °tthe ti.

⁹ B. idaṃ.

¹⁰ B. °se.

¹¹ B. hāpenti.

¹² C. C^a. S. bhikkhu°. B. a. nāma.

¹³ B. °yādivattaṃ. S. °ttādini.

¹⁴ S. °bbāni.

¹⁵ S. ār°.

¹⁶ B. ajje vā suve vā.

¹⁷ B. °ādini.

¹⁸ C. C^a. S. °enti vā.

¹⁹ F. evam evaṃ.

sallakkhetvā sadatthapasuto siyā tasmiṃ sake¹ atthe
 uyyuttapayutto bhaveyyā ti.

Desanâvasāne so² thero arahatte paṭiṭṭhahi, sampatta-
 bhikkhūnam pi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Attadatthattherassa vatthu.³

Attavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Vaggo dvādasamo.⁴

¹ C. C^a. saye.

² B. *om*.

³ B. rava°, and a. dasamaṇ.

⁴ B. dvādasamo va°.

XIII. LOKAVAGGO.

1. AÑÑATARADAHARABHIKKHUVATTHU.

Hīnaṃ dhammaṃ ti imaṃ dhammadesaṇaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataṇaṃ daharabhiṅṅhaṃ ārabba kathesi.

Aññataro kira thero daharabhiṅṅhaṇā saddhiṃ pāto va Visākhāya geḥaṃ agamāsi, Visākhāya ca¹ gehe pañca-satāṇaṃ bhikkhūṇaṃ dhuvayāgu² niccaṃ³ paññattā hoti, thero tattha yāguṃ pivitvā daharaṃ⁴ nisīdāpetvā sayāṃ aññaṃ geḥaṃ agamāsi. Tena ca samayena Visākhāya puttassa dhītā ayyakāya⁵ thāne thatvā bhikkhūṇaṃ veyyāvaccāṃ karoti. Sā⁶ tassa daharassa udakaṃ parissāventi cāṭiyā attano mukhanimittaṃ⁷ disvā hasi, daharo pi taṃ oloketvā hasi. Sā taṃ hasamāṇaṃ disvā ‘chinnaśīso hasatī’⁸ ti āha. Atha naṃ daharo ‘tvaṃ chinnaśīsa,’⁹ mātāpitaro pi te¹⁰ chinnaśīsa’ ti akkosi. Sā rodamaṇā mahānase ayyakāya santikaṃ gantvā ‘kiṃ idāṃ ti amma’ ti vutte¹¹ tam atthaṃ ārocesi. Sā daharassa santikaṃ gantvā¹² ‘bhante mā kujjhi, na etaṃ chinnaśīsanakhassa’¹³

¹ B. *om.* S. *vasana*°.

² B. *pūva*°. S. °vā yā°.

³ S. *nicca*°.

⁴ B. °rabhiṅṅhaṃ.

⁵ B. °ik°.

⁶ B. *om.*

⁷ C. C^a. mukhaṃ nimmittaṃ (*for* nimmitaṃ?).

⁸ B. *hasi*.

⁹ B. *a. ti*.

¹⁰ B. *om.*

¹¹ B. *a. sā*.

¹² B. āg°.

¹³ B. °kesa° *for* °śīsa°.

chinnanivāsanapāpuranassa¹ majjhe chinnakapālaṃ ādāya bhikkhāya carantassa ayyassa atigarugāravan² ti āha. Daharo 'āma upāsike tvaṃ mama chinnakesādhivāṇaṃ jānāsi' ti³ 'imissā maṃ "chinnasīso" ti katvā akkosituṃ vaṭṭissatī'⁴ ti. Visākhā n'eva daharaṃ saññāpetuṃ asakkhi nāpi dārikaṃ. Tasmiṃ khane therō āgantvā 'kim idaṃ upāsike' ti pucchitvā tam atthaṃ sutvā daharaṃ ovaḍanto⁵ 'apehi āvuso, nāyaṃ chinnasīsanakhavattassa chinna-kapālaṃ ādāya bhikkhāya carantassa akkoso,⁶ tuṇhī hohī' ti. 'Āma bhante kiṃ tumhe attano upatṭhāyikaṃ ataj-jetvā⁷ maṃ⁸ tajjetha,⁹ maṃ "chinnasīso" ti akkosituṃ vaṭṭissatī'¹⁰ ti. Tasmiṃ khane Satthā āgantvā 'kiṃ idan' ti pucchi. Visākhā ādito patṭhāya taṃ pavattiṃ ārocesi. Satthā tassa daharassa sotāpattimaggassa¹¹ upanissayaṃ divā 'mayā imaṃ daharaṃ anuvattituṃ vaṭṭatī' ti cintetvā Visākhaṃ āha: 'kiṃ pana Visākhe tāya¹² dārikāya chinna-kesādimattaken' eva mama sāvake chinnasīse katvā akko-situṃ vaṭṭatī' ti.¹³ Daharo ca¹⁴ tad'¹⁵ eva utṭhāya añjaliṃ paggaḥetvā 'bhante etaṃ pañhaṃ tumhe¹⁶ suṭṭhu jānātha, amhākaṃ upajjhāyo ca mahāupāsikā¹⁷ ca suṭṭhu na¹⁸ jānantī' ti āha. Satthā daharassa attano anukūlabhāvaṃ ñatvā 'kāmaguṇaṃ ārabba hasanabhāvo nāma hīno dhammo, hīnañ ca nāma dhammaṃ sevetuṃ¹⁹ pamādena ca²⁰ saddhiṃ saṃvasituṃ na vaṭṭatī' ti vatvā imaṃ gātham āha:

¹ B. °pārup°.

² B. atigarukan. S. agarukan.

³ B. om.

⁵ S. a. āha.

⁷ B. °itvā.

⁹ B. °issatha.

¹¹ B. °phalūpa°.

¹³ C. C^a. a. vatvā.

¹⁵ B. tāvad.

¹⁷ B. upāsikā.

¹⁹ B. °ituṃ.

⁴ B. vaṭṭatī.

⁶ B. akkosi so.

⁸ S. om.

¹⁰ B. vaṭṭatī.

¹² B. tava. C. C^a. na.

¹⁴ C. C^a. om.

¹⁶ C. C^a. S. a. na.

¹⁸ C. C^a. om.

²⁰ B. om.

167. 'Hīnaṃ dhammaṃ na seveyya, paṃādena na saṃvase,
micchādītthiṃ na seveyya, na siyā lokavaddhano' ti.

Tattha hīnaṃ dhammaṃ ti pañcakāmaguṇadhammaṃ,¹ so hi hīno dhammo² antamaso oṭṭhagoṇādihi pi paṭisevitabbo, hīnesu ca nirayādisu thānesu nibbattāpeti ti hīno nāma, taṃ na seveyya, paṃādenā ti satiossagga-lakkhaṇena³ paṃādenāpi na saṃvaseyya, na seveyyā ti micchādītthiṃ pi na gaṇheyya lokavaddhano ti yo hi evaṃ karoti, so lokavaddhano nāma hoti, tasmā evaṃ akaraṇena⁴ na siyā lokavaddhano.

Desanāvasāne so daharo sotāpattiphale patitṭhahi, sampattānaṃ pi sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.

Aññataradaharabhikkhussa vatthu.⁵

---

2. SUDDHODANAVATTHU.

Uttitṭhe⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Nigrodhārāme viharanto pitaṃ ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye Satthā paṭhamagamanena Kapilapuraṃ gantvā ñātihi katapaccuggamano⁷ Nigrodhārāmaṃ patvā ñātinaṃ mānaṃ bhindanattāya ākāse ratanacaṅkaṃmaṃ māpetvā tattha caṅkamanto dhammaṃ desesi, ñāti pasannacittā Suddhodanamahārājānaṃ ādiṃ katvā vandiṃsu. Tasmiṃ ñātisamāgame pokkharavassaṃ vassi, taṃ ārabha mahājanena kathāya samuṭṭhāpitāya, 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayhaṃ ñātisamāgame pokkharavassaṃ vassi

---

¹ B. °ṇaṃ dha°.

² So S. F. C. C^a. hīnena dhammena. B. hi hīnena.

³ B. °voso°.

⁴ B. akār°.

⁵ B. °uva°, and a. paṭhamāṃ.

⁶ F. a. nā.

⁷ F. °ne.

yevā' ti vatvā Vessantarajātakaṃ¹ kathesi. Dhamma-
desanaṃ sutvā pakkamantesu ñātisu eko pi Satthāraṃ na
nimantesi, rājāpi 'mayhaṃ putto mama gehaṃ² anāgantvā
kahaṃ gamissati' ti animantetvā va agamāsi, gantvā ca
pana gehe vīsatiyā bhikkhusahassānaṃ yāguādini paṭiyā-
dāpetvā āsanāni paññāpesi. Punadivase Satthā piṇḍāya
pavisanto 'kin nu kho atīte³ buddhā pitu nagaraṃ pavi-
sitvā⁴ ujukam eva ñātikulaṃ pavisinso, udāhu paṭipāṭiya
piṇḍāya carinsū' ti āvajjento,⁵ 'paṭipāṭiyā carinsū' ti
disvā, paṭhamagehato paṭṭhāya piṇḍāya caranto pāyāsi.⁶
Taṃ pavattiṃ rañño ārocesuṃ.⁷ Rājā sātakaṃ saṇṭhā-
pento⁸ vegena nikkhamitvā Satthāraṃ vanditvā 'putta
kasmā maṃ nāsesi, ativiya te⁹ piṇḍāya carantena lajjā
uppaditā, yuttaṃ¹⁰ nāma te¹¹ imasmiṃ yeva nagare
suvanṇasivikādihi vicaritvā piṇḍāya carituṃ, kiṃ maṃ
lajjāpesi' ti. 'Nāhaṃ taṃ mahārāja lajjāpemi, attano
pana kulavaṇsaṃ anuvattāmi' ti. 'Kiṃ pana tāta piṇḍāya
caritvā jīvanavaṇso¹² mama vaṇso'¹³ ti. 'N'eso¹⁴ mahā-
rāja tava vaṇso, mama paṇ' eso vaṇso, anekāni hi buddha-
sahassāni piṇḍāya caritvā va jīvinso' ti vatvā dhammaṃ
desento imā gāthā āha :

168. 'Uttitṭhe nappamajjeyya dhammaṃ sucaritaṃ care,
dhammacārī sukhaṃ seti asmiṃ loke paramhi ca.

169. Dhammaṃ care sucaritaṃ na naṃ ducaritaṃ care,
dhammacārī sukhaṃ seti asmiṃ loke paramhi cā'
ti.

¹ F. J. vi. 479-593. C. C^a. °jātakakathaṃ.

² C. C^a. gehe.

³ B. °ta°.

⁴ B. patvā.

⁵ B. °anto.

⁶ B. a. Rāhulamātā pāsādatale nisinnā va disvā.

⁷ B. ārocesi.

⁸ B. asaṇṭhap°.

⁹ B. om.

¹⁰ B. ayu°.

¹¹ B. vo.

¹² C. C^a. jīvita°.

¹³ B. om. mama va°.

¹⁴ B. na so.

Tattha uttiṭṭhe ti uttiṭṭhitvā¹ paresaṇ gharadvāre thatvā gahetabbapiṇḍe na-ppamajjeyyā ti, piṇḍacārikavattaṇ hi ahāpetvā² paṇītabhojanāni pariyesanto uttiṭṭhe pamajjati nāma, sapadānaṇ piṇḍāya caranto pana nappamajjati nāma, evaṇ karonto uttiṭṭhe na-ppamajjeya. Dhamman ti anesanaṇ pahāya sapadānaṇ caranto taṇ eva bhikkhācariyadhammaṇ³ sucariṭaṇ care,⁴ sukhaṇ seti ti desanāmatam etaṇ, evaṇ pan' etaṇ bhikkhācariyadhammaṇ caranto dhammacārī idhaloke ca paraloke ca⁵ catūhi iriyāpathehi sukhaṇ viharatī ti attho. Na naṇ ducaritan ti vesiyādibhede agocare caranto bhikkhācariyadhammaṇ ducaritaṇ carati⁶ nāma, evaṇ acaritvā taṇ⁷ dhammaṇ care sucariṭaṇ, na naṇ ducaritaṇ care ti, sesaṇ vuttattham eva.

Desanāvasāne rājā sotāpattiphale patitṭhahi,⁸ sampattānaṇ pi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Suddhodanassa vatthu.⁹

3. PAÑCASATAVIPASSAKABHIKKHUVATTHU.

Yathā bubbulakan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañcasate vipassake bhikkhū ārabha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā araññaṇ pavisitvā ghaṭentā¹⁰ vāyamantāpi¹¹ appattavisesā 'visesetvā kammaṭṭhānaṇ gahessāmā' ti Satthu santikaṇ āgacchanto antarāmagge marīcikammaṭṭhānaṇ bhāventā¹² va āga-

¹ B. utṭhapetvā. Cf. 'Vinaya Texts,' I. 152.

² F. B. āhāp°.

³ F. °yaṇ dha°. B. °añ ca.

⁴ B. careyya.

⁵ S. B. om. ca paraloke ca.

⁶ S. °dhammaṇ ducarati. F. om. carati. C.C^a. °mma-duccarīti.

⁷ F. B. om.

⁸ C. C^a. °āsi.

⁹ B. °narājavatthu, and a. dutiyaṇ.

¹⁰ B. om.

¹¹ B. om. pi.

¹² B. °antā.

miṇṣu. Tesañ vihāraṇ pavitṭhakkhaṇe yeva devo pāvassi.¹ Te tattha tattha pamukhesu ṭhatvā dhārāvegena utṭha-hitvā bhijjante bubbulake disvā ‘ayam pi attabhāvo uppajjitvā bhijjanatṭhena bubbulasadiṣo² vā’ ti ārammaṇaṇ gaṇhiṇsu. Satthā gandhakuṭiyaṇ nisinno va te bhikkhū olokento tehi saddhiṇ kathento³ obhāsaṇ pharitvā imaṇ gātham āha :

170. ‘Yathā bubbulakaṇ passe, yathā passe marīcikaṇ,
evaṇ lokaṇ avekkhantaṇ maccurājā na passatī’ ti.

Tattha marīcikan ti māyaṇ, māyā hi dūrato gehasaṇṭhānādivasena upaṭṭhitāpi upagacchantaṇaṇ upagacchantaṇaṇ⁴ agayhūpakā rittakā⁵ tucchakā va, tasmā yathā uppajjitvā bhijjanatṭhena bubbulakaṇ rittatucchādi-bhāvena⁶ māyaṇ passeyya evaṇ khandhādilokaṇ avekkhantaṇ maccurājā na passatī ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū ṭhitatṭhāne yeva arahattaṇ pāpuṇiṇsū ti.

Pañcasatavipassakabhikkhūnaṇ vatthu.⁷

4. ABHAYARĀJAKUMĀRAVATTHU.

Etha passath’ imaṇ lokaṇ ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Veluvane viharanto Abhayarājakumāraṇ ārabba katesi.

Tassa kira paccantaṇ vūpasametvā āgatassa pitā Bimbisāro tussitvā ekaṇ naccagītakusalaṇ nāṭakitthiṇ datvā⁸

¹ B. vassi. C. C^a. pa^o.

² B. °laka^o.

³ B. kathito yeva.

⁴ F. om. one.

⁵ F. rattakā.

⁶ F. tu^o. F. B. °en’ eva.

⁷ B. °bhikkhuva^o, and a. tatīyaṇ.

⁸ C. C^a. S. disvā. S. tañ ca for tassa.

5. SAMMUÑJANITTHERAVATTHU.

Yo ca pubbe ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sammuñjanittheraṃ¹ ārabbhā kathesi.

So kira pāto vā sāyaṃ vā ti velāya pamāṇaṃ akatvā abhikkhaṇaṃ sammujjanta² vicarati. So ekadivasāṃ sammujjanaṃ gahetvā divātthāne nisinnassa Revata-ttherassa santikaṃ gantvā 'ayaṃ mahākusīto janassa saddhādeyyaṃ bhuñjitvā āgantvā nisīdati, kiṃ nāma' etassa sammujjanaṃ gahetvā ekaṃ thānaṃ sammajjitunā vaṭṭati³ ti āha. Thero⁴ 'ovādam assa dassāmī' ti cintetvā 'eh' āvuso' ti āha.⁵ 'Kiṃ bhante' ti. 'Gaccha nahātvā ehī' ti. So tathā akāsi. Atha naṃ thero ekamantaṃ nisīdāpetvā ovadanto āha: 'āvuso bhikkhunā nāma na sabba-kālaṃ sammajjantena vicaritunā vaṭṭati, pāto eva pana sammajjitvā piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkantena āgantvā rattitthāne vā divātthāne vā nisinnena dvattiysākāraṃ sajjhāyitvā attabhāve khayavayaṃ paṭṭhapetvā sāyaṃhe utthāya sammajjitunā vaṭṭati, niccakālesu⁶ asammajjitvā attano pi nāma okāso kātabbo' ti. So therassa ovāde⁷ thatvā na cirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Taṃ⁸ thānaṃ ukkalāpaṃ⁹ ahosi. Atha naṃ bhikkhū āhaṃsu: 'āvuso Sammuñjanitthera taṃ¹⁰ thānaṃ ukkalāpaṃ, kasmā na sammajjasī' ti. 'Bhante mayā pamāḍakāle evaṃ kataṃ, idāni 'mhi¹¹ appamatto' ti. Bhikkhū 'ayaṃ thero aññaṃ vyākaroṭi' ti Satthu ārocesuṃ. Satthā 'āma bhikkhave mama putto pubbe pamāḍakāle sammajjanto vicari, idāni pana maggaphalasukhena vītināmetvā¹² na sammajjati' ti vatvā imaṃ gātham āha:

¹ B. Sammajjana°.

² B. sammajjanto, sammajj° al.

³ C. Cā. a. taṃ.

⁴ B. om.

⁵ B. °laṃ. Cā. °le.

⁶ B. °daṃ.

⁷ B. rep.

⁸ B. uklāpaṃ, so *infra*.

⁹ B. rep.

¹⁰ B. idānāmaṃhi.

¹¹ B. °ento.

172. 'Yo ca pubbe¹ pamajjitvā pacchā so nappamajjati,
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va
candimā' ti.

Tass' attho: yo puggalo pubbe vattapaṭivattakaraṇena
vā sajjhāyādihi vā pamajjitvā pacchā maggaphalasukhena
vītanāmento na-ppamajjati,² so abbhādihi mutto cando
viya³ okāsalokaṃ maggañāṇena imaṃ khandhādilokaṃ
obhāseti ekālokaṃ karotī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.
Sammuṇjanittherassa vatthu.⁴

6. AṅGULINALATTHEHAVATTHU.

Yassa pāpan ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Aṅgulimālattheraṃ ārabha kathesi.

Vatthu Aṅgulimālasuttantavasen'⁵ eva veditabbaṃ. Thero pana Satthu santike pabbajitvā arahattaṃ patto.⁶ Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato paṭisallīno vimuttisukhaṃ paṭisaṃvedi.⁷ Tāyaṃ velāyaṃ imaṃ udānaṃ udānesi.⁸

172. 'Yo ca pubbe⁹ pamajjitvā pacchā so nappamajjati,
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va candimā' ti

ādinā nayena udānaṃ udānetvā anupādisesāya nibbāna-dhātuyā parinibbuto. Bhikkhū 'kahaṃ nu kho āvuso thero uppanno' ti dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi

¹ B. pubbe va.

² B. a. ti.

³ B. va.

⁴ B. °rava°, and a. pañcamaṃ.

⁵ Majjhima, II. 97 ff.

⁶ B. pāpuṇi.

⁷ S. °sukhapaṭisaṃvedi.

⁸ Majjhima, II. 104.

⁹ B. pubbe va.

kathāya sannisinā' ti pucchitvā 'bhante Aṅgulimālattherassa nibbānatthānakathāyā'¹ ti vutte, 'parinibbuto bhikkhave mama putto' ti. 'Bhante ettake manusse māretvā parinibbuto' ti. 'Āma bhikkhave, so² pubbe ekaṃ kalyāṇamittaṃ alabhitvā ettakaṃ pāpam akāsi, pacchā pana kalyāṇamittaṃ paccayaṃ labhitvā appamatto ahosi, ten' assa taṃ pāpakammaṃ kusalena pihitaṃ' ti vatvā imaṃ gātham āha :

173. 'Yassa pāpaṃ kataṃ kammaṃ kusalena piṭhīyati,³
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va candimā' ti.

Tattha kusalenā ti arahattamaggaṃ⁴ sandhāya vuttaṃ, sesaṃ uttānattham⁵ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Aṅgulimālattherassa vatthu.

7. PESAKĀRADHĪTUVATTHU.*

Andhabhūto⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Aggālavacetiye⁷ viharanto ekaṃ pesakāradhītaṃ ārabba kathesi.

Ekadivasaṃ hi Ālavivāsino Satthari Ālaviyaṃ⁸ anuppatte⁹ nimantetvā dānaṃ adāysu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṃ karonto, 'addhuvaṃ¹⁰ jīvitaṃ dhuvaṃ¹¹ maraṇaṃ, avassaṃ mayā maritabbāṃ¹² maraṇapariyosānaṃ me jīvitaṃ, jīvitam eva aniyataṃ maraṇaṃ niyataṃ maraṇaṃ

¹ S. B. nibbatta°.

² B. a. hi.

³ B. pahīyyati.

⁴ B. °ttaṃ.

⁵ C. C^a. vu°.

* *Ed.* Andersen, Pāli Reader, 86-9.

⁶ B. andhi°.

⁷ A. °ve ce°.

⁸ C. °vi.

⁹ B. sampatte.

¹⁰ B. adāsi.

¹¹ B. a. me.

¹² B. a. eva.

niyatan'¹ ti evaṃ maraṇasatiṃ² bhāvētha, yesaṃ hi maraṇasati abhāvitā³ te pacchimakāle āsīvisaṃ disvā bhītapuriso⁴ viya santāsappattā bheravaravaṃ⁵ ravantā kālaṃ karonti, yesaṃ pana maraṇasati bhāvitā te dūrato va āsīvisaṃ disvā daṇḍakena gahetvā chaḍḍetvā ṭhitapuriso viya pacchime kāle na santasanti,⁶ tasmā maraṇasati⁷ bhāvetabbā' ti āha. Taṃ dhammadesanaṃ sutvā avasesa-janā sakiccapasutā va ahesuṃ, ekā pana soḷasavass-uddesikā pesakāradhītā 'aho buddhānaṃ kathā nāma⁸ acchariyā, mayā⁹ maraṇasatiṃ¹⁰ bhāvetuṃ vaṭṭatī' ti rattiṃdivaṃ maraṇasatim eva bhāvesi. Satthāpi tato nikkhamitvā Jetavanaṃ agamāsi. Sāpi kumārikā tiṇi vassāni maraṇasatiṃ bhāvesi¹¹ yeva.

Ath' ekadivasāṃ Satthā paccūsasamaye lokaṃ olokeno¹² taṃ kumārikaṃ attano ñānajaḷassa anto pavitṭhaṃ disvā 'kin nu kho bhavissati' ti upadhārento, 'imāya kumārikāya mama dhammadesanaṃ sutadivasato paṭṭhāya tiṇi vassāni maraṇasati bhāvitā, idān' āhaṃ tattha gantvā imaṃ kumārikaṃ cattāro pañhe pucchitvā tāya vissajjentiya¹³ catūsu ṭhānesu sādhu-kāraṃ datvā imaṃ gāthaṃ bhāsissāmi, sā¹⁴ gāthāvasāne sotāpattiphale patitṭhahissati, taṃ nis-sāya mahājanassāpi sātthikā desanā bhavissati' ti ñatvā pañcasatabhikkhuparivāro Jetavanā nikkhamitvā anupubbena Aggālavavihāraṃ agamāsi. Ālavivāsino 'Satthā āgato' ti sutvā¹⁵ vihāraṃ gantvā nimantayiṃsu. Sāpi¹⁶ kumārikā Satthu āgamaṇaṃ sutvā 'āgato kira mayhaṃ pitā sāmī ācariyo puñṇacandamukho Mahāgotamabuddho' ti tuṭṭhamānasā 'ito me tiṇṇaṃ sayvaccharānaṃ matthake suvaṇṇavaṇṇo Satthā ditṭhapubbo, idāni 'ssa suvaṇṇa-

¹ B. A. *once only*.³ B. maraṇaṃ abhāvitāṃ.⁵ B. °vaṃ ra°.⁷ B. °ānussati⁹ B. a. pana.¹¹ B. °eti.¹³ A. a. va.¹⁵ B. a. taṃ.² B. maraṇānussatiṃ.⁴ B. bhītaadaṇḍa°.⁶ B. santās°.⁸ B. om.¹⁰ B. °ssatiṃ.¹² C. S. vo°.¹⁴ B. tassā.¹⁶ B. tadā sā.

vaṇṇaṇ sarīraṇ daṭṭhuṇ madhurojaṇ¹ ca varadhammaṇ² sotuṇ labhissāmi³ ti cintesi. Pitā pan' assā sālaṇ gacchanto āha: 'amma parasantako me sātako āropito,³ tassa⁴ vidatthimattaṇ anitṭhitaṇ, taṇ ajja nitṭhāpessāmi,⁵ khippaṇ⁶ me tasaraṇ⁷ vaddhetvā⁸ āhareyyāsi⁹ ti. Sā cintesi: 'ahaṇ Satthu dhammaṇ sotukāmā, pitā maṇ evam āha, kin nu kho Satthu dhammaṇ suṇāmi,⁹ pitu tasaraṇ vaddhetvā 'harāmi¹⁰ ti. Ath' assā etad ahosi: 'pitā maṇ tasare anāhariyamāne potheyya pi¹⁰ tasmā tasaraṇ vaddhetvā tassa datvā pacchā dhammaṇ sossāmi¹¹ ti piṭhake nisīditva tasaraṇ vaddhesi. Ālavivāsino pi Satthāraṇ parivisitvā pattaṇ gahetvā anumodanattāya aṭṭhaṇsu.¹¹ Satthā 'yam ahaṇ kuladhītaṇ nissāya tiṇsayojana-maggaṇ āgato, sā ajjāpi okāsaṇ na labhati, tāya okāse laddhe anumodanaṇ karissāmi¹² ti tuṇhībhūto ahosi.¹² Evaṇ tuṇhībhūtaṇ¹³ Satthāraṇ sadevake loka koci kiñci vattuṇ na visahati. Sāpi kho kumārikā tasaraṇ vaddhetvā pacchiyaṇ ṭhapetvā pitu santikaṇ gacchamānā parisapariyaṇtaṇ patvā¹⁴ Satthāraṇ olokayamānā va agamāsi.¹⁵ Satthāpi gīvaṇ ukkhipitvā taṇ olokesi. Sā olokitākāren¹⁶ eva aññāsi: 'Satthā evarūpāya parisāya¹⁷ nisīditvā maṇ olokento mamaḡamanāṇ¹⁸ paccāsiṇṇasati, attano santikaṇ āgamanam eva paccāsiṇṇasati¹⁸ ti sā tasarapacchiṇ ṭhapetvā

¹ A. madhuraṇ.² B. ovāda°.³ A. tasaratantuko aparopito.⁴ B. tassā. A. om.⁵ B. a. ti.⁶ B. sīghaṇ. A. sīgham eva.⁷ B. vāsaṇ°, al.⁸ B. vatṭhe°, al. C^a. vatṭhe°. C. vaddhe° (so C^a. after).⁹ B. a. udāhu.¹⁰ B. a. pahareyya pi. A. a. pamāreyyāpi.¹¹ B. adaṇsu.¹² B. A. nisīdi.¹³ B. a. pi. S. A. a. pana.¹⁴ B. °nte ṭhatvā.¹⁵ B. aṭṭhāsi.¹⁶ B. olokitakār°.¹⁷ B. a. majjhe. A. °yaṇ °yaṇ.¹⁸ S. mama āg°. C. C^a. mama ga°.

Satthu santikaṃ agamāsī. ‘Kasmā pana taṃ¹ Satthā olokesī’ ti? Evaṃ kir’ assa ahosi: ‘esā etto² gacchamānā puthujjanakālakiriyaṃ katvā aniyatagatikā bhavissati, mama santikaṃ āgantvā gacchamānā pana³ sotāpattiṃ phalaṃ patvā niyatagatikā hutvā Tusitavimāne nibbattissatī’ ti. Tassā⁴ kira taṃ divasaṃ maraṇato mutti nāma natthi. Sā olokitasaññāṇen’ eva Satthāraṃ upasaṃkamitvā chabbannānaṃ raṃsīnaṃ⁵ antaraṃ pavisitvā vanditvā ekamantam atthāsī, tathārūpāya⁶ parisāya majjhe nisīditvā tuṇhībhūtaṃ Satthāraṃ vanditvā tṭhitakkhaṇe yeva taṃ āha: ‘kumārike kuto āgacchasi’⁷ ti. ‘Na jānāmi bhante’ ti. ‘Kattha gamissasi’⁸ ti. ‘Na jānāmi bhante’ ti. ‘Na jānāsī’ ti. ‘Jānāmi bhante’ ti. ‘Jānāsī’ ti.⁹ ‘Na jānāmi bhante’ ti. Iti naṃ Satthā cattāro pañhe pucchi, mahājano ujjhāyi: ‘hambho passatha, ayaṃ pesakāradhītā Sammāsambuddhena saddhiṃ icchiticchitaṃ kathesi, kin nu kho¹⁰ nāma imāya “kuto āgacchasi” ti vutte “pesakāragehato” ti vattabbaṃ, “kahaṃ gacchasi” ti vutte “pesakārasālan” ti vattabbaṃ siyā’ ti. Satthā mahājanaṃ nissaddaṃ katvā ‘kumārike tvaṃ “kuto āgacchasi”¹¹ ti vutte kasmā “na jānāmi” ti vadesī’ ti pucchi. ‘Bhante tumhe mama pesakāragehato āgatabhāvaṃ jānātha, “kuto āgacchasi” ti pucchantā pana “kuto āgantvā idha nibbattāsī” ti pucchatha, ahaṃ pana na jānāmi kuto¹² āgantvā idha¹³ nibbatt’ amhī’ ti. Ath’ assā¹⁴ Satthā ‘sādhū sādhū kumārike mayā pucchitapañho va¹⁵ tayā vissajjito’ ti¹⁶

¹ B. naṃ.² B. a. va.³ B. om.⁴ B. tassa.⁵ B. chabbannāraṃsi°.⁶ B. Satthā evarūpāya.⁷ S. āgatāsī, al.⁸ C. C^a. °tī.⁹ C. om. jānāmi . . . jānāsī ti.¹⁰ B. nanu for kin nu kho. A. a. na after nāma.¹¹ B. āgato ’sī.¹² B. kutoci.¹³ B. a. pana.¹⁴ C. C^a. om. ath’ assā. S. om. Satthā.¹⁵ B. om.¹⁶ K. B. a. paṭhamayaṃ.

sādhukāraṇ datvā uttarim pi pucchi: “kattha gamissasī” ti¹ puṭṭhā kasmā “na jānāmī” ti vadesī’ ti. ‘Bhante tumhe² “tasarapacchiṇ gahetvā pesakārasālaṇ gacchasi”³ ti jānātha, “ito pana⁴ gantvā kattha nibbattissasī”⁵ ti pucchatha, ahañ ca ito cutā na jānāmi kattha gantvā nibbattissāmī’ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito’ ti dutiyam pi⁶ sādhu-kāraṇ datvā uttariṇ⁷ pucchi: ‘atha kasmā “na jānāsī” ti puṭṭhā⁸ “jānāmī” ti vadesī’⁹ ti. ‘Bhante mama maraṇabhāvaṇ¹⁰ jānāmi,¹¹ tasmā evaṃ¹² avadin’¹³ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito’ ti tatiyaṇ pi¹⁴ sādhu-kāraṇ datvā uttarim pi¹⁵ pucchi: ‘atha kasmā “jānāsī” ti vutte¹⁶ “na jānāmī”¹⁷ ti vadesī’ ti. ‘Mama¹⁸ maraṇabhāvam eva ahaṇ jānāmi bhante, mama “rattiy-divaṇpubbaṇhādisu¹⁹ pana asukakāle nāma marissāmī” ti na jānāmi, tasmā evaṇ vadesin’²⁰ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapucchitapañhā²¹ yeva tayā kathitā’²² ti catutthaṇ sādhu-kāraṇ datvā parisāṇ āmantesi:²³ ‘ettakaṇ nāma tumhe²⁴ imāya kathitaṇ na jānātha²⁵ kevalaṇ ujjhāyath’²⁶ eva, yesañ hi paññācakkhu natthi te andhā

¹ K. B. a. puna.² K. B. a. maṇ.³ B. gacchissasī. S. °atī. K. °antiṇ, om. ti.⁴ B. om. K. a. cuttā.⁵ B. C. C^a. °ssatī.⁶ B. om.⁷ B. a. pi.⁸ B. vutte.⁹ B. °asī.¹⁰ K. °m eva ahaṇ.¹¹ B. mar° jān° bhante ti.¹² C. C^a. om.¹³ C. C^a. K. B. A. vademī.¹⁴ A. om. ta° pi.¹⁵ K. om.¹⁶ K. B. puṭṭhā.¹⁷ B. °sī.¹⁸ K. B. S. om.¹⁹ B. rattidiva°. S. °diva°.²⁰ K. B. vademī.²¹ B. om. one pu°. B. °pañho. K. °paṇho. C. C^a. °pañhe.²² K. °ito. C. C^a. °ite. B. vissajjito.²³ K. B. °etvā. A. S. ettakā for °aṇ.²⁴ C. C^a. om.²⁵ B. a. tumhe. B. °ant’. K. °ith’.

eva,¹ yesaṇ paññācakkhu atthi te eva cakkhumanto² ti vatvā imaṇ gātham āha :

174. 'Andhabhūto³ ayaṇ loko tanuk' ettha vipassati,
sakunto⁴ jālamutto va appo saggāya⁵ gacchati⁶ ti.

Tattha ayaṇ loko ti ayaṇ lokiyamahājano paññācakkhuno abhāvena⁷ andhabhūto. Tanuk' etthā ti tanuko ettha na bahuko⁸ aniccādivasena vipassati.⁹ Jālamutto vā ti yathā chekena sākuṇikena jālena¹⁰ ottharivā gayhamānakesu¹¹ vaṭṭakesu kocid eva jālato muccati sesā antojālam eva pavisanti,¹² tathā Mārajālena¹³ otthātesu¹⁴ sattesu bahū¹⁵ apāyagāmino honti, appo kocid eva satto saggāya gacchati¹⁶ sugatiṇ vā nibbānaṇ vā pāpuṇāti¹⁷ ti attho.

Desanāvasāne sā kumārikā sotāpattiphale patitṭhahi, mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣi ti.¹⁸

Sāpi tasarapacchiṇ gahetvā, pitu santikaṇ agamāsi. So¹⁹ nisinnako va niddāyi, tassā²⁰ asallakkhetvā²¹ va tasarapacchiṇ upanāmentiyā tasarapacchi vemakoṭiyaṇ paṭihaññitvā saddaṇ kurumānā pati. So pabujjhivā²² gahitanimitten' eva vemaṇ²³ ākaḍḍhi,²⁴ vemakoṭi²⁵ gantvā

¹ K. yeva.

² C. Ca. °ntā.

³ B. andhi°.

⁴ K. B. sakuno.

⁵ C. Ca. S. appossaggāya.

⁶ C. Ca. °sī.

⁷ B. andhabhāvena *for* pa° abh°.

⁸ F. K. bahujano. B. jano *for* na ba°.

⁹ F. a. sakunto.

¹⁰ C. Ca. jāle. S. jālaṇ.

¹¹ K. °nesu. B. gaṇhamānesu.

¹² K. paviss°.

¹³ B. maraṇa°.

¹⁴ K. ottharivā tesu.

¹⁵ B. a. janā.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. pāpuṇināti.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. S. A. a. pi.

²⁰ K. a. taṇ.

²¹ B. °itvā.

²² B. a. va.

²³ K. vemakoṭiṇ. S. tasaraṇ.

²⁴ K. kaḍḍhi. B. saṇka°.

²⁵ B. °iyaṇ.

taṇ¹ kumārikaṇ ure pahari. Sā tatth' eva kālaṇ katvā pati.² Ath' assā pitā patitaṇ³ olokeno sakalasarirena lohitamakkhitenā⁴ mataṇ addasa. Ath' assa⁵ mahāsoko uppajji, so 'na me sokaṇ añño nibbāpetuṇ sakkhissatī' ti rodanto Satthu santikaṇ gantvā tam atthaṇ ārocetvā 'bhante sokaṇ me nibbāpethā' ti āha. Satthā taṇ samassāsetvā 'mā soci, anamataggasmiṇ⁶ hi saṅsāre tava evam eva dhītu maraṇakāle paggharitaṇ⁷ assu catunnaṇ samuddānaṇ⁸ udakato adhikataran' ti vatvā anamatagga-kathaṇ⁹ kathesi. So tanubhūtasoko Satthāraṇ pabbajjaṇ yācitvā laddhapabbajjūpasampado¹⁰ na cirass' eva arahattaṇ pāpuni.

Pesakāradhītāya¹¹ vatthu.

8. TIṆSABHIKKHUVATTHU.

Haṇṣā ādiccapathe¹² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto tiṇsa bhikkhū sandhāya¹³ kathesi.

Ekasmiṇ hi divase tiṇsamattā disāvāsikā bhikkhū Satthāraṇ upasaṅkamaṇsu. Ānandatthero Satthu vattakaraṇavelāya āgantvā te bhikkhū disvā 'Satthārā¹⁴ imehi saddhiṇ paṭisanthāre kate vattaṇ karissāmī' ti dvāra-

¹ B. *om.*

² C. S. papatā. Ca. *first* pāpāta. A. papāta. K. B. Tusitabhavane nibbatti.

³ K. B. S. taṇ. A. naṇ.

⁴ K. B. S. A. a. patitvā.

⁵ K. assā.

⁶ K. anammattaggasmiṇ.

⁷ B. °ita°. A. assuṇ *for* assu.

⁸ K. B. mahāsa°.

⁹ K. °suttaṇ.

¹⁰ B. laddhūpa°.

¹¹ K. °dhītā°. B. °dhītu°, *and* a. sattamaṇ.

¹² K. ā. yanti.

¹³ B. K. *corr.* ārabha (K. *had* sandhāya).

¹⁴ S. Satthari. C. Ca. Satthā.

koṭṭhake aṭṭhāsi. Satthāpi tehi saddhiṇ paṭisanthāraṇ
katvā tesañ sārāṇiyadhammakathaṇ¹ kathesi. Taṇ sutvā
te sabbe pi arahattaṇ patvā uppatitvā² ākāseṇa agamaṇsu.
Ānandatthero tesu cirāyantesu Satthāraṇ upasaṇkamitvā
'bhante idha³ tiṇṣamattā bhikkhū āgatā, te kahan'⁴ ti.
'Gatā Ānandā' ti. 'Katarena maggena bhante' ti.
'Ākāseṇa Ānandā'⁵ ti. 'Kiṇ pana bhante khīṇāsavā' ti.
'Āma Ānanda mama santike dhammaṇ sutvā arahattaṇ
pattā' ti. Tasmiṇ pana khaṇe ākāseṇa haṇsā⁶ gamiṇsu.⁷
Satthā 'yassa kho⁸ Ānanda cattāro iddhipādā subhāvitā,
so haṇso⁹ viya ākāseṇa gacchatī' ti vatvā imaṇ gātham
āha :

175. 'Haṇsā ādiccapathe yanti, ākāse yanti iddhiyā
nīyanti dhīrā lokamhā jetvā Māraṇ savāhanan' ti.

Tass' attho : ime haṇsā ādiccapathe ākāseṇa¹⁰
gacchanti, yesaṇ pana¹¹ iddhipādā subhāvitā te pi ākāse
yanti iddhiyā, dhīrāpi paṇḍitā savāhanaṇ Māraṇ
jetvā¹² imamhā vaṭṭalokā nīyanti nissaranti¹³ nibbānaṇ
pāpunantī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.
Tiṇṣabhikkhūnaṇ vatthu.¹⁴

¹ B. °dhammaṇ. K. °yaṇ dha°.

² B. om.

³ B. idān' eva.

⁴ B. kuhin.

⁵ B. °nān°

⁶ K. haṇsā va āk°.

⁷ B. āg°.

⁸ B. a. pan'.

⁹ K. S. haṇsā.

¹⁰ K. B. °se.

¹¹ B. om.

¹² K. a. jinitvā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. disāvāsikabhikkhuṇ vatthuṇ. B. °uvatthu and a.
aṭṭhamaṇ.

9. CIÑCAMĀṆAVIKAVATTHU.*

Ekaṃ dhamman¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Ciñcamāṇavikaṃ ārabba kathesi.

Paṭhamabodhiyaṃ hi Dasabalassa puthubhūtesu sāva-kesu aparimāṇesu² devamanussesu ariyabhūmiṃ okkan-tesu³ patthaṭe⁴ guṇasamudaye⁵ mahālābhasakkāro uda-pādi, titthiyā suriyuggame⁶ khajjopanakasadisā⁷ ahesuṃ, batalābhasakkārā. Te antaravīthiyaṃ thatvā 'kiṃ samaṇo Gotamo buddho mayam pi buddhā, kiṃ tass' eva dinnāṃ mahapphalaṃ amhākam pi dinnāṃ mahapphalaṃ eva, amhākam pi detha karoṭhā'⁸ ti evaṃ manusse viññā-pentāpi⁹ lābhasakkāraṃ alabhitvā raho sannipatitvā 'kena nu kho upāyena samaṇassa Gotamassa manussānaṃ antare avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāraṃ nāseyyāmā'¹⁰ ti cinta-yiṇsu.¹⁰ Tadā Sāvattiyaṃ Ciñcamāṇavikā nāma ekā paribbājikā uttamarūpadharā sobhaggappattā devaccharā viya, tassā¹¹ sarirato raṇsiyo niccharanti. Ath' eko khara-mantī¹² evam āha: 'Ciñcamāṇavikaṃ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāraṃ nāseyyāmā'¹³ ti. Te 'atth' eso upāyo' ti sampatiṇṇhimsu. Atha sāvattiyaṃ gantvā vanditvā atthāsi, titthiyā tāya saddhiṃ na kathesuṃ. Sā 'ko nu kho me dōso' ti yāvattiyaṃ 'vandāmi ayyā' ti vatvā, 'ayyā ko nu kho me dōso' ti,¹⁴ 'kiṃ mayā saddhiṃ na kathethā' ti āha. 'Bhagini samaṇaṃ Gotamaṃ amhe vihetṭhayantaṃ¹⁵ hata-

* Cf. F. J. iv. 187, Hardy, Manual, p. 284.

¹ K. a. patitassā.

² B. appamāṇesu.

³ K. a. Satthu.

⁴ K. °tesu. B. °ṭa°.

⁵ K. °yesu.

⁶ K. suriyagamane.

⁷ K. khajo°. Kern, Buddh. i. 194 corr. khajjotanaka°.

S. khajjotapāṇaka°.

⁸ S. sakkar°.

⁹ S. B. °nto pi.

¹⁰ J. mantayiyiṇsu.

¹¹ K. yassā. B. assā.

¹² C. ath' ekhora°. Ca. corr. eko ra°.

¹³ B. °yyāmā.

¹⁴ K. B. S. om.

¹⁵ J. K. °entaṃ. B. °esi.

lābhasakkāre katvā vicarantaṃ na jānāsī' ti. 'Na jānāmi ayyā' ti, 'kiṃ paṇ' ettha mayā kattabban' ti. 'Sace tvaṃ bhagini amhākaṃ sukhā icchasi attānaṃ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāraṃ nāsehi' ti. Sā 'sādhū ayyā mayh'¹ eso² bhāro, mā cintayitthā' ti vatvā pakkamitvā itthimāyāsu³ kusalatāya tato paṭṭhāya Sāvattvivāsinaṃ dhammakathaṃ sutvā Jetavanā⁴ nikkhamanasamaye indagopakavaṇṇaṃ⁵ paṇaṃ pārupitvā⁶ gandhamālādihatthā Jetavanābhimukhī gacchati,⁷ 'imāya velāya kuhiṃ gacchasi' ti ca⁸ vutte,⁹ 'kiṃ tumhākaṃ mama gamanaṭṭhānenā' ti vatvā Jetavanasaṃīpe titthiyārāme vasitvā pāto va 'aggavandanaṃ vandissāmā' ti nagarā nikkhamante upāsakajane Jetavanantovutthā¹⁰ viya hutvā nagaraṃ pavasanti¹¹ 'kuhiṃ vutthāsī' ti vutte, 'kiṃ tumhākaṃ mama vutthaṭṭhānenā'¹² ti vatvā māsaddhamāsaccayena¹³ pucchiamānā¹⁴ 'Jetavane¹⁵ samaṇena Gotamena saddhiṃ ekagandhakūṭiyā vutth' amhī' ti¹⁶ puthujjanānaṃ 'saccaṃ nu kho etaṃ no' ti kaṅkhaṃ uppādetvā¹⁷ temāsacatumāsaccayena pilotikāhi udaraṃ veṭhetvā¹⁸ gabbhinivaṇṇaṃ dassetvā upari ratta-paṇaṃ pārupitvā¹⁹ 'samaṇaṃ Gotamaṃ paṭicca gabbho uppanno' ti andhabāle gāhāpetvā²⁰ aṭṭhanavamāsaccayena udare dārumaṇḍalikaṃ²¹ bandhitvā upari paṇaṃ²² pāru-

¹ F. mayham ev'. K. mayham eva. B. mayhaṃ v'.

² K. so.

³ F. °māyā°. B. °māyāya°.

⁴ K. °nenā.

⁵ K. °gopakka°.

⁶ K. °ppetvā.

⁷ K. °anti.

⁸ K. B. om.

⁹ B. vuttā.

¹⁰ F. K. J. °vane vu°.

¹¹ S. °ati.

¹² K. vutṭhānenā.

¹³ B. sā addha°. K. māsaddhi°.

¹⁴ Ca. pucchamānā. C. pucchā°.

¹⁵ C Ca. °naṃ.

¹⁶ K. a. vatvā.

¹⁷ B. a. ca.

¹⁸ K. vedh°.

¹⁹ K. pārupp°.

²⁰ B. saddahāpetvā.

²¹ J. °laṇ.

²² J. rattap°.

pitvā hatthapādapitṭhiyo gohanukena koṭṭāpetvā ussade¹ dassetvā kilantindriyā² hutvā sāyaṇhasamaye Tathāgate alaṅkatadhammāsane nisīditvā dhammaṇ desente dhammasabhaṇ³ gantvā Tathāgatassa purato ṭhatvā ‘mahāsamaṇa mahājanassa tāva dhammaṇ desesi, madhuro te saddo, suphassitaṇ⁴ dantāvaraṇaṇ, ahaṇ pana taṇ paṭicca gabbhaṇ labhitvā paripuṇṇagabbhā jātā, n’ eva me sūtigharaṇ⁵ vijānāsi⁶ na⁷ sappitelādīni, sayāṇ akaronto⁸ upatthā-kānam⁹ pi aññatarāṇ Kosalarājānaṇ vā¹⁰ Anāthapiṇḍikaṇ vā Visākhaṇ vā mahāupāsikaṇ¹¹ “imissā mānavikāya¹² kattabbayuttakaṇ karohī” ti na vadesi,¹³ abhiramituṇ yeva¹⁴ jānāsi, gabbhaparihāraṇ na jānāsi’ ti gūthapiṇḍaṇ gahetvā candamaṇḍalaṇ dūsetuṇ vāyamantī viya parisamajjhe Tathāgataṇ akkosi. Tathāgato dhammakathaṇ ṭhapetvā¹⁵ sīho viya abhinadanto¹⁶ ‘bhagini tayā kathitassa tathabhāvaṇ vā vitathabhāvaṇ vā ahañ c’ eva¹⁷ tvañ ca jānāma’ ti āha. ‘Āma mahāsamaṇa tayā ca mayā ca ñātabhāvaṇ ke taṇ jānanti’¹⁸ ti. Tasmiṇ khaṇe Sakkassa āsanaṇ¹⁹ uṇhākāraṇ dassesi, so āvajjamāno ‘Ciñcamāṇavikā Tathāgataṇ abhūtena akkosati’ ti ñatvā ‘idaṇ vatthuṇ sodhessāmī’ ti catūhi devaputtehi saddhiṇ āgami.²⁰ Devaputtā mūsikapotaḥ²¹ hutvā dārumaṇḍalikassa bandhanarajjuke ekappahāren’ eva chindiṇsu, pārutapaṭaṇ²² vāto ukkhipi, dārumaṇḍalikaṇ²² patamānaṇ tassā pādapitṭhiyaṇ

¹ B. udare.² J. a. ti.³ B. āyaṇ.⁴ K. B. saṇphussitaṇ.⁵ K. passūti°.⁶ J. K. B. jān°.⁷ S. om. B. a. va.⁸ K. kar°.⁹ B. upatṭhak°. J. upatṭhāyak°.¹⁰ K. C. C^a. S. om.¹¹ B. up° vā.¹² K. B. Ciñca°.¹³ C. C^a. om. na va°.¹⁴ K. eva. ¹⁵ K. kathetvā.¹⁶ F. C. C^a. S. °nandanto.¹⁷ B. aham eva ca. C. C^a. aham eva.¹⁸ So S. B.; F. K. °bhāven’ etaṇ jātān. J. °en’ ev’ etaṇ jātān ti. C. C^a. jātān ti.¹⁹ B. bhavanaṇ.²⁰ B. agamāsi.²¹ K. pārupana°.²² B. °laṇ.

pati, ubho aggapādā chijjiṇsu,¹ manussā 'dhī² kālakaṇṇī Sammāsambuddhaṇ akkosatī' ti sīse khelaṇ pātetvā leḍḍu-daṇḍādihaṭṭhā³ Jetavanā nīhariṇsu. Ath' assā Tathā-gatassa cakkhupathaṇ atikkantakāle mahāpaṭṭhavi bhijjitvā vivaraṇ adāsi, Avīcito jālā⁴ uṭṭhahi. Sā kuladattiyaṇ⁵ kambalaṇ pārupamānā⁶ viya gantvā Avīcimhi nibbatti. Aññatitthiyānaṇ lābhasakkāro⁷ parihāyi, Dasabalassa bhiyyosomattāya vaḍḍhi.

Punadivase dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutṭhāpesuṇ : 'āvuso Ciñcamāṇavikā evaṇ ulāraguṇaṇ⁸ aggadakkhineyyaṇ Sammāsambuddhaṇ abhūtena akkositvā mahāvināsaṇ pattā' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'imāya nāmā' ti vutte 'na bhikkhave idān' eva, pubbe p'esā maṇ abhūtena akkositvā vināsaṇ pattā⁹ yevā' ti vatvā :

'Nādaṭṭhā¹⁰ parato¹¹ dosaṇ aṇuṇṭhulāni sabbaso issaro¹² paṇaye¹³ daṇḍaṇ sāmaṇ appaṭivekkhiyā' ¹⁴ ti¹⁵

imaṇ Dvādasanipāte Mahāpadumajātaṇ vitthāretvā kathesi. Tadā kir' esā Mahāpadumakumārassa bodhisattassa mātu sapatti¹⁶ rañño aggamaheśi hutvā mahā-sattaṇ asaddhammena nimantetvā tassa manaṇ alabhitvā attanā va attani vippakāraṇ katvā gilānālayaṇ dassetvā 'tava putto maṇ aniechantiṇ¹⁷ imaṇ vippakāraṇ pāpesi'

¹ C. C^a. S. chind°. J. uechind°. K. B. bhijjiṇsu.

² J. om. K. B. pi.

³ K. °daṇḍahatthā.

⁴ K. aggijā°.

⁵ Kern, Buddh. i. 198 corr. °ṭṭattiya°.

⁶ K. °rumpiya°. B. °rupiya°.

⁷ K. corr. a. ati°.

⁸ K. olāra°.

⁹ B. patto.

¹⁰ B. nādiṭṭhā. K. na disvā.

¹¹ K. pūrato.

¹² S. a. na.

¹³ K. °yo.

¹⁴ K. °pekkhiyā.

¹⁵ F. J. iv. 192.

¹⁶ B. °ikā. K. sapati.

¹⁷ K. °ntaṇ.

ti rañño ārocesi. Rājā kuddho mahāsattaṇ corapapāte khipi. Atha naṇ pabbatakucchiyaṇ adhivatthā devatā paṭiggahetvā nāgarājassa phaṇagabbhe paṭiṭṭhāpesi.¹ Nāgarājā taṇ nāgabHAVANAṇ netvā upaḍḍharajjena sam-mānesi. So tattha saṇvaccharaṇ vasitvā pabbajitukāmo Himavantapadesaṇ āgantvā¹ pabbajitvā jhānābhīññaṇ³ nibbattesi. Ath naṇ eko vanacarako⁴ disvā rañño ārocesi, rājā tassa santikaṇ gantvā katapaṭisanthāro sabbaṇ taṇ⁵ pavattiṇ ñatvā mahāsattaṇ rajjena nimantetvā, tena 'mayhaṇ rajjena kiccaṇ natthi, tvaṇ pana dasa rāja-dhamme akopetvā agatigamaṇaṇ pahāya dhammena rajjaṇ kārehī' ti ovaḍito⁶ utthāyāsanaṇ roditvā nagaṇaṇ gacchanto antarāmagge amacce pucchi: 'ahaṇ kaṇ⁷ nissāya evaṇ ācārasampannaṇa⁸ viyogaṇ patto' ti. 'Aggamahesiṇ⁹ devā' ti. Rājā naṇ uddhapādaṇ¹⁰ gahetvā corapapāte khipāpetvā nagaṇaṇ pavisitvā dhammena rajjaṇ kāresi. Tadā Mahāpadumakumāro mahāsatto āhosi,¹¹ mātu sapatti¹² Ciñcamāṇavikā' ti.

Satthā imaṇ atthaṇ pakāsetvā 'bhikkhave ekadhammaṇ¹³ hi saccavacanaṇ pahāya musāvāde paṭiṭṭhitāṇaṇ vissatṭhapaṇalokaṇaṇ¹⁴ akattabbaṇ¹⁵ pāpakammaṇ nāma natthi' ti vatvā imaṇ gātham āha:

176. 'Ekaṇ dhammaṇ atitassa musāvādissa¹⁶ jantuno vitinṇapaṇalokassa natthi pāpaṇ akāriyaṇ' ti.

Tattha ekaṇ dhammaṇ ti saccāṇ. Musāvādissa¹⁷ ti yassa dasasu vacanesu ekam pi saccāṇ natthi evarūpassa

¹ K. ṭhapesi.

³ K. °ññāni. B. °ññāyo.

⁶ K. om.

⁷ So B. Others kiṇ.

⁹ B. °iyā.

¹¹ K. a. rājā Ānando.

¹² K. sapati, a. itthi.

¹⁴ K. vitinṇa°.

¹⁶ K. °dassa.

² S. ga°. B. patvā.

⁴ B. °iko.

⁶ B. °anto.

⁸ K. B. a. puttena.

¹⁰ K. B. uddhaṇ pā°.

¹³ S. B. ekaṇ dha°.

¹⁵ B. °bba°.

¹⁷ K. °dasā.

musāvādino. Vitiṇṇaparalokassā ti vissatṭhaparalokassa, evarūpo hi manussasampattiṃ devalokasampattiṃ¹ avasāne nibbānasampattin ti² imā tisso³ sampattiyo na passati, natthi pāpaṇ ti tassa evarūpassa 'imaṃ⁴ nāma pāpaṇ akattabban' ti natthi.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Ciñcamānavikāya vatthu.⁵

10. ASADISADĀNAVATTHU.*

Na ve kadariyā⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto asadisadānaṃ ārabba kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye Satthā carikaṃ caritvā pañca-bhikkhusataparivāro⁷ Jetavanaṃ pāvīsi. Rājā vihāraṃ gantvā Satthāraṃ nimantetvā punadivase āgantukadānaṃ sajjetvā 'dānaṃ me passantū'⁸ ti nāgare pakkosi. Nāgarā āgantvā rañño dānaṃ disvā punadivase Satthāraṃ nimantetvā dānaṃ sajjetvā 'amhākam pi⁹ dānaṃ¹⁰ passantū' ti rañño pahīṇisū. Rājā¹¹ tesāṃ dānaṃ disvā 'imehi mama dānato uttaritaraṃ kattaṃ, puna dānaṃ karissāmī' ti punadivase pi dānaṃ sajjesi, nāgarāpi taṃ disvā punadivase¹² sajjayiṇisū ti, evaṃ n'eva rājā nāgare parājetuṃ sakkoti

¹ K. devasa°.

² C. C^a. om.

³ B. a. pi.

⁴ K. idaṃ.

⁵ K. °kāravatthu. B. °kāvatthu, and a. navamaṃ. For addition in K. see Appendix.

* Cf. Sumaṅgala on the Dīgha-Mahāgovindasuttanta. Hardy, Manual, p. 297.

⁶ K. a. devalokaṃ vajjantī.

⁷ K. B. pañcasatabhikkhu°.

⁸ C. C^a. S. °atū.

⁹ K. om.

¹⁰ K. S. a. devo. B. a. deva.

¹¹ K. a. gantvā.

¹² K. a. dānaṃ.

na¹ nāgarā rājānaṃ.² Atha chaṭṭhavāre³ nāgarā sata-
 guṇaṃ sahaṣṣaguṇaṃ vaddhetvā yathā na sakkā hoti 'idaṃ
 nāma idaṃ nāma⁴ imesaṃ dāne⁵ natthi' ti vattuṃ, evaṃ
 dānaṃ sajjayaṃsu. Rājā taṃ⁶ disvā 'sacāhaṃ⁷ imesaṃ
 dānato uttaritarāṃ kātuṃ na sakkhissāmi, kiṃ me jīvitenā'⁸
 ti upāyaṃ cintento nipajji. Atha naṃ Mallikā devī upa-
 saṅkamitvā 'kasmā mahārāja evaṃ nipanno 'si, kena te
 indriyāni kilantāni viyā' ti pucchi. Rājā āha: 'na⁹ tvaṃ
 devī jānāsī' ti. 'Na jānāmi devā' ti. So tassā tam
 atthaṃ ārocesi. Atha naṃ Mallikā āha:¹⁰ 'deva mā
 cintayi, kahaṃ¹¹ tayā paṭhavissaro rājā nāgarehi parā-
 jiyamāno diṭṭhapubbo vā sutapubbo vā, ahaṃ te dānaṃ¹²
 saṃvidahissāmi' ti iti 'ssā¹³ asadisadānaṃ saṃvidahitu-
 kāmātāya evaṃ vatvā, 'mahārāja sālakalyāṇipadarehi
 pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ antoāvaṭṭe nisīdanamaṇḍapaṃ
 kārehi, sesā bahiāvaṭṭe nisīdissanti, pañcasetacchattasatāni
 kārehi, tāni gahetvā pañcasatā hatthi¹⁴ pañcannaṃ bhikkhu-
 satānaṃ matthake dhārayamānā¹⁵ ṭhassanti, aṭṭha vā dasa
 va rattasuvannaṇānvāyo¹⁶ kārehi, tā maṇḍapamajjihe bha-
 vissanti, dvinnaṃ dvinnaṃ bhikkhūnaṃ antare ekekā
 khattiyadhītā nisīditvā gandhe piṇsissati,¹⁷ ekekā khattiya-
 dhītā vijaniṃ ādāya dve dve¹⁸ bhikkhū vijayamānā¹⁹
 ṭhassati,²⁰ sesā khattiyadhītaro piṇse piṇse²¹ gandhe

¹ S. sakkonti. C. Ca. om.

² K. a. sakkonti.

³ B. S. °e vāre.

⁴ S. B. once.

⁵ K. °naṃ.

⁶ S. naṃ. K. a. dānaṃ.

⁷ C. Ca. S. svāhaṃ.

⁸ K. vijitenā.

⁹ C. Ca. om. K. B. a. dāni.

¹⁰ C. Ca. om.

¹¹ K. kuhiṃ. B. kathaṃ.

¹² C. Ca. °na°. B. a. sī.

¹³ B. om. iti 'ssā.

¹⁴ Ca. om.

¹⁵ B. °iya°.

¹⁶ K. rajata°.

¹⁷ B. pisi°.

¹⁸ C. Ca. om. one.

¹⁹ K. vijīya° (and a. va). B. vijamānā.

²⁰ B. C. Ca. °nti.

²¹ K. piṭṭe piṭṭhe. B. pise pise.

haritvā¹ suvaṇṇanāvāsu pakkhipissanti, tāsu ekaccā khattiyadhītarō niluppalakalāpe gahetvā suvaṇṇanāvāsu khittagandhe² āloletvā vāsaṃ gaṇhāpessanti,³ nāgarānaṃ hi n'eva khattiyadhītarō⁴ na setacchattāni na⁵ hatthino,⁶ imehi kāraṇehi⁷ nāgarā parājissanti, evaṃ karohi mahārājā' ti. Rājā 'sādhū devī kalyāṇaṃ te kathitaṇ' ti tāya kathitanīyāmena⁸ sabbaṃ kāresi, ekassa pana bhikkhuno⁹ hatthī na ppahosi.¹⁰ Atha rājā Mallikaṃ āha : 'bhadde ekassa bhikkhuno eko hatthī nappahoti,¹¹ kiṃ karissāmī' ti. 'Kiṃ kathetha¹² deva, pañca hatthisatāni natthī' ti. 'Atthi devī,¹³ avasesā pana dutṭhahatthī,¹⁴ te bhikkhū disvā¹⁵ verambhavātā¹⁶ viya caṇḍā hontī' ti. 'Deva ahaṃ ekassa dutṭhahatthipotakassa chattaṃ gahetvā tiṭṭhana-tṭhānaṃ¹⁷ jānāmī' ti. 'Kattha naṃ tṭhapessāmā' ti 'Ayyassa Aṅgulimālatherassa santike' ti. Rājā tathā kāresi. Hatthipoto¹⁸ vāladhiṃ antarasatthimhi pakkhipitvā ubho kaṇṇe pādetva akkhīni nimmīletvā¹⁹ atṭhāsi. Mahājano 'evarūpassa nāma caṇḍahatthino ayam ākāro'²⁰ ti²¹ hatthim eva olokesi. Rājā²² Buddhapamukkaṃ bhikkhusaṅgaṃ parivisitvā Satthāraṃ vanditvā 'bhante yaṃ²³ imasmiṃ dānagge kappiyabhaṇḍaṃ vā akappiya-bhaṇḍaṃ vā sabbaṃ taṃ²⁴ tumhākaṃ eva dammī' ti āha.

¹ K. āh°.² K. *corr.* pakhi°.³ K. gāhāp°. B. ganāp°.⁴ K. B. a. atthi.⁵ B. om.⁶ B. °iyo.⁷ K. kar°.⁸ K. °en' eva.⁹ K. B. a. eko.¹⁰ K. B. °ti.¹¹ C. C^a. S. °si.¹² K. B. om.¹³ B. a. ti.¹⁴ K. B. °ino.¹⁵ K. B. a. va.¹⁶ C. C^a. va.¹⁷ B. tiṭṭhatṭhānaṃ.¹⁸ K. B. °potako.¹⁹ B. °itvā.²⁰ K. a. āyasmā Aṅgulimālathero karoti.²¹ K. a. therassa settachatta°. B. abhayaṃ karoti hatthi me for a° āk° ti ha° eva.²² K. a. pañītenāhārena.²³ B. mayhaṃ.²⁴ B. om.

Tasmiṃ kho¹ pana dāne ekadivasen' eva pariccattan cuddasakoṭidhanan' hoti. Satthu pana setacchattan' nisīdanapallaṅko ādhārako pādapiṭhikā² ti cattāri anagghān' eva. Puna evarūpan' katvā buddhānan' dānan'³ nāma dātuṃ samattho nāma⁴ nāhosi, ten' eva taṃ⁵ 'asadisa-dānan' ti paññāyi. Taṃ kira sabbabuddhānan' ekavāraṃ hoti yeva,⁶ sabbesaṇ' ca⁷ itthi yeva⁸ saṃvidahati.

Raṇṇo pana Kālo ca Junho cā ti dve amaccā ahesuṃ. Tesu Kālo cintesi: 'aho rājakulassa parihāni, ekadivasen' eva cuddasakoṭidhanan' vayan'⁹ gacchati, ime imaṃ dānan' bhuñjitvā gantvā nipannā niddāyissanti, aho natthāṃ rājakulan' ti. Junho cintesi: 'aho raṇṇo dānan',¹⁰ na hi sakkā rājabhāve aṭṭhitena evarūpan' dānan' dātuṃ, sabbasattānan' pattiṃ dentā¹¹ nāma natthi, ahaṃ¹² paṇ'¹³ idaṃ dānan' anumodāmi' ti. Satthu bhattakiccāvasāne rājā¹⁴ anumodanattāya pattaṃ gaṇhi. Satthā cintesi: 'raṇṇā mahoghaṃ pavattentena¹⁵ viya mahādānan' dinnan', asakkhi¹⁶ nu kho mahājano cittaṃ pasādetuṃ udāhu no' ti. So tesu amaccānan' citta-caran'¹⁷ ṇatvā 'sace raṇṇo dānassa anucchavikaṃ¹⁸ anumodanan' karissāmi,¹⁹ Kālassa sattadhā muddhā²⁰ phalissati, Junho sotāpatti-phale patiṭṭhahissati' ti ṇatvā Kāle anukampaṃ paṭicca evarūpan' dānan' datvā ṭhitassa raṇṇo catuppadikaṃ²¹ gātham eva vatvā²² utthāyāsanā vihāraṃ gato.

¹ B. om.

² K. °piṭhako. B. °piṭhakādi, om. ti.

³ B. om.

⁴ K. B. om.

⁵ K. ev' etaṃ.

⁶ K. a. Satthu ca.

⁷ S. pana.

⁸ C. C^a. om.

⁹ K. B. khayāṇ.

¹⁰ B. a. sudinnan.

¹¹ K. devatā. B. adanto.

¹² S. aho.

¹³ K. pana.

¹⁴ C. C^a. S. om.

¹⁵ K. apavattanena.

¹⁶ B. sakkhi.

¹⁷ K. cittavāraṇ.

¹⁸ B. dānanu°.

¹⁹ C. C^a. om. K. bhavissāmi.

²⁰ B. mu° sa°.

²¹ S. °ika°.

²² K. avatvā.

Bhikkhū Aṅgulimālaṇ¹ pucchisū : ‘kin nu kho āvuso duṭṭhahatthiṇṇaṇ chattaṇ dhāretvā² tṭhitaṇ disvā bhāyī³ ti.⁴ ‘Na bhāyiṇ⁵ āvuso’ ti. Te Satthāraṇ⁶ āhaṇsū : ‘Aṅgulimālo bhante aññaṇ vyākaroṭi’ ti. Satthā ‘na bhikkhave Aṅgulimālo bhāyati, khīṇāsavausabhānaṇ⁷ hi antare jeṭṭhakausabhā⁸ mama puttasaḍḍisā bhikkhū na bhāyanti’ ti vatvā Brāhmaṇavagge imaṇ⁹ gātham āha :

(423). ‘Usabhaṇ pavaraṇ vīraṇ¹⁰ mahesiṇ vijitāvinaṇ anejaṇ nahātakaṇ¹¹ buddhaṇ taṇ ahaṇ brūmi brāhmaṇan’ ti.

Rājāpi domanassappaṭṭo hutvā¹² ‘evarūpāya nāma parisāya¹³ dānaṇ datvā tṭhitaṇ mayhaṇ anucchavikaṇ anumodanaṇ akatvā gātham¹⁴ eva vatvā¹⁵ utṭhāya¹⁶ gato, mayā Satthu anucchavikaṇ dānaṇ akatvā ananucchavikaṇ kataṇ bhavissati, kappiyabhaṇḍaṇ adatvā akappiyabhaṇḍaṇ vā¹⁷ dinnāṇ bhavissati ti,¹⁸ ‘Satthārā me kupitena bhavitabbaṇ, yassa kassaci¹⁹ dānānurūpaṇ anumodanaṇ²⁰ kātuṇ vaṭṭati’ ti vihāraṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā etad avoca : ‘kin nu kho me bhante²¹ dātabbayuttakaṇ dānaṇ na dinnāṇ, udāhu dānānurupaṇ²² kappiyabhaṇḍaṇ²³ adatvā²⁴ akappiyabhaṇḍam eva dinnan’ ti.

¹ K. °lattheraṇ.

² C. C^a. gahetvā.

³ K. bhāyasi.

⁴ B. om.

⁵ K. bhāyāmi. B. bhāyi.

⁶ K. B. a. upasaṇkamitvā.

⁷ K. C. C^a. °vā u°.

⁸ K. °bhasaḍḍisā.

⁹ B. om.

¹⁰ B. dhīraṇ. K. dhirāṇ.

¹¹ K. ṇhā°. B. nhā°.

¹² B. om.

¹³ K. a. majjhe.

¹⁴ K. gāthāmatam.

¹⁵ K. B. a. Satthā.

¹⁶ K. B. °yāsanā.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ B. om.

¹⁹ B. evañ hi asadisadānaṇ nāma for ya° ka°.

²⁰ K. C. C^a. °pā °nā.

²¹ K. taṇ.

²² S. adān°.

²³ S. aka°.

²⁴ S. adatthā. C. C^a. S. om. ak° eva di°.

‘Kim etaṇ mahārājā’ ti. ‘Na me tumhehi dānānucchavikā anumodanā katā’ ti. ‘Mahārāja anucchavikam eva te dānaṇ dinnāṇ, etaṇ hi asadisadānaṇ nāma ekassa buddhassa ekavāram eva sakkā dātuṇ, puna evarūpaṇ nāma dānaṇ duddadan’¹ ti. ‘Atha kasmā me bhante dānānurūpaṇ anumodanaṇ na karitthā’ ti. ‘Parisāya asuddhattā mahārājā’ ti. ‘Ko nu kho bhante parisāya doso’ ti. Ath’ assa Satthā dvinnāṇ pi amaccānaṇ cittācāraṇ² ārocetvā Kāle anukampaṇ paṭicca anumodanāya akatabhāvaṇ ācikkhi. Rājā ‘saccaṇ kira te Kāla evaṇ cintitan’ ti pucchitvā, ‘saccan’ ti vutte, ‘tava santakaṇ agahetvā mama puttadārena³ saddhiṇ mayi attano santakaṇ dente tuyhaṇ⁴ kā pīlā, gaccha⁵ tvaṇ,⁶ mayā dinnāṇ taṇ dinnam eva hotu,⁷ ratthato pana me nikkhamā’ ti taṇ ratthā nīharitvā Junhaṇ pakkositvā,⁸ ‘saccaṇ kira te evaṇ cintitan’ ti pucchitvā,⁹ ‘saccan’ ti vutte, ‘sādhu mātula pasanno ‘smi, tvaṇ mama parijanaṇ¹⁰ gahetvā mayā dinnaniyāmen’ eva sattadivasāni dānaṇ dehī’ ti sattāhaṇ rajjaṇ niyyādetvā Satthāraṇ āha : ‘passatha bhante bālassa kāraṇaṇ,¹¹ mayā evaṇ dinne¹² dāne pahāram adāsi’ ti. Satthā ‘āma mahārāja bālā nāma parassa dānaṇ anabhinanditvā duggatiparāyanā honti, dhirā pana paresam pi dānaṇ anumoditvā saggaparāyanā evaṇ honti’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

177. ‘Na ve kadariyā devalokaṇ vajanti,
bālā have nappasaṇsanti dānaṇ,
dhiro ca¹³ dānaṇ anumodamāno
ten’ eva so hoti sukhī paratthā’ ti.

¹ K. dudinnaṇ.

³ K. B. °rehi.

⁵ K. kā hāni.

⁷ B. a. ti.

⁹ C. C^a. pucchi.

¹¹ B. kar°.

¹³ B. va.

² K. cittavāraṇ.

⁴ K. a. pi.

⁶ K. B. yaṇ. S. bho.

⁸ K. B. °sāpetvā.

¹⁰ K. rajaṇ.

¹² B. dinna°.

Tattha kadariyā ti thaddhamaccharino, bālā ti idha-lokaparalokaṇ¹ ajānanakā. Dhīro ti paṇḍito. Sukhī paratthā ti ten' eva so dānānumodanapuññaena paraloke dibbasampattiṇ anubhavamāno sukhi hotī ti.²

Desanāvasāne so³ Junho sotāpatti-phale patiṭṭhahi, sampattaparisaaya pi sātthikā desanā⁴ ahoṣī ti.⁵ Junho pi⁶ sotāpanno hutvā sattāhaṇ rañña dinnaniyāmen' eva dānaṇ adāsī ti.

Asadisadānassa vatthu.⁷

11. ANĀTHAPIṆḌIKAPUTTAKĀLAVATTHU.

Pathavyā⁸ ekarajjenā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kālaṇ nāma Anāthapiṇḍikassa puttaṇ ārabba kathesi.

So kira tathāvidhassa saddhāsampannassa seṭṭhino putto hutvā n' eva Satthu santikaṇ gantaṇ, na gehaṇ āgatakāle daṭṭhaṇ, na dhammaṇ sotaṇ, na saṅghassa veyyāvaccāṇ kātūṇ icchatī, pitarā 'mā evaṇ tātā karī' ti vutto tassa vacanaṇ na sunāti. Ath' assa pitā cintesi: 'ayaṇ⁹ evarūpaṇ diṭṭhiṇ gahetvā vicaranto Avīciparāyano bhavissati, na kho pana me¹⁰ taṇ patirūpaṇ yaṇ mayi passante mama putto nirayaṇ gaccheyya, imasmiṇ kho pana loke dhanadānena abhijjanakasatto¹¹ nāma natthi, dhanadānena¹² bhindissāmī'¹³ ti. Atha naṇ āha: 'tātā¹⁴ uposathiko hutvā vihāraṇ gantvā dhammaṇ sutvā ehi, kahāpaṇasataṇ

¹ K. °lokatthaṇ.

² B. om.

³ K. B. om.

⁴ K. dhammades°.

⁵ K. B. om.

⁶ K. om.

⁷ K. B. °navatthu (K. °uṇ). B. a. dasamaṇ.

⁸ K. B. °byā.

⁹ B. ahaṇ.

¹⁰ K. pan' eva. B. pan' etaṇ.

¹¹ C. C^a. bhi°.

¹² K. dhanena naṇ.

¹³ B. chi°.

¹⁴ K. om.

te¹ dassāmī' ti. 'Dassatha tāta' ti. 'Dassāmī puttā' ti. So yāvatiyaṇ paṭiññaṇ gahetvā uposathiko hutvā vihāraṇ agamāsi, dhammasavanena² pan' assa kiccaṇ natthi, yathāphāsukatthāne supitvā³ pāto va gehaṇ agamāsi. Ath' assa pitā 'putto me uposathiko ahosi, sīgham assa yāguādini āharathā' ti vatvā dāpesi. So 'kahāpaṇe⁴ agahetvā na bhuñjissāmī' ti āhaṭāhaṭaṇ⁵ paṭikkhipi.⁶ Ath' assa pitā pīlaṇ⁷ asahanto⁸ kahāpaṇabhaṇḍikaṇ⁹ dāpesi, so taṇ hatthena gahetvā va āhāraṇ paribhuñji. Atha naṇ punadivase seṭṭhī 'tāta kahāpaṇasahassaṇ te dassāmī, Satthu purato ṭhatvā ekaṇ dhammapadaṇ¹⁰ uggaṇhitvā āgaccheyyāsī' ti pesesi. So pi¹¹ vihāraṇ gantvā Satthu purato ṭhatvā¹² ekam eva padaṇ¹³ uggaṇhetvā¹⁴ palāyitukāmo ahosi. Ath' assa Satthā asallakkhaṇākāraṇ akāsi. So taṇ padaṇ asallakkhetvā 'uparipadaṇ uggaṇhissāmī'¹⁵ ti ṭhatvā¹⁶ assosi yeva. 'Uggaṇhissāmī' ti suṇantā va kira sakkaccaṇ suṇanti nāma, evaṇ ca kira¹⁷ suṇantānaṇ dhammo sotāpattimaggādayo deti. So pi 'uggaṇhissāmī' ti suṇāti, Satthāpi 'ssa asallakkhaṇākāraṇ¹⁸ karoti.¹⁹ So²⁰ 'uparipadaṇ uggaṇhissāmī'²¹ ti ṭhatvā²² suṇanto va²³ sotāpattiphale paṭiṭṭhāsī.²⁴ So punadivase Buddhapamukhena bhikkhusaṅghena saddhiṇ yeva Sāvattiyaṇ²⁵ pāvīsi. Mahāseṭṭhī taṇ disvā va²⁶

¹ B. *om.*² B. °ne.³ K. ṭhatvā. B. °nesu sayitvā.⁴ K. °naṇ.⁵ K. āhāraṇ.⁶ K. pakkipi.⁷ K. pīlitam.⁸ S. anicchanto. C. C^a. asakkonto.⁹ B. °ṇḍaṇ.¹⁰ K. eva pa°.¹¹ K. B. *om.*¹² B. a. va.¹³ K. dhammapa°.¹⁴ K. B. °ṇhitvā.¹⁵ C. C^a. S. ga°.¹⁶ B. vatvā.¹⁷ K. nāma.¹⁸ C. C^a. °nakāraṇaṇ.¹⁹ B. akāsi.²⁰ B. a. pī.²¹ C. C^a. S. ga°.²² B. va°.²³ K. yeva.²⁴ B. °āti.²⁵ K. B. °iṇ.²⁶ B. *om.*

‘ajja me¹ puttassa ākāro ruccatī’ ti cintesi. Tassa pi etad ahosi: ‘aho vata me pitā ajja Satthu santike kahāpane na² dadeyya kahāpanakāraṇā, mayhaṇ uposathikabhāvaṇ paṭicchādeyya’ ti. Satthā pan’ assa hiyyo va³ kahāpanakāraṇā⁴ uposathikabhāvaṇ aññasi. Mahāseṭṭhī Buddhapamukhassa saṅghassa⁵ yāguṇ dāpetvā puttassa pi dāpesi. So nisīditvā tuṇhībhūto⁶ yāguṇ pivi⁷ khādanīyaṇ khādi⁸ bhattaṇ bhuñji. Mahāseṭṭhī Satthu bhattakiccāvasāne puttassa purato saḥassabhaṇḍikaṇ ṭhapāpetvā⁹ ‘tāta mayā tvaṇ¹⁰ “saḥassaṇ te¹¹ dassāmī” ti vatvā uposathaṇ samādapetvā vihāraṇ pahito, idaṇ te saḥassan’ ti. So Satthu purato kahāpane diyyamane disvā lajjito¹² ‘alaṇ me kahāpanehi’ ti vatvā,¹³ ‘gaṇha tātā’¹⁴ ti vuccamāno pi na gaṇhi. Ath’ assa pitā Satthāraṇ vanditvā ‘bhante ajja me puttassa ākāro ruccatī’ ti vatvā, ‘kiṇ mahāseṭṭhī’ ti vutte, ‘mayā esa purimadivase “kahāpanasataṇ¹⁵ te dassāmī” ti vatvā vihāraṇ pesito, puna-divase kahāpane agahetvā bhuñjitvaṇ na icchi, ajja pana diyyamāne pi kahāpane na icchatī’ ti. Satthā ‘āma mahāseṭṭhī ajja tava puttassa cakkavattisampattito pi devalokabrahmalokasampattihi¹⁶ pi sotāpattiṭṭhālam eva varataran’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

178. ‘Pathavyā ekarajjena saggassa gamanena vā
sabbalokādhipaccena sotāpattiṭṭhālaṇ varan’ ti.

Tattha pathavyā ekarajjenā ti cakkavattirajjena,
saggassa gamanena vā ti chabbīsatividhassa vā¹⁸

¹ B. mama.

³ K. pana. B. om.

⁵ K. B. bhikkhusa°.

⁷ B. °ati.

⁹ K. ṭhapetvā.

¹¹ B. om.

¹³ B. om.

¹⁵ B. °saḥassaṇ.

¹⁷ K. B. varan.

² K. C. om.

⁴ B. °ṇassa kāro°.

⁶ K. a. va.

⁸ C. C^a. a. na.

¹⁰ K. om.

¹² B. °anto.

¹⁴ C. C^a. gaṇhathā.

¹⁶ K. °brāhma°.

¹⁸ B. om. K. om. vā sa°.

saggassa adhigamanena. Sabbalokādhīpacceṇā ti ekasmiṃ¹ ettake loke nāgasupaṇṇavemānikapete²hi² saddhiṃ sabbasmiṃ loke ādhīpacceṇa. Sotāpattiphalāṃ varaṃ ti yasmā ettake tṛhāne rajjaṃ kāretvā pi nirayādīhi pi³ amutto⁴ va hoti, sotāpanno pana pihitaapāyadvāro⁵ hutvā sabbadubbalo pi atṭhame bhava na⁶ nibbattati,⁷ tasmā sotāpattiphalam eva varaṃ uttaman ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.

KālanāmaAnāthapiṇḍikaputtassa vatthu.⁸

Lokavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Terasamo vaggo.

¹ F. B. etasmiṃ.

² K. °vimānika°.

³ B. om.

⁴ B. °ttā.

⁵ K. pidahita°. B. pihitāp°.

⁶ F. om.

⁷ K. nātivattati, *for* na ni°.

⁸ K. Kālavatthuṃ. S. Kālanāmassa An°. B. Anāthapiṇḍikaputtakālavatthu, *and a. ekādasamaṃ.*

XIV. BUDDHAVAGGO.

1. MĀGANDIYAVATTHU.*

Yassa jitan ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Bodhi-
maṇḍe viharanto Māradhītaro ārabha¹ samuṭṭhāpetvā²
puna Kururaṭṭhe Māgandiyabrāhmaṇassa³ kathesi.

Kururaṭṭhe kira Māgandiyabrāhmaṇassa dhītā Māgan-
diyā eva⁴ nāma⁵ ahosi uttamarūpadharā. Taṃ patthaya-
mānā aneke⁶ brāhmaṇamahāsālā c' eva khattiyamahāsālā
ca 'dhītaraṃ no detū' ti Māgandiyassa paṇiṇṇsu. So pi
'na tumhe mayhaṃ dhītu anucchavikā' ti sabbe paṭikkhi-
pat' eva. Ath' ekadivasaṃ Satthā paccūsasamaye lokaṃ
olokento⁷ attano ñāṇajālassa anto pavitṭhaṃ Māgandiya-
brāhmaṇaṃ disvā 'kin nu kho bhavissati' ti upadhārento
brāhmaṇassa ca brāhmaṇiyā ca tiṇṇaṃ maggaphalānaṃ
upanissayaṃ addasa. Brāhmaṇo pi bahigāme nibaddhaṃ⁸
aggaṃ paricarati. Satthā pāto va pattacīvaraṃ ādāya taṃ
thānaṃ agamāsi. Brāhmaṇo Satthu rūpasiriṃ oloketvā⁹
'imasmiṃ loke iminā sadiso puriso nāma natthi, ayaṃ¹⁰

---

* Cf. I. 199, and F. J. I., pp. 78 ff.

¹ K. B. a. kathesi. Desanā pana Sāvattiyaṃ.

² B. samuṭṭhitā.

³ B. Māgaṇḍibbr°. K. Māgaṇḍiya°, al.

⁴ C. Ca. evaṃ. K. om.

⁵ S. nāmā.

⁶ B. aneka°.

⁷ K. B. vo°.

⁸ K. niva°.

⁹ K. B. °ento.

¹⁰ B. om.

mayhaṇ dhītu anucchaviko, imassa¹ dhītarāṇ dassāmi² ti cintetvā Satthāraṇ āha : ‘ samaṇa mama ekā dhītā atthi, ahaṇ tassā anucchavikaṇ purisaṇ apassanto taṇ na kassaci adāsiṇ,³ tvaṇ pan’ assā anucchaviko, ahaṇ te dhītarāṇ pādapariçārikaṇ katvā dātukāmo, yāva naṇ ānemi tāva idh’ eva tiṭṭhā⁴ ti āha.⁵ Satthā tassa kathaṇ sutvā n’eva abhinandi na paṭikkosi. Brāhmaṇo pi gehaṇ gantvā brāhmaṇiṇ⁶ āha : ‘ bhoti ajja me dhītu anucchaviko puriso diṭṭho, tassa taṇ dassāmā’ ti dhītarāṇ alaṅkārāpetvā⁷ brāhmaṇiyā saddhiṇ taṇ ṭhānaṇ agamāsi, mahājano pi kutūhalajāto⁸ nikkhami. Satthā brāhmaṇena vuttatṭṭhāne aṭṭatvā tattha padacetiyaṇ dassetvā aññasmiṇ ṭhāne aṭṭhāsi. Buddhānaṇ kira padacetiyaṇ ‘ idaṇ asuko nāma passatū’ ti adhiṭṭhahitvā⁹ akkantatṭṭhāne yeva paññāyati, sesatṭṭhāne taṇ¹⁰ passanto nāma natthi. Brāhmaṇo attanā saddhiṇ gacchamānāya brāhmaṇiyā ‘ kahaṇ so¹¹ puriso¹² ti puṭṭho “ imasmiṇ ṭhāne tiṭṭhāhi ” ti taṇ¹³ avacaṇ’ ti olokeno padavalaṇjaṇ disvā ‘ idam assa padan’ ti dassesi.¹⁴ Sā lakkhaṇamantakusalatāya ‘ na idaṇ brāhmaṇa kāmabhogino padan’ ti vatvā brāhmaṇena¹⁵ ‘ bhoti tvaṇ udakabindumhi¹⁶ suṇsumāraṇ¹⁷ passasi,¹⁸ mayā so samaṇo¹⁹ “ dhītarāṇ te dassāmi ” ti vutte,²⁰ tenāpi me²¹ adhiivāsitan’ ti vutte, ‘ brāhmaṇa kiñcāpi tvaṇ evaṇ vadesi, idaṇ pana nikkilesass’ eva padan’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

¹ B. a. me.² B. °mā.³ K. B. C. C^a. °si. S. ka° n’adadiṇ.⁴ K. B. tiṭṭhāhi.⁵ K. om.⁶ B. °iyā.⁷ K. B. a. ādāya.⁸ B. kotuhalāṇ jā°. C. C^a. a. pi.⁹ K. atitṭṭha°.¹⁰ K. padacetiyaṇ.¹¹ K. bho.¹² B. om.¹³ B. om.¹⁴ K. °ti.¹⁵ B. °ṇo.¹⁶ K. B. °pātimhi (K. °pāt°).¹⁷ B. susu°.¹⁸ B. passi.¹⁹ B. a. diṭṭho. S. ahaṇ te sa° dhī° da°.²⁰ S. °ena.²¹ B. om.

‘Rattassa hi ukkuṭikaṇ padanṇ bhava,
 duṭṭhassa hoti sahasānupīlitaṇ,
 mūlhasa hoti avakaḍḍhitaṇ padanṇ,
 vivattacchedassa¹ idam īdisaṇ padanṇ’ ti.

Atha naṇ brāhmaṇo ‘bhoti mā viravi, tuṇhībhūtā ehī’
 ti gacchanto Satthāraṇ disvā ‘ayaṇ so puriso’ ti tassā
 dassetvā Satthāraṇ upasaṇkamitvā ‘samaṇa dhītaṇ te
 dassāmī’ ti āha. Satthā ‘na me tava dhītāya attho’ ti
 avatvā, ‘brāhmaṇa ekaṇ² te kāraṇaṇ kathessāmi suṇis-
 sasi’³ ti vatvā, ‘kathehi bho⁴ suṇissāmī’ ti vutte, abhi-
 nikkhamaṇato paṭṭhāya atītaṇ āharitvā dassesi. Tatrāyaṇ
 saṇkhepakathā : Mahāsatto rajjasiriṇ pahāya Kanthakaṇ⁵
 āruya⁶ Channasahāyo abhinikkhamanto nagaradvāre
 ṭhītena Mārena ‘Siddhattha nivatta, ito te sattame divase
 cakkaratanaṇ pātubhavissatī’ ti vutte, ‘aham p’⁷ etaṇ
 Māra jānāmi, na pana⁸ me ten’ attho’ ti āha. ‘Atha
 kimatthāya nikkhamasī’ ti. ‘Sabbaññutañāpaṭṭhāyā’ ti.
 ‘Tena hi sace ajja⁹ paṭṭhāya kāmavitakkādīnaṇ ekaṇ¹⁰
 pi¹¹ vitakkesi¹² jānissāmi te kattabban’ ti āha. Tato
 paṭṭhāya otārāpekkho satta vassāni mahāsattaṇ anubandhi.
 Satthāpi chabbassāni dukkaracārikaṇ¹³ caritvā paccattaṇ
 purisakāraṇ¹⁴ nissāya bodhimūle sabbaññutañāpaṇ paṭi-
 vijjhītvā vimuttisukhaṇ paṭisaṇvediyamāno pañcame¹⁵
 sattāhe Ajapālanigrodhamūle nisīdi. Tasmiṇ samaye
 Māro ‘ahaṇ¹⁶ ettakaṇ kālaṇ anubandhitvā otārāpekkho

¹ K. vivattacchedassa. B. vivattacchedass’. S. °ddassa.

² B. ekantena.

³ C. C^a. °tī. S. °thā. K. suṇāhī.

⁴ K. corr. B. a. samaṇa.

⁵ K. B. Kanṭha°.

⁶ K. abhi°.

⁷ K. c’.

⁸ B. om.

⁹ K. B. ajjato.

¹⁰ S. ekavitakkam.

¹¹ K. B. a. vitakkaṇ.

¹² K. B. °ssasi.

¹³ K. B. S. °kārikaṇ.

¹⁴ C. C^a. S. °āk°. K. °akk°.

¹⁵ B. °ma°.

¹⁶ B. ayaṇ.

pi imassa kiñci khalitaṇ na addasaṇ,¹ atikkanto dāni² esa mama visayan' ti domanassappatto mahāmagge nisīdi. Ath' assa Taṇhā Arati Raga³ ti imā tisso dhītarō 'pitā no na paññāyati, kahaṇ nu kho etarahi' ti oloka-yamānā⁴ tātaṇ⁵ tathā nisinnaṇ disvā upasaṅkamitvā 'kasmā hi⁶ tāta dukkhī dummano'⁷ ti pucchisū. So tāsaṇ tam atthaṇ ārocesi. Atha naṇ⁸ āhaṇsu : 'tāta mā cintayi,⁹ mayaṇ¹⁰ attano vase katvā¹¹ ānessāmā' ti. 'Na sakkā amma esa kenaci vase kātun' ti. 'Tāta mayaṇ itthiyo nāma, idān' eva taṇ¹² rāgapāsādihi bandhitvā ānessāma, tumhe mā cintayitthā' ti Satthāraṇ upasaṅkamitvā 'pāde te samaṇa paricāremā' ti āhaṇsu. Satthā n' eva tāsaṇ vacanaṇ manasākāsi¹³ na akkhini ummiletvā¹⁴ olokesi. Puna Māraddhītarō 'uccāvacā¹⁵ kho purisānaṇ adhippāyā, kesañci kumārikāsu pemaṇ hoti kesañci paṭhamavaye tthitāsu kesañci majjhimavaye tthitāsu kesañci pacchimavaye tthitāsu, nānappakārehi taṇ palobhessāmā'¹⁶ ti ekamekā¹⁷ kumārikāvaṇṇādivasena sataṇ sataṇ attabhāve¹⁸ abhinimmiṇitvā kumārikāyo¹⁹ avijātā sakiṇ vijātā duvijātā²⁰ majjhimitthiyo mahitthiyo ca²¹ hutvā²² chakkhattuṇ Bhagavantaṇ upasaṅkamitvā 'pāde te samaṇa paricāremā' ti āhaṇsu. Tam pi Bhagavā na manasākāsi, yathā taṇ anuttare upadhisāṅkhaye²³ vimutto²⁴ ti. Atha²⁵

¹ K. B. nādda°.² B. idāni.³ C. C^a. Ratī. B. Rāgā.⁴ K. B. °iya°.⁵ K. B. S. taṇ.⁶ K. B. om.⁷ K. B. a. 'sī.⁸ S. tā. K. B. a. tā.⁹ K. °ittha.¹⁰ K. B. a. taṇ.¹¹ K. a. naṇ.¹² K. B. naṇ.¹³ K. manasāvakāsi.¹⁴ B. ummilitvā.¹⁵ B. ucca°.¹⁶ K. °iss°.¹⁷ K. S. ekekā.¹⁸ K. °vaṇ.¹⁹ B. J. kumāriyo.²⁰ K. duve vi°.²¹ K. mahallitthiyo. B. mahallaki°.²² B. katvā sattakkhattuṇ upasa° Bha° pāde, etc.²³ B. °sañkhāre.²⁴ K. adhimutto.²⁵ B. ath' assā.

Satthā ettakena¹ pi tā anapagacchantiyo² ‘apetha kiṇ disvā evaṇ vāyamatha,³ evarūpaṇ nāma avītarāgānaṇ⁴ purato kātuṇ⁵ vaṭṭati,⁶ tathāgatassa pana rāgādayo pahīnā, kena taṇ⁷ kāraṇena attano vasaṇ⁸ nessathā’ ti vatvā imā gāthā⁹ abhāsi:

179. ‘Yassa jitaṇ nāvajīyati,
jitaṇ assa noyāti koci loke
taṇ buddhaṇ anantagocaraṇ
apadaṇ kena padena nessatha.

180. Yassa jālinī visattikā
taṇhā natthi kuhiñci netave
taṇ buddhaṇ anantagocaraṇ
apadaṇ kena padena nessathā’ ti.

Tattha yassa jitaṇ nāvajīyatī¹⁰ ti yassa sammā-sambuddhassa tena tena maggena jitaṇ rāgādikilesajātaṇ pūna asamudācaraṇato¹¹ nāvajīyati dujjitaṇ¹² nāma na hoti.¹³ Noyāti ti na uyyāti¹⁴ yassa jitaṇ kilesajātaṇ rāgādisu koci ekakilesa¹⁵ pi loke pacchato-vatti¹⁶ nāma na hoti nānubandhatī ti.¹⁷ Anantagocaraṇ ti anantā-rammaṇassa sabbaññutañāṇassa vasena apariyantagocaraṇ. Kena padenā ti yassa hi¹⁸ rāgapadādisu ekapadaṇ pi atthi taṇ tumhe tena padena nessatha,¹⁹ buddhassa²⁰ pana

¹ K. °nā.

³ B. °thā ti.

⁵ B. a. na.

⁷ K. maṇ.

⁹ F. J. I. 79.

¹¹ B. °cārato.

¹³ C. C^a. corr. hosi.

¹⁵ S. B. eko ki°.

¹⁶ K. °nivatti. Skt. paścādvartī.

¹⁷ K. B. a. attho.

¹⁹ K. B. neyyātha (K. neyya°). Cf. Childers, p. 313.

²⁰ B. °aṇ.

² K. anuga°. B. anāga°.

⁴ B. vī°. C. C^a. corr. a. na.

⁶ B. a. ti.

⁸ K. vase.

¹⁰ B. om. K. nāvajitī.

¹² B. duji°.

¹⁴ C. C^a. a. ti.

¹⁸ B. om.

ekapadam pi natthi, taṇ apadaṇ buddhaṇ tumhe kena padena nessatha. Dutiyagāthāya¹ taṇhā nām' esā saṅsibbitapariyonandhanatthēna² jālam assā atthī ti pi jālakārikā³ ti pi jālūpamā ti⁴ jālinī, rūpādisu ārammaṇesu visattatāya⁵ visattikā, visattamanatāya⁶ visāhāratāya⁷ visapupphatāya⁸ visaphalatāya visaparibhogatāya pi⁹ visattikā, sā evarūpā taṇhā yassa kuhiñci bhavē netuṇ natthi taṇ tumhe apadaṇ buddhaṇ kena padena nessathā ti attho.

Desanāvasāne bahunnaṇ¹⁰ devatānaṇ dhammābhisaṃmayo ahoṣi,¹¹ Māraddhītaro pi tatth' ev' antaraddhāyissa.¹²

Satthā imaṇ dhammadeśanaṇ āharitvā 'Māgandiyā ahaṇ pubbe¹³ imā tisso Māraddhītaro addasaṇ semhādīhi apalibuddhena suvaṇṇakkhandhasadisena attabhāvena samannāgatā¹⁴ tadāpi methunasmiṇ chando nāhoṣi,¹⁵ tava pana¹⁶ dhītu sarīraṇ dvattiṇṣāṅkarakuṇapaparipūritaṇ¹⁷ bahi citto viya asucighaṭṭo, sace hi mama pādo asucimakkhito ca¹⁸ bhavēyya ayañ ca ummāratthāne tiṭṭheyya tathāpi 'ssa sarīraṇ¹⁹ pādena²⁰ pi²¹ na phuseyyan' ti vatvā imaṇ gātham āha :

¹ K. °yaṇ.

² K. saṅsibbitapariṣibbitapariyo°. S. °parisaṅsibbita°. K. °ndatthēna.

³ K. jālaṇ kā°.

⁴ B. a. pi.

⁵ K. visatitāya.

⁶ F. visattā pana tāya. C. C^a. pana tāya. S. sā pana. K. om. visattikā . . . tāya.

⁷ B. °har°. S. °bhār°.

⁸ B. °pupphi°.

⁹ K. yā hoṣi. B. om.

¹⁰ K. B. °ūnaṇ.

¹¹ B. a. ti.

¹² K. B. eva a°.

¹³ C. C^a. buddhena. S. om.

¹⁴ K. °to.

¹⁵ C^a. na hoṣi.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. dvittiṇṣā°. K. B. °pūraṇ.

¹⁸ S. B. om.

¹⁹ S. °re. K. B. S. a. ahaṇ.

²⁰ K. B. pādaṇ. S. pāde.

²¹ K. B. om

‘Disvāna Taṇhaṇ Aratiṇ Ragaṇ ca¹
 nāhosi chando api² methunasmiṇ,
 kim ev’ idaṇ muttakarīsapuṇṇaṇ
 pādāpi naṇ samphusituṇ na icche’ ti.³

Desanāvasāne ubho pi jayampatikā⁴ anāgāmiphale
 patitṭhahiṇsū ti

Māradhītarānaṇ⁵ vatthu.

2. YAMAKAPPĀṬIHĀRIYAVATTHU.*

Ye jhānapasutā⁶ dhīrā ti imaṇ dhammadesanaṇ
 Satthā Saṅkassanagaradvāre bahū devamanusse ārabba
 kathesi. Desanā pana⁷ Rājagahe samutṭhitā.

Ekasmiṇ hi samaye Rājagahe⁸ seṭṭhī parissayamoca-
 natthaṇ⁹ c’ eva pamādena galitānaṇ ābharaṇādīnaṇ¹⁰
 rakkhaṇatthaṇ ca jālakaṇḍakaṇ parikkhipāpetvā Gaṅ-
 gāya udakakilaṇ kīli. Ath’ eko rattacandanarukkho
 Gaṅgāya uparītīre jāto Gaṅgodakena dhotamūlo¹¹ patitvā
 tattha tattha pāsānesu sambhijjamāno¹² vippakiri, tato
 ekā ghatappamāṇā ghaṭikā pāsānehi ghaṇṣiyamānā uda-
 kaūmīhi pothiyamānā maṭṭhā¹³ hutvā anupubbena vuyha-
 mānā sevālapariyonaddhā¹⁴ āgantvā tassa jāle laggi.
 Seṭṭhī ‘kim etan’ ti vatvā ‘rukkhaghaṭikā’ ti sutvā taṇ
 āharāpetvā ‘kiṇ nām’ etan’ ti¹⁵ upadhāraṇatthaṇ vāsi-
 kaṇṇena tacchāpesi, tāvad eva alattakavaṇṇaṇ ratta-

¹ K. B. ca Rāgaṇ.

² B. om.

³ K. corr. icchati.

⁴ K. jāyapa°.

⁵ K. °rāya. B. Māgaṇḍiyavatthu paṭhamaṇ.

* Cf. F. J. iv. 263 ff.; Cullavagga, v. 8. Hardy, pp. 300 ff.

⁶ B. °sūtā, om. dhīrā.

⁷ S. om.

⁸ B. °ha°.

⁹ K. °yaṇ mo°.

¹⁰ K. B. °tāni °ini.

¹¹ S. dhovita°.

¹² B. saṇbhaṇṇ°.

¹³ S. maṭṭā. B. om.

¹⁴ B. °ndhā.

¹⁵ B. a. vatvā.

candanaṃ paññāyi. Setṭhī pana n' eva sammādiṭṭhi na micchādiṭṭhi majjhattadhātuko. So cintesi: 'mayhaṃ gehe candanaṃ¹ bahuṃ,² kin nu kho iminā karissāmī'³ ti. Ath' assa etad ahosi: 'imasmiṃ loke "mayaṃ hi⁴ arahantā⁵ mayaṃ arahantā" ti vattāro⁶ bahū, ahaṃ ekaṃ arahantam pi⁷ na jānāmi,⁸ gehe bhamaṃ yojetvā pattaṃ likhāpetvā sikkāya ṭhapetvā veḷuparamparāya satṭhi-hatthamatte ākāse olambetvā⁹ "sace arahā atthi¹⁰ ākāsenā āgantvā¹¹ gaṇhātū"¹² ti vakkhāmi, yo taṃ gaheṣṣati taṃ¹³ saputtadāro saraṇaṃ gamissāmī'¹⁴ ti so¹⁵ cintitaniyāmen' eva pattaṃ likhāpetvā veḷuparamparāya ussāpetvā 'yo¹⁶ imasmiṃ loke¹⁷ arahā so¹⁸ ākāsenāgantvā imaṃ¹⁹ pattaṃ gaṇhātū' ti āha.

Cha satthāro 'amhākaṃ esa²⁰ anucchaviko, amhākaṃ etaṃ²¹ dehi' ti vadiṃsu. So 'ākāsenāgantvā gaṇhathā' ti āha.²² Chatṭhe²³ divase nigaṇṭho²⁴ Nāthaputto²⁵ ante-vāsike pesesi: 'gacchatha setṭhiṃ evaṃ vadetha: "amhākam ācariyassa va²⁶ anucchaviko, mā appamattassa²⁷ kāraṇā²⁸ ākāse²⁹ āgamaṇaṃ kari,³⁰ dehi kira te³¹ pattaṃ"

¹ B. rattaca°.

³ K. B. karomī.

⁵ K. B. °nto.

⁷ K. pi ar°.

⁹ K. B. °mbāpetvā.

¹¹ K. B. °enāg°. K. a. imaṃ.

¹² C. C^a. °ntū.

¹⁴ K. gacchi°.

¹⁶ K. rep. C. C^a. om.

¹⁸ K. rep.

²⁰ B. yeva. K. om.

²¹ K. B. eva naṃ. S. ev' etaṃ.

²² B. a. atna.

²⁴ B. °ntho.

²⁶ K. B. om. S. °ss' eva.

²⁷ K. B. °ttakassa.

²⁹ K. B. °sena.

³¹ K. kir' etaṃ. B. me taṃ.

² B. bahū.

⁴ K. B. om.

⁶ C. C^a. vātvā te.

⁸ B. passāmī.

¹⁰ B. a. imaṃ.

¹³ C. C^a. B. tassa.

¹⁵ B. om.

¹⁷ S. a. yo.

¹⁹ K. om.

²³ C. C^a. om.

²⁵ B. Nāṭa°.

²⁸ B. a. va.

³⁰ K. kiri.

ti. Te gantvā seṭṭhiṃ tathā vadiṃsu. Seṭṭhi¹ 'ākāsenā gantvā gaṇhituṃ samattho va gaṇhātū' ti āha. Nāthaputto sayañ gantukāmo² hutvā³ antevāsikānaṃ saññaṃ adāsi: 'ahaṃ ekaṃ hatthaṃ ca⁴ pādaṃ ca ukkhipitvā uppatitukāmo viya bhavissāmi, tumhe maṃ "ācariya kiṃ karotha, dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannaṃ arahattaṃ⁵ mahājanassa mā dassayitthā" ti vatvā maṃ hatthesu ca pādesu ca gaṇetvā ākaḍḍhantā bhūmiyaṃ pāteyyāthā' ti.⁶ So tattha gantvā seṭṭhiṃ āha: 'mahāseṭṭhi⁷ ayaṃ patto⁸ aññesaṃ nānucchaviko, mā te appamattassa⁹ kāraṇā mama¹⁰ ākāse uppatanaṃ rucci,¹¹ dehi me pattan' ti. 'Bhante ākāsenā uppatitvā va gaṇhathā' ti.¹² Tato Nāthaputto 'tena hi apetha apethā' ti antevāsike apanetvā 'ākāse uppatissāmi' ti ekaṃ hatthaṃ ca ekaṃ¹³ pādaṃ ca ukkhipi. Atha naṃ antevāsikā 'ācariya¹⁴ ācariya kiṃ nāma' etaṃ karotha, chavassa¹⁵ dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannagūṇe tumhehi¹⁶ mahājanassa dassite¹⁷ ko attho' ti taṃ hatthapādesu gaṇetvā ākaḍḍhitvā¹⁸ bhūmiyaṃ pātesuṃ. So seṭṭhiṃ āha: 'mahāseṭṭhi ime¹⁹ me²⁰ uppatituṃ na denti, dehi me taṃ²¹ pattan' ti. 'Uppatitvā²² gaṇhatha bhante' ti. Evaṃ titthiya cha divasāni vāyamitvāpi²³ pattaṃ na labhiṃsu yeva.

Sattame divase āyasmato ca²⁴ Mahāmoggallānassa āyasmato ca Piṇḍolabhāradvājaṃ 'Rājagahe piṇḍāya carissāmā' ti gantvā ekasmiṃ piṭṭhipāsāṇe thatvā cīvaraṃ

¹ C^a. om.

³ B. om.

⁵ B. °ttaguṇaṃ.

⁷ B. a. mayhaṃ.

⁹ B. °ttakassa.

¹¹ K. B. ruci.

¹³ K. B. om.

¹⁵ B. a. lāmakassa.

¹⁷ K. B. °tena.

¹⁹ B. i° ma°.

²¹ B. om.

²³ B. a. taṃ.

² S. gaṇhitu°.

⁴ S. om.

⁶ B. a. vatvā.

⁸ B. anucchaviko.

¹⁰ B. va.

¹² C. C^a. a. taṃ.

¹⁴ K. B. once.

¹⁶ K. B. om.

¹⁸ C. C^a. °etvā.

²⁰ K. maṃ. B. om.

²² K. a. va.

²⁴ B. after the names.

pārupanakāle dhuttakā kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ ‘hambho¹
pubbe cha satthāro² “mayaṃ arahant’ amhā”³ ti carīṇsu,⁴
Rājagahasetṭhino pana ajja sattamo divaso⁵ pattaṃ ussā-
petvā ṭhapito “sace⁶ arahā atthi ākāsenāgantvā gaṇhātū”
ti vadantassa, eko pi “ahaṃ arahā” ti ākāse uppatanto⁷
natthi, ajja no⁸ loke arahantānaṃ natthibhāvo ñāto’ ti.
Taṃ kathaṃ sutvā āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaṃ
Piṇḍolabhāradvājaṃ āha: ‘sutaṃ te⁹ āvuso¹⁰ imesaṃ vaca-
naṃ, ime Buddhassa¹¹ sāsanaṃ parigaṇhantā viya vadanti,
tvaṃ ca mahiddhiko mahānubhāvo, gacch’ etaṃ¹² pattaṃ
ākāsenāgantvā¹³ gaṇhāhi’ ti.¹⁴ ‘Āvuso Moggallāna¹⁵ tvaṃ
“iddhimantānaṃ aggo” ti pākaṭo, tvaṃ etaṃ gaṇha,¹⁶
taya¹⁷ gaṇhante ahaṃ gaṇhissāmī’ ti. ‘Gaṇhāvuso¹⁸ ti
evaṃ¹⁹ vutte āyasmā Piṇḍolabhāradvājo abhiññāpādakaṃ²⁰
jhānaṃ samāpajjitvā utṭhāya²¹ tigāvutaṃ²² piṭṭhipāsānaṃ
antantena²³ paricchindanto²⁴ tūlapicu viya ākāse utṭhā-
petvā²⁵ Rājagahanagarassa upari sattakkhattuṃ anupari-
yāyi. So tigāvutappamaṇassa nagarassa pidhānaṃ viya
paṇṇāyi. Nagaravāsino ‘pāsāṇo no²⁶ avattharivā gaṇ-
hātī’²⁷ ti bhītā suppadāni matthake katvā tattha tattha

¹ K. B. ambho.² K. B. a. loke.³ K. *rep. three.*⁴ K. vadiṇsu. B. vicar°.⁵ K. a° sa° di° *after* vadantassa.⁶ B. a. pana.⁷ K. a. nāma.⁸ B. om.⁹ S. om.¹⁰ K. B. S. a. Bhāradvāja.¹¹ K. S. Buddha°.¹² B. gaccha taṃ.¹³ K. B. °na ga°.¹⁴ B. a. āha.¹⁵ B. Mahāmo°.¹⁶ K. B. gaṇhāhi.¹⁷ K. B. S. a. pana.¹⁸ K. gaṇha āv°.¹⁹ B. om.²⁰ K. B. a. catuttha°.²¹ K. vu°. B. ṭādaṅgutṭhāya.²² K. a. pi.²³ K. B. pādantena.²⁴ B. paṭicchādentō²⁵ K. utṭhap°. B. upatthap°.²⁶ C. C°. om.²⁷ B. °atī.

niliyiṇṣu.¹ Sattame vāre thero piṭṭhipāsāṇaṇ² bhinditvā attāṇaṇ dassesi. Mahājano therāṇ disvā 'bhante Piṇḍolabhāradvāja³ pāsāṇaṇ gālhaṇ⁴ katvā gaṇha, mā⁵ sabbe nāsai' ti. Thero pāsāṇaṇ pādantena khipitvā nissajjesi, so gantvā yathātṭhāne va⁶ patiṭṭhāsi. Thero seṭṭhissa gehamatthake aṭṭhāsi. Taṇ disvā seṭṭhī urena nipajjitvā 'otara⁷ sāmī' ti vatvā ākāśato otiṇṇaṇ⁸ therāṇ nisīdāpetvā pattaṇ otarāpetvā⁹ catumadhurapunṇaṇ¹⁰ katvā therassa¹¹ adāsi. Thero pattaṇ gahetvā viharābhimukho pāyāsi. Ath' assa ye araṇṇagatā vā gāmagatā vā¹² taṇ¹³ pāṭihāriyaṇ nāddasaṇṣu¹⁴ te sannipatitvā 'bhante¹⁵ amhākam pi¹⁶ pāṭihāriyaṇ dassēhī' ti therāṇ anubandhiṇṣu. So tesāṇ¹⁷ pāṭihāriyaṇ dassento¹⁸ viharāṇ agamāsi. Satthā taṇ anubandhitvā unnadantassa¹⁹ mahājanassa saddaṇ sutvā 'Ānanda kass' eso saddo' ti pucchitvā, 'bhante Piṇḍolabhāradvājena ākāse²⁰ uppatitvā candanapatto gahito, tassa santike eso saddo' ti sutvā, Bhāradvājaṇ pakkosāpetvā 'saccaṇ kira tayā evaṇ katan' ti²¹ 'saccaṇ bhante' ti vutte, 'kasmā te Bhāradvāja evaṇ katan' ti therāṇ²² garahitvā taṇ pattaṇ khaṇḍākhaṇḍaṇ bhedāpetvā bhikkhūṇaṇ añjanūpapiṇṣanattāya²³ dāpetvā²⁴ sikkhāpadaṇ paññāpesi.

¹ B. nilayiṇṣu, *om.* ta° ta°.² K. pāsāṇaṇ.³ K. B. *a.* tava.⁴ B. dalhaṇ.⁵ K. B. *a.* no.⁶ K. B. yeva. S. *om.*⁷ K. B. °ratha.⁸ C. C^a. °ṇṇa°.⁹ K. S. otār°.¹⁰ B. °madhūra°.¹¹ B. pattaṇ.¹² C. C^a. S. *om.* gā° vā. B. suññāgaragatā vā.¹³ K. S. *om.*¹⁴ K. na passiṇṣu.¹⁵ B. *om.*¹⁶ K. *om.*¹⁷ K. B. *rep.*¹⁸ S. B. °etvā.¹⁹ B. unnādentassa.²⁰ B. °sena.²¹ K. *a.* pucchitvā.²² B. therassa.²³ K. B. añjanapisanattāya (B. °pi°).²⁴ K. *a.* sāvakāṇaṇ.

Titthiyā 'samaṇo kira Gotamo taṇ pattaṇ bhedāpetvā pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakanāṇ¹ sikkhāpadaṇ paññāpesī' ti sutvā 'samaṇassa Gotamassa sāvakā paññattaṇ sikkhāpadaṇ jīvitaḥetu pi nātikkamanti, samaṇo pi² Gotamo taṇ rakkhissat' eva, idāni amhehi okāso laddho' ti te³ nagaravithisu ārocentā⁴ vicariṇsu: 'mayāṇ attano guṇaṇ rakkhantā⁵ pubbe dārumayapattassa kāraṇā attano guṇaṇ mahājanassa na dassayimha, samaṇassa Gotamassa sāvakā ettakamattassa⁶ kāraṇā attano guṇaṇ mahājanassa dassesuṇ, samaṇo Gotamo attano paṇḍitātāya taṇ pattaṇ bhedāpetvā sāvakanāṇ sikkhāpadaṇ paññāpesi kira,⁷ idāni mayāṇ ten' eva saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā' ti.⁸ Rājā Bimbisāro taṇ kathaṇ sutvā Satthu santikaṇ gantvā 'tumhehi kira bhante pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakanāṇ sikkhāpadaṇ paññattan' ti. 'Āma mahārājā' ti. 'Idāni⁹ titthiyā "tumhehi saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā" ti vadanti, kiṇ dāni¹⁰ karissathā' ti. 'Tesu karontesu karissāmi mahārājā' ti. 'Nanu tumhehi sikkhāpadaṇ paññattan' ti. 'Nāhaṇ mahārāja attano sikkhāpadam paññāpesiṇ, taṇ¹¹ mama¹² sāvakanāṇ paññattan' ti. 'Tumhe apanetvā¹³ aññatra¹⁴ sikkhāpadaṇ paññattaṇ nāma hoti bhante' ti. 'Tena hi mahārājā tañ ñev'¹⁵ ettha paṭipucchissāmi: atthi pana te mahārāja vijite uyyānan' ti. 'Atthi bhante' ti. 'Sace te mahārāja uyyāne mahājano ambadīni khādeyya kim assa¹⁶ katabban' ti. 'Daḍḍo bhante' ti. 'Tvaṇ pana khādituṇ labhasī' ti. 'Āma bhante mayhaṇ daḍḍo natthi, ahaṇ attano santakaṇ khādituṇ labhāmī' ti. 'Mahārāja yathā

¹ B. *om.*³ K. *om.*⁵ K. āra°.⁷ B. ti. K. *om.*⁹ K. *corr. a.* bhante.¹¹ B. *om.*¹³ K. B. ṭhapetvā.¹⁵ K. B. tam ev'.² K. B. *om.*⁴ B. S. °nto.⁶ K. eka°.⁸ K. a. vadiṇsu.¹⁰ B. idāni.¹² K. B. mam' eva.¹⁴ K. B. °ttha.¹⁶ B. *om.*

tava tiyojanasatike rajje āṇā pavattati, attano uyyāne ambādini khādantassa daṇḍo natthi, aññesaṇ¹ atthi, evaṇ mama pi² cakkavāḷakotīsatasaḥasse āṇā pavattati, attano sikkhāpadapaññattiyā atikkamo nāma natthi, aññesaṇ pana atthi, karissām' ahaṇ³ mahārāja⁴ pāṭihāriyaṇ' ti. Titthiyā taṇ kathaṇ sutvā 'idāni 'mha⁵ natthā, samaṇena kira Gotamena sāvakānaṇ yeva⁶ sikkhāpadaṇ paññattaṇ na attano, sayam eva kira pāṭihāriyaṇ kattukāmo, kin nu kho karomā' ti mantayiṇsu.⁷ Rājā Satthāraṇ pucchi: 'bhante kadā pāṭihāriyaṇ karissathā' ti. 'Ito catunnaṇ māsānaṇ accayena⁸ Āsāhipuṇṇamāyaṇ⁹ mahārājā' ti. 'Kattha karissatha bhante' ti. 'Sāvattiṇṇ nissāya mahārājā' ti. 'Kasmā pana Satthā evaṇ dūratthānaṇ apadisi?'¹⁰ ti. Yasmā taṇ sabbabuddhānaṇ mahāpāṭihāriyakaraṇatthānaṇ, api ca mahājanassa sannipātattāya¹¹ pi dūratthānam eva apadisi.¹² Titthiyā taṇ kathaṇ sutvā 'ito kira catunnaṇ māsānaṇ accayena samaṇo Gotamo Sāvattiyaṇ pāṭihāriyaṇ¹³ karissati, idāni taṇ amuñcitvā va anubandhissāma, mahājano amhe disvā "kiṇ idan" ti pucchissati, ath' assa vakkhāma: "mayaṇ samaṇena Gotamena saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā" ti vadimha, so palāyati, mayam assa palāyituṇ adatvā anubandhāmā" ti.

Satthā Rājagahe piṇḍāya caritvā nikkhami. Titthiyāpi 'ssa pacchato va nikkhamitvā bhattakiccaṭṭhāne¹⁴ vasanti, vasitaṭṭhāne¹⁵ punadivase pātarāsaṇ karonti. Te manussehi 'kiṇ idan' ti pucchitā heṭṭhācintitanayen'¹⁶ eva

¹ K. *corr.* a. pana.

³ K. °mi 'haṇ.

⁵ B. idān' amhā.

⁷ K. cintayiṇsu.

⁸ K. B. catumāsaccayena.

⁹ S. J. °puṇṇāmāsiyaṇ. B. °alhi°.

¹⁰ K. °dissatī. C. °disatī. C^a. °disatī.

¹¹ B. °pātanatthāya.

¹² K. °dissati. B. a. ti.

¹⁴ K. C. C^a. °āvasāne.

¹⁶ K. °vutta°. B. °niyāmen'.

² K. a. mahārāja.

⁴ K. B. S. om.

⁶ K. °ñ c' eva.

¹³ K. a. va.

¹⁵ C. C^a. vasana°.

ārocenti.¹ Mahājano pi 'pāṭihāriyaṃ dassissāmā'² ti anubandhi. Satthā anupubbena Sāvattiya³ pāpuṇi, titthiya⁴ pi tena saddhiṃ yeva gantvā upaṭṭhāke samādapetvā sataṣaḥassaṃ labbitvā khadiratthambhehi maṇḍapaṃ⁴ kāretvā niluppalehi chādāpetvā⁵ 'idha pāṭihāriyaṃ karissāmā' ti nisīdiṃsu.⁶ Rājā Pasenadikosalo Satthāraṃ upasaṅkamitvā 'bhante titthiyehi maṇḍapo kārito, aham pi⁷ tumhākaṃ maṇḍapaṃ kāremi'⁸ ti. 'Alaṃ mahārāja, atthi mayhaṃ maṇḍapakārako' ti. 'Idha⁹ bhante maṃ ṭhapetvā ko añño kātuṃ sakkhissatī' ti. 'Sakko devarājā mahārājā' ti. 'Kahaṃ¹⁰ bhante pāṭihāriyaṃ karissathā' ti. 'Gaṇḍambarukkhamūle¹¹ mahārājā' ti. Titthiya 'ambarukkhamūle kira pāṭihāriyaṃ karissatī' ti sutvā attano upaṭṭhākānaṃ ārocetvā yojanattānabbhantare¹² antamaso tadahujātam pi ambapotakaṃ uppāṭetvā¹³ araṇṇe khipāpesuṃ.

Satthā āsālhipuṇṇamadvase¹⁴ antonagaraṃ pāvīsi. Raṇṇo¹⁵ uyyānapālo Gaṇḍo¹⁶ nāma ekaṃ piṅgalakipillakehi katapattaputassa¹⁷ antare mahantaṃ ambapakkaṃ disvā tassa gandharasalobhena sampatte¹⁸ vāyase palāpento raṇṇo atthāya¹⁹ ādāya gacchanto antarāmagge Satthāraṃ disvā cintesi: 'rājā imaṃ ambaṃ khādītva mayhaṃ attha vā soḷasa vā kahāpane dadeyya, taṃ me ekattabhāve²⁰ pi jīvitavuttiyā nālaṃ,²¹ sace panāhaṃ Satthu

¹ B. °esuṃ.³ C. C^a. S. °iyaṃ.⁵ C. C^a. chādetvā.⁷ B. om.⁹ K. B. om.¹¹ B. ka°.¹² B. yojanabbhantare ṭhāne.¹⁴ K. °mi°. K. °la°. S. °lha°.¹⁵ B. a. pi.¹⁷ K. B. katapu° (K. °pū°).¹⁸ K. B. sampatante.¹⁹ B. khādanatthāya.²⁰ B. eka -a°. K. ekasmiṃ a°.² K. B. pa°.⁴ B. °pe.⁶ K. a. atha.⁸ B. karissāmī.¹⁰ K. B. a. pana.¹³ K. uppātāp°.¹⁶ B. Ka°, al.²¹ K. alaṃ.

imaṃ dassāmi apariyantam eva¹ kālaṃ hitāvahaṃ bhavis-
satī' ti. So taṃ ambapakkaṃ² Satthu upanāmesi. Satthā
Ānandattheraṃ olokesi. Ath' assa thero mahārāja-
dattiyaṃ pattaṃ nīharitvā hatthe ṭhapesi. Satthā pattaṃ
upanāmetvā ambapakkaṃ paṭiggahetvā tatth' eva nisīda-
nākāraṃ dassesi. Thero cīvaraṃ paññāpetvā adāsi. Ath'
assa tasmiṃ nisinne³ thero pāṇiyaṃ⁴ parissāvetvā⁵ taṃ⁶
ambapakkaṃ madditvā pānakaṃ⁷ katvā adāsi. Satthā
ambapānakaṃ pivitvā Gaṇḍaṃ āha: 'imaṃ ambatṭhiṃ idh'
eva paṇsuṃ viyūhitvā ropehi' ti. So tathā akāsi. Satthā
tassa upari hatthaṃ dhovi, hatthe dhotamatte⁸ yeva
naṅgalasīsamattakhandho hutvā ubbedhena paṇṇāsahattho
ambarukkho utṭhahi, catūsu disāsu⁹ ekeka¹⁰ uddhaṃ ekā¹⁰
ti pañca¹¹ mahāsākhā paṇṇāsapāṇṇāsahatthā¹² va¹³ ahesuṃ.
So tāvad eva pupphaphalasaychanno¹⁴ hutvā ekekasmiṃ¹⁵
ṭhāne paripakkaambapiṇḍidharo ahosi. Pacchato āgac-
chantā bhikkhū ambapakkāni khādantā yeva¹⁶ āgamiṃsu.¹⁷
Rājā 'evarūpo kira ambarukkho utṭhito' ti sutvā 'mā naṃ
koci chindī'¹⁸ ti ārakkhaṃ ṭhapesi. So pana Gaṇḍena
ropitattā 'gaṇḍambarukkho'¹⁹ tv' eva paññāyi.

Dhuttakāpi ambapakkāni khāditvā 'are²⁰ duṭṭhatitthiyā
"samaṇo"²¹ Gotamo gaṇḍambarukkhamūle pāṭihāriyaṃ
karissatī" ti, tumhehi yojanabbhantare tadahujātāpi

¹ K. °ṃ me. B. avassaṃ taṃ me dīghakālaṃ.

² K. B. ambaṃ, so *infra*.

³ K. °nnassa.

⁴ K. pāṇ°.

⁵ K. B. parisā°. B. °itvā.

⁶ K. B. om.

⁷ K. pāna°.

⁸ K. B. dhovita°.

⁹ C. sākhāsu.

¹⁰ B. °o.

¹¹ K. a. °mattā.

¹² K. B. om. one paṇṇāsa.

¹³ B. om.

¹⁴ K. sampanno.

¹⁵ K. ekasmiṃ.

¹⁶ B. eva.

¹⁷ C. C^a. agamaṃsu.

¹⁸ K. chindatī. B. chindā.

¹⁹ K. gaṇḍamba°, al.

²⁰ B. hare.

²¹ B. a. kira.

ambapotakā uppāṭāpita, gaṇḍambo nāma ayan' ¹ ti vatvā te ucchiṭṭhaambatṭhihi* pahariṃsu. Sakko Vātavalāhakaṇ devaputtaṇ ² āṇāpesi: 'titthiyānaṇ maṇḍapaṇ vātehi uppā-
ṭetvā ³ ukkārabhūmiyaṇ ⁴ khipāhi' ⁵ ti. So tathā akāsi. Suriyaṇ devaputtaṃ pi ⁶ āṇāpesi: 'suriyamaṇḍalaṇ nig-
gaṇhanto' ⁷ tapāhi' ⁸ ti. So pi tathā akāsi. Puna Vāta-
valāhakaṇ āṇāpesi: 'Vātavalāhaka ⁹ vātamaṇḍalaṇ utthā-
pento yāhi' ti. So tathā karonto titthiyānaṇ paggharita-
sedasarire ¹⁰ rajavattiyā ¹¹ okiri, te tambavammikasadisā ¹²
ahesuṇ. Vassavalāhakam pi ¹³ āṇāpesi: 'mahantamahan-
tāni ¹⁴ bindūni ¹⁵ pātehi' ti. So tathā akāsi. Atha nesaṇ
kāyo kabaraḡāvisadiso ahosi. Te nigganṭhā ¹⁶ hutvā
sammukhasammukhatṭhānen' eva ¹⁷ palāyiṃsu. Evaṇ ¹⁸
palāyantesu Pūraṇakassapassa ¹⁹ upatṭhāko eko kassako
'idāni suve ²⁰ ayyānaṇ pāṭihāriyakaraṇavelā, gantvā pāṭi-
hāriyaṇ passissāmī' ti goṇe nissajjetvā pāto va ābhaṭaṇ
yāgukutaṇ ²¹ c' eva ²² yottakaṇ ca gahetvā āgacchanto
Pūraṇaṇ tathā palāyantaṇ disvā 'bhante ahaṇ ²³ ayyānaṇ
pāṭihāriyaṇ passissāmī' ti āgacchāmi, tumhe kahaṇ
gacchathā' ti. 'Kin te pāṭihāriyena, imaṇ me ²⁴ kuṭaṇ

¹ S. nāmāyaṇ.

* S. °ehia°.

² C. Ca. om.³ K¹. a. okiritvā.⁴ K. ukkara°.⁵ K. B. khipāpehi.⁶ B. pi de°.⁷ B. nikaḡḍhanto.⁸ K. B. tāpehi.⁹ S. °ko. K. B. om.¹⁰ C. C^a. °aṇ. S. °sede sa°.¹¹ C^a. K. °vutṭhiyā. S. rajo°.¹² B. tambamattika°.¹³ K. om.¹⁴ K. °āni ma°. B. mahantāni.¹⁵ K. vi°.¹⁶ B. niga°. K. nigaṇṭhā. K¹. niggahana. S. nigganṭhā.

B. a. lajjamāno.

¹⁷ K. B. °ne yeva.¹⁸ S. om. K¹. a. tesu.¹⁹ B. Purāṇa°.²⁰ K. B. me.²¹ B. °ghaṭaṇ.²² K. ca.²³ B. aṇṇa. K. om.²⁴ B. om.

ca yottakañ ca dehī' ti. So tena dinnañ kuṭaṇ ca yottañ¹ ca ādāya naditīraṇ gantvā taṇ² kuṭaṇ yottena attano gīvāya³ bandhitvā⁴ rahade patitvā udakabubbule utthāpento⁵ kālaṇ katvā Avīcimhi nibbatti.

Satthā⁶ ākāse ratanacaṅkamaṇ māpesi, tassa⁷ ekā⁸ koṭi pācīnacakkavālamukhavatṭiyaṇ ahosi, ekā⁹ pacchimacakkavālamukhavatṭiyaṇ. Satthā sannipatitāya chatṭiṇsayojanikāya¹⁰ parisāya vaḍḍhamānakacchāyāya 'idāni pāṭihāriyakaraṇavelā' ti gandhakuṭito nikkhamitvā pamukhe aṭṭhāsi. Atha naṇ Gharanī nāma iddhimantā¹¹ anāgāmiupāsikā upasaṅkamitvā 'bhante mādisāya dhītari vijjāmānāya tumhākaṇ kilamanakiccaṇ natthi, ahaṇ pāṭihāriyaṇ karissāmī' ti āha. 'Kathaṇ¹² tvaṇ karissasi Gharanī' ti. 'Bhante ekasmiṇ¹³ cakkavālagabbhe mahāpaṭhaviṇ udakaṇ¹⁴ katvā udakasakuṇikā viya nimmujiṭvā¹⁵ pācīnacakkavālamukhavatṭiyaṇ attānaṇ dassesāmi,¹⁶ tathā pacchimaṭṭaradakkhiṇacakkavālamukhavatṭiyaṇ¹⁷ tathā majjhe,¹⁸ "kā esā" ti ca¹⁹ vutte vakkhanti "Gharanī nām' esā, ayaṇ tāva²⁰ ekissā itthiyā ānubhāvo,²¹ buddhānubhāvo²² pana kīvarūpo²³ bhavissati'

¹ K. S. °akañ.² K. B. om.³ K. °yaṇ.⁴ B. a. lajjanto kiñci akathetvā.⁵ B. upaṭṭh°.⁶ S. Sakko.⁷ C. C^a. S. tassā (f. also in *Skt.*).⁸ B. eka°.⁹ B. a. koṭi.¹⁰ K. B. °yojanāya.¹¹ K. Nandamātā. K. B. a. ekā.¹² K. atha tvaṇ ka°. K¹. B. om. tvaṇ.¹³ S. om.¹⁴ K. °ke.¹⁵ K. B. nimu°.¹⁶ B. °iss°. C. C^a. dassāmī. C. C^a. S. a. ti.¹⁷ K. paccimaṇ tathā u° tathā dakkhiṇaṇ.¹⁸ K. a. atha mahājano maṇ disvā.¹⁹ K. B. om.²⁰ K. a. evarūpo.²¹ S. itthiyānu°.²² K. buddhānaṇ ānu°.²³ K. kim eva°. B. kīdiso.

ti evaṃ titthiyā tumhe adisvā va palāyissanti' ti. Atha naṃ Satthā 'jānāmi te Gharani evarūpaṃ pāṭihāriyaṃ kattuṃ¹ samatthabhāvaṃ, na panāyaṃ tav' atthāya baddho mālāpuṭo' ti vatvā paṭikkhipi. Sā 'na me² Satthā anujānāti, addhā mayā uttaritarāṃ pāṭihāriyaṃ kātuṃ samattho añño atthi' ti ekamantaṃ aṭṭhāsi. Satthāpi 'evam etesaṃ³ guṇo pākaṭo bhavissati ti⁴ evaṃ chattiṃsa-
yojanāya parisāya majjhe sihanādaṃ nadissantī'⁵ ti mañña-
māno apare pi pucchi: 'tumhe kathaṃ pāṭihāriyaṃ karis-
sathā' ti. Te 'evaṃ ca⁶ evaṃ ca karissāma bhante' ti
Satthu purato ṭhitā va⁷ sihanādaṃ nadiṃsu. Tesu kira
Cullānāthapiṇḍiko⁸ 'mādisse anāgāmiupāsakaputte⁹ vijja-
māne Satthu kilamanakiccaṃ natthi' ti cintetvā, 'ahaṃ
bhante pāṭihāriyaṃ karissāmī' ti vatvā, 'kathaṃ karissasi'
ti puṭṭho āha:¹⁰ 'ahaṃ bhante dvādasayojanikaṃ brah-
mattabhāvaṃ¹¹ nimminivā¹² imissā parisāya majjhe
mahāmeghagajjitasadisena saddena brahmapphotanaṃ¹³
nāma apphotessāmi, mahājano "kiṃ saddo nām' eso" ti
pucchitvā "Cullānāthapiṇḍikassa kira brahmapphotana-
saddo nāmā" ti vakkhati, titthiyā "gahapatikassa tāva
eso ānubhāvo, buddhānubhāvo kīdiso¹⁴ bhavissati" ti
tumhe adisvā va¹⁵ palāyissanti' ti. Satthā 'jānāmi te
ahaṃ etaṃ¹⁶ ānubhāvaṃ' ti tassa pi tath' eva vatvā pāṭi-
hāriyakaraṇaṃ nānujāni.¹⁷ Ath' ekā paṭisambhidappattā

¹ K. B. kātuṃ.² B. om.³ B. evam eva tesāṃ.⁴ K¹. a. cintetvā.⁵ B. °atī.⁶ C. C^a. B. once. B. om. te.⁷ B. om. ṭhitā va.⁸ K. B. Cūla A° (K. °l°). S. Cullānā°.⁹ K. B. S. °ke pu°. K. °mino°. K¹. °ke, om. putte
(°putte' as 'dhītari' supra).¹⁰ B. S. om.¹¹ K¹. brahmadatta°.¹² K¹. nimmitvā.¹³ K. B. brahma -a°. C. C^a. S. °kaṃ.¹⁴ K. kī° bu°.¹⁵ B. om.¹⁶ B. om. two.¹⁷ K. °nāti.

sattavassikā Cīrasāmaṇerī¹ nāma Satthāraṇ vanditvā ‘ahaṇ² bhante pāṭihāriyaṇ karissāmī’ ti āha. ‘Kathaṇ karissasi Cīre’ ti. ‘Bhante Sineruṇ ca cakkavālapabbataṇ ca³ Himavantaṇ ca āharitvā imasmiṇ⁴ thāne paṭipāṭiyā thapetvā ahaṇ haṇsasakuṇi viya tato⁵ nikkhamitvā asaj-jamānā gamissāmī,⁶ mahājano maṇ disvā “kā c’⁷ esā” ti pucchitvā “Cīrasāmaṇerī” ti vakkhati,⁸ titthiyā “sattavassikasāmaṇeriyā⁹ ayam ānubhāvo, buddhānubhāvo kīdiso bhavissati” ti tumhe adisvā va palāyissantī’ ti. Ito paraṇ evarūpāni vacanāni vuttānusāren’ eva veditabbāni, tassāpi Bhagavā ‘jānāmi te ānubhāvan’ ti vatvā pāṭihāriyakaṇaṇ nānujāni.¹⁰ Ath’ eko paṭisambhidappatto khīṇā-savo Cundasāmaṇero nāma jātiyā sattavasso¹¹ Satthāraṇ vanditvā¹² ‘ahaṇ Bhagavā¹³ pāṭihāriyaṇ karissāmī’ ti vatvā, ‘kathaṇ karissasi’ ti puṭṭho āha: ‘ahaṇ bhante Jambudīpassa dhajabhūtaṇ mahājamburukkhaṇ khandhe gahetvā cāletvā mahājambupesiyō¹⁴ āharitvā imaṇ parisāṇ khādāpessāmī, pāricchattakakusumāni ca āharissāmī’¹⁵ ti. Atha Uppalavaṇṇattherī Satthāraṇ vanditvā ‘ahaṇ bhante pāṭihāriyaṇ karissāmī’ ti vatvā,¹⁶ ‘kathaṇ karissasi’ ti puṭṭhā āha:¹⁶ ‘ahaṇ bhante samantā dvādasayojanaṇ¹⁷ parisāṇ dassetvā āvaṭṭato chattiṇsayojanāya parisāya parivuto cakkavattirājā hutvā āgantvā tumhe vandissāmī’

¹ K. Vira°. S. C. C^a. °rā. B. a. kira.

² K. om.

³ K¹. c’eva.

⁴ K. C. C^a. tasmiṇ.

⁵ K. B. rep.

⁶ B. karissāmī.

⁷ K. B. om.

⁸ K¹. paññāyati ti. S. ñassati. B. °nti.

⁹ K. B. °kāya tāva sā°.

¹⁰ K. C. C^a. °āti.

¹¹ B. °ssena.

¹² B. upasaṅkamitvā. K¹. corr. a.

¹³ K¹. bhante.

¹⁴ K. °phalāni.

¹⁵ K. B. °itvā, and a. tumhe vandissāmī ti. Satthā ‘jānāmi te ānubhāvan’ ti vatvā tassāpi (B. om. pi) pāṭihāriyakaraṇaṇ paṭikkhipi.

¹⁶ K¹. om.

¹⁷ B. °nikaṇ.

ti. Satthā 'jānāmi te¹ ānubhāvan' ti tassāpi pāṭihāriyaṇ² paṭikkhipi. Atha Mahāmoggallānatthero Bhagavantaṇ vanditvā 'ahaṇ³ bhante pāṭihāriyaṇ karissāmī' ti vatvā, 'kathaṇ karissasī' ti puttḥo⁴ 'ahaṇ bhante Sinerupabbatarājānaṇ⁵ dantantare ṭhapetvā māsabījaṇ⁶ viya saṇkhādisāmī'⁷ ti. 'Aññaṇ kiṇ karissasī' ti. 'Imaṇ paṭhaviṇ⁸ kaṭasārakaṇ viya saṇvellitvā⁹ aṅgulantare nikkhipissāmī'¹⁰ ti.¹¹ 'Aññaṇ kiṇ karissasī' ti. 'Mahāpaṭhaviṇ kulālacakkaṇ viya parivattetvā mahājanaṇ paṭhavojaṇ khādāpessāmī'¹² ti. 'Aññaṇ kiṇ karissasī' ti. 'Vāmahatthe paṭhaviṇ katvā ime satte aññasmiṇ dipe ṭhapessāmī' ti. 'Aññaṇ kiṇ karissasī' ti. 'Sineruṇ¹³ chattadaṇḍaṇ¹⁴ viya¹⁵ katvā mahāpaṭhaviṇ ukkhipitvā tass' ūpari ṭhapetvā chattaḥattho bhikkhu viya ekahatthena ādāya¹⁶ ākāse¹⁷ caṇkamissāmī' ti. Satthā 'jānāmi te ānubhāvan' ti tassāpi pāṭihāriyakaraṇaṇ nānujāni.¹⁸ So 'jānāti maññe Satthā mayā uttaritarāṇ pāṭihāriyaṇ kātuṇ samatthan' ti ekamantaṇ atthāsi. Atha naṇ Satthā 'nāyaṇ Moggallāna tav' atthāya baddho mālāpuṭo, ahaṇ hi asamadhuro mama dhuraṇ añño vahituṇ samattho nāma natthi, anacchariyam ev' etaṇ¹⁹ yaṇ²⁰ idāni mama dhuraṇ vahituṇ samattho na bhaveyya, ahetukatiracchānayaṇiyaṇ nibbattakāle pi mama dhuraṇ vahituṇ samattho nāma nāhosi yevā' ti vatvā

¹ C. C^a. S. te jān°.

² K. B. °yakaraṇaṇ.

³ K¹. āha.

⁴ K. a. āha.

⁵ K. B. °rājaṇ.

⁶ K. sāsapavijjaṇ. B. māsasāsapabījaṇ.

⁷ K. B. khād°.

⁸ K. B. mahāpa°. B. a. katvā.

⁹ K. saṇvedhetvā. K¹. saṇvedhetvā. C. C^a. saṇvellitvā.

¹⁰ K¹. corr. pakkhi°.

¹¹ C. C^a. a. vatvā

¹² C. C^a. ghā°.

¹³ K¹. °rū-pabbatarājaṇ.

¹⁴ K¹. °akaṇ.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ K. B. °enādāya.

¹⁷ K¹. °sena.

¹⁸ K¹. °nāti.

¹⁹ B. c' etaṇ. K. c'eva taṇ. K¹. eva taṇ. S. om. ev'.

C. C^a. vo taṇ.

²⁰ C. om.

‘kadā kathaṃ vā¹ bhante’ ti therena puṭṭho² atītaṃ āharitvā :³

‘Yato yato garudhuraṃ yato gambhīravattani
tadassu⁴ kaṇhaṃ yuñjanti svassu taṃ vahate
dhuraṃ’ ti

idaṃ Kaṇhausabhajātakaṃ⁵ vitthāretvā puna tam ev’
atthaṃ⁶ visesetvā dassento,⁷

‘Manāpam⁸ eva bhāseyya nāmanāpaṃ kudācanaṃ
manāpaṃ bhāsamānassa garubhāraṃ udabbahi,⁹
dhanaṃ ca naṃ alabbhesi¹⁰ tena c’attamano ahū’ ti

idaṃ Nandivīsālajātakaṃ¹¹ pi vitthāretvā kathesi.¹² Ka-
thetvā ca pana Satthā taṃ ratanacaṅkamaṃ otari.¹³
Purato dvādasayojanikā parisā ahosi,¹⁴ pacchato ca utta-
rato ca dakkhiṇato ca, ujukaṃ pana catuvīsatiyojanikāya
tāya¹⁵ parisāya majjhe Bhagavā yamakapāṭihāriyaṃ akāsi,
taṃ ca¹⁶ pālito tāva¹⁷ evaṃ veditabbaṃ : Katamaṃ¹⁸ Tathā-
gatassa yamakapāṭihire¹⁹ nānaṃ, idha Tathāgato yama-
kapāṭihīraṃ karoti asādhāraṇaṃ sāvakehi; uparimakāyato
aggikkhandho pavattati, heṭṭhimakāyato udakadhārā

¹ K. pana for ka° vā.

² B. a. Satthā.

³ K¹. gives the J. For longer additions in K. MSS. vide Appendix.

⁴ K. B. tadāssu.

⁵ F. J. i. 193-6.

⁶ K. tad eva vatthuy. K¹. taṃ va°. B. tam eva va°.

⁷ K. desento. K¹. a. Nandavisālajātakaṃ āharitvā, atīte, etc.

⁸ J. manuññaṃ, al.

⁹ J. udaddhari.

¹⁰ K. B. alabbhesi. K¹. alābbhesi.

¹¹ K. Nanda°. F. J. i. 191-3.

¹² K¹. a. jātakaṃ samodhānesi: brāhmaṇo Anando Nandavisālo pana aham evā ti.

¹³ K. abhiruyhi. B. °yha.

¹⁴ K. B. a. tathā.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ K. B. S. om.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ B. a. taṃ.

¹⁹ K. °hiriye. B. hāriye.

pavattati, hetṭhimakāyato aggikkhandho pavattati, uparimakāyato udakadhārā pavattati, puratthimakāyato¹ pacchimakāyato, pacchimakāyato¹ puratthimakāyato,¹ dakkhinakkhito, vāmakkhito vāmakkhito dakkhinakkhito, dakkhinakannasotato vāmakannasotato, vāmakannasotato dakkhinakannasotato, dakkhinanāsikasotato vāmanāsikasotato vāmanāsikasotato dakkhinanāsikasotato dakkhiṇaṇṇasakūtato vāmaṇṇasakūtato, vāmaṇṇasakūtato dakkhiṇaṇṇasakūtato dakkhinahatthato vāmahatthato, vāmahatthato dakkhiṇahatthato, dakkhiṇapassato vāmapassato, vāmapassato dakkhiṇapassato, dakkhiṇapādato vāmapādato, vāmapādato dakkhiṇapādato, aṅgulaṅgulihi² aṅgulantarikāhi, aṅgulantarikāhi aṅgulihi,³ ekekalomakūpato⁴ aggikkhandho pavattati, ekekalomakūpato⁵ udakadhārā pavattati⁶ channaṇ vaṇṇānaṇ⁷ nīlānaṇ pītakānaṇ lohitaṇ⁸ odātānaṇ maññetṭhānaṇ pabhassarānaṇ.⁹ Bhagavā caṅkamati, nimmito¹⁰ tiṭṭhati vā nisīdati vā seyyaṇ vā kappeti . . . pe¹¹ . . . nimmito seyyaṇ vā¹² kappeti, Bhagavā¹³ caṅkamati¹⁴ vā tiṭṭhati vā nisīdati vā, idaṇ Tathāgatassa yamaka-pāṭihire ṇāṇan' ti.¹⁵

Idaṇ pana pāṭihiraṇ Satthā tasmiṇ caṅkame caṅkamitvā akāsi, tassa tejokasiṇasamāpattivaseṇa uparimakāyato¹⁶ aggikkhandho pavattati, āpokasiṇasamāpattivaseṇa hetṭhi-

¹ K. a. la.² K. B. aṅgulihi.³ S. om.⁴ C. C^a. S. ekekalomato lomakūpato.⁵ S. lomakū°. C. C^a. °lomato.⁶ S. a. pavattanti. C. C^a. a. ekekalomato aggikkhandho pavattati.⁷ C. C^a. chabbaṇṇava°. S. chabbaṇṇānaṇ.⁸ K. pitānaṇ lohitaṇ.⁹ K. a. tathā evaṇ.¹⁰ B. Buddhanimmito.¹¹ B. la.¹² B. om. K. om. pe ni° se° vā ka°.¹³ K. a. sayāṇ.¹⁴ K. a. nimmito ti° ni° vā se° vā ka°, then idaṇ, etc.¹⁵ B. om.¹⁶ K. purima°.

makāyato udakadhārā pavattati ti, puna¹ udakadhārāya² pavattanatthānato aggikkhandhassa pavattiṃ³ aggikkhandhassa ca pavattanatthānato udakadhārāya pavattiṃ⁴ dassetuṃ 'hetthimakāyato uparimakāyato' ti vuttaṃ, esa⁵ nayo sabbapadesu. Aggikkhandho pan' ettha udakadhārāya asammisso ahosi, tathā udakadhārā aggikkhandhena⁶ ubhayam pi kira c'etaṃ yāva brahmalokā uggantvā cakkavālamukhavattiyaṃ pavattati.⁷ Channaṃ vaṇṇānan ti vuttapadassa⁸ chabbaṇṇaraṇsiyo bahi⁹ āsiñcamānaṃ vilinaṃ suvaṇṇaṃ viya yantanālito¹⁰ nikkhantasuvaṇṇarasadhārā viya ca ekacakkavālagabbhato uggantvā¹¹ Brahmalokeya āhacca paṭinivattitvā cakkavālamukhavattim eva gaṇhiṃsu, ekaṃ¹² cakkavālagabbhaṃ ekaṃ gopāṇasiccittaṃ¹³ viya bodhigharaṃ ahosi ekālokaṃ.

Taṃ divasaṃ Satthā caṅkamitvā pāṭihīraṃ karonto antarantarā mahājanassa dhammakathaṃ¹⁴ kathesi, kathento ca¹⁵ janaṃ¹⁶ nirussāsaṃ akatvā¹⁷ assāsavāraṃ¹⁸ deti. Tasmiṃ khaṇe mahājano sādhu-kāraṃ pavattesi,¹⁹ tassa sādhu-kārappavattanakāle Satthā tāva²⁰ mahatiyā parisāya cittaṃ olokeno ekekassa soḷasānaṃ²¹ ākārānaṃ vasena cittācāraṃ²² aññāsi. Evaṃ lahuparivattaṃ²³ buddhānaṃ

¹ B. na pana *for* ti puna.² B. °rā°.³ K. B. aggikkhandho pavattati, K. a. puna.⁴ K. B. °dhārā pavattati ti.⁵ K. es' eva.⁶ B. °ehi.⁷ S. pavatti. B. patati.⁸ B. vuttā pan' assa.⁹ K. kuṭehi. B. ghaṭehi.¹⁰ K. B. °ikato.¹¹ K. a. yāva, *with* °lokā.¹² B. eka°. K. ekekaṃ.¹³ K. B. vaṅkago°. B. °sikaṃ. K. °vinaddhaṃ.¹⁴ K. B. dhammaṃ.¹⁵ K. om.¹⁶ B. pana.¹⁷ B. a. tassa.¹⁸ B. °vāsaṃ.¹⁹ K. B. °eti.²⁰ K. a. evaṃ.²¹ K. B. S. °sannaṃ.²² K. cittavāraṃ.²³ K. B. lahuka°.

cittañ, yo yo yasmiñ ca dhamme¹ yasmiñ ca pāṭihire pasanno tassa tassa ajjhāsavasesen' eva dhammañ ca kathesi pāṭihirañ ca akāsi. Evañ dhamme desiyamāne pāṭihire ca kayiramāne² mahādharmābhisamayo³ ahosi, Satthā pana tasmiñ samāgame attano manañ gahetvā aññañ pañhañ pucchituñ samatthañ adisvā nimmita-buddhañ māpesi, tena pucchitañ pañhañ Satthā vissajjesi.⁴ Bhagavato cañkamanakāle nimmito ṭhānādisu aññatarañ kappesi, nimmitassa cañkamanakāle Bhagavā ṭhānādisu aññatarañ kappesi, tam atthañ dassetuñ 'nimmito cañkamati vā'⁵ ti—ādi⁶ vuttañ. Evañ karontassa Satthu⁷ pāṭihirañ disvā dhammakathañ ca sutvā tasmiñ samāgame vīsatiyā pāṇakotīnañ dhammābhisamayo ahosi. Satthā pāṭihirañ karonto va 'kattha nu kho atīte⁸ buddhā imañ pāṭihirañ katvā vassañ upentī' ti āvajjitvā,⁹ 'Tāvatiṇsa-bhavane vassañ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakañ desentī' ti disvā dakkhiṇapādañ ukkhipitvā Yugandharamatthake¹⁰ ṭhapetvā¹¹ itarañ pādañ ukkhipitvā Sinerumattake ṭhapetvā¹² evaṇ atthasatṭhiyojanasatasahassatṭhāne tayo va¹³ pādavārā ahesuñ, dve pādacchiddāni.¹⁴ 'Satthā pādañ pasāretvā akkamī' ti ca¹⁵ na sallakkhettabbañ,¹⁶ tassa pādukkhipanakāle¹⁷ yeva¹⁸ pabbatā pāda-

¹ C. Ca. S. *om.* ya° ca dha°.

² K. B. kariya°.

³ K. B. mahājano dha°.

⁴ K. B. a. Satthārā pucchitañ sovi°.

⁵ K. Bhagavā.

⁶ C. Ca. ādisu.

⁷ B. *om.*

⁸ K. B. °ta°.

⁹ S. B. °etvā.

¹⁰ K. Gaṇḍamba°.

¹¹ K. °pesi, and a. vāmapādañ u° Yu° ṭhapesi.

¹² K. °pesi.

¹³ K. B. *om.*

¹⁴ K. a. pakatipādaviticāranasadisānikkhepāni ahesuñ.

¹⁵ K. B. *om.*

¹⁶ B. °kkhi°.

¹⁷ K. C. Ca. B. pādakkhi°. K. B. a. hi before pā°.

¹⁸ B. yev' ete. K. yeva te pa°, and a. Yugandharo Isindharo ca pabbatakuṭaṇaṇ ekato katvā.

mūlay¹ āgantvā² Satthārā akkantakāle³ utthāya saka-
tthāne⁴ atthāṇsu.

Sakko Satthāraṇ disvā cintesi: ‘Paṇḍukambalasilāyaṇ
maññe⁵ Satthā imaṇ vassāvāsaṇ upessati, bahunnaṇ⁶
vata⁷ devatānaṇ upakāro bhavissati.⁸ Satthari pan’ ettha
vassaṇ⁹ upagate aññā¹⁰ devatā hattham pi tṭhapetuṇ na
sakkhissanti, ayaṇ kho pana¹¹ Paṇḍukambalasilā dīghato
satthi yojanā¹² puthulato paṇṇāsa yojanā, Satthari nisinne
pi tucchāṇ¹³ viya bhavissati’ ti. Satthā tass’ ajjhāsayaṇ¹⁴
viditvā attano saṅghāṭiṇ¹⁵ silātalaṇ paṭicchādayamānaṇ¹⁶
khipi. Sakko cintesi: ‘cīvaraṇ tāva paṭicchādayamānaṇ
khipi sayāṇ pana parittake tthāne nisīdissati’ ti. Satthā
tass’ ajjhāsayaṇ viditvā nīcapīṭhakaṇ mahāpaṇsukūliko
viya Paṇḍukambalasilāṇ anto cīvarabhoge¹⁷ yeva katvā
nisīdi. Mahājano pi taṇ khaṇaṇ yeva Satthāraṇ olokeno
nāddasa,¹⁸ candassa atthamitakālo¹⁹ paṭṭhāya viya²⁰
ahosi, mahājano.²¹

‘Gato nu Cittakūṭaṇ vā Kelāsaṇ vā Yugandharaṇ,
na no dakkhema²² Sambuddhaṇ lokajetthāṇ,
narāsabhan’ ti

¹ B. °āni.

² K. a. sampatiṭṭhitvā. B. a. sampatiṭṭhiṇsu.

³ B. akkamana°, a. te pabbatā.

⁴ B. a. yeva.

⁵ K. °lāya majjhe.

⁶ K. B. °ūnaṇ.

⁷ B. ca.

⁸ C. C^a. a. ti.

⁹ B. vassāvāsaṇ.

¹⁰ C. C^a. S. aññe.

¹¹ C. C^a. ayaṇ Sakko pi na. S. ahaṇ Sa° pi tena.

¹² B. a. vitthārato paṇṇāsaya°, and has pu° pannarasa°.

¹³ K. °ā.

¹⁴ B. tassa a°.

¹⁵ S. °ikaṇ.

¹⁶ B. °iya°.

¹⁷ B. °bhāge.

¹⁸ K. nādassa.

¹⁹ K. B. atthaṇgamitakālo. B. om. pa° viya.

²⁰ K. a. ca suriyassa atthaṇgamitakālo viya ca andha-
kāro ca.

²¹ B. a. imaṇ paridevanasaddaṇ paridevanto.

²² K. B. °mu, so *infra*.

imaṃ gāthaṃ vadanto paridevi. Apare ‘Satthā nāma pavivekarato¹ “evarūpāya me² parisāya evarūpaṃ pāṭi-hīraṃ katan” ti lajjāya aññaṃ raṭṭhaṃ vā janapadaṃ vā gato bhavissati, nanu dāni³ taṃ dakkhissāmā’ ti paridevantā⁴ imaṃ gātham āhaṃsu :

‘Pavivekarato dhīro na imaṃ lokaṃ pun’ eheti,
na no dakkhema Sambuddhaṃ lokajetṭhaṃ
narāsabhaṃ’⁵ ti.

Mahāmoggallānaṃ⁶ pucchisṃsu : ‘kahaṃ bhante Satthā’ ti. So sayāṃ jānanto pi ‘paresaṃ pi guṇā pākaṭā hontū’⁷ ti ajjhāsayena ‘Anuruddhaṃ pucchathā’ ti āha.⁸ Therāṃ tathā⁹ pucchisṃsu : ‘kahaṃ bhante Satthā’ ti. ‘Tāvatiya-bhavane Paṇḍukambalasilāyaṃ vassaṃ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakaṃ desetuṃ gato’ ti. ‘Kadā āgamissati bhante’ ti. ‘Tayo māse abhidhammaṃ¹⁰ desetvā mahā-pavāraṇadivase’¹¹ ti. Te ‘Satthāraṃ adisvā na gamis-sāmā’ ti tatth’ eva khandhāvāraṃ bandhisṃsu, ākāsaṃ eva kira nesāṃ chadanaṃ ahosi, tāya¹² mahatiyā parisāya sarīranissando¹³ nāma na paññāyi, paṭhavī vivaram adāsi, sabbattha parisuddham eva paṭhavitalaṃ¹⁴ ahosi. Satthā paṭhamam eva Mahāmoggallānaṃ¹⁵ avoca : ‘Moggallāna¹⁶ tvaṃ etissā parisāya dhammaṃ deseyyāsi, Cullānātha-piṇḍiko ca¹⁷ āhāraṃ dassatī’ ti. Tasmā taṃ temāsaṃ Cullānāthapiṇḍiko etissāya¹⁸ parisāya pānaṃ¹⁹ yāgu-

¹ K. B. a. so.

³ B. idāni. C. C^a. om.

⁵ K. B. a. te.

⁷ K. °no °to hotū. B. °ntī.

⁸ K. B. a. te.

¹⁰ K. B. °apiṭakaṃ.

¹² S. tāva. B. a. ca.

¹³ B. °nighaṃso nāma pa°.

¹⁵ B. Moggallānattheraṃ.

¹⁶ S. Mahāmo°.

¹⁸ K. ca ta-sā. B. va tassā.

¹⁹ K. sāyaṃ pātaṃ. B. pātarāsakāle.

² B. om.

⁴ B. °nto.

⁶ K. °natheraṃ.

⁹ K. om.

¹¹ K. a. āgamissatī.

¹⁴ K. B. bhūmi°.

¹⁷ B. om.

bhattaṇ¹ khādanīyaṇ tambūlagandhamālapilandhanāni² adāsi, Mahāmoggallāno³ dhammaṇ desesi, pāṭihīraṇ das-sanatthaṇ āgatāgatehi⁴ puṭṭhaṇ paññaṇ⁵ ca vissajjesi. Satthāram pi mātu Abhidhammadesanatthāya⁶ Paṇḍu-kambalasilāyaṇ vassaṇ upagataṇ dasasahassacakkavāḷa-devatā parivārayiṇsu. Tena vuttaṇ:

Tāvatiṇse yadā Buddho silāyaṇ paṇḍukambale
pāricchattakamūlasmiṇ vihāsi purisuttamo,
Dasasu⁷ lokadhātūsu sannipatitvāna⁸ devatā
payirupāsanti Sambuddhaṇ vasantaṇ nabhamudd-
hani.

Na koci devo vaṇṇena Sambuddhassa virocati⁹
sabbe deve adhigayha¹⁰ Sambuddho va virocati ' ti

evaṇ sabbe¹¹ devatā attano sarīrappabhāyaṇ abhibhavitvā
nisinnassa pan' assa¹² mātā Tusitavimānato āgantvā
dakkhiṇapasse nisīdi, Indako pi devaputto āgantvā dak-
khiṇapasse yeva nisīdi, Aṅkuro¹³ vāmapasse.¹⁴ So mahe-
sakkāsu¹⁵ devatāsu sannipatitāsu apagantvā¹⁶ dvādasā-
yojanike tḥāne okāsaṇ labhi, Indako tatth' eva nisīdi.
Satthā¹⁷ te ubho pi oloketvā attano sāsane dakkhiṇeyya-
puggalānaṇ dinnadānassa mahapphalabhāvaṇ ṇāpetu-
kāmo¹⁸ evam āha:¹⁹ 'dīghamantare dasavassasahassa-
parimāṇe²⁰ kāle dvādasayojanikaṇ uddhanapantiṇ katvā

¹ B. °ñ ca.² B. tambulatela°. B. a. ca.³ K. °nathero.⁴ S. C. C^a. āgatehi tehi.⁵ B. puṭṭhapañhe. K. °tṭhe panhe.⁶ K. B. °tthaṇ.⁷ K. dasasahassa°.⁸ B. °pātetvāna.⁹ K. °ssātirocati.¹⁰ B. atikkamma.¹¹ B. sabbā.¹² S. pana sā. K. mātāpi 'ssa.¹³ K. eko Aṅkuro nāma.¹⁴ K. B. a. nisīdi.¹⁵ B. °kkh°.¹⁶ B. āg°.¹⁷ C^a. a. pi.¹⁸ B. paññā°.¹⁹ K. B. a. Aṅkura tayā.²⁰ B. °ṇa°.

mahādānaṃ dinnāṃ, so tvaṃ dāni mama samāgamaṃ
āgantvā sabbadūre¹ dvādasayojanike tṛhāne okāsaṃ labhi,
kin nu kho ettha kāraṇaṃ ' ti. Vuttam pi c'etaṃ :

‘ Oloketvāna Sambuddho Aṅkuraṇ cāpi Indakaṃ
dakkhiṇeyyaṃ pabhāvento idaṃ vacanam abruvi :²

“ Mahādānaṃ tayā dinnāṃ Aṅkura dighamantare
suvidūre³ nisinno ' si⁴ āgaccha mama santikaṃ ” ' ti.

So saddo paṭhavitalaṃ pāpuṇi, sabbāpi naṃ sā⁵ parisā assosi.
Evaṃ vutte

Codito bhāvitattena⁶ Aṅkuro etaḍ abruvi :²

‘ kiṃ mayhaṃ tena dānena dakkhiṇeyyena suññakaṃ.⁷

Ayaṃ so Indako yakkho dajjā dānaṃ parittakaṃ
atirocati amhehi cando tārāgaṇe⁸ yathā ' ti.

Tattha dajjā ti dattha.⁹ Evaṃ vutte pana¹⁰ Satthā
Indakaṃ āha : ‘ Indaka tvaṃ mama dakkhiṇapasse nisinno
kasmā anapagantvā¹¹ nisīdasī ' ti. So ‘ ahaṃ bhante
sukhette parittaṃ¹² bijaṃ vapanakassako¹³ viya dakkhi-
ṇeyyasampadaṃ alatthan ' ti dakkhiṇeyye¹⁴ pabhāvento
āha :

‘ Ujjaṅgale yathā khette bijaṃ¹⁵ bahukam pi¹⁶ ropitaṃ
na phalaṃ vipulaṃ¹⁷ hoti na pi toseti kassakaṃ,¹⁸

Tath' eva dānaṃ bahukaṃ dussīlesu paṭiṭṭhitaṃ
na vipulaṃ (K. °la°) phalaṃ hoti na pi toseti dāyakaṃ.

¹ K. ati°. B. om.

³ K. B. ati°.

⁵ K. B. om.

⁷ K. B. °taṃ.

⁹ S. adattha. K. B. datvā.

¹¹ K. B. anupa°. K. a. va.

¹³ K. B. vappana°.

¹⁵ K. vijjaṃ.

¹⁷ B. vi° pha°. K. vipulaphalaṃ.

¹⁸ K. B. a.

² K. B. abravi.

⁴ C. C°. va.

⁶ C. B. °tthena.

⁸ K. corr. °nehi.

¹⁰ B. om.

¹² B. appaka°.

¹⁴ K. B. °yyaṃ.

¹⁶ B. om.

Yathāpi bhaddake¹ khetto bījaṃ appam pi ropitaṃ
 sammādhāraṃ² paveccante³ phalaṃ toseti kassakaṃ,
 Tath' eva silavantesu guṇavantesu tādisu⁴
 appakaṃ pi kataṃ kāraṃ⁵ puññaṃ hoti mahappha-
 lan' ti.

Kiṃ pan' etassa pubbakamman? ti. So kira Anu-
 ruddhattherassa antogāmaṃ piṇḍāya pavitṭhassa attano
 āhāraṃ⁶ kaṭacchubhikkhaṃ dāpesi, tad assa⁷ puññaṃ.
 Aṅkurena dasa vassāsahassāni dvādasayojanikaṃ uddhana-
 pantiṃ katvā dinnadānato mahapphalatarāṃ jātaṃ, tasmā
 evam āha. Evaṃ vutte Satthā 'Aṅkura dānaṃ nāma
 viceyya dātuṃ vaṭṭati, evaṃ taṃ⁸ sukhetto vuttabījaṃ⁹
 viya mahapphalaṃ hoti, tvaṃ pana na tathā akāsi, tena
 te dānaṃ na mahapphalaṃ¹⁰ jātan' ti imam atthaṃ vibhā-
 vento :¹¹

'Viceyyadānaṃ dātappaṃ yattha dinnaṃ mahapphalaṃ
 viceyyadānaṃ datvāna saggaṃ gacchanti dāyaka.¹²

Viceyyadānaṃ¹³ sugatappasatthaṃ
 ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke
 etesu dinnāni mahapphalāni
 bījāni vuttāni¹⁴ yathā sukhetto' ti

vatvā uttariṃ dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

(356) 'Tiṇadosāni khettāni rāgadosā ayaṃ pajā,
 tasmā hi vitarāgesu dinnaṃ hoti mahapphalaṃ.¹⁵

¹ K. bhadrake.

² K. B. °re.

³ B. pavattante.

⁴ K. B. °isu.

⁵ K. *corr.* appake pi kate kare.

⁶ K. B. ābhatāṃ.

⁷ B. tadā tassa. K. tassa.

⁸ B. om.

⁹ K. B. suvu°.

¹⁰ B. ma° na.

¹¹ K. a. āha.

¹² B. C. C^a. om. *this line.* S. pe.

¹³ S. i., p. 21.

¹⁴ K. vu° bī°.

¹⁵ K. B. a., *vss.* 357-8.

(359) Tiṇadosāni khettāni icchādosā ayaṇ pajā,
tasmā hi vigaticchesu dinnāṇ hoti mahappha-
lan' ti.

Desanāvasāne Aṅkuro ca Indako ca sotāpattiphale pati-
tṭhahiṇsu, mahājanassāpi sātthikā desanā¹ ahosi.²

Atha Satthā devaparisāya majjhe nisinno³ mātarāṇ
ārabbha 'kusalā dhammā akusalā dhammā avyākātā
dhammā' ti⁴ Abhidhammapiṭakaṇ paṭṭhapesi,⁵ evaṇ tayo
māse nirantarāṇ Abhidhammapiṭakaṇ⁶ kathento pana
bhikkhācāraṇelāyaṇ⁷ 'yāva mamāgamanā ettakaṇ nāma
dhammaṇ desetū' ti nimmitabuddhaṇ māpetvā sayāṇ
Himavantaṇ gantvā nāgalatādantakaṭṭhaṇ khādītva Ano-
tattadahe mukhaṇ dhovitvā Uttarakuruto piṇḍapātaṇ
āharitvā mahāsālamālake nisinno bhattakiccaṇ akāsi.
Sāriputtatthero tattha gantvā Satthu vattaṇ karoti.
Satthā katabhattakicco⁸ 'Sāriputta ajja mayā ettako nāma
dhammo bhāsito, taṇ attano nissitakāṇaṇ pañcasatāṇaṇ⁹
bhikkhūnaṇ ca¹⁰ vācehi' ti therassa kathesi.¹¹ Yamaka-
pāṭihire kira pasīditvā pañcasatā kulaputtā therassa san-

¹ K. B. dhammade°.

² B. a. ti.

³ K. a. abhidhammatthena mātarāṇ guṇapaccayakāraṇ
karonto, tena vuttaṇ :

'Mātarāṇ pamukhaṇ katvā tassā paññāya tejasā
abhidhammaṇ kathāmatthaṇ devāṇaṇ sampavattayī' ti.

⁴ K. tyādika-Dhammasaṅgaṇiādikaṇ.

⁵ K. a. evaṇ satappakaraṇābhidhammaṇ desetvā, yathā
āha :

'Dhammasaṅgiṇi Vibhaṅgo Dhātukathā athāparo
tathā Puggalapaññatti Kathāvatthuppakaraṇaṇ
Yamakaṇ ca Paṭṭhānaṇ ca iti sattāppabhedato' ti.

⁶ B. a. kathesi.

⁷ K. B. °ya.

⁸ B. bhattakiccapariyosāne.

⁹ B. antevāsikāṇaṇ for ni° pa°.

¹⁰ K. B. om.

¹¹ K. a. ye.

tike pabbajisū, te sandhāya Satthā¹ evaṃ āha, vatvā ca pana devalokaṃ gantvā nimmitabuddhena desitaṭṭhānato paṭṭhāya sayāṃ dhammaṃ kathesi.² Thero pi gantvā tesāṃ bhikkhūnaṃ dhammaṃ deseti,³ te Satthari devaloke viharante yeva⁴ sattappakaraṇikā ahesuṃ.⁵ Te kira Kassapabuddhakāle⁶ khuddakavagguliyo⁷ hutvā ekasmiṃ pabbhāre⁸ olambantā dvinnaṃ therānaṃ caṅkame va⁹ caṅkamitvā Abhidhammaṃ sajjhāyantaṇaṃ¹⁰ sare nimittaṃ gahe tvā assosuṃ.¹¹ Te 'ime khandhā nāma imā¹² dhātuyo¹³ nāmā' ti ajānitvā sare nimittagahaṇamatten¹⁴ eva tato cutā devaloke nibbattā¹⁵ ekaṃ buddhantaṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā¹⁶ Sāvattiyaṃ kulaghaṇesu¹⁷ nibbattā yamakapāṭihīre uppannappasādā therassa sante tike pabbajitvā sabbapaṭhamāṃ sattappakaraṇikā ahesuṃ.¹⁸ Satthāpi ten' eva nīhārena¹⁹ temāsaṃ Abhidhammapiṭakaṃ²⁰ desesi. Desanāvasāne asītikoṭṭisahasānaṃ²¹ devatānaṃ dhammābhisaṃmayo ahosi Mahāmāyāpi sotāpatti-phale patitṭhahi.

¹ C. C^a. °raṇ. B. therāṇ. K. 'ettako nāma dhammo bhāsito' ti therāṇ.

² S. °ti. K. B. desesi.

³ K. B. °si.

⁴ K. yeva vi°.

⁵ K. °kāyo assosuṃ.

⁶ K. °sambu°.

⁷ Skt. vālgulī.

⁸ B. gabbhantare.

⁹ S. om. K. B. om. ca° va.

¹⁰ B. a. sutvā.

¹¹ B. aggahesuṃ for ga° a°.

¹² K. B. ime.

¹³ K. āyatanā.

¹⁴ K. °ttassa ga°.

¹⁵ K. °ttitvā. B. a. te.

¹⁶ K. a. tato cutā. B. a. tato cavitvā.

¹⁷ S. °re.

¹⁸ K. a. tena vuttaṃ :

'Dhammaṃ sajjhāyikaṃ sutvā bhikkhūnaṃ sarabhañjane vagguliyo 'bhinandisuṃ cuttā te tiddiṇṇagatā tenābhidhammikā bhikkhū pākāṭā jinasāsane' ti.

¹⁹ B. a. taṇ.

²⁰ K. B. °dhammaṃ.

²¹ C. C^a. S. °pāṇasa°.

Sāpi kho chattiṃsayojanaparimaṇḍalā parisā¹ 'idāni sattame divase pavāraṇā bhavissatī' ti² Mahāmoggallāna-ttheraṃ upasaṃkamitvā āha:³ 'bhante Satthu orohana-divasaṃ saññātuṃ⁴ vaṭṭatī' ti,⁵ 'na hi mayaṃ Satthāraṃ adisvā gamissāmā' ti. Āyasmā Mahāmoggallāno taṃ kathaṃ sutvā 'sādhū vata maṃ' ti⁶ tatth' eva paṭhaviyaṃ nimuggo Sinerupādaṃ gantvā 'maṃ abhirūhantaṃ⁷ parisā passatū'⁸ ti adhiṭṭhāya maṇiratane āvutapaṇḍukambala-suttaṃ⁹ viya paññāyamānarūpo va Sinerumajjhena¹⁰ abhiruhi, manussāpi naṃ 'ekayojanaṃ abhirūḷho dviyojanaṃ¹¹ abhirūḷho'¹² ti olokayaṃsu. Thero pi Satthu pāde sīsena ukkhipanto yeva¹³ abhiruhitvā vanditvā¹⁴ evam āha: 'bhante parisā tumhe disvā¹⁵ va gantukāmā,¹⁵ kadā orohissathā' ti. 'Kahaṃ pana te Moggallāna jeṭṭhabhātiko Sāriputto' ti. 'Bhante Saṃkassanagaradvāre¹⁶ vassaṃ upagato' ti. 'Moggallāna ahaṃ ito sattame divase mahāpavāraṇāya Saṃkassanagaradvāre otarissāmi, "maṃ daṭṭhukāmā tattha āgacchantū" ti.¹⁷ Sāvattitho ca¹⁸ Saṃkassanagaraṃ¹⁹ tiṃsayojanāni, ettake magge kassaci pātheyyakiccaṃ natthi, "uposathikā hutvā Dhuravihāraṃ dhammasavanatthāya gacchantā viya gacchathā"²⁰ ti tesaṃ²¹ āroceyyāsī' ti. Thero 'sādhū bhante' ti gantvā²² tathā ārocesi.

¹ K. a. yamakapāṭihāriye thāne thitvā.

² K. a. te.

³ K. āhaṃsu.

⁴ B. bhavituṃ.

⁵ K. vaṭṭatī.

⁶ K. sādhu ti vatvā. B. sādhu' āvuso ti vatvā.

⁷ K. °ruyho°, al.

⁸ B. °ntū.

⁹ S. °nāvu°. K. B. āvutaṃ. K. om. paṇḍu.

¹⁰ C. Ca. majjhe.

¹¹ S. dvitī°.

¹² K. a. tiyojanaṃ abhiruyho.

¹³ K. evaṃ. B. viya.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a°.

¹⁶ K. B. °nagare.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ B. °radvāraṃ.

²⁰ K. gaccheyyāthā. B. agaccheyyāthā.

²¹ B. te.

²² B. vatvā.

Satthā vutthavasso pavāretvā Sakkassa ārocesi: ‘mahā-rāja manussapathaṇṇaṇ gamissāmi’ ti. Sakko suvaṇṇa-mayaṇ¹ maṇimayaṇ rajatamayaṇ ti tīpi sopānāni māpesi, tesāṇ pādāni² Saṅkassanagaradvāre patitṭhahiṇsu sīsā³ Sinerumuddhani tesu dakkhiṇapasse⁴ suvaṇṇasopānaṇ⁵ devatānaṇ⁶ ahosi, vāmapasse rajatasopānaṇ Mahābrahmānaṇ ahosi,⁷ majjhe maṇisopānaṇ Tathāgatassa.⁸ Satthāpi⁹ Sinerumuddhani thatvā* devorohaṇayamakapāṭi-hiraṇ¹⁰ katvā uddhaṇ olokesi: nav’ eva¹¹ (?) Brahmaloḁā ekaṇṇaṇā¹² ahesuṇ, adho olokesi: yāva Avicito ekaṇṇaṇ ahosi, disāvidisā¹³ olokesi: anekāni cakkavālasahassāni¹⁴ ekaṇṇaṇāni ahesuṇ:* Devā manusse passiṇsu, manussāpi deve passiṇsu,¹⁵ taṇ divasaṇ buddhasiriṇ oloketvā chattiṇsa-jojanaparimaṇḁalāya parisāya eko pi buddhabhāvaṇ apatthento nāma nāhosi.¹⁶ Suvāṇnasopānena devā¹⁷ otariṇsu, rajatasopānena Mahābrahmāno,¹⁸ maṇisopānena¹⁹ sayāṇ²⁰ Sammāsambuddho. Pañcasikho gandhabbaputto²¹ beluvapaṇḁuvīnaṇ²² ādāya* dakkhiṇapasse thatvā sata-gandhabbapūjaṇ²³ karonto otarati,²⁴ Mātali saṇḁāhako ca²⁵

¹ K. so°.² K. pādā.³ K. sopāṇasīsāni. B. sīsāni.⁴ K. B. °esu.⁵ B. °mayaṇ so°, *so infra*.⁶ K. devānaṇ.⁷ K. om.⁸ B. a. ahosi.⁹ K. om. pi.* *See App.*¹⁰ K. B. °ṇasamaye pā°.¹¹ K. tadā yāva. B. yāva *for* nav’ eva.¹² K. *corr.* °āni.¹³ K. °āsu. C. C^a. om. °vidisā.¹⁴ B. °satasaha°.¹⁵ B. a. sabbe sammukhā va passiṇsu. Bhagavā chabbaṇṇaraṇsiyo vissajjesi.¹⁶ B. natthi.¹⁷ K. dasasahassacakkavāḁadevaparīsā *and* a. Sakkādayo.¹⁸ K. Mahābrahmā saddhiṇ brahmaparīsāya ra° otari. B. a. otariṇsu.¹⁹ K. maṇimaya°.²⁰ S. ayaṇ. B. om.²¹ K. B. °devaputto.²² B. om. °paṇḁu°.²³ B. Satthu gandhabbamadhuradibbavīnāya saddena pū°.²⁴ B. °ri.²⁵ B. om.

vāmapasse.¹ Mahābrahmā chattaṃ dhāreti,² Suyāmo
vālavijaniṃ.³ Satthā iminā parivārena saddhiṃ otaritvā
Saṅkassanagaradvāre patitṭhahi. Sāriputtatthero pi
āgantvā Satthāraṃ vanditvā yasmā tena⁴ tathārūpāya⁵
buddhasiriyā otaranto Satthā ito pubbe na diṭṭhapubbo
tasmā⁶

‘Na me diṭṭho ito pubbe na-ssuto uda⁷ kassaci
evaṃ vagguvado⁸ Satthā Tusitā gaṇimāgato⁹ ti¹⁰

ādīhi attano¹¹ tuṭṭhiṃ pakāsentō¹² ‘bhante ajja sabbe pi
devamanussā tumhākaṃ¹³ pihayanti¹⁴ patthenti’ ti āha.
Atha naṃ Satthā¹⁵ ‘Sāriputta evarūpehi guṇehi samannā-
gatā buddhā nāma devamanussānaṃ piyā honti yevā’ ti
vatvā¹⁶ dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

181. ‘Ye jhānapasutā dhīrā nekkhammūpasame ratā
devāpi tesāṃ pihayanti sambuddhānaṃ satī-
matan’ ti.

Tattha jhānapasutā¹⁷ ti¹⁸ lakkhaṇūpanijjhānaṃ āram-
maṇūpanijjhānaṃ ti imesu dvīsu jhānesu āvajjanasamāpaj-
janaadhiṭṭhānavuṭṭhānapaccavekkhaṇehi¹⁹ yuttapayuttā,

¹ B. a. ṭhatvā dibbagandhamālāpupphaṃ gahe tvā na-
massamāno pūjaṃ katvā otari.

² B. °si.

³ B. a. dhāresi.

⁴ B. Sāriputtattherena.

⁵ B. tathānurū°.

⁶ K. a. āha.

⁷ K. uddhaṃ.

⁸ K. vaggūkatho. B. vaggugato.

⁹ K. mahimāgato.

¹⁰ K. a. thero.

¹¹ C. C^a. rep.

¹² K. B. °etvā.

¹³ K. a. clokanaṃ.

¹⁴ S. pihenti.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. a. sannipatitaparisaṃ.

¹⁷ K. ye jjhā° dhīrā. B. ye jhā°.

¹⁸ K. a. ye paṇḍitā dhīrā.

¹⁹ K. °samāva°.

nekkhammūpasameratā ti ettha pabbajjānekkhamman¹
ti na gahetabbaṇ² kilesūpasamananibbānaratiṇ³ pana⁴
sandhāy'etaṇ vuttaṇ, devāpī ti devāpī⁵ manussāpi tesāṇ
pihayanti patthenti, satīmatan ti evarūpaguṇānaṇ⁶
tesāṇ satiyā samannāgatānaṇ sambuddhānaṇ 'aho vata
mayam pi⁷ buddhā bhaveyyāmā' ti buddhabhāvaṇ iccha-
mānā pihayanti ti attho.

Desanāvasāne tiṇsamattānaṇ pāṇakoṭīnaṇ dhammā-
bhisamayo ahosi. Therassa saddhivihārikā pañcasatā
bhikkhū arahatte patitṭhahiṇsu.

Sabbabuddhānaṇ kira avijahitam eva yamakapāṭihīraṇ
katvā devaloke vassaṇ vasitvā Saṅkassanagaradvāre
otaraṇaṇ,⁸ tattha pana dakkhiṇapādassa patitṭhitatṭhānaṇ
acalacetiyatṭhānaṇ nāma hoti, Satthā tattha tṭhito⁹ puthu-
janādīnaṇ¹⁰ visaye¹¹ pañhaṇ¹² pucchi, puthujjanā attano
attano¹³ visaye pañhaṇ¹⁴ vissajjetvā sotāpannassa¹⁵ visaye
pañhaṇ vissajjetuṇ nāsakkhīṇsu, tattha¹⁶ sakadāgāmīnaṇ¹⁷
visaye sotāpannādayo,¹⁸ Mahāmoggallānassa¹⁹ visaye sesā
mahāsāvaka, Sāriputtattherassa visaye Mahāmoggallāno,

¹ C. C^a. S. om. ne ra° ti e° pabbajjā. K. om. ratā.
B. nikkhamanti.

² F. C. C^a. K. °bbā. S. om. na ga°.

³ F. K. B. °vū°. K. B. °mani°. S. °naṇ ni°.

⁴ B. om.

⁵ K. devā for de° ti de°.

⁶ K. °pānaṇ gu°.

⁷ B. om.

⁸ K. corr. otara.

⁹ B. tṭhivā. K. a. attano sāsane patipannakānaṇ
puthujjanādīnaṇ guṇapakāsanatthaṇ aññatitṭhiyānaṇ puñ-
ñābhāvapakāsanatthaṇ.

¹⁰ K. a. bahūsutānaṇ.

¹¹ K. B. °yesu.

¹² K. °he.

¹³ K. ca. B. om.

¹⁴ B. °he.

¹⁵ K. °nnānaṇ. B. °nna°.

¹⁶ C. C^a. B. tadā.

¹⁷ B. °miādīnaṇ. K. °anāgāmiādīnaṇ.

¹⁸ K. a. al, vi° nā°.

¹⁹ K. Mo°. B. °nna°.

buddhavisaye ca Sāriputto¹ pi vissajjetuṃ nāsakkhi yeva. So pācīnadisaṃ² ādiṃ katvā sabbadisā olokesi, sabbattha ekaṅgaṇam eva ahosi,³ aṭṭhasu disāsu devamanussā, uddhaṃ⁴ nava⁵ (?) brahmalokā, heṭṭhā ca bhummaṭṭhā⁶ ca nāgasupaṇṇā⁷ añjaliṃ paggaheṭvā 'bhante idha etassa pañhassa vissajjetā⁸ natthi ettha mā ca⁹ upadhārethā' ti āhaṃsu. Satthā 'Sāriputto kilamati kiñcāpi hi esa¹⁰

'Ye ca saṅkhatadhammāse¹¹ ye ca sekhā¹² puthū idha tesāṃ me¹³ nipako iriyā¹⁴ puṭṭho pabrūhi mārīsā' ti

imaṃ buddhavisaye puṭṭhapañhaṃ¹⁵ sutvā "maṃ¹⁶ sekhā-sekhānaṃ āgamanapaṭipadaṃ¹⁷ pucchati" ti pañhe nikaṅkho "khandhādisu pana katarena nu kho¹⁸ imaṃ paṭipadaṃ kathento ahaṃ Satthu ajjhāsayaṃ gaṇhituṃ sakkhissāmī"¹⁹ ti mam'²⁰ ajjhāsaye kaṅkhati,²¹ so mayā naye adinne²² kathetuṃ na sakkhissati,²³ nayam assa dassāmī' ti²⁴ nayaṃ dassento "bhūtam idan" ti Sāriputta samanupassasī²⁵ ti āha. Evaṃ kir' assa ahosi: 'Sāriputto mam'²⁶ ajjhāsayaṃ gahetvā kathento khandha-

¹ K. °ttatthero.

² K. pācīṇṇa°.

³ K. hoti.

⁴ B. a. ca.

⁵ K. B. yāva. (B. °loke).

⁶ K. B. bhūmaṭṭhā yakkhā. S. om. first ca.

⁷ K. °ṇṇādayo. B. nāgā su°.

⁸ K. °ento nāma. B. °anto.

⁹ K. B. etth' eva.

¹⁰ B. om. hi. S. h'esa. K. a. Sāriputtaṃ pucchanto āha.

¹¹ K. °āta°.

¹² K. sekkhā.

¹³ K. tvaṃ.

¹⁴ K. nipakko ariyo. J. iriyaṃ.

¹⁵ B. Buddha°.

¹⁶ K. Sāriputto visajjitū nāsakkhi, Satthārā ca.

¹⁷ K. āgama pa°. B. °naṃ pa°.

¹⁸ K. B. a. mukhena.

¹⁹ B. nās°.

²⁰ B. Satthu.

²¹ K. a. Satthā.

²² K. a. kathaṃ.

²³ B. nās°.

²⁴ K. om.

²⁵ K. °ssāhi.

²⁶ K. B. mama.

vasena¹ kathessati' ti: therassa saha nayadānena so pañho nayasatena nayasahassena² upatṭhāsi, so Satthārā dinnanaye thatvā taṇ pañhaṇ kathesi. Thapetvā kira Sammāsambuddhaṇ añño kira³ Sariputtattherassa pañhassa pāpūṇiṇi samattho nāma natthi,* ten' eva kira thero Satthu purato thatvā sihanādaṇ nadi: 'ahaṇ bhante sakalakappam pi deve vaṭṭe⁴ "ettakā bindū⁵ mahāsamudde patitā ettakā bhūmiyaṇ ettakā pabbate" ti gaṇetvā lakkhaṇ⁶ āropetūṇ samattho' ti. Satthāpi naṇ 'jānāmi te Sāriputta gaṇetūṇ samatthabbhāvan' ti āha. Tassa āyasmato pañnāya upamā nāma natthi, ten' evāha.⁷

'Gaṅgāya⁸ vālukā khiye udakaṇ khiye mahannave mahiyā mattikā khiye lakkhena⁹ mama buddhiyā' ti.*

Idaṇ vuttaṇ hoti:¹⁰ 'sace hi¹¹ bhante buddhisampanna-lokanātha mayā c' asmiṇ¹² pañhe vissajjite ekaṇ vā vālukaṇ ekaṇ vā udakabinduṇ ekaṇ vā paṇsukhaṇdaṇ akhipitvā¹³ pañhānaṇ satena¹⁴ vā sahasena¹⁵ vā¹⁶ vissajjento¹⁷ Gaṅgāya¹⁸ vālukādisu ekekaṇ ekamante khipeyaṇ¹⁹ khippataraṇ Gaṅgādisu vālukādayo parikkhayaṇ gaccheyyaṇ na tv' eva mama pañhānaṇ vissajjanan' ti. Evampañño²⁰ pi hi²¹ bhikkhu buddhavisaye puṭṭha-

¹ J. K. °dhādiva°.

² B. a. nayasatasahassena.

³ K. B. om.

* See App.

⁴ B. vuṭṭhe. K. vassante.

⁵ B. °ni °ni, al.

⁶ B. lekhaṇ.

⁷ B. evam āha.

⁸ K. °yaṇ.

⁹ K. B. na khiye.

¹⁰ K. a. thero.

¹¹ K. om.

¹² K. B. ekasmiṇ for c'asmiṇ.

¹³ K. akkh°. B. pakkh°.

¹⁴ K. sate.

¹⁵ K. °sse.

¹⁶ B. a. satasahassena vā.

¹⁷ K. B. °ite.

¹⁸ K. Gaṅgā°.

¹⁹ K. B. °yya.

²⁰ K. B. evaṇ mahāpa°. C. C^a. S. evaṇ pañho.

²¹ K. om.

pañhassa¹ antaṇ² vā koṭiṇ vā adisvā Satthārā dinna-
naye thatvā va pañhaṇ vissajjesi. Taṇ sutvā³ kathaṇ
samutṭhāpesuṇ: 'yaṇ pañhaṇ puṭṭho sabbo pi jano⁴
kathetuṇ nāsakkhi⁵ taṇ dhammasenāpati Sāriputtatthero⁶
ekako⁷ va kathesi' ti. Satthā taṇ kathaṇ sutvā 'na idān'
eva Sāriputto yaṇ pañhaṇ mahājano vissajjetuṇ nāsakkhi
taṇ vissajjesi, pubbe pi tena vissajjito yevā' ti vatvā
atitaṇ* āharitvā:⁸

'Parosahassam pi samāgaṭānaṇ
kandeyyuṇ te vassasataṇ apaññā,
eko va seyyo puriso sapañño
yo bhāsitassa vijānāti atthan' ti,

imaṇ jātaṇ vitthārena kathesi ti.

Yamakappāṭihāriyavatthu.⁹

3. ERAKAPATTANĀGARĀJAVATTHU.

Kiccho manussapaṭilābho ti imaṇ dhamma-
desanaṇ Satthā Bārāṇasiyaṇ upanissāya Sattasirisaka-
mūle¹⁰ viharanto Erakapattaṇ¹¹ nāma¹² nāgarājaṇ¹³
ārabbha kathesi.

So kira pubbe Kassapasammāsambuddhassa¹⁴ sāsane
daharabhikkhu¹⁵ hutvā Gaṅgāya nāvaṇ abhiruyha gac-

¹ B. pañhassa.

² K. agga.

³ K. B. a. bhikkhū.

⁴ S. sabbe pi janā ka° °iṇsu.

⁵ K. B. na sa°.

⁶ K. thero.

⁷ K. eko.

* See App.

⁸ B. °ituṇ. F. J., I. 407.

⁹ K. Pā°. B. devorohaṇava°, and a. dutiyaṇ.

¹⁰ K. °sarukkha. B. °sakarukkha°.

¹¹ Eraka in M. Bh., I. 2154.

¹² K. B. om.

¹³ K. °jānaṇ.

¹⁴ K. B. Kassapabuddha°.

¹⁵ K. daraha°.

chanto ekasmiṃ erakagumbe erakapattaṃ gaḥetvā nāvāya
 vegasā gacchamānāya pi na muñci, erakapattaṃ chijjivā¹
 gataṃ. So 'appamattakaṃ etan' ti āpattiṃ adesetvā
 vīsativassasahassāni araṇṇe samanadhammaṃ katvāpi
 maraṇakāle erakapattena gīvāgaḥito² viya āpattiṃ desetu-
 kāmo pi hutvā³ aññaṃ bhikkhuṃ apassanto⁴ 'aparissuddhaṃ
 me silan' ti uppannavippaṭṭisāro tato cavitvā ekarukkhika-
 nāvappamāṇo⁵ nāgarājā hutvā nibbatti, 'Erakapatto'
 tv' ev' assa nāmaṃ ahosi. So nibbattakhaṇe yeva attā-
 bhāvaṃ oloketvā 'ettakaṃ nāma kālāṃ samanadhammaṃ
 katvā ahetukayoniyaṃ⁶ maṇḍūkabhakkhaṇaṭṭhāne⁷ nib-
 batto 'mhī' ti vippaṭṭisārī ahosi. So⁸ ekaṃ dhītaṃ
 labhitvā majjhe Gaṅgāya udakapiṭṭhe mahantaṃ phaṇaṃ
 ukkhipitvā dhītaṃ tasmiṃ phaṇe⁹ naccetvā¹⁰ gāyāpeti.¹¹
 Evaṃ kir' assa ahosi: 'addhā ahaṃ¹² iminā upāyena
 buddhe uppanne tassa uppannabhāvaṃ jānis-āmi'¹³ ti,¹⁴
 'yo me gitassa paṭigītaṃ āharati tassa mahantena nāga-
 vibhavena¹⁵ saddhiṃ dhītaṃ dassāmi' ti anvaddhamāsaṃ
 uposathadivase taṃ dhītaṃ¹⁶ phaṇe ṭhapeti.¹⁷ Sā tattha
 ṭhitā naccanti¹⁸

'Kiṃ su adhipatī rājā kiṃ su rājā rajissaro
 kathaṃ su virajo hoti kathaṃ bālo ti vuccatī' ti

¹ C. C^a. S. chindī°.² K. gīvāyaṃ ga°.³ B. om. pi hu°.⁴ B. °amāno.⁵ B. ekarukkhadonīkanāva°. K. ekadonīkanāvi°.⁶ K. ahetuyo°.⁷ K. B. °bhakkhaṭṭh°.⁸ B. a. aparabhāge.⁹ C. C^a. ṭhāne. K. B. ṭhapetvā.¹⁰ S. rep. K. B. naccāpetvā.¹¹ K. B. °si.¹² B. a. idha.¹³ B. suṇi°.¹⁴ K. om.¹⁵ C. S. mahantenāhaṃ vi°. K. °viṭṭhibha°. B. °bhava-

nena.

¹⁶ C. C^a. om. taṃ dhī°.¹⁷ K. B. °esi.¹⁸ C. C^a. S. a. imaṃ gātham āha.

imaṃ gītaṃ gāyati. Sakalajambudīpavāsino 'nāgamāṇavikaṃ gaṇhissāmā'¹ ti gantvā² attano³ attano paññābalena paṭigītaṃ katvā gāyanti, sā taṃ paṭikkhipati. Tassā anvaḍḍhamāsaṃ phaṇe ṭhatvā evaṃ gāyantiyā⁴ ekaṃ buddhantaṃ vītivattaṃ.

Atha Satthā loke uppajjitvā ekadivasam paccūsakāle lokaṃ olokento⁵ Erakapattaṃ ādiṃ katvā Uttaramāṇavakaṃ⁶ nāma attano nāṇajālassa anto pavitṭhaṃ disvā, 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjento,⁷ 'ajja Erakapattassa⁸ dhītarāṃ phaṇe katvā⁹ naccāpanadivaso, ayaṃ Uttaramāṇavo mayā dinnagītaṃ¹⁰ gaṇhanto va sotāpanno hutvā taṃ ādāya nāgarājassa santikaṃ gamissati. So taṃ sutvā "buddho uppanno" ti ñatvā mama santikaṃ āgamissati, ahaṃ tasmiṃ āgate mahāsamāgame gāthaṃ kathessāmi, gāthāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisa-mayo bhavissatī' ti addasa. So tattha gantvā—Bārānasito avidūre satta sirīsarukkhā¹¹ atthi—tesu ekassa mūle nisīdi. Jambudīpavāsino gītapatigītaṃ ādāya sannipatiṃsu. Satthā avidūre¹² gacchantaṃ Uttaramāṇavaṃ¹³ disvā¹⁴ 'Uttarā' ti āha. 'Kiṃ bhante' ti. 'Ito tāv' ettha¹⁵ ehi' ti. Atha naṃ āgantvā vanditvā nisinnaṃ āha: 'kuhiṃ gacchasi' ti. 'Erakapattassa dhītu gāyanaṭṭhānaṃ' ti. 'Jānāsi pana gītapatigītaṃ'¹⁶ ti. 'Jānāmi bhante' ti. 'Vadehi tāva naṃ' ti. Atha naṃ attano jānananiyāmen' eva vadantaṃ Uttaraṃ 'na etaṃ¹⁷ paṭigītaṃ, ahaṃ te paṭigītaṃ dassāmi,

¹ B. °mī.² K. āg°.³ B. om. one.⁴ K. a. yāva. B. a. va.⁵ K. B. S. vo°.⁶ K. °māṇavaṃ.⁷ B. °anto.⁸ C. C^a. °ttā°.⁹ B. ṭhapetvā.¹⁰ B. dinnam paṭigītaṃ. K. dinnakaṃ pa°.¹¹ B. °o.¹² K. S. °ena. B. a. ṭhāne.¹³ K. a. nāma.¹⁴ B. ā. ehi.¹⁵ S. tāv' attha. C. tāv' atthaṃ. C^a. °am. K. B. tāva.¹⁶ K. patigītaṃ.¹⁷ K. B. na U° e°.

ādāya¹ naṃ gamissasī' ti.² 'Sādhu bhante' ti. Atha naṃ Satthā 'Uttara tvaṃ māṇavikāya³ gītakāle:

“Chadvārādhīpati rājā rajjamāno rajissaro⁴
arajjan virajo hoti rajjan bālo ti vuccatī” ti

imaṃ paṭigītaṃ gāyeyyāsī' ti āha.

Māṇavikāya⁵ hi⁶ gītassa attho: kiṃ su adhipatī rājā ti⁷ kiṃ su adhipati rājā nāma hoti, kiṃ su rājā rajissaro ti kathāṃ pana rājā rajissaro nāma hoti, kathāṃ sū⁸ ti kathāṃ nu, so rājā virajo⁹ nāma hoti ti; paṭigītassa paṇ¹⁰ attho: chadvārādhīpati rājā ti yo channaṃ dvārānaṃ adhipati ekadvāre pi rūpādīhi¹¹ anabhibhūto ayam rājā nāma, rajjamāno rajissaro ti yo pana tesu ārammaṇesu rajjati so rajjamāno rajissaro nāma, arajjan ti arajjamāno pana virajo nāma hoti rajjan ti rajjamāno bālo ti vuccatī ti.

Evam assa Satthā paṭigītaṃ datvā 'Uttara tayā imasmiṃ gīte gāyite imassa te gītassa imaṃ paṭigītaṃ gāyissati:

“Kena ssu vuyhatī bālo kathāṃ nudati paṇḍito
yogakkhemī kathāṃ hoti taṃ me akkhāhi pucchito” ti.

Ath' assa¹² taṃ¹³ imaṃ paṭigītaṃ gāyeyyāsī' ti āha:

“Oghena vuyhatī bālo yogā nudati paṇḍito
sabbayogavisayutto yogakkhemī ti vuccatī” ti.

Tass' attho: kāmoghādīnā catubbidhena oghena bālo vuyhati, taṃ oghaṃ paṇḍito sammappadhānasaykhātena¹⁴

¹ K. taṃ ādāya.

² a. āha?

³ K. B. nāgamā°.

⁴ B. rajj°, al.

⁵ K. nāgamā°.

⁶ B. om.

⁷ C. C^a. S. om. fire.

⁸ B. a. virajo hoti.

⁹ C. C^a. S. pi rājā.

¹⁰ B. pana.

¹¹ C. C^a. S. virūp° for pi.rūp°

¹² K. assā.

¹³ K. B. tvaṃ.

¹⁴ B. sama°.

samaṇadhammaṃ akāsiṃ, so pi maṃ samaṇadhammo
 nitthāretuṃ¹ nāsakkhi, appamattakaṃ erakapattaṃ chinda-
 namattaṃ² nissāya ahetukapaṭisandhiṃ gahetvā udarena³
 parisakkanatṭhāne nibbatto 'mhi,⁴ ekaṃ buddhantaṃ
 n'eva manussattaṃ labhāmi, na saddhammasavanaṃ, na
 tumhādisassa buddhassa dassanaṃ' ti. Satthā tassa
 kathaṃ sutvā 'mahārāja manussattaṃ nāma dullabham
 eva tathā saddhammasavanaṃ tathā buddhuppādo, idaṃ
 hi⁵ kicchena kasirena labbhatī' ti vatvā dhammaṃ desento
 imaṃ gātham āha :

182. 'Kiccho manussapaṭilābho kicchaṃ maccāna
 jīvitaṃ
 kicchaṃ saddhammasavanaṃ kiccho buddhā-
 naṃ uppādo' ti.

Tass' attho : mahantena hi vāyāmena mahantena kusa-
 lena laddhabbattā manussapaṭilābho nāma kiccho
 dullabho, nirantaraṃ kasikammādini katvā jīvitavuttiṃ
 ghaṭanato⁶ pi parittatṭhāyitāya⁷ pi maccānaṃ jīvitaṃ
 pi⁸ kicchaṃ, anekesu pi kappesu dhammadesakassa pug-
 galassa dullabhatāya saddhammasavanam pi kic-
 chaṃ, mahantena pana⁹ vāyāmena abhinīhārassa samij-
 jhanato samiddhābhinihārassa ca anekehi pi kappakoṭi-
 sahassehi dullabhuppādato buddhānaṃ uppādo pi
 kiccho yeva ativiya dullabho ti.¹⁰

Desanāvasāne caturāsītiyā paṇasahassānaṃ dhammā-
 bhisamayo ahoṣi.

Nāgarājāpi taṃ divasaṃ sotāpattiṃ phalaṃ labheyya, tira-
 cchānagatatā pana nālattha.¹¹ So yesu paṭisandhigaha-

¹ B. niddhār°.

³ B. urena.

⁵ B. om.

⁷ K. parittatāya.

⁹ B. om.

¹¹ B. nāladdhā.

² C. C^a. S. chinna°.

⁴ B. 'smi.

⁶ C. C^a. B. ghaṭento.

⁸ K. S. om.

¹⁰ B. a. attho.

natacajahanavissatthaniddokkamanasajātiyāmethunasevan-
acutisaṅkhātesu¹ pañcasu tḥānesu nāgā nāgasarīram eva
gahetvā kilamanti, tesu akilamanabhāvaṃ patvā māpa-
vakarūpen' eva vicarituṃ labhī² ti.

Erakapattanāgarājavatthu.³

4. ĀNANDATTHERAUPOSATHAPAÑHAVATTHU.

Sabbapāpassa akaraṇaṃ ti imaṃ dhammadesanaṃ
Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa pañhaṃ
ārabbha kathesi.⁴

Thero kira divātṭhāne nisinno cintesi: 'Satthārā sat-
tannaṃ buddhānaṃ mātāpitāro āyupariccheto bodhi sāva-
kasannipāto⁵ aggasāvakā upatṭhāko ti⁶ sabbaṃ kathitaṃ,
uposatho pana akathito, kin nu kho tesāṃ pi ayam eva
uposatho añño' ti. So Satthāraṃ upasaṅkamitvā taṃ
atthaṃ pucchi. Yasmā pana tesāṃ buddhānaṃ kālabbhedo
va ahosi na gāthābhedo,⁷ Vipassisammāsambuddho hi
sattame sattame saṃvacchare uposathaṃ akāsi, ekadivasaṃ
dinnovādo yeva hi 'ssa sattannaṃ saṃvaccharānaṃ alaṃ
hoti,⁸ Sikhī ca⁹ Vessabhū ca chaṭṭhe chaṭṭhe saṃvacchare
uposathaṃ kariṃsu, Kakusandho ca Konāgamaṇo ca saṃ-
vacchare saṃvacchare, Kassapadasabalo chaṭṭhe chaṭṭhe
māse uposathaṃ akāsi,¹⁰ ekadivasaṃ dinnovādo eva¹¹ chan-
naṃ māsānaṃ alaṃ ahosi, tasmā Satthā tesāṃ imaṃ kāla-

¹ S. *om.* °gahana°. K. B. °vissatṭha°. K. °sahajātiyā°. S. °sajāti°.

² K. B. labhatī.

³ K. *no title*. C. C^a. °vatthuṃ. B. *a.* tatīyaṃ.

⁴ B. *a.* taṃ.

⁵ B. *a.* aggasāvakasannipāto.

⁶ B. *a.* idaṃ.

⁷ B. kathā°.

⁸ K. ahosi.

⁹ B. c'eva.

¹⁰ K. akari.

¹¹ K. *om.*

bhedaya ārocetvā, 'ovādagāthā pana tesaya¹ imā yevā' ti vatvā sabbesaṇ ekam eva uposathaya āvikaronto imā gāthā abhāsi.

183. 'Sabbapāpassa akaraṇaya kusalassa upasampadā sacittapariyodapanaṇ² etaya buddhāna sāsanaṇ.

184. Khantī paramaya tapo titikkhā
nibbānaṇ paramaya vadanti buddhā,
na hi pabbajito parūpaghātī
samaṇo hoti paraṇ viheṭṭhayanto.

185. Anūpavādo³ anūpaghāto pātimokkhe ca sayvaro
mattaññutā ca bhattachasmiṇ pantañ⁴ ca sayanā-
sanaṇ
adhicitte ca āyogo etaya buddhānaṇ sāsanaṇ' ti.

Tattha sabbapāpassā ti sabbassa akusalakammassa,⁵
upasampadā ti abhinikkhamanaṇato⁶ paṭṭhāya yāva ara-
hattamaggā kusalassa uppādanaṇ⁷ c'eva uppāditassa ca
bhāvanā, sacittapariyodapanaṇ ti pañcahi nīvaraṇehi
attano cittassa vadāpanaṇ, etaya buddhāna sāsanaṇ
ti⁸ sabbabuddhānaṇ ayam anusatthi.⁹ Khantī ti yā
esā titikkhāsaṇkhātā khantī nāma idaṇ imasmiṇ sāsane
paramaya uttamaṇ tapo, nibbānaṇ paramaya vadanti
buddhā ti buddhā ca paccekabuddhā ca anubuddhā cā
ti ime hi¹⁰ tayo buddhā nibbānaṇ¹¹ uttaman ti vadanti,
na hi pabbajito ti pañiādihi paraṇ upahananto vihe-
ṭṭhento parūpaghātī pabbajito nāma na hoti,¹² samaṇo
ti vuttanayaṇ' eva paraṇ viheṭṭhayanto samaṇo pi na hoti

¹ B. nesaya.

² K. saccitta°.

³ Ud., p. 43.

⁴ C. C^a. S. panthaya. B. santaya.

⁵ K. °dhammassa.

⁶ C. °kālato. K. nikkhamato.

⁷ F. C. C^a. S. uppādañ.

⁸ K. a. sabbabuddhānaṇ sāsanaṇ ti.

⁹ B. anusitthi.

¹⁰ F. K. B. om.

¹¹ C. C^a. taṇ.

¹² B. a. na.

yeva. Anūpavādo ti anupavādanañ¹ c'eva anupavādāpanañ ca, anūpaghāto ti anupahananañ c'eva anupaghātanañ ca,² pātimokkhe ti jeṭṭhakasīle³ saṅvaro ti pidahanā, mattaññutā ti mattaññubhāvo pamāṇajānana, pantan ti vivitta, adhicitte ti aṭṭhasamāpattisaṅkhāte adhikacitte,⁴ āyogo ti payogakaraṇa, etan ti etaṇ sabbam pi⁵ buddhānaṇ sāsanaṇ, ettha hi anupavādena vācasikaṣilaṇ kathitaṇ, anupaghātena kāyikaṣilaṇ 'pātimokkhe ca saṅvaro' ti iminā pātimokkhasīlañ c'eva indriyaṇvarañ ca, mattaññutāya ājīvaṇpārisuddhi c'eva paccayasannissitaṣilañ ca pantaṣenāsanena⁶ sappāyaṣenāsaṇaṇ adhicitteṇa aṭṭhasamāpattiyo, evaṇ imāya gāthāya tisso pi sikkhā kathitā eva⁷ honti.⁸

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni pāpuṇṇisū ti.

Ānandattherassa vatthū.⁹

5. ANABHIRATABHIKKHUVATTHU.

Na kahāpaṇavassenā ti imaṇ dhammadeṣanaṇ Satthā Jetavane viharanto ekaṇ anabhiratabhikkhuṇ ārabba kathesi.

So kira sāsane pabbajitvā laddhūpasampado 'asukatṭhānaṇ nāma gantvā uddesaṇ gaṇhāhi'¹⁰ ti upajjhāyena pesito tattha agamāsi. Ath' assa pitu¹¹ rogo uppajji. So puttāṇ daṭṭhukāmo hutvā taṇ pakkosituṇ samatthaṇ

¹ F. anūpavādañ.

² B. anūpaghātanañ c'eva anūpaghātāpanañ ca.

³ C. C^a. °la°. S. °laṇ.

⁴ B. adhicitte.

⁵ B. sabbesaṇ for sa° pi.

⁶ C. C^a. panthañ ca se°. F. patthañ ca se°.

⁷ K. yeva.

⁸ B. a. ti.

⁹ K. no title. C. C^a. vatthuṇ. B. Ānandattherauposaṭṭhapaṇḍaravattū, and a. catutthaṇ.

¹⁰ B. ugg°.

¹¹ B. pituno.

kiñci¹ alabhitvā puttāsokena vippalāpanto yeva āsanna-
 maraṇo hutvā 'idaṇ² me puttassa pattacīvaramūlaṇ
 kareyyāsī' ti kahāpaṇasataṇ kaniṭṭhassa hatthe datvā³
 kālam akāsi. So daharassa āgatakāle pādamūle nipatitvā
 pavatṭento⁴ roditvā 'bhante pitā vo vippalāpanto⁵ va
 kālakato, mayhaṇ pana tena kahāpaṇasataṇ hatthe ṭha-
 pitaṇ, tena⁶ kiṇ karomī' ti āha. Daharo 'na me kahā-
 paṇehi attho' ti paṭikkhipitvā aparabhāge cintesi: 'kiṇ
 me parakulesu⁷ piṇḍāya caritvā jīvantassa⁸ jīvitena, sakkā
 taṇ kahāpaṇasataṇ nissāya jīvitūṇ, vibbhamissāmī' ti.
 So anabhiratiyā pīlito vissatṭhasajjhāyakammatthāno
 paṇḍurogī⁹ viya ahosi. Atha naṇ daharasāmaṇerā 'kiṇ
 idan' ti pucchitvā, 'ukkaṇṭhito 'mhī' ti vutte, ācariyu-
 pajjhāyānaṇ ācikkhiṇsu. Atha naṇ te Satthu santikaṇ
 netvā Satthu dassesuṇ. Satthā 'saccaṇ kira tvaṇ¹⁰
 ukkaṇṭhito'¹¹ ti pucchitvā, 'āma bhante' ti vutte,¹²
 'kasmā evam akāsi, atthi pana te koci jīvitapaccayo' ti
 āha. 'Āma bhante' ti. 'Kiṇ te atthī' ti. 'Kahāpaṇa-
 sataṇ bhante' ti. 'Tena hi¹³ katicī¹⁴ tāva sakkharā¹⁵
 āhara, gaṇetvā jānissāma sakkā vā¹⁶ tattakena jīvitūṇ
 no vā' ti. So sakkharā ābharī. Atha naṇ Satthā āha:
 'paribhogatthāya tāva paṇṇāsaṇ ṭhāpehi, dvinnāṇ gonānaṇ
 atthāya catuvīsati, ettakaṇ nāma bījattāya yuganaṅga-
 latthāya kuddālatthāya¹⁷ vāsipharasuatthāyā' ti. Evaṇ
 gaṇiyamāne taṇ kahāpaṇasataṇ nappahoti.¹⁸ Atha naṇ
 Satthā 'bhikkhu tava kahāpaṇā appakā, kathaṇ ete nis-
 sāya taṇhaṇ pūressasi, a ite¹⁹ cakkavattirajjaṇ kāretvā

¹ So MSS. and edd.³ K. gaṇetvā.⁶ C. C^a. °etvā.⁷ B. °kule.⁹ B. °rogo.¹¹ K. a. 'sī.¹³ S. a. tena.¹⁵ B. °aṇ.¹⁷ K. °laka°. B. °lavāsi°.¹⁹ B. a. kira. K. a. kira paṇḍitā² B. imaṇ.⁴ B. °tt°. K. pariva°.⁶ C. C^a. a. hi.⁸ B. om.¹⁰ K. a. bhikkhu.¹² K. om.¹⁴ B. katthaci.¹⁶ K. om.¹⁸ K. om. na.

apphoṭṭitamattena¹ dvādasā yojanattṭhāne kaṭippamānena ratanavassan² vassāpetuṃ samatthā, yāva chattiṃsa Sakkā cavanti ettakaṃ kālāṃ devarajjaṃ kāretvāpi maraṇakāle taṇhaṃ apūretvā va kālam akaṃsū' ti vatvā tena yācito atītaṃ āharitvā Mandhātujātakaṃ³ nitthāretvā :

‘Yāvatā candimasuriyā pariharanti
disā bhanti virocana⁴
sabbe va⁵ dāsā Mandhātu⁶
ye pānā paṭhavinissitā' ti

imissā gāthāya anantarā⁷ dve gāthā abhāsi :

186. ‘Na kahāpaṇavassena titti kāmesu vijjati
appassādā⁸ dukhā⁹ kāmā' iti viññāya paṇḍito

187. Api dibbesu kāmesu ratiṃ so nādhigacchati,
taṇhakkhayaṇato hoti sammāsambuddhasā-
vako' ti.

Tattha kahāpaṇavassena ti yaṃ so¹⁰ apphoṭṭetvā sattaratanavassan² vassāpesi taṃ idha ‘kahāpaṇavassan’ ti vuttaṃ, tenāpi vatthukāmakilesakāmesu titti nāma natthi, evaṃ duppurā eṣā taṇhā, appassādā ti supinasadisatāya¹¹ parittasukhā, dukhā¹² ti dukkhakkhandhādisu āgatadukkhavasena pana bahudukkhā va, iti viññāyā ti evam ete kāme jānitvā. Api dibbesū ti sace hi devānaṃ upakappanakakāmehi nimanteyyāpi¹³ āyasmā

¹ C. C^a. appoṭṭita°.

² K. sattara°.

³ F. J., II. 310-14.

⁴ J. B. virocamaṇā.

⁵ K. om.

⁶ C. C^a. S. °tā.

⁷ K. B. a. imā.

⁸ K. B. appasā°.

⁹ K. dukkhā.

¹⁰ K. kho.

¹¹ K. supinakupamāditāya. B. supinakūpamasadisatāya. J. supinakūpamattā. Cf. M., I. 130.

¹² MSS. and edd. dukkhā.

¹³ C. C^a. oyyā ti. K. °yyan ti.

Samiddhi¹ viya evaṇ pi tesu kāmesu ratiṇ na vindati yeva, taṇhakkhayarato ti arahatte c'eva nibbāne ca abhirato hoti taṇ patthayamāno viharati sammāsambuddhasāvako ti sammāsambuddhena desitassa dhammassa savanante² jāto yogāvacarabhikkhu.³

Desanāvasāne so bhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi sampattaparisaṃya pi sātthikā desanā ahosi ti.

Anabhiratabhikkhussa vatthu.⁴

6. AGGIDATTABRĀHMAṆAVATTHU.

Bahuṇ⁵ ve saraṇaṇ yanti ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto vālukārāsīmhi⁶ nisinno Aggidattaṇ nāma Kosalarañño purohitaṇ ārabba kathesi.

So kira Mahākosalassa purohito ahosi. Atha naṇ pitari kālakate rājā⁷ Pasenadikosalo 'pitu⁸ purohito' ti gāravena tasmiṇ yeva thāne thapetvā tassa attano upatṭhānaṇ āgatakāle paccuggamaṇaṇ karoti, 'ācariya idha nisīdathā' ti samāsanaṇ⁹ dāpesi. So cintesi: 'ayaṇ rājā mayi ativiya¹⁰ gāravaṇ karoti, na kho pana rājūnaṇ¹¹ niccakālam eva sakkā cittaṇ gahetuṇ,¹² samānavayen'¹³ eva hi saddhiṇ rajjasukhaṇ¹⁴ nāma sukhaṇ hoti, aham pi¹⁵ mahallako, pabbajituṇ me yuttan' ti, so rājānaṇ pabbajjaṇ anujānāpetvā nagare bheriṇ carāpetvā¹⁶ sattāhena sabbaṇ

¹ Cf. F. J., II. 56.

² B. °nto. S. savanena.

³ K. °ro bhi°.

⁴ K. no title. B. °kkhuva°, and a. pañcamaṇ.

⁵ K. bahū.

⁶ B. °ika°.

⁷ C. C°. S. so.

⁸ K. B a me.

⁹ K. B. samānāsanaṇ.

¹⁰ K. a° mayi.

¹¹ K. °ānaṇ.

¹² K. a. rājā pana yuvā daharo.

¹³ S. °vassena.

¹⁴ K. rajjaṇ.

¹⁵ K. B. ahañ c' amhi.

¹⁶ K. cār°.

attano dhaṇaṇ dānamukhe vissajjetvā bāhirakapabbajjaṇ¹ pabbaji; taṇ nissāya dasa purisasahassāni pabbajiṇsu.² So tehi saddhiṇ Aṅgamagadhānaṇ³ ca Kururaṭṭhassa ca antare vasaṇ kappetvā imaṇ ovādaṇ deti: 'tāta⁴ yassa vo⁵ kāmavitakkādayo uppajjanti so turito⁶ ekekaṇ vālukāputaṇ uddharitvā imasmiṇ ṭhāne⁷ okiratū' ti. Te 'sādhū' ti paṭisunītvā kāmavitakkādīnaṇ uppannakāle tathā kariṇsu. Aparena samayena⁸ mahāvālukārāsi ahosi, taṇ Ahicchatto nāma nāgarājā pariggahehi.⁹ Aṅgamagadhavāsino c'eva Kururaṭṭhavāsino ca māse māse tesāṇ mahantaṇ sakkāraṇ abhiharitvā dānaṇ denti. Atha nesaṇ Aggidatto imaṇ ovādaṇ adāsi: 'pabbataṇ saraṇaṇ yātha vanaṇ saraṇaṇ yātha ārāmaṇ saraṇaṇ yātha rukkhāṇ saraṇaṇ yātha, evaṇ¹⁰ sabbadukkhato muccissathā'¹¹ ti attano antevāsike hi¹² iminā ovādena ovadati.¹³

Bodhisatto pi katābhinikkhamaṇo¹⁴ sammāsambodhiṇ patvā tasmiṇ samaye Sāvattaṇ nissāya Jetavane viharanto paccūsakāle lokaṇ olokento¹⁵ Aggidattaṇ¹⁶ brāhmaṇaṇ saddhiṇ antevāsikehi attano nāṇajālassa anto pavitṭhaṇ disvā 'sabbe p'ime arahattassa upanissayasampannā' ti¹⁷ ūnavā sāyaṇhasamaye Mahāmoggallānattheraṇ¹⁸ āha: 'Moggallāna kiṇ na¹⁹ passasi Aggidattabrāhmaṇaṇ mahājanaṇ atitthe²⁰ pakkhandāpentaṇ, gaccha nesaṇ²¹ ovādaṇ dehi' ti. 'Bhante bahū ete ekakassa²² mayhaṇ avisayhā,

¹ B. bāhīrapa°.

² B. anupa°.

³ B. °dharatṭhassa, om. Ku° ca.

⁴ K. B. tātā.

⁵ B. om.

⁶ S. turitena. K. B. nadito.

⁷ B. om.

⁸ K. om.

⁹ B. paṭi°.

¹⁰ B. etaṇ.

¹¹ K. muñc°.

¹² B. pi. S. °kānaṇ.

¹³ B. ovadi.

¹⁴ K. °anto.

¹⁵ B. vo°.

¹⁶ B. S. °tta°.

¹⁷ B. upanissayaṇ.

¹⁸ B. Mahāmo°.

¹⁹ B. om. K. nu.

²⁰ K. B. °ena.

²¹ B. S. tesāṇ.

²² C. C^a. S. ekassa.

sace tumhe hi¹ āgamissatha visayhā bhavissantī' ti. 'Moggallāna aham pi āgamissāmi, tvaṇ purato yāhī' ti. Thero² gacchanto va cintesi: 'ete balavanto c'eva bahū ca, sace sabbesaṇ samāgamaṭṭhāṇe kiñci kathessāmi'³ sabbe pi vaggavaggena utṭhaheyyun' ti. Atha⁴ attano ānubhāvena thullaphusitakaṇ⁵ devaṇ vutṭhāpesi, te phusitesu⁶ patantesu utṭhāy' utṭhāya attano attano paṇṇasālaṇ pavisiṇsu. Thero Aggidattassa⁷ paṇṇasāladvāre ṭhatvā 'Aggidattā' ti āha. So therassa saddaṇ sutvā 'imasmiṇ loke nāmena ālapituṇ samattho nāma natthi, ko nu kho maṇ rāmena ālapatī' ti mānatthaddhatāya 'ko eso' ti āha. 'Ahaṇ brāhmaṇā' ti. 'Kiṇ vadesī' ti. 'Ajja mamaṇ⁸ ekarattiṇ idha vasanaṭṭhānaṇ⁹ ācikkhāhī' ti. 'Idha vasanaṭṭhānaṇ natthi, ekassa ekā va paṇṇasālā' ti. 'Aggidatta manussā nāma manussānaṇ gāvo gunnaṇ pabbajitā pabbajitānaṇ santikaṇ āgacchanti, mā evaṇ kari, dehi me vasanaṭṭhānaṇ' ti. 'Kiṇ pana tvaṇ pabbajito' ti. 'Āma pabbajito 'mhī' ti. 'Sace¹⁰ 'si pabbajito kahaṇ te khāribhaṇḍaṇ ko pabbajitaparikkhāro' ti. 'Atthi me parikkhāro, "visuṇ pana naṇ gahetvā carituṇ dukkhan" ti abbhantare va¹¹ naṇ gahetvā vicarāmi brāhmaṇā' ti. So 'taṇ¹² gahetvā vicarissasī' ti therassa kujjhi. Atha naṇ so āha: 'apehi¹³ Aggidatta mā kujjhi, vasanaṭṭhānaṇ me ācikkhā'¹⁴ ti. 'Natthi ettha vasanaṭṭhānaṇ' ti. 'Etasmiṇ pana vālukārāsīmhi ko vasatī' ti. 'Eko nāgarājā' ti. 'Etaṇ me dehī' ti. 'Na sakkā dātuṇ,¹⁵

¹ K. B. pi. S. om.² B. a. purato.³ B. kathi°.⁴ K. B. om.⁵ B. °ka°. K. °itaṇ. K. B. thūla°. *Skt.* sthūlaprṣṭa.⁶ K. thūlaphu°. B. thūlaphusitakesu.⁷ B. a. brāhmaṇassa.⁸ K. B. me.⁹ C. C^a. S. om. ācikkhāhī (K. ācikkhī) ti idha vasanaṭṭhānaṇ. Cf. II. 58-9.¹⁰ K. a. hi. B. om. 'si.¹¹ K. B. °ren' eva.¹² K. naṇ. B. om. S. a. na.¹³ B. amhe.¹⁴ B. °kkhāhī.¹⁵ B. tattha.

bhāriyaṃ etassa kamman' ti. 'Hotu dehi me' ti. 'Tena hi tvam eva jānāsi' ti. Thero vālukārāsia bhimukho¹ pāyāsi. Nāgarājā taṃ āgacchantāṃ disvā 'ayaṃ samaṇo ito āgacchati, na jānāti maññe mama atthibhāvaṃ, dhūpāyitvā² naṃ māressāmi'³ ti vādūpāyi.* Thero 'ayaṃ nāgarājā "aham eva dhūpayitvaṃ sakkomi, aññe na sakkonti" ti maññe sallakkhetū⁴ ti sayam pi dhūpāyi. Dvinnam pi sarirato uggatadhūpā yāva Brahmaloḁā utthahiṃsu, ubho pi dhūmā therāṃ abādhetvā⁵ nāgarājam⁶ eva bādheti. Nāgarājā dhūmavegaṃ sahitvaṃ asakkonto pajjali. Thero pi tejodhātvaṃ samāpajjitvā tena saddhiṃ yeva pajjali tāpi⁷ aggijālā yāva Brahmaloḁā utthahiṃsu.⁸ Ath' assa sakalasāriraṃ ukkāhi padīpitaṃ⁹ viya ahosi. Isigaṇo oloketvā cintesi: 'nāgarājā samaṇaṃ jhāpeti,¹⁰ bhaddako vata samaṇo amhākaṃ vacanaṃ asutvā¹¹ nattho' ti. Thero nāgarājānaṃ dametvā nibbisevanaṃ katvā¹² vāluka-rāsīmhi nisīdi, nāgarājā vāluka-rāsiṃ¹³ bhogehi parikkhipitvā kūtā-gārakucchippamānaṃ phaṇaṃ¹⁴ māpetvā therassa upari dhāresi. Isigaṇo pāto va 'samaṇassa matabhāvaṃ vā amatabhāvaṃ vā¹⁵ jānissāmā' ti therassa santikaṃ gantvā¹⁶ vāluka-rāsimatthake nisinnaṃ disvā añjaliṃ paggayha abhithavanta āhaṃsu: 'samaṇa kacci 'si'¹⁷ nāgarājena bādhitō' ti. 'Kiṃ na passatha taṃ¹⁸ mama upari phaṇaṃ dhāretvā tthitaṃ' ti. Te 'acchariyaṃ vata bho¹⁹ samaṇassa

¹ B. °iṃ a°.² B. dhumā°. K. dhūm°, *al.*³ B. °iss°.

* B. S. dhū°. K. padhū°.

⁴ B. °sī.⁵ K. B. °itvā. C. C^a. anubandhitvā.⁶ B. °rājānam.⁷ B. *om.*⁸ K. B. *a.* ubho pi aggijālā therāṃ abādhayitvā (B. abādhitvā) nāgarājānam eva bādhayiṃsu.⁹ K. padittaṃ. B. pariḷayhitaṃ.¹⁰ B. °sī.¹¹ K. asuṇitvā.¹² K. *om.* ni° ka°.¹³ B. °imhi.¹⁴ B. °iṃ.¹⁵ K. *corr. a.* abhāvaṃ vā.¹⁶ B. *a.* taṃ.¹⁷ K. B. *om.*¹⁸ K. naṃ. S. etaṃ. B. *om.*¹⁹ C. C^a. *om.*

evarūpo nāma tena¹ nāgarājā damito' ti theraya parivāretvā atthaṃsu. Tasmiṃ khane Satthā āgato, Satthāraṃ disvā therō² utthāya³ vandi. Atha naṃ isayo āhaṃsu : 'ayaṃ⁴ tayāpi⁵ mahantataro' ti. 'Esa⁶ Bhagavā Satthā, ahaṃ imassa sāvako' ti. Satthā vālukarāsimaṃtthake nisīdi, isiṃsaṃ 'ayaṃ tava sāvakassa ānubhāvo, imassa pana ānubhāvo kīdiso bhavissati' ti añjaliṃ paggayha Satthāraṃ abhiṃtthavi. Satthā Aggidattaṃ āmantetvā āha : 'Aggidatta tvaṃ tava sāvakānaṃ ca upatthākānaṃ ca⁷ ovādaṃ dadamāno kin ti vatvā ovādesi'⁸ ti. "Etaṃ pabbataṃ saraṇaṃ gacchatha vanaṃ⁹ āraṃaṃ rukkhāṃ saraṇaṃ gacchatha, etāni hi¹⁰ saraṇaṃ gato sabbadukkhā muccati" ti evaṃ tesāṃ¹¹ ovādaṃ dammi' ti. Satthā 'na kho Aggidatta etāni saraṇaṃ gato dukkhā pamuccati, buddhaṃ dhammaṃ saṃghaṃ¹² saraṇaṃ gantvā sakala-vaṭṭadukkhā pamuccati' ti imā gāthā abhāsi :

188. 'Bahū ve saraṇaṃ yanti pabbatāni vanāni ca
āraṃarukkhacetyāni manussā bhayatajjitā.

189. N'etaṃ kho saraṇaṃ khemaṃ n'etaṃ saraṇaṃ
uttamaṃ
n'etaṃ saraṇaṃ āgamma sabbadukkhā pamuccati.

190. Yo ca buddhaṃ ca dhammaṃ ca saṃghaṃ ca
saraṇaṃ gato
cattāri ariyasaccāni sammappaññāya¹³ passati :

191. Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ dukkhassa ca
atikkamaṃ
ariyaṃ c'¹⁴ atthaṅgikaṃ maggaṃ dukkhūpa-
samagāminaṃ,

¹ K. anena. B. om.

² K. B. before Sa°.

³ K. °yāsanā.

⁴ S. om. C. a. ahaṃ.

⁵ B. pi tayā.

⁶ B. eso.

⁷ C. C. S. om. u° ca. S. om. ca after sā°.

⁸ B. vadehī. K. desi. S. ovādaṃ dehī.

⁹ C. a. sa° ga°.

¹⁰ C. C. tīni. S. om.

¹¹ K. nesāṃ.

¹² K. B. a. puna.

¹³ B. sammā pa°.

¹⁴ B. om.

192. Etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ etaṇ saraṇaṇ uttamaṇ
etaṇ saraṇaṇ āgamma¹ sabbadukkhā pamuc-
catī' ti.

Tattha bahun ti bahū, pabbatānī ti tattha tattha
IsigiliVepullaVebhārādike pabbate ca² MahāvanaGosiṅga-
sālavanādini vanāni³ ca VeluvanaJivakambavanādayo
ārāme ca UdenacetiyaGotamacetiyaḍāṇi rukkhacetyāni
ca te te⁴ manussā tena tena⁵ bhayena tajjitā bhayato
muccitukāmā puttalābhādini vā patthayamānā saraṇaṇ
yanti ti attho. N'etaṇ saraṇaṇ ti etaṇ pana⁶ sabbam
pi saraṇaṇ n'eva khemaṇ na uttamaṇ,⁷ na ca⁸ etaṇ
paṭicca jātiādidhammesu⁹ sattesu eko pi jātiādito sabba-
dukkhā pamuccatī ti attho. Yo cā ti idaṇ akhemaṇ
anuttamaṇ¹⁰ ca saraṇaṇ dassetvā khemaṇ uttamaṇ¹¹
saraṇaṇ dassanattayaṇ āraddhaṇ, tass' attho: yo ca
gahaṭṭho vā pabbajito vā 'iti pi so Bhagavā arahaṇ¹²
sammāsambuddho' tiādikaṇ buddhadhammasaṅghānus-
satikammatṭhānaṇ nissāya¹³ seṭṭhavasena buddhaṇ ca
dhammaṇ ca saṅghaṇ ca saraṇaṇ gato tassāpi taṇ saraṇā-
gamaṇaṇ¹⁴ aññatitṭhiyavandanādihi¹⁵ kuppati calati, tassa
pana acalabbhāvaṇ dassetuṇ maggena āgatasaraṇam eva
pakāsento cattāri ariyasaccāni sammappaññāya pas-
satī ti āha. Yo hi etesaṇ saccānaṇ dassanavasena etāni

¹ K. a. dhīro uttama.

² K. c'eva.

³ S. tāni. B. om.

⁴ C. C^a. om. one. S. om. both.

⁵ K. te.

⁶ B. om.

⁷ K. om. na u°.

⁸ C. C^a. S. om.

⁹ C. C^a. S. °ādisu dha°. F. °ādisu sattesu. S. santesu.

¹⁰ F. C. C^a. anuttaraṇ. S. ananuttaraṇ.

¹¹ K. °ma°.

¹² F. om.

¹³ F. niṭṭhāya.

¹⁴ S. °ādhiga°. B. a. na.

¹⁵ K. °ni.

saraṇaṇ gato, tassa¹ etaṇ saraṇaṇ khemaṇ ca uttamaṇ ca, so ca puggalo etaṇ saraṇaṇ paṭicca sakalasmāpi vattha-
dukkhā pamuccati, tasmā etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ
tiādi vuttaṇ.

Desanāvasāne sabbe pi te isayo saha² paṭisambhidāhi
arahattaṇ patvā Satthāraṇ vanditvā pabbajjaṇ yāciṇsu.
Satthā cīvaragabbhato³ hatthaṇ paśāretvā 'etha bhikkhave⁴
caratha⁵ brahmacariyaṇ' ti āha. Te⁶ taṇ khaṇaṇ⁷ yeva
atṭhaparikkhāradharā vassasatikattherā⁸ viya ahesuṇ. So⁹
ca sabbesam pi Aṅgamagadhakururaṭṭhavāsinaṇ sakkāraṇ
ādāya āgamanadivaso ahosi, te sakkāraṇ ādāya āgatā
sabbe pi te isayo pabbajite disvā 'kin nu kho amhākaṇ
Aggidattabrāhmaṇo mahā udāhu samaṇo¹⁰ Gotamo' ti
cintetvā samaṇassa. Gotamassa āgatattā 'Aggidatto va
mahā' ti maññiṇsu. Satthā¹¹ tesāṇ ajjhāsayaṇ oloketvā
'Aggidatta parisāya kaṅkhaṇ chindā' ti āha. So 'aham
pi ettakam eva paccāsiṇsāmī' ti iddhibalena sattakkhattuṇ
vehāsaṇ abbhuggantvā punappuna oruyha Satthāraṇ
vanditvā 'Satthā me bhante Bhagavā sāvako 'h'¹² asnī'
ti vatvā sāvakattaṇ¹³ pana¹⁴ pakāseti ti.

Kosalarañño purohitaAggidattabrāhmaṇassa vatthu.¹⁵

7. ĀNANDATATHERAPUCCHITAPAÑHAVATTHU.

Dullabho ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Ānandattherassa pañhaṇ ārabba kathesi.

Thero¹⁶ ekadivasaṇ divātṭhāne nisinno cintesi: "hat-

¹ B. etassa.

² K. om.

³ K. °gabbhantarato.

⁴ S. B. °vo.

⁵ C^a. corr. vuttha.

⁶ B. tesāṇ. K. om.

⁷ B. °pe.

⁸ B. °satṭhika°.

⁹ B. yo.

¹⁰ B. mahāsa°.

¹¹ C. C^a. om.

¹² K. S. 'ham.

¹³ K. °ataṇ.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. no title. B. Aggidattabrāhmaṇava°, and a. chaṭṭhaṇ.

¹⁶ K. a. hi.

thājānīyo Chaddantakule vā Uposathakule vā uppajjati, assājānīyo¹ Valāhakassarājakule² go ājānīyo³ Dakkhinapathe'' ti ādini vadantena Satthārā hatthiājānīyādīnaṃ uppattiṭṭhānāni⁴ kathitāni, purisājānīyo⁵ nu kho kahaṃ uppajjati' ti. So Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā⁶ etam atthaṃ pucchi. Satthā 'Ānanda purisājānīyo nāma na sabbattha uppajjati⁷ ujukato pana tiyojanasatāyāme⁸ āvaṭṭato navayojanasatappamāṇe Majjhimadesatṭhāne⁹ uppajjati, uppajjanto ca pana na¹⁰ yasmiṃ vā tasmīṃ vā kule uppajjati, khattiyamahāsālābrāhmaṇamahāsālānaṃ¹¹ pana aññatarasmiṃ yeva uppajjati' ti vatvā imaṃ gātham āha :

193. 'Dullabho purisājañño na so sabbattha jāyati,
yattha so jāyati dhīro taṃ kulaṃ sukham
edhati' ti.

Tattha dullabho ti purisājañño hi dullabho na hatthiājānīyādayo¹² viya sulabho, so sabbattha paccantadeso vā nīcakule vā na jāyati, Majjhimadeso yeva pana¹³ mahājanassa abhivādanādisakkārakaraṇatṭhāne khattiya-brāhmaṇakulānaṃ¹⁴ aññatarasmiṃ kule jāyati, evaṃ jāyamāno ca¹⁵ yattha so jāyati dhīro uttamapañño sam-

¹ B. a. Sindhavakule vā.

² K. °ka-assa°. F. Valāhassa°. B. a. vā usabho.

³ F. C. C^a. S. jāneyya for go āj°.

⁴ B. °nādini.

⁵ F. C. C^a. °eyyo. K. °iyo.

⁶ F. om.

⁷ B. sa° n' upp°.

⁸ B. °ārāme, and a. vitthārato addhateyyasatāni.

⁹ K. B. °padesa°.

¹⁰ F. C. C^a. K. om. S. before uppajjati.

¹¹ B. °lakulānaṃ.

¹² C. C^a. °iyy°. F. °eyy°.

¹³ B. pi for yeva pana.

¹⁴ C. C^a. °passa ku°.

¹⁵ B. om.

māsambuddho taṇ kulaṇ sukham edhati¹ sukha-
ppattam eva hotī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Ānandattherassa pucchitapañhavatthu.²

8. SAMBAHULABHIKKHUVATTHU.

Sukho buddhānaṃ³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavaṇe viharanto sambahulānaṇ bhikkhūnaṇ kathaṇ
ārabbha kathesi.

Ekadivasanṇ hi pañcasatā bhikkhū upatṭhānasālāyaṇ
nisinnā 'āvuso kin nu kho imasmiṇ loke sukhan' ti
kathaṇ samutṭhāpesuṇ; tattha keci 'rajjasukhasadisanaṇ'⁴
nāma natthī' ti āhaṇsu, keci 'kāmasukhasadisanaṇ,' keci
'sālimanṇsabhojanādisadisanaṇ sukhaṇ nāma natthī' ti āhaṇsu.
Satthā tesanaṇ nisinnatṭhānaṇ āgantvā 'kāya nu 'ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā
'imāya nāmā ti vutte 'bhikkhave kiṇ kathetha, idaṇ'⁵
sabbam pi sukhaṇ vaṭṭadukkhapariyāpannam eva, imasmiṇ
pana loke buddhuppādo dhammasavanaṇ saṇghasāmaggi-
sammodamānabhāvo⁶ ti idam⁷ eva sukhan' ti vatvā imaṇ
gātham āha :

194. 'Sukho buddhānaṇ uppādo sukhā saddhamma-
desanā

sukhā saṇghassa sāmaggī samaggānaṇ tapo
sukho' ti.

Tattha⁸ yasmā buddhā uppajjamānā mahājanaṇ rāga-
kantārādini⁹ tārenti, tasmā buddhānaṇ uppādo sukho,¹⁰

¹ B. S. a. ti.

² K. no title. B. a. sattamaṇ.

³ K. Buddha-uppādo.

⁴ B. a. sukhaṇ.

⁵ K. B. a. hi.

⁶ B. °samo°.

⁷ B. imam.

⁸ K. B. a. Buddhānaṇ uppādo ti.

⁹ K. B. °dhihi.

¹⁰ B. a. uttamo.

yasmā dhammadesanaṃ āgama jātīadidhammā sattā jātīadihi muccanti tasmā saddhammadesanā sukhā. Sāmaggī ti samacittatā¹ ekacittatā² sâpi³ sukhā evā,⁴ samaggānaṃ pana⁵ ekacittānaṃ yasmā buddhavacanaṃ vā uggaṇhituṃ dhūtaṅgāni vā⁶ pariharituṃ samaṇadhammaṃ vā kātuṃ sukhaṃ, tasmā samaggānaṃ tapo sukho ti vuttaṃ, ten' evāha :⁷ 'yāva kivañ ca⁸ bhikkhave bhikkhū samaggā sannipatissanti samaggā vuṭṭhahissanti⁹ samaggā saṅghakaraṇīyāni karissanti, vuddhi¹⁰ yeva bhikkhave bhikkhūnaṃ pāṭikaṅkhā no parihānī' ti.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patitṭhahiṃsu, mahājanassâpi sâtthikā desanā ahoṣi ti.

Sambahulānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.¹¹

9. KASSAPADASABALASSA SUVAṆṆACETIYAVATTHU.

Pūjārahe ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā cārikaṃ caramāno Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyaṃ ārabba kathesi.

Tathāgato Sāvattthito nikkhamitvā anupubbena Bārānasiṃ gacchanto antarāmagge Todeyyagāmassa samīpe mahābhikkhusaṅghaparivāro aññatarāṃ devatṭhānaṃ sam-pāpunī. Tatra nisinno Sugato Dhammabhaṇḍāgārikaṃ pesetvā avidūre kasikammaṃ karontaṃ brāhmaṇaṃ pakko-

¹ F. a. yā. C. C^a. S. a. sâ.

² B. om.

³ F. yâpi. S. pi.

⁴ K. S. evaṃ.

⁵ K. om.

⁶ K. om.

⁷ Dīgha, II. 76-7.

⁸ B. yāvañ c'idha.

⁹ C. vuṭṭhayi^o.

¹⁰ C. C^a. uddhi. K. vaḍḍhi. F. buddhi.

¹¹ B. sambahulabhikkhuvatthu, and a. aṭṭhamaṃ. K. no title. K. B. a. Buddhavaggavannanā (K. Buddhavaṇṇanā) niṭṭhitā. Cuddasamo vaggo. Paṭhamabhāṇavāraṃ niṭṭhi-taṃ; then go on to the Sukhavaggo.

sāpesi. So brāhmaṇo āgantvā Tathāgataṇ anabhivādetvā¹ tam eva devatṭhānaṇ vanditvā aṭṭhāsi. Sugato² 'imaṇ padesaṇ kin ti maññasi brāhmaṇā' ti āha. 'Amhākaṇ paveniyā āgatacetiyaṭṭhānaṇ vandāmi bho Gotamā' ti. 'Imaṇ ṭhānaṇ vandantena tayā sādhu kataṇ brāhmaṇā' ti Sugato taṇ sampahaṇsesi. Taṇ sutvā bhikkhū 'kena nu kho kāraṇena Bhagavā evaṇ sampahaṇsesi' ti saṇsayāṇ saṇjānesuṇ.³ Tato Tathāgato tesāṇ saṇsayam apanetuṇ⁴ Majjhimanikāye. Ghaṭikārasuttantaṇ⁵ vatvā⁶ iddhānu-bhāvena Kassapadasabalassa yojanubbedhaṇ kanakacetiyaṇ aparam iva⁷ kanakapabbataṇ⁸ ākāse nimmāya⁹ mahājanaṇ dassetvā¹⁰ 'brāhmaṇa evaṇvidhānaṇ pūjārahānaṇ pūjā yuttatarā vā' ti vatvā Mahāparinibbānasutte¹¹ dassitanayena buddhādike cattāro thūpārahe pakāsetvā sarīracetiyaṇ uddissacetiyaṇ¹² paribhogacetiyaṇ ti tīṇi cetiyāni visesato paridīpetvā imā gāthā abhāsi:

195. 'Pūjārahe pūjayato buddhe yadi va sāvake
papañcasamatikkante tiṇṇasokapariddave,

196. Te tādise pūjayato nibbuta akutobhaye
na sakkā puñña¹³ saṅkhātūṇ im' ettam api
kenaci' ti.

Tattha pūjituṇ arahā pūjārahā pūjituṇ¹⁴ yuttā ti attho,
te¹⁵ pūjārahe pūjayato ti abhivādanādihi ca catu-

¹ S. °vanditvā.

² S. a. pi. F. a. p'.

³ S. °jan°.

⁴ C. C^a. pātetuṇ. F. tayaṇ patetuṇ.

⁵ M. II. 45 ff.

⁶ F. C. C^a. om.

⁷ F. aparim iva. C. C^a. aparamiñ ca. S. aparañ ca.

⁸ S. °cetiyaṇ. C. C^a. °paccetaṇ.

⁹ F. niyādhā. C. C^a. niyyāma. S. nimminītvā.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ Dīgha, II. 142. Cf. Aṅguttara, II. 245.

¹² F. om. C. C^a. om. °cetiyaṇ.

¹³ F. C. C^a. °aṇ.

¹⁴ F. pūrituṇ.

¹⁵ S. om.

ppaccayehi ca pūjantassa,¹ pūjārahe dasseti buddhe ti ādinā, buddhe ti sammāsambuddhe yadi iti² yadi vā atha vā ti attho, tattha paccekabuddhe ti kathitaṇ hoti sāvake ca³ buddhasāvake,⁴ papañcasamatikkante ti samatikkante⁵ taṇhādittimānapapañce, tiṇṇo ti atikkanto⁶ tiṇṇasoka pariddave ti⁷ sokapariddave ime dve attikkante ti attho, etehi pūjārahattaṇ dassitaṇ. Te ti buddhādī,⁸ tādise⁹ ti vuttagahaṇavasena, nibbute⁹ ti rāgādinibbutiyā, natthi kutoci¹⁰ bhavato vā ārammaṇato vā etesaṇ bhayaṇ ti akuto bhayā te akuto bhaye, na sakkā puñña¹¹ samkhātun ti puññaṇ gaṇetuṇ na sakkā, kathan ti ce im' ettaṇ api kenacī ti imaṇ ettakaṇ imaṇ ettakan¹² ti attho, kenacī ti apisaddo idha sambandhitabbo, kenaci puggalena mānena vā; tattha 'puggalenā' ti, tena¹³ brahmādinā, 'mānenā' ti tividhena mānena tīraṇena dhāraṇena pūraṇena vā, tīraṇaṇ nāma idaṇ ettakan ti nayato tīraṇaṇ, dhāraṇaṇ ti tulāya dhāraṇaṇ, pūraṇaṇ nāma addhappasatapatthanālikādivasena pūraṇaṇ, kenaci puggalena imehi tīhi mānehi buddhādike pūjayato puññaṇ vipākavasena gaṇetuṇ na sakkā pariyan-tarahitato ti; dvīsu ṭhānesu pūjayato¹⁴ kiṇ dānaṇ¹⁵ paṭhamaṇ, dharamāne buddhādī pūjayato na sakkā puññaṇ saṅkhātun, puna te tadise kilesaparinihbānani-mittena khandhaparinihbānena nibbute pi pūjayato na sakkā puññaṇ saṅkhātun ti bheda¹⁶ yujjanti, tena hi Vimānavatthumhi:¹⁷

¹ S. °entassa.² S. yaditi.³ C. C^a. om.⁴ S. om.⁵ S. °nta°.⁶ S. om. ti° ti ati°.⁷ S. a. atikkanta°.⁸ S. C. C^a. °īni. F. °īhi (corr. °ī); read °ike?⁹ F. C. C^a. °o.¹⁰ F. C. C^a. kuto.¹¹ C. C^a. °aṇ.¹² F. once.¹³ F. C. C^a. te.¹⁴ F. pūjato. F. C. C^a. a. ti.¹⁵ F. nānaṇ.¹⁶ F. C. C^a. bhede.¹⁷ Vim. p. 44.

‘*Tiṭṭhante nibbute cāpi same citte*¹ *samaṇ phalaṇ,*
*cetopasādahetumhi*² *sattā gacchanti suggatin*’ *ti.*

Desanâvasāne brāhmaṇo sotâpanno ahosī ti. Yojanikaṇ
kanakacetiyaṇ sattāhaṇ ākāse yeva aṭṭhāsi, mahanto³
samāgamo cāhosi, sattāhaṇ cetiyaṇ nānappakārena pūje-
suṇ, tato bhinnaladdhikānaṇ laddhibhedo jāto, Buddhā-
nubhāvena taṇ cetiyaṇ yathāṭṭhānam⁴ eva gataṇ, tatth’
eva taṇkhaṇe mahantaṇ pāsānacetiyaṇ ahosi, tasmiṇ
samāgame caturāsītiyā⁵ pāṇasahassānaṇ dhammābhisa-
mayo ahosī⁶ ti.

Buddhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cuddasamo vaggo.

¹ C. C^a. samacittaṇ. S. samaṇ cittaṇ.

² F. °hetu hi. V. cetopañidhihetū hi.

³ F. C. C^a. S. °ntena.

⁴ S. saka°.

⁵ F. C. C^a. iyānaṇ.

⁶ Cf. Sumaṅgala, i. 285.

XV. SUKHAVAGGO.

1. NĀTIKALAHAVŪPASAMANAVATTHU.*

Susukhaṇ vatā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Sakkesu viharanto kalahavūpasamanatthaṇ ñātake ārabha kathesi.

SākiyaKoliyā¹ kira Kapilavatthunagarassa ca Koliyanagarassa ca antare Rohiṇināmanadiṇ² eken' eva āvaranena bandhāpetvā sassāni karonti.³ Atha Jetṭhamūlamāse sassesu milāyantesu ubhayanagaravāsikānam⁴ pi kamma-karā⁵ sannipatiṇsu. Tattha Koliyanagaravāsino āhaṇsu: 'idaṇ udakaṇ ubhato⁶ bhariyamānaṇ⁷ n' eva tumhākaṇ⁸ n' eva⁹ amhākaṇ pahossati, amhākaṇ pana sassan' eka-udaken' eva¹⁰ nippajjissati, idaṇ udakaṇ amhākaṇ dethā' ti. Itare pi āhaṇsu: 'tumhesu koṭṭhe¹¹ pūretvā ṭhitesu mayaṇ rattasuvannaṇ¹² nīlamaṇiṇ kālakahāpaṇe¹³ ca gahetvā pacchipasibbakādihatthā¹⁴ na sakkhissāma tumhākaṇ gharadvāre vicarituṇ, amhākam pi sassan' eka-

* Cf. F. J., v. 412. Kuṇālaajātaka.

¹ B. Sākiyā.

² F. C^a. B. °dī. C. K. °di. S. °ṇiṇ nāma.

³ J. S. kārenti.

⁴ J. °vāsīnaṇ.

⁵ B. °kārā.

⁶ B. ubhayato.

⁷ B. S. har°.

⁸ K. a. pahossati.

⁹ J. na. B. c'eva na.

¹⁰ C. C^a. J. S. a. pana.

¹¹ J. °ake. B. °esu.

¹² F. C. C^a. S. ratana°.

¹³ J. B. *three words in one compound*.

¹⁴ F. pacchimaṇ pa°. B. pacchisi°.

udaken' eva nippajjissati,¹ idaṃ udakaṃ amhākaṃ dethā' ti. 'Na mayaṃ dassāma' ti. 'Mayaṃ pi na dassāma' ti evaṃ kathaṃ vaddhetvā eko utthāya ekassa pahāraṃ adāsi, so pi aññassā² ti evaṃ aññamaññaṃ paharitvā rājakulānaṃ³ jātiṃ ghaṭṭetvā⁴ kalahaṃ vaddhayaṃsu. Koliyakammakarā⁵ vadanti: 'tumhe Kapilavattuvāsike⁶ dārake⁷ gahetvā gacchatha, ye soṇasigālādayo⁸ viya attano bhaginihi saddhiṃ saṃvasiṃsu⁹ etesaṃ hatthino ca¹⁰ assā ca phalakā-vudhāni¹¹ ca¹² amhākaṃ kiṃ karissantī' ti.¹³ Sākiyakammakarā¹⁴ vadanti: 'tumhe dāni¹⁵ kuṭṭhino dārake gahetvā gacchatha, ye anāthā niggaṭikā¹⁶ tiracchānā viya kolarukkhe¹⁷ vasiṃsu etesaṃ hatthino ca assā ca phalakā-vudhāni ca amhākaṃ kiṃ karissantī' ti. Te gantvā tasmiṃ kamme niyuttaamaccānaṃ¹⁸ kathesuṃ,¹⁹ amaccā rājakulānaṃ kathesuṃ. Tato Sākiyā 'bhaginihi saddhiṃ samvāsaṃ vasitakānaṃ²⁰ thāmaṃ ca balaṃ ca dassessāma'²¹ ti yuddhasajjā²² nikkhamiṃsu. Koliyāpi 'kolarukkha-vāsinaṃ thāmaṃ ca balaṃ ca dassessāma' ti yuddhasajjā nikkhamiṃsu.

Satthāpi paccūsasamaye lokaṃ volokento ñātake disvā 'mayi anāgacchante²³ ime nassissantī, mayā gantuṃ vaṭṭatī' ti cintetvā ekako va ākāsen' eva²⁴ gantvā Rohiṇi-nadiyā majjhe ākāse pallaṅke²⁵ nisīdi. Nātakā Satthāraṇ

¹ K. °jjati.³ F. C. C^a. S. °kulaṃ.⁵ K. a. pi.⁷ K. rep. F. J. C. C^a. S. om.⁹ B. saṃvāsaṃ vasiṃsu.¹⁰ B. c'eva. J. hatthiassādayo vā.¹¹ J. °y°.¹³ K. om.¹⁵ B. idāni.¹⁷ K. koli°. B. koliya°.¹⁹ B. °ayaṃsu.²¹ K. °iss°.²² F. yuddhaṃ sajjetvā.²⁴ K. B. om.² B. assā.⁴ K. C^a. ghaṭe°.⁶ B. °vāsino.⁸ K. °siṅgāl°.¹² J. vā. B. om.¹⁴ K. B. a. pi.¹⁶ B. nigeḥikā.¹⁸ B. °ttānaṃ a°.²⁰ J. saṃvāsikānaṃ.²³ S. agacchante.²⁵ K. B. S. °ena.

disvā āvudhāni chaḍḍetvā vandiṇsu. Atha ne Satthā āha: 'kiṇ kalaho nām' esa mahārājā¹ ti. 'Na jānāma¹ bhante' ti. 'Ko dāni jānissatī' ti.² 'Senāpati jānissatī' ti. Senāpati³ 'uparājā jānissatī' ti. Iminā upāyena yāva dāsakammakare pucchitvā 'bhante udakakalaho' ti āhaṇsu. 'Udakaṇ kiṇ agghati mahārājā' ti. 'Appaṇ⁴ bhante' ti. 'Khattiyā kiṇ agghanti mahārājā' ti. 'Khattiyā nāma anagghā bhante' ti. 'Na⁵ yuttaṇ pana⁶ tumhākaṇ appa-mattakaudakaṇ⁷ nissāya anagghike⁸ khattiye nāsetun' ti. Te tuṇhī ahesuṇ. Atha te⁹ Satthā āmantetvā 'kasmā mahārājāno¹⁰ evarūpaṇ karoṭha, mayi asante ajja lohita-nadiṇ¹¹ pavattissatha,¹² ayuttaṇ vo kataṇ, tumhe pañcahi verehi saverā viharatha, ahaṇ avero¹³ viharāmi, tumhe kilesāturā hutvā viharatha, ahaṇ anāturo, tumhe kāma-guṇe pariyesanussukkā¹⁴ hutvā viharatha, ahaṇ anussukko viharāmi' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

197. 'Susukhaṇ vata jīvāma verinesu averino,
verinesu manussesu viharāma¹⁵ averino.

198. Susukhaṇ vata jīvāma āturesu anāturā,
āturesu manussesu viharāma anāturā.

199. Susukhaṇ vata jīvāma ussukesu anussukā,
ussukesu manussesu viharāma anussukā' ti.

¹ B. °mi.

² B. uparājā jānissati senāpati jānissati.

³ K. om. ti se°.

⁴ K. appagghaṇ.

⁵ K. om. B. ayu° for na yu°.

⁶ B. om.

⁷ K. B. S. °akaṇ u°.

⁸ F. S. °iye. K. B. anagghe.

⁹ F. ne.

¹⁰ K. B. °ja.

¹¹ B. °itaṇ na°. F. K. B. S. °dī. B. a. va.

¹² K. °ati.

¹³ K. vero.

¹⁴ K. °ane u°. B. °assukā.

¹⁵ B. °mi, al.

Tattha susukhan'¹ ti suṭṭhu² sukhaṇ, idaṇ vuttaṇ hoti: ye gihino sandhicchedādivasena pabbajitā vā pana vejjakammādivasena jīvitavuttiṇ uppādetvā 'sukhena jīvāmā' ti vadanti tehi mayam³ eva susukhaṇ vata jīvāmā,⁴ yaṇ⁵ pañcahi verehi⁶ verinesu manussesu averino, kilesāturesu manussesu nikkilesatāya anāturā⁷ pañcākāmaguṇapariyesane ussukesu⁸ tāya pariyesanāya abhāvena anussukā ti. Sesaṇ uttānattham⁹ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Nātakānaṇ kalahavūpasamanavatthu.¹⁰

2. MARAVATTHU.

Susukhaṇ vatā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Pañcasālāya¹¹ brāhmaṇagāme viharanto Māraṇ ārabba kathesi.

Ekadivasāṇ¹² hi Satthā pañcasatānaṇ kumārikānaṇ sotāpattimaggassa upanissayaṇ¹³ disvā taṇ gāmaṇ upanissāya viharati.¹⁴ Tāpi kumārikāyo ekasmiṇ nakkhatta-divase nadiṇ gantvā nahātvā¹⁵ alaṇkatapatiyattā gāmābhimukhiyo pāyisū. Satthāpi taṇ gāmaṇ pavisitvā piṇḍāya carittha.¹⁶ Māro sakalagāmavāsinaṇ¹⁷ sarīre adhi-

¹ K. C. C^a. sukhan.

² B. °uṇ.

³ B. sayam.

⁴ B. *rep.* tehi . . . jīvāmā.

⁵ S. mayaṇ. B. ye mayaṇ.

⁶ B. verihi.

⁷ K. aturā.

⁸ K. *a.* manussesu.

⁹ C. C^a. vu°.

¹⁰ K. *no title.* B. ñātikalaha°, *a.* paṭhamaṇ.

¹¹ K. °yaṇ.

¹² F. ekaṇ di°.

¹³ B. °ssūp°.

¹⁴ K. B. vihāsi.

¹⁵ K. B. C. C^a. *om.*

¹⁶ F. C. C^a. °itvā. B. carati. K. cari. B. *a.* atha.

¹⁷ K. sakalavā°.

muccitvā¹ yathā Satthā kaṭacchumattaṇ bhattam² pi na labhati evaṇ katvā yathādhotena pattena³ nikkhamantaṇ Satthāraṇ gāmadvāre ṭhatvā āha : ‘api samaṇa piṇḍaṇ⁴ alatthā’⁵ ti. ‘Kiṇ pana tvaṇ pāpima⁶ tathā akāsi yathāhaṇ piṇḍaṇ na⁷ labheyyan’ ti. ‘Tena hi bhante puna pavisathā’ ti. Evaṇ kir’ assa ahosi : ‘sace puna⁸ pavissati⁹ sabbesaṇ sarīresu¹⁰ adhimuccitvā imassa purato pāṇiṇ paharitvā hassakeliṇ¹¹ karissāmī’¹² ti. Tasmiṇ khane tā kumārikāyo gāmadvāraṇ patvā Satthāraṇ disvā vanditvā ekamantaṇ aṭṭhaṇsu. Māro pi Satthāraṇ āha : ‘api bhante piṇḍaṇ alabhamāno¹³ jighacchādukkhena pīlit’ atthā’ ti. Satthā ‘ajja mayaṇ pāpima kiñci alabbhitvāpi Ābhassaraloke¹⁴ Brahmāno¹⁵ viya pītisukhen’ eva vītināmessāmā’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

200. ‘Susukhaṇ vata jīvāma yesan no natthi
kiñcanaṇ
pītibhakkhā bhavissāma devā ābhassarā
yathā’ ti.

Tattha yesan no ti yesaṇ amhākaṇ palibujjhanatṭhena¹⁶ rāgādisu kiñcanaṇsu¹⁷ ekam pi kiñcanaṇ natthi, pītibhakkhā ti yathā Ābhassarā devā¹⁸ pītibhakkhā hutvā pītisukhen’ eva¹⁹ vītināmenti evaṇ mayam pi²⁰ bhavissāmā ti attho.

¹ B. °ñc°.

² K. B. kaṭacchubhikkhamattaṇ.

³ B. om.

⁴ B. °apātaṇ.

⁵ K. alabbhitthā. B. labhitthā.

⁶ K. pāpi.

⁷ C. C^a. S. om.

⁸ B. pana.

⁹ B. pavisati. C. C^a. S. pavissati.

¹⁰ K. °re.

¹¹ K. hāsana°.

¹² F. kāre°.

¹³ B. °nā.

¹⁴ K. °devaloke.

¹⁵ B. mahābr°.

¹⁶ F. C. C^a. °buddhana°.

¹⁷ C. C^a. S. ca nesu. K. ca nesāṇ.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B. om. pī° eva.

²⁰ B. a. pāpima kiñci alabbhitvā pītibhakkhā.

Desanāvasāne pañcasatāpi tā¹ kumārikāyo sotāpatti-phale patitṭhahinsū ti.

Mārassa vatthu.²

3. KOSALARAÑÑO PARĀJAYAVATTHU.

Jayaṇ veran ti imaṇ dhammādesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kosalarañño parājayaṇ ārabba kathesi.

So kira Kāsīgāmakāṇ³ nissāya bhāḡineyyena Ajāta-sattunā saddhiṇ yujjhanto tena tayo vāre⁴ parājito tati-yavāre cintesi: ‘ahaṇ khīramukham pi⁵ dārakaṇ parā-jetuṇ nāsakkhiṇ, kiṇ me jīvitena’ ti so āhārūpacchedaṇ katvā mañcake nipajji.⁶ Ath’ assa sā pavatti sakala-vihāranagaraṇ⁷ patthari. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṇ: ‘bhante rājā kira Kāsīgāmakāṇ nissāya tayo vāre parājito, so idāni parājitvā āgato “khīramukham pi dārakaṇ⁸ parājetuṇ nāsakkhiṇ, kim me jīvitena” ti āhārūpacchedaṇ katvā mañcake nipanno’ ti. Satthā tesāṇ kathaṇ sutvā ‘bhikkhave jinanto pi veraṇ pasavati, parājito para dukkhaṇ⁹ seti yevā’ ti vatvā imaṇ gātham āha:

201. ‘Jayaṇ veraṇ pasavati dukkhaṇ seti parājito upasanto sukhaṇ seti hitvā jayaparājayan’ ti.

Tattha jayan ti paraṇ¹⁰ jinanto veraṇ paṭilabhati, parājito ti parena parājito ‘kadā nu kho paccāmittassa piṭṭhiṇ daṭṭhuṇ sakkhissāmī’ ti dukkhaṇ seti sabbi-

¹ B. S. *om.*

² K. *om. title.* B. °rava°, dutiyaṇ.

³ B. Kāsikagāmaṇ.

⁴ B. *a.* pi.

⁵ F. C. C^a. S. *om.* K. °khadār°.

⁶ C. C^a. °itvā (*for* °ittha?).

⁷ B. sakalanagarañ ca. F. S. °raṇ na°. K. °raṇ naga-rañ ca.

⁸ B. °khadār°.

⁹ K. sukhaṇ.

¹⁰ C. C^a. S. pari°.

riyāpathesu dukkham eva viharatī ti attho, upasanto ti abbhantare upasantarāgādikilesa khīṇāsavo¹ jayañ ca parājayañ ca hitvā sukhaṇ seti sabbiriyāpathesu sukham eva viharatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Kosalarañño parājayassa vatthu.²

4. AÑÑATARAKULADĀRIKAVATTHU.

Natthi rāgasamo³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññataraṇ kuladārikaṇ⁴ ārabha kathesi.

Tassā⁵ kira mātāpitāro āvāhaṇ katvā maṅgaladivase Satthāraṇ nimantayisū. Satthā bhikkhusaṅghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Sāpi kho vadhukā⁶ sādhukaṇ⁷ bhikkhusaṅghassa udakaparissāvanādīni karontī aparāparaṇ saṅcarati. Sāmiko⁸ pi 'ssā taṇ⁹ olovento va¹⁰ atthāsi. Tassa rāgavasena olokentassa anto kilesa samudācari.¹¹ So aññāpābhībhūto n'eva Buddhaṇ upatthahi¹² na asītimahāthere, 'hatthaṇ pasāretvā taṇ vadhukaṇ¹³ gaṇhissāmī' ti pana cittaṇ akāsi. Satthā tass' ajjhāsayā¹⁴ oloketvā yathā taṇ¹⁵ itthiṇ na passati evam akāsi. So taṇ adisvā Satthāraṇ olovento atthāsi. Satthā tassa oloketvā thitakāle 'kumāraka¹⁶ rāgagginā sadiso aggi

¹ K. a. va.

² K. no title. B. °yava°, a. tatīyaṇ.

³ K. a. aggī.

⁴ K. °akaṇ.

⁵ K. tassa.

⁶ S. vadhū.

⁷ B. om.

⁸ S. sāmī.

⁹ S. rep.

¹⁰ B. S. om.

¹¹ B. °carati.

¹² B. °ayi.

¹³ S. vadhūṇ.

¹⁴ C. C^a. tassāsayaṇ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ C. C^a. kumāra. K. B. S. a. na hi.

nāma¹ dosakalinā² sadiso kali nāma khandhapariharāṇa-
dukkhena vā sadisaṇṇ dukkhaṇṇ nāma natthi, nibbāna-
sukhasadisāṇṇ sukhaṇṇ³ natthi yevā' ti vatvā imaṇṇ gātham
āha :

202. 'Natthi rāgasamo aggi natthi dosasamo kali,
natthi khandhādisā⁴ dukkhā, natthi santiparaṇṇ
sukhan' ti.

Tattha natthi rāgasamo ti dhūmaṇṇ vā jālaṇṇ vā
aṅgāraṇṇ vā⁵ adassetvā anto yeva jhāpetvā bhasmamuttṭhiṇṇ⁶
kātuṇṇ samattho rāgena⁷ samo añño aggi nāma natthi,
kali ti dosena samo aparādho pi⁸ natthi, khandhādisā
ti khandhehi samānā⁹ yathā parihariyamānā khandhā
dukkhā evaṇṇ aññaṇṇ dukkhaṇṇ¹⁰ nāma natthi, santiparaṇṇ
ti nibbānato uttariṇṇ aññaṇṇ sukham pi natthi, aññaṇṇ hi
sukhaṇṇ sukham eva, nibbānaṇṇ¹¹ paraṇṇ¹² sukhan ti
attho.

Desanāvasāne kumārikā ca kumārako ca sotāpattiphale
patitṭṭhahiṇṇsu, tasmiṇṇ khāṇe¹³ Bhagavā¹⁴ tesāṇṇ añña-
maññaṇṇ dassanākāraṇṇ akāsi ti.

Aññatarassā kuladārikāya vatthu.¹⁵

5. AÑÑATARAUPĀSAKAVATTHU.

Jighacchā ti imaṇṇ dhammadesanaṇṇ Satthā Āḷaviyaṇṇ
viharanto ekaṇṇ upāsakaṇṇ ārabba kathesi.

Ekasmiṇṇ hi divase Satthā Jetavane gandhakuṭṭiyaṇṇ

¹ B. a. atthi.

² B. a. vā.

³ B. °sasu°, a. pi. K. a. ca.

⁴ K. B. khandhasamā, so *infra*.

⁵ C. C^a. S. om.

⁶ B. tasmā yeva uttṭhi.

⁷ C. C^a. iāga°.

⁸ K. ca.

⁹ K. B. S. samā.

¹⁰ B. añño dukkho.

¹¹ K. °nasukhaṇṇ.

¹² B. °ma°.

¹³ B. samaye.

¹⁴ C. C^a. Satthā.

¹⁵ K. no title. B. °rakuladārikava°, catutthaṇṇ.

nisinno va paccūsakāle lokaṃ olokento¹ Āḷaviyaṃ ekaṃ duggatamanussaṃ disvā tassa upanissayasampattiṃ² ñatvā pañcasatabhikkhuparivāro Āḷaviṃ³ agamāsi. Āḷavivāsino Satthāraṃ nimantayaṃsu. So pi duggatamanusso 'Satthā⁴ āgato' ti sutvā 'Satthu santike dhammaṃ sossāmī' ti manāṃ⁵ akāsi. Taṃ divasam eva c'assa eko goṇo palāyi. So 'kin nu kho goṇaṃ pariyessāmī udāhu dhammaṃ suṇāmī' ti cintetvā 'goṇaṃ pariyesitvā⁶ pacchā dhammaṃ sossāmī' ti pāto va gehā nikkhami.⁷ Āḷavivāsino pi Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nisīdāpetvā parivisitvā anumodanattāya pattaṃ gaṇhiṃsu. Satthā 'yaṃ nissāyāhaṃ tiṃsayojanamaggaṃ āgato so goṇaṃ pariyesituṃ araṇṇaṃ pavittṭho, tasmiṃ āgate yeva dhammaṃ desissāmī'⁸ ti tuṇhī ahosi. So pi⁹ puriso¹⁰ divā goṇaṃ disvā goṇagaṇe¹¹ pakkhipitvā¹² 'sace pi aññaṃ¹³ natthi Satthu vandana-mattam pi karissāmī' ti jighacchāpīlito¹⁴ pi gehaṃ gamanāya manāṃ¹⁵ akatvā vegena Satthu santikaṃ āgantvā¹⁶ Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ atthāsi. Satthā tassa tṭhita-kāle veyyāvātikaṃ¹⁷ āha : 'atthi kiñci bhikkhusaṅghassa¹⁸ atirittan'¹⁹ ti. 'Bhante sabbaṃ atthī' ti. 'Tena hi²⁰ imaṃ parivisā'²¹ ti. So Satthārā vuttatṭhāne yeva²² taṃ²³ nisīdāpetvā yāgukhādaniyyabhojaniyyehi sakkaccaṃ parivisi. So bhutta-bhatta mukhaṃ vikkhālesi. Thapetvā kira imaṃ tṭhānaṃ tisu piṭakesu aññattha

¹ B. vo°.² B. tassūp°.³ C. C^a. °iyaṃ.⁴ B. a. kira.⁵ C. C^a. S. om. manāṃ . . . sossāmī' ti.⁶ B. °etvā.⁷ C. C^a. °itvā.⁸ B. °ess°.⁹ K. om.¹⁰ K. B. manusso.¹¹ So B.; C. C^a. S. K. goṇe (S. gogaṇaṃ for goṇam).¹² B. °etvā.¹³ S. año.¹⁴ K. °āya pi°.¹⁵ C. C^a. S. mānaṃ.¹⁶ C. C^a. S. om. vegena . . . āgantvā.¹⁷ K. B. dānave°.¹⁸ B. sa°.¹⁹ B. °ttabhattan.²⁰ B. om. tena hi.²¹ B. °āhī.²² B. °niyāmen' eva.²³ K. naṃ.

Tathāgatassa¹ evaṇ² bhattavicāraṇaṇ nāma natthi. Tassa pasaddhadarathassa cittaṇ ekaggaṇ ahoṣi. Ath' assa Satthā anupubbikathaṇ kathetvā saccāni pakāsesi. So desanāvasāne sotāpattiphale patitṭhahi. Satthāpi anumodanaṇ katvā utṭhāyāsanaṇ pakkāmi, mahājano Satthāraṇ anugantvā nivatti. Bhikkhū Satthārā saddhiṇ gacchantā yeva ujjhāyiṇsu : 'passathāvuso³ kammaṇ, aññesu divasesu evarūpaṇ natthi, ajja pan' ekaṇ⁴ manussaṇ disvā va⁵ yāguādini vicāretvā dāpesi' ti. Satthā nivattitvā⁶ ṭhitako va⁷ 'kiṇ bhikkhave vadethā'⁸ ti pucchitvā, tam atthaṇ sutvā 'āma bhikkhave ahaṇ tiṇsayojanaṇ⁹ kantāraṇ āgacchanto tassa upāsakassa upanissayaṇ¹⁰ disvā āgato, so¹¹ ativiya jighacchito¹² pāto va paṭṭhāya goṇaṇ pariyesanto araṇṇaṇ¹³ vicari, "jighacchādukkhena dhamme¹⁴ desiyamāne pi paṭivijjhitaṇ na¹⁵ sakkhissati" ti cintetvā evaṇ akāsiṇ,¹⁶ jighacchārogasadisō¹⁷ rogo nāma bhikkhave¹⁸ natthi' ti vatvā imaṇ gātham āha :

203. 'Jighacchā¹⁹ paramā rogā saṅkhārā paramā dukkhā,²⁰
etaṇ ñatvā yathābhūtaṇ nibbānaṇ paramaṇ
sukhaṇ' ti.

Tattha jighacchā paramā rogā ti yasmā añño rogo²¹ sakiṇ tikicchito²² vinassati vā vayeṇa²³ vā pahī-

¹ B. gatāgatassa.

² K. eva. B. om.

³ B. a. Satthu.

⁴ C. C^a. etaṇ. B. pana taṇ.

⁵ K. om.

⁶ B. °etvā.

⁷ B. om.

⁸ B. kathetha bhi°.

⁹ K. °na°.

¹⁰ B. °ssūp°.

¹¹ C. C^a. om.

¹² C. C^a. digu°.

¹³ K. B. °ññe.

¹⁴ B. dhammaṇ.

¹⁵ K. a. hi. B. nās°.

¹⁶ K. a. bhikkhave, om. infra.

¹⁷ B. °āya ro°. S. a. hi.

¹⁸ B. om.

¹⁹ F. diga°.

²⁰ B. dukkhā.

²¹ S. aññe rogā. C^a. rogā (S. plural throughout).

²² B. tikicchako pi.

²³ F. vātāṅgavasena. B. vā tadaṅgavasena.

yati, jighacchā pana niccakālaṃ tikicchitabbā¹ yevā ti sesarogānaṃ ayaṃ paramo² nāma. Saṅkhārā ti pañca-kkhandhā. Etaṃ ñatvā ti 'jighacchāsamo³ rogo natthi, khandhapariharaṇasamaṃ dukkhaṃ nāma natthi' ti etaṃ atthaṃ yathābhūtaṃ ñatvā⁴ paṇḍito nibbānaṃ sacchikaroti. Nibbānaṃ paramaṃ sukhaṃ ti taṃ hi sabbasukhānaṃ paramaṃ⁵ uttamaṃ sukhaṃ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Aññatarassa upāsakassa vatthu.⁶

6. PASENADIKOSALAVATTHU.

Ārogyaparamā⁷ lābhā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto rājānaṃ Pasenadikosalaṃ ārabha kathesi.⁸

Ekasmiṃ hi samaye rājā taṇḍuladonassa⁹ odanaṃ tadūpiyena¹⁰ sūpavyañjanaṇa bhuñjati. So¹¹ ekadivasam bhuttapātarāso bhattasammadaṃ¹² avinodetvā va¹³ Satthu santikaṃ gantvā kilantarūpo ito cito ca samparivattati, niddāya abhibhūyamāno pi ujuṃ¹⁴ nipajjitum asakkonto ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Satthā āha: 'kiṃ mahārāja avissamitvā¹⁵ va āgato 'si' ti. 'Āma bhante bhuttakālato pātthāya me mahādukkhaṃ hoti' ti. Atha naṃ Satthā

¹ B. °ecchā°.

² F. K. B. paramā. C. C°. °māya.

³ C°. °āya.

⁴ B. ñatvāna.

⁵ K. a. sukhaṃ.

⁶ B. ekagonatthāupāsakava° pañcamaṃ.

⁷ K. °gyā pa°. B. °gyaṃ pa°.

⁸ Cf. on vs. 325.

⁹ C. C°. °issa.

¹⁰ B. tadanurūpiyena. S. tadanucchavikena.

¹¹ B. om.

¹² F. C. C°. B. °sampadaṃ.

¹³ K. B. om.

¹⁴ K. B. ujukaṃ.

¹⁵ B. avisa°.

‘mahārāja¹ atibahuṇ² bhojanaṇ etaṇ³ dukkhaṇ hoti’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

(325) ‘Middhī yadā hoti mahagghaso ca
niddāyitā samparivattasāyī
mahāvarāho va nivāpapuṭṭho⁴
punappunaṇ gabbham upeti mando’ ti

imāya gāthāya ovaditvā ‘mahārāja bhojanaṇ nāma mat-
tāya bhuñjituṇ vaṭṭati,⁵ mattabhojane⁶ sukhaṇ hoti’ ti
uttariṇ ovadanto imaṇ gātham * āha :

‘Manujassa sadā satīmato
mattaṇ jānato laddhabhojane⁷
tanu tassa⁸ bhavanti vedanā
saṇikaṇ jīrati āyu pālayan’ ti.

Rājā gāthaṇ⁹ uggaṇhituṇ nāsakkhi, samīpe tṭhitaṇ pana
bhāgineyyaṇ Sudassanaṇ¹⁰ nāma māṇavaṇ¹¹ ‘imaṇ gāthaṇ
uggaṇhā’¹² ti āha. So ‘taṇ gāthaṇ uggaṇhitvā kiṇ
karomi bhante’ ti Satthāraṇ pucchi. Atha naṇ Satthā
āha : ‘rañño bhuñjantassa osānapinḍakāle¹³ imaṇ gāthaṇ
vadeyyāsi,¹⁴ rājā atthaṇ sallakkhetvā taṇ¹⁵ pinḍaṇ chaḍ-
ḍessati, tasmiṇ pinḍe sitthaganaṇāya rañño bhattaṇ paca-
nakāle tattake taṇḍule hareyyāsi’¹⁶ ti. So ‘sādhu bhante’
ti sāyam pi pāto pi rañño bhuñjantassa osānapinḍakāle
taṇ gāthaṇ udāharitvā tena chaḍḍitapinḍe sitthaganaṇāya
taṇḍule hāresi.¹⁷ Rājāpi ’ssa¹⁸ gāthaṇ sutvā sahassaṇ¹⁹

¹ C. C^a. om. K. a. tava.

³ B. evaṇ.

⁵ C. C^a. a. ti.

* Saṇyutta, i. 81.

⁸ K. B. tanuk’ assa.

¹⁰ K. Sudassaṇ.

¹¹ S. Sudassanamānavaṇ.

¹³ B. °pinḍapāta°.

¹⁵ C. C^a. om. B. yaṇ.

¹⁷ B. hāpesi.

¹⁹ F. B. rep.

² B. °hu°.

⁴ K. °vuddho.

⁶ B. a. hi.

⁷ K. B. °anaṇ.

⁹ F. gāthā.

¹² K. B. a. tātā.

¹⁴ B. S. ā. ti.

¹⁶ K. hārāp°.

¹⁸ B. tassa.

dāpesi. So aparena samayena nāḷikodanaparamatāya saṇṭhahitvā sukhappatto tanusarīro ahosi. Ath' ekadivasaṇ Satthu santikaṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā āha : 'bhante idāni me sukhaṇ jātaṇ migam pi assam pi anubandhitvā gaṇhanasamattho jāto 'mhi, pubbe me bhāgineyyena saddhiṇ yuddham eva hoti¹ idāni me² Vajirakumārīnāmādhītarāṇ³ bhāgineyyassa datvā so gāmo tassā yeva⁴ nahānamūlaṇ⁵ katvā⁶ dinno, tenā saddhiṇ viggaho vūpasanto imināpi me kāraṇena sukham eva jātaṇ, Kusarājakālīkaṇ⁷ maṇiratanam pi no gehe⁸ purimadivase natṭhaṇ, tam pi idāni hatthapattaṇ⁹ imināpi¹⁰ me kāraṇena sukham eva jātaṇ, tumhākaṇ sāvakehi saddhiṇ viśāsāṇ icchantena nātidhitā¹¹ vo¹² gehe katā imināpi me kāraṇena sukham eva jātan' ti. Satthā 'ārogyaṇ¹³ nāma mahārāja paramalābhā,¹⁴ yathāladdhena santuṭṭhabbāvasadisaṇ¹⁵ pi¹⁶ dhaṇaṇ viśāsasadiśo¹⁷ ca¹⁸ nāti nibbānasadisaṇ¹⁹ ca²⁰ sukhaṇ nāma natthi' ti vatvā imaṇ gātham āha :

204. 'Ārogyaparamā²¹ lābhā, santuṭṭhiparamaṇ
dhaṇaṇ,
viśāsaparamā nāti, nibbānaṇ²² paramaṇ
sukhan' ti.

¹ C. C^a. om. eva hoti.

² B. om.

³ F. B. S. °riṇ nāma dhi°.

⁴ F. eva. C. C^a. S. om.

⁵ B. nhānacūṇṇa°.

⁶ B. om.

⁷ K. °santakaṇ. B. kulasantakaṇ rājamaṇira°.

⁸ K. °esu.

⁹ K. B. a. āgataṇ.

¹⁰ B. om. pi.

¹¹ K. B. a. pi.

¹² B. no.

¹³ K. °gyā (al.).

¹⁴ B. °mo lābho. S. °mā lābhā.

¹⁵ K. B. °ṭṭhi°.

¹⁶ S. hi. K. om.

¹⁷ F. C. C^a. °añ (F. °aṇ). B. °ā.

¹⁸ K. B. va.

¹⁹ F. C. C^a. K. °paramañ.

²⁰ B. paramaṇ.

²¹ B. ārogyaṇ pa°.

²² S. °na.

Tattha ārogyaparamā¹ ti ārogyabhāvaparamā, roginō hi vijjamānāpi lābhā alābhā² eva,³ arogassa sabbalābhā āgatā va honti, tena⁴ vuttaṇ: 'ārogyaparamā lābhā ti. Santuṭṭhiparaman⁵ ti gihino vā pabbajitassa vā yaṇ attanā⁶ laddhaṇ attano santakaṇ ten' eva tussanabhāvo santuṭṭhi nāma so⁷ sesadhanehi paramaṇ dhanāṇ. Vissāsaparamā⁸ ti mātā vā hotu pitā vā⁹ yena¹⁰ saddhiṇ viissāso natthi so aññātako va, yena¹¹ pana saddhiṇ viissāso atthi so asambandho pi paramo uttamo ñāti, tena vuttaṇ: viissāsaparamo ñāti ti. Nibbānasadisāṇ pana sukhaṇ nāma natthi, ten' evāha¹² 'nibbānaṇ paramaṇ sukhān' ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Pasenadikosalassa vatthu.¹³

7. TISSATTHEHAVATTHU.

Pavivekarasan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Vesāliyaṇ viharanto aññatarāṇ bhikkhuṇ ārabha kathesi.

Satthārā hi 'bhikkhave ahaṇ ito catūhi māsehi parinibbāyissāmī' ti vutte Satthu santike satta¹⁴ bhikkhusatāni santāsaṇ āpajjiṇsu, khīṇāsavānaṇ dhammasaṇvego uppajji,¹⁵ puthujjanā assūni dhāretuṇ¹⁶ nāsakkhiṇsu,

¹ B. *a.* lābhā, *and has* ti arogabhāvaṇ paramā lābhā.

² F. *om.*

³ K. B. yeva, *a.* tasmā.

⁴ F. ten' eva taṇ. K. B. ten' etaṇ.

⁵ K. °madhanan. B. *a.* °dhanan.

⁶ K. °no.

⁷ F. S. *om.*

⁸ K. B. *a.* ñāti.

⁹ B. *a.* hotu.

¹⁰ S. tena.

¹¹ S. yena aññātakena *for* so . . . yena.

¹² K. āha.

¹³ K. *no title.* B. Rājapasenadikosalava°, chaṭṭhaṇ.

¹⁴ C. C^a. S. *a.* hi.

¹⁵ B. °iṇsu.

¹⁶ B. sandhār°.

bhikkhū vaggavaggā¹ hutvā 'kin nu kho karissāmā' ti mantentā² vicaranti. Ath' eko Tissatthero nāma bhikkhu 'Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati ahañ c'āmbi avītarāgo, Satthari dharamāne yeva mayhañ³ arahattañ gañhituñ vaṭṭati' ti catūsu iriyāpathesu ekako va⁴ vibhāsi, bhikkhūnañ santike gamanañ vā kenaci saddhiñ katlā-sallāpo vā natthi. Atha nañ bhikkhū⁵ āhañsu: 'āvuso Tissa kasmā evañ karosī' ti. So tesañ kathañ na suṇāti. Te tañ⁶ pavattiñ Satthu ārocetvā 'bhante tumhesu Tissattherassa sineho natthi' ti āhañsu. Satthā tañ pakko-sāpetvā 'kasmā Tissa evam⁷ akāsī' ti pucchitvā⁸ tena attano adhippāye ārocite 'sādhū Tissā'⁹ ti sādhu-kārañ datvā 'bhikkhave mayi sineho Tissasadiso¹⁰ va hoti,¹¹ gandhamālādīhi¹² pūjañ karonto¹³ pi hi¹⁴ n'eva mañ pūjenti, dhammānudhammañ paṭipajjamānā yeva¹⁵ mañ pūjenti' ti vatvā imañ gātham āha:

205. 'Pavivekarasañ pītvā rasañ upasamassa¹⁶ ca niddaro hoti nippāpo dhammapītirasañ pivañ¹⁷ ti.

Tattha pavivekarasan ti pavivekato uppannarasañ¹⁸ ekibhāvasukhan¹⁹ ti attho, pītvā ti dukkhapariññādīni²⁰ karonto ārammaṇato²¹ sacchikiriya-vasena pītvā,²² upa-

¹ B. vaggāva°.

³ K. B. S. mayā.

⁵ K. a. evañ.

⁷ K. evarūpañ.

⁹ B. om.

¹¹ K. honti. B. hotu, a. ye.

¹³ B. °ntā.

¹⁵ B. S. a. pana.

¹⁶ F. C. C^a. upasame 'ssa.

¹⁸ B. °nnañ rasañ.

²⁰ K. B. °ññātādīni.

²² K. B. pīvitvā. K. a. rasañ.

² C. C^a. S. °nto.

⁴ B. om.

⁶ B. tassa.

⁸ B. pucchi.

¹⁰ K. °hā °sā.

¹² S. °dī°.

¹⁴ B. om.

¹⁷ S. piban.

¹⁹ B. °e su°.

²¹ K. ārammato.

samassa - cā ti kilesūpasamanibbānass'¹ eva² rasaṇ pivitvā, niddaro hotī ti tena ubhayarasapānena khinā-savo bhikkhu abbhantare rāgadarathānaṇ³ abhāvena niddaro⁴ c'eva nippāpo ca hoti, rasaṇ pivaṇ ti nava-vidhalokuttaradhammavasena uppannapītirasaṇ⁵ pivanto pi niddaro c'eva⁶ nippāpo ca⁷ hotī ti attho.⁸

Desanāvasane Tissatthero arahattaṇ pāpuṇi mahāja-nassāpi sātthikā desanā ahosī ti.

Tissattherassa vatthu.⁹

8. SAKKUPAṬṬHĀNAVATTHU.

Sādhū dassanan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Beluvagāmake¹⁰ viharanto Sakkaṇ ārabba kathesi.

Tathāgatassa hi āyusaṇkhāre vissatṭhe lohitapakkhandi-kābādhassa uppannabhāvaṇ ñatvā Sakko devarājā 'mayā Satthu santikaṇ gantvā gilānupaṭṭhānaṇ¹¹ kātuṇ vaṭṭatī' ti cintetvā tigāvutappamānaṇ attano¹² attabhāvaṇ vija-hitvā Satthāraṇ upasaṇkamitvā vanditvā¹³ hatthehi pāde¹⁴ parimajji. Atha naṇ Satthā āha: 'ko eso' ti. 'Ahaṇ bhante Sakko' ti. 'Kasmā āgato 'sī' ti. 'Tumhe hi¹⁵ gilāne upaṭṭhahituṇ bhante' ti. 'Sakka devānaṇ¹⁶ manus-sagandho yojanasatato paṭṭhāya gale baddhakunaṇapaṇ viya

¹ B. kilesavūp°. K. °ssa upa°.

² K. B. ca. S. a. ca.

³ K. B. °ādīnaṇ.

⁴ S. niddaratho.

⁵ K. B. °nnaṇ pī°.

⁶ K. only.

⁷ S. C. C^a. va.

⁸ B. om. ti attho.

⁹ K. no title. B. °rava°, sattamaṇ.

¹⁰ F. Belava°. S. °gāme. B. Veluva°. C. C^a. Veluva°.

K. Veluvana°.

¹¹ B. °kaṇ.

¹² K. B. S. om.

¹³ B. S. om.

¹⁴ K. C. C^a. pādehi.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. a. hi.

hoti, gaccha tvaṃ, atthi me gilānupaṭṭhākā bhikkhū' ti. 'Bhante ahaṃ caturāsītiyojanasahassamatthake t̥hito tumhākaṃ¹ sīlagandhaṃ ghāyitvā āgato, aham eva upaṭṭha-hissāmī' ti. So Satthu sarīravalañjanabhājanaṃ aññassa hatthenāpi phusituṃ adatvā sīse yeva t̥hapetvā niharanto² mukhasaṅkocanamattam pi na akāsi, gandhabhājanaṃ pariharanto viya ahosi. Evaṃ Satthāraṃ paṭijaggitvā Satthu phāsukakāle yeva agamāsi. Bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: 'aho Satthari Sakkassa sineho, evarūpaṃ nāma dibbasampattiṃ pahāya mukhasaṅkocanamattam pi akatvā gandhabhājanaṃ niharanto viya Satthu sarīra-valaṇṇjanabhājanaṃ sīse³ niharanto upaṭṭhānam⁴ akāsi' ti. Satthā tesu kathaṃ sutvā 'kiṃ vadetha bhikkhave,⁵ anacchariyaṃ⁶ etaṃ yaṃ Sakko devarājā mayi sinehaṃ karoti, ayaṃ Sakko hi⁷ devarājā maṃ nissāya jarasakka-bhāvaṃ hitvā⁸ sotāpanno hutvā taruṇasakkabhāvaṃ⁹ patto, ahaṃ hi 'ssa¹⁰ maranabhayaatajjitassa Pañcasikhagandhabbaputtaṃ¹¹ purato katvā āgatakāle Indasālaguhāyaṃ devaparisāya majjhe nisinnassa

'Puccha Vāsava maṃ pañhaṃ yaṃ kiñci manas'icchasi tassa tass'eva pañhassa ahaṃ antaṃ karomi te' ti¹²

vatvā tassa dukkhaṃ¹³ vinodento dhammaṃ desesiṃ, desa-nāvasāne cuddasannaṃ pāṇakoṭṭinaṃ dhammābhisamayo ahosi, Sakko pi yathānisinno va sotāpatti-phalaṃ patvā taruṇasakko jāto, evaṃ assāhaṃ bahūpakāro, tassa mayi sineho nāma anacchariyo, bhikkhave, ariyānaṃ hi¹⁴

¹ B. *om.*

² B. °itvā.

³ B. S. sīsenā.

⁴ K. °kaṇ.

⁵ K. *a. ti pucchitvā, 'idaṃ nāma bhante' ti vutte.*

⁶ K. *a. bhikkhave.*

⁷ K. *om.*

⁸ K. B. vijahitvā, *and a. dhammadesanaṃ sutvā.*

⁹ B. °ssa bhāvaṃ.

¹⁰ K. *om.*

¹¹ K. B. °gandhabbadevapu°.

¹² Dīgha, II. 275.

¹³ B. kañkha. K. kañkhaṃ.

¹⁴ C. C^a. pi. S. *om.*

dassanam pi sukhaṇ tehi¹ saddhiṇ ekaṭṭhāne sannivāso pi,² bālehi pana sabbam eva³ dukkhan ' ti vatvā imā gāthā abhāsi :⁴

206. ' Sādhū dassanam ariyānaṇ sannivāso sadā sukho, adassanena bālānaṇ niccama eva sukhi siyā.

207. Bālasaṅgatacārī hi dīgham addhāna⁵ socati, dukkho bālehi saṇvāso amitten' eva sabbadā, dhīro ca sukhasaṇvāso ñātīnaṇ va samāgamo.

Tasmā⁶ hi :

208. Dhīraṇ ca paññaṇ ca bahussutaṇ ca dhorayhasilaṇ⁷ vatavantam⁸ āriyaṇ taṇ tādisaṇ sappurisaṇ sumedhaṇ bhajetha nakkhattapathaṇ va candimā ' ti.

Tattha sādhu ti sunderaṇ bhaddakaṇ, sannivāso ti na kevalaṇ ca⁹ tesāṇ dassanam eva, tehi pana¹⁰ saddhiṇ ekaṭṭhāne¹¹ nisīdanabhāvo¹² pi, tesāṇ vattapaṭivattaṇ¹³ labhanabhāvo pi sādhu yeva. Bālasaṅgatacārī¹⁴ ti yo hi¹⁵ bālena sahaacārī, dīgham addhānaṇ ti so bāla-sahāyena ' ehi sandhicchedanādīni¹⁶ karomā ' ti vuccamāno tena saddhiṇ ekacchando hutvā tāni karonto hatthacchedādīni patvā dīghaṇ addhānaṇ socati,¹⁷ sabbadā ti yathā asihatthena vā amittena āsivisādīhi vā saddhiṇ

¹ B. tena.

² K. B. a. sukho.

³ B. etaṇ.

⁴ B. imaṇ gātham āha.

⁵ K. °naṇ.

⁶ B. tasmā hi dhīraṇ paññaṇ ca bahussutaṇ ca dhorayha.

⁷ K. °eyha°.

⁸ K. sīlavantaṇ.

⁹ B. om.

¹⁰ B. tena for tehi pana.

¹¹ C^a. ekasmiṇ ṭhāne.

¹² B. °nāḍibhāvo. K. °nāḍisambhāvo.

¹³ K. S. a. kātuṇ.

¹⁴ K. B. a. hī.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. °cchedāni.

¹⁷ C. C^a. °eti.

ekato vāso nāma niccadukkho,¹ tath' eva bālehi saddhin
ti attho, dhīro ca sukhasaṇvāso² ti ettha sukho
saṇvāso etenā ti sukhasaṇvāso paṇḍitena saddhiṇ ekat-
ṭhāne³ vāso⁴ sukho ti attho, kathaṇ? 'Ñātīnaṇ va
samāgamo' ti. Yathāpi ñātīnaṇ⁵ samāgamo sukho evaṇ
sukho ti. Tasma hi⁶ ti yasmā bālena saddhiṇ saṇvāso
dukkho paṇḍitena saddhiṇ sukho, tasmā⁷ dhitisampannaṇ
dhīraṇ ca lokiya lokuttarapaññāya⁸ sampannaṇ paññāṇ
ca āgamādhigamasampannaṇ⁹ bahussutaṇ ca arahatta-
pāpanasaṅkhātāya¹⁰ dhuravahanasīlatāya dhorayha-
sīlaṇ¹¹ sīlavatena c'eva dhūtaṅgavatena¹² ca vatavan-
taṇ¹³ kilesehi ārakatāya ariyaṇ¹⁴ tathārūpaṇ sappu-
risaṇ sobhanapaññaṇ¹⁵ yathā nimmalaṇ¹⁶ nakkhatta-
pathasaṅkhātāṇ ākāsaṇ candimā bhajati, evaṇ bhajetha
payirupāsethā ti attho

Desanāvasane bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Sakkassa devarājassa vatthu.¹⁷

Sukhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṇṇarasamo¹⁸ vaggo.

¹ K. B. niccaṇ du°.

² B. sukhaṇ vāso.

³ C. C^a. S. om. sa° e°.

⁴ B. saṇvāso.

⁵ K. °añ ca.

⁶ K. om.

⁷ K. B. a. hi.

⁸ K. B. °ññā.

⁹ K. °ādhigamana°.

¹⁰ S. °pāpanaka°. C^a. corr. °pāpunana°.

¹¹ K. °eyha°.

¹² C. C^a. S. °vasena.

¹³ K. sīlavantaṇ.

¹⁴ K. a. taṇ.

¹⁵ C. C^a. B. °pañhaṇ.

¹⁶ B. °la°.

¹⁷ K. no title. B. Sakkupatṭhānava°, atṭhamāṇ.

¹⁸ K. B. Pann°.

XVI. PIYAVAGGO.

1. TIṆṆAṆ BHIKKHŪNAṆ VATTHU.

AYOGE ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto tayo pabbajite ārabha kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira ekasmiṇ kule mātāpitunnaṇ¹ eka-puttako hoti² piyo manāpo. So³ ekadivasaṇ gehe niman-titānaṇ bhikkhūnaṇ anumodanaṇ karontānaṇ dhamma-kathaṇ sutvā pabbajitukāmo hutvā mātāpitaro pabbajjaṇ yāci. Te nānujāniṇsu. Ath' ass'⁴ etad ahosi: 'ahaṇ mātāpitunnaṇ apassantānaṇ yeva bahi gantvā pabbajissāmī' ti. Ath' assa pitā bahi nikkhamanto 'imaṇ rakkheyyāsī' ti mātaraṇ paṭicchāpeti,⁵ mātā bahi gacchantī pitarāṇ paṭicchāpeti. Ath' assa ekadivasaṇ pitari bahigate mātā 'puttaṇ rakkhissāmī' ti ekaṇ dvārabāhaṇ nissāya ekaṇ⁶ pādehi uppīletvā chamāya⁷ nisinnā suttaṇ kantati. So 'imaṇ vañcetvā gamissāmī' ti cintetvā, 'amma thokaṇ tāva⁸ apehi sarīravalañjaṇ karissāmī' ti⁹ tāya pāde sammiñjite¹⁰ nikkhamitvā vegena vihāraṇ gantvā bhikkhū¹¹ upasaṅkamitvā 'pabbājetha maṇ bhante'

¹ K. B. °ūnaṇ.

³ C. Ca. om.

⁵ K. B. °esi, *so infra*.

⁷ K. °yaṇ.

⁹ K. B. a. vatvā.

¹¹ K. °uṇ. B. °ūnaṇ.

² K. asi. B. ahosi.

⁴ B. tassa, om. ath'.

⁶ B. eka°.

⁸ B. om.

¹⁰ B. sami°.

ti yācitvā tesañ santike pabbaji. Ath' assa pitā āgantvā mātarāṇ pucchi: 'kahaṇ mama¹ putto' ti. 'Sāmi idāni² imasmiṇ padese ahosi' ti. So 'kahan nu kho me putto' ti olovento taṇ adisvā 'vihāraṇ gato bhavissatī' ti vihāraṇ gantvā puttāṇ pabbajitaṇ disvā kanditvā roditvā 'tāta kiṇ maṇ nāsesī' ti vatvā 'mama putte pabbajite ahaṇ dāni³ gehe kiṇ karissāmi' ti sayam pi bhikkhū⁴ yācitvā⁵ pabbaji. Ath' assa mātā⁶ 'kin nu kho me putto ca pati ca cirāyantī' ti, 'kacci vihāraṇ gantvā pabbajitā'⁷ ti olokontī vihāraṇ gantvā ubho pi pabbajite disvā 'imesaṇ pabbajitakāle mama gehe⁸ ko attho' ti sayam pi bhikkhuni-upassayaṇ⁹ gantvā pabbaji. Te pabbajitvāpi vinābhavituṇ na sakkonti,¹⁰ vihāre pi¹¹ bhikkhuniupassaye pi ekato va nisiditvā sallapantā divasaṇ vītināmenti. Tena¹² bhikkhū pi bhikkhuniyo pi ubbālāhā honti. Ath' ekadivasaṇ bhikkhū tesāṇ¹³ taṇ kiriyaṇ Satthu ārocesuṇ. Satthā te pakko-sāpetvā 'saccaṇ kira tumhe evaṇ karothā' ti pucchitvā, 'saccan' ti vutte, 'kasmā evaṇ karotha, na hi esa pabbajitānaṇ yogo' ti. 'Bhante vinābhavituṇ na sakkomā' ti. 'Pabbajitakālato paṭṭhāya evaṇ karaṇaṇ nāma¹⁴ na yuttaṇ, piyānaṇ hi adassanaṇ appiyanāṇ ca dassanaṇ dukkham eva, tasmā sattesu¹⁵ saṅkhāresu ca yaṇ¹⁶ kiñci piyaṇ vā appiyaṇ vā kātuṇ na vaṭṭatī' ti vatvā imā gāthā¹⁷ abhāsi:

209. 'Ayoḡe yuñjaṇ attānaṇ yogasmiṇ ca¹⁸ ayojayaṇ,
atthaṇ hitvā piyaggāhī pihet' attānuyoginaṇ.

¹ B. me.

³ K. B. idāni.

⁵ K. santike.

⁷ B. °ito.

⁹ K. °nup°.

¹¹ K. C. C^a. om.

¹³ B. nesaṇ, om. taṇ.

¹⁵ K. a. c'eva. B. a. ca.

¹⁷ K. imaṇ gātham.

² B. om. S. sāmīdāni.

⁴ K. B. °ūnaṇ.

⁶ K. S. a. pi.

⁸ K. B. °ena.

¹⁰ K. S. a. te.

¹² B. te.

¹⁴ B. om.

¹⁶ K. B. om.

¹⁸ B. c'.

210. Mā piyehi samāgañchi appiyehi kudācanaṇ
piyānaṇ adassanaṇ dukkhaṇ appiyānañ ca
dassanaṇ.

211. Tasmā piyaṇ na kayirātha¹ piyāpāyo hi pāpako
ganthā tesāṇ na vijjanti yesāṇ natthi piyā-
ppiyan² ti.

Tattha ayoge ti ayuñjitabbe ayonisomanasikāre, vesī-
yāgocarādibhedassa hi chabbidhassa agocarassa sevanaṇ
idha ayonisomanasikāro nāma, tasmiṇ ayonisomanasikāre
attānaṇ yuñjanto ti attho, yogasmin ti tabbiparīte ca
yonisomanasikāre ayojento,³ atthaṇ hitvā ti pabbajita-
kālato paṭṭhāya adhisilādisikkhāttayaṇ⁴ attho nāma, taṇ⁵
hitvā, piyaggāhī ti pañcakāmaguṇasaṅkhātaṇ piyam
eva gaṇhanto, pihet' attānuyoginān ti⁶ tāya paṭi-
pattiyā sāsanaato cuto gihibhāvaṇ patvā pacchā ye⁷ attā-
nuyogaṇ anuyuttā⁸ silādini sampādentā⁹ devamanussānaṇ
santikā sakkāraṇ labhanti, tesāṇ piheti¹⁰ 'aho vata aham¹¹
pi evarūpo assan' ti icchatī¹² ti attho. Mā piyehī ti
piyehi¹³ sattehi¹⁴ saṅkhārehi vā kudācanaṇ ekakkhaṇam
pi na samāgaccheyya tathā appiyehi, kiṅkāraṇā? piyā-
naṇ¹⁵ hi viyogavasena¹⁶ adassanaṇ appiyānañ ca upa-
saṅkamanavasena dassanaṇ nāma dukkhaṇ. Tasmā ti
yasmā idaṇ ubhayam pi dukkhaṇ tasmā kiñci sattaṇ vā
saṅkhāraṇ vā piyaṇ nāma na kareyya, piyāpāyo¹⁷ ti

¹ B. kariyā.

² K. B. °āpiyan.

³ B. ayuñjanto ti attho.

⁴ K. B. °sikkha°.

⁵ K. B. a. atthaṇ.

⁶ B. a. āha.

⁷ K. a. va.

⁸ K. °yuñjantā.

⁹ S. °nto. F. K. B. °etvā

¹⁰ F. C. C^a. hoti.

¹¹ B. vatāhaṇ.

¹² So F. only. MSS. and edd. icchantī.

¹³ B. om.

¹⁴ B. a. vā.

¹⁵ K. pi.

¹⁶ K. yo°.

¹⁷ B. a. hī.

piyehi apāyo viyogo, pāpako ti lāmako, ganthā¹. tesañ
na vijjantī² ti yesañ piyaṇ natthi tesañ abhijjhākāya-
gantho pahiyati, yesañ³ appiyaṇ natthi tesañ byāpāda-
kāyagantho,⁴ tesu pana⁵ pahīnesu sesaganthā pahinā va⁶
honti, tasmā piyaṇ vā appiyaṇ vā na kātabban ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.⁷
Te pana tayo janā 'mayaṇ vinābhavituṇ na sakkomā' ti
vibbhamitvā geham⁸ eva agamiṇsū ti.

Tiṇṇaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.⁹

2. AÑÑATARAKUṬUMBIKAVATTHU.*

Piyato jāyatī ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-
vane viharanto aññatarāṇ kuṭimbikaṇ ārabba kathesi.

So¹⁰ attano putte kālakate puttāsokābhībhūto ālāhanaṇ
gantvā rodati, puttāsokaṇ saṇdhāretuṇ na sakkoti. Satthā
paccūsakāle lokaṇ volokento tassa sotāpattimaggassa
upanissayaṇ¹¹ disvā piṇḍapātaṇ paṭikkanto ekaṇ pacchā-
samaṇaṇ gahetvā tassa gehadvāraṇ agamāsi. So Satthu
āgatabhāvaṇ sutvā 'mayā saddhiṇ paṭisanthāraṇ kātukāmo
bhavissatī' ti Satthāraṇ pavesāpetvā¹² gehamajjhe āsanaṇ
paññāpetvā Satthari nisinne āgantvā vanditvā¹³ ekamantaṇ
nisīdi. Atha naṇ Satthā 'kin nu kho upāsaka dukkhito
'sī' ti pucchitvā, tena 'puttaviyogadukkhenā' ti¹⁴ ārocite
'upāsaka mā cintayi, idaṇ maraṇaṇ nāma na ekasmiṇ

¹ F. C. C^a. gandhā.

² B. °atī.

³ B. tesañ.

⁴ K. B. °do kā°. K. °ṇṭhā and a. pahiyati.

⁵ K. B. a. dvīsu.

⁶ F. ca.

⁷ K. om.

⁸ B. geh'.

⁹ K. no title. B. Tayojanapabbajitava°, paṭhamāṇ.

* Cf. F. J., III. 162 ff.

¹⁰ K. a. hi. B. a. pi.

¹¹ B. °ssūp°.

¹² K. B. pavesetvā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. B. °dukkhe, om. ti.

yeva t̥hāne na ca ekass' eva hoti, yāvatā pana bhavuppatti'
 nāma atthi sabbasattānaṃ² hoti yeva,³ ekasaṅkhāro pi
 nicco nāma natthi, tasmā "maraṇadhammaṃ mataṃ
 bhijjanadhammaṃ bhinnan"⁴ ti yoniso paccavekkhitabbaṃ
 na socitabbaṃ, porāṇakapaṇḍitāpi⁵ hi⁶ puttassa matakāle⁷
 "maraṇadhammaṃ mataṃ bhijjanadhammaṃ bhinnan"⁴
 ti sokaṃ akatvā maraṇasatim eva bhāvayaṃsū' ti vatvā,
 'bhante ke⁸ evaṃ akaṃsu kadā ca akaṃsu ācikkhatha me'
 ti yācito tass' atthassa pakāsanatthaṃ atītaṃ āharitvā :

'Urago⁹ va tacam jiṇṇaṃ hitvā gacchati san
 tanuṃ
 evaṃ sarīre nibbhoge pete¹⁰ kālakate sati.

Dayhamāno na jānāti ñātīnaṃ paridevitaṃ
 tasmā etaṃ¹¹ na socāmi gato so tassa yā gatī' ti

imaṃ pañcanipāte¹² Uraṅgajātaṃ¹³ vitthāretvā 'evaṃ
 pubbe pi¹⁴ paṇḍitā piyaputte¹⁵ kālakate yathā etarahi
 tvaṃ¹⁶ kammante vissajjetvā nirāhāro rodanto vicarasi
 tathā avicaritvā maraṇasatibhāvanābalena¹⁷ sokaṃ akatvā
 āhāraṇ ca¹⁸ paribhuñjīsu kammantaṃ¹⁹ ca adhiṭṭha-

¹ F. bhāv°. K. bhavapavatti.

² K. a. maraṇaṃ;

³ K. a. ti vatvā āha. (Cf. Manor., p. 226):

'Na gāmadhammo nigamassa dhammo,
 na cāpi 'yaṃ ekakulassa dhammo,
 sabbassa lokassa sadevakassa
 es' eva dhammo yad idaṃ aniccatā' ti.

⁴ K. bhijjan.

⁵ B. °ṇapa°.

⁶ K. S. om.

⁷ C. C^a. maraṇa°.

⁸ K. a. paṇḍitā.

⁹ F. J., III. 164.

¹⁰ B. putte.

¹¹ K. B. evaṃ.

¹² K. pañcaka°.

¹³ K. B. S. Uraga°.

¹⁴ K. B. om.

¹⁵ C. S. pi putte. C^a. putte.

¹⁶ K. om.

¹⁷ K. °vasena.

¹⁸ B. om.

¹⁹ S. kammañ.

hiṇsu,¹ tasmā “piyaputto me² kālakato” ti mā cintayi,
 uppajjamāno pi³ hi soko vā bhayaṇ vā piyam eva⁴
 nissāya uppajjati⁵ ti vatvā imaṇ gātham āha:

212. ‘Piyato jāyati⁵ soko piyato jāyati bhayaṇ
 piyato vippamuttassa natthi soko kuto
 bhayaṇ’ ti.

Tattha piyato ti vaṭṭamūlato hi soko vā bhayaṇ vā
 uppajjamānaṇ piyam eva sattaṇ vā saṅkhāraṇ vā nissāya
 uppajjati, tato pana vippamuttassa ubhayaṇ p’⁶ etaṇ
 natthi ti attho.

Desanāvasāne kuṭumbiko sotāpattiphale patiṭṭhahi, sam-
 pattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Aññatarakuṭumbikassa vatthu.⁷

3. VISĀKHĀVATTHU.

Pemato jāyati ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-
 vane viharanto Visākhaṇ upāsikaṇ ārabha kathesi:

Sā kira puttassa dhītaṇ Dattānāmakumārikaṇ⁸ attano
 ṭhāne ṭhapetvā gehe bhikkhusaṅghassa veyyāvaccaṇ
 kāresi. Sā aparena samayena kālaṇ akāsi. Sā tassā
 sarīranikkhepaṇ kāretvā sokaṇ saṇdhāretuṇ asakkonti
 dukkhī dummanā⁹ Satthu santikaṇ gantvā vanditvā
 ekamantaṇ nisīdi. Atha naṇ Satthā ‘kin nu kho tvaṇ
 Visākhe dukkhī dummanā assumukhā rudamānā¹⁰ nisin-

¹ K. °itvā.

² B. om.

³ K. B. om.

⁴ C. C^a. a. sattaṇ vā saṅkhāraṇ vā.

⁵ K. °te (bis).

⁶ B. om.

⁷ K. no title. B. °kava°, dutiyaṇ.

⁸ K. Sudattiṇ nāma. B. Sudattaṇ nāma.

⁹ S. a. assumukhā rudamānā.

¹⁰ B. rodantā.

nā¹ ti āha. Sā tam atthaṇ ārocetvā 'piyā me bhante² kumārikā vattasampannā, idāni tathārupaṇ na passāmī'³ ti āha. 'Kittakā pana Visākhe Sāvattiyaṇ manussā' ti. 'Bhante tumhehi yeva⁴ kathitaṇ sattajanakoṭiyo'⁵ ti. 'Sace panāyaṇ ettako jano tava Dattāya⁶ sadiso bhaveyya iccheyyāsi nan' ti. 'Āma bhante' ti. 'Kati pana janā'⁷ Sāvattiyaṇ devasiṇaṇ kālaṇ karontī' ti. 'Bahū bhante' ti. 'Nanu evaṇ sante tava asocanakālo na bhaveyya, rattinḍivaṇ⁸ rodantī paridevantī⁹ yeva vicareyyāsi'¹⁰ ti. 'Hotu bhante nātaṇ mayā' ti. Atha naṇ Satthā 'tena hi mā soci,¹¹ soko vā hi¹² bhayaṇ vā pemato¹³ jāyati' ti* imaṇ gātham āha :

213. 'Pemato jāyati soko pemato jāyati bhayaṇ
pemato vippamuttassa natthi soko kuto
bhayaṇ' ti.

Tattha pemato ti puttadhītādisu kataṇ pemam eva nissāyā¹⁴ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.
Visākhāya vatthu.¹⁵

4. LICCHAVĪVATTHU.

Ratīyā jāyati ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Vesāliyaṇ¹⁶ nissāya kūtāgārasālāyaṇ viharanto Licchavī ārabha kathesi.

¹ K. a. 'sī.

² K. B. a. sā.

³ C. C^a. S. °mā.

⁴ K. B. a. me.

⁵ C^a. tiṇsa°.

⁶ K. B. nattāya.

⁷ S. kati ja°. C. C^a. katipayaja°.

⁸ B. rattidi°.

⁹ B. om.

¹⁰ C. C^a. °yyāhī.

¹¹ K. a. mā paridevi.

¹² K. B. om. S. hi vā.

¹³ B. a. va.

* B. a. vatvā.

¹⁴ B. a. soko jāyati.

¹⁵ K. no title. B. °āva°, tatīyaṇ.

¹⁶ K. B. °iṇ.

Te kira ekasmiṃ chaṇḍadivase aññamaññaṃ asadisēhi alaṅkārehi alaṅkatā¹ uyyānagamanatthāya² nagarā nikkhamiṃsu. Satthā³ piṇḍāya pavisanto te disvā bhikkhū amantesi*: ‘passatha bhikkhave Licchaviyo, yehi vo⁴ devā Tāvatiṃsā na diṭṭhapubbā te ime olokontū’ ti vatvā nagaraṃ pāvisi. Te pi uyyānaṃ gacchantā⁵ ekaṃ nagara-sobhiniṃ itthiṃ ādāya gantvā taṃ nissāya issādhībūtā⁶ aññamaññaṃ paharitvā lohitanadiṃ⁷ viya pavattayiṃsu.⁸ Atha ne mañcenādāya⁹ ukkhipitvā agamaṃsu.¹⁰ Satthāpi katabhattakicco nagarā nikkhami. Bhikkhū¹¹ Licchavi¹² tathā niyyamāne disvā Satthāraṃ āhaṃsu: ‘bhante Licchavirājāno pāto va alaṅkatapaṭiyattā devā viya nagarā nikkhamitvā idāni ekaṃ itthiṃ nissāya imaṃ vyasanaṃ pattā’ ti. Satthā ‘bhikkhave soko vā hi¹³ bhayaṃ vā uppajjamānaṃ¹⁴ ratiṃ nissāya uppajjati yevā’ ti vatvā imaṃ gātham āha:

214. ‘Ratiyā jāyatī soko ratiyā jāyatī bhayaṃ,
ratiyā vipparamuttassa natthi soko kuto
bhayaṃ’ ti.

Tattha ratiyā ti pañcakāmaguṇaratito taṃ nissāyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiṃsū ti.
Licchaviṇaṃ vatthu.¹⁵

¹ B. °karitvā.

² B. °aṇ ga°.

³ S. a. pi.

⁴ B. te. K. om.

* D. ii. 96.

⁵ B. °nto.

⁶ K. B. S. issābhi°.

⁷ K. °taṇ na°. B. °tā nadī.

⁸ C. C^a. S. °ttiṃsu.

⁹ K. °ehi ā°.

¹⁰ K. °iṃsu. B. āg°.

¹¹ B. a. pi.

¹² B. °iyo. S. ta° ni° Li°.

¹³ K. B. om.

¹⁴ K. uppajjanaṃ.

¹⁵ K. no title. B. °viva°, catutthaṇ.

5. ANITTHIGANDHAKUMĀRAVATTHU.*

Kāmato¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Anitthigandhakumāraṃ nāma ārabba kathesi.

So kira Brahmaloḷkā cutasatto Sāvattṭhiyaṃ mahābhoga-kule nibbatto² jātadivasato paṭṭhāya itthisamīpaṃ upagantūṃ na icchati, itthiyā gayhamāno rodati,³ vatthacumbatakena⁴ naṃ⁵ gahetvā thaṇṇaṃ pāyenti.⁶ So vayappatto mātāpitūhi 'tāta āvāhaṃ te karissāmā' ti vutto,⁷ 'na me itthiyā attho' ti paṭikkhipitvā punappuna⁸ yāciyamāno pañcasate suvaṇṇakāre pakkosāpetvā ratta-suvaṇṇassa⁹ nikkhasahassaṃ dāpetvā ativiya pasādikaṃ ghanakoṭṭimaṃ itthirūpaṃ¹⁰ kārāpetvā¹¹ puna mātāpitūhi 'tāta tayi āvāhaṃ akaronte kulavaṇṇso na-ppatiṭṭhahissati, kuladārikaṃ¹² te ānessāmā' ti vutte, 'tena hi sace me¹³ evarūpaṃ kumārikaṃ ānessatha karissāmi vo vacanan' ti taṃ suvaṇṇarūpaṃ¹⁴ dassesi. Ath' assa mātāpitāro abhiññāte brāhmaṇe pakkosāpetvā 'amhākaṃ putto mahāpuñño, avassaṃ iminā saddhiṃ katapuñña kumārikā bhavissati,¹⁵ gacchatha imaṃ suvaṇṇarūpaṃ¹⁶ gahetvā evarūpaṃ kumārikaṃ āharathā' ti paṇiṇiṃsu. Te 'sādhū' ti cārikaṃ carantā¹⁷ Maddaratṭhe Sāgalanagaraṃ gatā. Tasmiṃ pana¹⁸ nagare ekā¹⁹ soḷasavassuddesikā abhirūpā kumārikā ahosi. Taṃ mātāpitāro sattabhūmakassa pāsādassa

* Cf. F. J., II. 329 ; IV. 469.

¹ K. *a.* jāyatī.

² K. *a.* sa.

³ S. *a.* ti.

⁴ B. °mbu°.

⁵ B. C. C^a. *om.*

⁶ K. °si.

⁷ B. vutte.

⁸ B. °naṃ.

⁹ C. C^a. S. tatthā su° (*for* tatta = *Skt.* tapta?).

¹⁰ Cf. F. J., v. 282.

¹¹ K. kārētvā.

¹² B. kumārikaṃ.

¹³ K. *om.*

¹⁴ K. B. °akaṃ.

¹⁵ B. *a.* ti.

¹⁶ B. °akaṃ.

¹⁷ K. S. °nto.

¹⁸ B. *ca.*

¹⁹ C. C^a. *om.*

uparimatale¹ vāsesuṇ.² Te pi kho brāhmaṇā 'sace idha evarūpā kumārikā bhavissati imaṇ disvā "ayaṇ asuka-kuladhītā³ viya abhirūpā" ti vakkhantī' ti taṇ⁴ suvaṇṇarūpaṇ⁵ titthamagge ṭhapetvā ekamante⁶ nisīdiṇsu. Ath' assā kumārikāya dhātī naṇ⁷ kumārikaṇ nahāpetvā sayam pi nahāyitukāmā hutvā tattha⁸ āgatā taṇ rūpakaṇ disvā 'dhītā me' ti saññāya 'aho⁹ dubbiniṭāsi, idān' evāhaṇ taṇ nahāpetvā nikkhantā, tvaṇ mayā puretaraṇ idhāgatā¹⁰ ti hatthena paharitvā thaddhabhāvaṇ c'eva nibbikārataṇ¹¹ ca ñatvā 'ahaṇ¹² "dhītā me"¹³ ti saññam akāsiṇ, kiṇ nām' etan' ti āha. Atha naṇ¹⁴ te brāhmaṇā 'evarūpā te amma dhītā' ti pucchīṇsu. 'Ayaṇ me dhītu santike kiṇ agghatī' ti. 'Tena hi te¹⁵ dhītaraṇ ambhākaṇ dassehi' ti. Sā¹⁶ tehi saddhiṇ gehaṇ gantvā sāmikānaṇ ārocesi. Te¹⁷ brāhmaṇehi saddhiṇ katapaṭisammodanā¹⁸ dhītaraṇ otāretvā heṭṭhāpāsāde suvaṇṇarūpakassa santike ṭhapesuṇ, suvaṇṇarūpakaṇ nippabhaṇ ahosi.¹⁹ Brāhmaṇā taṇ tesā datvā kumārikaṇ paṭicchitvā²⁰ gantvā Anitthigandhakumārassa mātāpitunnaṇ ārocayīṇsu. Te tuṭṭhamānasā 'gacchatha naṇ sīghaṇ ānethā' ti mahantena sakkārena pahiṇīṇsu. Kumāro pi taṇ pavattiṇ sutvā 'kañcanarūpakato²¹ pi evaṇ²² kira abhirūpatarā²³ dārikā atthī' ti²⁴ savanavasen' eva sinehaṇ uppādetvā 'sīghaṇ

¹ K. uparitale. B. °ssūp°.

² B. vār°.

³ K. °kulassa dhī°. B. asukassa kulassa dhī°.

⁴ B. om.

⁵ K. B. °akaṇ.

⁶ B. °ntaṇ.

⁷ B. taṇ.

⁸ K. B. titthaṇ.

⁹ B. om.

¹⁰ B. a 'sī.

¹¹ K. °raṇ.

¹² K. ayaṇ.

¹³ B. me dhī°.

¹⁴ C. C^a. om.

¹⁵ C. C^a. om.

¹⁶ K. om.

¹⁷ B. tehi.

¹⁸ B. °damānā.

¹⁹ B. a. kumārikā sappabhā ahosi.

²⁰ K. S. °āpetvā. B. °ikā sampa°.

²¹ B. °rūpato.

²² K. B. om.

²³ S. °dharā.

²⁴ K. B. a. sutvā.

ānetū¹ ti āha. Sāpi kho yānaṃ āropetvā ānīyamānā
 atisukumālatāya² yānugghātena samuppāditavātarogā
 antarāmagge yeva kālam akāsi. Kumāro pi 'āgat'³ āgatā'
 ti nirantaṃ pucchati. Tassa⁴ atisinehena pucchantassa
 sahasā va anārocetvā katipāhaṃ vikkhepaṃ katvā tam
 atthaṃ ārocesuṃ.⁵ So 'tathārūpāya nāma itthiyā saddhiṃ⁶
 samāgamaṃ nālatthan' ti uppannadomanasso pabbatena
 viya sokadukkheṇa ajjhotthaṃ ahoṣi. Satthā tassa upa-
 nissayaṃ⁷ disvā piṇḍāya caranto taṃ gehadvāraṃ agamāsi.
 Ath' assa mātāpitaro Satthāraṃ anto⁸ pavesetvā sakkaccaṃ
 parivisiṃsu. Satthā bhattakiccāvasāne 'kahaṃ Anitthi-
 gandhakumāro' ti pucchi. 'Eso⁹ bhante ābārūpacchedaṃ
 katvā antogabbhe nisinno'¹⁰ ti. 'Pakkosatha nan' ti.
 So āgantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi.¹¹ 'Kin
 nu kho kumāra balavasoko te¹² uppanno' ti vutte, 'āma
 bhante "evarūpā nāma itthi antarāmagge kālakatā" ti
 sutvā balavasoko me uppanno, bhattam pi me na-cchā-
 deti'¹³ ti. Atha naṃ Satthā 'jānāsi pana tvaṃ¹⁴ kumāra
 kin te nissāya soko uppanno' ti. 'Na jānāmi bhante' ti.
 'Kāmaṃ nissāya te¹⁵ kumāra balavasoko uppanno, soko
 vā hi¹⁶ bhayaṃ vā kāmaṃ nissāya evaṃ¹⁷ uppajjati'¹⁸ ti
 vatvā imaṃ gātham āha :

215. 'Kāmato jāyati soko kāmato jāyati bhayaṃ,
 kāmato vippamuttassa natthi soko kuto
 bhayaṃ' ti.

¹ S. °ntū. C. āmantetu.

² C. C^a. S. °khu°. (Bu. connects it with sukhaṃ.)

³ B. om. S. āgatāgataṃ.

⁴ S. tassā.

⁵ K. B. °ayaṃsu.

⁶ C. C^a. om.

⁷ B. °ssūp°, al.

⁸ K. a. gehaṃ.

⁹ K. esa.

¹⁰ K. nipanno.

¹¹ K. °itvā Satthārā. B. a. Satthā.

¹² K. B. om.

¹³ C. C^a. °sī. K. nicchād°.

¹⁴ C. C^a. taṃ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. om.

¹⁷ B. om. K. yeva.

¹⁸ C. C^a. S. °ssatī.

Tattha kāmato ti vatthukāmakilesakāmato duvidhaṇ¹
p' etaṇ kamaṇ nissāya jāyatī² ti attho.

Desanāvasāne Anitthigandhakumāro sotāpattiphale pati-
tṭhahī' ti.³

Anitthigandhakumārassa vatthu.⁴

6. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Taṇhāya jāyatī ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto aññatarāṇ brāhmaṇaṇ ārabba
kathesi.

So kir' eko⁵ micchādītṭhiko ekadivasaṇ nadītūraṇ gantvā
khettaṇ sodheti. Satthā tassa upanissayasampattiṇ disvā
tassa santikaṇ agamāsi. So Satthāraṇ disvāpi sāmīci-
kammam pi⁶ akatvā va tuṇhī ahosi. Atha naṇ Satthā
puretaraṇ ālapitvā 'brāhmaṇa kiṇ karosī' ti āha. 'Khet-
taṇ bho Gotama sodhemī' ti.⁷ Satthā ettakam eva vatvā
gato. Punadivase pi tassa⁸ khettaṇ kasituṇ āgatassa
santikaṇ gantvā 'brāhmaṇa kiṇ karosī' ti pucchitvā
'khettaṇ kasāmi bho Gotamā' ti sutvā pakkāmi. Puna-
divasādisu⁹ pi tath' eva gantvā¹⁰ 'bho Gotama khettaṇ
vapāmi niḍḍemi rakkhāmī' ti sutvā pakkāmi. Atha naṇ
ekadivasaṇ brāhmaṇo āha: 'bho¹¹ Gotama tvaṇ mama
khettasodhanadivasa¹²to paṭṭhāya āgato, sace me sassaṇ
sampaṇṇissati tuyham pi saṇvibhāgaṇ karissāmi,¹³ tuyhaṇ
adatvā sayāṇ na khādissāmi, ito dāni paṭṭhāya tvaṇ
mama sahāyo' ti. Ath' assa aparena¹⁴ samayena sassaṇ

¹ B. dubbī°.

² B. om.

³ B. om.

⁴ B. °rava°, pañcamayaṇ.

⁵ K. B. kira, om. eko.

⁶ K. B. S. om.

⁷ K. a. āha.

⁸ K. 'ssa.

⁹ B. punadivase tath' eva pucchi.

¹⁰ K. a. pucchitvā.

¹¹ C. Ca. S. om.

¹² K. B. °ttaṇ so°.

¹³ B. a. ti.

¹⁴ K. rep.

sampajji, tassa 'samppannaṃ me sassaṃ sve dāni dāyāpessāmi'¹ ti dāyanatthaṃ¹ kattabbakiccassa rattiṃ mahāmegho vassitvā sabbasassaṃ hari,² khettaṃ tacchettvā ṭhapitasadisāṃ ahosi. Satthā pana paṭhamadivase³ yeva 'taṃ sassaṃ na⁴ sampajjissatī' ti aññāsi. Brāhmaṇo pāto va 'khettaṃ olokessāmi' ti gato tucchakhettaṃ bhūmiṃ⁵ disvā upannabalavasoko cintesi: 'samaṇo Gotamo mama khettasodhanakālato paṭṭhāya āgato, aham pi taṃ⁶ "imasmiṃ sasse nipphanne tuyhaṃ⁷ saṃvibhāgaṃ karissāmi,⁸ tuyhaṃ adatvā sayāṃ na khādissāmi,⁹ ito paṭṭhāya dāni tvaṃ mama sahāyo" ti avacaṃ,¹⁰ so pi me manoratho matthakaṃ na pāpuṇī' ti so¹¹ āhārupacchedaṃ katvā mañcake nipajji. Ath' assa Satthā gehadvāraṃ agamāsi. So Satthu āgamaṇaṃ sutvā 'sahāyaṃ me ānetvā idha nisīdāpethā' ti āha.¹² Parijano tathā akāsi. Satthā nīsīditvā 'kahaṃ brāhmaṇo' ti pucchitvā 'gabbhe nipanno' ti vutte 'pakkosatha nan' ti pakkosāpetvā āgantvā¹³ ekamantaṃ nisinnaṃ āha: 'kiṃ brāhmaṇā' ti. 'Bho Gotama tumhe mama khettasodhanadivasato paṭṭhāya āgatā,¹⁴ aham pi "sasse nipphanne tumhākaṃ saṃvibhāgaṃ karissāmi" ti avacaṃ, so me manoratho na nipphanno,¹⁵ tena me soko uppanno, bhattam pi me na-cchādetī'¹⁶ ti. Atha naṃ Satthā 'jānāsi pana¹⁷ brāhmaṇa kiṃ te nissāya soko uppanno' ti pucchitvā, 'na jānāmi bho Gotama, tvaṃ pana jānāsi' ti vutte, 'āma brāhmaṇa uppajjamāno hi¹⁸ soko vā bhayaṃ vā taṇhaṃ nissāya uppajjati' ti vatvā imaṃ gātham āha:

¹ K. B. lā°.³ K. B. °saṃ.⁵ B. om.⁷ B. a. pi.⁸ K. *goes on to* ito dāni, om. paṭṭhāya.⁹ B. a. ti.¹¹ S. om.¹³ C. C^a. om.¹⁵ B. ani°.¹⁷ S. a. tvaṃ.² B. a. pavāhetvā.⁴ B. om.⁶ B. naṃ.¹⁰ K. avacaṃ.¹² B. om.¹⁴ B. āgato.¹⁶ K. nicchād°.¹⁸ B. om.

216. 'Taṇhāya jāyati soko taṇhāya jāyati bhayaṇ
taṇhāya vip̐pamuttassa natthi soko kuto
bhayaṇ' ti.

Tattha taṇhāyā ti chadvārikataṇhāya¹ etaṇ taṇhaṇ
nissāya uppajjati ti attho.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpattiphale patitṭhahī ti.

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.²

7. PAÑCASATADĀRAKAVATTHU.

Siladassanasampannan ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Veḷuvane viharanto antarāmagge pañcasate dārake
ārabba kathesi.

Ekadivasaṇ hi Satthā asītiyā mahātherehi saddhiṇ
pañcasatabhikkhuparivāro Rājagahaṇ piṇḍāya pavisanto
ekasmiṇ chaṇḍadivase pañcasate dārake pūvapacchiyo
ukkipāpetvā nagarā nikkhamma uyyānaṇ gacchante
addasa. Te pi Satthāraṇ disvā³ vanditvā pakkamiṇsu,⁴
ekaṇ bhikkhuṇ pi⁵ 'pūvaṇ ganhathā' ti na vadiṇsu.
Satthā tesāṇ gatakāle bhikkhū āha: 'khādissatha bhik-
khava pūve' ti. 'Kahaṇ bhante pūvā'⁶ ti. 'Kiṇ na
passatha⁷ dārake pūvapacchiyo ukkipāpetvā atikkamante'⁸
ti. 'Bhante evarūpā nāma⁹ dārakā kassaci pūvaṇ na¹⁰
denti' ti. 'Bhikkhave kiñcāpi te¹¹ maṇ vā tumhe vā
pūvehi¹² na nimantayiṇsu pūvasāmiko pana bhikkhu
pacchato āgacchati, pūve khāditvā¹³ gantuṇ vaṭṭati' ti.

¹ B. °kāya ta°. C: C^a. S. ekaṇ for etaṇ.

² K. no title. B. °ṇava°, chaṭṭhaṇ.

³ K. B. om.

⁴ K. om. B. a. te.

⁵ S. pi bhi°.

⁶ C. C^a. pūvo. S. pūve.

⁷ B. a. te.

⁸ B. °kkante.

⁹ B. pi.

¹⁰ C. C^a S. om.

¹¹ K. B. ete.

¹² C. C^a. pūvena, om. na.

¹³ B. a. va.

Buddhānaṃ hi ekapuggale pi issā vā¹ padoso vā natthi, tasmā imaṃ vatvā bhikkhusaṃghaṃ ādāya ekasmiṃ² rukkhamaṇe chāyāya nisīdi. Dārakā Mahākassapaṭṭharaṃ pacchato āgacchantaṃ disvā uppannasinehā pīṭivegena paripuṇṇasarīrā hutvā pacchiyo otāretvā therāṃ pañcapaṭiṭṭhitaṇa vanditvā pūve pacchihi saddhiṃ yeva ukkhiṭvā 'gaṇhatha bhante' ti therāṃ vandiṃsu. Atha ne therō āha: 'esa Satthā bhikkhusaṃghaṃ gahetvā rukkhamaṇe nisinno, tumhākaṃ³ deyyadhammaṃ ādāya gantvā bhikkhusaṃghassa saṃvibhāgaṃ karoṭhā' ti.⁴ 'Sādhu bhante' ti nivattitvā therena saddhiṃ yeva gantvā pūve datvā olokayamānā⁵ ekamante ṭhatvā paribhogāvasāne udakaṃ adaṃsu. Bhikkhū ujjhāyiṃsu: 'dārakehi⁶ mukholokaṇabhikkhā⁷ dinnā, Sammāsambuddhaṃ vā mahāthere⁸ vā pūvehi apucchitvā⁹ Mahākassapaṭṭharaṃ disvā¹⁰ pacchihi saddhiṃ yeva¹¹ ādāya āgamiṃsū' ti. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā 'bhikkhave mama putteṇa Mahākassapena sadiso¹² bhikkhu devamanussānaṃ piyo hoti,¹³ te ca¹⁴ tassa¹⁵ catupaccayapūjaṃ¹⁶ karonti yevā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

217. 'Sīladassanasampannaṃ dhammaṭṭhaṃ sacca-
vādināṃ
attano kamma kubbānaṃ taṃ jano kurute
piyaṃ' ti.

¹ C. C^a. S. om. C. C^a. pāpadoso. K. B. doso.

² C. C^a. S. a. hi.

³ K. tumhe.

⁴ K. B. a. te.

⁵ K. B. oloki°.

⁶ B. °kā hi.

⁷ K. B. °anena bhi°. C. C^a. °kena bhi°.

⁸ C. C^a. a. hi.

⁹ B. anāp°.

¹⁰ K. a. pūve.

¹¹ C. C^a. yeva sa°.

¹² K. °sā.

¹³ K. piyā honti.

¹⁴ B. om. te ca.

¹⁵ K. nesāṃ.

¹⁶ B. °ayena pū°.

Tattha sīladassanasampannan ti catupārisuddhisīlena c' eva maggaphalasampayuttena ca sammādassanena sampannaṃ dhammaṭṭhan ti navavidhalokuttara-dhamme¹ ṭhiṭaṃ sacchikatalokuttaradhamman ti attho, saccavādinan ti catunnaṃ saccānaṃ soḷasākārehi² sacchikatattā saccañāṇena saccavādinan, attano kamma kubbānan ti attano kammaṃ nāma tisso³ sikkhā tā pūrayamānan⁴ ti attho, taṃ jano ti taṃ puggalaṃ lokiya-mahājano piyaṃ karoti, daṭṭhukāmo vanditukāmo⁵ paccayapūjāya⁶ ca pūjetukāmo hoti yevā ti attho.

Desanāvasāne sabbe pi te dāraḥa sotāpattiphale patiṭṭhahīṇsū ti.

Pañcasatadāraḥanaṃ vatthu.⁷

8. ANĀGĀMITTHERAVATTHU.

Chandaajāto ti imaṃ dhammaḍḍesanaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ anāgāmittheraṃ ārabba kathesi.

Ekadivaṣaṃ hi taṃ therāṃ saddhivihārikā pucchīṇsu : 'atthi pana vo⁸ bhante viśesādhigamo' ti. Thero 'anāgā-miphalāṃ nāma gahaṭṭhāpi pāpuṇanti, arahattaṃ pattakāle yeva hi⁹ tehi saddhiṃ kathessāmi'¹⁰ ti harāyamāno kiñci akathetvā va¹¹ kālakato Suddhāvāsadevaloke nibbatti. Ath' assa saddhivihārikā roditvā paridevitvā Satthu santi-kaṃ gantvā¹² vanditvā rodantā¹³ ekamantaṃ nisīdiṇsu.

¹ K. °vidhe lo°.

² F. K. solasah' āk°. B. soḷasāh' āk°.

³ C. ti°. C^a. om.

⁴ K. pūri°.

⁵ K. a. catu°.

⁶ B. paccayena.

⁷ K. no title. B. °rava°, sattamaṃ.

⁸ B. te.

⁹ K. om.

¹⁰ B. °iss°.

¹¹ B. om.

¹² K. B. a. Satthāraṃ.

¹³ B. S. a. va.

Atha ne Satthā ‘kiṇ bhikkhave rodathā’ ti āha. ‘Upajjhāyo no bhante kālakato’ ti. ‘Hotu bhikkhave mā cintayittha, dhuvadhammo nām’ eso’ ti. ‘Āma bhante mayam pi jānāma, api ca mayaṇ upajjhāyaṇ visesādhigamaṇ pucchimha,¹ so kiñci akathetvā va kālakato, ten’ amhā² dukkhitā’ ti. Satthā³ ‘bhikkhave mā cintayittha, upajjhāyena vo anāgāmiphalaṇ pattaṇ⁴ “arahattaṇ patvā va nesāṇ kathessāmi” ti harāyanto tumhākaṇ kiñci akathetvā kālāṇ katvā Suddhāvāsesu⁵ nibbatto,⁶ assasatha⁷ bhikkhave, upajjhāyo vo kāmesu appaṭibaddhacittataṇ⁸ patto⁹ ti vatvā imaṇ gātham āha :

218. ‘Chandajāto anakkhāte manasā ca¹⁰ phuṭo¹¹ siyā,
kāmesu ca appaṭibaddhacitto¹² “uddhaṇsoto”
ti vuccatī’ ti.

Tattha chandajāto ti kattukamyatāvasena¹³ jāta-
cchando ussāhappatto, anakkhāte ti nibbāne, taṇ hi
asukena kataṇ vā nilādisu evarūpaṇ vā ti avattabbatāya
anakkhātaṇ nāma, manasā ca¹⁴ phuṭo siyā ti heṭṭhi-
mehi¹⁵ timaggaphalacittehi¹⁶ phuṭo pūrito bhaveyya,
appaṭibaddhacitto ti anāgānimaggavasena kāmesu
ca¹⁷ appaṭibaddhacitto, uddhaṇsoto ti evarūpo bhikkhu

¹ S. āpu°.² B. tena mayaṇ.³ B. a. hi.⁴ S. a. anāg° . . . pāpuṇanti, *ut supra*. K. B. a so gihi p’etaṇ pāpuṇāti (B. °nti).⁵ B. °se.⁶ B, a. ti.⁷ K. B. assās°.⁸ B. °cittaṇ.⁹ K. a. uddhaṇsoto.¹⁰ B. ce.¹¹ C. C^a. phuṭṭho.¹² B. °ndha° (*common error in B.*).¹³ B. °kāmata°. C. C^a. °vavasena. K. °chandavasena.¹⁴ B. om.¹⁵ F. C. C^a. °hī.¹⁶ S. B. tīhi ma°.¹⁷ B. om.

Avihesu nibbattitvā tato paṭṭhāya paṭisandhivasena Aka-
niṭṭhaṇ gacchanto uddhaṇsoto ti vuccati,¹ tādiso vo²
upajjhāyo ti attho.

Desanāvasāne³ bhikkhū arahatte⁴ patitṭhahiṇsu, mahā-
janassāpi sātthikā desanā ahosi ti.

Anāgāmittherassa vatthu.⁵

9. NANDIYAVATTHU.

Cirappavāsin ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Isipa-
tane viharanto Nandiyaṇ ārabba kathesi.

Bārāṇasiyaṇ kira saddhāsampanna⁶ kulassa Nan-
diyo⁷ nāma putto ahosi. So mātāpitunnaṇ anurūpo
saddho pasanno⁸ saṅghupatthāko ahosi. Ath' assa mātā-
pitaro⁹ vayappattakāle sammukhagehato mātuladhītaṇ
Revatiṇ nāma ānetukāmā ahesuṇ. Sā pana asaddhā
adānasilā, Nandiyo¹⁰ taṇ na icchati. Ath' assa mātā
Revatiṇ āha : ' amma tvaṇ imasmiṇ gehe bhikkhusaṅghassa
nisinnatṭhānaṇ¹¹ upalimpitvā āsanāni paññāpehi ādhārake
ṭhapehi, bhikkhūnaṇ āgatakāle pattaṇ gahetvā nisīdāpetvā
dhammakarakena¹² pāṇiyaṇ parissāvetvā bhuttakāle pat-
taṇ dhovitvā¹³ evaṇ me puttassa ārādhikā bhavissasī' ti.
Sā tathā akāsi, atha naṇ 'ovādakkhamā jātā' ti puttassa
ārocetvā tena sampatīchite¹⁴ divasaṇ ṭhapetvā āvāhaṇ

¹ C. C^a. uccati.

² F. om.

³ B. S. a. te.

⁴ B. °ttaphale.

⁵ K. no title. B. ekaanāgāmitherava°, atṭhamāṇ.

⁶ K. saddhāya sa°.

⁷ C. C^a. Nando.

⁸ K. B. saddhāsampanno.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ C. C^a. S. °iko.

¹¹ K. nissajja°. B. nisajjana°.

¹² K. °ke. B. °ṇena.

¹³ K. patte dhova. B. pattāni dhova.

¹⁴ B. tena hi sādhu ti sampatīchhi.

karinṣu. Atha naṇ¹ Nandiyo āha: 'sace hi² bhikkhusaṅghañ³ ca² mātāpitaro ca me upatṭhahissasi evaṇ imasmiṇ gehe vatthuṇ⁴ labhissasi, appamattā hohī' ti. Sā 'sādhū' ti paṭisunitvā katipāhaṇ saddhā viya hutvā bhattāraṇ upatṭhahantī dve putte vijāyi. Nandiyassa⁵ mātāpitaro kālam akaṇsu, gehe sabbissariyaṇ tassa⁶ eva⁷ ahoṣi. Nandiyo pi hi⁸ mātāpitunnaṇ kālakiriyato paṭṭhāya mahādānapati hutvā bhikkhusaṅghassa dānaṇ paṭṭhapesi, kapaṇaddhikādinam pi gehadvāre pākavattaṇ paṭṭhapesi. So aparabhāge Satthu dhammadesanaṇ sutvā āvāsadāne ānisaṇsaṇ sallakkhetvā Isipatanamahāvihāre⁹ catūhi¹⁰ gabbhehi paṭimaṇḍitaṇ catussālaṇ kāretvā mañcapīṭhādīni attharāpetvā taṇ āvāsaṇ niyyādentō¹¹ Buddhapamukkhassa saṅghassa¹² dānaṇ datvā Tathāgatassa dakkhiṇodakaṇ adāsi. Satthu hatthe dakkhiṇodakapatiṭṭhānena saddhiṇ yeva Tāvāṭimsadevaloke sabbadisāsu dasayojaniko¹³ uddhaṇ yojanasatubbedho sattaratanamayo nārīgaṇasampanno¹⁴ dibbapāsādo uggañchi.¹⁵ Ath' ekadivasaṇ¹⁶ Mahāmoggallānatthero devacārikaṇ¹⁷ gantvā tassa pāsādassa avidūre ṭhito attano santikaṇ¹⁸ āgate devaputte pucchi: 'kass' esa¹⁹ accharāgaṇaparipuṇṇo²⁰ dibbapāsādo nibbatto' ti. Ath' assa te²¹ devaputtā vimānasāmikaṇ ācikkhantā āhaṇsu: 'bhante yena Nandiyena nāma²² gahapatiputtēna

¹ C. C^a. S. om.² B. om.³ K. °assa.⁴ B. vasituṇ.⁵ B. °ssāpi.⁶ K. B. C^a. tassā.⁷ K. B. yeva.⁸ K. B. om.⁹ K. B. °tane (K. °ttane) ma°.¹⁰ S. rep.¹¹ B. nipphād°. S. nīyād°.¹² K. B. bhikkhusa°. S. om.¹³ K. B. dvādasa°.¹⁴ K. corr. nārīghanaṇ sa°.¹⁵ K. °echi.¹⁶ B. °ase.¹⁷ K. devaloka°.¹⁸ B. °ike.¹⁹ K. B. eso.²⁰ B. °parivuto.²¹ B. om.²² K. om.

purato ahaṇ purato" ti paccuggantvā devatā abhinandanti' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

219. 'Cirappavāsiṇ purisaṇ dūrato sotthim āgataṇ
ñātimittā suhajjā ca abhinandanti āgataṇ.

220. Tath' eva katapuññaṃ pi asmā lokā paraṇ
gataṇ
puññaṇi paṭigaṇhanti piyaṇ ñātīva āgataṇ' ti.

Tattha cirappavāsin ti cirappavutthaṇ,¹ dūrato sotthim āgataṇ ti vāṇijaṇ² vā rājaporisaṇ³ vā katvā laddhalābhaṇ⁴ nipphannasampattiṇ anupaddavena dūratthānato āgataṇ, ñātimittā suhajjā cā ti kulasambandhavasena⁵ ñāti ca sandiṭṭhādibhāvena⁶ mittā ca suhodayabhāvena⁷ suhajjā ca, abhinandanti āgataṇ ti naṇ⁸ 'sāgataṇ'⁹ ti vacanamattena vā añjalikaraṇamattena vā gehaṇ sampattaṇ pana nānappakārapannākārābhīharaṇavasena¹⁰ abhinandanti. Tath' evā ti ten' evākārena¹¹ katapuññaṇ pi puggalaṇ¹² imasmā¹³ lokā paralokaṇ gataṇ dibbaṇ āyuvannaasukhayasaādhipateyyaṇ¹⁴ dibbarūpasaddagandharasaphoṭṭhabbaṇ¹⁵ ti imaṇ dasavidhapaṇṇākāraṇ ādāya mātāpitiṭṭhāne¹⁶ ṭhitāni puññaṇi

¹ K. B. °vutṭhaṇ.

² S. va°. B. vāṇijaṇ.

³ C^a. °purisaṇ.

⁴ K. °bhabhāgaṇ.

⁵ K. kulabandha°.

⁶ F. sannitṭhādi°. C. C^a. sannitṭhānādi°.

⁷ B. °bhāvasena (= °bhāvavasena).

⁸ K. taṇ. B. a. disvā.

⁹ K. B. āgataṇ, om. ti.

¹⁰ F. °bharāṇa°.

¹¹ K. B. eva kāraṇena.

¹² B. °ñṇapu°, om. pi.

¹³ F. C. C^a. imassā. K. B. S. imamhā.

¹⁴ K. āyu ca vaṇṇaṇ sukhaṇ yasañ ca adhi°.

¹⁵ B. dibbaṇ rū°. K. saddaṇ, om. gandha, and has :
rasaṇ phoṭṭhabbam eva cā. F. C. C^a. °bbā.

¹⁶ K. B. pitu.

abhinandantāni¹ paṭigaṇhanti, piyaṇ ñātivā ti idha-
loke² piyaṇ³ ñātaṇ⁴ āgataṇ sesaññatakā viyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.⁵

Nandiyassa vatthu.⁶

Piyavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Soḷasamo vaggo.

¹ K. B. °ntā. S. C. C^a. °athā ti.

² K. om. ñā° ti i° pi°.

³ B. piya°.

⁴ K. °ikaṇ.

⁵ K. om.

⁶ K. °yavihāradānava°. B. °yava°, navamaṇ.

XVII. KODHAVAGGO.

1. ROHIṆĪKHATTIYAKAÑÑĀVATTHU.

KODHAṆ jahe¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Nigro-dhārāme viharanto Rohiṇināmakhattiyakaññaṇ² ārabbha kathesi.

Ekasmiṇ kira samaye āyasmā Anuruddho³ pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṇ Kapilavatthuṇ⁴ agamāsi. Ath' assa ñātakā⁵ 'thero⁶ āgato' ti sutvā therassa santikaṇ vihāraṇ⁷ agamaṇsu t̐apetvā Rohiṇiṇ nāma therassa bhaginiṇ. Thero ñātake pucchi: 'kahaṇ Rohiṇī' ti. 'Gehe bhante' ti.⁸ 'Kasmā idha nāgatā' ti. "'Sarīre me⁹ chavirogo uppanno" ti¹⁰ lajjāya nāgatā bhante' ti.¹¹ Thero 'pakko-satha naṇ dānī'¹² ti pakkosāpetvā¹³ paṭakañcukaṇ¹⁴ pati-muñcitvā¹⁵ āgataṇ evam āha: 'Rohiṇi kasmā nāgatāsī' ti. 'Sarīre me bhante chavirogo uppanno, tasmā lajjāya nāgatā'¹⁶ amhī' ti. 'Kiṇ pana te puññaṇ kātuṇ na vattatī' ti. 'Kiṇ karomi bhante' ti. 'Āsanasālaṇ kārehī'¹⁷ ti.

¹ K. *a.* vip̐pajaheyya mānan.

² S. °iṇ nāma. K. °ñikha°. B. °ñiṇ kha°.

³ K. °ddhatthero.

⁴ C. C^a. °usmiṇ.

⁵ K. °ikā.

⁶ C. C^a. *om.*

⁷ K. *om.*

⁸ K. *om.* gehe bhante ti.

⁹ K. B. tassā.

¹⁰ K. *corr. om.* u° ti.

¹¹ B. *a.* so.

¹² K. B. *om.*

¹³ K. *a.* taṇ.

¹⁴ S. kaṭa°.

¹⁵ C. C^a. mu°. K. *a.* padasā va.

¹⁶ S. na ga°.

¹⁷ S. karohī.

‘Kiṇ gaheṭvā’¹ ti. ‘Kiṇ te pasāḍhanabhaṇḍaṇ’² naṭṭhī’ ti. ‘Atthi bhante’ ti. ‘Kiṇmūlakaṇ’³ ti. ‘Dasasahassamūlaṇ bhavissatī’ ti. ‘Tena hi taṇ viṣṣajjetvā āsanasālaṇ kārehi’ ti. ‘Ko me bhante kāressatī’⁴ ti. Thero samipe ṭhite⁵ ṇātake oloketvā ‘tumahākaṇ bhāro hotū’ ti āha. ‘Tumhe pana bhante kiṇ karissathā’ ti. ‘Ahaṇ pana idh’ eva bhavissāmi,⁶ tena hi⁷ etissā dabbasambhāre āharathā’ ti. Te ‘sādhū bhante’ ti āhariṇsu. Thero āsanasālaṇ saṇvidahanto⁸ Rohiṇiṇ āha: ‘dvi-bhūmakaṇ’⁹ āsanasālaṇ kāretvā¹⁰ upari padarānaṇ dinna-kālato paṭṭhāya heṭṭhā¹¹ nibaddhaṇ¹² opuñchitvā¹³ āsanāni paṇṇāpehi, nibaddhaṇ pāṇiyaghate upaṭṭhapehī’ ti. Sā ‘sādhū bhante’ ti pasāḍhanabhaṇḍakaṇ viṣṣajjetvā dvi-bhūmakaṇ āsanasālaṇ kāretvā upari padarānaṇ dinna-kālato paṭṭhāya heṭṭhā opuñchanādini akāsi,¹⁴ nibaddhaṇ bhikkhū nisīdanti. Ath’ assā āsanasālaṇ opuñchantiya¹⁵ va chavirogo milāyi. Sā¹⁶ āsanasālāya niṭṭhitāya Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nimantetvā āsanasālaṇ pūretvā nisinnassa Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa paṇitaṇ khādanīyabhojanīyaṇ¹⁷ adāsi. Satthā katabhattakicco ‘kass’ etaṇ dānaṇ’ ti pucchi. ‘Bhaginiyā vo’¹⁸ bhante Rohiṇiyā’ ti. ‘Sā pana kahan’ ti. ‘Gehe bhante’ ti. ‘Pakkosatha’¹⁹ nan’ ti. Sā āgantūṇ na icchi. Atha naṇ Satthā anicchamānaṇ pi pakkosāpesi yeva,²⁰ āgantvā ca pana

¹ K. a. karomī.² B. °ṇḍikaṇ. K. °ṇḍak’ atthī.³ K. B. °mūlan.⁴ B. kari°.⁵ C. C^a. °to. B. °ta°.⁶ C. C^a. S. om. ahaṇ . . . bhavissāmi. B. pi c’eva for pa° i° eva.⁷ B. om.⁸ S. savi°. C. C^a. vi°.⁹ C. C^a. di°. K. du°. K. B. °ikaṇ.¹⁰ C. C^a. S. om. kāretvā . . . āsanasālaṇ.¹¹ B. a. sālaṇ.¹² K. niva°.¹³ B. sammajjitvā.¹⁴ C. C^a. S. a. ti.¹⁵ B. sammajj°.¹⁶ B. om.¹⁷ B. khādanīyaṇ.¹⁸ K. no. B. me.¹⁹ C. C^a. °āpetha.²⁰ K. a. taṇ.

vanditvā nisinnāṇ¹ āha: ‘Rohiṇi kasmā nāgamitthā’² ti.
 ‘Sarīre me bhante ducchavibhāvo’³ atthi, tena lajjamānā
 nāgat’ amhī’⁴ ti. ‘Jānāsi pana kin te nissāya eso’⁵
 uppanno’ ti. ‘Na jānāmi bhante’ ti. ‘Tava kodhaṇ
 nissāya uppanno eso’ ti. ‘Kiṇ pana me bhante katan’ ti.
 ‘Tena hi sunāhī’ ti ath’ assā Satthā atītaṇ āhari:

‘Atīte Bārānasiraṇṇo aggamaheṣī ekissā raṇṇo nāṭa-
 kitthiyā āghātaṇ bandhitvā “dukkham’⁶ assā uppādessāmī”
 ti cintetvā mahākacchuphalāni āharāpetvā taṇ nāṭakitthiṇ
 attano santikaṇ pakkosāpetvā yathā sā na jānāti evam
 assā’⁷ sayane c’eva’⁸ pāvārakojavādīnaṇ’⁹ ca antaresu
 kacchucunnāni ṭhapāpesi’¹⁰ keliṇ kurumānā viya ‘ssā’¹¹
 sarīre pi’¹² okiri. Taṇ khaṇaṇ yeva tassā sarīraṇ uppa-
 kuppakaṇ’¹³ gaṇḍāgaṇḍajātaṇ’¹⁴ ahosi, sā kaṇḍūvantī gantvā
 sayane nipajji, tatrāpi ‘ssā kacchucunnehi khādiyamānāya
 kharatarā vedanā uppajji. Tadā aggamaheṣī Rohiṇi
 ahosī’ ti.¹⁵

Satthā imaṇ atītaṇ āharitvā ‘Rohiṇi tadā tayā’¹⁶ v’¹⁷ etaṇ
 kammaṇ katan, appamattako pi hi kodho vā issā vā kātuṇ
 na yuttarūpo evā’¹⁸ ti vatvā imaṇ gātham āha:

221. ‘Kodhaṇ jahe vippajaheyya mānaṇ
 saṇṇojanaṇ sabbaṇ atikkameyya
 taṇ nāmarūpasmiṇ asajjamānaṇ
 akiṇṇanaṇ nānupatanti’¹⁹ dukkhā’ ti.

¹ K. a. Satthā.² K. °mi.³ K. °rogo. B. chavirogo.⁴ S. nāgamin.⁵ K. B. esa. K. corr. a. ducchavirogo.⁶ K. ducchavim.⁷ B. S. assa.⁸ S. sayaniy ’eva.⁹ K. pāpurane paccattharanādīnaṇ. Skt. kocava.¹⁰ S. chupāpesi.¹¹ K. assā. B. vihāsi, goes on to Satthā.¹² C. C^a. om.¹³ K. °kkappakkaṇ.¹⁴ K, gaṇḍag°.¹⁵ C. C^a. om.¹⁶ K. tayā tadā.¹⁷ K. B. c’.¹⁸ K. yevā.¹⁹ K. nānupp°.

Tattha kodhaṇ ti sabbākāraṃ pi kodhaṇ navavidham pi mānaṇ jaheyya,¹ saññojanaṇ ti kāmarāgasanyoja-nādikaṇ dasavidham pi sabbaṇ² saññojanaṇ³ atikkameyya, asajjamānaṇ ti alaggamānaṇ, yo hi 'mama rūpaṇ mama⁴ vedanā' tiādinaṇ nayēna nāmarūpaṇ gaṇhati⁵ tasmiṇ ca bhijjamāne⁶ socati vihaññati⁷ ayaṇ nāmarū-pasmiṇ sajjati nāma evarūpaṇ⁸ agaṇhanto avihaññanto⁹ pana na sajjati¹⁰ nāma, taṇ puggalaṇ evaṇ asajjamānaṇ rāgādīnaṇ abhāvena akiñcanaṇ dukkhā¹¹ nāma nānu-patantī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti,¹² Rohiṇī pi sotāpattiphale patitṭhahi.¹³ Taṇ khaṇaṇ yeva 'ssā sarīraṇ suvaṇṇavaṇṇaṇ ahosi. Sā tato cutā Tāvatiṇsa-bhavane catunnaṇ devaputtānaṇ sīmantare nibbattitvā pāsādikā rūpaggappattā¹⁴ ahosi. Cattāro pi¹⁵ devaputtā taṇ disvā uppannasinehā hutvā 'mama sīmāya anto nibbattā'¹⁶ ti vivadantā¹⁷ Sakkassa devarañño santikaṇ gantvā 'deva¹⁸ imaṇ no¹⁸ nissāya aṭṭo¹⁹ uppanno, taṇ pacchin-dathā'²⁰ ti āhaṇsu. Sakko pi taṇ oloketvā va uppanna-sineho hutvā evam āha: 'imāya vo ditṭhakālato patṭhāya kathaṇ cittāni uppannāni' ti. Ath'²¹ eko āha: 'mama tāva uppannaṇ cittaṇ saṅgāmabheri²² viya saṇṇisīdituṇ nāsakkhī'²³ ti, dutiyo 'mama cittaṇ pabbatanadī viya

¹ S. paṇa°.

³ B. a. sabbaṇ.

⁵ B. paṭiggaṇhanti.

⁷ B. ha°.

⁹ K. a. ca.

¹⁰ B. asajjati, om. a° pa° na.

¹² K. om.

¹⁴ K. B. rūpasobhagga°.

¹⁶ S. rep. four. K. a. na tava sī° a° ni°.

¹⁷ B. vad°.

¹⁹ B. addo.

²⁰ K. vinicchathā. B. vinicchathā.

²² B. °me bhe°.

² K. B. sabba°.

⁴ S. me.

⁶ K. a. ca so.

⁸ K. B. evaṇ.

¹¹ B. °aṇ.

¹³ B. patitṭhitā.

¹⁵ K. om.

¹⁸ B. om.

²¹ K. om.

²³ S. °in.

sīghanpavatti¹ yeva jātan² ti, tatiyo 'mama imissā diṭṭhakālato paṭṭhāya kakkatākassa³ viya akkhini nikkhamiṃsū' ti, catuttho 'mama cittaṃ cetiye ussāpitadhajo⁴ viya niccalaṃ ṭhātuṃ⁵ nāsakkhī' ti. Atha ne⁶ Sakko āha: 'tātā⁷ tumhākaṃ⁸ cittāni dayhamānāni,⁹ ahaṃ pana imaṃ labhanto jīvāmi, alabhantassa me maraṇaṃ bhavissatī' ti. Devaputtā 'mahārāja tumhākaṃ maraṇena attho natthī' ti taṃ Sakkassa vissajjetvā¹⁰ pakkamiṃsu. Sā Sakkassa piyā ahosi manāpā,¹¹ 'asukakīlaṃ nāma gacchāmā' ti vutte Sakko tassā vacanaṃ paṭikkhipituṃ nāsakkhī¹² ti.

Rohiṇiyā¹³ vatthu.

2. AÑÑATARABHIKKHUVATTHU.*

Yo ve uppatitaṃ kodhaṃ¹⁴ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Aggālave cetiye viharanto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi.

Satthārā kira¹⁵ bhikkhusaṅghassa senāsane anuññāte Rājagahaseṭṭhiādīhi¹⁶ senāsanesu kayiramānesu¹⁷ eko Ālaviko¹⁸ bhikkhu attano senāsanaṃ karonto ekaṃ manāpa-

¹ S. °pavattantī. C. C^a. B. sī° pavattati.

² B. om.

³ B. °ṭassa.

⁴ S. °aṇ. B. °ā.

⁵ K. S. kātuṃ.

⁶ K. nesaṃ.

⁷ B. S. tātā.

⁸ K. B. a. tāva.

⁹ C. C^a. °nā. K. saṅgayharūpāni. B. pasayharū°.

¹⁰ K. cajiṭvā.

¹¹ K. p° m° a°.

¹² B. na sa°. K. om. ti.

¹³ K. °ṇikaññā°. B. Rohiṇīkhattiyakāñṇāva°, paṭhamañ.

* Cf. Pācittiya XI.

¹⁴ B. om.

¹⁵ F. K. B. hi.

¹⁶ B. °gahe se°.

¹⁷ B. kariya°.

¹⁸ C. C^a. S. °ako.

rūpaṇ rukkhaṇ¹ disvā chindituṇ ārabhi. Tattha pana² nibbattā ekā taruṇaputtā devatā puttāṇ³ añkenādāya ṭhitā yāci: ‘mā me sāmī vimāṇaṇ chindi, na sakkhissāmi puttakaṇ⁴ ādāya anāvāsā vicarituṇ’ ti. So ‘ahaṇ⁵ aññaṇ⁶ idisaṇ rukkhaṇ na labhissāmi’⁷ ti tassā vacanaṇ nādiyi.⁸ Sā ‘imam pi tāva dāraṇaṇ oloketvā oramissatī’ ti puttāṇ rukkhasākhāya ṭhapesi. So pi bhikkhu⁹ ukkhittapharasuṇ¹⁰ sandhāretuṇ asakkonto dārakassa bāhaṇ¹¹ chindi, devatā uppannabalavakodhā¹² ‘paharitvā naṇ māressāmi’ ti ubho hatthe ukkhipitvā evaṇ tāva cintesi: ‘ayaṇ¹³ bhikkhu sīlavā, sac’ āhaṇ¹⁴ imaṇ māressāmi nirayagāmini¹⁵ bhavissāmi, sesadevatāpi attano rukkhe¹⁶ chindante bhikkhū disvā “asukadevatāya¹⁷ evaṇ nāma mārīto bhikkhū” ti maṇ¹⁸ pamāṇaṇ katvā bhikkhū māressanti, ayaṇ ca sassāmiko bhikkhu, sāmikass’ eva taṇ¹⁹ kathes-sāmi’ ti ukkhittahatthe apanetvā rodamānā Satthu santi-kaṇ gantvā vanditvā ekamantaṇ aṭṭhāsi. Atha naṇ Satthā ‘kiṇ devadhīte’²⁰ ti āha. Sā ‘bhante tumhākaṇ me sāvakena idaṇ²¹ nāma kataṇ, aham pi naṇ māretukāmā hutvā idaṇ²² nāma cintetvā amāretvā va idhāgatā’ ti sabbaṇ taṇ pavattiṇ vitthārato ārocesi. Satthā taṇ sutvā

¹ F. C. C^a. S. etaṇ nāmarūpaṇ (S. a. rukkhaṇ). K. manāpaṇ ru°. B. manāparu°.

² K. a. rukkhe ca.

³ B. taruṇadevatā taruṇapu°.

⁴ K. B. puttāṇ.

⁵ B. ayaṇ.

⁶ B. aññatra. K. aññattha.

⁷ C. C^a. °mā.

⁸ K. °ayi. B. °itvā.

⁹ F. C. C^a. hi, om. bhikkhu. S. om. pi bhi°.

¹⁰ K. S. ukkhita°. B. °ttaṇ pha°.

¹¹ F. B. S. °uṇ.

¹² B. °o.

¹³ B. a. pi.

¹⁴ S. svāhaṇ.

¹⁵ C. C^a. S. °mī.

¹⁶ F. K. B. S. °aṇ.

¹⁷ K. asukāya de°.

¹⁸ K. a. pi.

¹⁹ K. B. naṇ.

²⁰ K. B. devate.

²¹ C. C^a. imaṇ.

²² F. C. C^a. S. imaṇ.

'sādhū sādhu devate sādhu te¹ katan, evaṇ uggatan kopan² bhantan rathan viya nigganhamānāyā³ ti vatvā imaṇ gātham āha:

222. 'Yo ve uppatitan kodhaṇ rathan bhantan va dhāraye⁴

tam ahaṇ sārathiṇ brūmi, rasmiggāho itaro jano' ti.

Tattha uppatitan ti uppannaṇ⁵ rathan bhantan vā ti, yathā nāma cheko sārathi ativegena dhāvantaṇ rathan nigganhitvā⁶ yathicchakaṇ⁷ peseti,⁸ evaṇ yo puggalo uppannaṇ kodhaṇ dhāraye⁹ nigganhituṇ sakkoti, tam ahan ti¹⁰ taṇ sārathiṇ brūmi, itaro jano ti itaro pana rājauparājādinaṇ¹¹ rathasārathijano rasmiggāho nāma hoti, na uttamasārathī ti.

Desanāvasāne devatā sotāpattiphale patitṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā¹² ahosi. Devatā pana sotāpannā hutvāpi rodamānā atṭhāsi. Atha naṇ Satthā 'kiṇ devate' ti pucchitvā, 'bhante vimānaṇ me naṭṭhaṇ, idāni kiṇ karissāmī' ti vutte, 'alaṇ devate mā cintayi, ahaṇ te vimānaṇ dassāmī' ti Jetavanagandhakūṭisamīpe¹³ purimadivase cutadevataṇ¹⁴ ekaṇ rukkaṇ apadisanto 'asukasmiṇ¹⁵ okāse rukkho vivitto tattha upagacchā¹⁶ ti āha. Sā tattha upagañchi. Tato paṭṭhāya 'Buddha-dattikaṇ imissā vimānan' ti mahesakkhā¹⁷ devatāpi

¹ K. om. sā° te.

³ K. B. niggayha°.

⁵ K. a. kodhaṇ.

⁷ S. yad°. B. yathāṭṭhitaṇ.

⁸ K. °esi ti. B. ṭhapesi.

¹⁰ K. a. ahaṇ. S. a. after taṇ.

¹¹ C. Ca. S. rājādinaṇ.

¹³ K. B. °ne ga°.

¹⁵ K. °ko. B. amu°.

¹⁷ S. C. C. °kkā. B. °kkha°.

² K. uppannakodhaṇ.

⁴ K. B. vāraye.

⁶ K. niggayh°.

⁹ K. B. vāraye.

¹² K. dhammade°.

¹⁴ K. cutidevaputtaṇ.

¹⁶ K. °cchāhī.

āgantvā taṃ cāletuṃ nāsakkhiṃsu. Satthā taṃ aṭṭhuppattiṃ katvā bhikkhūnaṃ bhūtagāmasikkhāpadaṃ paññāpesī¹ ti.

Aññatarabhikkhussa vatthu.²

3. UTTARĀUPĀSIKĀVATTHU.

Akkodhena jine³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veḷuvane viharanto Uttarāya gehe katabhattakicco Uttaraṃ upāsikaṃ ārabba kathesi.

Tatrāyaṃ ānupubbikathā:⁴ Rājagahe kira sumana-setṭhiṃ⁵ nissāya Puṇṇo nāma daḷiddo bhaṭṭiṃ katvā jivati, tassa bhariyā ca Uttarā nāma⁶ dhītā cā ti dve yeva gehamanussā⁷ ti. Ath' ekadivaṣaṃ⁸ 'sattāhaṃ nakkhattaṃ kilītabban' ti Rājagahe ghosanaṃ⁹ kariṃsu. Taṃ sutvā Sumanasetṭhī pāto va āgataṃ Puṇṇaṃ āmantetvā¹⁰ 'tāta amhākaṃ pariṇāso nakkhattaṃ kilītukāmo, tvaṃ kiṃ¹¹ nakkhattaṃ kilīssasi udāhu bhaṭṭiṃ karissasi' ti āha. 'Sāmi nakkhattaṃ¹² nāma sadhanānaṃ hoti, mama pana gehe svātanāya yāgutaṇḍulaṃ¹³ pi¹⁴ natthi, kiṃ me nakkhattena, goṇe labhanto kasituṃ gamissāmi' ti. 'Tena¹⁴ hi goṇe gaṇhassū'¹⁵ ti. So balavagone ca naṅgalaṃ¹⁶ ca gaḥetvā 'bhadde nāgarā nakkhattaṃ kilānti, ahaṃ daḷiddatāya bhaṭṭiṃ kātuṃ gamissāmi, mayhaṃ pi¹⁷ tāva ajja

¹ C. C^a. °sin.

² K. Rukkhacchedabhikkhuva°. B. °kkhuva°, dutiyaṃ.

³ K. a. kodhan.

⁴ Vimānavatthu Cy. (Paramatthadīpanī), pp. 62 ff, and Manorathapūraṇī.

⁵ P. no name al.

⁶ K. here ca.

⁷ K. °he °ssakā. B. °akāni. S. mānusakāni.

⁸ P. a. Rājagahe mahājanā.

⁹ S. ghosanaṃ.

¹⁰ P. om.

¹¹ K. om.

¹² K. °ttakīlaṇ.

¹³ P. °lāni.

¹⁴ B. te.

¹⁵ B. gaṇhāhī. K. °issū.

¹⁶ P. bhaddana°.

¹⁷ K. om.

diguṇaṇ¹ pi² nivāpaṇ pacitvā³ bhattaṇ āhareyyāsī' ti bhariyaṇ vatvā khettaṇ agamāsi.⁴

Sāriputtatthero pi sattāhaṇ nirodhaṇ samāpanno taṇ divasaṇ⁵ vutthāya⁶ 'kassa nu kho ajja mayā saṅgahaṇ kātuṇ vattatī' ti olokeno Puṇṇaṇ attano ñāṇajālassa⁷ anto pavitthaṇ disvā 'saddho nu kho esa sakkhissati vā⁸ me saṅgahaṇ kātuṇ' ti olokeno tassa saddhabhāvaṇ⁹ ca saṅgahaṇ¹⁰ kātuṇ samatthabhāvaṇ ca¹¹ tappaccayā c'¹² assa mahāsampattipaṭilābhaṇ¹³ ca ñatvā¹⁴ pattacīvaram ādāya¹⁵ kasanatthānaṇ¹⁶ gantvā āvātatiṇe ekaṇ gumbaṇ olokeno atthāsi. Puṇṇo therāṇ disvā va kasiṇ tṭhapetvā pañcapatitṭhitena therāṇ vanditvā 'dantakatthēna attho bhavissati' ti dantakatthaṇ kappiyaṇ katvā adāsi. Ath' assa thero pattaṇ ca¹⁷ parissāvanaṇ ca¹⁸ nīharitvā adāsi. So 'pāṇiyeṇ' attho¹⁹ bhavissati' ti taṇ ādāya pāṇiyaṇ parissāvetvā adāsi. Thero cintesi: 'ayaṇ²⁰ paresaṇ pacchimagehe vasati, sac' assa gehadvāraṇ gamissāmi imassa bhariyā maṇ²¹ datthūṇ na sakkhissati,²² yāv' assa²³ bhattaṇ ādāya maggaṇ paṭipajjati²⁴ tāva idh' eva bhavissāmi' ti. So tatth' eva thokaṇ vītināmetvā tassā maggārūlhabhāvaṇ²⁵ ñatvā antonagarābhimukho pāyāsi. Sā antarāmagge therāṇ disvā cintesi: 'appekadāhaṇ deyyadhamme

¹ K. B. dvi°.

³ C^a. patvā.

⁵ P. tato.

⁷ S. ñāṇassa.

⁹ C. C^a. K. saddhā°.

¹⁰ P. K. B. a. saṅgahaṇ . . . ca.

¹¹ P. a. ñatvā.

¹³ K. °patiṇ lābhaṇ.

¹⁵ P. K. B. a. tassa.

¹⁷ P. pattathavikato.

¹⁹ P. °na a°.

²⁰ C. C^a. aparesaṇ for a° pa°.

²² B. labhi°.

²⁴ B. °jji.

² K. B. S P. om.

⁴ K. a. tadā.

⁶ S. u°.

⁸ P. nu kho. B. om.

¹² B. v'.

¹⁴ P. katvā, om. ca.

¹⁶ B. kasita°.

¹⁸ P. om.

²¹ S. mamaṇ.

²³ P. a. bhariyā.

²⁵ K. °ruyha°.

sati ayyaṇ na passāmi,¹ appekadā me ayyaṇ passantiyā² deyyadhammo na hoti, ajja pana me³ ayyo ca diṭṭho deyyadhammo cāyaṇ⁴ atthi, karissati nu kho me saṅgahan'⁵ ti, sā bhattabhājanāṇ otāretvā⁶ therāṇ pañcapa-tiṭṭhitena vanditvā 'bhante "idaṇ lūkhaṇ vā paṇitaṇ vā" ti⁷ acintetvā dāsassa vo saṅgahaṇ karoṭhā' ti āha.⁸ Thero pattaṇ upanāmetvā tāya ekena hatthena bhājanāṇ dhāretvā ekena hatthena⁹ tato bhattaṇ dadamānāya upaddhabhatte dinne 'alan' ti hatthena pattaṇ pidahi. Sā¹⁰ 'bhante eko va¹¹ paṭivijso¹² na sakkā¹³ dvidhā kātuṇ, tumhākaṇ dāsassa idhaloke saṅgahaṇ akatvā paraloke saṅgahaṇ karoṭha, niravasesam eva dātukām' amhī' ti vatvā sabbam ev' assa¹⁴ patte patiṭṭhapetvā 'tumhehi diṭṭhadhammass' eva bhāginī¹⁵ assan' ti patthanāṇ akāsi. Thero 'evaṇ hotū' ti vatvā ṭhitako va anumodanaṇ karitvā¹⁶ ekasmiṇ udakaphāsukaṭṭhāne¹⁷ nisīditvā bhattakiccaṇ akāsi. Sā pi nivattitvā¹⁸ taṇḍule pariyesitvā bhattaṇ paci. Puṇṇo pi adḍhakarīsamattaṇ¹⁹ ṭhānaṇ²⁰ kasitvā jighacchaṇ sahituṇ asakkonto gone vissajjetvā ekaṇ²¹ rukkhachāyaṇ²² pavisitvā maggaṇ olokento nisīdi. Ath' assa bhariyā bhattaṇ ādāya gacchamānā taṇ disvā va 'esa jighacchāpīlito²³ maṇ²⁴ olokento nisinno, sace

¹ B. ayaṇ na passati.² B. passāmi.³ K. om.⁴ P. ca.⁵ K. °ṇ no.⁶ C. S. otarāp°. B. P. oropetvā.⁷ K. om.⁸ P. a. atha.⁹ K. om. B. om. four.¹⁰ P. a. ca.¹¹ P. om¹² K. B. °viso.¹³ S. sakkomi.¹⁴ B. eva therassa. K. eva.¹⁵ B. bhāgī.¹⁶ K. katvā.¹⁷ K. °phātusuka°.¹⁸ P. sā ca paṭini°. K. om. pi.¹⁹ B. atṭha°. S. °tta°. C. C^a. a. pi.²⁰ B. om.²¹ B. eka°.²² S. chā°.²³ K. B. P. °āya pī°.²⁴ B. maggaṇ.

maṇ “ativiya je¹ cirāyitan”² ti tajjetvā patodalatṭhiyā³ paharissati, mayā katakammaṇ niraṭṭhakaṇ bhavissati, paṭigacc’⁴ ev’ assa ārocessāmī’ ti cintetvā evam āha: ‘sāmi ajj’⁵ ekadivasan cittaṇ pasādehi, mā mayā katakammaṇ niraṭṭhakaṇ kari,⁶ ahaṇ hi⁷ pāto va te⁸ bhattaṇ āharantī antarāmagge dhammasenāpatiṇ⁹ disvā tava¹⁰ bhattaṇ tassa datvā puna¹¹ gantvā bhattaṇ pacitvā āgatā, pasādehi sāmi cittaṇ’ ti. So ‘kiṇ vadesi bhadde’ ti pucchitvā puna taṇ atthaṇ sutvā ‘bhadde sādhu vata te kataṇ mama bhattaṇ ayyassa dadamānāya, mayāpi ’ssa ajja pāto va dantakaṭṭhaṇ ca mukhodakaṇ ca dinnan’ ti pasannamānaso taṇ vacanaṇ abhinanditvā¹² ussūre laddha-bhattatāya kilantakāyo tassā aṇke sīsaṇ katvā niddaṇ okkami.

Ath’ assa pāto va kasitaṭṭhānaṇ paṇsucunṇaṇ upādāya sabbaṇ¹³ rattasuvannaṇ¹⁴ hutvā kaṇikārapuppharāsi viya sobhamānaṇ atṭhāsi. So pabuddho oloketvā bhariyaṇ āha: ‘bhadde etaṇ¹⁵ kasitaṭṭhānaṇ¹⁶ mama¹⁷ suvaṇṇaṇ¹⁴ hutvā paññāyati,¹⁸ kin nu kho me atiussūre¹⁹ bhutta-bhattatāya²⁰ akkhīni bhamantī’ ti. ‘Sāmi²¹ mayhaṇ pi²² evam eva paññāyati’ ti. So utṭhāya tattha gantvā ekaṇ²³ piṇḍaṇ gahetvā naṅgalasīse²⁴ paharitvā suvaṇṇabhāvaṇ

¹ K. te. C. C^a. me. P. B. om.

² P. cirāyatī. C. C^a. °yasī. S. °yī.

³ C. C^a. S. a. maṇ.

⁴ P. paṭik°. B. °gac’. K. °kicc’.

⁶ K. akāsi.

⁸ B. om.

¹⁰ B. taṇ.

¹² B. °ndi.

¹⁴ K. corr. a. cunaṇ. B. S. om. hutvā.

¹⁵ P. taṇ.

¹⁷ K. a. sabbaṇ.

¹⁹ K. atthi u°.

²⁰ K. B. P. laddha°.

²² B. om.

²⁴ K. °saṇ.

⁵ P. ajja.

⁷ P. om.

⁹ K. a. theran.

¹¹ P. a. gehaṇ.

¹³ C. C^a. S. °bba°.

¹⁶ B. P. a. sabbaṇ.

¹⁸ B. a. ti.

²¹ B. sâpi.

²³ B. eka°.

ñatvā 'aho ayyassa dhammasenāpatissa¹ dinnadānena² ajj' eva vipāko dassito, na kho pana sakkā ettakaṇṇ dhanāṇ paṭicchādetvā³ paribhuñjitun' ti bhariyāya ābhataṇ bhattapacchiṇ⁴ suvaṇṇassa pūretvā rājakulaṇ gantvā rañña katokāso pavisitvā rājānaṇ abhivādetvā 'kiṇ tātā' ti vutte, 'deva ajja mayā kasitattḥānaṇ sabbaṇ suvaṇṇabharitam⁵ eva hutvā tḥitaṇ,⁶ suvaṇṇaṇ āharāpetuṇ vaṭṭatī' ti.⁷ 'Ko 'si tvaṇ' ti. 'Punṇo nāmāhan'⁸ ti. 'Kiṇ pana te ajja katan' ti. 'Dhammasenāpatissa me ajja⁹ pāto va dantakaṭṭhaṇ ca mukhodakaṇ ca dinnāṇ, bhariyāya pi me¹⁰ mayhaṇ āharaṇabhattaṇ¹¹ tass' eva dinnan' ti. Taṇ sutvā rājā 'ajj' eva kira bho¹² dhammasenāpatissa¹³ dinnadānena¹⁴ vipāko dassito' ti vatvā 'tātā kiṇ karomī'¹⁵ ti pucchi. 'Bahūni¹⁶ sakataṣasahassāni paḥiṇitvā suvaṇṇaṇ āharāpethā'¹⁷ ti. Rājā sakatāni paḥiṇi. Rājapurisesu 'rañño santakan' ti gaṇhantesu gahitagahitaṇ¹⁸ mattikā va hoti.¹⁹ Tehi gantvā rañño ārocite²⁰ 'tumhehi kinti vatvā gahitan' ti puṭṭhehi²¹ 'tumhākaṇ santakan' ti vutte²² 'ahaṇ²³ tātā ko,²⁴ gacchatha²⁵ "Punṇassa santa-

¹ S. a. me.² C. C^a. S. °ne.³ S. pariharituṇ sabbaṇ suvaṇṇabharitam eva hutvā tḥitaṇ suvaṇṇaṇ āharāpetuṇ vaṭṭatī ti gantvā rañño ārocesi, ko 'si etc.⁴ K. B. P. °pātiṇ.⁵ P. suvaṇṇarāsibha°. K. °puritaṇ.⁶ B. a. idaṇ.⁷ K. a. so.⁸ B. nāma a°.⁹ P. om.¹⁰ B. om.¹¹ P. °aka°. S. āhaṭa°.¹² B. so.¹³ S. a. te.¹⁴ S. °ne.¹⁵ P. °mā.¹⁶ K. bahū.¹⁷ K. °petuṇ vaṭṭatī.¹⁸ K. gahitaṇ. P. °itaṇ °itaṇ.¹⁹ K. P. honti.²⁰ P. a. tātā.²¹ B. puṭṭhā. K. pucchitvā, and a. amhehi.²² B. āhaṇsu.²³ K. na mayhaṇ. P. tena hi. B. om.²⁴ P. puna. B. kuto. K. om.²⁵ B. labhissāmī ti. K. a. āha.

kan" ti vatvā gaṇhathā" ti. Te tathā kariṃsu, gaṇita-
 gaṇitaṇ¹ suvaṇṇam eva ahosi. Taṇ² sabbaṇ pi³ āharitvā
 rājāṅgaṇe rāsiṇ akaṇsu, asītihaṭṭhubbedho rāsi ahosi.
 Rājā nāgare sannipātetvā⁴ 'imasmiṇ nagare atthi kassaci
 ettakaṇ suvaṇṇan' ti.⁵ 'Natthi devā' ti. 'Kiṇ pan' assa
 dātuṇ vaṭṭati' ti. 'Setṭhichattaṇ devā' ti. Rājā 'Bahu-
 dhanasetṭhī nāma hotū'⁶ ti mahantena bhogena saddhiṇ
 tassa setṭhichattaṇ adāsi. Atha naṇ so āha: 'mayaṇ
 deva ettakaṇ kālaṇ parakule vasimha,⁷ vasaṇaṭṭhānaṇ no
 dethā' ti. 'Tena hi passa,⁸ esa gumbho paññāyati, etaṇ
 gumbaṇ⁹ harāpetvā¹⁰ gehaṇ kārehi' ti purāṇasetṭhissa
 gehaṭṭhānaṇ ācikkhi. So tasmiṇ ṭhāne katipāheṇ' eva¹¹
 gehaṇ kāretvā¹² gehappavesanamaṅgalaṇ ca chattaṇaṅga-
 laṇ ca ekato va karonto sattāhaṇ Buddhapamukhassa
 bhikkhusaṅghassa¹³ dānaṇ adāsi. Ath' assa Satthā dāna-
 numodanaṇ¹⁴ karonto ānupubbikathaṇ kathesi, dhamma-
 kathāvasāne Puṇṇasetṭhī ca bhariyā c' assa¹⁵ dhītā ca¹⁶
 Uttarā¹⁷ ti tayo pi¹⁸ janā sotāpannā ahesuṇ.

Aparabhāge Rājagahasetṭhī Puṇṇasetṭhino dhītaṇ
 attano puttassa¹⁹ vāresi. So 'nāhaṇ dassāmī'²⁰ ti vatvā
 'mā evaṇ karotu, ettakaṇ kālaṇ amhe nissāya vasanten'

¹ P. °itaṇ ga°.² B. om.³ K. P. om.⁴ P. °āpetvā.⁵ K. a. pucchi.⁶ S. °tī.⁷ K. B. P. °mhā.⁸ K. passatha, a. dakkhiṇato.⁹ K. B. P. om.¹⁰ K. hā°. P. nīharitvā.

¹¹ B. a. vatthuṇ sodhāpetvā ghaṭena ghaṭaṇ nidhikumbhaṇ
 paṭihaññi, nidhikumbhaṇ nīharitvā rājānaṇ jānāpesi :
 'deva nidhikumbhaṇ gaṇhāhi' ti—'tava puññaladdhaṇ
 gaṇhāhi' ti bahū dhaṇaṇ labhitvā.

¹² P. B. karāp°.¹³ C. S. sa°.¹⁴ B. anu°.¹⁵ S. ca a°.¹⁶ K. om.¹⁷ K. a. cā.¹⁸ K. B. P. om.¹⁹ B. a. dātukāmo ahosi, Puṇṇasetṭhino.²⁰ K. dammī.

eva te sampatti laddhā, detu me puttassa dhītaran' ti,¹
 'so micchādītthiko, mama dhītā tīhi ratanehi vinā
 vattitū² na sakkoti,³ n' ev' assa dhītaran' dassāmī'⁴ ti
 āha.⁵ Atha naṃ bahū seṭṭhigaṇakādayo⁶ kulaputtā 'mā
 tena saddhiṃ vissāsaṃ bhindi, dehi 'ssa dhītaran' ti
 yāciṃsu. So tesāṃ vacanaṃ sampañcchitvā Āsālhipuṇṇa-
 māya⁷ dhītaran' adāsi. Sā patikulaṃ⁸ gatakālato paṭṭhāya
 bhikkhuṃ vā⁹ bhikkhuniṃ vā upasaṅkamitūṃ dānaṃ vā
 dātūṃ dhammaṃ vā sotūṃ nālattha.¹⁰ Evaṃ aḍḍhatīyesu
 māsesu vītivattesu¹¹ santike tthe paricārike¹² pucchi:
 'idāni kittakaṃ antovassassa¹³ avasītṭhan' ti. 'Aḍḍha-
 māso ayye' ti. Sā pitu¹⁴ sāsanaṃ paṇiṇi: 'kasmā maṃ
 evarūpe bandhanāgāre pakkhipiṃsu, varaṃ me¹⁵ lakkha-
 nāhataṃ katvā paresaṃ dāsiṃ¹⁶ sāvetuṃ,¹⁷ na¹⁸ evarūpassa
 micchādītthikakulassa¹⁹ dātūṃ,²⁰ āgatakālato paṭṭhāya
 bhikkhudassanādisu ekam pi²¹ puññaṃ kātūṃ na labhāmī'
 ti. Ath' assā pitā 'dukkhitā²² vata me dhītā' ti anatta-
 manataṃ²³ pavedetvā pañcadasakahāpaṇasahasāni pē-
 sesi:²⁴ 'imasmīṃ nagare Sirimā nāma gaṇikā atthi, deva-
 sikaṃ sahasaṃ gaṇhāti, imehi kahāpaṇehi²⁵ taṃ²⁶ ānetvā
 sāmikassa pādaparicārikaṃ katvā²⁷ sayāṃ²⁸ puññaṃ ka-

¹ K. S. a. vutte.³ P. °kkā ti.⁵ S. om.⁶ B. °gaṇādayo. K. °gahapatikā°.⁷ K. Āsālha°.⁹ K. om. two.¹¹ P. a. attano. K. a. sā.¹³ K. P. °ssaṃ.¹⁵ K. maṃ. P. tumhehi maṃ.¹⁷ K. dāpetuṃ.¹⁹ P. °ikassa ku°. B. °tthiku°.²⁰ B. a. na vaṭṭati.²² B. dukkhā.²⁴ P. dāpesi.²⁶ S. om.²⁷ P. niyyādetvā (for pā° ka°).² K. P. vasitūṃ.⁴ B. °mā.⁸ P. a. gatā.¹⁰ B. °tthaṃ.¹² B. °aṃ °aṃ.¹⁴ P. pitussa.¹⁶ K. a. vā.¹⁸ B. om.²¹ K. om.²³ K. °ttaṃ.²⁵ P. om.²⁸ P. a. yathāruciṃ.

rotū' ti.¹ Sā Sirimaṇ pakkosāpetvā 'sahāyike ime kahā-
paṇe gahetvā imaṇ aḍḍhamāsaṇ tava² sahāyakaṇ³ pari-
carāhī' ti āha. Sā 'sādhū' ti paṭisunī. Sā taṇ ādāya
sāmikassa santikaṇ gantvā tena Sirimaṇ disvā 'kiṇ idan'
ti vutte 'sāmi imaṇ⁴ aḍḍhamāsaṇ mama sahāyikā tumhe
paricaratu,⁵ ahaṇ pana imaṇ aḍḍhamāsaṇ dānañ c'eva
dātukāmā dhammañ ca sotukāmā⁶ ti āha. So taṇ
abhirūpaṇ itthiṇ disvā uppannasineho 'sādhū' ti sam-
paṭicchi. Uttarāpi kho Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ
nimantetvā 'bhante imaṇ aḍḍhamāsaṇ aññattha agantvā
idh' eva bhikkhā gahetabbā⁷ ti Satthu paṭiññaṇ gahetvā
'ito dāni paṭṭhāya yāva mahāpavāraṇā⁸ tāva Satthāraṇ
upaṭṭhātuṇ dhammañ ca sotuṇ labhissāmī' ti tuṭṭha-
mānasā 'evaṇ yāguṇ pacatha, evaṇ⁹ pūve pacathā' ti
mahānase kiccāni¹⁰ saṇvidahantī vicarati.¹¹ Ath' assā
sāmiko 'sve pavāraṇā¹² bhavissatī' ti mahānasābhimukho
vātapāne ṭhatvā 'kin nu kho karontī¹³ sā andhabālā
vicarati' ti¹⁴ taṇ¹⁵ sedakilinnaṇ¹⁶ chārikāya okiṇṇaṇ¹⁷
aṅgāramasimakkhitaṇ¹⁸ tathā saṇvidahitvā vicaramānaṇ
disvā 'aho¹⁹ andhabālā evarūpe ṭhāne imaṇ sirisampattiṇ
nānubhavati²⁰ "muṇḍasamaṇake²¹ upaṭṭhahissāmī" ti
tuṭṭhacittā vicarati' ti hasitvā apagañchi.²² Tasmiṇ

¹ P. a. sāsaṇaṇ pahīṇi. *Then* : 'Uttarā tathā katvā sāmi-
kena Sirimaṇ disvā, etc.

² K. a. taṇ.

³ B. °ik°.

⁴ C. C^a. S. idan.

⁵ K. °cārituṇ vattati.

⁶ K. om. three.

⁷ B. °aṇ °aṇ. K. paṭigga°.

⁸ K. pa°.

⁹ B. evarūpe.

¹⁰ P. sabbaki°.

¹¹ K. °nti.

¹² P. mahāp°.

¹³ C^a. kāre°.

¹⁴ P. a. oloketvā. B. S. a. olovento.

¹⁵ K. B. a. seṭṭhidhītaṇ.

¹⁶ C. C^a. °kiliṭṭhaṇ.

¹⁷ P. oti°.

¹⁸ K. corr. B. °maṇsi°.

¹⁹ P. ayaṇ.

²⁰ K. °bhoti.

²¹ B. P. °akasamaṇe.

²² P. °cchi.

apagate tassa santike t̥hitā Sirimā 'kin nu kho oloketvā esa hasī'¹ ti ten' eva vātapānena oloketi Uttarāṇ² disvā 'imaṇ oloketvā iminā hasitaṇ, addhā³ imassa⁴ etāya saddhiṇ santhavo⁵ atthi' ti⁶ cintesi. Sā kira addhamāsaṇ⁷ tasmiṇ gehe bāhirakaitthi⁸ hutvā vasamānāpi taṇ sampattiṇ anubhavamānā attano bāhirakaitthibhāvaṇ ajānitvā 'ahaṇ gharasāmini' ti saññam akāsi. Sā Uttarāya āghātaṇ bandhitvā 'dukkham assā uppādessāmī' ti pāsādā oruyha mahānasaṇ pavisitvā pūvapacanaṭṭhāne pakkaṭṭhitaṇ⁹ sappiṇ kaṭacchunādāya¹⁰ Uttarābhimukhaṇ pāyāsi.¹¹ Uttarā taṇ āgacchantiṇ disvā 'mama¹² sahāyikāya mayhaṇ mahāupakāro¹³ kato¹⁴ cakkavāḷaṇ atisambādhaṇ Brahmalo ko atinīcako,¹⁵ mama pana¹⁶ sahāyikāya guṇo¹⁷ mahanto, ahaṇ hi etaṇ nissāya dānañ ca dātuṇ dhammañ ca sotuṇ labhiṇ,¹⁸ sace mama etissā¹⁹ upari kodho²⁰ atthi, idaṇ sappi maṇ dahatu, sace natthi mā²¹ dahi'²² ti taṇ mettāya phari tāya tassā²³ matthake āsittaṇ²⁴ pakkatṭhitasappi²⁵ sītūdakaṇ viya ahosi. Atha naṇ 'idaṇ

¹ P. hasatī.² K. °iṇ.³ C. C^a. a. mā.⁴ C. °ssā. C^a. °smā.⁵ P. °dhavo.⁶ C. C^a. a. sā.⁷ S. *after* gehe.⁸ P. °akā i°.⁹ K. paku°. P. pakku°. B. pakkuthitaṇ.¹⁰ K. B. S. P. °nā ā°.¹¹ S. Uttarāṇ abhiyāsi. K. Uttarāṇ sīse abhisiñci.¹² C. C^a. mayhaṇ.¹³ P. B. upak°. K. bahûp°.¹⁴ B. ga°.¹⁵ K. ativiya ni°. P. °co.¹⁶ B. om.¹⁷ K. a. ca.¹⁸ B. labhi.¹⁹ K. °ssāya.²⁰ B. kopo.²¹ P. K. a. maṇ.²² K. B. P. °atū.²³ P. om.²⁴ P. āsiñcitanṇ pi.²⁵ K. pakuṭṭhita°. B. pakkuthita°. P. sappi.

sītaṇ bhavissatī' ti puna¹ kaṭacchuṇ² pūretvā ādāya āgacchantiṇ³ Uttarāya dāsiyo disvā 'apehi⁴ dubbiniṭe,⁵ na tvaṇ amhākaṇ ayyāya upari¹ pakkasappi⁶ āsiñcituṇ anucchavikā' ti santajjentiyo⁷ ito cito ca utthāya hatthehi ca⁸ pādehi ca pothetvā bhūmiyaṇ pātesuṇ. Uttarā vārenti pi⁹ vāretuṇ nāsakkhi. Ath' assā upari tthatvā¹⁰ sabbā dāsiyo paṭibāhitvā 'kissa te evarūpaṇ bhāriyaṇ kammaṇ¹ katan' ti Sirimaṇ ovaḍitvā uṇhodakena nahāpetvā sata-pākatelena abbhañji.¹¹

Tasmiṇ khaṇe sā attano bāhirakittibhāvaṇ¹² ṇatvā cintesi: 'mayā bhāriyaṇ kammaṇ katan, sāmikassa hasita-mattakāraṇā¹³ imissā upari pakkasappiṇ¹⁴ āsiñcantiyā, ayaṇ "gaṇhatha nan" ti dāsiyo¹⁵ āṇāpetvā¹⁶ maṇ viheṭhanakāle¹⁷ pi sabbā¹⁸ dāsiyo paṭibāhitvā mayhaṇ kattabbam¹⁹ eva akāsi, sac' āhaṇ²⁰ imaṇ na²⁰ khamāpessāmi muddhā me sattadhā²¹ phāleyyā' ti tassā²² pādamūle nipajjitvā 'ayye²³ khamāhi me' ti āha. 'Ahaṇ sapitikā dhītā, pitari²⁴ khamante²⁵ khamissāmī'²⁶ ti.²⁷ 'Hotu ayye pitaraṇ pi²⁸

¹ B. *om.*² K. °echukaṇ.³ K. °ati.⁴ P. *are.*⁵ K. dubbhinike.⁶ K. pakkuṭṭhitaṇ sappiṇ. B. *ut supra.* S. pakkatṭhita°.⁷ K. taje°, and *a.* antaraṇ pothentiyo.⁸ K. *om.*⁹ K. *a. tā.*¹⁰ K. B. tṭhitā.¹¹ B. abhañjitvā.¹² C. C^a. bāhitthi°. K. bāhiratthiyā bhā°.¹³ C^a. hita°. P. sita°. B. hasana°.¹⁴ K. pakuṭṭhita°. B. pakkuthitaṇ sa°.¹⁵ K. B. *a. na.*¹⁶ B. āṇāpesi.¹⁷ B. °ṭhakā°. S. °ṭhenta°.¹⁸ B. S. sabba°.¹⁹ K. sakkaccaṇ upakāram.²⁰ C. C^a. svāhaṇ. S. sāhaṇ.²¹ K. *tr.*²² C. C^a. 'ssā.²³ B. ayyā.²⁴ P. *a. me.*²⁵ P. khamāpīte.²⁶ P. K. khamāpessāmī. B. khamāmī.²⁷ K. *a. sve.*²⁸ K. *om.*

te Puṇṇasetṭhiṇ¹ khamāpessāmī' ti. 'Puṇṇo mama vaṭṭe² janakapitā, vivaṭṭe janakapitari³ khamante⁴ panāhaṇ⁵ khamissāmī'⁶ ti. 'Ko pana te vivaṭṭe⁷ janakapitā' ti. 'Sammāsambuddho' ti. 'Mayhaṇ tena saddhiṇ viśāso natthī' ti.⁸ 'Ahaṇ⁹ karissāmi.¹⁰ Satthā sve bhikkhu-saṅghaṇ ādāya idhāgamissati, tvaṇ yathāladhasakkāraṇ¹¹ gahetvā idh' eva āgantvā taṇ khamāpehi' ti. Sā 'sādhu ayye' ti utṭhāya attano gehaṇ gantvā pañcasataparivār-itthiyo¹² ānāpetvā nānāvidhāni¹³ khādaniyāni c' eva sūpeyyāni ca¹⁴ sampādetvā punadivase taṇ sakkāraṇ ādāya Uttarāya gehaṇ āgantvā Buddhapamukhassa saṅghassa¹⁵ patte patitṭhāpetuṇ avisahanti atṭhāsi. Taṇ sabbaṇ gahetvā Uttarā yeva¹⁶ saṇvidahi, Sirimāpi¹⁷ bhattakiccāvasāne saddhiṇ parivārena Satthu pādāmūle nipajji. Atha naṇ Satthā pucchi: 'ko te aparādhō' ti. 'Bhante mayā hiyyo idaṇ nāma katan, atha me sahāyikā maṇ viheṭhamānā¹⁸ dāsiyo nivāretvā mayhaṇ upakāram eva akāsi, sāhaṇ imissā guṇaṇ jānitvā imaṇ khamāpesiṇ, atha maṇ¹⁹ esā "tumhesu khamantesu²⁰ khamissāmī" ti āhā' ti. 'Evaṇ kira Uttare' ti. 'Āma bhante,²¹ sise me sahāyikāya pakka-sappi²² āsittan'²³ ti. 'Atha tayā kiṇ cintitan' ti.²⁴

¹ K. Puṇṇaka°.² B. vaṭṭa°.³ B. °ṭṭajanake pi°.⁴ P. °āpente.⁵ P. pana a°.⁶ P. °āpess°.⁷ B. °ṭṭa°.⁸ B. P. om. K. a. hotu.⁹ P. a. kiṇ.¹⁰ K. a. ti.¹¹ B. P. °aṇ sa°.¹² P. °rak°. K. B. °satā pa°.¹³ K. °vivi°.¹⁴ P. khādaniyabhojaniyāni.¹⁵ P. K. B. bhikkhusa°.¹⁶ B. P. va. K. om.¹⁷ B. om. pi. P. a. Satthu.¹⁸ S. °thaya°. K. P. °iya°.¹⁹ S. naṇ.²⁰ P. khamāpitesu.²¹ K. a. hiyo.²² S. pakkatṭhiṇ sa°. K. pakkatṭhita°. B. pakkuthita°.²³ K. āsiñcitan.²⁴ K. a. atha bhante.

“Cakkavāḷaṇ atisambādhaṇ Brahmalo ko atinīcako¹ mama saḥāyikāya guṇo va mahanto,² ahaṇ hi etaṇ nissāya dānaṇ ca dātuṇ dhammaṇ ca sotuṇ alatthaṇ, sace me imissā³ upari kodho⁴ atthi, idaṇ⁵ maṇ dahatu, noce, mā dahī”⁶ ti evaṇ⁷ cintetvā imaṇ⁸ mettāya phariṇ⁹ bhante’ ti. Saithā ‘sādhū sādhū Uttare, evaṇ kodhaṇ jinituṇ vaṭṭati,¹⁰ kodho¹¹ nāma akkodhena¹² akkosakaparibhāsako anakkosantena aparibhāsantena¹³ thaddhamaccharī¹⁴ attano santakassa dānena¹⁵ musāvādī saccavacanena jinitabbo’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

223. Akkodhena¹⁶ jine kodhaṇ asādhūṇ sādhunā jine,
jine kadariyaṇ dānena saccena¹⁷ alīkavādinan’ ti.

Tattha akkodhenā ti kodhano hi puggalo akkodhena¹⁸ hutvā jinitabbo, asādhun¹⁹ ti abhaddako bhaddakena hutvā jinitabbo,²⁰ kadariyo²¹ thaddhamaccharī attano santakassa cāgacittena jinitabbo,²² alīkavādī saccavaca-

¹ B. P. °co. K. °nicco.

² B. a. ti.

³ K. tr.

⁴ B. S. kopō.

⁵ C. C^a. imaṇ.

⁶ K. B. °atū.

⁷ S. om.

⁸ C. C^a. om.

⁹ B. °ri.

¹⁰ P. a. ti.

¹¹ P. kodhano. K. B. a. hi.

¹² K. °anena.

¹³ P. akkosako anakkosantena paribhāsako apari°. K. °sakko pa°. S. akkosanaparibhāsanako. K. anakkosanena.

¹⁴ K. a. puggalaṇ.

¹⁵ K. a. jinitabbo. B. a. °bbā.

¹⁶ B. ako°.

¹⁷ K. B. °nālī°.

¹⁸ K. °anena.

¹⁹ K. °ū. C. C^a. om. ti.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. S. °ipan. K. B. S. a. ti.

²² K. B. om.

nena jinitabbo,¹ tasmā evam āha: Akkodhena jine kodhaṇ
 . . . pe² . . . alikavādinan³ ti.

Desanāvasāne Sirimā saddhiṇ pañcasatāhi⁴ itthīhi sotā-
 pattiphale patiṭṭhahī ti.⁵

Uttarāupāsikāya vatthu.⁶

4. MAHĀMOGGALLĀNATTHERAPAÑHAVATTHU.

Saccaṇ bhane ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-
 vane viharanto Mahāmoggallānattherassa pañhaṇ ārabba
 kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye thero devacārikaṇ⁷ gantvā mahe-
 sakkāya⁸ devatāya vimānadvāre ṭhatvā⁹ attano santikaṇ
 āgantvā vanditvā ṭhitaṇ evam āha: ‘devadhīte¹⁰ mahatī¹¹
 te sampatti, kiṇ kammaṇ katvā imaṇ alatthā’¹² ti. ‘Mā
 maṇ bhante pucchathā’ ti. Devatā kira attano¹³ paritta-
 kammena lajjamānā evaṇ vadati.¹⁴ Sā pana therena
 ‘kathehi yeva me’¹⁵ ti vuccamānā āha: ‘bhante mayā
 n’eva dānaṇ dinnāṇ na¹⁷ pūjā katā na dhammo¹⁸ suto,
 kevalaṇ saccamattaṇ rakkhitan’¹⁹ ti. Thero aññāni pi

¹ B. a. ti.

² B. pa. K. la.

³ K. B. saccenāli°.

⁴ C. Ca. °āya.

⁵ K. patiṭṭhahati.

⁶ K. Uttarāva°. B. Uttarāupāsikāva°, tatiyaṇ.

⁷ K. devaloke cā°.

⁸ B. °kkh°.

⁹ K. B. a. taṇ.

¹⁰ B. devate.

¹¹ S. °ntī. C. Ca. °ntā.

¹² B. imā laddhā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. °nti.

¹⁵ B. om.

¹⁶ S. āma.

¹⁷ K. a. ratanatayassa.

¹⁸ K. saddh°.

¹⁹ K. °ṇ and a. tato cutāhaṇ idha nibbattissāmī’ ti.
 ‘Sādhu devadhīte saccavacanaṇ nāma sattānaṇ sukhaṇ
 sampattiṇ paratthaṇ detī.’

vimānadvarāni gantvā āgatā¹ aparāpi² devadhītarō pucchi.
Tāsu pi tath' eva³ nigūhitvā⁴ therāṇ paṭibāhituṇ asak-
kontīsu ekā tāva āha: 'bhante mayā⁵ dānādīsu kataṇ⁶
nāma natthi,⁷ ahaṇ pana Kassapabuddhakāle parassa
dāsī ahosiṇ, tassā me sāmiko ativiya caṇḍo pharusō
gahitagahiten⁸ eva kaṭṭhena vā kaliṅgarena vā sīsāṇ⁹
chindati¹⁰ sāhaṇ uppanne kope "esa tava sāmiko pak-
khātaṇ¹¹ vā kātuṇ nāsādīni vā¹² chindituṇ issaro, mā
kujjhi" ti attānam eva paribhāsītva¹³ kopāṇ nāma nākā-
siṇ,¹⁴ tena me ayaṇ sampatti laddhā¹⁵ ti.¹⁶ Aparā āha:
"ahaṇ bhante ucchukhettaṇ rakkhamānā ekassa bhikkhuno
ucchuyatthiṇ¹⁷ adāsiṇ,¹⁸ aparā¹⁹ 'ekaṇ timbarūsakaṇ²⁰
adāsiṇ,²¹ aparā²² 'ekaṇ elālukaṇ adāsiṇ,²³ aparā 'ekaṇ

¹ K. āgatāgatā.

² K. °rāparāpi.

³ K. a. attano puññaṇ.

⁴ K. °guyh°. B. °guh°.

⁵ B. a. n' eva.

⁶ K. a. kammaṇ.

⁷ B. atthi.

⁸ B. gahiten.'

⁹ K. a. me.

¹⁰ K. S. bhi°.

¹¹ *Skt.* prakhyāta. K. lakkhaṇāhataṇ. B. lakkhaṇa-
hataṇ.

¹² C. a. a. me hi.

¹³ B. °etvā. K. a. pubbe kāyakammā dipunnaṇ (°ññaṇ)
me akataṇ duccharitaṇ kammam eva pure kataṇ, īdisaṇ
dukkhaṇ labhāmī ti.

¹⁴ B. na akāsi. K. a. tassā mettānubhāvena tato cutā
idha nibbattissāmi.

¹⁵ K. a. bhante.

¹⁶ K. a. thero 'khanti paraman tapo' ti-ādim āha; thero
aparaṇ pucchi.

¹⁷ K. ekau°.

¹⁸ K. a. maraṇakāle taṇ sarāmi, 'tato cutā idha nibbattis-
sāmi' ti; thero aparāṇ pucchi.

¹⁹ K. a. bhante.

²⁰ K. a. bhikkhuno piṇḍapātikassa.

²¹ K. a. tato cutā . . . pucchi.

²² K. a. bhante ekassa bhikkhuno piṇḍapātikassa.

²³ C. om. four.

kujjheyya yācito ti yācanakā¹ nāma silavanto pabbajitā te hi kiñcāpi² 'dethā' ti ayācitvā³ va gharadvāre tiṭṭhanti atthato pana yācanti yeva nāma, evaṇ silavantehi yācito appasmiṇ pi⁴ deyyadhamme vijjamāne appamattakam pi dadetha,⁵ etehi tīhī ti⁶ etesu⁷ ekenāpi⁸ kāraṇena devalokaṇ gaccheyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Mahāmoggallānattherassa pañhapucchitavatthu.⁹

5. SĀKETAKABRĀHMAṆAVATTHU.*

Ahiṇsakā ye¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Sāketāṇ nissāya Añjanavane viharanto bhikkhūhi puṭṭha-pañhaṇ ārabba kathesi.

Bhagavato kira bhikkhuparivutassa¹¹ Sāketāṇ¹² piṇḍāya pavisanakāle eko Sāketavāsī mahallakabrāhmaṇo nagarato nikkhamanto antaradvāre Dasabalaṇ disvā pādesu patitvā¹³ gopphakesu dalhaṇ¹⁴ gahetvā 'tāta nanu nāma¹⁵ puttehi jīṇṇakāle mātāpitāro paṭijaggitabbā, kasmā ettakaṇ kālaṇ amhākaṇ attānaṇ na dassesi, mayā tāva diṭṭho 'si mātaraṇ¹⁶ pana¹⁷ passituṇ ehi' ti Satthāraṇ gahetvā attano gehaṇ agamāsī. Satthā tattha gantvā paññatte āsane nisīdi¹⁸ saddhiṇ bhikkhusaṅghena. Brāhmaṇi pi āgantvā

¹ K. B. yācakā.

² B. kiñci pi.

³ F. S. ā°.

⁴ B. om.

⁵ K. B. °eyya. C. C^a. detha. F. om.

⁶ F. C. C^a. K. om.

⁷ K. S. a. tīsu.

⁸ F. ekeke°.

⁹ K. Moggallānapañhavatthuṇ. B. °rapañhava°, catutthaṇ.

* Cf. F. J., I. 308 ff.

¹⁰ K. a. munayo.

¹¹ K. B. bhikkhusaṅghapa°.

¹² C. C^a. Saṅketāṇ.

¹³ S. nipa°. K. nipajitvā.

¹⁴ J. gālhaṇ.

¹⁵ C. C^a. S. om.

¹⁶ K. a. te.

¹⁷ B. pi.

¹⁸ J. ni° pa° ās°.

Satthu pādesu patitvā¹ 'tāta ettakaṇ kālaṇ kahaṇ² gato 'si, nanu nāma³ mātāpitaro mahallakā⁴ upatthātabbā' ti vatvā⁵ puttadhitaro⁶ 'etha bhātaraṇ vandathā⁷ ti vandāpesi.⁸ Te ubho pi tuṭṭhamānasā Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ parivisitvā 'bhante idh' eva⁹ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti vatvā, 'buddhā nāma¹⁰ ekatthāne yeva nibaddhaṇ na gaṇhanti' ti vutte, 'tena hi bhante ye vo¹¹ nimantetuṇ¹² āgacchanti te ambhākaṇ santikaṇ¹³ pahineyyāthā'¹⁴ ti āhaṇsu. Satthā tato patthāya nimantetuṇ¹⁵ āgate¹⁶ 'gantvā¹⁷ brāhmaṇassa āroceyyāthā'¹⁸ ti pesesi.¹⁹ Te gantvā 'mayaṇ svātanāya Satthāraṇ nimantemā'²⁰ ti brāhmaṇaṇ vadanti, brāhmaṇo punadivase attano gehato bhattabhājanasupeyyabhājanāni ādāya Satthu nisinnatthānaṇ²¹ gacchati, aññattha²² pana nimantane asati Satthā brāhmaṇass' eva gehe bhattakiccaṇ karoti. Te ubho pi attano deyyadhammaṇ niccakālaṇ²³ Tathāgatassa dentā dhammakathaṇ suṇantā anāgāmiphalaṇ pāpuṇṇsu.

Bhikkhū pi²⁴ dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ : 'āvuso²⁵ brāhmaṇo "Tathāgatassa Suddhodano pitā Mahāmāyā mātā" ti jānāti, jānanto va²⁶ saddhiṇ brāhmaṇiyā Tathāgataṇ "ambhākaṇ²⁷ putto" ti vadati,

¹ K. nipa°.² K. kuhiṇ.³ C. C^a. om.⁴ B. °akāle.⁵ J. paridevi.⁶ J. a. pi.⁷ J. K. °ethā.⁸ C. C^a. pesi. S. pesesi⁹ K. B. a. nibaddhaṇ (K. niva°).¹⁰ S. a. na, om. after.¹¹ S. ca.¹² S. °ituṇ.¹³ K. B. °ike.¹⁴ B. °eyyā.¹⁵ K. °ituṇ.¹⁶ K. °tāgate.¹⁷ K. om.¹⁸ K. B. °cethā.¹⁹ S. °ti.²⁰ K. Sa° svā° nteyyāma.²¹ K. B. nisīdana°. S. santika°.²² B. °tra.²³ C. C^a. S. °le.²⁴ B. om.²⁵ K. a. asuko nāma.²⁶ K. pi.²⁷ C. C^a. amhe.

Satthāpi tath'¹ eva adhivāseti,² kin nu kho kāraṇaṇ' ti. Satthā tesañ kathaṇ sutvā 'bhikkhave ubho pi te attano puttam eva "putto" ti vadanti' ti vatvā atītam āhari:

'Bhikkhave³ ayaṇ brāhmaṇo atīte nirantaraṇ⁴ pañca jātisatāni mayhaṇ pitā ahosi, pañca jātisatāni cullapitā, pañca jātisatāni mahāpitā,⁵ sāpi⁶ brāhmaṇī nirantaram eva pañca jātisatāni⁷ mātā ahosi, pañca jātisatāni cullamātā, pañca jātisatāni mahāmātā, evāhaṇ diyaḍḍhajātisahassaṇ brāhmaṇassa hatthe saṇvaḍḍho,⁸ diyaḍḍhajātisahassaṇ brāhmaṇiyā hatthe' ti⁹ tīni jātisahassāni¹⁰ tesañ puttabhāvaṇ dassetvā imā gāthā abhāsi:¹¹

'Yasmiṇ mano nivisati cittaṇ cāpi pasīdati
aditṭhapubbake pose¹² kāmaṇ tasmiṇ pi vissase.

Pubbe va sannivāseṇa paccuppannahitena vā
evaṇ taṇ jāyatī¹³ pemaṇ uppalaṇ va yathoda-
ke' ti.

Satthā temāsam eva taṇ kulaṇ nissāya vihāsi, te pi ubho¹⁴ arahattaṇ sacchikatvā parinibbāyiṇsu. Atha nesaṇ mahāsakkāraṇ¹⁵ katvā ubho pi ekaṇ¹⁶ kūṭāgāram eva āropetvā nihaṇsi. Satthāpi pañcasatabhikkhuparivāro tehi saddhiṇ yeva ālāhanaṇ¹⁷ agamāsi, 'buddhānaṇ kira mātāpitāro'¹⁸ ti mahājano nikkhami. Satthā ālāhanasamīpe ekaṇ sālaṇ pavisitvā atthāsi, manussā Satthāraṇ

¹ K. tatth'.

² K. B. °si.

³ B. atīte bhi°.

⁴ K. a. eva.

⁵ K. a. evāhaṇ . . . saṇvaḍḍho.

⁶ S. a. me.

⁷ K. a. mayhaṇ.

⁸ C. C^a. sambandho.

⁹ C. C^a. S. om. K. a. ahañ ca.

¹⁰ K. a. putto hutvā ti Satthā. K. corr. a. Satthā.

¹¹ K. imaṇ gātham āha.

¹² S. poso.

¹³ K. B. °te.

¹⁴ K. K¹. B. ubhopi.

¹⁵ K. K¹. sa°.

¹⁶ K. B. eka°. S. here eva.

¹⁷ K. āha!°, al.

¹⁸ K. K¹. a. kālakatā.

vanditvā ekamante¹ thatvā 'bhante "mātāpitaro² vo kālakatā" ti mā cintayitthā' ti Satthārā va³ saddhiṇ paṭisanthāraṇ karonti. Satthā te⁴ 'mā evaṇ avacutthā' ti apatikkhipitvā⁵ parisāya ajjhāsayaṇ⁶ oloketvā⁵ taṇ-khaṇānurūpaṇ dhammaṇ desento :

'Appaṇ vata⁷ jīvitaṇ idaṇ, oraṇ vassasatāpi miyati
yo ce⁸ pi aticca⁹ jīvati, atha kho so jarasāpi
miyati' ¹⁰ ti ¹¹

idaṇ Jarāsuttaṇ¹² kathesi.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṇ dhammā-bhisamayo ahoṣi. Bhikkhū brāhmaṇassa brāhmaṇiyā ca parinibbutabhāvaṇ ajānantā 'bhante tesāṇ ko abhisam-parāyo' ti pucchisū. Satthā 'bhikkhave evarūpānaṇ asekhamunīnaṇ¹³ abhisamparāyo nāma natthi, evarūpā¹⁴ hi accutaṇ amatamahānibbānaṇ¹⁵ eva pāpuṇantī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

225. 'Ahiṇsakā ye¹⁶ munayo niccaṇ kāyena saṇvutā
te yanti accutaṇ thānaṇ yattha gantvā na
socare' ti.

¹ K. a. yeva.

² B. a. pi.

³ K. B. om.

⁴ C. C^a. S. tesāṇ.

⁵ K. K¹. a. va.

⁶ S. āsayaṇ.

⁷ C. C^a. a. te.

⁸ C. C^a. te.

⁹ K. K¹. aticiraṇ.

¹⁰ K. K¹. miyyatī. S. va for pi.

¹¹ K. K¹. a. :

Yathāpi kumbhakārassa katamattikabhājanaṇ
khuddakaṇ ca mahantaṇ ca yaṇ pakkaṇ yaṇ ca āpakkaṇ
sabbaṇ bhedapariyaṇtaṇ, evaṇ maccānaṇ jīvitaṇ.
Daharāpi ca ye vuḍḍhā ye bālā ye ca paṇḍitā
daliddā sampadā (K¹. samiddhā) c' eva sabbe maccuparā-
yanā ti

¹² Suttanipāta, iv. 6.

¹³ K. K¹. asekkha°.

¹⁴ K. °pānaṇ.

¹⁵ K. B. amataṇ ma°.

¹⁶ K. B. yā.

Tattha munayo ti moneyyapaṭipadāya maggaphalaṇ
pattā¹ asekkhamunayo, kāyenā ti desanāmettaṇ² etaṇ,
tīhi³ dvārehi⁴ saṇvutā⁵ ti attho, accutan ti sassataṇ
ṭhānaṇ ti akuppaṭṭhānaṇ dhupaṭṭhānaṇ yatthā ti
yasmaṇ⁶ gantvā⁷ na⁸ socanti na vihaññanti taṇ⁹ ṭhānaṇ
gacchanti¹⁰ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Bhikkhūhi Sāketabrāhmaṇaputtaṭṭhapañhassa vatthu.¹¹

6. PUṆṆĀYA VATTHU.

Sadā jāgaramānānaṇ ti imaṇ dhammadeśanaṇ
Satthā Gijjhakūṭe pabbate¹² viharanto Puṇṇaṇ nāma¹³
Rājagahaseṭṭhino¹⁴ dāsiṇ ārabba kathesi.

Tassā kira¹⁵ ekadivasan koṭṭanattthāya bahū vīh
adaṇsu.¹⁶ Sā rattiṇ pi¹⁷ dīpaṇ jāletvā vīh koṭṭenti
vissamaṇattthāya¹⁸ sedatintagattena¹⁹ bhi vāte²⁰ attthāsi.
Tasmaṇ samaye Dabbo Mallaputto bhikkhūnaṇ senāsana-

¹ K. K¹. B. °lappa° (B. °lapa°).

² B. a. ev'.

³ K. K¹. B. a. pi.

⁴ K. K¹. C. C^a. vār°. F. om.

⁵ B. susaṇ°.

⁶ B. a. nibbāne.

⁷ K¹. B. a. na socare ti (B. om. ti).

⁸ B. om.

⁹ K¹. a. nibbāna°.

¹⁰ B. °atī. K¹. om. ti.

¹¹ K. K¹. Brāhmaṇabuddhapitāvattthū. S. Sāketaka-
brāhmaṇassa vatthu. B. Buddhapitabrāhmaṇava°, pañ-
camaṇ.

¹² K. K¹. om.

¹³ K¹. Puññanāmaṇ. B. Puṇṇā nāma.

¹⁴ K¹. °he se°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. adāsi.

¹⁷ K. K¹. pa°.

¹⁸ B. visamatthāya. K. K¹. visa°.

¹⁹ K. corr. B. tintena ga°.

²⁰ K. bahikavāte.

paññāpako¹ hoti.² So dhammasavanāṇ³ sutvā attano attano⁴ senāsanāṇ gacchantānaṇ bhikkhūnaṇ aṅguliṇ jāletvā⁵ purato purato⁶ maggadesanattāya⁷ gacchanto⁸ bhikkhūnaṇ⁹ ālokaṇ¹⁰ nimmini. Punṇā¹¹ tenālokena pabbate¹² vicarante bhikkhū disvā 'ahaṇ tava attano dukkhena upaddutā¹³ imāya pi velāya niddaṇ na upemi, bhadantā¹⁴ kiṅkārāṇā na niddāyanti' ti cintetvā 'addhā ettha kassaci¹⁵ bhikkhuno aphāsukaṇ vā bhavissati, dīghajātito¹⁶ vā upaddavo bhavissati' ti saññaṇ katvā pāto va kuṇḍakaṇ ādāya udakena temetvā hatthatale pūvaṇ¹⁷ katvā aṅgaresu pacitvā uccaṅge katvā 'titthamagge¹⁸ khādissāmi' ti ghaṭaṇ ādāya titthābhimukhī pāyāsi. Satthāpi gāmaṇ piṇḍāya¹⁹ pavisitva tam eva maggaṇ paṭipajji. Sā Satthāraṇ disvā cintesi:²⁰ 'aññesu divasesu Satthari diṭṭhe pi mama deyyadhammo na hoti, deyyadhamme sati Satthāraṇ na passāmi,²¹ idāni pana me deyyadhammo²² ca atthi Satthāpi ca²³ sammukhībhūto, sace "lūkaṇ vā paṇītaṇ vā" ti acintetvā gaṇheyya dadeyyāhaṇ imaṇ pūvaṇ' ti cintetvā²⁴ ghaṭaṇ ekamante²⁵ nikkhipitvā Satthāraṇ vanditvā

¹ K. K¹. °naṇ pa°. S. °ne pa°.

² B. ahosi.

³ K. K¹. dhammaṇ.

⁴ K. om.

⁵ Cf. Cullavagga, iv. 4.

⁶ K. om.

⁷ K. maggudde°. K¹. maggude°.

⁸ C. C^a. °nte.

⁹ K. bhikkhū.

¹⁰ K. K¹. om.

¹¹ K. K¹. a. dāsī.

¹² B. sabbe te.

¹³ K¹. B. °tāya.

¹⁴ B. bhadd°

¹⁵ K. K¹. ekassa. B. ekassa for e° ka°. See *infra*.

¹⁶ K. K¹. °iko. B. °ikehi.

¹⁷ C^a. pūpaṇ. C. puppaṇ.

¹⁸ K. K¹. titṭha°. K¹. a. ṭhitā.

¹⁹ B. om.

²⁰ B. °etvā. K. om.

²¹ K¹. a. ti.

²² B. a. pi.

²³ K. K¹. om. pi ca. B. om. pi.

²⁴ S. om.

²⁵ C. C^a. S. °ntaṇ and om. nikkhipitvā . . . gaṇhi; and

have nigaṇhi.

‘bhante imaṃ lūkhaṃ dānaṃ paṭigaṇhanto¹ mama saṅghaṃ
 karoṭhā’ ti āha.² Satthā Ānandattheraṃ oloketvā tena nīha-
 ritvā dinnāṃ mahārājadattiyaṃ pattaṃ upanāmetvā pūva-
 piṇḍapātaṃ³ gaṇhi. Puṇṇāpi⁴ taṃ Satthu patte paṭiṭṭhā-
 petvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā⁵ ‘bhante⁶ tumhehi⁷
 diṭṭhadhammo⁸ yeva me⁹ ijjhatū’¹⁰ ti āha.¹¹ Satthā
 ‘evaṃ hotū’ ti ṭhitako va anumodanaṃ akāsi. Puṇṇāpi¹²
 cintesi: ‘kiñcāpi me¹³ Satthā saṅghaṃ karonto pūvaṃ
 gaṇhi, na¹⁴ pana taṃ¹⁵ khādissati, addhā purato kākassa
 vā sunakhassa vā¹⁶ datvā rañño vā rāja puttassa¹⁷ vā
 gehaṃ gantvā paṇṭabhojanaṃ bhuñjissati’ ti. Satthāpi
 ‘kin¹⁸ nu kho¹⁹ esā cintesi’ ti tassā cittācāraṃ²⁰ ñatvā
 Ānandattheraṃ oloketvā nisīdanākāraṃ²¹ dassesi. Thero
 cīvaraṃ paññāpetvā adāsi. Satthā bahinagare yeva nisī-
 ditvā bhattakiccaṃ akāsi. Devatā²² sakalacakkavāḷagabbhe
 devamanussānaṃ upakappanaṃ ojaṃ²³ madhupaṭalaṃ
 viya²⁴ pīletvā tattha pakkhipiṃsu. Puṇṇā ca oloketvā
 aṭṭhāsi. Bhattakiccāvasāne thero udakaṃ adāsi. Satthā
 katabhattakicco Puṇṇaṃ āmantetvā ‘kasmā tvaṃ Puṇṇe

¹ B. °ntā.² B. om.³ K¹. B. pūvaṃ.⁴ S. om. pi.⁵ K. K¹. a. āha.⁶ K. K¹. a. lūkhappadānena saddhācitten’ ahaṃ dajjā,
 yattha bhavesu jātāmi (K¹. °tāpi) mā daliddakule ahu
 natthi ti vacanaṃ nāma mā assosiṃ, bhava bhava bhante.⁷ K. te K¹. tvaṃ.⁸ K¹. a. va.⁹ K. K¹. mam’ eva so.¹⁰ K. K¹. B. sami°.¹¹ K. K¹. om.¹² S. Puṇṇakāpi.¹³ K¹. om.¹⁴ S. a. ca.¹⁵ K¹. naṃ. B. pan’ idaṃ.¹⁶ C. C^a. S. om. su° vā.¹⁷ K. K¹. mahāmattassa.¹⁸ S. om.¹⁹ S. a. evam.²⁰ K. K¹. cittavāraṃ.²¹ K¹. nisinn°.²² K¹. a. va.²³ K. K¹. ojaṃ.²⁴ B. om.

mama sāvake paribhavī¹ ti āha. 'Na paribhavāmi² bhante' ti.³ 'Atha tayā mama sāvake oloketvā kiṃ kathitan' ti. "Ahaṃ tāva iminā dukkhupaddavena niddaṃ na⁴ upemi,⁵ bhadantā kim atthaṃ niddaṃ na⁶ upenti,⁷ addhā kassaci aphāsukaṃ bhavissati, dīghajātito⁸ vā⁹ upaddavo bhavissati" ti ettakaṃ mayā bhante¹⁰ cintitan' ti.¹¹ Satthā tassā vacanaṃ sutvā 'Punṇe tvaṃ tāva¹² attano dukkhupaddavena na¹³ niddāyasi, mama pana¹⁴ sāvakā sadā jāgariyaṃ anuyuttatāya¹⁵ na niddāyanti'¹⁶ ti vatvā imaṃ gātham āha :

226. 'Sadā jāgaramānānaṃ ahorattānusikkhinaṃ
nibbānaṃ adhimuttānaṃ atthaṃ gacchanti āsavā' ti.

Tattha ahorattānusikkhinaṃ ti divā ca rattiṃ ca tisso sikkhā sikkhamānānaṃ, nibbānaṃ¹⁷ adhimuttānaṃ ti nibbānajjhāsayānaṃ, atthaṃ gacchanti ti eva-rūpānaṃ sabbe pi āsavā atthaṃ vināsaṃ natthibhāvaṃ¹⁸ gacchanti ti attho.

Desanāvasāne yathāṭhita Punṇa sotāpattiphale pati-ṭṭhahi, sampattaparisāya pi¹⁹ sātthikā dhammadesanā ahosi ti.²⁰

Satthā kuṇḍakaaṅgārapūvena bhattakiccaṃ katvā vihāraṃ agamāsi.²¹ Dhammasabhāyaṃ pi²² kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ :

¹ K¹. °issatī. B. paribhāsati.

² B. °bhās°.

³ K. a. āha.

⁴ K. K¹. om.

⁵ B. okkami.

⁶ K. K¹. na ni°.

⁷ B. a. ti.

⁸ K. °tiyo. K¹. °tiko. B. °tikenā.

⁹ K¹. om.

¹⁰ K. K¹. bha° mayā.

¹¹ B. a. vatvā.

¹² K. K¹. om.

¹³ C. C^a. om.

¹⁴ B. om.

¹⁵ C. C^a. om.

¹⁶ B. °atī.

¹⁷ B. om.

¹⁸ B. om. vi° na°.

¹⁹ K¹. om.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K. K¹. B. a. bhikkhū.

²² K. K¹. B. om.

‘dukkaraṇ¹ āvuso Sammāsambuddhena kataṇ Puṇṇāya² dinnena kuṇḍakaaṅgārapūvena bhattakiccaṇ karontenā’ ti. Satthā āgantvā ‘kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā’ ti pucchitvā, ‘imāya nāmā’ ti vutte, ‘na bhikkhave idān’ eva pubbe pi mayā³ imāya dinnakuṇḍakaṇ⁴ paribhuttam evā’ ti vatvā atītaṇ āharitvā:⁵

‘Bhutvā tinaparighāsaṇ bhutvā ācāmakuṇḍakaṇ etaṇ te bhojanaṇ āsi, kasmā dāni na bhuñjasi.

Yattha posaṇ na jānanti jātiyā vinayena vā pahūt’ attha⁶ mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṇ.

Tvaṇ⁷ ca kho maṇ vijānāsi⁸ yādisāyaṇ hayuttamo jānanto jānam āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍakan’ ti.

imaṇ Kuṇḍakasindhavapotakajātakaṇ⁹ vitthāretvā kathesi ti.¹⁰

Puṇṇāya vatthu.¹¹

7. ATULAUPĀSAKAVATTHU.

Porāṇam etan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Atulaṇ¹² nāma upāsakaṇ ārabha kathesi.

So hi Sāvattthivāsiupāsako pañcasataupāsakaparivāro

¹ C. dukkharāṇ. K¹. dukkhakaraṇ.

² K¹. Puṇṇā°.

³ K. om. K¹. paṇḍitena.

⁴ K. K¹. dinnāṇ ku°.

⁵ F. J., II. 289. K. K¹. āhari, with the J. in full.

⁶ B. S. bahū tattha.

⁷ K¹. B. tañ.

⁸ J. B. paj°. K. vijānāhi.

⁹ F. J., II. 286 ff. Kuṇḍakakucchisindhavajātaka. K. Kuṇḍakakucchisindhavapotakajā°.

¹⁰ K. B. om.

¹¹ K. Puṇṇadāsiva°. B. Puṇṇānāmarājagahasetthidāsiva°, chaṭṭhaṇ.

¹² K. Atullan. B. Atulyaṇ.

ekadivasaṃ te upāsake ādāya dhammasavanatthāya vibhāraṃ gantvā Revatattherassa santike dhammaṃ sotukāmo hutvā Revatattheraṃ vanditvā nisīdi. So panāyasmā paṭisallānārāmo siho viya ekacaro,¹ tasmā tena saddhiṃ na kiñci kathesi. So 'ayaṃ thero na kiñci² kathesi' ti kuddho utthāya Sāriputtattherassa³ santikaṃ gantvā ekamantaṃ tthito therena 'ken' atthena āgat' atthā' ti vutte, 'bhante ahaṃ⁴ ime upāsake ādāya dhammasavanatthāya Revatattheraṃ upasaṅkami, tassa me thero na kiñci kathesi,⁵ svāhaṃ⁶ tassa kujjhivā idhāgato, dhammaṃ me kathethā' ti vutte⁷ 'tena hi⁸ upāsakā⁹ nisīdathā' ti¹⁰ bahuṃ¹¹ katvā abhidhammakathaṃ kathesi. Upāsako 'abhidhammakathā nāma atisaṇhā, thero bahuṃ abhidhammam eva¹² kathesi ambhākaṃ iminā ko attho' ti kujjhivā¹³ paṇisaṃ ādāya Ānandattherassa santikaṃ agamāsi, therenāpi 'kiṃ upāsakā' ti vutte, 'bhante mayaṃ dhammasavanatthāya Revatattheraṃ upasaṅkamimha, tassa santike ālapanamattam¹⁴ pi alabhitvā kuddhā¹⁵ Sāriputtattherassa santikaṃ agamimha,¹⁶ so pi no atisaṇhaṃ bahuṃ abhidhammam eva kathesi, "iminā ambhākaṃ ko attho" ti etassāpi kujjhivā idhāgat' amha,¹⁷ kathehi no bhante dhammakathan' ti. 'Tena hi nisīditvā suṇāthā' ti thero tesāṃ suviññeyyaṃ katvā appakam eva dhammaṃ¹⁸ kathesi. Te¹⁹ therassāpi kujjhivā Satthu santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdinsu, atha ne Satthā āha :

¹ B. °cāro. C. C^a. S. ekamante.

² B. *om. six.*

³ B. °puttassa.

⁴ B. ahaṃ bhante.

⁵ B. a. ti.

⁶ K. so 'haṃ.

⁷ K. a. atha thero.

⁸ B. *om. tena hi.*

⁹ K. °ka.

¹⁰ B. a. vatvā.

¹¹ B. bahuṃ.

¹² B. va.

¹³ K. a. taṃ vanditvā.

¹⁴ C. C^a. alāpana°. S. allāpa°. B. allāpasallāpa°.

¹⁵ B. °o.

¹⁶ K. ga°. F. C. C^a. āg°.

¹⁷ K. idhāgamimhā.

¹⁸ C. C^a. a. na.

¹⁹ F. C. C^a. *om.*

‘kasmā upāsakā āgat’ atthā’¹ ti. ‘Dhammasavanāya bhante’ ti. ‘Suto pana vo dhammo’ ti. ‘Bhante mayañ ādito va’² Revatattherañ upasaṅkamimha, so amhehi saddhiṃ na kiñci kathesi; tassa kujjhitvā Sāriputtattherañ upasaṅkamimha, tena no bahuabhidhammo³ kathito, taṃ⁴ asallakkhentā kujjhitvā Ānandattherañ upasaṅkamimha, tena no⁵ appamattako va dhammo kathito tassāpi kujjhitvā idhāgat’ ambhā’ ti. Satthā tassa kathaṃ sutvā, ‘Atula⁶ porānato⁷ paṭṭhāya āciṇṇam ev’ etaṃ⁸ tuṇhībhūtam pi⁹ bahukatham¹⁰ pi manākathaṃ¹¹ pi¹² garahanti yeva, ekan-taṃ¹³ garahitabbo yeva hi¹⁴ ekantaṃ pasaṅsitabbo yeva vā¹⁵ natthi, rājāno pi ekacce nindanti ekacce pasaṅsanti, mahāpaṭhavim pi¹⁶ candimasuriye pi¹⁷ catuparisamajjhe nisīditvā dhammaṃ kathentaṃ¹⁸ sammāsambuddham pi¹⁹ ekacce garahanti ekacce pasaṅsanti; andhabālānaṃ²⁰ hi nindā vā pasaṅsā vā appamāṇaṃ,²¹ paṇḍitena pana medhāvinā nindito nindito²² nāma pasaṅsito ca²³ pasaṅsito nāma hoti’ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

¹ B. āgatā.² K. ca. B. om.³ F. C. C^a. S. bahug a°. K. bahū a°.⁴ C. C^a. S. om.⁵ S. tenānandena.⁶ F. B. Atulya. C. C^a. Atulaṃ. K. Atullaṃ. S. Atulālāṃ.⁷ K. pu°.⁸ K. eva etaṃ. B. eva taṃ.⁹ K. om.¹⁰ K. bahū pi kathaṃ.¹¹ K. B. manda°. S. māna° (manā = *Skt.* manāk).¹² K. om.¹³ B. °nta°.¹⁴ S. vā. C. C^a. ti. F. om.¹⁵ F. B. om. C. C^a. yevañ ca.¹⁶ C. C^a. hi.¹⁷ K. va and corr. a. ākāśādayo pi.¹⁸ B. a. pi.¹⁹ B. om.²⁰ C. C^a. B. °añ.²¹ B. °ñā.²² C. C^a. om.²³ K. om.

227. 'Porāṇam etam Atula¹ n'etam ajjatanām² iva,
nindanti tuṇhim āsinaṇ, nindanti bahubhāṇinaṇ³
mitabhāṇinaṇ⁴ pi nindanti, natthi loke anindito.
228. Na cāhu na ca bhavissati na c' etarahi vijjati
ekantaṇ nindito poso ekantaṇ vā pasaṇsito.
229. Yaṇ ce vinnū pasaṇsanti anuvicca suve suve
acchiddavuttiṇ⁵ medhāviṇ paññāsīlasamāhitaṇ,
230. Nēkkhaṇ⁶ jambonadasseva ko taṇ ninditum ara-
hati
devāpi naṇ pasaṇsanti, brahmunāpi pasaṇsito ' ti.

Tattha porāṇam etan ti purāṇakaṇ etaṇ, Atulā⁷ ti
taṇ upāsakaṇ ālapati, n'etaṇ ajjatanām⁸ ivā ti idaṇ
nindanaṇ⁹ pasaṇsanaṇ¹⁰ vā ajjatanāṇ va¹¹ adhunā uppan-
naṇ¹² viya na hoti, tuṇhim āsinaṇ pi hi¹³ ' kiṇ¹⁴ eso
mūgo viya badhiro viya kiñci ajānanto viya tuṇhī hutvā¹⁵
nisinno ' ti nindanti, bahubhāṇinaṇ pi ' kiṇ¹⁶ esa
vātāhatatālapaṇṇaṇ¹⁷ viya taṭataṭāyati,¹⁸ imissā¹⁹ kathāya
pariyanto yeva natthī ' ti nindanti, mitabhāṇinaṇ pi²⁰

¹ F. C. C^a. Atulaṇ (= Atulā, *pluta* ?). K. Atulla. B. Atulya.

² B. °nam.

³ K. bahūbhāsitaṇ.

⁴ S. °im. B. °iṇ pi na ni°.

⁵ B. acchinna°, (*al.*) K. °tti.

⁶ K. B. nikkhaṇ.

⁷ C. C^a. atulaṇ. K. Atullā. B. Atulyā.

⁸ B. °nam.

⁹ F. nindā°. B. ninditaṇ. K. a. vā.

¹⁰ B. °itaṇ. F. °sā.

¹¹ F. K. B. *om.*

¹² B. °nnā.

¹³ S. B. ti *for* pi hi.

¹⁴ S. *om.*

¹⁵ K. tuṇhītvā.

¹⁶ B. ti *for* pi kiṇ.

¹⁷ K. vātāpahata°. F. C. C^a. °vaṇṭaṇ.

¹⁸ K. kaṭaka°.

¹⁹ K. B. imassa.

²⁰ B. °iṇ pī ti, *om.* kiṇ.

‘kiṇ esa suvaṇṇahiraññaṇ viya attano vacanaṇ mañña-māno ekaṇ vā dve vā vatvā tuṇhī ahosi’¹ ti nindanti, evaṇ sabbathāpi imasmiṇ loke anindito nāma natthi ti attho. Na cāhū ti atite pi nāhosi² anāgate pi na bhavissati.³ Yañ ce viññū ti bālānaṇ nindā vā pasaṇsā vā appamānaṇ,⁴ yaṇ pana paṇḍitā divase divase anuvicca nindākāraṇaṇ⁵ vā pasaṇsākāraṇaṇ⁶ vā⁷ jānitvā pasaṇsanti acchiddāya vā sikkhāya⁸ vattamānaṇ acchiddāya⁹ vā jīvitavuttiyā samannāgatattā acchiddavuttiṇ, dhammojapaññāya¹⁰ samannāgatattā medhāviṇ lokiyalokuttarapaññāya c’eva catupārisuddhisīlena ca samannāgatattā paññāsīlasamāhitaṇ pasaṇsanti, taṇ suvaṇṇadosavirahitaṇ ghaṭṭanamajjanakkhamaṇ jambonadanikkhaṇ¹¹ viya ko ninditum arahatī ti attho. Devāpi ti devatāpi paṇḍitamanussāpi taṇ bhikkhuṇ¹² utthāya¹³ thomenti pasaṇsanti, brahmunaṇpi ti na kevalaṇ¹⁴ devamanussehi dasasahassacakkavālamahābrahmunaṇpi¹⁵ evaṇ¹⁶ pasaṇsito yevā ti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi te¹⁷ upāsakā sotāpattiphale patitṭhahiṇsū ti.

Atulanāmaupāsakassa vatthu.¹⁸

¹ K. hoti.

² B. na hoti.

³ C. C^a. °ssa.

⁴ B. °nā.

⁵ B. ninda°.

⁶ B. °sa°. C. C^a. om.

⁷ F. C. C^a. om.

⁸ F. C. C^a. pāsi°. S. si° vā, om. va° a° vā.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ K. dhammojavapa°. C. C^a. om. °paññāya°.

¹¹ K. jambu°.

¹² F. C. C^a. dukkhaṇ.

¹³ S. B. upatṭh°.

¹⁴ K. keb°.

¹⁵ K. B. °le br°. K. brahmehi pi.

¹⁶ K. B. esa.

¹⁷ B. om.

¹⁸ C. C^a. Atulaṇnāma°. S. Atulaup°. K. Atullaupāsakava°. B. Atulyaupāsakava°, sattamaṇ.

8. CHABBAGGIYAVATTHU.*

Kāyappakopan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto Chabbaggiye² bhikkhū ārabba kathesi.

Ekadivasan hi Satthā³ tesan⁴ ubhohi hatthehi yatthiyo⁵ gahetvā katthapādukā⁶ āruya piṭṭhipāsāṇe caṅkamantānaṇ khaṭakhaṭasaddaṇ⁷ sutvā 'Ananda kiṇ nām' esa saddo⁸ ti pucchitvā, 'Chabbaggiyānaṇ pādukā⁹ āruya caṅkamantānaṇ khaṭakhaṭasaddo¹⁰ ti sutvā sikkhāpadaṇ paññāpetvā 'bhikkhunā nāma kāyādīni rakkhituṇ vaṭṭaṭi' ti vatvā dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi:

231. 'Kāyappakopaṇ rakkheyya kāyena saṇvuto siyā kāyaduccaritaṇ hitvā kāyena sucaritaṇ care.
 232. Vacīpakopaṇ rakkheyya vācāya saṇvuto siyā vacīduccaritaṇ hitvā vācāya sucaritaṇ care.
 233. Manopakopaṇ rakkheyya manasā saṇvuto siyā manoduccaritaṇ hitvā manasā sucaritaṇ care.
 234. Kāyena saṇvutā dhīrā atho vācāya saṇvutā manasā saṇvutā dhīrā te ve suparisavutā' ti.

Tattha kāyappakopan ti tividhaṇ kāyaduccaritaṇ¹¹ rakkheyya, kāyena saṇvuto ti kāyadvārena¹² duccarita-pavesan¹³ nivāretvā saṇvuto¹⁴ pihitadvāro¹⁵ siyā yasmā

* Cf. Mahāvagga, v. 6.

¹ K. a. rakkheyyan.

² B. °iya°.

³ K. B. a. Veluvane viharanto.

⁴ K. B. a. Chabbaggiyānaṇ.

⁵ K. °iṇ.

⁶ C. C^a. °kaṇ. K. °kāni.

⁷ B. khaṭakhaṭā ti sa°. C. C^a. S. khaṭakhaṭāya°.

⁸ K. B. sa° nām eso.

⁹ K. B. °kaṇ.

¹⁰ C. C^a. khaṭakhaṭaṇṭaṇ°.

¹¹ F. °iyaṇ.

¹² K. B. °re.

¹³ K. C. C^a. °itaṇ pa°. K. B. °pavesanaṇ.

¹⁴ C. C^a. a. ti. B. a. pi.

¹⁵ K. pidahidv°.

pana kāyaduccaritaṃ hitvā¹ kāyasucaritaṃ caranto ubhayaṃ p' etaṃ karoti, tasmā kāyaduccaritaṃ hitvā kāyena sucaritaṃ care ti vuttaṃ, anantaragāthāya² pi es' eva nayo. Kāyena saṃvutā dhīrā ti ye paṇḍitā pāṇātipātādīni akarontā kāyena,³ musāvādādīni akarontā vācāya, abhiijjhādīni asamutṭhapentā⁴ manasā ca⁵ saṃvutā, te idhalokasmiṃ⁶ supariṣaṃvutā⁷ surakkhitā sugopitā supi-hitadvārā⁸ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsū ti.

Chabbaggiyānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁹

Kodhavaḡḡavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sattarasamo vago.

¹ K. om. kā° hi°.

² K. B. °āsu. K. anantag°.

³ K. a. saṃvutā nāma, so after vācāya.

⁴ K. °āpento.

⁵ K. B. om.

⁶ C. C°. °koka°. S. kāyasmiṃ.

⁷ B. susa°.

⁸ K. supidahita°.

⁹ K. °yavatthuṃ. B. °yavatthu, aṭṭhamayaṃ.

XVIII. MALAVAGGO.

1. GOGHĀTAKAPUTTAVATTHU.

PAṆḌUPALĀSO va dāni 'sī ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto ekaṇ goghātakaputtaṇ¹ ārabba
kathesi.

Sāvatthiyaṇ kir' eko goghātako gāvo vadhitvā vara-
maṇsaṇi gaheṭvā pacāpetvā puttadārena² saddhiṇ nisīditvā
sāmaṇ³ ca khādati, mūlena ca vikkiṇāti.⁴ So evaṇ pañca-
paṇṇāsavassāni goghātakammaṇ⁵ karonto Dhuravihāre
viharantassa Satthu⁶ ekadivaṇaṇ⁷ kaṭacchumattam pi
yāguṇ vā bhattaṇ vā na adāsi. So maṇsaṇ⁸ vinā bhattaṇ
na bhuñjati. So ekadivaṇaṇ divasabhāge⁹ maṇsaṇ vikki-
ṇitvā attano atthāya pacituṇ¹⁰ ekaṇ maṇsakhaṇḍaṇ¹¹
datvā nahāyituṇ¹² agamāsi. Ath' assa sahāyako gehaṇ
āgantvā bhariyaṇ āha : 'thokaṇ¹³ vikkiṇiyamaṇsaṇ¹⁴ dehi,

¹ K. °akaṇ puttakaṇ.

² C. C^a. °rakena. B. °rehi.

³ S. B. maṇsaṇ. K. masaṇ.

⁴ B. °nitvā jīvitaṇ kappesi.

⁵ S. B. °akaka°.

⁶ K. °uno.

⁷ K. B. a. pi.

⁸ K. macchamaṇsa. B. so ca vinā maṇsena. C. C^a.
macchaṇ. S. macchena.

⁹ B. om.

¹⁰ K. pacci°.

¹¹ K. B. a. bhariyāya (K. bhi°).

¹² K. ṇhā°. B. nhā°.

¹³ K. a. me bhagini. B. a. me.

¹⁴ C. C^a. °mānaṇ.

gehaṇ¹ me pāhuṇako² āgato' ti. 'Natthi vikkiṇiya-
maṇsaṇ, saḥāyako te maṇsaṇ vikkiṇitvā idāni nahāyituṇ
gato' ti. 'Mā evaṇ kari, sace maṇsakhaṇḍaṇ atthi dehi'
ti. 'Sahāyakassa te nikkhittamaṇsaṇ³ ṭhapetvā aññaṇ
natthi'⁴ ti. So 'sahāyakassa me atthāya⁵ ṭhapitamāṇsato
aññaṇ maṇsaṇ natthi, so ca vinā maṇsena na bhuñjati,
nāyaṇ dassati'⁶ ti sāmaṇ yeva taṇ maṇsaṇ gahetvā
pakkāmi. Goghātako pi nahātvā āgato tāya attano pakka-
paṇṇena⁷ saddhiṇ vaddhetvā bhatte upanīte āha: 'kahaṇ
maṇsaṇ' ti. 'Natthi sāmī' ti. 'Nanu ahaṇ pacanatthāya
maṇsaṇ⁸ datvā gato' ti. 'Tava saḥāyako āgantvā "pāhu-
ṇako me āgato, vikkiṇiyamaṇsaṇ⁹ dehi" ti vatvā mayā
"sahāyakassa¹⁰ ṭhapitamāṇsato¹¹ aññaṇ¹² natthi, so ca
vinā maṇsena na bhuñjati" ti vutto¹³ pi¹⁴ taṇ maṇsaṇ
sāmaṇ yeva gahetvā gato' ti. 'Ahaṇ vinā maṇsena
bhattaṇ na bhuñjāmi, harāhi nan' ti. 'Kiṇ sakkā kātuṇ,¹⁵
bhuñja sāmī' ti. So¹⁶ bhattaṇ harāpetvā satthaṇ ādāya
pacchāgehe ṭhito goṇo atthi tassa santikaṇ gantvā mukhe¹⁷
hatthaṇ pakkhipitvā jivhaṇ¹⁸ nīharitvā satthena mūle¹⁹
chinditvā ādāya gantvā aṅgāresu²⁰ pacāpetvā bhatta-
matthake ṭhapetvā nisinno ekaṇ bhattapiṇḍaṇ bhuñjitvā
ekaṇ maṇsakhaṇḍaṇ mukhe²¹ ṭhapesi. Taṇ khaṇaṇ yev'

¹ K. B. gehe.² B. °un°. C. C^a. pahonako. S. pahenako.³ K. °sakhaṇḍaṇ. C. C^a. om. te ni° . . . saḥāyakassa.⁴ Add so . . . bhuñjati?⁵ C. C^a. om.⁶ C. °sī.⁷ K. pakatipaṇṇena.⁸ B. sayāṇ.⁹ K. a. me.¹⁰ K. B. a. te.¹¹ K. a. ca.¹² B. a. maṇsaṇ.¹³ K. B. °tte.¹⁴ K. B. a. balakkārena (K. °akā°).¹⁵ K. a. aññaṇ.¹⁶ C. C^a. om. K. B. a. nāhaṇ bhattaṇ (B. om.) bhuñjāmi
ti taṇ.¹⁷ B. °ena.¹⁸ K. goji°.¹⁹ K. °laṇ. B. jivhamūlato.²⁰ K. °re. S. °akesu.²¹ B. °aṇ.

assa jivhā chijjitvā¹ bhattapātiyaṃ pati, taṅkhaṇaṃ² yeva kammaśarikkhakaṃ vipākaṃ³ labhi. So⁴ goṇo viya⁵ lohitadhārāya mukhato paggharantiyā antogehaṃ⁶ pavisanto⁷ jannukehi vicaranto viravi. Tasmiṃ samaye goghātakassa putto pitaṃ olokento⁸ samīpe t̥hito hoti. Atha naṃ mātā āha: ‘passa putta⁹ imaṃ¹⁰ goṇaṃ viya gehamajjhe jannukehi vicaritvā viravantaṃ, idaṃ¹¹ dukkhaṃ tava matthake patissati, mama¹² pi anoloketvā attano sotthiṃ karonto palāyassū’ ti.¹³ So maraṇabhayaatajjito mātaraṃ vanditvā palāyi,¹⁴ palāyitvā ca¹⁵ pana Takkasilaṃ agamāsi. Goghātako pi goṇo viya gehamajjhe viravanto vicaritvā¹⁶ kālaṃ katvā¹⁷ Avicimhi nibbatti, goṇo pi kalam akāsi.

Goghātakaputto pi Takkasilaṃ gantvā suvaṇṇakāra-kammaṃ¹⁸ uggaṇhi. Ath’ assācariyo gāmaṃ gacchanto ‘evarūpaṃ nāma alaṅkāraṃ kareyyāsi’ ti vatvā pakkāmi. So¹⁹ tathārūpaṃ alaṅkāraṃ akāsi. Ath’ assācariyo āgantvā alaṅkāraṃ disvā ‘ayaṃ yatthakatthaci gantvā jīvitun samattho’ ti vayappattaṃ attano dhītaṃ adāsi. So²⁰ puttadhītāhi vaddhi. Ath’ assa puttā vayappattā sippaṃ uggaṇhitvā aparabhāge Sāvattiṃ²¹ gantvā tattha gharāvāsaṃ²² saṇṭhāpetvā vasantā saddhāpasannā²³ ahesuṃ. Pitāpi nesaṃ²⁴ Takkasilāyaṃ²⁵ kiñci kusalaṃ akatvā va

¹ K. C. Cā. chinditvā.² K. taṅtaṃ°.³ K. kammavi°.⁴ K. a. pi so. B. a. pi. kho.⁵ K. om.⁶ B. °gehe.⁷ K. B. °itvā.⁸ K. °etvā.⁹ K. puttaka.¹⁰ B. a. goghātakaṃ.¹¹ B. imaṃ.¹² K. B. mamaṃ.¹³ K. palāyissati.¹⁴ S. om.¹⁵ C. Cā. S. om.¹⁶ K. a. ca.¹⁷ K. kato.¹⁸ C. Cā. kārakaka°.¹⁹ K. B. a. pi.²⁰ K. a. pi.²¹ K. B. S. °iyaṃ.²² K. ghara°.²³ K. °sampannā.²⁴ S. tesāṃ²⁵ K. sayāṃ.

jaraja pāpuṇi. Ath' assa puttā 'pitā¹ no mahallako' ti attano santikaṇ pakkosāpetvā 'pitu atthāya dānaṇ das-sāmā'² ti Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nimantayisū. Te punadivase antogehe Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nisīdāpetvā sakkaccaṇ parivisitvā bhattakiccāvasāne Satthāraṇ āhaṇsu: 'bhante amhehi idaṇ pitu³ jīvabhattaṇ⁴ dinnaṇ, pitu no anumodanaṇ karothā' ti. Satthā taṇ āmantetvā 'upāsaka tvaṇ mahallako paripakkasarīro paṇḍupalāsasadiṣo, tava paralokagamanāya kusalapātheyyaṇ⁵ natthi, attano patitṭhaṇ karoḥi, paṇḍito bhava mā bālo' ti vatvā⁶ anumodanaṇ karonto imā⁷ gāthā abhāsi:

235. 'Paṇḍupalāso va dāni 'si,
Yamapurisāpi ca taṇ upatṭhitā,
uyyogamukhe ca⁸ tiṭṭhasi,
pātheyyam pi ca⁸ te na vijjati.

236. So karoḥi dīpam attano
khippaṇ vāyama,⁹ paṇḍito bhava,
niddhantamalo anaṅgaṇo
dibbaṇ ariyabhūmim ehisī'¹⁰ ti.

Tattha paṇḍupalāso va dāni 'sī ti upāsaka tvaṇ idāni chijjitvā¹¹ bhūmiyaṇ patanapaṇḍupalāso¹² viya ahosi, Yamapurisā ti yamadūtā¹³ vuccanti,¹⁴ idaṇ pana maraṇam eva sandhāya vuttaṇ, maraṇaṇ te paccupatṭhitan ti attho, uyyogamukhe ti parihānimukhe¹⁵ avaḍḍhimukhe¹⁶ ca ṭhito 'sī ti attho, pātheyyaṇ ti gamikassa

¹ B. *om.*

³ K. pituno.

⁵ K. °laṇ pa°.

⁷ K. B. *a. dve.*

⁹ K. vāyāma.

¹¹ B. chinditvā.

¹³ B. *a. ti.*

¹⁵ S. °na°.

² C. C^a. °mī.

⁴ K. jīvita°.

⁶ B. *om.*

⁸ K. *om.*

¹⁰ B. upehisī.

¹² B. patita°.

¹⁴ K. °ati.

¹⁶ K. B. avu°. S. *om.*

taṇḍulādipātheyyaṇ¹ viya paralokaṇ gacchantassa tava kusalapātheyyam pi natthī ti attho. So karohī ti so tvaṇ samudde nāvāya bhinnāya dīpasañkhātapatitṭhaṇ² viya attano kusalapatitṭhaṇ karohi, karonto ca³ khippaṇ vāyama⁴ sīghasīghaṇ⁵ viriyaṇ ārabba attano kusala-kammaapatitṭhākarane⁶ paṇḍito bhava, yo hi maraṇa-mukhaṇ appatvā⁷ kātuṇ samatthakāle yeva⁸ kusalaṇ karoti vāyamati⁹ esa paṇḍito nāma tādiso bhava, mā bālo¹⁰ ti attho. Dibbaṇ ariyabhūmin ti evaṇ viriyaṇ karonto rāgādīnaṇ¹¹ malānaṇ¹² nīhaṭatāya¹³ niddhanta-malo, aṇṇaṇabhāvena¹⁴ anaṇṇaṇo nikkilesa hutvā pañcavidhaṇ¹⁵ Suddhāvāsabhūmiṇ paṇṇissasi¹⁶ ti attho.

Desanāvasāne¹⁷ upāsako sotāpatti-phale patitṭhahi, sampattānam pi¹⁸ sātthikā desanā¹⁹ ahoṣī ti.

Te punadivasatthāya pi Satthāraṇ nimantetvā²⁰ dānaṇ datvā katabhattakiccaṇ Satthāraṇ anumodanakāle²¹ āhaṇsu: ‘bhante idam pi amhākaṇ pitu jīvabhattam²² eva, imass’ eva anumodanaṇ karothā’ ti. Satthā tassa anumodanaṇ karonto imā dve gāthā abhāsi :

¹ K. °dīni pā°.

² B. S. °aṇ pa°.

³ K. va.

⁴ B. vāyāma. K. vāyami. S. vāyamasi.

⁵ B. °aṇ °aṇ. F. K. sīghaṇ.

⁶ K. B. °kammaṇ pa°. S. °kammasañkhāta°. K. °tthāya°. K. B. °ṇena.

⁷ K. B. apa°.

⁸ B. va.

⁹ K. om.

¹⁰ K. andhabālā. B. andhabālo.

¹¹ K. °dīni.

¹² K. malā.

¹³ B. nīhata°. K. nīhanatāya.

¹⁴ K. anaṇṇabhā°. B. anaṇṇaṇo ti anaṇṇaṇabhā° an°.

¹⁵ S. °vidha°.

¹⁶ F. C. C^a. B. °atī.

¹⁷ C. C^a. a. te. K. a. so.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. dhammade°, a. jātā.

²⁰ K. a. Buddhappamukhaṇ bhikkhusaṇghaṇ.

²¹ K. °kiccakāle, om. anu° Sa°. S. °nā°.

²² B. jīvita°.

237. 'Upanītavayo va¹ dāni 'si
sampayāto 'si Yamassa santike²
vāso pi ca te natthi antarā
pātheyyam pi ca te na vijjati.

238. So karohi³ dīpam attano
khippaṇ vāyama³ paṇḍito bhava
niddhantamalo anaṅgaṇo
na puna jātijaraṇ upehisī⁴ ti.

Tattha upanītavayo ti upā ti nipātamattaṇ, nītavayo⁵
gataṇayo⁶ atikkantavayo tvañ ca 'si⁷ idāni⁸ tayo vaye
attikkamitvā maraṇamukhe t̥hito ti attho, sampayāto
ti⁹ Yamassa santikaṇ¹⁰ maraṇamukhaṇ gantaṇ sajjo¹¹
hutaṇ t̥hito 'sī ti attho, vāso pi ca te natthi antarā
ti yathā maggaṇ gacchantā tāni tāni¹² kieccāni karontā
antarāmagge vasaṇti, na evaṇ paralokaṇ gacchantā, na¹³
hi sakkā paralokaṇ gacchantena¹⁴ 'adhivāsetha katipāhaṇ
dānaṇ tāva¹⁵ demi, dhammaṇ tāva suṇāmi¹⁶ tiādīni vattaṇ,¹⁶
ito pi¹⁷ pana cavitvā paraloke nibbatta va hoti, imaṇ¹⁸
atthaṇ sandhāya¹⁹ vuttaṇ pātheyyaṇ ti idaṇ kiñcāpi
hetthā vuttam eva upāsakassa pana²⁰ punappuna²¹ dalhī-
karaṇatthaṇ²² idhāpi Satthārā gahitaṇ.²³ Jātijaraṇ ti

¹ B. S. ca.² S. °ikaṇ.³ K. B. vāyāma.⁴ K. upehi.⁵ B. a. ti vi°.⁶ K. om.⁷ K. 'si tvaṇ for tvañ ca 'si. B. tvaṇ pi.⁸ S. dāni.⁹ C. C^a. om. S. 'si.¹⁰ K. °ike.¹¹ K. samattho.¹² K. om.¹³ F. om.¹⁴ C. C^a. om. hi, etc. S. om. na hi, etc.¹⁵ S. tāva dā°.¹⁶ B. vuttaṇ.¹⁷ K. B. om.¹⁸ K. idaṇ.¹⁹ F. B. a. taṇ. K. °y' etaṇ.²⁰ K. om.²¹ K. B. °naṇ.²² K. dalha°.²³ K. B. kathitaṇ.

ettha vyādhimaraṇāni pi¹ gahitān' eva² honti, heṭṭhimagāthāhi ca anāgāmi maggo kathito, idha arahattamaggo,³ evaṃ sante pi yathā nāma rañño⁴ attano mukhappamāṇaṃ⁵ kabalaṃ vaddhetvā puttassa upanīte so kumāro attano mukhappamāṇen'⁶ eva gaṇhāti,⁷ evam evaṃ⁸ Satthārā uparimaggavasena dhamme desite⁹ pi upāsako attano upanissayabalena¹⁰ heṭṭhā sotāpatti phalaṃ¹¹ patto, sesa-parisāya pi sātthikā¹² desanā¹³ aho si ti.

Goghātakaputtassa vatthu.¹⁴

2. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Anupubbenā¹⁵ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ brāhmaṇaṃ ārabha kathesi.

So kira ekadivasaṃ pāto va¹⁶ nikkhamitvā bhikkhūnaṃ cīvarathapanatṭhāne¹⁷ bhikkhū cīvaraṃ pārupante olokeno atṭhāsi. Taṃ pana ṭhānaṃ virūḷhatipaṇaṃ hoti. Ath' ekassa bhikkhuṇo cīvaraṃ pārupantassa cīvarakaṇṇo¹⁸ tiṇesu¹⁹ pavattanto²⁰ ussāva binduhi temi.²¹ Brāhmaṇo²² 'idaṃ²³

¹ C. C^a. B. om.

³ K. B. a. kathito.

⁵ K. B. °ena.

⁷ B. gaṇhi.

⁹ B. °ito. K. a. so.

¹¹ K. B. a. patvā imissānumodanāya (B. °ssā anu°) vasena (B. avasāne) anāgāmi phalaṃ.

¹² K. B. a. dhamma°.

¹⁴ K. °kava°. B. °puttava°, a. paṭhamāṃ.

¹⁵ K. a. medhāvī.

¹⁷ K. B. °pārupana°.

¹⁹ K. a. pattantesu.

²⁰ B. °ttento. C. C^a. S. °ṭṭento. K. parivattanto.

²¹ C. C^a. te. B. temiyati.

²² K. a. taṃ disvā.

² S. °itā va.

⁴ B. raññā.

⁶ B. °am.

⁸ B. eva.

¹⁰ K. B. °vasena.

¹³ K. a. jātā.

¹⁶ K. a. nagarā.

¹⁸ K. °ñṇesu.

²³ K. B. imaṃ.

ṭhānaṃ appaharitaṃ¹ kātuṃ vaṭṭatī' ti punadivase kuddā-
 laṃ² ādāya gantvā taṃ ṭhānaṃ tacchettvā khalamaṇḍala-
 sadisaṃ akāsi.³ Punadivase pi⁴ taṃ ṭhānaṃ āgantvā⁵
 bhikkhusu cīvaraṃ pārupantesu ekassa cīvarakaṇṇaṃ
 bhūmiyaṃ patitvā paṇsumhi pavattamānaṃ⁶ disvā 'idha
 vālukaṃ⁷ okirituṃ vaṭṭatī' ti cintetvā⁸ vālukaṃ āharitvā
 okiri.⁹ Ath'¹⁰ ekadivasaṃ¹¹ purebhatte¹² caṇḍo ātapo
 ahosi, tadāpi bhikkūnaṃ cīvaraṃ pārupantānaṃ gattato sede
 muccante¹³ disvā¹⁴ 'idha mayā maṇḍapaṃ kāretuṃ vaṭṭatī'
 ti cintetvā¹⁵ maṇḍapaṃ kāresi.¹⁶ Pun' ekadivasaṃ¹⁷ pāto
 va¹⁸ vaddalikā¹⁹ ahosi. Tadāpi²⁰ brāhmaṇo bhikkhū
 olovento²¹ tintacīvarake²² bhikkhū²³ disvā 'ettha mayā
 sālaṃ kāretuṃ vaṭṭatī' ti²⁴ sālaṃ kāretvā, 'idānī sālāya²⁵
 maḥaṃ karissāmī' ti cintetvā²⁶ Buddhapamukhaṃ bhikkhu-

¹ C. C^a. °hirituṃ.² K. khu°.³ B. °iso ahosi. K. a. so.⁴ K. B. om.⁵ B. ga°. K. a. oloketi.⁶ C. C^a. S. °ṭṭa°.⁷ K. bāl°.⁸ K. a. saha bhiriya.⁹ K. a. so pi punappunaṃ gantvā taṃ ṭhānaṃ oloketi.¹⁰ K. pun'.¹¹ K. a. pāto va.¹² B. °ttaṃ.¹³ C. C^a. S. muccite. K. B. muccante.¹⁴ K. a. puññaṃ me pasutabbaṃ.¹⁵ K. a. dabbasambhāraṃ āharitvā.¹⁶ K. a. so taṃ puna oloketvā.¹⁷ B. punadivase.¹⁸ B. a. vassaṃ vassī.¹⁹ K. vaddalo. S. °ikaṃ. B. °ṭṭ°. C. C^a. vaddūlakaṃ.*Cf. Skt. vārdala and vārdalikā.*²⁰ K. tadā uddhukamaṇḍape.²¹ B. a. va ṭhito. K. a. aṭṭhāsi.²² K. °rante.²³ K. °ūnaṃ.²⁴ K. a. so katipāhaṃ dabbasambhārādīni āharitvā tattha.²⁵ B. sālā°.²⁶ K. a. so nānā vatthadānānurūpāni sajjetvā nānā sūpa-
 byañjanāni bhaddānurūpāni sajjetvā.

sanghaṇ nimantetvā anto ca bahi ca bhikkhū nisīdāpetvā dānaṇ datvā¹ bhattakiccāvasāne anumodanattāya Satthu pattaṇ gahetvā 'bhante ahaṇ bhikkhūnaṇ cīvarapārūpana-kāle imasmiṇ ṭhāne olokeno ṭhito idaṇ c' idaṇ ca² disvā idaṇ c' idaṇ ca kāresin'³ ti ādito paṭṭhāya sabbaṇ taṇ⁴ pavattiṇ ārocesi. Satthā tassa vacanaṇ sutvā 'brāhmaṇa paṇḍito⁵ nāma khaṇe khaṇe⁶ thokaṇ thokaṇ⁷ kusalaṇ karonto⁸ anupubbena attano akusalamalaṇ⁹ nīharati yevā' ti vatvā imaṇ gātham āha :

239. 'Anupubbena medhāvī thokathokaṇ¹⁰ khaṇe khaṇe kammāro rajatasseva niddhame malam attano' ti.

Tattha anupubbenā ti anupaṭipāṭiyā, medhāvī ti dhammojapaññāya samannāgato, khaṇe khaṇe ti okāse okāse kusalaṇ karonto kammāro rajatassevā ti yathā suvaṇṇakāro ekavāram eva suvaṇṇaṇ tāpetvā kottetvā malaṇ nīharitvā pilandhanavikaṭiṇ¹¹ kātuṇ na sakkoti, punappuna¹² tāpento kottento¹³ pana¹⁴ nīharati tato 'nekavidhaṇ¹⁵ pilandhanavikaṭiṇ karoti, evam evaṇ¹⁶ punappuna kusalaṇ karonto paṇḍito attano rāgādimalaṇ niddhameyya, evaṇ niddhantamalo hi¹⁷ nikkilesa hoti ti attho.

¹ B. *om. two.*

² B. *om. four.* K *a. kāraṇaṇ.*

³ B. *kāremi.*

⁴ K. *om.*

⁵ K. B. °itā, °anti *infra.*

⁶ K. C. C^a. *om.*

⁷ K. *om.*

⁸ K. B. °ntā.

⁹ K. *akusalaṇ.* C. C^a. S. °mūlaṇ (*malaṇ in Cy.*)

¹⁰ K. B. °aṇ °aṇ.

¹¹ K. °naṇ pati°.

¹² C. C^a. S. *om.* K. B. °naṇ. K. *a. pi.*

¹³ B. °tvā.

¹⁴ K. B. *a. malaṇ.*

¹⁵ K. B. *aneka°.* K. S. °vidha°.

¹⁶ K. *eva.*

¹⁷ S. *om.*

Desanâvasâne¹ brāhmaṇo sotâpattiphale patitṭhahi,
mahājanassâpi sātthikā desanā² ahosī³ ti.

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.⁴

3. TISSATTHERAVATTHU.

Ayasā va malan⁵ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto Tissattheraṃ nām' ekaṃ bhikkhuṃ⁶
ārabbha kathesi.

Eko⁷ kira Sāvatthivāsī kulaputto⁸ pabbajitvā laddhū-
pasampado 'Tissatthero'⁹ ti paññāyi.¹⁰ So aparabhāge
janapadavihāre vassūpagato atṭhahatthakaṃ thūlasā-
ṭakaṃ labhitvā vutthavasso¹¹ pavāretvā¹² taṃ ādāya
gantvā bhaginiyā hatthe ṭhapesi.¹³ Sā 'na me esa¹⁴
sātako bhātu anucchaviko' ti¹⁵ tikhiṇāya vāsiyā chinditvā
hīrahīraṃ katvā udukkhale koṭṭetvā piṇjetva¹⁶ pothetvā¹⁷
vattetvā¹⁸ sukhumasuttaṃ kantitvā¹⁹ sātakaṃ vāyāpesi.
Thero pi suttaṃ c' eva sūciyo ca saṃvidahitvā cīvarakārake
daharasāmaṇere sannipādetvā bhaginiyā santikaṃ gantvā

¹ K. a. so.

² K. dhammade°, a. jātā.

³ K. °si, and a. tato patṭhāya mahājanā mahantapha-
lāni ñatvā attanānurūpabalaṃ maṇḍapaṃ ca sālāṃ ca
kāretvā dānaṃ datvā.

⁴ K. Brāhmaṇasālava°. B. °ṇava°, dutiyaṃ.

⁵ K. a. samutthāyā.

⁶ C. C^a. S. om. B. om. ekaṃ.

⁷ B. so.

⁸ K. a. sāsane.

⁹ K. ti nāma.

¹⁰ B. °ati.

¹¹ K. vutṭha°.

¹² K. B. om.

¹³ K. °etvā.

¹⁴ K. B. eso.

¹⁵ B. S. a. taṃ. K. a. tantaṃ.

¹⁶ K. °itvā. C. picetvā. B. pavisetvā. K. a. vijja-
tetvā (?).

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ K. vattitvā.

¹⁹ B. °etvā.

'taṇ¹ me sātakaṇ detha,² cīvaraṇ kāressāmī³ ti āha. Sā navahatthasātakaṇ⁴ nīharitvā kaṇiṭṭhabhātikassa hatthe ṭhapesi. So taṇ gahetvā vitthāretvā⁵ 'mama sātako thūlo atṭhahattho, ayaṇ sukhumo navahattho, nāyaṇ mama sātako, tumhākaṇ esa, na me iminā attho, tam eva me dethā' ti āha. 'Bhante tumhākam eva eso,⁶ gaṇhatha nan' ti. So n' eva icchi. Ath' assa⁷ attanā⁸ katakiccaṇ sabbaṇ ārocetvā 'bhante tumhākam ev' esa, gaṇhatha nan' ti adāsi. So taṇ ādāya vihāraṇ gantvā cīvarakammaṇ paṭṭhapesi. Ath' assa bhagini cīvarakārakaṇaṇ atthāya yāgubhattādini⁹ sampādesi, cīvarassa niṭṭhitadivase pana atirekasakkāraṇ kāresi. So cīvaraṇ oloketvā tasmiṇ uppanna-sineho 'sve dāni naṇ pārupissāmī' ti saṇharitvā cīvaravaṇse ṭhapetvā taṇ rattin bhuttāhāraṇ¹⁰ jīrāpetuṇ¹¹ asakkonto kālaṇ katvā tasmiṇ yeva¹² cīvare ūkā¹³ hutvā nibbatti. Bhagini pi 'ssa kālakiriyaṇ¹⁴ sutvā bhikkhūnaṇ pādesu pavattamānā¹⁵ rodi. Bhikkhū tassa sarīrakiccaṇ katvā gilānu-paṭṭhākassa abhāvena 'saṇghass' ev' etaṇ¹⁶ pāpuṇāti,¹⁷ bhājessāma nan' ti taṇ cīvaraṇ nīharāpesuṇ. Sā¹⁸ ūkā 'ime mama santakaṇ vilumpantī' ti viravantī ito c' ito ca¹⁹ saṇdhāvi. Satthā gandhakuṭiyaṇ nisinno va dibbāya sotadhātuyā taṇ saddaṇ sutvā 'Ānanda Tissassa cīvaraṇ²⁰ sattāhaṇ nikkhipituṇ vadehī' ti āha. Thero tathā kāresi. Sāpi sattame divase kālaṇ katvā Tusitavimāne²¹ nibbatti.

¹ B. *om.*³ K. *kārāp°*.⁵ K. *vicār°*. B. *a.* oloketvā.⁶ K. *so*.⁸ K. *°no*.¹⁰ K. *bhūt°*.¹² K. B. *om.*¹⁴ K. *°yabhāvaṇ*.¹⁵ S. *°ṭṭ°*. C. *C^a.* vatta°.¹⁷ K. *a.* bhikkhūnaṇ.¹⁹ K. S. *om.*²¹ K. *°bhavane*.² K. *a.* ti.⁴ B. *°tthaṇ sā°*.⁷ K. *a.* sā.⁹ K. *yāgū°*.¹¹ B. *jir°*.¹³ C. *C^a.* ūko.¹⁶ K. B. *eva taṇ*.¹⁸ K. *sātake*.²⁰ K. *a.* abhājetvā.

Satthā atthame divase 'Tissassa¹ cīvaraṇ bhājetvā gaṇhantū'² ti ānāpesi. Bhikkhū tathā kariṇsu.³ Bhikkhū⁴ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ: 'kasmā nu kho Satthā Tissassa cīvaraṇ satta⁵ divase⁶ ṭhapāpetvā⁷ atthame divase gaṇhituṇ anujāni' ti.⁸ Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave Tisso attano cīvare ūkā hutvā nibbatto, tumhehi tasmiṇ bhājiyamāne⁹ "mama santakaṇ vilumpanti" ti viravanto ito c' ito ca¹⁰ dhāvi,¹¹ so tumhehi cīvare gayhamāne¹² tumhesu manaṇ padūsetvā¹³ niraye nibbatteyya, tenāhaṇ cīvaraṇ nikkhipāpesiṇ, idāni pana so Tusitavimāne¹⁴ nibbatto, tena vo¹⁵ mayā cīvaragaṇhanaṇ¹⁶ anuññātan' ti vatvā, puna tehi 'bhāriyā'¹⁷ ayaṇ¹⁸ bhante taṇhā nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave imesaṇ sattānaṇ taṇhā nāma bhāriyā, yathā¹⁹ ayato²⁰ malaṇ utthahitvā ayam eva khādati vināseti aparibhogaṇ karoti, evaṃ evāyaṇ taṇhā imesaṇ sattānaṇ abbhantare²¹ uppajjitvā te satte nirayādisu nibbatteti²² vināsaṇ pāpeti' ti vatvā imaṇ gātham āha:

240. 'Ayaṣā va malaṇ samuṭṭhitaṇ²³
taduṭṭhāya²⁴ tam eva khādati,
evaṇ atidhona cārīnaṇ
sāni²⁵ kammāni nayanti duggatin' ti.

¹ C. C^a. Tissa°.² B. °athā.³ C^a. om. three.⁴ K. B. a. dhammasabhāyaṇ.⁵ C. C^a. B. sattame.⁶ K. °saṇ.⁷ K. ṭhapetvā.⁸ C. C^a. K. °jānātī. S. °jānātī ti.⁹ B. a. ime, v. supra.¹⁰ K. om.¹¹ K. vidhāvi.¹² K. C. C^a. gaṇha°. S. gaṇhiya°.¹³ K. padose°. B. padussitvā.¹⁴ K. °bhavane.¹⁵ K. om.¹⁶ B. S. °gahaṇaṇ. K. °gaṇa.¹⁷ C. C^a. S. °yaṇ. B. a. vata.¹⁸ S. om.¹⁹ K. a. pi.²⁰ S. ayaṣā.²¹ K. antare.²² K. B. °ttāp°. B. °esi.²³ K. B. samuṭṭhāya.²⁴ B. tat' u°.²⁵ S. saka°.

Tattha ayasā¹ ti ayato samuṭṭhitā² tad uṭṭhāyā ti tato uṭṭhahitvā,³ atidhonacārinan ti dhonā⁴ vuccati⁵ cattāro paccaye 'idam-atthitāya alam etenā' ti⁶ paccavekkhitvā⁷ paribhuñjanapaññā,⁸ taṇ atikkamitvā caranto⁹ atidhonacārī nāma, idaṇ vuttaṇ hoti: Yathā ayato malaṇ samuṭṭhāya¹⁰ tato samuṭṭhitāṇ tam eva khādati, evam evaṇ¹¹ catupaccaye apaccavekkhitvā paribhuñjantaṇ¹² atidhonacāriṇaṇ sāni¹³ kammāni attaniṭṭhitattā¹⁴ attano santakān' eva tāni kammāni taṇ¹⁵ duggatiṇ nayantī ti attho.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Tissattherassa vatthu.¹⁶

4. LĀLUDĀYITTHERAVATTHU.

Asajjhāyamalā¹⁷ ti imaṇ dhammadesaṇaṇ Satthā Jetavane viharanto Lāludāyittheraṇ¹⁸ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira pañcakoṭimattā ariyasāvakā¹⁹ pure-

¹ C. C^a. °so. B. a. vā.

² So S. MSS. and edd. samuṭṭhāyā ti samuṭṭhahitvā.

³ K. om. four. B. uṭṭhāya.

⁴ K. dhovanā. Cf. Morris, J.P.T.S., 1887, p. 100.

⁵ S. °nti.

⁶ So Hardy, Nettipakarana, p. 265. S. paccayā. K. C. C^a. S. idam atthaṇ ete hi (K. corr. a. ti). F. idha pavatthaṇ ete hi.

⁷ K. apa°.

⁸ F. C. C^a. S. paribhuñjanatthaṇ pa°. K. °ñjantānaṇ pa°. B. °nasa°.

⁹ F. C. C^a. cattāro.

¹⁰ K. a. yato. B. ayato taṇ sa°.

¹¹ K. eva.

¹² K. °ntānaṇ.

¹³ S. yāni. F. tāni.

¹⁴ K. utthi°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. B. °rava°, B. a. tatīyaṇ.

¹⁷ K. a. mantā.

¹⁸ K. Lo°.

¹⁹ K. a. te. B. a. vasanti, dvekoṭimattā puthujjanā vasanti yeva, tesu ariyasāvakā.

bhattaṇ dānaṇ datvā pacchābhattaṇ sappitelamadhuphā-
 nitavattbhādini gahetvā vihāraṇ gantvā dhammakathaṇ
 suṇanti, dhammaṇ sutvā gamanakāle¹ Sāriputtamoggallā-
 nānaṇ² guṇe³ kaṭhenti. Udāyitthero tesāṇ sutvā 'etesāṇ
 tāva dhammakathaṇ⁴ sutvā tumhe evaṇ kathetha, mama
 dhammakathaṇ sutvā kin nu kho kathessathā' ti vadati.
 Manussā tassa kathaṇ sutvā 'ayaṇ pi⁵ eko dhamma-
 kathiko bhavissatī'² ti,⁶ 'imassāpi⁷ amhehi dhammakathaṇ
 sotuṇ vaṭṭati' ti te⁸ ekadivasaṇ therāṇ yācitvā 'bhante
 ajja ambhākaṇ dhammasavaṇadivaso' ti, saṅghassa dānaṇ
 datvā 'tumhe bhante⁹ divā dhammakathaṇ¹⁰ katheyyāthā'
 ti āhaṇsu. So pi tesāṇ adhvāsesi. Tehi dhammasavaṇa-
 velāya¹¹ āgantvā 'bhante dhammaṇ no¹² kathethā' ti
 vutte Udāyitthero¹³ āsane nisīditvā cittavijaniṇi¹⁴ gahetvā
 cālento cālento¹⁵ ekam pi dhammapadaṇ adisvā 'ahaṇ
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇissāmi,¹⁷ añño dhammakathaṇ ka-
 thetū' ti vatvā otari. Te¹⁸ aññena dhammakathaṇ
 kathāpetvā padabhāṇāya¹⁹ puna taṇ āsanaṇ āropayiṇsu;²⁰
 puna pi kiñci adisvā 'ahaṇ rattij kathessāmi, añño
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇatū' ti vatvā²¹ otari. Te²² aññena
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇāpetvā puna rattij therāṇ ānayiṇsu.²³
 So rattij pi kiñci adisvā, 'ahaṇ paccūse²⁴ kathessāmi,
 rattij añño kathetū' ti vatvā otari. Te aññena rattij

¹ B. S. a. ca.² C. C^a. °na°.³ K. guṇaṇ. B. guṇakathaṇ.⁴ K. B. dhammaṇ.⁵ B. om.⁶ K. om.⁷ B. imassa santike.⁸ K. tehi.⁹ K. B. bha° tu°, and a. ambhākaṇ.¹⁰ B. dhammaṇ.¹¹ K. °yaṇ.¹² B. S. no dha°.¹³ K. Lolu°.¹⁴ K. °vijj°. B. °bij°.¹⁵ C. C^a. B. om.¹⁶ B. sarabhaññaṇ.¹⁷ B. a. ti.¹⁸ C. C^a. otaritvā.¹⁹ K. B. °ṇatthāya. B. sara°.²⁰ K. B. a. so.²¹ B. a. āsanā.²² C. C^a. thero. B. tena.²³ C. C^a. āṇāpayiṇsu.²⁴ B. °sakāle.

kathāpetvā puna paccūse taṇ ānayaṇsu. So puna¹ pi kiñci nāddasa.² Mahājano leḍḍudaṇḍādini³ gahetvā ‘andhabāla tvaṇ Sāriputtamoggallānānaṇ vaṇṇe kathiya-māne⁴ evam evañ ca⁵ vadesi, idāni kasmā na kathesi’ ti santajjetvā palāyantaṇ⁶ anubandhi. So palāyanto ekissaṇ⁷ vaccakuṭiyaṇ⁸ pati.

Mahājano kathaṇ samuṭṭhāpesi:⁹ ‘Lāludāyī Sāriputta-moggallānānaṇ¹⁰ guṇakathāya vattamānāya¹¹ usūyanta¹² attano dhammakathikabhāvaṇ pakāsetvā manussehi sak-kāraṇ katvā “dhammaṇ suṇāmā”¹³ ti¹⁴ catukkhattvaṇ āsane nisīditvā¹⁵ kathetabbayuttakaṇ kiñci apassanto “tvaṇ amhākaṇ ayyehi Sāriputtamoggallānattherehi¹⁶ saddhiṇ yugaggāhaṇ gaṇhāsī” ti leḍḍudaṇḍādini gahetvā saṇtajjetvā palāpiyamāno¹⁷ vaccakuṭiyaṇ⁸ patito’ ti. Satthā āgantvā ‘kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā’ ti pucchitvā, ‘imāya nāmā’ ti vutte, ‘na bhikkhave idān’ eva pubbe p’esa gūthakūpe nimuggo yevā’ ti vatvā atītaṇ āharitvā:¹⁸

‘Catuppado ahaṇ samma tvaṇ pi samma catuppado ehi sīha¹⁹ nivattassu, kin nu bhīto²⁰ palāyasi.²¹

Asuci pūtilomo ’si duggandho²² vāsi²³ sūkara, sace yujjhītukāmo ’si jayaṇ samma dadāmi te’ ti

¹ K. paccūse.

² K. °si.

³ K. leḍḍu°.

⁴ K. katheyya°.

⁵ B. evañ c’ evañ ca. K. evañ c’ eva.

⁶ K. a. taṇ.

⁷ C. C^a. K. B. °ssā.

⁸ B. °iyā.

⁹ K. C. C^a. °apesuṇ.

¹⁰ K. B. °ttattherassa.

¹¹ B. pava°.

¹² K. B. ussu°.

¹³ B. suṇomā. C. C^a. °mī.

¹⁴ K. B. S. a. vutte.

¹⁵ K. a. kathāpesi, thero.

¹⁶ K. B. ayyena °ttattherena.

¹⁷ K. B. palāyamāno.

¹⁸ K. āhari, and gives the J. F.J., II. 9 ff.

¹⁹ B. samma.

²⁰ B. sito.

²¹ K. a. ti.

²² B. duga°.

²³ K. B. vāyasi

imaṃ jātakaṃ vitthāretvā kathesi, 'tadā¹ sīho² Sāriputta-tthero³ ahosi,⁴ sūkaro Lāludāyī' ti. Satthā imaṃ desa-naṃ⁵ āharitvā 'bhikkhave Udāyina⁶ appamattako va dhammo uggahito, sajjhāyaṃ pana n'eva akāsi,⁷ kiñci pariyattiṃ⁸ gahetvā⁹ tassā asajjhāyakaraṇaṃ¹⁰ malam evā' ti vatvā imaṃ gātham āha :

241. 'Asajjhāyamalā mantā anuṭṭhānamalā¹¹ gharā
malaṃ vaṇṇassa kosajjaṃ pamādo rakkhato
malan' ti.

Tattha¹² yā kāci¹³ pariyatti vā sippaṃ vā yasmā asajjhāyantaṃ ananuyuñjantaṃ¹⁴ vinassati¹⁵ vā nirantaṃ vā na upaṭṭhāti, tasmā asajjhāyamalā mantā' ti vuttaṃ, yasmā pana gharāvāsaṃ vasantaṃ¹⁶ utṭhāy' utṭhāya jinnapaṭisaṅkharanādini¹⁷ akarontassa gharāṃ¹⁸ nāma vinassati¹⁹ tasmā anuṭṭhānamalā gharā ti vuttaṃ, yasmā gihissa vā pabbajitassa vā kosajjavasena sarīrapaṭijagganaṃ vā parikkhārapaṭijagganaṃ vā²⁰ akarontassa kāyo dubbhaṇṇo hoti tasmā malaṃ vaṇṇassa kosajjan ti vuttaṃ, yasmā pana²¹ gāvo rakkhantaṃ pamādavasena niddāyantaṃ vā kilantaṃ vā tā²² gāvo atitthapakkhan-

¹ K. a. sīhabhātiko aham eva.

² K. °hakaṇiṭṭho. *Diff. identification in J.*

³ K. B. °tto.

⁴ K. om.

⁵ K. dhammade°.

⁶ S. Lālu°. K. Lolu°.

⁷ K. B. a. yaṃ.

⁸ K. °ttaṃ.

⁹ B. uggahitvā.

¹⁰ K. tassāsaajjhāyaṃ aka°.

¹¹ K. anutthāya°.

¹² B. a. asajjhāyamalā ti.

¹³ S. yaṃ kiñci.

¹⁴ C. C°. om. K. °yujjhantaṃ.

¹⁵ K. °nti.

¹⁶ S. gharadvāre saṅvas°.

¹⁷ K. jina°.

¹⁸ B. °rā.

¹⁹ K. nassati.

²⁰ S. om. vā pa° vā. C. C°. om. pa° vā.

²¹ B. om.

²² K. om.

danādīhi¹ vā vālamigacorādiupaddavena² vā paresaṇ
 sālikkhattādīnaṇ³ otaritattā⁴ khādanavasena vā⁵ vināsaṇ⁶
 āpajjanti sayam⁷ pi daṇḍaṇ vā paribhāsaṇ vā pāpuṇāti,
 pabbajitvā⁸ ca⁹ pana chadvārādīni¹⁰ arakkhantaṇ¹¹ pamā-
 davasena kilesā otaritvā¹² sāsanā cāventi,¹³ tasmā pamādo
 rakkhato malan ti vuttaṇ, so¹⁴ hi 'ssa¹⁵ vināsāvaha-
 nena malatṭhāniyattā¹⁶ malan ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.¹⁷

Lāludāyittherassa vatthu.¹⁸

5. AÑÑATARAKULAPUTTAVATTHU.

Mal' itthiyā duccaritan ti imaṇ dhammadesanaṇ
 Satthā Veḷuvane viharanto aññataṇ kulaputtaṇ ārabha
 kathesi.

Tassa kira¹⁹ samānajātikaṇ kulakumārikaṇ²⁰ ānesuṇ.
 Sā ānītadivasato²¹ paṭṭhāya aticārinī ahosi. So kulaputto
 tassā aticārena lajjito kassaci sammukhībhāvaṇ upagantaṇ

¹ F. C. C^a. °dīni. K. B. °dinā. B. S. a. vā. K. patittha°.

² K. bālamigga°.

³ F. K. B. °ni.

⁴ K. S. otaritvā. B. otāretvā.

⁵ K. niddāyanti vā gāvo. B. om.

⁶ K. a. mā.

⁷ F. tissam.

⁸ K. B. °itaṇ.

⁹ K. B. vā.

¹⁰ B. °rāni.

¹¹ F. ārakkhattaṇ. B. ārakkha°.

¹² B. otāretvā.

¹³ F. C. C^a. vāceyyan ti.

¹⁴ K. om.

¹⁵ S. om.

¹⁶ B. °ṭhānāniyattā.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. Loludāyiva°. B. °rava°, catutthaṇ.

¹⁹ K. kir' assa.

²⁰ K. B. kum°. K. a. mātāpitaro.

²¹ K. ānītadiṭṭha°.

asakkonto Buddhupaṭṭhānādini patvā¹ katipāhaccayena Satthāraṇ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṇ nisinno² 'kiṇ upāsaka na dissasī'³ ti vutte⁴ tam atthaṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā 'upāsaka pubbe pi mayā "itthiyo⁵ nāma nadiādisadisā⁶ tāsū paṇḍitena kopo⁷ na kātabbo" ti vuttaṇ, tvaṇ pana taṇ⁸ bhavapaṭicchannattā na sallakkhesī' ti vatvā tena yācito:⁹

'Yathā nadī ca pantho ca pānâgāraṇ sabhā papā evaṇ lokitthiyo nāma velā tāsāṇ na vijjatī' ti

jātaṇ¹⁰ vitthāretvā¹¹ 'itthiyā hi aticāraṇabhāvo¹² dānaṇ dentassa maccheraṇ¹³ idhalokaparalokesu¹⁴ sattānaṇ akusalaṇ¹⁵ vināsaṇaṭṭhena¹⁶ malaṇ, avijjā pana sabba-malānaṇ uttamamalan' ti vatvā imā gāthā abhāsī:¹⁷

242. 'Mal' itthiyā duccharitaṇ maccheraṇ dadato malaṇ malā ve pāpakā dhammā asmiṇ loke paramhi ca.

243. Tato malā malatarāṇ avijjā paramaṇ malaṇ etaṇ malaṇ pahatvāna¹⁸ nimmalā¹⁹ hotha bhikkhavo' ti.

¹ C^a. vatvā. K. B. paricchinditvā.

² K. nisīditvā.

³ C. C^a. B. S. °tī.

⁴ K. a. so.

⁵ K. itthi. S. a. hi.

⁶ K. °adinisadisō.

⁷ K. B. kodho.

⁸ S. B. om. S. taṇ pana.

⁹ K. a. atītaṇ āhari and the J.

¹⁰ F.J., I. 301-2.

¹¹ B. a. upāsaka. K. a. tadā jāyapatikā ca etarahi jāyapatikā ācariyo aham eva sammāsambuddho, upāsaka.

¹² K. aticārimalaṇ. B. aticārinibhāvena malaṇ.

¹³ B. °ramalaṇ. K. a. malaṇ.

¹⁴ K. °ke ca pa°.

¹⁵ B. ku°.

¹⁶ B. °tthena.

¹⁷ K. imaṇ gātham āha.

¹⁸ K. piha°. B. pahantvāna.

¹⁹ K. nimalo.

Tattha duccharitaṃ ti ettha¹ aticāro,² aticāriniṃ³ hi itthiṃ⁴ sāmiko pi gehā nīharati, mātāpitunnaṃ⁵ santikaṃ gantvā⁶ “kulassa⁷ āṅgārabhūtā⁸ akkhihi pi⁹ na daṭṭhabbā¹⁰ ti taṃ nīharanti,¹¹ sā anāthā vicarantī mahādukkhaṃ pāpuṇāti, ten’ assā¹² duccharitaṃ malan ti vuttaṃ, dadato ti dāyakassa, yassa hi¹³ khetakasanakāle¹⁴ ‘imasmiṃ khette sampanne salākabhaddāni dassāmi’ ti cintetvāpi¹⁵ nipphanne¹⁶ sasse¹⁷ maccheraṃ uppajjitvā cāgacittaṃ nivāreti,¹⁸ so maccheravasena cāgacitte¹⁹ avirūhante²⁰ manussasampattiṃ²¹ dibbasampattiṃ²² nibbānasampattiṃ ti²³ tisso sampattiyo na labhati,²⁴ tena vuttaṃ maccheraṃ dadato malan ti, aññesu pi evarūpesu²⁵ es’ eva nayo, pāpakā dhammā ti akusaladhammā pana idhaloke ca²⁶ paraloke ca malam eva. Tato ti heṭṭhāvuttamalato,²⁷ malataran ti atirekamalaṃ²⁸ vo kathamī ti attho, avijjā

¹ C. C^a. vatvā. F. K. B. om.² K. om.³ B. °nī.⁴ C. C^a. itthi.⁵ K. °ūnaṃ. B. mātupitūnaṃ.⁶ K. gatā. K. B. a. tvaṃ.⁷ F. kusal^c.⁸ B. agārava^o (but cf. Skt. kulāṅgāra).⁹ K. om.¹⁰ K. di^o. C. C^a. S. diṭṭhapubbā. F. niddiṭṭhapubbā.¹¹ B. S. °ati.¹² B. tena sā.¹³ S. om. C. C^a. sassa^o for ya^o hi.¹⁴ B. °khette ka^o.¹⁵ K. B. S. om. pi.¹⁶ B. °nna^o.¹⁷ B. a. pi.¹⁸ B. °si.¹⁹ C. C^a. S. °ttena.²⁰ K. C. C^a. abhi^o. K. °rūhante. C. C^a. °nto.²¹ B. °tti, so *infra*.²² K. sagga^o. C. C^a. om.²³ K. ca.²⁴ B. labhi.²⁵ B. sesesu pi for a^o. pi e^o.²⁶ S. a. malam eva.²⁷ F. C. C^a. °tte ma^o.²⁸ S. °kaṃ ma^o.

ti atthavatthukaṃ aññāṇam eva¹ paramaṃ malaṃ paḥat-vānā² ti etaṃ malaṃ jahitvā bhikkhave tumhe nimmalā hothā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunīṃsū ti.³

Aññatarakulaputtassa vatthu.⁴

6. CULLASĀRIVATTHU.

Sujīvaṃ⁵ ti immaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto Cullasāriṃ⁶ nāma Sāriputtattherassa saddhivihārikaṃ⁷ ārabba kathesi.

So kira ekadivasaṃ⁸ vejjakammaṃ katvā paṇītabhojanaṃ labhitvā ādāya nikkhamanto antarāmagge therāṃ disvā ‘bhante idaṃ mayā vejjakammaṃ katvā laddhaṃ, tumhe aññattha evarūpaṃ bhojanaṃ na labhissatha, imaṃ bhuñjatha, ahaṃ te vejjakammaṃ katvā niccakālaṃ evarūpaṃ āhāraṃ āharissāmi’⁹ ti āha. Thero tassa vacanaṃ sutvā tuṇhībhūto va pakkāmi. Bhikkhū vihāraṃ āgantvā Satthu tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā ‘bhikkhave ahiriko nāma pagabbho kākasadiśo hutvā ekavīsatividhāya anesanāya ṭhatvā sukhaṃ jīvati, hirottappasampanno¹⁰ pana dukkhaṃ jīvati’ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

244. ‘Sujīvaṃ ahirikena kākasūreṇa dhaṃsinā
pakkhandinā pagabbhena saṅkiliṭṭhena jīvitaṃ.

¹ B. *a.* malatarāṃ.

² K. B. pahant°.

³ K. *om.*

⁴ K. Ducārithhiva°. B. °ttava°, pañcamaṃ.

⁵ K. *a.* ahirikenā.

⁶ C°. S. Thulla° (S. °ikaṃ). K. Cula°. B. Cūla°. K. C. C°. °ri°.

⁷ K. *a.* bhikkhuṃ.

⁸ B. °se. C. C°. S. *om.* vejjakammaṃ . . . ahaṃ te.

⁹ S. °ess°.

¹⁰ B. hirio°.

245. Hirimātā ca dujjīvaṇ niccaṇ sucigavesinā
aḷinen' appagabbhena¹ suddhājīvena passatā² ti.

Tattha ahirikenā ti chinnahirottappena,³ evarūpena hi⁴ amātaram⁵ eva 'mātā me' ti apitīādayo⁶ eva⁷ 'pitā me' ti ādinā nayena vatvā ekavīsatividhāya anesanāya patitṭhāya sukhena jivituṇ sakkā, kākasūrenā ti sūrakākasadisena,⁸ yathā hi sūrakāko⁹ kulagharesu yāguādīni ganhitukāmo bhittiādisu nisīditvā attano¹⁰ olokanabhāvaṇ¹¹ ñātvā¹² anolokento¹³ viya aññavihitako viya niddāyanto viya ca¹⁴ hutvā manussānaṇ pamādaṇ¹⁵ sallakkhetvā anupatitvā 'sūsū' ti vadantesu¹⁶ yeva bhājanato mukhapūraṇ gahetvā palāyati, evam evaṇ ahirikapuggalo pi bhikkhūhi saddhiṇ gāmaṇ pavisitvā yāgubhattatṭhānādīni¹⁷ vavatthāpeti¹⁸ tatra¹⁹ bhikkhū piṇḍāya caritvā yāpanamattaṇ²⁰ ādāya āsanasālaṇ²¹ gantvā paccavekkhantā yāguṇ pivitvā kammaṭṭhānaṇ manasikarontā²² sajjhāyanti āsanasālaṇ sammajjanti, ayaṇ pana kiñci akatvā gāmābhimukho va hoti, so²³ bhikkhūhi 'passath' iman' ti olokiyamāno pi anolokento viya aññavihito viya²⁵ niddāyanto viya ganṭhikaṇ

¹ B. °nāpa°.

² B. °thā, so *infra*.

³ K. B. °akena.

⁴ F. C. C^a. S. evarūpehi.

⁵ C. amatam. C^a. amātām. S. amātādayo.

⁶ K. apitūā°. B. apitādayo.

⁷ B. a. ca.

⁸ B. °kākādivasena.

⁹ F. C. C^a. S. sūro kāko.

¹⁰ S. attamano.

¹¹ K. °kabhā°.

¹² C. C^a. S. om. two.

¹³ C. C^a. S. olo°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ F. manussādaṇ.

¹⁶ K. °nto.

¹⁷ C. °bhattanā°. C^a. S. °bhattādīni.

¹⁸ K. °ṭṭha°. B. °si

¹⁹ B. tattha.

²⁰ K. yāpanaṇ.

²¹ S. āsanaṇ.

²² B. karontī.

²³ B. ā. hi.

²⁴ K. °etvā.

²⁵ C. C^a. S. om. two.

paṭimuñcanto¹ viya cīvaraṇ saṇṇidaḥanto² viya³ hutvā
 ‘asukaṇ nāma me kammaṇ atthi’ ti vadanto utthāyāsana
 gāmaṇ pavisitvā pāto⁴ vavattāpitagehesu⁵ aññatarāṇ
 gehaṇ upasaṇkamitvā gharamānusakesu⁶ thokaṇ kavāṭaṇ
 pidhāya dvāre nisīditvā kantantesu⁷ pi ekena hatthena
 kavāṭaṇ paṇāmetvā anto pavisati, atha naṇ disvā akāma-
 kāpi āsane nisīdāpetvā yāguādisu yaṇ kiñci⁸ atthi taṇ
 denti, so⁹ yāvadattāṇ bhuñjitvā avasesaṇ pattena¹⁰ ādāya
 pakkamati ayaṇ kākasūro nāma, evarūpena ahirikena
 sujīvan ti attho. Dhaṇsinā ti ‘asukatthero nāma
 appiccho’ ti-ādini vadantesu ‘kiṇ pana mayaṇ na appi-
 cchā’ ti-ādivacanena¹¹ paresaṇ guṇaṇ¹² dhaṇsanatāya¹³
 dhaṇsinā, tathārūpassa¹⁴ hi¹⁵ vacanaṇ sutvā ‘ayaṇ pi
 appichatādiguṇe¹⁶ yutto’ ti maññamānā manussā dātab-
 baṇ¹⁷ maññanti, so¹⁸ tato paṭṭhāya viññupurisānaṇ cittaṇ
 ārādetuṇ¹⁹ asakkonto tamhāpi lābhā parihāyati, evaṇ
 dhaṇsipuggalo²⁰ attano pi²¹ parassa pi lābhaṇ nāseti yeva
 pakkhandinā ti pakkhandacārinā²² paresaṇ kiccāni²³
 attano kiccāni viya dassentena²⁴ pāto va bhikkhusu
 cetiyaṇgaṇādisu vattaṇ katvā²⁵ kammaṭṭhānamanasikārena

¹ B. mu°. C. C^a. paṭimucc°.

² K. saddhāraṇidaḥito (?).

³ S. a. ca.

⁴ K. a. va ādito paṭṭhāya.

⁵ B. °ap°. K. °itesu ge°.

⁶ F. C. C^a. S. °ke.

⁷ K. kantakesu. B. kand°.

⁸ K. B. om.

⁹ B. om.

¹⁰ B. S. °nād°. C. C^a. patte.

¹¹ K. ty°. B. om. vad° . . . tiādi.

¹² B. °ṇa°.

¹³ F. °ntāya. K. dhas°.

¹⁴ S. evarūp°.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. appicchādi°.

¹⁷ B. a. pi.

¹⁸ K. B. a. pana.

¹⁹ F. ārāme dhātuṇ.

²⁰ K. dhaṇsini°. S. °eī pu°.

²¹ K. om.

²² B. °ndana°.

²³ B. a. pi. K. a° ki° pa° ki°.

²⁴ S. °nto.

²⁵ S. caṇkamitvā for va° ka°.

thokaṇ nisīditvā utṭhāya gāmaṇ pavisantesu¹ mukhaṇ dhovitvā paṇḍukāsāvapārupanaakkhiañjanasīsamakkhaṇā-dīhi² attabhāvaṇ maṇḍetvā sammajjanto viya dve tayo sammujjanippahāre³ datvā dvārakoṭṭhakābhimukho hoti, manussā 'pāto va cetiyaṇ vandissāma mālapūjaṇ⁴ karissāma' ti āgatā⁵ taṇ disvā 'ayaṇ vihāro imaṇ daharaṇ nissāya paṭijaggaṇaṇ labhati, imaṇ mā pamajjitthā⁶ ti vatvā tassa dātabbaṇ maññanti, evarūpena pakkhandināpi sujīvaṇ, pagabbhenā ti kāyapagabbhiyādīhi⁷ samannā-gatena, saṅkiliṭṭhena jīvitā ti evaṇ jīvitāṇ kap-petvā jīvantena hi puggalena saṅkiliṭṭhena hutvā jīvitāṇ nāma hoti, taṇ dujjīvitāṇ⁸ pāpajīvitam⁹ evā ti attho. Hirimata cā¹⁰ ti hirottappasampannena puggalena dujjīvaṇ so hi amātādayo¹¹ va¹² 'mātā me' ti-ādīni¹³ avatvā¹⁴ adhammike paccaye gūthaṇ viya¹⁵ jigucchanto dhammena samena pariyesanto sapadānaṇ piṇḍāya caritvā jīvikaṇ kappento lūkhajīvikaṇ¹⁶ jīvati ti attho, suci-gavesinā ti sucīni kāyakammādīni¹⁷ gavesantena,¹⁸ alīnenā ti jīvitavuttiṇ¹⁹ anu alīnena²⁰ suddhājīvena

¹ B. °ntena.

² B. °naṇ akkhi°. B. °ini.

³ K. samañjanapahārena. B. °raṇ.

⁴ S. °laṇ pū°.

⁵ B. °ntvā. K. āgatāgatā.

⁶ F. C. C^a. S. pajj° (F. C. C^a. °ithā).

⁷ K. pā°. S. °bbhā°.

⁸ B. jīv°.

⁹ B. pāpam.

¹⁰ K. vā. C. C^a. om.

¹¹ S. mā°

¹² B. ca.

¹³ C. C^a. om. ādīni.

¹⁴ K. vatvā.

¹⁵ F. C. C^a. om.

¹⁶ B. lūkhaṇ.

¹⁷ C. C^a. °inā.

¹⁸ F. °nto. C. C^a. °nto na.

¹⁹ C. C^a. °tā vu°. K. °taṇ vu°. K. °tti°.

²⁰ F. anamalanena. C. anamalīnena. C^a. amalīnena.

K. °alīnena. B. S. anu allīnena (*But allī in Hem. Pkt. Gr., iv. 54 = lī + ā*). F. conī. anavalīnena.

passatā ti evarūpo hi puggalo suddhājīvo nāma hoti,
tena evaṇ¹ suddhājīvena tam eva suddhājīvaṇ² sārato
passato lūkhajīvikavasena³ dujjīvaṇ hoti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.⁴

Sāriputtattherassa saddhivihārikassa⁵ vatthu.

7. PAÑCASATAUPĀSAKAVATTHU.

Yo pāṇam atimāpeti⁶ ti⁷ imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto pañcasate⁸ upāsake ārabba
kathesi.⁹

Tesu hi eko pāṇatipātāveramaṇisikkhāpadam eva rak-
khi,¹⁰ itaretarāni ti.¹¹ Te ekadivasaṇ ‘ahaṇ dukkaraṇ
karomi¹² dūrakkhaṇ¹³ rakkhāmi’ ti vivādāpannā¹⁴ Satthu
santikaṇ gantvā vanditvā tam atthaṇ ārocesuṇ. Satthā
tesaṇ kathaṇ sutvā ekasīlam pi kaṇitṭhakaṇ¹⁵ akatvā
‘sabbān’ eva¹⁶ dūrakkhāni’ ti vatvā imā gāthā abhāsi:

246. ‘Yo pāṇam atimāpeti¹⁷ musāvādaṇ ca bhāsati
loke adinnaṇ ādiyati paradāraṇ ca gacchati,

¹ K. ten’ eva.

² B. jīvaṇ.

³ S. °ikā°. K. B. °ita°.

⁴ K. om.

⁵ K. Sāribhikkhuvejjakammava°. B. Cūlasāriva°, cha-
tṭhaṇ.

⁶ So all MSS. S. °pāteti. B. om.

⁷ K. om.

⁸ S. °ta°.

⁹ K. a. te sāvattiyaṇ vasiṇsu.

¹⁰ B. °nti.

¹¹ B. itare itarāni. K. itaro pi adinnādānāveramaṇi-
sikkhāpadam eva rakkhi itarāni (°ro pi?) surāmerayya-
majjapamādatthānāveramaṇisikkhāpadam eva rakkhi itare
itarāni, vaggavaggā hutvā.

¹² C. om. two.

¹³ C. C^a. B. S. dukkaraṇ.

¹⁴ C. C^a. °daupp°. B. °dā upp°.

¹⁵ B. °tṭhaṇ.

¹⁶ C. C^a. S. om. sabbān’ eva.

¹⁷ B. S. atipāteti al.

247. Surāmerayapānañ ca yo naro anuyuñjati,
idh' eva-m-eso¹ lokasmiñ mūlañ khaṇati attano.
248. Evañ bho purisa jānāhi pāpadhammā asaññatā,²
mā tañ lobho adhammo ca cirañ dukkhāya
randhayun' ti.

Tattha yo pāṇam atimāpeti ti sāhatthikādisu³ chasu payogesū ekapayogenāpi parassa⁴ jīvitindriyaṇ upacchindati, musāvādan ti paresaṇ atthabhañjanakaṇ musāvādañ ca bhāsati, loke adinnaṇ ādiyati ti imasmiṇ sattaloke theyyāvahārādisu ekenāpi avahārena⁵ para-pariggahitaṇ ādiyati, parādārañ ca gacchatī ti parassa rakkhitaḡopitaḡhaṇḡesu⁶ aparajjhanto uppathacāraṇ carati, surāmerayapānaṇ⁷ ti yassa kassaci surāya c'eva merayassa ca pānaṇ anuyuñjati sevati bahulīkaroti,⁸ mūlaṇ khaṇati ti tiṭṭhatu paraloko so pana puggalo idhalokasmiṇ yeva yena khattavattuādinā mūlena patiṭṭhaheyya⁹ tam pi¹⁰ avapetvā¹¹ vā¹² vissajjetvā vā¹³ suraṇ pivanto mūle¹⁴ khaṇati anātho kapaṇo hutvā vicarati. Evam bho ti pañcadussīlakammakārikaṇ¹⁵ puggalaṇ ālapati, pāpadhammā ti lāmakadhammā, asaññatā ti kāyasaññamādirahitā,¹⁶ acetasā ti pi pāṭho acittakā ti attho, lobho adhammo cā ti lobho c'eva doso ca ubhayam pi h'etaṇ akusalamūlaṭṭhena,¹⁷ ciraṇ dukkhāya randhayun ti cirakālaṇ nirayaḡadukkhādināṇ

¹ B. p'.² B. °itā.³ C. C^a. sa°.⁴ C. C^a. S. paraṇ.⁵ F. C. C^a. anta°.⁶ S. °bhaccesu.⁷ S. °ñ cā.⁸ B. °nti c'eva bahūli ca kar°.⁹ C. C^a. B. S. °peyya.¹⁰ B. om.¹¹ B. aṭṭhap°.¹² C. C^a. B. S. om.¹³ F. am. B. naṇ.¹⁴ B. attano mūlaṇ.¹⁵ F. °silya°. B. dusilyakammakaraṇaṇ.¹⁶ B. °saññatādi°.¹⁷ B. akusalam eva.

atthāya taṇ ete dhammā mā randhantu¹ mā mathantū² ti attho.

Desanāvasāne³ pañcasatā upāsakā sotāpatti-phale pati-
tṭhahiṇsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Pañcasataupāsakānaṇ vatthu.⁴

8. TISSADAHARAVATTHU.

Dadanti ve ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Tissadaharaṇ nāma ārabbhā kathesi.

So kira Anāthapiṇḍikassa gahapatino Visākhāya upā-
sikāyā ti pañcannam⁵ pi⁶ ariyasāvakakoṭīnaṇ⁷ dānaṇ
nindanto⁸ vicarati,⁹ asadisadānam pi nindi yeva. Tesā¹⁰
dānagge sītalāṇ labhitvā 'sītalan' ti nindati, uṇhaṇ lab-
hitvā 'uṇhan' ti nindati, appaṇ dente pi 'kiṇ ime appa-
mattaṇ¹¹ denti' ti nindati, bahuṇ dente pi¹² 'imesaṇ
gehe tṭhāpanatṭhānaṇ¹³ maññe natthī' ti, 'nanu nāma
bhikkhūnaṇ yāpanamattaṇ dātabbaṇ, ettakaṇ yāgubhattaṇ
nirattthakam eva vipajjati'¹⁴ ti nindati. Attano pana ñātake
ārabbhā 'aho amhākaṇ ñātakānaṇ gehaṇ¹⁵ catuddisāhi¹⁶
āgatāgatānaṇ¹⁷ bhikkhūnaṇ āpānabhūtan'¹⁸ ti-ādini vatvā

¹ B. S. °entu.

² C. mattentu. C^a. mate°. S. °entu. B. patṭhentu.

³ B. a. te.

⁴ B. °kava°, sattamaṇ.

⁵ S. pañcasatānam.

⁶ B. om.

⁷ C. C^a. S. °sāvakādīnaṇ.

⁸ C. C^a. dento. S. paṭikkanto.

⁹ B. °ri.

¹⁰ B. rep.

¹¹ C. C^a. S. ma°.

¹² S. om.

¹³ C. C^a. S. gehatṭh°.

¹⁴ C. C^a. °ntī. B. vissajjati.

¹⁵ B. gehe.

¹⁶ C. C^a. catudis°. B. catūhi dis°.

¹⁷ B. āgatānaṇ.

¹⁸ B. opāna°

pasansaṇ pavatteti. So paṇ' ekassa dovārikassa putto janapadaṇ vicarantehi¹ vaddhakīhi² saddhiṇ caranto³ Sāvatthiṇ patvā pabbajito. Atha naṇ bhikkhū evaṇ manussānaṇ dānādīni nindantaṇ disvā 'parigaṇhissāma naṇ' ti cintetvā 'āvuso tava ñātakā kahaṇ vasantī' ti pucchitvā, 'asukagāme nāmā' ti sutvā⁴ katipaye dahare pesesuṇ. Te tattha gantvā gāmaवासikehi āsanāsālāya nisīdāpetvā katasakkārā pucchiṇsu: 'imamhā gāmā nikkhamitvā pabbajito Tisso nāma daharo atthi, tassa katame ñātakā' ti. Manussā 'idha kulagehato nikkhamitvā pabbajitadārako natthi, kin nu kho ete⁵ vadantī' ti cintetvā 'bhante eko dovārikaputto vaddhakīhi saddhiṇ vicaritvā pabbajito ti suṇāma,⁶ taṇ sandhāya vadetha maññe' ti. Daharakā bhikkhū tassa⁷ tattha issarañātakānaṇ abhāvaṇ ñatvā Sāvatthiṇ gantvā 'akāraṇen'⁸ eva bhante Tisso vilapanto vicaratī' ti taṇ pavattiṇ bhikkhūnaṇ ārocesuṇ. Bhikkhū pi Tathāgatassa ārocesuṇ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva vikatthento⁹ vicarati, pubbe pi vikatthako va ahoṣī' ti vatvā bhikkhūhi yācito atītaṇ āharitvā

'Bahum pi so vikattheyya
aññaṇ janapadaṇ¹⁰ gato
anvāgantvāna dūseyya,
bhuñja bhoge Kaṭāhakā' ti

imaṇ Kaṭāhakajātakāṇ¹¹ vitthāretvā¹² 'bhikkhave yo¹³ hi puggalo parehi appe¹⁴ vā bahuke vā lūkhe vā paṇīte vā dinne¹⁵ aññesaṇ vā datvā attano adinne maṅku hoti, tassa

¹ C. C^a. ōntihi.

³ B. vicar^o.

⁵ B. 'me.

⁶ S. suṇoma. B. Tisso nāma.

⁷ B. Tissassa.

⁹ C. C^a. paṭikkanto.

¹¹ F. J., i. 451-5.

¹³ B. so.

¹⁵ B. a. tassa.

² C. C^a. S. om.

⁴ B. a. va.

⁸ B. ōnam.

¹⁰ B. janapp^o.

¹² B. a. kathesi.

¹⁴ B. appake.

jhānaṃ vā vipassanā¹ vā maggaphalādini vā n' uppajjanti² ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

249. 'Dadanti³ ve yathāsaddhaṃ yathāpasādanaṃ⁴ jano
tatha yo⁵ maṅku hoti⁶ paresaṃ pānabhojane
na so divā vā rattiṃ vā samādhin̄ adhigacchati.

250. Yassa c'etaṃ samucchinnaṃ mūlaghaccaṃ⁷ samū-
hataṃ
sa ve divā vā rattiṃ vā samādhin̄ adhigacchati⁸ ti.

Tattha dadanti ve yathāsaddhaṃ ti lūkhapaṇitādisu
yaṃ kiñci dento jano yathāsaddhaṃ attano saddhānurūpaṃ⁹
eva deti, yathāpasādanā¹⁰ ti theranavādisu¹¹ c' assa
yasmiṃ yasmiṃ pasādo uppajjati tassa dento yathāpasā-
danaṃ attano pasādanurūpaṃ¹² eva deti, tatthā ti tasmiṃ
parassa dāne 'mayā appaṃ vā¹³ laddhaṃ lūkhaṃ vā¹⁴
laddhaṃ' ti maṅkubhāvaṃ āpajjati, samādhin̄ ti so
puggalo divā vā¹⁵ rattiṃ vā upacārappanāvasena vā magga-
phalavasena vā samādhin̄ nādhigacchati. Yassa c' etaṃ
ti yassa ca puggalassa evaṃ taṃ¹⁶ etesu tḥānesu maṅku-
bhāvasaṅkhātaṃ akusalaṃ samucchinnaṃ mūlaghaccaṃ
katvā arahattañāṇena¹⁷ samūhataṃ so vuttappakāraṃ¹⁸
samādhin̄ adhigacchati ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Tissadahasavattu.¹⁷

¹ C. C^a. B. °naṃ.   ² B. na u°.   ³ S. dadāti, *so infra*.

⁴ C. C^a. B. S. yattha pa°.   F. C. C^a. °pās°.

⁵ S. so.   B. a. ca.

⁶ C. C^a. S. °bhāvaṃ vā (*for* maṅkubhāvavā?).

⁷ B. °cchaṃ.

⁸ F. saddhārūpaṃ.

⁹ B. *ut supra*.   S. pas°.

¹⁰ S. °navakādisu.   B. ca *for* c'assa.

¹¹ F. C. pasādarūpaṃ.   C^a. pasādaṃ.

¹² B. om.

¹³ S. om.

¹⁴ B. etaṃ *for* eva taṃ.

¹⁵ B. °ttamagga°.

¹⁶ S. °ra°.

¹⁷ B. °rava°, atṭhamaṃ.   S. °akassa va°.

9. PAÑCAUPĀSAKAVATTHU.

Natthi rāgasamo ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto pañca upāsake ārabba kathesi.

Te kira dhammaṃ sotukāmā vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. Buddhānaṃ ca¹ ‘ayaṃ khattiyo ayaṃ brāhmaṇo ayaṃ addho ayaṃ duggato imassa ulāraṃ katvā² desissāmi imassa no’ ti cittaṃ na uppajjati,³ yaṃ kiñci ārabba dhammaṃ desento dhamme⁴ gāraṃ purakkhatvā⁵ Ākāsaṅgaṇaṃ otārento⁶ viya desenti.⁷ Evaṃ desentassa pana Tathāgatassa santike nisinnānaṃ tesāṃ eko nisinnako⁸ niddāyi, eko aṅguliyaṃ bhūmiṃ⁹ khaṇanto nisīdi, eko ekaṃ rukkaṇaṃ cārento nisīdi, eko ākāsaṃ¹⁰ olovento,¹¹ eko pana sakkaccaṃ dhammaṃ assosi. Ānanda-tthero Satthāraṃ vījamāno¹² tesāṃ ākāraṃ oloketvā¹³ Satthāraṃ āha: ‘bhante tumhe¹⁴ imesaṃ mahāmegha-gajjitaṃ¹⁵ gajjantā¹⁶ viya¹⁷ dhammaṃ desetha, ete pana tumhesu pi dhammaṃ kathentesu¹⁸ idaṃ c’idaṃ ca karontā¹⁹ nisinnā’ ti. ‘Ānanda na²⁰ tvaṃ ete jānāsī’ ti.²¹ ‘Na jānāmi bhante’ ti. ‘Etesu hi yo esa niddāyanto nisinno esa²² pañca jātisatāni sappayoniyaṃ nibbattitvā bhogesu sīsaṃ tṭhapetvā niddāyi, idāni pi so²³ niddāyati,²⁴ nāssa²⁵

¹ S. Buddhā nāma.

³ S. °enti.

⁵ B. °itvā.

⁷ C. C^a. °eti. B. °esi.

⁹ B. °iyaṃ.

¹¹ S. a. nisīdi.

¹³ B. °ento.

¹⁵ B. °gho.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁹ B. °nto.

²⁰ S. om. B. tvaṃ ete na.

²² C. C^a. om.

²³ C. C^a. ’ssa. B. a. niddāyanasilo.

²⁴ B. a. ti. C. C^a. a. natthi.

² B. S. a. dhammaṃ.

⁴ B. °mma°.

⁶ B. otar°.

⁸ B. a. va.

¹⁰ C. C^a. ok°.

¹² S. vijaya°.

¹⁴ C. C^a. tumhesu.

¹⁶ B. °nto.

¹⁸ C. C^a. a. pi.

²¹ B. a. āma.

²⁵ B. n’ assa.

kaṇṇaṃ mama saddo pavisati' ti. 'Kiṃ pana bhante paṭipāṭiyā kathetha, udāhu antararantarā' ti. 'Ānanda etassa hi kālena manussattaṃ kālena devattaṃ¹ kālena nāgattaṃ ti evaṃ antarantarā uppajjantassa uppattiyo² sabbaññutaññāṇāpi na sakkā paricchindituṃ, paṭipāṭiyā paṇ³ esa pañca jātisatāni nāgayoniyaṃ nibbattitvā niddāyanto pi niddāya atitto yeva Aṅguliya bhūmiṃ likhanto nisinnapuriso pi pañca jātisatāni gaṇḍuppādayoniyaṃ⁴ nibbattitvā⁵ bhūmiṃ khaṇi, idāni pi bhūmiṃ khaṇanto va mama saddaṃ na suṇāti. Esa rukkhāṇa cāleno nisinnapuriso pi paṭipāṭiyā pañca jātisatāni makkaṭakayoniyaṃ⁶ nibbatti, idāni pi pubbācinnavasena⁷ rukkhāṇa cāleti yeva, nāssa kaṇṇaṃ mama saddo pavisati. Esa ākāsaṇa olokento⁸ nisinnabrāhmaṇo⁹ pi pañca jātisatāni nakkhatta-pāṭhako hutvā nibbatti,¹⁰ pubbācinnavasena¹¹ ajjāpi ākāsam eva oloketi¹² nāssa kaṇṇaṃ mama saddo pavisati. Esa sakkaccaṇa dhammaṇa suṇanto nisinnapuriso pana paṭipāṭiyā pañca jātisatāni tiṇṇaṇa vedānaṇa¹³ pāragū manta-jjhāyakabrāhmaṇo hutvā nibbatti, idāni pi mantaṇa saṇsandanto viya sakkaccaṇa suṇāti' ti. 'Bhante tumhākaṇa dhammadesanā chaviādini pi¹⁴ chetvā¹⁵ aṭṭhimiṇṇaṇa ādāya¹⁶ tiṭṭhati, kasmā ime tumhesu pi dhammaṇa desentesu sakkaccaṇa na suṇanti' ti. 'Ānanda "mama dhammo sussavanīyo"¹⁷ ti¹⁸ saññaṇa karosi¹⁹ mañña' ti. 'Kiṃ bhante dussavanīyo'²⁰ ti. 'Āma Ānandā' ti. 'Kasmā

¹ B. devadattaṇa (!).³ B. n'.⁵ B. °etvā.⁷ C. C^a. pubbe ci°.⁹ B. °nno br°. S. °nnapuriso.¹⁰ B. a. idāni.¹¹ C. C^a. pubba°. S. pubbe ci°.¹² B. ullo°.¹⁴ B. om.¹⁶ B. āhacca.¹⁸ B. a. na.²⁰ B. dusa°.² B. upapa°.⁴ Skt. gaṇḍūpada.⁶ B. °tayo°.⁸ B. ulloketvā.¹³ B. be°.¹⁵ B. chinditvā.¹⁷ B. susa°.¹⁹ B. a. ti.

bhante' ti. 'Ānanda "Buddho" ti vā "Dhammo" ti vā "Saṅgho" ti vā¹ imehi sattehi anekesu pi kappasata-sahassesu² assutapubbaṇ, tasmā imaṇ dhammaṇ sotuṇ na sakkonti,³ anamatagge pana⁴ saṇsāre ime sattā aneka-vihitaṇ tiracchānakathaṇ yeva suṇantā āgatā, tasmā surāpānakeḷimaṇḍalādisu⁵ gāyantā naccantā vicaranti, dhammaṇ sotuṇ na sakkonti' ti. 'Kiṇ nissāya pan' ete na sakkonti bhante' ti. Ath' assa Satthā 'Ānanda rāgaṇ nissāya dosaṇ nissāya mohaṇ nissāya taṇhaṇ nissāya na sakkonti, rāgaggisadiso hi⁴ aggi nāma natthi, so chārikaṇ pi⁴ asesetvā satte dahati, kiñcāpi hi⁴ sattasuriyapātu-bhāvaṇ nissāya uppanno kappavināsako aggi pi kiñci anavasesetvā va lokaṇ dahati, so pana⁶ kadāci karahaci⁴ yeva dahati,⁷ rāgaggino⁸ adahanakālo nāma natthi, tasmā rāgasamo vā aggi dosasamo vā gaho⁹ mohasamaṇ vā jālaṇ taṇhāsamā vā¹⁰ nadī nāma natthi' ti vatvā imaṇ gātham āha :

251. 'Natthi rāgasamo aggi, natthi dosasamo gaho,
natthi mohasamaṇ jālaṇ, natthi taṇhāsamā
nadī' ti.

Tattha rāgasamo ti dhūmādisu kiñci adassetvā anto va samutṭhāya¹¹ jhāpanavasena rāgena¹² samo aggi¹³ nāma natthi, dosasamo ti yakkhagahaajagaragahakumbhīlagahādayo¹⁴ ekasmiṇ yeva attabhāve ganhituṇ sakkonti dosagaho pana¹⁵ ekantam¹⁶ eva gaṇhātī¹⁷ ti dosena

¹ B. S. a. padaṇ.

² B. °koṭisata°.

³ C. C^a. S. °ntā.

⁴ B. om.

⁵ B. °ini.

⁶ B. a. aggi.

⁷ B. da° yeva.

⁸ S. °nā.

⁹ B. gāho, al.

¹⁰ B. om.

¹¹ C. C^a. antojālaṭṭhāya. B. anto yeva u°.

¹² C. C^a. om.

¹³ C. C^a. a. malaṇ (for analaṇ?).

¹⁴ MSS. and edd. °gāh°.

¹⁵ B. a. sabbattha. S. a. na.

¹⁶ F. S. ekam. C. C^a. om. ek° eva.

¹⁷ B. gaṇhi.

samo gaho nāma natthi, mohasaman ti onandhana-pariyonandhanatthēna¹ pana mohena² samaṇ jālaṇ nāma natthi, taṇhāsamā ti Gangādīnaṇ nadīnaṇ puṇṇakālo pi ūnakālo pi sukkhakālo pi paññāyati, taṇhāya³ pana punnakālo vā sukkhakālo vā⁴ natthi niccaṇ⁵ ūnā va paññāyati ti duppūraṇatthēna⁶ taṇhāya samā nadī nāma natthi ti attho.

Desanāvasāne so⁷ sakkaccaṇ dhammaṇ suṇanto⁸ upāsako sotāpatti-phale patitṭhahi sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Pañcaupāsakānaṇ vatthu.⁹

10. MEṄḌAKASEṬṬHIVATTHU.*

Sudassan¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Bhaddiyaṇ¹¹ nissāya Jātiyāvane viharanto Meṇḍakaseṭṭhiṇ ārabba kathesi.

Satthā kira Aṅguttarāpesu¹² cārikaṇ caranto Meṇḍakaseṭṭhino ca bhariyāya c'assa Candapadumāya puttassa ca Dhanañjayasetṭhino¹³ suṇisāya ca Sumanadeviyā nattāya ca¹⁴ Visākhāya dāsassa¹⁵ Puṇṇassā ti imesaṇ sotāpatti-phalūpanissayaṇ disvā Bhaddiyanagaraṇ gantvā Jātiyāvane vihāsi. Meṇḍakaseṭṭhī Satthu āgamaṇaṇ assosi.

¹ B. °tṭhe.

² B. mōha°.

³ B. taṇhā.

⁴ C. C^a. om. two.

⁵ S. nicca°.

⁶ B. dupūr°.

⁷ B. om.

⁸ B. savananto.

⁹ B. °kava°, navamaṇ.

* Cf. Mahāvagga, vi. 34.

¹⁰ B. a. vajjan.

¹¹ B. °iyanagaraṇ.

¹² B. °resu.

¹³ B. Ca° nāma bh° c'assa pu° Dha° ca.

¹⁴ B. S. c' assa.

¹⁵ B. S. a. ca.

Kasmā pan' esa Mendakasetthi nāma jāto? ti. Tassa kira pacchimagehe atthakarīsamatte thāne¹ hatthiassa-usabhappamānā suvaṇṇameṇḍakā paṭhaviṇ bbinditvā piṭṭhiyā piṭṭhiṇ paharamānā² utthahiṇsu. Tesāṇ mukhesu pañcavaṇṇānaṇ suttānaṇ geṇḍukā³ pakkhittā honti, sappitelamadhuphāṇitādihi vā⁴ vatthacchādanahiraññasuvaññādihi vā atthe sati tesāṇ mukhato geṇḍukaṇ⁵ apaneti.⁶ Ekassāpi meṇḍakassa mukhato⁷ Jambudīpavāsīnaṇ pahonakaṇ sappitelamadhuphāṇitavatthacchādanahiraññasuvannaṇ nikkhamati.⁸ Tato paṭṭhāya so⁹ Mendakasetthi ti paññāyi.

Kiṇ pan' assa pubbakamman? ti. Vipassibuddhakāle kira esa Avarojaṇṇa nāma kuṭumbikassa bhāgineyyo mātulena samānanāmo Avarojo nāma ahosi. Ath' assa mātulo Satthu gandhakuṭiṇ kātuṇ ārabhi. So tassa santikaṇ gantvā 'mātula ubho pi sah' eva karomā' ti vatvā, 'ahaṇ aññehi saddhiṇ asādhāraṇaṇ¹⁰ ekako va karissāmī' ti tena¹¹ paṭikkhittakāle 'imasmiṇ thāne gandhakuṭiyā katāya imasmiṇ¹² thāne kuñjarasālaṇ nāma laddhuṇ vaṭṭatī' ti cintetvā araññato dabbasambhāre āharāpetvā ekaṇ thambhaṇ suvaṇṇakhacitaṇ ekaṇ¹³ rajatakhacitaṇ ekaṇ maṇikhacitaṇ ti evaṇ¹⁴ thambhatulāsaṇghāṭadvārakavāṭavāṭapānagopānasīchadaniṭṭhakā sabbāpi suvaṇṇādikhacitā va kāretvā gandhakuṭiyā sammukhatthāne Tathāgatassa sattaratana-mayaṇ kuñjarasālaṇ kāresi. Tassā upari ghanarattasuvaṇṇamayaṇ kapālaṇ¹⁵ pavālamayaṇ sikharathūpiyo¹⁶ ahesuṇ.

¹ S. °ttatthāne.

³ C. C^a. S. bhe°.

⁵ B. °uke.

⁷ C. C^a. om.

⁸ B. °nnāni nikkhami.

¹⁰ B. a. katvā.

¹² B. a. nāma.

¹⁴ B. ekaṇ tha° sattaratana-khacitaṇ tulā°, etc.

¹⁵ B. °yā kambalā.

¹⁶ C. C^a. °rā°. B. °thūpikāyo.

² B. a. pacchāgehato.

⁴ C. C^a. om.

⁶ S. °nti.

⁹ B. om.

¹¹ B. a. pana.

¹³ B. rep. tha°, al.

Kuñjarasālāya majjhe tḥāne ratanamandapaṇ kāretvā¹ dhammāsanāṇ paṭiṭṭhāpesi, tassa ghanarattasuvannaṇamayā² pādā ahesuṇ, tathā catasso aṭaniyo. Cattāro pana suvaṇṇa-
meṇḍake kāretvā³ āsanassa catunnaṇ pādānaṇ heṭṭhā
ṭhapesi, dve meṇḍake kāretvā pādapīṭhikāya⁴ heṭṭhā ṭha-
pesi, cha suvaṇṇameṇḍake kāretvā maṇḍapaṇ parikkhi-
panto⁵ ṭhapesi. Dhammāsanāṇ paṭṭhamaṇ suttamayehi
rajjukehi vāyāpetvā majjhe suvaṇṇasuttamayehi upari
rajatamayehi⁶ suttehi⁷ vāyāpesi, tassa candanamayo⁸
apassayo ahosi. Evaṇ kuñjarasālaṇ niṭṭhapetvā sālamaṇ
karonto aṭṭhasaṭṭhiyā⁹ bhikkhusatasahassena¹⁰ saddhiṇ
Satthāraṇ nimantetvā cattāro māse dānaṇ datvā¹¹ osāna-
divase ticīvaraṇ adāsi, tattha¹² navakassa saḥassagghana-
kaṇ¹³ pāpuni.¹⁴ Evaṇ Vipassibuddhakāle¹⁵ puññakammaṇ
katvā¹⁶ tato cuto devesu ca manussesu¹⁷ ca saṇsaranto
imasmiṇ kappe¹⁸ Bārānasiyaṇ mahābhogasetṭhikule¹⁹
nibbattitvā²⁰ Bārānasisetṭhī nāma ahosi.

So ekadivasāṇ rājūpaṭṭhānaṇ gacchanto²¹ purohitaṇ²²
disvā 'kiṇ ācariya nakkhattamuhuttaṇ upadhārethā' ti
āha. 'Āma upadhāremi,²³ kim aññaṇ amhākaṇ kamman'
ti. 'Tena hi kīdisaṇ janapadacārittan'²⁴ ti. 'Ekaṇ

¹ B. °esi.

² C. C^a. S. ghanaratanamayā. B. a. c'eva.

³ B. kārāp°, *al.*

⁴ S. °yaṇ. K. piṭṭhi°.

⁵ B. °ento.

⁶ K. rajata°. C. C^a. S. paṭṭa°. B. mutta°. K. °ye.

⁷ K. *om.*

⁸ K. candimasuriyo.

⁹ K. saṭṭhi°, *om.* bhi°. B. saṭṭhihi.

¹⁰ B. °ehi.

¹¹ K. B. adāsi.

¹² B. tassa. K. B. a. saṇgha°.

¹³ B. sataśa°. K. B. °ikaṇ.

¹⁴ B. °nāti.

¹⁵ K. °sisissa sammāsambu°.

¹⁶ B. kāretvā.

¹⁷ B. devamanusse.

¹⁸ K. B. bhaddakappe.

¹⁹ K. °ge se°. B. *om.* °setṭhi°.

²⁰ B. °etvā.

²¹ K. a. maggantare.

²² K. parohittaṇ.

²³ K. B. a. ti.

²⁴ K. °ikan.

bhayaṃ bhavissatī' ti. Kiṃ bhayaṃ nāmā' ti.¹ 'Chātakabhayaṃ² setthī' ti. 'Kadā bhavissatī' ti. 'Ito tinnaṃ saṃvaccharānaṃ accayenā' ti. Taṃ sutvā setthī³ bahuṃ kasikammaṃ⁴ kāretvā gehe vijjamānena pi dhanena⁵ dhaññaṃ eva gahetvā aḍḍhāterasakotṭhasatāni⁶ kāretvā sabbakotṭhe⁷ vīhīnaṃ⁸ pūrāpesi,⁹ koṭṭhesu appahontesu¹⁰ cātiādiṇi pūretvā¹¹ avasesaṃ bhūmiyaṃ āvāṭe¹² katvā nikhaṇi,¹³ nidhānāvasesaṃ¹⁴ mattikāya saddhiṃ madditvā¹⁵ bhittiyo limpāpesi. So aparena samayena chātakabhaye¹⁶ sampatte yathānikkhittadhañña¹⁷ paribhuñjanto koṭṭhesu ca cātiādisu¹⁸ ca nikkhittadhaññaṃ parikkhīṇe parijanaṃ¹⁹ pakkosāpetvā āha: 'gacchatha tātā pabbataṃ²⁰ pavisitvā jīvantā²¹ subbikkhakāle mama santikaṃ²² āgantukāmā āgacchatha anāgantukāmā tattha²³ tatth' eva jīvathā' ti. Te²⁴ tathā akaṃsu. Tassa pana santike veyyāvaccakaro eko va²⁵ Puṇṇo nāma dāso ohiyi, tena saddhiṃ setthijāyā setthiputto setthisuṇisā ti pañca²⁶ janā ahesuṃ. Te

¹ K. *om. four.*² K. *chātabh°.*³ K. *a. ito patthāya.*⁴ K. *kaṣiṇa°.*⁵ K. B. °nadhanenāpi.⁶ K. °telasāni ko°. B. °terasāni ko°.⁷ B. °ake.⁸ B. °hīhi.⁹ K. puresi. B. paripūri.¹⁰ B. *nappa°.*¹¹ B. °itvā.¹² K. *āvā.*¹³ C^a. *nikhāni.*¹⁴ So B. C^a. S. *tāva sesaṃ.* C. *tāya se°.* K. *āvātā**avasesaṃ.*¹⁵ K. *tā.*¹⁶ K. *chātabh°.*¹⁷ K. °ttaṃ. S. °ttaṃ dhaññaṃ. B. °ññaṃ.¹⁸ K. *cātiyādisu.*¹⁹ B. °ne. K. *parisajane.*²⁰ B. °tapādaṃ.²¹ K. B. °nto.²² B. °ikā.²³ B. *om.* K. *ce tumhe va tattha jīvathā ti te tathā ak°.*²⁴ B. *a. rodamanā assumukhā hutvā setthiṃ vanditvā khamāpetvā sattāhaṃ nisīdāpetvā.*²⁵ K. *ca.*²⁶ K. *pañc' eva te.* B. *pañc' eva.*

bhūmiyaṇ āvātesu nihitadhaññe¹ pi parikkhiṇe² bhittimattikaṇ pātetvā³ temetvā tato laddhadhaññena yāpa-yiṇsu.⁴ Ath' assa jāyā chātake avattharante⁵ mattikāya khiyamānāya⁶ bhittipādesu⁷ avasiṭṭhamattikaṇ pātetvā³ temetvā aḍḍhālḥakamatte⁸ labhitvā koṭṭetvā ekaṇ⁹ taṇḍulanāliṇ gahetvā¹⁰ 'chātake¹¹ corā bahū hontī' ti corabhayena ekasmiṇ kuṭe pakkhipitvā pidahitvā bhūmiyaṇ nikhaṇitvā¹² ṭhapesi. Atha naṇ seṭṭhī rājūpaṭṭhānato āgantvā āha: 'bhadde chāto 'smi,¹³ atthi kiñci' ti. Sā 'vijjamānaṇ natthī' ti avatvā 'sāmi ekā taṇḍulanāli¹⁴ atthī' ti āha. 'Kahaṇ sā' ti. 'Corabhayen amediniṇ¹⁵ khaṇitvā ṭhapitā' ti. 'Tena hi naṇ uddharitvā¹⁶ kiñci pacāhī'¹⁷ ti.¹⁸ 'Sace yāguṇ pacissāmi dve vāre bhavissati,¹⁹ sace bhattaṇ pacissāmi ekavāram eva bhavissati,²⁰ kiṇ pacāmi sāmī' ti āha.²¹ 'Amhākaṇ aṇño paccayo natthi, bhattaṇ bhuñjitvā va²² marissāma, bhattam eva pacāhī' ti. Sā bhattaṇ pacitvā pañca koṭṭhāse katvā seṭṭhino pattakoṭṭhāsaṇ²³ vadḍhetvā purato ṭhapesi. Tasmiṇ khaṇe Gaṇḍhamādanapabbate²⁴ paccekabuddho²⁵

¹ K. niddahita°.² K. a. avasiṭṭhaṇ.³ K. pāpetvā.⁴ K. pā°.⁵ K. avatar°.⁶ S. khiyā° (for khiyya°?). B. °nā.⁷ S. °pādā yeva. C. C°. °padāse. K. °padese.⁸ B. aḍḍhanālika°. K. B. °ttaṇ vihiṇ.⁹ K. eka°.¹⁰ B. labhitvā.¹¹ K. B. °kakāle.¹² K. kha°.¹³ C. C°. K. 'smiṇ. B. 'mhi.¹⁴ B. °liṇ.¹⁵ K. me. B. me ni°.¹⁶ K. uddhi°.¹⁷ C. C°. °sī, so *infra*.¹⁸ K. a. sā udharitvā cinte (si).¹⁹ B. labhissati.²⁰ B. labhi°. K. a. ti.²¹ K. om.²² B. om.²³ K. bhatta°. B. koṭṭhāse.²⁴ K. khandha°, a. eko.²⁵ B. a. sattāhaṇ.

samāpattito vuṭṭhāsi¹—Antosamāpattiyaṃ kira samāpatti-balena² jighacchā na bādhati samāpattivuṭṭhitānaṃ³ pana balavatī hutvā udarapaṭale⁴ dayhanti⁵ viya uppajjati, tasmā⁶ te labhanatṭhānaṃ oloketvā gacchanti. Taṃ divasaṃ ca⁷ tesāṃ dānaṃ datvā senāpatitṭhānādisu aññatarāṃ sampattiṃ labhanti—tasmā so pi dibbena cakkhunā olo-kento ‘Sakalajambudīpe⁸ chātakabhayaṃ uppannaṃ seṭṭhi-gehe ca⁹ pañcannaṃ janānaṃ nālikodano va¹⁰ pakko, saddhā nu kho ete, sakkhissanti vā¹¹ mama saṅgahaṃ kātun’ ti tesāṃ saddhābhāvaṃ ca¹² saṅgahaṃ kātuṃ sama-tṭhabhāvaṃ ca disvā pattacīvaram ādāya mahāseṭṭhiassa purato dvāre tṭhitam eva attānam dassesi. So taṃ disvā va pasannacitto ‘pubbe pi mayā dānassa adinnattā¹³ evarūpaṃ chātakāṃ diṭṭhaṃ, idaṃ kho pana bhattaṃ maṃ¹⁴ ca pana¹⁵ ekadivasam eva¹⁶ rakkheyya, ayyassa¹⁷ pana dinnāṃ anekāsu¹⁸ kappakoṭṭisu¹⁹ hitāvahaṃ²⁰ bhavissatī’ ti taṃ bhattapātiṃ apānetvā paccekabuddhaṃ upasaṅkamitvā pañcapatitṭhitena vanditvā²¹ gehaṃ pavesetvā āsane nisin-nassa pāde dhovitvā suvaṇṇapādapiṭṭhe²² tṭhapetvā taṃ²³ bhattapātiṃ ādāya paccekabuddhassa patte²⁴ okiri. Upaḍ-ḍhāvasese²⁵ patte²⁶ dinne²⁷ paccekabuddho hatthena

¹ C. C^a. °ya. B. °ti. K. vuṭṭhahi.

² K. °sena (=vasena).

³ K. B. °ttito vu°.

⁴ K. °la. B. °laṇ.

⁵ K. dah°.

⁶ B. om.

⁷ K. c’eva.

⁸ K. °jambū°.

⁹ K. va.

¹⁰ B. ca.

¹¹ B. nu kho. K. a. no.

¹² K. a. disvā.

¹³ K. adint°.

¹⁴ C. C^a. mayaṃ (=mamaṃ?).

¹⁵ K. B. om. two.

¹⁶ K. °saṃ ñeva.

¹⁷ K. ayya.

¹⁸ S. a. pana.

¹⁹ K. B. S. a. mama.

²⁰ B. hitasukhāvahaṃ.

²¹ K. taṃ.

²² K. °piṭṭhe.

²³ B. om.

²⁴ B. a. bhattaṃ.

²⁵ B. upaḍḍhasese.

²⁶ K. bhatte.

²⁷ K. B. om.

pattaṇ pidahi. Atha naṇ 'bhante ekāya taṇḍulanāliyā pañcannaṇ janānaṇ pakka-m-odanassa¹ ayaṇ eko koṭṭhāso, imaṇ dvidhā kātuṇ na sakkā, mā mayhaṇ idhaloka-saṅgahaṇ² karoṭha,³ niravasesaṇ dātukāmo 'mhi'⁴ ti vatvā⁵ sabbabhattaṇ⁶ adāsi, datvā ca pana patthanaṇ ṭhapesi:⁷ 'bhante māssu⁸ puna⁹ nibbattanibbattaṭṭhāne¹⁰ evarūpaṇ chātakabhayaṇ addasaṇ,¹¹ ito paṭṭhāya¹² Sakalajambudīpavāsīnaṇ bījabhattaṇ dātuṇ¹³ samattho bhaveyyaṇ¹⁴ sahattthena kammaṇ katvā jīvikaṇ¹⁵ na kappeyyaṇ, addhate-lasakoṭṭhasatāni¹⁶ sodhāpetvā¹⁷ sīsaṇ nahāyitvā tesā dvāre nisīditvā uddhaṇ olokittakkhaṇe yeva me rattasāli-dhārā¹⁸ patitvā sabbakoṭṭhe¹⁹ pūreyyuṇ, nibbattanibbattaṭṭhāne²⁰ ayam eva bhariyā ayam eva putto ayam eva²¹ sunisā ayam eva dāso hotū'²² ti.²³ Bhariyāpi²⁴ 'ssa 'mama sāmike jighacchāya pīliyamāne na sakkā mayā bhuñjitun' ti cintetvā attaro koṭṭhāsaṇ paccekabuddhassa' eva²⁵ datvā patthanaṇ ṭhapesi: 'bhante idāni nibbattanibbattaṭṭhāne²⁶ evarūpaṇ chātakabhayaṇ²⁷ na passeyyaṇ,

¹ K. pakkod°. B. pakkaod°. S. pakkass' od°.

² K. B. °ke sa°.

³ B. a. ahaṇ.

⁴ B. °kām' amhi.

⁵ K. a. taṇ.

⁶ B. S. °aṇ bha°.

⁷ K. °etvā. B. paṭhap°, *al.*

⁸ K. B. mā.

⁹ K. °naṇ. C. C^a. B. S. pana.

¹⁰ K. C. C^a. nibbattaṭṭh°.

¹¹ K. adassa, a. ahaṇ ālh° pu° katvā.

¹² K. *om.*

¹³ K. vibhajjittuṇ *for* bī° dā°.

¹⁴ K. a. denti-yāpi ca . . . hotu, *v. infra.*

¹⁵ K. B. °itaṇ.

¹⁶ B. °terasa°. K. °koṭṭhasakoṭṭha°.

¹⁷ C. C^a. S. dhovāp°.

¹⁸ K. ratana°.

¹⁹ K. te sabbe ko°. B. °esu.

²⁰ K. a. va me. B. a. ca.

²¹ K. me.

²² C. C^a. S. *om.*

²³ K. a. āha.

²⁴ K. chātabh°.

²⁵ Bhariyāpi . . . dāso ti *in* K. B. *only.*

²⁶ B. *om.*

²⁷ K. nibbattaṭṭh°.

āḷhakathālikaṇ¹ purato katvā sakalaJambudīpavāsinaṇ
 bhattaṇ dentiyaṇ² c'eva³ me yāva na utṭhahāmi⁴ tāva
 gahitaṭṭhānaṇ pūritam eva hotu, ayam eva sāmiko hotu,⁴
 ayaṇ⁵ putto, ayaṇ sunisā,⁶ ayaṇ⁵ dāso⁷ ti. Putto pi
 'ssa attano koṭṭhāsaṇ paccekabuddhassa datvā patthanaṇ
 ṭhapesi : 'ito paṭṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ⁸ na
 passeyyaṇ, ekañ⁹ ca me sahaṣṣaṭṭhaviṇaṇ gahetvā sakala-
 Jambudīpavāsinaṇ kaḥāpaṇaṇ¹⁰ dentassāpi ayaṇ thavikā¹¹
 paripunnā va hotu, ime yeva ca¹² me mātāpitara¹³ hontu
 ayaṇ bhariyā¹⁴ ayaṇ dāso¹⁵ ti. Sunisāpi¹⁶ attano
 koṭṭhāsaṇ¹⁷ paccekabuddhassa datvā¹⁸ patthanaṇ ṭhapesi :
 'ito paṭṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ na passeyyaṇ,
 ekañ ca me dhañṇapitaṇaṇ purato ṭhapatvā sakala-
 Jambudīpavāsinaṇ bījabhattaṇ¹⁹ dentiyaṇ²⁰ khīṇabhāvo mā
 paññāyi,²⁰ nibbattanibbattaṭṭhāne ime yeva sasurā hontu
 ayam eva sāmiko ayam eva dāso²¹ ti. Dāso pi²² attano
 koṭṭhāsaṇ²³ paccekabuddhassa datvā patthanaṇ ṭhapesi :
 'ito paṭṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ na passeyyaṇ,²⁴
 kasantassa ca me ito tisso etto tisso majjhe ekā ti dāru-
 ammaṇamattā²⁵ satta²⁶ sītāyo gacchantū²⁷ ti.²⁸ So taṇ
 divasaṇ senāpatiṭṭhānaṇ patthetvā laddhuṇ samattho²⁹

¹ B. bhattathāl°.³ B. °hissāmi.⁵ B. a. eva.⁷ B. a. hotū.⁹ C. C^a. S. evaṇ.¹¹ B. sahaṣṣath°.¹³ B. a. eva.¹⁵ B. a. hotū.¹⁷ B. bhattak°.¹⁹ K. vijja°.²¹ B. only nibbatta° . . . dāso.²³ K. bhattak°.²⁴ K. B. a. sabbe ime sāmikā hontu.²⁵ K. B. °ambana°.²⁷ B. °atū.²⁹ B. a. pi. K. a. taṇ tassā.² B. ca.⁴ B. om.⁶ B. om. two.⁸ K. chātabh°.¹⁰ K. om.¹² K. om.¹⁴ K. a. me.¹⁶ B. a. 'ssa.¹⁸ K. a. pana.²⁰ B. °itta.²² K. a. 'ssa.²⁶ B. rep.²⁸ K. C. C^a. om.

sāmikesu¹ sinehena 'ime yeva ca me² sāmikā hontū' ti patthanaṇ ṭhapesi. Paccekabuddho sabbesam pi vacanāvasāne 'evaṇ hotū' ti vatvā³ paccekabuddhagāthāhi⁴ anumodanaṇ katvā 'mayā c'⁵ imesaṇ cittaṇ pasā letuṇ vattatī' ti cintetvā 'yāva Gandhamādanapabbatā ime maṇ passantū' ti adhiṭṭhahitvā pakkāmi, te pi⁶ olokentā⁷ atṭhaṇsu. So gantvā taṇ bhattaṇ pañcahi paccekabuddhasatehi saddhiṇ saṇvibhaji,⁸ taṇ tassānubhāvena sabbesaṇ⁹ pahosi,⁹ te pi¹⁰ olokentā eva¹¹ atṭhaṇsu. Atikkante pana majjhantike setṭhibhariyā ukkhaliṇ¹² dhovitvā pidahitvā¹³ ṭhāpesi. Setṭhī pi jighacchāpīlito nipajjitvā niddaṇ okkami. So¹⁴ sāyaṇhe¹⁵ pabujjhितvā bhariyaṇ āha: 'bhadde¹⁶ ativiya chāto 'mhi,¹⁷ atthi nu kho ukkhaliyā tale jhāmakasitthā'¹⁸ ti. Sā dhovitvā ukkhaliyā ṭhapita-bhāvaṇ jānanti pi 'natthī' ti avatvā, 'ukkhaliṇ vivaritvā ācikkhissāmī' ti utṭhāya ukkhalimūlaṇ¹⁹ gantvā ukkhaliṇ vivari, tāvad eva sumanamakulasadisabhattassa²⁰ pūrā²¹ ukkhalī pidhānaṇ ukkhipitvā atṭhāsi. Sā taṇ disvā²² pītiyā phutṭhasarirā²³ āha: 'utṭhehi sāmī, ahaṇ ukkhaliṇ dhovitvā pidahiṇ, sā pan' esā²⁴ sumanamakulasadisassa²⁵

¹ K. °ke.² K. B. *om. two.*³ K. *a. gātham āha, with icchitaṇ patthitaṇ, etc., in full.*
B. *a. vss. also.*⁴ B. °buddho anu°.⁵ K. B. *om.*⁶ K. *a. taṇ.*⁷ B. °etvā. K. B. *a. va.*⁸ K. °jjitvā.⁹ K. °ti.¹⁰ B. *om.*¹¹ K. B. *yeva. S. va.*¹² K. ukkhili.¹³ K. *om.*¹⁴ C. C^a. *om.* B. *a. pi.*¹⁵ K. °ṇhasamaye.¹⁶ K. bhante. C. C^a. S. *om.*¹⁷ B. *a. ti.*¹⁸ K. B. °ānī.¹⁹ K. ukkhiliyā mū°.²⁰ C. C^a. °mukula°. K. °vaṇṇasadiṣa°. B. °vaṇṇassa bha°.²¹ B. *a. ahosi.*²² B. *a. va.*²³ K. phūta°. K. B. *a. setṭhiṇ. S. a. sāmiṇ.*²⁴ B. *pana.*²⁵ B. °savannaṇssa.

bhattassa pūrā, puññāni nāma kātabbarūpāni,¹ dānaṃ nāma² dātabbayuttakaṃ,³ uttṛhehi sāmī bhuñjassū' ti sādvinnam pi⁴ pitāputtānaṃ bhattaṃ⁵ adāsi, tesu bhutvā⁶ uttṛhitesu sunisāya saddhiṃ nisīditvā bhuñjitvā⁷ Punṇassa bhattaṃ adāsi, gahitagahitaṭṭhānaṃ na khīyati, kaṭaccchunā sakiṃ gahitaṭṭhānam eva paññāyati. Taṃ divasaṃ eva koṭṭhādayo pubbe pūritaniyāmen' eva puna pūriṃsu.⁸ 'setthissa gehe bhattaṃ uppaunaṃ, bījabbhattehi atthikā āgantvā gaṇhantū' ti nagare ghosanaṃ kāresi. Manussā tassa gehato bījabbhattaṃ gaṇhiṃsu, sakalaJambudīpavāsino pi taṃ nissāya⁹ labhiṃsu yeva. So tato cuto devaloke nibbattitvā devamanussesu saṃsaranto¹⁰ imasmiṃ budhuppāde¹¹ Bhaddiyanagare setthikule nibbatti, bhariyāpi'ssa mahābhogakule nibbattitvā vayappattā tass' eva gehaṃ agamāsi. Tassa taṃ¹² pubbakammaṃ nissāya pacchāgehe¹³ vuttappakārā mendakā uttṛbahiṃsu.¹⁴ Putto pi tesāṃ¹⁵ putto va sunisā¹⁶ sunisā yeva¹⁷ dāso¹⁸ dāso yeva¹⁷ ahosi.¹⁸

Ath' ekadivasaṃ setthī attano puññaṃ vīmaṃsitukāmo adḍhatelasasatāni¹⁹ koṭṭhāgarāni²⁰ sodhāpetvā sīsaṃ nahāto²¹ dvāre nisīditvā uddhaṃ olokesi,²² sabbāni pi²³ vutta-

¹ K. katt°.

³ B. kattabba°.

⁵ B. om.

⁶ K. bhuttesu. B. bhuttā.

⁸ K. purayisū. B. pūrayisū.

⁹ K. B. a. jīvitaṃ.

¹¹ K. bhaddakappe.

¹³ K. gehe. S. a. pubbe.

¹⁴ K. upatṭh°.

¹⁶ K. a. pi nesā. C. C^a. S. om.

¹⁷ B. va.

¹⁸ So . . . ahosi misplaced in K., a. infra.

¹⁹ C. C^a. °telasatāni. K. °telasāni. B. °terasāni.

²⁰ K. B. koṭṭhasatāni.

²¹ K. nhāpito. S. nahāpetvā. B. nhāto.

²² K. °eti.

² K. om.

⁴ K. B. om.

⁷ K. paribhu°.

¹⁰ K. saranto.

¹² B. om.

¹⁵ K. B. nesā

²³ K. B. om.

ppakārāṇaṃ¹ rattasālīnaṃ² pūrayiṃsu. So sesāṇaṃ pi³ puññāni vīmaṃsitukāmo bhariyāputtādayo⁴ ‘tumahākam pi⁵ puññāni vīmaṃsissathā’⁶ ti āha. Ath’ assa bhariyā sabbālaṅkāraṃ⁷ alaṅkaritvā mahājanassa passantass’ eva taṇḍule⁸ miṇāpetvā⁹ tehi¹⁰ bhattaṃ pacāpetvā dvārakoṭṭhake paññattāsane nisīditvā suvaṇṇapaṭaṭṭhaṃ ādāya ‘bhattena atthikā āgacchantū’ ti ghoṣāpetvā āgatāgātānaṃ¹¹ upanīta-bhājanāni¹² pūretvā adāsi, divasaṃ¹³ pi dentiyaṃ paṭaṭṭhaṃ gahitaṭṭhānaṃ¹⁴ eva paññāyi.¹⁵ Tassā pana purimabuddhānaṃ pi bhikkhusaṅghassa vāmahatthena ukkhaliṃ dakkhiṇa-hatthena paṭaṭṭhaṃ gahetvā evaṃ evaṃ¹⁶ patte pūretvā bhattassa¹⁷ dinnattā vāmahatthatalaṃ¹⁸ pūretvā padumalakkhaṇaṃ nibbatti, dakkhiṇahatthatalaṃ pūretvā candalakkhaṇaṃ nibbatti, yasmā pana¹⁹ dhammakaraṇaṃ²⁰ ādāya bhikkhusaṅghassa udakaṃ parissāvetvā²¹ dadamānā aparāparaṃ vicari, tena²² dakkhiṇapādatalaṃ²³ pūretvā candalakkhaṇaṃ nibbatti,²⁴ vāmapādatalaṃ pūretvā padumalakkhaṇaṃ,²⁵ taṣmā²⁶ iminā kāraṇena ‘Candapadumā’ ti nāmaṃ kariṃsu. Putto pi ‘ssa²⁷ sīsaṃ nahāto²⁸ sabassa-

¹ C. Ca. °raṇ. K. B. °rāni.² K. °ni.³ K. om.⁴ K. B. bhariyañ ca pu°. B. a. ca.⁵ K. a. mayhaṇ. S. om.⁶ K. °ssāmi.⁷ B. sabbaṃ al°. K. sabbālaṅkāratvā.⁸ B. °laṇ.⁹ B. ekanālimattaṃ gahetvā.¹⁰ C. Ca. hi. S. om.¹¹ K. a. gahitabhājanāni.¹² K. °āni bho.¹³ B. sakaladi°.¹⁴ K. gahitagahita°.¹⁵ B. °yati.¹⁶ K. B. eva.¹⁷ K. bhattā.¹⁸ K. B. °le.¹⁹ C. samāpattito. Ca. S. vāmahatthato.²⁰ B. °ṇaṇ.²¹ K. B. parisāv°.²² K. ten’ assā. B. a. tassā.²³ K. B. °le.²⁴ C. Ca. °itvā.²⁵ K. a. nibbatti.²⁶ K. B. tassā.²⁷ B. ’ssā.²⁸ K. ṇhātva.

tthavikaṇ ādāya 'kahāpaṇehi¹ atthikā āgacchantū' ti vatvā āgatāgatānaṇ gahitabhājanāni² pūretvā adāsi, thavikāya kahāpaṇasahassaṇ ahosi yeva. Sunisāpi 'ssa sabbālaṇkāraṇ³ alaṇkaritvā vihipiṭakaṇ⁴ ādāya ākāsaṇ-gaṇe nisinnā 'bijabhattachena⁵ atthikā⁶ āgacchantū' ti⁷ āgatāgatānaṇ⁸ gahitabhājanāni pūretvā adāsi, piṭakaṇ yathāpūritam eva ahosi. Dāso pi 'ssa sabbālaṇkāraṇ⁹ alaṇkaritvā suvaṇṇayugesu¹⁰ suvaṇṇayottehi gaṇe yojetvā suvaṇṇapatodalatthiṇ¹¹ ādāya¹² goṇānaṇ pañcaṇgulikāni¹³ datvā visānesu suvaṇṇakosake paṭimuñcitvā¹⁴ khettaṇ gantvā pājesi,¹⁵ ito tisso etto tisso majjhe ekā ti satta sitā¹⁶ bhijjitvā agamaṇsu, Jambudīpavāsino bhattachā-jiraññasuvaṇṇādisu¹⁷ yathārucitaṇ¹⁸ setthigehato¹⁹ yeva ganhiṇsu.²⁰

Evaṇ mahānubhāvo setthi²¹ 'Satthā kira āgato' ti sutvā 'Satthu paccuggamaṇaṇ karissāmi' ti nikkhamanto antarāmagge titthiye disvā tehi 'kasmā tvaṇ gahapati kiriyavādo samāno akiriyavādassa samaṇassa Gotamassa santikaṇ gacchasi'²² ti vāriyamāno²³ pi tesāṇ vacanaṇ anādiyitvā²⁴ va gantvā Satthāraṇ²⁵ vanditvā ekamantaṇ

¹ K. kāhā°.

³ K. °rehi.

⁵ K. °en'. B. °ehi.

⁷ K. om. B. a. vatvā.

⁹ K. B. °rehi.

¹¹ K. B. °yaṭṭhiṇ.

¹³ B. S. gandhapa°. K. kandhapa°.

¹⁴ K. °mucc°.

¹⁶ K. sitāni.

¹⁸ S. °ikaṇ.

²⁰ B. a. Ime pañca mahāpuññā.

²¹ K. a. so . . . ahosi (*supra*), and evaṇ mahābhāvo setthi.

²² C. C^a. °tī.

²³ B. S. niv°. K. nibhari°.

²⁵ K. Sa°. ga°.

² C. C^a. gahitgahita°.

⁴ K. supivihitaṇ.

⁶ K. a. mā (= maṇ?)

⁸ K. āgatānaṇ.

¹⁰ K. °yugaṇ.

¹² B. a. dvinnaṇ.

¹⁵ C. C^a. S. pādesi.

¹⁷ C^a. satta°.

¹⁹ K. setthino ge°.

²⁴ K. anāday°.

nisīdi. Ath' assa Satthā ānupubbikathaṇ kathesi. So desanāvasāne sotāpattiphalāṇ patvā¹ titthiyehi avaṇṇaṇ vatvā attano nivāritabhāvaṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā 'gahapati ime sattā nāma mahantam pi² attano dosaṇ na paṇṇanti, avijjamānam pi paresaṇ dosaṇ vijjamānakaṇ³ katvā tattha bhusaṇ⁴ viya opunānti⁵ ti vatvā imaṇ gātham āha :

252. 'Sudassaṇ vajjaṇ aññesaṇ attano pana duddasaṇ paresaṇ hi so vajjāni opunāti yathā bhusaṇ,⁶ attano pana chādeti kaliṇ va kitavā saṭho' ti.

Tattha sudassaṇ⁷ ti parassa anumattam⁸ pi vajjaṇ khalitaṇ sudassaṇ sukhen' eva passituṇ sakkā, attano pana atimahantam pi duddasaṇ,⁹ paresaṇ¹⁰ hī ti ten' eva kāraṇena so puggalo saṅghamaññhādīsu paresaṇ vajjāni uccaṭṭhāne¹¹ ṭhapetvā bhusaṇ opunanto¹² viya opunāti,¹³ kaliṇ va kitavā saṭho ti ettha¹⁴ sakunesu aparajjhana-bhāvena¹⁵ attabhāvo kaliṇ¹⁶ nāma, sākhābhaṇḍādikāṇ¹⁷ paṭicchādanaṇ kitavā¹⁸ nāma,¹⁹ sākuniko²⁰ saṭho nāma; yathā sakunuluddako²¹ sakune gahetvā māretukāmo kita-

¹ K. B. a. Satthu.

² K. om.

³ B. °naṇ.

⁴ K. tattha.

⁵ K. onanti. B. ophu°, al.

⁶ B. bhūsaṇ. S. busaṇ, al. F. yathābhusaṇ (= *Skt.* bhr̥śa); but in *Cy.* = *Skt.* busa, 'chaff.'

⁷ B. a. vajjan.

⁸ F. C. C^a. K. anu°.

⁹ K. duddhassaṇ.

¹⁰ K. pare.

¹¹ C^a. uccāne. F. upaddhāne. K. upaṇḍāne.

¹² K. phu°.

¹³ K. B. ophu°.

¹⁴ K. a. esa.

¹⁵ K. °jjhānu°. B. °vasena.

¹⁶ B. kali.

¹⁷ S. °dīhi.

¹⁸ K. a. saṭho.

¹⁹ K. a. sā

²⁰ F. C. C^a. K. sak°. K. °ike.

²¹ K. °lalako.

vāya¹ attabhāvaṃ paṭicchādeti evaṃ attano vajjaṃ chādeti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādāni pāpuṇṇisū ti.
Meṇḍakaseṭṭhissa vatthu.²

11. UJJHĀNAsAÑÑĪTTHERAVATTHU.

Paravajjānupassissā³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Ujjhānasaññinā⁴ ekaṃ therāṃ ārabba kathesi.

So kira 'ayaṃ⁵ evaṃ nivāseti evaṃ pārupatī' ti bhikkhūnaṃ randham⁶ eva gavesanto vicarati. Bhikkhū 'bhante asuko nāma⁷ therō evaṃ karotī'⁸ ti Satthu ārocayiṃsu.⁹ Satthā¹⁰ 'bhikkhave vattasīse ṭhatvā evaṃ ovaḍanto ananuvādo;¹¹ yo pana¹² ujjhānasaññītāya paresaṃ¹³ antaraṃ pariyesamāno evaṃ vatvā vicarati,¹⁴ tassa jhānādisu¹⁵ eko pi viseso anuppajjati,¹⁶ kevalaṃ¹⁷ āsavā yeva vaḍḍhanti' ti vatvā imaṃ gātham āha :

253. 'Paravajjānupassissa¹⁸ niccaṃ ujjhānasaññino āsavā tassa vaḍḍhanti ārā¹⁹ so āsavakkhaya' ²⁰ ti.

¹ K. kitavā viya. B. titavā viya.

² K. °ṭṭhivatthuṃ. B. °ṭṭhiva°, dasamaṇ.

³ C. C^a. °ssan. K. °ssaṇ, and om. ti.

⁴ B. °iṇ nāma. C. C^a. °nāmakaṇ.

⁵ S. kirāyaṇ.

⁶ K. B. antaram.

⁷ K. B. a° nā° bha°.

⁸ K. bhaṇatī.

⁹ K. B. °esuṇ.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. anuv°. B. ananupavādo.

¹² B. a. niccaṇ.

¹³ C. C^a. rep.

¹⁴ K. ca°.

¹⁵ K. S. °jjhā°.

¹⁶ K. na upp°. B. n' upp°.

¹⁷ K. keb°.

¹⁸ C. C^a. K. °ssaṇ.

¹⁹ C. āro.

²⁰ K. °yo.

Tattha ujjhānasaññino¹ ti evaṇ nivāsetabbaṇ evaṇ pārupitabban ti paresaṇ randhagavesitāya² ujjhāna-bahulassa puggalassa³ jhānādisu ekadhammo pi na vaddhati, atha kho āsavā⁴ vaddhanti,⁵ tena⁶ kāraṇena so arahattasaṅkhātā⁷ āsavakkhayā ārā⁸ dūrā⁹ gato va hotī ti.¹⁰

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunīṇsū ti.

Ujjhānasaññināmattherassa vatthu.¹¹

12. SUBHADDAPARIBBĀJAKAVATTHU.*

Ākāse¹² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Kusinārāyaṇ Upavattane Mallānaṇ sālavane parinibbānamañce¹³ nipanno Subhaddaṇ¹⁴ paribbājakaṇ ārabba kathesi.

So kira atīte kaṇiṭṭhabhātari¹⁵ ekasmiṇ sasse nava-kkhattuṇ aggadānaṇ dente dānaṇ dātuṇ anicchanto osakkhitvā¹⁶ avasāne adāsi, tasmā paṭhamabodhiyaṇ pi majjhimabodhiyaṇ pi Satthāraṇ daṭṭhuṇ nālattha,¹⁷ pacchimabodhiyaṇ pana Satthu parinibbānakāle¹⁸ ‘ahaṇ¹⁹ tīsu pañhesu attano kaṅkhaṇ mahallake paribbājake pucchitvā samaṇaṇ Gotamaṇ “daharo” ti saññāya²⁰ na

¹ K. °inā.

² K. B. antaraṇ ga°.

³ B. ujjhānapu°, om. bahulassa.

⁴ K. a. ca. S. a. tassa.

⁵ C. C^a. S. a. ti.

⁶ B. ten’ eva.

⁷ B. °ttamagga°.

⁸ B. āko.

⁹ B. S. dūraṇ. K. dūrato for dū° ga°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. Ujjhānattherava°. B. Ujjhānasaññitherava°, ekādasamaṇ.

* Cf. Dīgha, II. 148 ff.

¹² K. a. va padaṇ natthī.

¹³ K. B. °mañcake.

¹⁴ K. °dda°.

¹⁵ K. °ro.

¹⁶ C. C^a. K. osakkhitvā.

¹⁷ K. nāladdhaṇ. B. nālatthaṇ.

¹⁸ B. Satthari ni°.

¹⁹ B. ayaṇ.

²⁰ C. C^a. om.

pucchiṇ, tassa ca dāni¹ parinibbānakālo, pacchā² me samaṇassa Gotamassa aputṭhakāraṇā³ vippatisāritā⁴ uppaj-
jeyyā⁵ ti Satthāraṇ upasaṅkamitvā Ānandattherena nivā-
riyamāno pi Satthārā⁶ okāsaṇ katvā 'Ānanda mā⁷
Subhaddaṇ nivārayi⁸ pucchatu maṇ pañhan' ti vuttattā⁹
sāniṇ¹⁰ pavisitvā¹¹ heṭṭhā mañcake nisinno 'bho samaṇa¹²
kin nu kho ākāse¹³ padaṇ nāma atthi,¹⁴ ito bahiddhā
samaṇo¹⁵ nāma atthi, saṅkhārā sassatā nāma atthi' ti ime
pañhe pucchi. Ath' assa Satthā¹⁶ tesāṇ abhāvaṇ āci-
kkhanto imāhi gāthāhi dhammaṇ desesi :

254. Ākāse¹⁷ padaṇ natthi, samaṇo natthi bāhiro,¹⁸
papañcābhiratā pajā, nippapañcā tathāgatā.

255. Ākāse padaṇ natthi, samaṇo natthi bāhire
saṅkhārā sassatā natthi, natthi¹⁹ buddhānaṇ
iñjitan' ti.

Tattha padan ti imasmiṇ ākāse vaṇṇasaṇṭhānavasena
'evarūpan' ti paññāpetabbaṇ kassaci padaṇ nāma natthi,
bāhiro ti mama sāsanato bahiddhā maggaphalaṭṭho²⁰
samaṇo nāma²¹ natthi, pajā ti ayaṇ sattalokasaṅkhātā
pajā taṇhādisu papañcesu yeva abhiratā,²² nippapañcā
ti bodhimūle yeva pana sabbapapañcānaṇ samucchinnattā

¹ K. tass' eva idāni.

² S. a. mā.

³ K. apucchakār°. B. apucchitakār°.

⁴ C. C^a. °ino. K. B. °ro. K. a. pi.

⁵ C. C^a. S. °jji.

⁶ S. °aṇ.

⁷ K. om.

⁸ D. vāresi.

⁹ B. vutte.

¹⁰ K. B. antosāṇiyaṇ.

¹¹ B. pavesetvā.

¹² K. ākāse *here*.

¹³ K. a. pana.

¹⁴ K. a. ti.

¹⁵ C. S. °ṇā. C^a. °ṇaṇ.

¹⁶ C. C^a. Satthārā.

¹⁷ K. B. a. va.

¹⁸ Cf. D. Ito bahiddhā samaṇo pi n'atthi. B. S. °re.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. °phalato.

²¹ K. om.

²² B. yevābhi°.

nippapañcā tathāgatā. Saṅkhārā ti panca khandhā, tesu hi eko pi sassato nāma natthi, iñjitan¹ ti buddhānaṃ pana² taṇhāmānadiṭṭhi-iñjitesu³ yena ‘saṅkhārā sassatā’ ti gaṇheyyaṃ⁴ taṃ ekaṃ iñjitam pi⁵ natthi ti attho.

Desanāvasāne Subhaddo anāgāmiphale patitṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā⁶ ahoṣi ti.

Subhaddaparibbājakassa vatthu.⁷

Malavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhārasamo vaggo.

¹ C. C^a. icchi°. K. idañji°.

² S. hi. C. C^a. pi.

³ B. °mānādisu.

⁴ B. °yya.

⁵ B. a. nāma.

⁶ K. B. dhammade°.

⁷ K. Subhaddavatthuy. B. °kava°, dvādasamaṃ.

XIX. DHAMMATTHAVAGGO.

1. VINICCHAYAMAHĀMATTAVATTHU.

NA tena hotī¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto vinicchayamahāmatte² ārabbhā kathesi.

Ekadivasan hi bhikkhū³ Sāvattiya⁴ uttaradvāragāme⁵ piṇḍāya caritvā piṇḍapātapapaṭikkantā⁶ nagaramajjhena⁷ vihāraṃ āgacchanti.⁸ Tasmiṃ khaṇe meghe⁹ uṭṭhāya pāvassi, te sammukhāgataṃ¹⁰ vinicchayasālaṃ pavisitvā¹¹ vinicchayamahāmatte lañcaṃ¹² gahetvā sāmike asāmike¹³ karonte disvā ‘aho ime adhammikā, mayaṃ pana “ime dhammena vinicchayaṃ karontī” ti saññino ahumhā’ ti¹⁴ cintetvā¹⁵ vasse vigate vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisinnā tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā ‘na bhikkhave chandādivasikā hutvā sāhasena¹⁶ atthaṃ vicināntā¹⁷ dhammatthā nāma¹⁸ honti, aparādhaṃ pana anu-

¹ K. *a.* dhammattho.

² C. C^a. S. mahāmacce.

³ K. °ūnaṃ.

⁴ K. °iyaṃ.

⁵ K. °dvāre gāmake.

⁶ K. °ānaṃ.

⁷ B. °majjhe.

⁸ K. B. °ntānaṃ.

⁹ K. mahā(me)gho.

¹⁰ K. B. °khagataṃ.

¹¹ C. C^a. S. *om. two.*

¹² C. C^a. S. mahāmaṇḍale maṇ.

¹³ K. *tr.*

¹⁴ C. C^a. *om. three.*

¹⁵ K. *a.* bhikkhū.

¹⁶ K. °se.

¹⁷ K. vinicchantā. B. vinicchayantā. S. vinicchinantā.

¹⁸ K. *a.* na.

vijjhivā¹ aparādhānurūpaṃ asāhasena vinicchayaṃ karontā
eva² dhammatṭhā nāma hontī ' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

256. ' Na tena hoti dhammatṭho yen' atthaṃ sahasā³
naye
yo ca atthaṃ anattaṃ ca ubho niccheyya⁴ paṇ-
dito.

257. Asāhasena dhammena samena nayati⁵ pare
dhammassa gutto medhāvī "dhammatṭho" ti
pavuccati⁶ ti.

Tattha⁷ tenā ti ettaken'⁸ eva kāraṇena dhammatṭho⁹
rājūhi attanā¹⁰ kātabbe vinicchayadhamme tṭhito pi dham-
matṭho nāma na¹¹ hoti yenā ti yena kāraṇena atthan ti
otinnaṃ vinicchetabbaṃ¹² atthaṃ sahasā naye ti chandā-
disu patitṭhito sāhasena musāvādena vinicchineyya¹³ yo hi
chande patitṭhāya attano¹⁴ nātiṃ¹⁵ vā mittan¹⁶ vā musā
vatvā asāmikam eva¹⁷ sāmikaṃ karoti, dose pi¹⁸ patitṭhāya¹⁹
verinaṃ²⁰ musā vatvā sāmikaṃ eva asāmikaṃ karoti, mohe
patitṭhāya lañcaṃ²¹ gahetvā vinicchaya-kāle aññavihito²²
viya ito c' ito ca²³ olokeno musā vatvā ' iminā jitaṃ ayaṃ

¹ B. a. va.

² K. evaṃ. C. C^a. om.

³ K. sās^o, so *infra*.

⁴ K. vinicchayye. B. nicchiya.

⁵ K. ghaṭati.

⁶ K. vu^o.

⁷ K. B. a. na.

⁸ B. °kena, om. eva.

⁹ K. B. a. ti.

¹⁰ K. °no.

¹¹ K. om.

¹² K. B. °itabbaṃ.

¹³ K. vinicchayya. B. S. viniccheyya.

¹⁴ B. om.

¹⁵ C. C^a. nātiṃ. K. nāti. B. nāti ti.

¹⁶ B. mitto ti. K. mitā.

¹⁷ K. om. two.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. B. a. attano.

²⁰ C. C^a. B. °inaṃ.

²¹ S. lañcaṃ.

²² K. °itā. B. aññā^o.

²³ K. om.

parājito' ti paraṇ niharati, bhaye patitṭhaya¹ devaissara-jātikassa parājayaṇ pāpuṇantassāpi² jayaṇ āropeti, ayaṇ sāhasena atthaṇ³ neti nāma, so⁴ dhammaṭṭho nāma na hoti ti attho. Yo ca atthaṇ⁵ anatthañ cā ti bhūtañ ca abhūtañ ca kāraṇaṇ, ubho niccheyyā⁶ ti yo pana paṇḍito ubho⁷ atthānatthe⁸ vinicchitvā vadati. Asāhasenā ti amusāvādena,⁹ dhammenā ti vinicchayadhammena na¹⁰ chandādivasena, samenā ti aparādhānurūpen' eva pare nayati¹¹ jayaṇ vā parājayaṇ vā phandayati,¹² dhammassa gutto ti so dhammagutto¹³ dhammakkhito¹⁴ dhammojapaññāya samannāgato vinicchaya-dhamme tṭhitattā dhammaṭṭho ti pavuccati.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiṇsū ti.¹⁶

Vinicchayamahāmattānaṇ vatthu.¹⁷

2. CHABBAGGIYAVATTHU.

Na tena paṇḍito hoti ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū¹⁸ ārabba kathesi.

Te kira vihāre pi gāme pi bhattaggaṇ¹⁹ ākulaṇ²⁰

¹ K. B. a. kassaci.

² K. °ssa pi.

³ K. anattaṇ.

⁴ B. eso.

⁵ B. °ñ ca.

⁶ K. vinicchayā. B. nicchiyā.

⁷ C. C^a. om.

⁸ F. C. C^a. °aṇ.

⁹ C. C^a. mu°. S. na mu°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. parighaṭati.

¹² C. °apati. S. °āpeti. K. B. pāpeti. F. pana vuccati.

¹³ S. gutto.

¹⁴ K. a. medhāvī ti.

¹⁵ B. a. ti attho.

¹⁶ K. yeva.

¹⁷ K. Vinicchayavatthuṇ. C. C^a. S. °mahāmaccānaṇ va°. (C. C^a. vatthuṇ, al.). B. °mattava°, paṭhamaṇ.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. °gge pi bhattaṇ.

²⁰ C. C^a. akālaṇ.

karontā¹ vicaranti. Ath' ekadivasañ² gāme bhattakiccaṇ katvā āgate³ dahare ca⁴ sāmaṇere ca pucchiṇsu⁵ 'kīdisañ⁶ āvuso bhattaggaṇ' ti. 'Bhante mā pucchatha, Chabbaggiyā "mayam eva viyattā⁷ mayaṇ⁸ paṇḍitā ime paharitvā⁹ sīse kacavaraṇ¹⁰ okiritvā,¹¹ nīharissāmā"¹² ti vatvā¹³ amhe piṭṭhiyaṇ gahetvā kacavaraṇ¹⁴ okiritvā¹⁵ bhattaggaṇ ākulaṇ kariṇsū' ti. Bhikkhū Satthu santikaṇ gantvā tam atthaṇ ārocesuṇ. Satthā 'nāhaṇ bhikkhave bahuṇ bhāsitvā¹⁶ pare¹⁷ viheṭhiyamānaṇ¹⁸ "paṇḍito" ti vadāmi, kheminay pana averinaṇ¹⁹ abhayam²⁰ eva paṇḍitaṇ²¹ vadāmi' ti vatvā imaṇ gātham āha :

258. 'Na tena paṇḍito hoti yāvatā²² bahu²³ bhāsati
khemī averī abhaya "paṇḍito" ti pavuccatī' ti.

Tattha yāvatā ti yattakena kāraṇena saṅghamajjhādisu bahuṇ²⁴ katheti²⁵ na²⁶ tena paṇḍito nāma hoti, yo pana sayañ khemī pañcannaṇ verānaṇ abhāvena²⁷ averī nib-

¹ K. °nto.

³ S. °tā.

⁵ B. pucchi.

⁷ K. om. C. C^a. sattā. S. santā.

⁸ B. a. eva.

¹⁰ K. kavacaraṇ.

¹² S. °mī.

¹³ C. C^a. om. three.

¹⁴ K. kavaraṇ caraṇ.

¹⁶ B. °etvā.

¹⁷ C. C^a. S. a. hi.

¹⁸ C. C^a °ne. S. °no.

²⁰ C. ayam.

²¹ K. °tā ti. B. °to ti.

²³ B. bahuṇ.

²⁵ B. °esi.

²⁷ B. om.

² B. °se.

⁴ B. om.

⁶ C. C^a. S. °so.

⁹ K. har°.

¹¹ K. B. āki°.

¹⁵ K. B. °rantā.

¹⁹ K. °raṇ.

²² K. yevatā.

²⁴ K. bahū.

²⁶ B. after nāma.

bhayo yaṇ vā¹ āgamma mahājanassa bhayaṇ na hoti so paṇḍito nāma hoti² ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.³

Chabbaggiyānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.⁴

3. EKUDDĀNATATHERAVATTHU.

Na tāvatā⁵ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Ekuddānattheraṇ⁶ nāma khīṇāsavaṇ ārabba kathesi.

So kira ekako va ekasmiṇ vanasaṇḍe viharati, ekam ev' assa udānaṇ paguṇaṇ :⁷

‘Adhicetaso appamajjato munino monapathesu⁸
sikkhato⁹

sokā na bhavanti tādino upasantassa sadā satī-
mato' ti.¹⁰

So¹¹ uposathadivasesu sayam eva dhammasavanaṇ ghosetvā imaṇ gāthaṇ vadati, paṭhaviudriyanasaddo¹² viya devatānaṇ sādhu-kārasaddo hoti. Ath' ekasmiṇ uposathadivase pañcapañcasataparivārā¹³ dve tepitaka-bhikkhū¹⁴ tassa vasanaṭṭhānaṇ agamaṇsu. So te disvā va tuṭṭhamānaso ‘sādhu vo kataṇ idhāgacchantehi,¹⁵ ajja

¹ K. a. taṇ vā.

² K. nāmo for nā° ho°.

³ K. om.

⁴ K. Chabbaggavatthuṇ. B. °iyava°, dutiyaṇ.

⁵ K. a. dhammadharo.

⁶ K. Ekalakuṇḍadhāna°. C. °naṇ the°. B. Ekūḍāna°.

⁷ K. a. punappunaṇ vadati, āha.

⁸ B. °asu. C. C°. °assu.

⁹ K. B. °ito.

¹⁰ Ud., p. 43.

¹¹ B. a. kira.

¹² K. drayana°. B. undriyana°.

¹³ K. pañcasata°.

¹⁴ C. C°. B. ti°. B. °dharā bhi°. K. om: bhikkhū.

¹⁵ B. idha āg°.

mayañ¹ dhammañ suṇissāmā' ti āha.² 'Natthi paṇāvuso idha³ dhammañ sotāro'⁴ ti. 'Atthi bhante, ayañ vana-
saṇḍo dhammasavanadivase devatānañ sādhu-kārasaddena ekaninnādo⁵ hoti' ti. Tesu eko tepitakathero⁶ dhammañ osāresi,⁷ eko kathesi, ekā⁸ devatāpi sādhu-kārañ na adāsi.⁹
Te āhaṃsu: 'tvañ āvuso "dhammasavanadivase imasmiñ vanasaṇḍe¹⁰ devatā mahantena saddena sādhu-kārañ da-
danti"¹¹ ti vadesi, kiñ nām' etan' ti. 'Bhante aññesu divasesu nādo¹² evañ¹³ hoti, ajja pana na¹⁴ jānāmi kiñ etan' ti. 'Tena hi āvuso tvañ¹⁵ tava¹⁶ dhammañ kathehi' ti. So vijaniñ¹⁷ gahetvā āsane nisinno tam eva gāthañ¹⁸ vadesi. Devatā mahantena saddena sādhu-kāram adaṃsu. Atha nesañ parivārabhikkhū¹⁹ ujjhāyiṃsu: 'imasmiñ pana²⁰ vanasaṇḍe devatā mukholokanabhikkhañ²¹ denti,²² tepitakabhikkhusu²³ ettakañ bhaṇantesu pi kiñci pasaṇ-
sanamattakam²⁴ pi avatvā ekena²⁵ mahallakattherena ekagāthāya kathitāya mahāsaddena²⁶ sādhu-kārañ dadanti' ti te²⁷ vihāram pi gantvā²⁸ Satthu tam atthañ ārocesuṃ.

¹ B. *a.* tumhākañ. K. S. *a.* tu° santike.

² K. *om.*

³ K. idha na (?) atthi pana āv°. B. atthi pana āv°.

⁴ K. sotukāmo. B. sotukāmā. C. C^a. so tāresi. S. so otāro. *Emendavi.*

⁵ K. °daṇ.

⁶ K. B. C. C^a. ti°. B. °dharo.

⁷ K. °ti.

⁸ B. eka°.

⁹ B. nādāsi.

¹⁰ K. *a.* va.

¹¹ K. denti.

¹² B. sādhu-kārasaddena ekaninnādo.

K. ninnādo.

¹³ B. eva.

¹⁴ B. na a° pa°.

¹⁵ K. taṇ.

¹⁶ K. B. tāva.

¹⁷ K. vijiniñ.

¹⁸ K. *a.* uggahitvā.

¹⁹ B. °rā bhi°.

²⁰ B. *om.*

²¹ K. °lokena sādhu-kārañ.

²² K. B. dadanti.

²³ C. C^a. B. ti°. B. °dhara°, *a.* ca.

²⁴ S. vacana°. K. B. °mattañ.

²⁵ B. ettakena.

²⁶ C. C^a. °ddāya.

²⁷ K. *a.* puna Jetavane. B. *a.* pi.

²⁸ K. āg°.

Satthā¹ 'nāhaṇ² bhikkhave yo bahulaṇ³ uggaṇhāti vā bhāsati vā taṇ⁴ "dhammadharo"⁵ ti⁶ vadāmi, yo pana ekam pi gāthaṇ uggaṇhitvā⁷ saccāni paṭivijjhati⁸ ayaṇ dhammadharo nāmā' ti vatvā imaṇ gātham āha :

259. 'Na tāvatā dhammadharo yāvatā bahu⁹ bhāsati,
yo ca appam¹⁰ pi sutvāna dhammaṇ¹¹ kāyena
passati
sa ve dhammadharo hoti yo dhammaṇ na-
ppamajjati' ti.

Tattha yāvatā ti yattakena uggaṇadhāraṇavaṇṇādinā kāraṇena¹² bahu¹³ bhāsati tāvatā¹⁴ dhammadharo na¹⁵ hoti, vaṇṣānurakkhako¹⁶ pana paveṇipālako nāma¹⁷ hoti,¹⁸ appam pi ti yo pana appamattakam pi sutvā dhammam anvāya¹⁹ dhammānudhammapaṭipanno hutvā nāma kāyena²⁰ dukkhādini pariṇānanto²¹ catusaccadhammaṇ passati sa ve dhammadharo hoti²² yo dhammaṇ na-ppamajjati ti yo pi āraddhaviriyo hutvā 'ajja ajj' evā' ti paṭivedhaṇ ākaṇkhanto dhammaṇ na-ppamajjati ayam pi dhammadharo yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādini pāpuṇṇisū ti.²³

Ekuddānakhināsavatttherassa vatthu.²⁴

-
¹ K. a. sutvā.	² C. Ca. na hi. S. om.
³ B. bahuṇ. K. ca. bahū.	⁴ C. Ca. om.
⁵ C. Ca. °aṇkaro.	⁶ S. a. na.
⁷ C. Ca. ga°.	⁸ K. °bujjhitvā.
⁹ B. °uṇ.	¹⁰ C. Ca. attham.
¹¹ B. °mma°.	
¹² K. °vāṇādikār°. C. Ca. K. B. uggaṇha°.	
¹³ B. °huṇ.	¹⁴ B. tāvattakena.
¹⁵ B. tr.	¹⁶ K. °ito.
¹⁷ Ca. corr. a. na.	¹⁸ B. a. yo ca.
¹⁹ S. a. attham anvāya.	²⁰ K. kāya°.
²¹ K. pati°.	
²² K. °tī ti so dhammadharo.	²³ K. om.
²⁴ K. Kaṇḍadānattheravatthuṇ. B. °rava°, tatiyaṇ.	

4. LAKUṆṬAKABHADDIYATTHERAVATTHU.

Na¹ tena thero hotī ti imaṃ dhammaḍesaṇaṃ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraṃ² ārabba kathesi.

Ekadivasaṃ hi³ tasmiṃ⁴ there Satthu upatṭhāṇaṃ gantvā pakkamante⁵ tiṇsa⁶ āraññakā⁷ bhikkhū taṃ pas-santā eva⁸ āgantvā Satthāraṃ vanditvā⁹ nisīdiṃsu, Satthā tesāṃ arahattūpanissayaṃ disvā imaṃ pañhaṃ pucchi: ‘ito gataṃ ekaṃ theraṃ passitthā’¹⁰ ti. ‘Na passāma bhante’ ti.¹¹ ‘Na diṭṭho vo’¹² ti. ‘Ekaṃ bhante sāma-neraṃ passimhā’ ti. ‘Na so bhikkhave sāmaṇero, thero eso’¹³ ti. ‘Ativiya’¹⁴ khuddako bhante’ ti.¹⁵ ‘Nāhaṃ bhikkhave mahallakabhāvena therāsane nisinnamatta-kena’¹⁶ “thero” ti vadāmi, yo pana saccāni paṭivijjhivā mahājanassa ahiṃsakabhāve¹⁷ ṭhito ayaṃ thero nāmā’ ti vatvā imā gāthā abhāsi:

260. ‘Na tena thero’¹⁸ hoti yen’ assa phalitaṃ¹⁹ siro paripakko vayo tassa “moghajjīṇṇo” ti vuccati.

261. Yamhi saccaṃ ca dhammo ca ahiṃsā saññaṃ damo
sa ve vantamalo dhiro²⁰ “thero” ti²¹-ppavuccati’
ti.

¹ K. *om.*

³ B. *ath’ e° pi.*

⁵ K. B. °ntamagge.

⁷ K. B. °ikā.

⁹ K. *a. ekamantaṃ.*

¹¹ B. *a. kiṃ.*

¹³ K. *tr.*

¹⁵ K. *om.*

¹⁷ C. C^a. °sabhāve.

¹⁹ K. *pa°.*

²¹ K. *hoti. S. iti.*

² K. *Lakuṇḍaka°.*

⁴ K. *om.*

⁶ K. B. °samattā.

⁸ K. *evaṃ.*

¹⁰ K. B. °athā.

¹² K. *te.*

¹⁴ K. *a. so.*

¹⁶ C. C^a. °ke.

¹⁸ B. *a. so.*

²⁰ B. *a. so.*

Tattha paripakko ti parijijṇavuddhibhāvappatto¹ ti attho, moghajiṇṇo ti anto therakaraṇāṇaṇ² dhammāṇaṇ abhāvena ca tucchajiṇṇo³ nāma.⁴ Saccañ cā ti yamhi pana puggale soḷasaḥ' ākārehi paṭividdhattā catubbidhaṇ saccaṇ ṇāṇena sacchikatattā navavidhalokuttaradhammo⁵ ca atthi, ahiṇsā ti ahiṇsābhāvena⁶ desanāmattam etaṇ,⁷ yamhi⁸ pana catubbidhāpi appamaññābhāvanā⁹ atthi ti attho, saṇyamo damo ti silañ c'eva indriyaṇaṇvaro ca,¹⁰ vantamalo ti maggañāṇena nīhaṭamalo, dhīro ti dhitisampanno, thero ti so imehi thirabhāvakarāṇehi¹¹ samannāgatattā "thero" ti pavuccatī¹² ti attho.

Desanāvasāne te¹³ bhikkhū arahatte paṭitṭhahiṇsū ti.¹⁴

*Lakunṭakabhaddiyattherassa vatthu.*¹⁵

5. SAMBAHULABHIKKHUVATTHU.

Na vākkaraṇamattenā¹⁶ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye dahare c'eva sāmaṇere ca attano dhammācariyāṇaṇ¹⁷ yeva cīvararajanādini veyyāvaccāni karonte disvā ekacce therā cintayiṇsu: 'mayam pi¹⁸ vyañjanasamaye kusalā, ambākam eva kiñci natthi, yan

¹ S. parijijṇo vu°. K. B. pariṇato vu°.

² B. °kār°. S. C. Cā. therakāṇaṇ. F. °therakāraṇaṇ (for °ṇa°?).

³ F. C. Cā. tuttha°.

⁴ K. nām' esa.

⁵ K. navalo°. B. navavidho lo°.

⁶ B. °sana°.

⁷ K. ev' eti. C. Cā. S. e ti.

⁸ C. Cā. S. yaṇ.

⁹ K. B. °ññā°,

¹⁰ K. nāma.

¹¹ B. °kār°.

¹² B. vu°.

¹³ K. a. tisamatte. S. om.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. Kuṇḍatheravatthuṇ. B. °rava°, catutthaṇ.

¹⁶ K. vākkarama°. B. vākkakarāṇa°, so *infra*.

¹⁷ B. °nam eva. S. °ni.

¹⁸ K. pana.

nūna¹ mayaṇ Satthāraṇ upasaṇkamitvā evaṇ vadeyyāma; “bhante mayaṇ vjañjanasamaye kusalā, “aññesaṇ santike dhammaṇ uggaṇhitvāpi² imesaṇ santike³ asodhetvā mā sajjhāyitthā ” ti daharasāmaṇere āṇāpethā ” ti,⁴ evaṇ hi⁵ ambhākaṇ lābhasakkāro vaḍḍhissatī ’ ti. Te Satthāraṇ upasaṇkamitvā tathā vadiṇsu. Satthā tesāṇ vacanaṇ sutvā ‘imasmiṇ sāsane pavenivasen ’⁶ eva evaṇ vattuṇ labbhati,⁷ ime pana lābhasannisitā ’⁸ ti ñatvā, “ahaṇ tumhe vākkaraṇamattena “sādhurūpā ”⁹ ti na vadāmi, yassa pana te¹⁰ issādayo dhammā arahattamaggena samucchinna, esa¹¹ eva¹² sādhurūpo ’ ti vatvā¹³ imā gāthā abbhāsi:

262. ‘Na vākkaraṇamattena vaṇṇapokkharatāya vā
sādhurūpo naro hoti issukī maccharī saṭho,

263. Yassa c’ etaṇ samucchinnaṇ mūlaghaccaṇ¹⁴
samūhataṇ,
sa vantadoso medhāvī “sādhurūpo” ti vuc-
catī ’ ti.

Tattha na vākkaraṇamattena ti vacikaraṇamattena
lakkhaṇasampannavacanamattena,¹⁵ vaṇṇapokkharatāya vā ti sarīravaṇṇassa manāpabbhāvena vā, naro¹⁶ ti ettaken ’ eva kāraṇena pana¹⁷ paralābhādisu¹⁸ issamānako¹⁹ pañcavidhena²⁰ maccherena²¹ samannāgato kerā-

¹ K. °aṇ.

² K. uggaṇhi pi.

³ S. a. dha° uggaṇhitvā im° sa°.

⁴ K. a. daharasāmaṇerā.

⁵ S. pi.

⁶ K. paveniya°.

⁷ C. C^a. S. labhati.

⁸ K. lābhasakkāra°. B. °re nissitā.

⁹ K. C. C^a. °rūpo.

¹⁰ K. B. pan’ ete.

¹¹ K. B. S. eso.

¹² K. evaṇ.

¹³ K. om.

¹⁴ B. °cchaṇ.

¹⁵ B. saddala°.

¹⁶ K. K¹. a. hotī.

¹⁷ K. K¹. om.

¹⁸ K. °lokā°. K¹. C. C^a. °lobhā°.

¹⁹ MSS. and edd. issā°. S. °manako. B. °panako.

²⁰ C. C^a. °dhe. S. °dha.

²¹ K¹. macchar°.

ṭikapakkhabhajanena¹ saṭho naro sādhurūpo nāma² na hoti. Yassa c' etan ti yassa³ puggalass' etaṇ issādi-dosajātaṇ⁴ arahattamaggañāṇena samūlakaṇ⁵ chinnaṇ mūlaghātaṇ⁶ katvā samūhataṇ⁷ vantadoso dhammoja-paññāya samannāgato "sādhurūpo" ti vuccatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhānāni pāpuṇṇisū ti.⁸

Sambahulānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.⁹

6. HATTHAKAVATTHU.

Na muṇḍakena samaṇo ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā¹⁰ Jetavane viharanto Hatthakaṇ¹¹ ārabba kathesi.

So kira vādakkhitto¹² 'tumhe asukavelāya asukaṭṭhānaṇ nāma āgaccheyyātha, vādaṇ¹³ karissāmā' ti vatvā puretaram eva tattha gantvā 'passatha titthiyā mama bhayena na¹⁴ āgatā, eso va¹⁵ nesaṇ¹⁶ parājayo' tiādīni vatvā¹⁷ vādakkhitto aññen'¹⁸ aññaṇ paṭicaranto¹⁹ vicarati. Satthā 'Hatthako kira evaṇ karotī' ti sutvā taṇ²⁰ pakkosāpetvā

¹ K. K¹. °iya. B. °kabhāvena. K. K¹. °bhajj°.

² B. om.

³ B. S. a. ca.

⁴ K. K¹. icchādi°.

⁵ K. °laṇ. K¹. samucchinnaṇ, om. chi°.

⁶ C^a. °takaṇ. K¹. °ṭakaṇ. K. mūlaṇ ghānaṇ.

⁷ K. K¹. a. so.

⁸ K. K¹. om.

⁹ K. K¹. °labhikkhuvatthuṇ. B. °labhikkhuva°, pañca-maṇ.

¹⁰ K. K¹. a. Sāvatthiyaṇ upanissāya (K. nissāya).

¹¹ C. C^a. S. (cf. F.) Hatthassakaṇ. K. K¹. a. nāma bhikkhuṇ.

¹² K. K¹. ovāda°, a. parassa.

¹³ K. K¹. a. tumhākaṇ.

¹⁴ C. C^a. S. om. B. nāgatā.

¹⁵ K. K¹. es' eva. B. pana.

¹⁶ S. tesāṇ.

¹⁷ K¹. a. so.

¹⁸ K. K¹. °na.

¹⁹ C. C^a. pari°.

²⁰ S. naṇ.

'saccaṃ kira tvaṃ¹ evaṃ² karosī' ti pucchitvā, 'saccaṃ' ti vutte, 'kasmā evaṃ karosi,³ evarūpaṃ hi musāvādaṃ karonto sīsamunḍanādinā vicaraṇamatten'⁴ eva samaṇo nāma na hoti,⁵ yo pana aṇūni⁶ vā thūlāni vā pāpāni sametvā⁷ thito ayam eva samaṇo' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

264. 'Na munḍakena samaṇo abbato⁸ alikaṃ bhaṇaṃ, icchālobhasamāpanno⁹ samaṇo kiṃ bhavissati?

265. Yo ca sameti pāpāni aṇunthūlāni sabbaso samitattā hi pāpānaṃ¹⁰ "samaṇo" ti pavuccatī' ti.

Tattha,¹¹ munḍakenā ti sīsamunḍanamattena,¹² abbato¹³ ti sīlavatena¹⁴ ca¹⁵ dhūtavatena ca virahito, alikaṃ bhaṇaṃ ti musāvādaṃ bhaṇanto appamattesu ārammaṇesu icchāya pavattesu¹⁶ ca lobhena samannāgato samaṇo nāma kiṃ¹⁷ bhavissati? Sametī ti yo ca parittāni¹⁸ vā mahantāni vā¹⁹ pāpāni vūpasameti so tesāṃ samitattā "samaṇo" ti pavuccatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.²⁰

Hatthakassa vatthu.²¹

¹ B. a. Hatthaka.

² K. K¹. om.

'B. S. a. ti.

⁴ K. K¹. B. munḍanādima°.

⁵ C. C^a. a. ti.

⁶ B. aṇuṃ.

⁷ B. °itvā.

⁸ K. adhūto. K¹. abhūto. B. abbhuto. C. C^a. abbuto.

⁹ K. K¹. °lobho sa°.

¹⁰ K. °ni.

¹¹ K. a. na.

¹² K. K¹. °munḍamattena.

¹³ *Ut supra*. F. abbhuto (*corr.* abbuto. 'S. avṛta?' abbato = *Skt.* avrata).

¹⁴ K¹. °vattena. C. C^a. °varona.

¹⁵ K. om.

¹⁶ *So* K. K¹.; C. C^a. S. pattesu. B. mahattesu. S. (1) icchāsampannesu.

¹⁷ S. na. C. C^a. om.

¹⁸ K. K¹. a. pāpāni.

¹⁹ K. K¹. om.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K¹. Hatthakabhikkhuva°. K. B. °kava°. B. a. chaṭṭhaṃ. C. C^a. Hatthassakavatthuṃ (*scribe's error for °akassa va°?*).

7. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Na tena bhikkhu¹ hotī ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ brāhmaṇaṃ ārabha kathesi.

So kira bāhirasamaye pabbajitvā² bhikkhaṃ caranto cintesi : ‘ samaṇo Gotamo attano sāvake³ bhikkhāya⁴ carante⁵ “bhikkhū” ti vadati,⁶ mam⁷ pi “bhikkhū” ti vattaṃ vattati’ ti. So Satthāraṃ upasaṅkamitvā⁸ ‘ bho Gotama aham pi bhikkhaṃ caritvā jīvāmi, mam⁹ pi “bhikkhū” ti vadehī’ ti āha. Atha naṃ Satthā¹⁰ ‘ nāhaṃ brāhmaṇa bhikkhanamattena “bhikkhū” ti vadāmi, na hi vissaṃ¹¹ dhammaṃ samādāya vattanto¹² bhikkhu nāma hoti, yo pana sabbasaṅkhāre¹³ saṅkhāya carati¹⁴ so bhikkhu nāmā’ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

266. ‘ Na tena bhikkhū¹⁵ hoti yāvatā bhikkhate pare,
vissaṃ¹⁶ dhammaṃ samādāya bhikkhu hoti na
tāvata,

267. Yo ‘dha puññaṃ ca pāpaṃ ca bāhitvā brahma-
cariyavā,
saṅkhāya¹⁷ loke carati sa ve “bhikkhū” ti
vuccati’ ti.

¹ K. K¹. bhikkhuko. B. a. so.

² K. °ito.

³ K. K¹. a. hi.

⁴ K¹. bhikkhā.

⁵ S. caraṇena.

⁶ S. C. C^a. °eti.

⁷ C. C^a. mama.

⁸ K. K¹. a. vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi.

⁹ C. C^a. S. mayham.

¹⁰ K. a. āha.

¹¹ K¹. visama°.

¹² B. °ento.

¹³ B. °esu.

¹⁴ K. K¹. vicarati.

¹⁵ K. bhikkhuko. B. a. so.

¹⁶ K. K¹. visaṇ.

¹⁷ K. °khāra°.

Tattha yāvatā ti yattakena,¹ pare bhikkhate tena² bhikkhanamattakena³ bhikkhu nāma na⁴ hoti, vissan ti⁵ visamaṇ,⁶ vissagandhaṇ⁷ vā kāyakammādikaṇ dhammaṇ⁸ samādāya⁹ caranto bhikkhu nāma na¹⁰ hoti. Yo 'dhā ti yo idha sāsane ubhayaṇ p' etaṇ puññaṇ ca pāpaṇ ca¹¹ maggabrahmacariyena¹² bāhitvā¹³ panuditvā¹⁴ brahmacariyavā¹⁵ hoti saṅkhāyā ti ñāṇena, loka¹⁶ ti khandhādiloka "ime ajjhattikā¹⁷ khandhā ime bāhirā'¹⁸ ti¹⁹ evaṇ sabbe pi dhamme jānitvā carati, so tena ñāṇena kilesānaṇ bhinnattā "bhikkhū" ti vuccatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.²⁰

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.²¹

8. TITTHIYAVATTHU.

Na monenā²² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto titthiye ārabba kathesi.

Te kira bhuttaṭṭhānesu manussānaṇ²³ 'khemaṇ hotu

¹ K. a. kāraṇena.

² C. C^a. ta for tena (perh. pare bhikkhanena). K¹. pare bhikkhamattena bhikkhū ti tena. K. bhikkhu ti tena.

³ K. K¹. bhikkhalābhanamattena. B. S. °mattena.

⁴ K. om.

⁵ K. K¹. a. vicintitaṇ.

⁶ K. K¹. a. dhammaṇ.

⁷ F. C. C^a. B. S. vissaṇ ga°. F. C. C^a. °gandha°. Cf. Sum, p. 9.

⁸ F. C. C^a. K. °mma.

⁹ K. sadāya.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ K. om. two.

¹² B. a. vā ñāṇena.

¹³ K. K¹. vāh°. K¹. a. ti.

¹⁴ K. K¹. panudahitvā. F. C. C^a. puna disvā.

¹⁵ K¹. B. a. so.

¹⁶ K. om.

¹⁷ F. °ka°. C. C^a. °ttakā.

¹⁸ K. K¹. °rakhandhā.

¹⁹ K. K¹. iti.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K. K¹. Brāhmaṇavatthuṇ. B. °ṇava°, sattamaṇ.

²² K. K¹. a. muni hotī.

²³ K¹. °sā. K. K¹. a. anumodanaṇ katvā.

sukhaṇ hotu¹ āyuṇ ca² vaddhatu, asukaṭṭhāne nāma kalalaṇ³ atthi, asukaṭṭhāne⁴ kaṇṭako,⁵ evarūpaṇ⁶ ṭhānaṇ gantuṇ na⁷ vaṭṭati ' ti-ādinā nayena maṅgalaṇ vatvā pakkamanti. Bhikkhū pana⁸ paṭhamabodhiyaṇ anumodanādināṇ ananuññātakāle bhattagge manussānaṇ anumodanaṇ⁹ akatvā va¹⁰ pakkamanti. Manussā ' mayāṇ¹¹ titthiyānaṇ santikā¹² maṅgalaṇ suṇoma,¹³ bhadantā¹⁴ pana tuṇhībhitā¹⁵ pakkamanti ' ti ujjhāyiṇsu. Bhikkhū tam atthaṇ Satthu¹⁶ ārocesuṇ. Satthā ' bhikkhave ito paṭṭhāya bhattaggādisu yathāsukhaṇ anumodanaṇ karoṭha, upanissinnakathaṇ¹⁷ kathethā ' ¹⁸ ti anujāni.¹⁹ Te tathā kariṇsu. Manussā anumodanādīni²⁰ sunantā ussāhappattā bhikkhū nimantetvā sakkāraṇ karontā vicaranti. Titthiyā²¹ ' mayāṇ munino²² monaṇ²³ karoma, samaṇassa Gotamassa sāvakā bhattaggādisu mahākathaṇ kathenti ' ti²⁴ ujjhāyiṇsu. Satthā tam atthaṇ sutvā ' nāhaṇ bhikkhave tuṇhībhitāva-mattena " muni " ti vadāmi, ekacce hi ajānantā²⁵

¹ K. *om. two.*² K. K¹. B. *om.*³ K¹. kaṇṭako. S. kallaṇ.⁴ K. B. a. nāma.⁵ K¹. *om. two.* B. a. atthi.⁶ B. a. nāma.⁷ S. *om.*⁸ C. *corr.* °naṇ na. C^a. °nā na. K. *om. pana.*⁹ K. ānu°.¹⁰ K. K¹. B. S. *om.*¹¹ B. *om.*¹² C. C^a. °akā.¹³ K. K¹. B. °ṇāma.¹⁴ K. K¹. B. bhadd°.¹⁵ K. K¹. S. a. va.¹⁶ C. C^a. S. *om.*¹⁷ K¹. °akaṇ dhammaka°. S. °nnānaṇ ka°. B. a. karoṭha dhammaṇ.¹⁸ K. a. dhammakathaṇ kathethā.¹⁹ K. °nāmi. K¹. °nāmī ti. B. °nāti.²⁰ K¹. °di.²¹ B. a. pana.²² K¹. muni.²³ K. anumodanaṇ.²⁴ C. C^a. *om.* K. K¹. B. °ntā vicarantī ti.²⁵ S. °nto.

na¹ kathenti,² ekacce³ avisāradatāya,⁴ ekacce “mā
no⁵ imaṃ atisayatthaṃ⁶ aññe⁷ jāniṃsū” ti maccherena,⁸
tasmā na monamattena⁹ muni hoti, pāpavūpasamena¹⁰
pana muni¹¹ nāma hoti’ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

268. ‘Na monena munī hoti mūḷharūpo¹² aviddasu¹³
yo ca tulaṃ¹⁴ va paggayha varam ādāya paṇḍito

269. Pāpāni parivajjeti, sa¹⁵ munī tena so muni,
yo munāti ubho loka munī tena pavuccatī’¹⁶ ti.

Tattha na monenā ti kāmāñ¹⁷ hi moneyyapaṭipadā-
saṃkhātena maggañāṇamonenā¹⁸ muni nāma hoti, idha
pana tuṇhībhāvaṃ sandhāya “monenā” ti vuttaṃ, mūḷha-
rūpo ti tuccharūpo, aviddasū¹⁹ ti aviññū, evarūpo hi
tuṇhībhūto pi²⁰ muni nāma na²¹ hoti ti,²² athavā monena
muni nāma²³ hoti, tucchasabhāvo ca²⁴ pana aññāṇī²⁵ ca
hoti ti attho, yo ca tulaṃ va paggayhā ti yathā hi²⁶
tulaṃ²⁷ gahetvā ṭhito atirekañ ce hoti harati ūnañ²⁸ ce

¹ K. om.

² K. K¹. a. ekacce hi jānantā kathenti, ekacce jānantāpi
na kathenti.

³ K. K¹. a. hi.

⁴ K. K¹. a. jānantā kathenti (K. na°).

⁵ B. monena.

⁶ B. atiss°. K. atisayaṃ.

⁷ K¹. a. na.

⁸ K¹. a. na kathenti.

⁹ K¹. modana°. B. tr.

¹⁰ S. °anena.

¹¹ K. om. two.

¹² B. mulha°.

¹³ K. aviddiṃsu. K¹. aviddisuṃ.

¹⁴ K¹. tullaṃ.

¹⁵ K. K¹. so.

¹⁶ K. K¹. vu°.

¹⁷ B. °aṃ. K¹. kāmā. K. kāmāṃ na. F. C. C^a. kāmāññu.

¹⁸ B. °ṇena mo°.

¹⁹ F. C^a. avijjasū. K. K¹. aviddhiṃsu.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ F. om.

²² K. B. om.

²³ C. C^a. S. na.

²⁴ B. om.

²⁵ K. °na. K¹. °ni. S. aviññū.

²⁶ K. K¹. om.

²⁷ K. K¹. °le.

²⁸ K. K¹. on°, so *infra*. K. a. °kaṃ.

hoti pakkhipati evam eva yo¹ atirekaṇ haranto viya
 pāpaṇ harati parivajjeti² ūnake³ pakkhipanto viya kusalaṇ
 paripūreti evañ ca pana karonto sīlasamādhipaññāvimutti-
 vimuttiñāṇadassanasanḥkhātaṇ⁴ varaṇ uttamam⁵ eva ādāya
 pāpāni akusalakammāni parivajjeti⁶ sa⁷ muni⁸ so
 muni nāmā⁹ ti attho, tena so muni ti, kasmā¹⁰ pana
 so muni? ti:¹¹ yaṇ heṭṭhā vuttakāraṇaṇ¹² tena so muni
 ti attho, yo munāti ubho loka ti yo puggalo imasmiṇ
 khandhādiloke tulaṇ¹³ āropetvā minanto¹⁴ viya “ime
 ajjhattikā¹⁵ khandhā ime bāhirā” ti-ādinā nayena ime
 ubho pi¹⁶ atthe¹⁷ mināti¹⁸ muni tena pavuccatī¹⁹ ti
 tena²⁰ kāraṇena muni ti vuccati yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.²¹

Titthiyānaṇ vatthu.²²

9. ARIYABĀLISIKAVATTHU.

Na tena ariyo²³ hotī ti imaṇ dhammadesanaṇ
 Satthā Jetavane viharanto ekaṇ Ariyaṇ nāma bālisikaṇ²⁴
 ārabba kathesi.

¹ K. hoti.

² F. C. °ati. K. K¹. a. so muni.

³ C^a. vū°. C. C^a. a. ti.

⁴ F. K¹. B. om. one °vimutti°.

⁵ K. uttam'.

⁶ B. va°.

⁷ F. so.

⁸ K. K¹. a. ti. B. om. two.

⁹ C. C^a. nā.

¹⁰ S. tasmā.

¹¹ K. K¹. a. ce.

¹² K. K¹. °ppakā° (K. °ka°).

¹³ K. K¹. a. va.

¹⁴ F. ci°.

¹⁵ F. C. C^a. S. °ika°.

¹⁶ F. K. K¹. B. om.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K¹. B. mu°.

¹⁹ K. va°. K¹. vu°.

²⁰ K¹. a. pana.

²¹ K. K¹. om.

²² K. (K¹. first) °ye vatthuṇ. K¹. corr. °yava°. B. °yava°,

aṭṭhamaṇ.

²³ K. °yā.

²⁴ K. bālikasikaṇ.

Ekadivasan hi Satthā tassa¹ sotāpattimaggassa² upa-
nissayan disvā Sāvattiyaṇ³ uttaradvāragāme⁴ piṇḍāya
caritvā bhikkhusaṅghaparivuto tato⁵ āgacchati. Tasmiṇ
khaṇe so bālisiko balisena macche gaṇhanto Buddha-
pamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ⁶ disvā balisayaṭṭhiṇ⁷ chaḍ-
detvā aṭṭhāsi. Satthā tassa avidūre⁸ ṭhāne nivattitvā
ṭhito⁹ 'tvaṇ kiṇṇāmo¹⁰ tvaṇ kiṇṇāmo¹¹ ti¹² Sāriputta-
ttherādīnaṇ¹³ nāmāni pucchi, te pi 'ahaṇ Sāriputto¹⁴
ahaṇ Moggallāno¹⁵ ti attano attano¹⁵ nāmāni kathayiṇsu.¹⁶
Bālisiko cintesi: 'Satthā sabbesaṇ¹⁷ nāmāni pucchati,
mama¹⁸ pi nāmaṇ pucchissati¹⁹ maññe²⁰ ti. Satthā tassa
icchaṇ ñatvā 'upāsaka tvaṇ konāmo²¹ ti pucchitvā, 'ahaṇ
bhante Ariyo nāmā²² ti vutte,²³ 'na upāsaka²⁴ tādisā
pāṇātipātino ariyā nāma honti,²⁵ ariyā²⁶ pana mahājanassa
ahiṇsanabhāve²⁵ ṭhitā²⁶ ti vatvā imaṇ gātham āha :

270. 'Na tena ariyo hoti yena pāṇāni hiṇsati,
ahiṇsā sabbapāṇānaṇ "ariyo" ti pavuccatī' ti.

¹ C. C^a. om.² B. °ssūp°.³ K. K¹. °iyā.⁴ K¹. °re gāme. C. C^a. S. °gāmadvāre.⁵ K. K¹. om.⁶ K¹. a. samukhi.⁷ C. C^a. bā°.⁸ S. °ra°.⁹ K¹. aṭṭhasi for ni° ṭhi°. K. om. six.¹⁰ K. K¹. om. two.¹¹ K¹. B. a. 'sī.¹² C^a. a. pucchitvā.¹³ C. C^a. K. °rānaṇ.¹⁴ C. C^a. om. two.¹⁵ K. K¹. B. om.¹⁶ K. K¹. a. taṇ sutvā.¹⁷ C. sabbe taṇ. C^a. sa° naṇ.¹⁸ B. mamaṇ.¹⁹ B. °ati.²⁰ K. K¹. B. a. 'sī.²¹ K¹. vatvā.²² K. K¹. tr.²³ K. K¹. °so °pāto °yo nā° hoti.²⁴ K. K¹. °yo.²⁵ K. K¹. S. avihi°.²⁶ K. K¹. °to.

Tattha ahimsā ti ahimsanena,¹ idaṃ vuttaṃ hoti: yena² pāṇāni hiṃsati³ na tena⁴ kāraṇena ariyo hoti.⁵ yo pana sabbapāṇānaṃ pāṇiādīhi ahiṃsanena⁶ mettādi-bhāvanāya patitṭhitattā⁷ himsato⁸ ārā va tṭhito⁹ ayaṃ “ariyo” ti pavuccatī ti attho.

Desanāvasāne¹⁰ bālisiko sotāpattiphale patitṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā¹¹ ahosī ti.

Bālisikassa vatthu.¹²

10. SAMBAHULASĪLĀD SAMPANNABHIKKHUVATTHU.

Na sīlabbatamattenā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto sambahule sīlādisampanne bhikkhū ārabba kathesi.

Tesu kira ekaccānaṃ evaṃ¹³ ahosi: ‘mayam pi¹⁴ sampannasīlā mayāṃ dhūtaṅgadharā¹⁵ mayāṃ bahussutā¹⁶ mayāṃ pantasenāsanavāsino¹⁷ mayāṃ jhānābhiññālābhino,¹⁸ na amhākaṃ arahattaṃ dullabhaṃ, icchitadivase¹⁹ yeva arahattaṃ pāpunissāmā’ ti. Ye pi tattha anāgāmino tesam pi etad ahosi: ‘na amhākaṃ idāni arahattaṃ dullabhan’ ti. Te sabbe pi²⁰ ekadivasaṃ Satthāraṃ upasaṃ-

¹ K¹. °saṃ. B. °nabhāvena.

² K. K¹. B. a. hi.

³ K¹. vihi°.

⁴ K. n’ etena.

⁵ K¹. om.

⁶ K. K¹. avi°.

⁷ K. K¹. tṭhitattā.

⁸ S. °āto. B. ahiṃsako aparādhiko for hi °ā° va tṭhi°.

⁹ F. vaddhito C. āraddhito. K. K¹. om. va.

¹⁰ K. a. so.

¹¹ K. K¹. dhammade°, a. jātā.

¹² K. K¹. B. Ariyabālisikavatthuṃ (B. °tthu). B. a. navamaṃ.

¹³ K. K¹. etaṃ.

¹⁴ K. K¹. B. om. S. hi.

¹⁵ K. dhutaṅgavo.

¹⁶ K¹. bahūsutā.

¹⁷ K¹. sen°. B. santa°.

¹⁸ K. K¹. B. jhānalābhino (K. K¹. jhāṇa°).

¹⁹ C. C^a. °ana°.

²⁰ C. C^a. om.

kamitvā vanditvā¹ nisinnā ‘apī nu kho² bhikkhave pabbajitakiccaṃ matthakaṃ pattan’ ti Satthārā puṭṭhā evaṃ āhaṃsu: ‘bhante “mayā³ evarūpā⁴ va tasmā no⁵ icchitakkhane⁶ yeva arahattaṃ pattuṃ samatth’ amhā” ti cintetvā viharāmā’ ti. Satthā tesāṃ vacanaṃ sutvā ‘bhikkhave bhikkhunā⁷ nāma parisuddhasilādimattaken’ eva⁸ anāgāmisukhappattamattaken’ eva⁹ vā “appakaṃ no bhavadukkhān” ti daṭṭhuṃ¹⁰ na vaṭṭati,¹¹ āsavakkhayaṃ pana appatvā¹² “sukhito homī”¹³ ti cittaṃ na uppādetabban’ ti vatvā imā gāthā abhāsi:

271. ‘Na silabbatamattena bāhusaccena¹⁴ vā puna¹⁵
athavā samādhilābhena vivittasāyanena¹⁶ vā

272. Phusāmi¹⁷ nekkhammasukhaṃ aputhujjana-
seviṇaṃ
bhikkhu vissāsa māpādi appatto āsavakkha-
yan’ ti.

Tattha¹⁸ silabbatamattena ti catupārisuddhisīla-
mattena¹⁹ vā terasadhūtaguṇamattena²⁰ vā, bāhusa-
saccena²¹ vā ti tinnāṃ piṭakānaṃ uggāṇhitamattena²² vā,
samādhilābhena ti aṭṭhasamāpattilābhena²³ vā nek-

¹ K. *om.*

³ K. *a. eva.*

⁵ K. K¹. B. *om.*

⁷ K. bhikkhu.

⁹ S. °ttena. K. K¹. °en’ e vā.

¹⁰ K¹. B. vattuṃ. K. da-vattuṃ.

¹¹ K. *a. ti.*

¹³ K. K¹. B. °mhī.

¹⁵ K. K¹. B. pana.

¹⁷ K. K¹. phuss°.

¹⁹ K. K¹. °ddha°.

²¹ K. K¹. bahu°.

²² K. K¹. F. B. uggāḥita°.

²³ B. °iyā lā°. F. C. C^a. S. °samādhi°.

² K. K¹. B. *a. vo.*

⁴ B. *rep., ca for va.*

⁶ B. icchiticchita°.

⁸ B. °na vā, *so infra.*

¹² S. appa°.

¹⁴ K¹. bahū°.

¹⁶ F. vivicca°.

¹⁸ B. *a. na.*

²⁰ K. K¹. °dhutaṅgama°.

khammasukhan ti anāgāmisukhaṇ¹ phusāmī² ti ettakamattena vā aputhujjanasevitan ti puthujjanehi asevitaṇ ariyasevitam³ eva, bhikkhū ti tesā aññatarāṇ ālapanto āha, vissāsa māpādi ti vissāsaṇ na⁴ āpajjeyya, idaṇ vuttaṇ hoti: bhikkhu⁵ iminā sampannasīlādibhāva-mattaken⁶ eva “mayhaṇ bhavo appako parittako” ti āsavakkhayaśāṅkhātāṇ arahattaṇ appatto⁷ hutvā bhikkhu nāma vissāsaṇ na āpajjeyya,⁸ yathā hi⁹ appamattako¹⁰ gūtho duggandho¹¹ eva, appamattako pi bhavo dukkho ti.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patitṭṭhahiṇsu, sam-pattānam pi¹² sātthikā desanā¹³ ahoṣi ti.

Sambahulāṇaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.¹⁴

Dhammatṭhavaggavaṇṇanā¹⁵ niṭṭhitā.

Ekūnavīsatiṃ vaggo.

¹ K¹. corr. B. a. tasmā anāgāmisukhaṇ (K¹. °ma°).

² K. phass°. K¹. phuss°. ³ K. K¹. °yehi se°.

⁴ C. C^a. S. om. F. mād°.

⁵ K¹. a. ti. S. a. nāma.

⁶ C. C^a. °bhāvana°. K. °mattena va.

⁷ K¹. B. apatto.

⁸ B. nāp°.

⁹ K¹. pi.

¹⁰ K. B. S. a. pi.

¹¹ B. a. hoti.

¹² K. om.

¹³ K¹. dhammade°. K. K¹. a. jātā.

¹⁴ K¹. Silādisampannavatthuṇ. K. Silasampannabhikkhuva.°

B. Sambahulasīlādisampannabhikkhuva°, dasamaṇ.

¹⁵ K¹. Dhammava°.

XX. MAGGAVAGGO.

1. PAÑCASATABHIKKHUVATTHU.

Maggān' atṭhaṅgiko¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabba kathesi.

Te kira Satthari janapadacārikaṇ caritvā puna² Sāvatthiṇ āgate upatṭhānasālāyaṇ³ nisīditvā⁴ 'asukagāmassa maggo samo asukagāmassa⁵ visamo sasakkharo⁶ asakkharo'⁷ tiādinā⁸ nayena attano⁹ vicaritamaggaṇ¹⁰ ārabba maggakathaṇ kathesuṇ. Satthā tesu arahattassa upanissayaṇ¹¹ disvā taṇ ṭhānaṇ āgantvā¹² paññattāsane nisinno¹³ 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāma' ti vutte, 'bhikkhave ayaṇ¹⁴ bāhirakamaggo,¹⁵ bhikkhunā nāma ariyamagge kammaṇ kātuṇ vaṭṭati' ti,¹⁶ 'evaṇ hi karonto¹⁷ bhikkhu sabbadukkhā pamuccatī'¹⁸ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

¹ K. °ako. K. K¹. a. setṭho.

² K. pana.

³ B. °ya.

⁴ K. K¹. a. asugāmato. B. a. asukagāmato.

⁵ B. a. maggo.

⁶ S. sakkharo.

⁷ K. K¹. a. maggo.

⁸ K. ādinādi.

⁹ K¹. °nā.

¹⁰ C. C^a. °rima°.

¹¹ B. °ssūp°.

¹² K¹. ga°.

¹³ K. K¹. a. va.

¹⁴ K¹. om.

¹⁵ K. K¹. a. vaṇṇetuṇ na vaṭṭati.

¹⁶ K. K¹. om.

¹⁷ B. tr.

¹⁸ K. pamañca°. K¹. pamuñceti.

273. 'Maggān' atthaṅgiko seṭṭho, saccānaṃ caturo
padā,
virāgo seṭṭho dhammānaṃ, dipadānañ¹ ca
cakkhumā.
274. Es' eva² maggo, natth' añño dassanassa visu-
ddhiyā,
etaṃ hi tumhe paṭipajjatha, Mārass' etaṃ³
pamohanaṃ.
275. Etaṃ hi tumhe paṭipannā dukkhass' antaṃ⁴
karissatha,
akkhāto ve⁵ mayā maggo aññāya⁶ sallasan-
thanaṃ.⁷
276. Tumhehi kiccaṃ ātappaṃ⁸ akkhātāro tathāgatā
paṭipannā pamokkhanti jhāyino Māraban-
dhanā' ti.

Tattha maggān' atthaṅgiko ti jaṅghamaggādayo vā
hontu dvāsaṭṭhidiṭṭhigatamaggā⁹ vā sabbesam pi maggānaṃ
sammādiṭṭhiādihi atṭhahi aṅgehi¹⁰ micchādiṭṭhiādīnaṃ
atṭhannaṃ¹¹ pahānaṃ¹² karonto,¹³ nirodhaṃ ārammaṇaṃ
katvā catūsu pi saccesu¹⁴ dukkhaparijānanādikiccaṃ¹⁵
sādhayamāno¹⁶ atthaṅgiko¹⁷ maggo seṭṭho uttamo, saccā-
naṃ caturo padā¹⁸ ti "saccaṃ bhaṇe na kujjheyyā"¹⁹

¹ B. S. dvi°.

² S. eso va.

³ K. K¹. Mārāsena°. Sumaṅgala° on Satip. Sutta (Ran-
goon) Mārāsenappamaddanaṃ.

⁴ K. °ssa naṃ.

⁵ C. C^a. te. B. me.

⁶ K¹. pa°.

⁷ K. K¹. °ṇṭh°. B. °kantanaṃ.

⁸ B. ātappaṃ.

⁹ S. dvāsaṭṭha°.

¹⁰ B. om.

¹¹ F. atthaṅgānaṃ.

¹² K. K¹. °na°.

¹³ F. C. °ntī. C^a. °ntīhi. B. karoti. K. K¹. °karo.

¹⁴ F. sabbesu.

¹⁵ B. °aṃ pa°. K¹. °nādikaṃ ki°. K. °pajānanādikaṃ ki°.
F. C. C^a. °ādisu ki°.

¹⁶ K. K¹. sāda°. B. sādhi°.

¹⁷ S. ariyo.

¹⁸ F. C. C^a. pajā.

¹⁹ F. C. C^a. °jjeyyan.

ti āgataṇ¹ vacisaccaṇ vā hotu, “sacco² brāhmaṇo sacco khattiyo” tiādibhedāṇ sammutisaccaṇ vā, “idam eva saccaṇ, mogham aññaṇ” ti diṭṭhisaccaṇ vā, “dukkhaṇ ariyasaccaṇ” tiādibhedāṇ paramatthasaccaṇ vā hotu sabbesam pi imesaṇ saccānaṇ parijānitabbatṭhena³ sacchikātabbatṭhena bhāvetabbatṭhena ekapaṭivedhatṭhena,⁴ tathāpaṭivedhatṭhena⁵ ca⁶ “dukkhaṇ ariyasaccaṇ” tiādayo caturo padā⁷ seṭṭhā nāma, virāgo seṭṭho⁸ dhammānaṇ ti “yāvata bhikkhave dhammā saṅkhatā⁹ vā asaṅkhatā vā virāgo tesāṇ dhammānaṇ aggamaṇ akkhāyati” ti vacanato¹⁰ sabbadhammānaṇ¹¹ nibbāna saṅkhatō virāgo seṭṭho, dipadānañ¹² ca cakkhumā ti sabbesaṇ pi¹³ devamanussādi-bhedānaṇ dipadānaṇ¹⁴ pañcahi¹⁵ cakkhūhi¹⁶ cakkhumā¹⁷ tathāgato va¹⁸ seṭṭho.¹⁹ Dassanassa visuddhiyā ti maggaphaladassanavisuddhatthaṇ²⁰ yo mayā “seṭṭho” ti vutto es’ eva²¹ maggo natth’ añño, etaṇ hi ti²² tasmā tumhe²³ etam eva paṭipajjatha, ‘Mārass’ etaṇ pamohanaṇ,²⁴ ti etaṇ²⁵ Māramohanaṇ Mārass’ eva vañ-

¹ B. °ādi gataṇ.² K¹. K. sabbo.³ F. K. B. a. pahātabbatṭhena. K. pahānata°.⁴ F. K. B. °dhana°.⁵ F. K. B. °dhana°. S. tatha°.⁶ K. B. om.⁷ K. paṭṭhā.⁸ K. ase°.⁹ B. °ātā. K. °ārā.¹⁰ K. attho.¹¹ K. sabbe dha°.¹² B. S. dvi°, al.¹³ B. om.¹⁴ K¹. om S. a. ca.¹⁵ C. C^a. ca hi.¹⁶ C. C^a. bhikkhūhi.¹⁷ C^a. bhikkhumā.¹⁸ K. K¹. ca.¹⁹ K. K¹. B. a. casaddo (K. paseṭṭho) sampiṇḍanattho, arūpadhamme sampiṇḍayati (B. °eti), tasmā arūpadhammānaṇ (B. a. pi) Tathāgato seṭṭho uttamo.²⁰ K. K¹. B. °nassa vi°.²¹ B. eso.²² B. tumhehi. K. K¹. om.²³ K¹. a. atṭhahi.²⁴ K. K¹. Mārasenan.²⁵ K. K¹. a. hi.

canan¹ ti vuttaṇ.² Dukkha³ ti sakalassāpi⁴ vaṭṭa-
dukkha⁵ antaṇ paricchedaṇ karissathā ti attho,⁶ salla-
santhanana⁷ ti rāgasallādīnaṇ santhanana⁸ nimmathanaṇ⁹
abbāhanaṇ¹⁰ etaṇ maggaṇ mayā vinā anussavādihi atta-
paccakkhato¹¹ ṇatvā va ayaṇ maggo akkhāto, idāni tumbehi
kilesānaṇ ātapanena¹² ātappaṇ ti saṅkhaṇ gataṇ¹³ assa¹⁴
adhigamanatthāya¹⁵ sammappadhānaviriyakiccaṇ¹⁶ kara-
ṇīyaṇ, kevalaṇ hi akkhātāro va¹⁷ tathāgatā,¹⁸ tasmā tehi¹⁹
akkhātavasena²⁰ ye²¹ paṭipannā²² dvīhi jhānehi²³ jhāyino
te²⁴ tebhūmakavaṭṭasaṅkhātā²⁵ Mārabandhanaṇ mokkhanti²⁶
ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte paṭiṭṭhaṇsu, sam-
pattānaṇ pi²⁷ sātthikā desanā²⁸ ahoṣi ti.

Pañcasatānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.²⁹

¹ F. Māras e va°. C. Mās e. C. C^a. canan. K¹. Mārava°. K. B. Mārabandhanan. S. Mārasivanan.

² K. K¹. B. vuccati. F. om.

³ B. S. °ss' antan (S. °ṇ).

⁴ B. °ssa pi.

⁵ B. a. aññāya.

⁶ B. °kantanan. K¹. °saṇṭhanan. K. °sannanan.

⁷ B. kanta°. K. om.

⁸ F. nibbatanaṇ.

⁹ S. abbū°. F. aḍahanaṇ. C. atṭhaṅgataṇ. C^a. atṭhañ-
gikānaṇ. K¹. nibbāpanaṇ. K. a. saṇṭhanaṇ nibbāpanaṇ.

¹⁰ K¹ °nto. B. attano pa°.

¹¹ F. B. ātāp°.

¹² K. saṅkhaga°. F. saṅkhataṇ.

¹³ K. B. °tassa. K¹. gatassa for ga° a°.

¹⁴ B. S. adhigamatthāya.

¹⁵ K¹. sama°. F. °naṇ vi°. K. K¹. B. S. °yaṇ ki°.

¹⁶ B. ca. K. K¹. om.

¹⁷ K. °to.

¹⁸ K. hi te. K¹. hi tehi.

¹⁹ K. K¹. °sehi.

²⁰ K. B. yeva. F. yo.

²¹ K. °nno.

²² F. thā°.

²³ S. a. hi jhāyino.

²⁴ K. K¹. B. °ika°. K. K. om. °vaṭṭa°.

²⁵ K¹. B. pamo°.

²⁶ K. om.

²⁷ K. K¹. dhammade° jātā.

²⁸ K. K¹. Maggavaṇṇabhikkhuvatthuṇ. B. Pañcasata-
bhikkhuva°, paṭhaman.

2. ANICCALAKKHAṆAVATTHU.

Sabbe saṅkhārā¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā² araṇṇe vāyamantāpi arahattaṃ appattā³ 'viseṣetvā⁴ kammaṭṭhānaṃ uggaṇhissāmā' ti Satthu santikaṃ⁵ āgamaṃsu. Satthā 'kin nu kho imesaṃ sappāyaṃ' ti vīmaṃsanto,⁶ 'ime Kassapabuddhakāle vīṣati vassasahassāni⁷ aniccalakkhaṇa⁸ anuyuñjiṃsu, tasmā aniccalakkhaṇaṃ' eva tesāṃ⁹ ekaṃ gāthaṃ desetun vattatī' ti cintetvā 'bhikkhave kāmabhavādisu¹⁰ sabbe pi¹¹ saṅkhārā hutvā abhāvaṭṭhena¹² aniccā evā' ti vatvā imaṃ gāthaṃ āha :

277. "Sabbe saṅkhārā aniccā" ti¹³ yadā paññāya
passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visud-
dhiyā' ti.

Tattha sabbe saṅkhārā ti kāmabhavādisu uppannā khandhā tattha tatth' eva nirujjhantā¹⁴ aniccā ti, yadā vipassanāpaññāya¹⁵ passati atha imasmiṃ khandha-pariharaṇadukkhe nibbindatī,¹⁶ nibbindato dukkha-parijānaṇādivasena saccāni paṭivijjhati, esa maggo visuddhiyā ti visuddhatthāya¹⁷ vodānatthāya esa¹⁸ maggo ti attho.

¹ K. K¹. B. a. aniccā.

² B. a. gantvā.

³ K. K¹. B. °tvā.

⁴ K. visese. K¹. visesa katvā.

⁵ B om. two.

⁶ B. °ento.

⁷ K¹. °naṃ.

⁸ K. K¹. °aṃ yeva.

⁹ S. nesaṃ.

¹⁰ K. K¹. B. a. hi.

¹¹ B. om.

¹² K. K¹. asāraṇatthēna.

¹³ K¹. om.

¹⁴ S. °nto. K. K¹. B. °anato.

¹⁵ F. vipassanā. K. K¹. paññāya. C. C^a. vipassanātipa°.

¹⁶ K¹. B. om.

¹⁷ K. K¹. °itthāya.

¹⁸ S. eso.

Desanāvasāne te¹ bhikkhū arahatte patitṭhahinsu, sampattaparisāya² pi sātthikā desanā³ ahoṣī ti.⁴

Pañcasatānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁵

3. DUKKHALAKKHAṆAVATTHU.

Dutiyagāthāya pi evarūpam eva vatthuṃ.

Tadā hi Bhagavā tesāṃ bhikkhūnaṃ dukkhalakkhaṇe katābhiyogabhāvaṃ⁶ ñatvā 'bhikkhave sabbe pi khandhā patipīḷanaṭṭhena dukkhā evā' ti vatvā imaṃ gātham āha :

278. "Sabbe saṅkhārā dukkhā" ti yadā paññāya
passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visud-
dhiyā' ti.

Tattha dukkhā⁷ ti patipīḷanaṭṭhena⁸ dukkhā,⁹ sesaṃ purimasadisam eva.¹⁰

4. ANATTALAKKHAṆAVATTHU.

Tatīyagāthāya pi es' eva nayo. Kevalaṃ hi ettha Bhagavā tesāṃ bhikkhūnaṃ pubbe anattalakkhaṇe anuyuttabhāvaṃ ñatvā 'bhikkhave sabbe pi¹¹ khandhā avasavattanaṭṭhena anattā'¹² ti vatvā imaṃ gātham āha :

¹ S. om.

² B. °sānaṃ.

³ K. K¹. dhammade° jātā.

⁴ K. K¹. om.

⁵ K. K¹. no title. B. Aniccalakkhaṇava°, dutiyaṃ.

⁶ K. K. sampayuttabhāva (K¹. corr. del) kātābhinihāra-yoga° (K¹. corr. text).

⁷ C. C^a. dukkha°, om. ti.

⁸ K. K¹. piḷ°.

⁹ K. a. vā.

¹⁰ B. a. Dukkhalakkhaṇava°, tatīyaṃ.

¹¹ K. K¹. ca.

¹² B. a. evā.

279. “Sabbe dhammā anattā” ti yadā paññāya
passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visud-
dhiyā’ ti.

Tattha sabbe dhammā ti pañcakkhandhā va¹ adhip-
petā, anattā ti “mā jīyantu² mā miyantu”³ ti vase
vattetuṇ na sakkā⁴ ti, avasavattanaṭṭhena anattā⁵ suññā
assāmikā⁶ anissarā ti attho, sesaṇ purimasadisam evā ti.⁷

5. PADHĀNAKAMMIKATISSATOTHERAVATTHU.*

Uṭṭhānakālamhī⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Padhānakammikatisaṇ nāma⁹ ārabha
kathesi.

Sāvatthivāsino kira pañcasatā kulaputtā Satthu santike
pabbajitvā kammaṭṭhānaṇ¹⁰ gahetvā araññaṇ agamaṇsu.
Tesu eko tatth’ eva ohīyi, avasesā araññe samaṇadhammaṇ
karontā arahattaṇ patvā ‘paṭiladdhagunaṇ Satthu āroces-
sāmā’¹¹ ti puna Sāvatthiṇ agamaṇsu.¹² Te Sāvatthito
yojanamatte ekasmiṇ gāmake piṇḍāya carante disvā eko
upāsako yāgubhattādīhi¹³ paṭimānetvā anumodanaṇ sutvā
punadivasatthāya¹⁴ pi¹⁵ nimantesi. Te tadah’ eva¹⁶

¹ K. K¹. om. B. eva.

² K. jirantu.

³ F. khī°.

⁴ F. K. K. B. sakko.

⁵ S. atta°. F. C. C^a. a. ti.

⁶ K. B. asā°.

⁷ B. om. K. K¹. a. Pañcasatābhikkhuvatthuṇ. B. a.

Anattalakkaṇavatthu catutthaṇ.

* F.J., I. 316 ff.

⁸ K. K¹. a. anuṭṭhahāno.

⁹ K. K¹. a. therāṇ. B. °ssatherāṇ, om. nāma.

¹⁰ K. a. Satthu santike.

¹¹ B. °mī.

¹² B. āg°.

¹³ K. K¹. °dīni (K. yāgūdīni).

¹⁴ K¹. disase sandhāya.

¹⁵ K. K¹. B. om.

¹⁶ B. tadahe yeva.

Sāvatthiṇ¹ gantvā² pattacīvaraṇ³ paṭisāmetvā sāyaṇha-
samaye Satthāraṇ upasaṅkamtivā vanditvā⁴ nisīdiṇsu.
Satthā tehi saddhiṇ ativiya tuṭṭhiṇ pavedayamāno⁵ paṭi-
santhāraṇ akāsi. Atha nesāṇ tattha ohito⁶ sahāya-
bhikkhu⁷ cintesi: 'Satthu imehi saddhiṇ paṭisanthāraṇ
karontassa mukhaṇ na-ppahoti, mayhaṇ pana magga-
phalābhāvena mayā saddhiṇ na katheti,⁸ ajja⁹ arahattaṇ
patvā Satthāraṇ upasaṅkamtivā¹⁰ mayā saddhiṇ kathā-
pessāmi' ti. Te pi bhikkhū¹¹ 'bhante mayaṇ āgamana-
magge ekena upāsakena svātanāya nimantitā, pāto va
tattha¹² gamissāmā' ti Satthāraṇ apalokesuṇ. Atha
nesāṇ sahāyabhikkhu¹³ sabbarattiṇ caṅkamanto niddāya¹⁴
vasā¹⁵ caṅkamanakoṭiyaṇ ekasmiṇ pāsāṇaphalake pati,
ūrūṭṭhi¹⁶ bhijji. So mahāsaddena viravi. Tassa te sahā-
yakā¹⁷ bhikkhū saddaṇ¹⁸ saṇjānitvā¹⁹ ito c' ito ca²⁰ upa-
dhāviṇsu.²¹ Tesāṇ²² dīpaṇ²³ jāletvā²⁴ tassa kattabba-
kiccaṇ karontānaṇ yeva aruṇo uṭṭhahi,²⁵ taṇ gāmaṇ
gantuṇ okāsaṇ na labhiṇsu. Atha ne Satthā āha: 'kiṇ
bhikkhave bhikkhācāragāmaṇ²⁶ na gamitthā' ti. Te 'āma
bhante' ti taṇ pavattiṇ ārocesuṇ. Satthā 'na bhikkhave

¹ C^a. °iyaṇ.² K¹. patvā.³ K¹. a. ādāya.⁴ B. a. ekamantaṇ.⁵ K. K¹. °iya°.⁶ C. C^a. ohino. B. ohiya°. K. K. ohiyiko.⁷ B. S. °yaka°. K. K¹. a. nisinno.⁸ K. K¹. B. °si.⁹ K. K¹. B. ajj' eva.¹⁰ K. K¹. B. om.¹¹ K¹. a. tassa.¹² B. ta° pā° va.¹³ B. °ako bhi°.¹⁴ S. niddā°. K. K¹. niddāyana°.¹⁵ K. S. °vasena.¹⁶ B. ūrūṭṭhi. K. K¹. urukaṭṭhi.¹⁷ S. °ka°.¹⁸ C^a. om.¹⁹ S. jān°.²⁰ K. K¹. va.²¹ K. udhāv°.²² K¹. om.²³ K¹. pad°.²⁴ K. K¹. jal°.²⁵ K. K¹. a. te. B. tesāṇ, om. taṇ.²⁶ C. C^a. °raṇ gā°.

esa idān' eva tumhākaṇ lābhantarāyaṇ karoti,¹ pubbe pi akāsi yevā' ti vatvā tehi yācito atītaya āharitvā :²

'Yo pubbe karaṇiyāni³ pacchā so kātum icchati,
varaṇakatṭhabhañjo⁴ va sa⁵ pacchā-m-anutap-
patī'⁶ ti⁷

jātakaja⁸ vitthāresi: 'tadā kira⁹ te¹⁰ bhikkhū pañcasatā māṇavakā¹¹ ahesuṇ, kusītamāṇavako ayaṇ bhikkhu ahosi, ācariyo pana¹² tathāgato va ahosī' ti.¹³ Satthā imaṇ desanaṇ¹⁴ āharitvā, 'bhikkhave yo hi utṭhānakāle utṭhānaṇ na karoti avasannasaṇkappo¹⁵ hoti kusīto so jhānādi-bhedaṇ viṣesaṇ nādhigacchatī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

280. 'Utṭhānakālamhi anuṭṭhahāno
yuvā balī¹⁶ ālasiyā¹⁷ upeto
saṇsannasaṇkappamaṇo¹⁸ kusīto
paññāya maggaṇ alaso na vindatī' ti.

Tattha anuṭṭhahāno ti anuṭṭhahanto avāyamanto
yuvā balī ti paṭhamayobbane¹⁹ ṭhito balasampanno²⁰ pi

¹ B. akāsi.

² K¹. āhari. K. K¹. a. J., with i° gā° āha.

³ B. aka°. C. C^a. kataka°.

⁴ K. B. varuṇa. K¹. °aṇ bha°.

⁵ K. K¹. so. B. pacchā so.

⁶ K¹. pacchānu°.

⁷ K. K¹. a. Satthā Varuṇa°.

⁸ F. J., I. 316-9. Varaṇajātaka.

⁹ B. om. two.

¹⁰ K. tr.

¹¹ B. °ikā.

¹² K. K¹. a. aham eva, om. va.

¹³ K. om.

¹⁴ K. K¹. B. dhammade°.

¹⁵ K. K¹. B. asaṇpanna°. K. K¹. a. va.

¹⁶ C. C^a. °liṇ.

¹⁷ K¹. B. S. °siyaṇ. K. ālassaṇ.

¹⁸ B. asaṇpannasaṇk°. K. K¹. saṇpanna°. (So *infra*).

¹⁹ K. °yovane.

²⁰ C. C^a. K. balava°.

hutvā¹ alasabhāvena² upeto hoti, bhutvā³ sayati, saṅ-
sannasaṅkappamano ti tīhi⁴ micchāvitakkehi suṭṭhu
avasannasammāsaṅkappacitto⁵ kusīto ti⁶ nibbiniyo,⁷
alaso ti⁸ mahāalaso, paññāya dāṭṭhabbaṅ ariyamaggaṅ
apassanto na vindati na paṭilabhatī⁹ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.¹⁰

Padhānakammikatisattherassa vatthu.¹¹

6. SŪKARAPETAVATTHU.*

Vācānurakkhī¹² ti imaṅ dhāmmadesanaṅ Satthā
Veluvane viharanto sūkarapetaṅ ārabba kathesi.

Ekasmiṅ hi divase¹³ Mahāmoggallānatthero¹⁴ Lakkhaṇa-
ttherena saddhiṅ Gijjhakūṭā¹⁵ orohanto¹⁶ ekasmiṅ padese
sitāṅ katvā¹⁷ 'ko nu kho āvuso hetu sitassa pātukamme'¹⁸
ti Lakkhanattherena puṭṭho 'akālo¹⁹ āvuso imassa pañ-
hasa, Satthu santike maṅ²⁰ puccheyyāsī'²¹ ti vatvā

¹ K¹. a. ālasiyaṅ upeto ti. K. corr. a. ālassaṅ upeto ti.

² K. āl°. K. K¹. °bhāvaṅ.

³ B. hutvā. K¹. a. gatvā.

⁴ B. om.

⁵ K. om. avasanna. K¹. corr. panna°. B. asampanna°.

⁶ B. om.

⁷ B. S. nibbī°. K. K¹. nivi°.

⁸ K. B. a. sō.

⁹ K¹. la°.

¹⁰ K. K. om.

¹¹ K. Tissabhikkhuvatthuṅ. K¹. Tissava°. B. °rava°,

pañcamāṅ.

* Cf. Pūtimukhapetavatthuvaṇṇanā (Cy., pp. 12 ff).

¹² K. K¹. a. manasā susaṅvuto.

¹³ C. C^a. S. so kira ekadivasaṅ.

¹⁴ B. Mo°.

¹⁵ K¹. °ato.

¹⁶ K. a. Mahāmo° (so K¹, erased).

¹⁷ K. B. pātvakāsi.

¹⁸ K¹. pākacāya. B. pātukammenā.

¹⁹ K. akāraṇe.

²⁰ C. C^a. tr.

²¹ B. °thā.

Lakkhaṇattherena saddhiṃ yeva Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto¹ Veluvanaṃ² āgantvā³ Satthāraṃ vanditvā nisīdi. Atha naṃ Lakkhaṇatthero⁴ tam atthaṃ pucchi. So āha : ‘āvuso ahaṃ⁵ ekaṃ⁶ petaṃ addasaṃ, tassa tigāvutappamāṇaṃ⁷ sarīraṃ⁸ manussasarīrasadisaṃ, sīsaṃ pana⁹ sūkarassa¹⁰ viya tassa mukhe naṅguṭṭhaṃ¹¹ jātaṃ tato puḷavā¹² paggharanti, svāhaṃ¹³ “na¹⁴ me evarūpo satto diṭṭhapubbo” ti¹⁵ taṃ disvā sitaṃ pātvakāsin’¹⁶ ti. Satthā ‘cakkhubhūtā vata bhikkhave mama¹⁷ sāvaka viharanti’ ti vatvā¹⁸ ‘aham p’¹⁹ etaṃ sattaṃ bodhimaṇḍe²⁰ yeva addasaṃ,²¹ “ye pana²² me na saddaheyyuṃ tesāṃ²³ ahitāya assā” ti paresaṃ anukampāya na kathesiṃ,²⁴ idāni me²⁵ Moggallānaṃ sakkehiṃ labhitvā²⁶ kathemi.²⁷ saccaṃ bhikkhave Moggallāno āhā’ ti. Taṃ sutvā bhikkhū Satthāraṃ pucchiṃsu : ‘kiṃ pana bhante tassa pubba-kammaṃ’ ti. Satthā ‘tena hi bhikkhave suṇāthā’ ti atītaṃ āharitvā tassa pubbakammaṃ kathesi :

‘Kassapabuddhakāle kira ekasmiṃ gāmakāvāse²⁸ dve therā samaggavāsaṃ²⁹ vasiṃsu. Tesu eko satṭhivasso eko

¹ K. K¹. piṇḍi°, *al.*

³ K. K¹. B. ga°.

⁵ K. *tr.*

⁷ S. °ṇa°.

⁹ K. pan’ assa.

¹¹ K. nagudhaṃ. K¹. nagūthaṃ.

¹² K. K¹. B. puḷu°.

¹⁴ K. K¹. *after* satto.

¹⁶ K¹. pātuṃ kāsin.

¹⁸ K. *corr. del.* ti vatvā.

²⁰ B. maṇḍale.

²¹ K. K¹. *a.* apī cāhaṃ na byākāsiṃ.

²² K¹. vacanaṃ.

²⁴ B. °sī (*freq. for* °siṃ).

²⁶ B. katvā.

²⁸ K¹. °ikā°. K. °ika°. B. gāmaṇāsike.

²⁹ K. K¹. °saṇvās°.

² B. °ne.

⁴ K¹. °ṇo th°.

⁶ C. C^a. S. *om.*

⁸ K. K¹. B. *a.* taṃ.

¹⁰ K¹. sūkaṇāsisaṃ.

¹³ K¹. svāyaṃ.

¹⁵ K. K¹. B. *om.*

¹⁷ C. C^a. S. *om.*

¹⁹ K¹. c’.

²³ K. *corr.* tesāṃ taṃ

²⁵ K. *om.*

²⁷ K. K¹. °siṃ.

ekūnasatṭhivasso. So¹ itarassa pattacīvaraṇ ādāya vicari,² sāmaṇero viya sabbāṇ³ vattapaṭivattaṇ akāsi. Tesāṇ eka-mātukucchiyaṇ vutthabhātūnaṇ⁴ viya samaggavāsaṇ⁵ vasantānaṇ⁶ vasaṇatṭhānaṇ eko dhammakathiko⁷ āgami. Tadā ca dhammasavaṇadivaso hoti.⁸ Therā taṇ⁹ saṅgaṇhitvā 'dhammakathaṇ no¹⁰ kathehi sappurisā' ti āhaṇsu. So dhammakathaṇ kathesi. Therā 'dhammakathiko no laddho' ti tuṭṭhacittā punadivase taṇ ādāya dhuragāmaṇ piṇḍāya pavisitvā tattha katabhattakiccā 'āvuso hiyyo¹¹ tṭhatṭhānato¹² thokaṇ dhammakathaṇ¹³ kathehī' ti manussānaṇ dhammaṇ kathāpesuṇ. Manussa¹⁴ dhammaṇ¹⁵ sutvā punadivasatṭhāya¹⁶ pi nimantayaṇsu. Evaṇ samantā bhikkhācāragāmesu dve dve diyaṇ taṇ ādāya piṇḍāya cariyaṇsu. Dhammakathiko cintesi: 'ime dve pi atimudukā,¹⁷ mayā ubho p' ete¹⁸ palāpetvā imasmiṇ vibhāre vasitūṇ vaṭṭatī' ti. So sāyaṇ therūpaṭṭhānaṇ gantvā bhikkhūnaṇ utṭhāya gatakāle nivattitvā¹⁹ mahātheraṇ upasaṅkamitvā, 'bhante kiñci vattabbaṇ atthī' ti vatvā, 'kathehi āvuso' ti vutte, thokaṇ cintetvā 'bhante kathā nāma²⁰ mahāsāvajjā' ti vatvā akathetvā va pakkāmi, anutheraṇsa pi²¹ santikaṇ gantvā tath' eva akāsi. So dutiyadivase pi²² tath' eva katvā tatiyadivase pi²³ tesāṇ

¹ B. S ekūnasatṭhivasso.

² K. K¹. a. thero.

³ K¹. sabbakiccaṇ. K. sakkaccaṇ.

⁴ K¹. B. °īnaṇ. (K¹. °at°). K. °puttabhātikānaṇ.

⁵ K. K¹. °saṇvās°.

⁶ K¹. vasaṇant°. K. vasiṇsu tesāṇ.

⁷ K. K¹. dhammikatthero. K¹. corr. dhammaka°.

⁸ K. K¹. ahosi. K. K¹. a. te.

⁹ B. S. naṇ.

¹⁰ K¹. om.

¹¹ K. K¹. hiyo.

¹² K. K¹. B. kathita°. B. a. va.

¹³ B. dhammaṇ.

¹⁴ K. a. naṇ.

¹⁵ K. K¹. B. dhammaka°.

¹⁶ C. divassa.

¹⁷ K. °mulhakā.

¹⁸ K¹. te for p'ete.

¹⁹ B. °etvā.

²⁰ B. nām' esā.

²¹ K. K¹. B. °ssāpi.

²² B. om.

²³ K. K¹. B. om.

ativiya kotūhale uppanne mahātheraṃ upasaṅkamitvā.
 ‘bhante kiñci vattabbaṃ atthi, tumbhākaṃ pana santike
 vattuṃ na¹ visabhāmī’ ti vatvā² therena ‘hotu āvuso
 kathehī’ ti nippilīto āha:³ ‘kiṃ pana bhante anuthero
 tumbhehi saddhiṃ sambhogo’⁴ ti. ‘Sappurisa kiṃ nāma’
 etaṃ kathesi, mayaṃ ekamātukucchiyaṃ vutthaputtā viya,⁵
 amhesu ekena⁶ laddhaṃ itarenāpi laddham eva hoti, mayā
 etassa ettakaṃ kālaṃ aguṇa nāma⁷ ditthapubbo⁸ natthi’ ti.
 ‘Evaṃ bhante’ ti. ‘Āma āvuso’⁹ ti. ‘Bhante maṃ anu-
 thero evaṃ āha: “sappurisa tvaṃ kulaputto,¹⁰ mahāthero
 lajji¹¹ pesalo ti etena saddhiṃ sambhogaṃ karonto pari-
 kkhittvā¹² kareyyāsī” ti, evaṃ esa¹³ maṃ āgatadivasato
 paṭṭhāya¹⁴ vadeti’¹⁵ ti. Mahāthero taṃ sutvā va kuddha-
 mānaso daṇḍābhīhataṃ¹⁶ kulālabhājanaṃ viya bhijji.
 Itaro pi utthāya¹⁷ anutherassa santikaṃ gantvā tath’ eva
 avaca,¹⁸ so pi¹⁹ tath’ eva bhijji. Tesu kiñcāpi²⁰ ettakaṃ
 kālaṃ eko pi²¹ visuṃ piṇḍāya²² pavitṭhapubbo nāma natthi,
 punadivase²³ visuṃ piṇḍāya pavisitvā anuthero puretaraṃ
 āgantvā upaṭṭhānasālāyaṃ²⁴ atthāsi, mahāthero pacchā
 āgamāsi.²⁵ Taṃ disvā anuthero cintesi: ‘kin nu kho
 imassa pattacīvaraṃ paṭiggahetabbaṃ udāhu no’ ti. So

¹ K¹. *tr.*² C. C^a. *a.* visabhā vatvā.³ C. C^a. *tr.* S. *om.* āha.⁴ K. saṃvibhāgo (*corr. del. vi*). K¹. visabhāgo.⁵ K. K¹. *a.* ahumbhā.⁶ B. S. *a.* yaṇ.⁷ B. *om.*⁸ S. na di^o, *om.* natthi.⁹ B āmāv^o.¹⁰ K. B. S. *a.* ayaṇ.¹¹ K. dosalajja^o. K¹. *first* alajji.¹² K. K¹. upari^o. B. upapari^o.¹³ K. eva. K¹. *a.* anuthero.¹⁴ K. *a.* so.¹⁵ B. °atī.¹⁶ C. C^a. °bhūtaṃ.¹⁷ K¹. upaṭṭh^o.¹⁸ K. K¹. B. avoca.¹⁹ K. *om.*²⁰ K. kiñcā.²¹ K¹. *om.*²² K. *om.*²³ K. K¹. B. *a.* pana.²⁴ B. °ya.²⁵ S. pacchāg^o.

‘na dāni¹ paṭiggahessāmī’² ti³ cintetvāpi⁴ ‘hotu na⁵ mayā evaṇ⁶ katapubbaṇ, mayā attano vattaṇ hāpetuṇ na vaṭṭatī’ ti cittaṇ muduṇ⁷ katvā therāṇ upasaṅkamitvā ‘bhante pattaṭṭaṇ dethā’ ti āha. Itaro⁸ ‘gaccha dubbiniṭa, na tvaṇ mama pattaṭṭaṇ paṭiggahetuṇ yutta-rūpo’ ti accharaṇ⁹ paharivā,¹⁰ ‘āma bhante aham pi “tumhākaṇ pattaṭṭaṇ na¹¹ gaṇhissāmī”¹² ti cintesiṇ’¹³ ti vutte, ‘āvuso navaka¹⁴ kiṇ¹⁵ cintesi, mama imasmiṇ vihāre koci saṅgo¹⁶ atthī’ ti āha.¹⁷ Itaro pi ‘tumhe pana bhante kim evaṇ maññatha, mama imasmiṇ vihāre koci saṅgo atthī’ ti, ‘eso te¹⁸ vihāro’ ti vatvā pattaṭṭaṇ ādāya nikkhami. Itaro pi¹⁹ nikkhami.²⁰ Te ca²¹ ekamaggenāpi agantvā eko pacchimadvārena maggaṇ gaṇhi eko puratthimadvārena.²² Dhammakathiko²³ ‘mā evaṇ²⁴ karoṭhā’²⁵ ti vatvā ‘tiṭṭha āvuso’²⁶ ti vutte nivatti. So punadivase dhuragāmaṇ pavitṭho manussehi ‘bhante bhadantā kuhin’ ti vutte ‘āvuso mā paṭṭhapetha,²⁷ tum-

¹ B. idāni.² B. °iss°.³ K¹. a. taṇ.⁴ K. K¹. om. pi.⁵ K. K¹. om.⁶ K. K¹. B. evarūpaṇ.⁷ B. °ukaṇ.⁸ K. K¹. mahāthero.⁹ C. C^a. °riṇ.¹⁰ K. K¹. B. a. tena. B. a. pi.¹¹ K. om.¹² B. paṭiggahaṇhāmī.¹³ B. °sī.¹⁴ B. a. bhikkhu.¹⁵ K. K¹. B. S. a. tvaṇ.¹⁶ K. saṅbhāgo. K¹. sambhogo, *corr. text*.¹⁷ C. C^a. om.¹⁸ C. C^a. S. om.¹⁹ K¹. om.²⁰ C. C^a. S. om. three.²¹ K. K¹. om. B. ubho pi.²² K. purimatthi°. B. a. ma° ga°.²³ K. K¹. B. S. a. bhante.²⁴ C. C^a. tr.²⁵ K. K¹. B. rep. three.²⁶ K. K¹. B. tiṭṭhāv°.²⁷ K. B. pucchatha. K¹. pucchittha.

hākaṃ kulūpagā¹ hiyyo kalahaṃ katvā nikkhamiṃsu, ahaṃ yācanto² pi³ nivattetuṃ nāsakkhin' ti āha. Tesu bālā tuṇhī ahesuṃ, paṇḍitā pana 'amhehi⁴ ettakaṃ kālaṃ bhadantānaṃ kiñci kalahaṃ⁵ nāma na diṭṭhapubbayaṃ, tesu bhayaṃ⁶ imaṃ nissāya uppannaṃ bhavissatī' te domanassappattā ahesuṃ. Te pi therā gataṭṭhāne cittasukhaṃ nāma na labhiṃsu. Mahāthero cintesi: 'aho navakassa bhikkhuno⁷ bhāriyaṃ kammaṃ kataṃ,⁸ muhuttadiṭṭhaṃ⁹ nāma āgantukabhikkhuṃ āha: "mahātherena¹⁰ saddhiṃ sambhogaṃ¹¹ mā¹² akāsī" ti. Itaro pi cintesi: 'aho mahātherassa bhāriyaṃ kammaṃ kataṃ,¹³ muhuttadiṭṭhaṃ¹⁴ nāma āgantukabhikkhuṃ āha: 'iminā saddhiṃ sambhogaṃ¹⁵ mā akāsī' ti. Tesu n' eva¹⁶ sajjhāyo na¹⁷ manasikāro ahosi. Te vassasataccayena pacchimadisāya ekaṃ vihāraṃ agamaṃsu, tesu ekam eva senāsaṇaṃ pāpuṇi, mahāthere¹⁸ pavisitvā mañcake nisinne¹⁹ itaro pi pāvisi. Mahāthero taṃ disvā va saṃjānitvā assūni sandhāretuṃ²⁰ nāsakkhi,²¹ itaro pi mahātheraṃ²² saṃjānitvā assupunṇehi²³ nettehi 'kathemi nu kho mā²⁴ kathemi' ti cintetvā 'na taṃ²⁵ saddheyyarūpan' ti therāṃ vanditvā āha:²⁶ 'bhante

¹ K. K¹. B. °kā.² B. mayā yācito.³ S. om.⁴ B. om.⁵ K. K¹. B. khalitaṃ.⁶ K. K¹. B. a. uppajjamānaṃ.⁷ K¹. °ussa.⁸ K. K¹. °n ti.⁹ K. K¹. B. °ttaṃ di° (K. ma°).¹⁰ K. anuthe°.¹¹ K. K¹. S. paribhogaṃ.¹² K. om.¹³ S. a. taṃ.¹⁴ B. °ttaṃ di°.¹⁵ K¹. mā paribho°.¹⁶ S. na for n' eva.¹⁷ B. °yādāni.¹⁸ S. °rena.¹⁹ K. K¹. B. nippanne.²⁰ K. K¹. saṇḍhā°.²¹ S. na sa°.²² K. K¹. a. disvā va.²³ K. K¹. °paripu°.²⁴ B. mā na.²⁵ S. tr. C. C^a. om. na. K¹. akathetuṃ ayuttarūpan. B. °yyānurū°.²⁶ B. ahaṃ.

ahaṇ¹ ettakaṇ kālaṇ tumhākaṇ pattacīvaraṇ gahetvā vicariṇ,² api nu³ me kāyadvārādisu tumhehi kiñci asāruppaṇ⁴ diṭṭhapubban' ti. 'Na diṭṭhapubbaṇ āvuso' ti. 'Atha kasmā⁵ dhammakathikaṇ avocuttha⁶: "mā etena saddhiṇ sambhogaṇ⁷ akāsī"' ti. 'Nāhaṇ āvuso evaṇ kathemī' ti,⁸ 'tayā kira mama antare⁹ evaṇ¹⁰ vuttan' ti. 'Aham pi bhante na vadāmī' ti. Te¹¹ tasmiṇ khaṇe 'tena amhe bhinditukāmena¹² evaṇ vuttaṇ bhavissatī' ti ñatvā¹³ aññamaññaṇ accayaṇ desayiṇsu. Te vassasataṇ cittassādaṇ¹⁴ alabhantā taṇ divasaṇ samaggā hutvā 'āyāmaṇaṇ tato vihārā nikkadḍhissāmā'¹⁵ ti pakkamitvā anupubbena taṇ vihāraṇ agamaṇsu. Dhammakathiko pi¹⁶ there disvā pattacīvaraṇ paṭiggahetuṇ¹⁷ upagañchi.¹⁸ Therā 'na tvaṇ¹⁹ imasmiṇ vihāre vasituṇ yuttarūpo' ti accharaṇ pahariṇsu. So saṇṭhātuṇ²⁰ asakkonto tāvad eva nikkhamitvā palāyi. Atha naṇ²¹ vīsativassasahassāni katasamaṇadhammo sandhāretuṇ nāsakkhi, tato²² cavitvā Avicimhi nibbatto ekaṇ buddhantaraṇ paccitvā idāni Gijjhakūṭe vuttappakārena attabhāvena dukkhaṇ anubhoti.²³

Satthā idaṇ²⁴ tassa pubbakammaṇ āharitvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma kāyādīhi²⁵ upasantarūpena bhavitabban' ti vatvā imaṇ gātham āha :

¹ S. om.

² K¹. cariṇ.

³ K. K¹. B. a. kho.

⁴ K¹. āsā°, corr. āsātārūpaṇ.

⁵ K. K¹. a. taṇ.

⁶ B. avac°.

⁷ K. K¹. paribho°.

⁸ K. K¹. B. om.

⁹ K. °rā.

¹⁰ S. om.

¹¹ K. om.

¹² K¹. chi°.

¹³ K. a. te dve.

¹⁴ K. K¹. °pasādaṇ.

¹⁵ K. °ess°.

¹⁶ C. C^a. S. om.

¹⁷ K. K¹. °ituṇ.

¹⁸ K¹. B. °gacchi.

¹⁹ K¹. om.

²⁰ K. K¹. saṇḍhāretuṇ.

²¹ K¹. om.

²² K. ito.

²³ B. S. a. ti.

²⁴ B. om.

²⁵ K¹. kāyadvārādini.

281. 'Vācānurakkhī manasā saṇvuto
kāyena ca akusalaṇ na kayirā,
ete tayo kammaṇṇaṇ visodhaye
ārādhaye maggaṇ isippaveditaṇ ¹ ti.

Tass' attho : catunnaṇ ² vacīduccaritānaṇ vajjanena ³
vācānurakkhī abhiijjhādīnaṇ anuppādanena ⁴ manasā ⁵
sutṭhu ⁶ saṇvuto, pānātipātādayo pajahanto kāyena ca
akusalaṇ na kayirā, ⁷ ete ⁸ tayo kammaṇṇaṇ
visodhaye ti, ⁹ evaṇ visodhento hi silakkhandhādīnaṇ ¹⁰
esakehi ¹¹ buddhādīhi isihi paveditaṇ atṭhaṅgiṇaṇ ¹² maggaṇ
ārādheyyā ti. ¹³

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti. ¹⁴
Sūkarapetassa vatthu. ¹⁵

7. POṬṬHILATATHERAVATTHU.

Yogā ve ¹⁶ ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Poṭṭhilaṇ ¹⁷ nāma therāṇ ārabba kathesi.

So kira sattannaṇ pi ¹⁸ buddhānaṇ sāsane tipitakadharo ¹⁹
pañcannaṇ bhikkhusatānaṇ dhammaṇ vāceti. Satthā

¹ B. isipa°. K¹. isihi pa°.

² F. C. C^a. a. duccaritānaṇ.

³ S. pariva°. K. corr. anuppajjanena. S. a. ca.

⁴ C. C^a. S. anuppādena. K. anūpā.

⁵ B. a. ca.

⁶ K. su. K. sutṭha.

⁷ K. K¹. B. a. evaṇ.

⁸ K. te.

⁹ K. K¹. om. F. visodheti.

¹⁰ K. °inā.

¹¹ K. etehi. K. corr. esikehi. B. ettakehi.

¹² B. °ika°.

¹³ K¹. om. B. a. attho.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. °tavatthunṇ. K¹. B. °tavatthu. B. a. chaṭṭhaṇ.

¹⁶ F. yogo ce. K. K¹. a. jā° bhū°.

¹⁷ F. B. Poṭṭhi°. K. K¹. Poṭṭhaliṇ.

¹⁸ B. om.

¹⁹ F. K. K¹. B. teṇitako.

cintesi: 'imassa bhikkhuno "attano dukkhanissaranāṃ¹ karissāmī" ti cittam² pi natthi, saṃvejessāmi nan' ti. Tato paṭṭhāya taṃ³ therāṃ attano upaṭṭhānaṃ āgatakāle 'ehi Tucchapoṭhila, vanda⁴ Tucchapoṭhila⁵ nisīda⁶ Tucchapoṭhila,⁷ yāhi Tucchapoṭhila' ti vadeti,⁸ utṭhāya gatakāle⁹ pi naṃ 'Tucchapoṭhilo¹⁰ gato'¹¹ ti vadesi.¹² So cintesi: 'ahaṃ sātṭhakathāni¹³ tīṇi piṭakāni dhāremi, pañca¹⁴ bhikkhusatāni¹⁵ atṭhārassa mahāgaṇe¹⁶ dhammaṃ vācemi, atha ca¹⁷ pana¹⁸ maṃ¹⁹ Satthā abhikkhaṇaṃ²⁰ "Tucchapoṭhila" ti vadeti, addhā maṃ Satthā jhānādīnaṃ abhāvena evaṃ vadeti' ti. So uppannasamvegō 'araññaṃ dāni²¹ pavisitvā samaṇadhammaṃ karissāmī' ti sāyaṃ yeva²² pattacīvaraṃ saṃvidahitvā paccūsakāle²³ sabba-pacchā dhammaṃ paggaṇhitvā²⁴ nikkhamantena bhikkhunā saddhiṃ nikkhami, pariveṇe nisīditvā sajjhāyanta²⁵ naṃ²⁶ 'ācariyo' ti na sallakkhesuṃ. So vīsaṃ²⁷ yojanasataṃ²⁸ gantvā—ekasmiṃ araññavāse²⁹ tiṃsa bhikkhū vasanti—te upasaṅkamitvā saṃghatheraṃ vanditvā³⁰ 'bhante avassayo me hothā' ti āha. 'Āvuso tvaṃ dhammakathiko, amhehi

¹ F. dukkhaṃ nissāya sabbaṃ.

² F. C. Cā. cintā.

³ K¹. om.

⁴ K. gaccha. K¹. gacchatu (Po°).

⁵ B. om. two.

⁶ K. °atu.

⁷ F. om. four.

⁸ B. °ati.

⁹ K. K. gamana°.

¹⁰ K. K¹. °poṭṭhali.

¹¹ K¹. a. 'sī.

¹² K. K¹. S. °ti.

¹³ K. corr. sākathāni.

¹⁴ K. K¹. B. pañcannaṃ.

¹⁵ K. K¹. B. °naṃ.

¹⁶ F. mahāmaṇḍaṇe.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. mamaṃ.

²⁰ K. abhinhaṃ.

²¹ B. om.

²² K. B. sayam eva.

²³ K. °esa°.

²⁴ B. ugga°. K. uggahitvā.

²⁵ K¹. °yasattā.

²⁶ B. om.

²⁷ B. vīsa°. K. vīsati°.

²⁸ K. °satikaṃ. B. °satamaggaṃ.

²⁹ B. °avāse.

³⁰ B. om.

nāma taṇ¹ nissāya kiñci jānitabbaṇ bhaveyya, kasmā evaṇ vadesī' ti. 'Mā² bhante evaṇ karoṭha, avassayo me hothā' ti. Te pana sabbe va³ khīṇāsavā va.⁴ Atha naṇ mahāthero 'imassa uggahaṇ nissāya māno atthi yevā' ti anutherassa santikaṇ pahiṇi. So pi taṇ tath' evāha. Iminā nīhārena sabbe pi taṇ pesentā⁵ divātṭhāne nisīditvā sūcikaṃmaṇ karontassa sabbanavakassa sattavassika-sāmaṇerassa santikaṇ pahiṇiṇsu. Evam assa⁶ mānaṇ nīhariṇsu.⁷ So hi⁸ nihata māno sāmaṇerassa santike añjaliṇ paggaḥetvā 'avassayo me⁹ hohi¹⁰ sappurisa' ti āha.¹¹ 'Aho ācariya kiṇ nām' etaṇ kathetha,¹² tumhe mahallakā bahussutā,¹³ tumhākaṇ santike mayā¹⁴ kiñci kāraṇaṇ jānitabbaṇ bhaveyyā' ti. 'Mā evaṇ kari¹⁵ sappurisa,¹⁶ hohi¹⁷ eva¹⁸ me avassayo' ti.¹⁹ 'Bhante sace²⁰ ovādakkhamā bhavissatha, bhavissāmi vo avassayo' ti. 'Homī sappurisa,²¹ ahaṇ²² "aggiṇ²³ pavisā"²⁴ ti vutte pi²⁵ aggimhi²⁶ pavisāmi²⁷ evā' ti. Atha naṇ so avidūre ekaṇ saraṇ dassetvā 'bhante yathānivatthapārutā²⁸ va imaṇ saraṇ pavisathā' ti āha. So hi²⁹ ssa mahagghānaṇ dupaṭṭacīvarānaṇ³⁰ nivatthapārutabhāvaṇ³¹ nātvaṇ pi

¹ F. C. C^a. nām' etaṇ.³ K. pi. B. S. om.⁵ K. °tvā.⁷ K. māna nīhāsu.⁹ B. om.¹¹ B. om.¹³ K. bahūsutā.¹⁵ K. karitha.¹⁷ S. hotu. C. hoti. C^a. hīti.¹⁹ C. hoti. C^a. om.²¹ K. a. ti āha.²³ B. aggimhi.²⁵ K. B. om.²⁷ F. K. pavissāmi. S. pavisiss°.²⁹ B. S. °to.³⁰ K. duppaṭa°.³¹ B. vattha°. K. °pārūpaṭa°.² K. om.⁴ K. om.⁶ K. °ṇ tassa.⁸ K. B. om.¹⁰ S. hotu.¹² K. karoṭha.¹⁴ C. C^a. om.¹⁶ C. C^a. °so.¹⁸ K. B. yeva.²⁰ K. me.²² K. om.²⁴ K. °ssāhī.²⁶ K. aggiṇ.²⁹ K. pi.

‘ovādakkhamo nu kho’¹ ti vīmaṇsanto evam āha. Thero pi ekavacanen’ eva udakaṇ² otari. Atha naṇ cīvara-kaṇṇānaṇ temanakāle³ ‘etha bhante’ ti vatvā ekavacanen’⁴ eva āgantvā tṭhitaṇ āha: ‘bhante ekasmiṇ vammike cha chiddāni, tatth’ ekena⁵ chiddena godhā anto pavitṭhā,⁶ naṇ⁷ gaṇhitukāmo itarāni pañca chiddāni thaketvā chaṭṭhaṇ hitvā⁸ pavitṭhachidden’ eva gaṇhati, evaṇ⁹ tumhe pi¹⁰ cha-dvārikesu ārammaṇesu sesāni pañca dvārāni pidhāya manodvāre kammaṇ patṭhapethā’¹¹ ti. Bahussutassa bhikkhuno ettaken’ eva dīpujjalanaṇ¹² viya ahosi. So ‘ettakam eva hotu sappurisā’ ti karajakāye nānamattaṇ¹³ otāretvā samaṇadhammaṇ ārabhi.¹⁴ Satthā viṣaṇyojanasatama-tṭhake¹⁵ nisinno va taṇ bhikkhuṇ oloketvā ‘yath’ evāyaṇ¹⁶ bhikkhu bhūripaṇṇo, evam eva¹⁷ tena¹⁸ attānaṇ patitṭhāpetuṇ vaṭṭati’ ti cintetvā¹⁹ tena saddhiṇ kathento viya obhāsaṇ pharitvā imaṇ gātham āha:

282. ‘Yogā ve jāyatī²⁰ bhūrī ayogā²¹ bhūrisaṇkhayo,²²
etaṇ²³ dvedhāpathaṇ²⁴ ñatvā bhavāya vibhā-
vāya ca²⁵
tath’ attānaṇ niveseyya yathā bhūrī pavaddhati’
ti.

¹ K. a. no.² B. om.³ K. B. temita°.⁴ K. vacan’.⁵ K. B. tattha e°.⁶ K. a. puriso.⁷ K. B. taṇ.⁸ K. B. bhinditvā.⁹ S. a. pi.¹⁰ K. B. om.¹¹ K. patitṭh°. C. C°. °ṭhap°.¹² K. dipa°.¹³ K. °sattaṇ. F. °mantāṇ. S. °manthaṇ. B. nāṇaṇ.¹⁴ K. ārabhi.¹⁵ B. vīsa°. K. visati°.¹⁶ K. yathā vāyaṇ.¹⁷ B. evaṇ.¹⁸ B. anena. K. om.¹⁹ B. om.²⁰ K. °te.²¹ K. om. two.²² K. °khāyo.²³ K. ettaṇ.²⁴ K. dvi°.²⁵ K. om.

Tattha yogā ti atthatiṇṣāya ārammaṇesu yonisomana-sikāro,¹ bhūri ti paṭhavisamāya vitthatāya² paññāy' etaṇ nāmaṇ, saṅkhayo³ ti vināso, etaṇ⁴ dvedhāpathan ti etaṇ⁴ yogañ ca ayogañ ca, bhavāya vibhavāya cā ti vaddhiyā⁵ ca avaddhiyā⁶ ca, tathā⁷ ti yathā ayaṇ bhūri-saṅkhātā paññā⁸ vaddhati evaṇ attānaṇ niveseyyā⁹ ti attho.

Gāthavasāne Poṭhilatthero arahatte paṭiṭṭhahī¹⁰ ti.
Poṭhilattherassa vatthu.¹¹

8. SAMBAHULAMAHALLAKABHIKKHUVATTHU.*

Vanaṇ chindathā¹² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto sambahule¹³ mahallakabhikkhū¹⁴ ārabba kathesi.

Te kira gihikāle Sāvattiyaṇ kuṭumbikā addhā¹⁵ mahaddhanā¹⁶ aññamaññaṇ¹⁷ sahāyakā ekato¹⁸ puññāni karontā Satthu dhammadesanaṇ sutvā 'mayaṇ mahallakā, kiṇ no gharāvāsenā'¹⁹ ti Satthāraṇ pabbajjaṇ yācivā pabbajiṇsu. Mahallakabhāvena pana dhammaṇ pariyāpuṇiṭuṇ asakkontā²⁰ vihārapariyante paṇṇasālaṇ kāretvā²¹ ekato va²² vasiṇsu, piṇḍāya carantāpi²³ yebhuyyena²⁴ putta-

¹ K. °karā.

² K. °tā.

³ K. °yyo.

⁴ C. C^a. evaṇ.

⁵ K. vulyiā.

⁶ K. B. avu° (K. dh).

⁷ K. athattā.

⁸ K. °āya °āya.

⁹ C. niseyyā. C^a. nisedheyyā.

¹⁰ B. °ṭṭhatī.

¹¹ K. Poṭṭhalitheravatthuṇ. B. °rava°, sattamaṇ.

* Cf. F. J., I. 497.

¹² K. a. mā ru°.

¹³ C. C^a. S. om.

¹⁴ K. °ke bhi°.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. a. mahābhogā.

¹⁷ B. °ññasa°.

¹⁸ J. a. hutvā.

¹⁹ K. khar°.

²⁰ K. °nto.

²¹ K. karontā.

²² B. om. J. °lā kār° °ko va.

²³ K. caritvā ca.

²⁴ J. a. attano.

dārass' eva gehaṇ gantvā bhuñjīsu.¹ Ekassa purāṇa-dutiyikā² Madhurapācikā³ nāma, sā tesāṇ sabbesaṇ pi upakārikā⁴ ahosi. Tasmā sabbe* pi attanā laddhaṇ āhāraṇ⁵ gahetvā⁶ tassā yeva⁷ gehe nisīditvā bhuñjanti, sāpi⁸ nesaṇ yathāsannihitaṇ sūpabyañjanaṇ⁹ deti. Sā aññatarena ābādhena¹⁰ phutṭhā kālam akāsi. Atha te mahallakattherā sahāyatherassa¹¹ paññasālāyaṇ sanni-patitvā aññāmaññaṇ gīvāsu gahetvā 'Madhurapācikā¹² upā-sikā kālakatā' ti vilapantā¹³ rodiṇsu, bhikkhūhi ca saman-tato upadhāvitvā 'kiṇ idaṇ āvuso' ti puṭṭhā, 'bhante sahāyakassa¹⁴ no¹⁵ purāṇadutiyikā¹⁶ kālakatā, sā¹⁷ ambhā-kaṇ ativiya¹⁸ upakārikā,¹⁹ idāni kuto²⁰ tathārūpaṇ²¹ labhis-sāma,²² iminā kāraṇena rodāmā'²³ ti āhaṇsu.²⁴ Bhikkhū dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ. Satthā āgantvā 'kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva pubbe p' ete²⁵ tassā²⁶ kākayoniyaṇ nibbattitvā²⁷ samuddatīre caramānāya²⁸ samuddaūmiyā²⁹ samuddaṇ

¹ K. B. J. a. tesu.² B. °iyakā.³ K. °pāvikā. C. yama°. J. C^a. om.⁴ C. C^a. °akā. J. °rā.

* J. sesā.

⁵ B. laddhāh°.⁶ B. om.⁷ B. eva. K. evaṇ.⁸ K. om. pi.⁹ K. suppabya°.¹⁰ B. °rāb°.¹¹ K. S. °aka°. B. °akassa th°.¹² So B. J. madhuraḥattharasā, so S. C. C^a. °bhattarasā.

K. madhurarasā.

¹³ B. °entā.¹⁴ K. sahākassa.¹⁵ K. om.¹⁶ K. por° °akā. J. ambhākaṇ °yassa pu°, a. ma°.¹⁷ J. om.¹⁸ B. om.¹⁹ K. °akā. J. °rā.²⁰ S. kuto dāni.²¹ S. °iṇ. K. a. āhāraṇ.²² B. a. ti.²³ J. °imhā.²⁴ C. C^a. om.²⁵ B. pi. te.²⁶ C. C^a. B. S. om.²⁷ B. °etvā.²⁸ C. C^a. S. °nā. S. a. tassāṇ.²⁹ S. °ddūm°. C. C^a. om.

pavesetvā mārītāya kākā¹ hutvā roditvā paridevitvā “taṇ²
nīharissāmā” ti mukhatundakehi mahāsamuddaṇ³ ussiñ-
cantā⁴ kilamiṇsū⁵ ti⁶ atītaṇ āharitvā :⁷

‘ Api nū⁸ hanukā santā mukhañ ca parisussati
oramāma na pārema pūrat⁹ eva mahodadhī¹⁰ ti

imaṇ¹¹ Kākajātakaṇ¹² vitthāretvā¹³ te bhikkhū āmantetvā
‘ bhikkhave rāgadosamohavanaṇ¹⁴ nissāya tumhe hi imaṇ¹⁵
dukkhaṇ pattā¹⁶ naṇ¹⁷ vanaṇ¹⁸ chindituṇ vaṭṭati,¹⁹ evaṇ
niddukkhā bhavissathā²⁰ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

283. ‘ Vanaṇ chindatha, mā rukkhaṇ, vanato jāyate
bhayaṇ,
chetvā vanañ ca vanathañ²¹ ca nibbanā²²
hotha bhikkhavo.

284. ‘ Yāvaṇ hi vanatho na chijjati
aṇumatto pi narassa nārisu
paṭibaddhamano va²³ tāva so
vaccho khīrapako va mātari²⁴ ti.

¹ B. kākāya.

² S. naṇ.

³ K. °ddaudakaṇ.

⁴ B. osi°.

⁵ K. °su paṇḍite nissāya jīvitaṇ labhiṇsū.

⁶ K. a. vatvā tehi yācito.

⁷ K. °ri, a. J. with i° gā° āha.

⁸ C. C^a. nu na ha° (C^a. hā°).

⁹ C. C^a. °ti va.

¹⁰ K. na pāre mah°.

¹¹ K. Satthā atītaṇ āharitvā.

¹² F. J., I. 497-9. B. jā°.

¹³ K. a. tesu evaṇ . . . aham evā ti Satthā.

¹⁴ B. °hānaṇ va°.

¹⁵ B. idaṇ.

¹⁶ K. B. °aṇ (with tumhehi).

¹⁷ B. taṇ.

¹⁸ K. kanaṇ.

¹⁹ B. a. ti.

²⁰ B. °atī.

²¹ K. °tthañ.

²² F. B. °ānā. K. °ānā.

²³ K. om.

Tāttha¹ mā rukkhan ti, Satthārā hi vanaṃ chindathā' ti vutte tesañ acirapabbajitānaṃ bhikkhūnaṃ² 'Satthā amhe³ vāsiādini gahetvā vanaṃ⁴ chindāpeti' ti rukkhe chinditukāmatā⁵ uppajji;⁶ atha ne 'mayā ragādikilesa vanaṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ, na rukkhe' ti paṭisedhento 'mā rukkhan' ti āha. Vanato ti yathā pākaticavanato sīhādibhayaṃ,⁷ evaṃ jātiādibhayaṃ pi kilesavanato jāyati ti attho, vanañ ca vanathañ cā ti ettha mahantā rukkhā vanaṃ nāma, khuddakā tasmiṃ vane⁸ thitattā vanathā⁹ nāma; pubbuppattikarukkhā vā vanaṃ nāma, aparāparuppattikā vanathā nāmā, evaṃ evaṃ¹⁶ mahanta-mahantā bhavākaḍḍhanakā¹¹ kilesā vanaṃ¹² nāma, pavattiyaṃ vipākadāyakaṃ vanathā¹² nāma, pubbuppattikā¹³ vā¹⁴ vanaṃ¹⁵ nāma¹⁶ aparāparuppattikā vanathā nāma, taṃ pana¹⁷ ubhayaṃ pi¹⁷ catutthamaggañāṇena chinditabbaṃ, tenāha: chetvā vanañ ca vanathañ ca¹⁸ nibbanā¹⁹ hotha²⁰ nikkilesā hothā ti. Yāvaṃ hi vanatho ti yāva esa aṇumatto pi kilesavanatho narassa nārisu na chijjati tāva so khīrapako vaccho mātari viya paṭibaddhamano²¹ laggacitto va hoti ti attho.

¹ K. a. va° chi°.² B. om.³ S. amhehi.⁴ B. om.⁵ B. °atāya. K. B. a. cittaṃ.⁶ K. B. °ati.⁷ B. a. jāyati.⁸ C. C^a. khaṇe.⁹ K. thitattā vanaṃ.¹⁰ K. B. eva.¹¹ F. vāva°. B. bhava°. K. bhavābhavanakanakā.¹² K. vanathan.¹³ K. a. rukkhā tasmiṃ ye thitattā.¹⁴ K. B. om.¹⁵ K. vanathā.¹⁶ K. °aṃ, uppatikarukkhā vā vanaṃ nāma.¹⁷ B. om.¹⁸ K. cā ti.¹⁹ F. K. B. °ānā.²⁰ K. S. a. ti. B. bhikkhavo ti nibbānā hothā ti nikkilesā hotha. S. om. ni° ho°. K. hotha.²¹ K. °vaddhamāno.

Desanāvasāne pañcasatā¹ mahallakattherā sotāpatti-phale patitṭhahiṇsu, sampattānam pi sātthikā desanā² ahoṣī ti.

Mahallakabhikkhūnaṃ³ vatthu.

9. SUVAṆṆAKĀRATATHERAVATTHU.

Ucchindā⁴ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetāvane viharanto Sāriputtattherassa saddhivihārikaṃ⁵ ārabha kathesi:

Ekko kira suvaṇṇakāraputto⁶ abhirūpo Sāriputtattherassa⁷ santike pabbaji. Thero ‘taruṇānaṃ rāgo ussanno⁸ hoti’ ti cintetvā tassa rāgapatighātāya asubhakamma-ṭṭhānaṃ⁹ adāsi. Tassa pana taṃ¹⁰ asappāyaṃ, tasmā araṇṇaṃ pavisitvā, māsaṃ¹¹ vāyamanto cittekaggatā-mattam¹² pi alabhitvā¹³ therassa santikaṃ¹⁴ āgantvā therena ‘upaṭṭhitaṃ te āvuso kammaṭṭhānaṃ’ ti vutte taṃ pavattiṃ ārocesi. Ath’ assa thero ‘“kammaṭṭhānaṃ na sampajjati” ti vosānaṃ¹⁵ āpajjitun na vaṭṭati’ ti vatvā puna tad¹⁶ eva kammaṭṭhānaṃ sādhuṃ kathetvā adāsi. So dutiyavāre pi kiñci visesaṃ nibbattetuṃ asakkonto āgantvā therassa ārocesi. Ath’ assa¹⁷ thero¹⁸ sakāraṇaṃ

¹ K. te. B. pañca pi te.

² K. dhammade°, a. jā.

³ K. Mahallakavatthuṃ. B. Pañcamahallakatherava°, atthamaṃ.

⁴ K. a. si°.

⁵ K. a. bhikkhuṃ.

⁶ C. C^a. °kāraka°.

⁷ K. the°.

⁸ K. B. uppanno (K. upa°).

⁹ K. °akaṃ ka°.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. corr. B. temāsaṃ.

¹² K. only. MSS. and edd. °ggama°.

¹³ K. B. S. a. puna.

¹⁴ B. °ike.

¹⁵ B. te vodānaṃ.

¹⁶ C. C^a. punad.

¹⁷ K. B. om. two.

¹⁸ K. a. tatiyaṃ pi. B. a. pi.

saupamaṇ katvā tad eva kammaṭṭhānaṇ ācikkhi,¹ puna pi āgantvā kammaṭṭhānaassa² asampajjanabhāvaṇ kathesi. Thero cintesi: ‘kāraṇo bhikkhu attani vijjamāne kāmaccchandādayo “vijjamāne”³ avijjamāne “avijjamāne”³ ti pajānāti, ayaṇ cāpi⁴ bhikkhu kāraṇo no akāraṇo paṭipanno no apatipanno, ahaṇ pan’ etassa ajjhāsayaṇ na jānāmi, buddhaveneyyo⁵ esa bhavissatī’ ti⁶ taṇ⁷ ādāya sāyaṇhasamaye Satthāraṇ upasaṇkamitvā ‘ayaṇ bhante mama saddhivihāriko⁸ imassa mayā iminā kāraṇena idaṇ⁹ nāma kammaṭṭhānaṇ dinnan’ ti sabbaṇ taṇ pavattiṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā ‘āsayaṇusayaṇānaṇ nām’ etaṇ pāramiyo pūretvā dasasahassilokadhātuy¹⁰ unnādetvā¹¹ sabbaññutaṇ pattānaṇ buddhānaṇ yeva hotī’ ti vatvā,¹² ‘katarakulā nu kho esa pabbajito’ ti āvajjanto¹³ ‘suvannakāraṇakulā’ ti ñatvā atīte attabhāve olokento tassa suvannakāraṇakule yeva paṭipātiyā nibbattāni pañca attabhāvasatāni disvā, ‘iminā daharena dīgharattaṇ suvannakāraṇakammaṇ karon-tena “kanikārapupphapadumapupphādini¹⁴ karissāmī” ti rattasuvannaṇ eva samparivattitaṇ,¹⁵ imassa asubha-
paṭikkulakammaṭṭhānaṇ¹⁶ na vattatī’ ti,¹⁷ ‘manāpam ev’ assa¹⁸ kammaṭṭhānaṇ sappāyan’ ti cintetvā, ‘Sāriputta tayā kammaṭṭhānaṇ datvā cattāro māse kilamitaṇ bhikkhuṇ ajja pacchābhatte¹⁹ yeva arahattaṇ²⁰ pattaṇ passis-
sasi, gaccha tvan’²¹ ti therayaṇ uyyojetvā iddhiyā cakka-

¹ K. B. a. so.² B. °naṇ.³ K. B. °nā. C. C^a. a. pi⁴ B. om.⁵ B. °vin°.⁶ K. a. so.⁷ S. naṇ.⁸ K. °iṇvi°.⁹ K. imaṇ.¹⁰ K. °ssa°.¹¹ K. uṇṇ°.¹² B. yeva visayo ti kiṇ.¹³ K. °ento.¹⁴ K. kaṇṇi°.¹⁵ B. a. tasmā.¹⁶ K. °patikulayaṇ ka°. B. °paṭikūla°.¹⁷ K. B. S. om.¹⁸ B. eva.¹⁹ K. °ttaṇ, corr °tte.²⁰ S. °tta°.²¹ S. tuvaṇ.

mattaṃ suvaṇṇapaḍumaṃ māpetvā pattehi c' eva nālehi¹
 ca udabindūni² muñcantaṃ³ viya katvā⁴ 'bhikkhu imaṃ⁵
 paḍumaṃ ādāya vihārapaccante vālukārāsīmhi⁶ ṭhapetvā
 sammukhaṭṭhāne pallaṅkena⁷ nisīditvā "lohitakaṃ lohi-
 takan" ti parikammaṃ karohi' ti adāsi. Tassa Satthu
 hatthato paḍumaṃ gaṇhantass' eva cittaṃ pasīdi. So
 vihārapaccantaṃ gantvā vālukaṃ ussāpetvā tattha paḍuma-
 nālaṃ pavesetvā sammukhe pallaṅkena⁷ nisinno 'lohita-
 kan'⁸ ti parikammaṃ ārabhi. Ath' assa taṅkhaṇaṃ⁹ yeva
 nīvaraṇāni¹⁰ vikkhambhiṃsu,¹¹ upacārajjhānaṃ uppajji.
 Tadanantaraṃ paṭhamajjhānaṃ nibbattetvā pañcah' ākā-
 rehi vasibhāvaṃ pāpetvā yathānisinno va dutiyajjhānādini
 pi,¹² vasibhūte catutthajjhāne¹³ jhānakīlaṃ¹⁴ kilanto¹⁵
 nīsīdi. Satthā tassa-jjhānaṃ¹⁶ uppannabhāvaṃ ñatvā
 'sakkhissati nu kho esa attano dhammatāya uttariṃ¹⁷
 viṣesaṃ nibbattetun' ti olokento, 'na sakkhissatī' ti ñatvā
 'taṃ¹⁸ paḍumaṃ milāyatū' ti adhiṭṭhahi.¹⁹ Taṃ hatthehi
 madditapaḍumaṃ²⁰ milāyantaṃ viya²¹ kālavaṇṇaṃ ahoṣi.
 So jhānā vuṭṭhāya taṃ oloketvā 'kin nu kho imaṃ paḍumaṃ
 jarāya pahaṭaṃ²² paññāyati, anupādinna²³ pi evaṃ
 jarāya abhibhuyyamaṇe²⁴ upādinna²⁵ kathā va²⁵ natthi,
 idam pi hi jarā²⁶ abhibhavissatī' ti aniccalakkhaṇaṃ²⁷

¹ K. nālena.³ B. S. mucc°.⁵ S. idaṃ.⁷ C. C^a. °ke.⁹ K. °ṇe.¹¹ B. nikkhamiṃsu.¹³ B. °nena.¹⁵ K. a. va.¹⁷ B. °ri°.¹⁹ K. °āhi. S. °āsi.²¹ K. tr.²³ K. anupp°. B. °ṇṇ°.²⁵ K. nāma.²⁷ C. C^a. °aṃ la°.² K. B. udaka°. K. °vi°.⁴ K. a. handa.⁶ K. bāluka°.⁸ K. B. rep.¹⁰ K. kilesanī°.¹² K. a. patvā.¹⁴ B. kilāṃ.¹⁶ K. B. tassa jhānaṃ.¹⁸ S. naṃ.²⁰ K. °taṃ pa°.²² K. °taṃ.²⁴ K. °ūya°.²⁶ B. a. °maranaṃ.

passi. Tasmiṃ pana diṭṭhe dukkhalakkhaṇaṃ ca¹ anatta-lakkhaṇaṃ ca diṭṭham eva hoti,² tassa tayo bhavā ādittā viya kaṇṭhe baddhakupaṇaṃ³ viya ca khāyisū. Tasmiṃ khaṇe tassa avidūre kumārakā⁴ ekaṃ⁵ saraṃ otaritvā kumudāni bhañjitvā⁶ thale rāsiṃ karonti, so jale ca⁷ thale ca kumudāni olokesi. Ath' assa jale kumudāni abhirūpāni udakaṃ⁸ paggharantāni viya upatṭhabhisū,⁹ itarāni aggaggesu¹⁰ parimilātāni. So 'anupādinnaṃ jarā¹¹ evaṃ paharati, upādinnaṃ¹² kiṃ pana¹³ na¹⁴ paharissatī' ti sutṭhutarāṃ aniccalakkhaṇādāni addasa.¹⁵ Satthā 'pākaṭi-bhūtaṃ¹⁶ dāni¹⁷ imassa bhikkhuno kammaṭṭhānaṃ' ti ñatvā Gandhakuṭiyāṃ nisinno¹⁸ va obhāsaṃ muñci.¹⁹ So tassa mukhaṃ pahari.²⁰ Ath' assa 'kin nu kho etan' ti oloketassa Satthā āgantvā sammukhe ṭhito viya ahosi. So utṭhāya añjaliṃ paggaṇhi. Ath' assa Satthā sappāyaṃ sallakkhetvā imaṃ gātham āha :

285. 'Ucchinda sineham attano
kumudaṃ sārādikaṃ va pāṇinā,
santimaggaṃ eva brūhaya
nibbānaṃ Sugatena desitaṃ' ti.

Tattha ucchindā ti arahattamaggena chinda,²¹ sārādikaṃ ti saradakāle²² nibbattaṃ, santimaggaṃ²³ ti

¹ K. om.

² B. a. ti.

³ S. °pā.

⁴ K. °ikā.

⁵ B. etaṃ.

⁶ C. Ca. bhu°. K. bhijjitvā.

⁷ C. Ca. S. om.

⁸ B. °ka°.

⁹ Ca. utṭha°.

¹⁰ K. a. hi.

¹¹ K. ekaṅgajarāya.

¹² K. °kaṅkajarāya evaṃ paharati.

¹³ K. om.

¹⁴ C. Ca. S. om.

¹⁵ K. adassa.

¹⁶ K. pākata°.

¹⁷ B. idāni. S. om.

¹⁸ K. B. °ako.

¹⁹ K. pamu°.

²⁰ K. phari.

²¹ B. ucch°. K. ucchindi.

²² B. sã°.

²³ K. °m evan.

nibbānagāmiṇi aṭṭhaṅgikaṇ maggaṇ, brūhayā ti¹ va-
ḍḍhaya,² nibbānaṇ hi³ Sugatena desitaṇ,⁴ tasmā tassa
maggaṇ bhāvehi ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte paṭiṭṭhahī ti.⁵

Sāriputtattherassa saddhivihārikassa bhikkhussa vatthu.⁶

10. MAHĀDHANAṆṆIJAVATTHU.

Idha vassan⁷ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-
vane viharanto Mahādhanaṇṇijaṇ⁸ nāma ārabba kathesi.

So kira Bārāṇasito kusumbharattānaṇ vatthānaṇ pañca
sakaṭasatāni pūretvā vāṇijjāya⁹ Sāvattiyaṇ¹⁰ āgato¹¹ nadī-
tiraṇ patvā ‘sve nadiṇ uttarissāmī’ ti tatth’ eva sakaṭāni
mocetvā vasi. Rattiṇ mahāmegho utṭhahitvā vassi, nadī¹²
sattāhaṇ udakapūrā¹³ aṭṭhāsi, nāgarāpi sattāhaṇ¹⁴ nakkha-
ttaṇ kilīsu, kusumbharattehi¹⁵ kiccaṇ¹⁶ niṭṭhitaṇ.¹⁷ Vāṇijo
cintesi: ‘ahaṇ dūraṇ āgato, sace puna gamissāmī,¹⁸ papañco
bhavissati,¹⁹ idh’ eva²⁰ vassaṇ²¹ ca hemantaṇ²² ca gimhaṇ

¹ S. *om.*

² C. C^a. S. vaḍḍhehi. K. vadeyya. K. B. *a.* nibbānaṇ ti.

³ K. *om.*

⁴ K. vaṇṇitaṇ.

⁵ K. B. *om.*

⁶ K. Saddhivihārikavatthuṇ. B. Suvaṇṇakāratheravaṇ,
navamaṇ.

⁷ K. *a.* vassāmī.

⁸ K. °bāṇija.

⁹ S. va°.

¹⁰ K. °tthī. B. °tthiṇ.

¹¹ K. B. *a.* so.

¹² C. naddiṇ. S. nadiṇ.

¹³ K. °raṇ. B. °akassa pū°.

¹⁴ C. C^a. S. *om.* four (*with* nadiṇ *loc.*?).

¹⁵ B. °rattavatthehi.

¹⁶ B. *a.* na.

¹⁷ K. *a.* tato.

¹⁸ B. āg°.

¹⁹ K. *om.*

²⁰ K. idha va.

²¹ C. C^a. vasantaṇ.

²² C. C^a. hemaṇ.

ca¹ mama kammaṃ karonto vasitvā imāni vikkiniṣṣāmi² ti.³ Satthā nagare piṇḍāya caranto tassa cittaṃ ñatvā sitaṃ pātu⁴ karitvā Ānandattherena sitakāraṇaṃ puttḥo,⁵ 'diṭṭho⁶ te Ānanda Mahādhanavāṇijo' ti. 'Āma bhante' ti. 'So attano jīvitantarāyaṃ ajānitvā imaṃ saṃvaccharaṃ idh' eva vasitvā bhaṇḍaṃ⁷ vikketuṃ⁸ cittaṃ akāsī' ti. So⁹ 'kim paṇ' assa¹⁰ bhante antarāyo bhavissatī' ti. Satthā 'āma⁹ Ānanda, sattāham eva jīvitvā so⁹ maccumukhe patissatī'¹¹ ti vatvā imā¹² gāthā abhāsi :

'Ajj 'eva kiccaṃ ātappaṃ¹³ ko jaññā maraṇaṃ suve,
na hi no saṅgaran¹⁴ tena mahāsenena maccunā?

Evaṃvihārī ātāpī ahorattam atanditaṃ
so¹⁵ ve bhadd' ekaratto¹⁶ ti santo ācikkhate munī' ti.

'Gacchāmi 'ssa bhante ārocemī'¹⁷ ti. 'Vissattho¹⁸ gaccha Ānandā'¹⁹ ti. Thero sakaṭāvaraṃ²⁰ gantvā bhikkhāya cari. Vāṇijo therāṃ āhārena patimānesi. Atha naṃ thero āha : 'kittakaṃ kālaṃ idha vasissasī'²¹ ti. 'Bhante ahaṃ dūrato āgato, sace puna gamissāmi papañco bhavissati, imaṃ saṃvaccharaṃ idha vasitvā bhaṇḍaṃ vikkinitvā gamissāmi' ti. 'Upāsaka dujjāno jīvitantarāyo, appamādaṃ kātuṃ vaṭṭatī' ti. 'Kiṃ pana bhante antarāyo bhavissatī' ti. 'Āma upāsaka, sattāham eva²² te jīvitaṃ²³

¹ K. *om. two.*

³ K. *a. atha.*

⁵ K. B. *a. āha.*

⁷ K. °akaṃ.

⁸ K. vikinituṃ. B. vikkini°.

¹⁰ B. pana tassa.

¹² K. °aṃ.

¹⁴ B. °kar°.

¹⁵ K. B. taṃ. C. C^a. se.

¹⁷ K. B. °cessāmī.

¹⁹ S. gacchān°.

²⁰ C. C^a. °ṭaṃ. K. B. °ṭaṭṭhānaṃ.

²² K. idh' eva.

² K. viki°.

⁴ K. °uṇ.

⁶ C. C^a. *om.*

⁹ K. *om.*

¹¹ K. pavī°.

¹³ B. ātappaṃ.

¹⁶ B. °ttī. K. °ttin.

¹⁸ B. °ṭṭho.

²¹ C. C^a. °tī.

²³ C. C^a. S. *om. two.*

pavattissati' ti. So saṇviggamānaso hutvā Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṇghaṇ nimantetvā sattāhaṇ dāna¹ datvā² anumodanattāya pattaṇ gaṇhi. Ath' assa Satthā anumodanaṇ karonto³ 'upāsaka paṇḍitena nāma "idh' eva vassādīni vasissāmi,⁴ idaṇ c' idaṇ ca kammaṇ payojessāmi"⁵ ti cintetuṇ na vaṭṭati, attano pana jīvitantarāyam eva cintetuṇ vaṭṭatī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

286. "Idha⁶ vassaṇ vasissāmi idha hemantagimhisu"⁷
iti bālo vicinteti,⁸ antarāyaṇ na bujjhatī' ti.

Tattha idha vassan ti 'imasmiṇ⁹ ṭhāne idaṇ c' idaṇ ca karonto catumāsaṇ vassaṇ vasissāmi,' hemantagimhisū ti hemantagimhesu pi 'cattāro māse idaṇ ca idaṇ ca karonto idh' eva vasissāmi' ti¹⁰ evaṇ diṭṭhadhammika-samparāyikaṇ atthaṇ ajānanto¹¹ bālo cinteti,¹² antarāyan ti 'asukasmiṇ nāma kāle vā dese¹³ vā vaye¹⁴ vā marissāmi ti attano jīvitantarāyaṇ na bujjhatī ti.

Desanāvasāne vāṇijo sotāpattiphale patitṭhahi, sampattānaṇ pi sātthikā desanā¹⁵ ahoṣī ti.¹⁶

Vāṇijo pi Satthāraṇ anugantvā nivattitvā¹⁷ 'sīsarogo viya me uppanno' ti sayane nipajji, tathānipanno va kālaṇ katvā Tusitabhavane¹⁸ nibbatti.¹⁹

Mahādhanavāṇijassa vatthu.²⁰

¹ K. B. mahādā°.

² K. dānāvasāne.

³ B. a. ehi.

⁴ B. vasissāmi, idāni vasissāmi.

⁵ B. °iss°. K. mayā jivissāmi.

⁶ K. idhe.

⁷ K. °esu.

⁸ K. B. °esi.

⁹ S. a. ca.

¹⁰ K. a. itīti.

¹¹ K. na jā°.

¹² B. vicintesi.

¹³ F. dose.

¹⁴ B. vasse.

¹⁵ K. dhammade°.

¹⁶ K. om.

¹⁷ B. °etvā.

¹⁸ K. B. °vimāne.

¹⁹ K. a. ti.

²⁰ K. Mahādhanabāṇijava°. B. °java°, dasamaṇ.

11. KISĀGOTAMĪVATTHU.

Taṇ puttapasusammattan¹ ti imaṇ dhammadesa-
naṇ Satthā Jetavane viharanto Kisāgotamiṇ ārabha
kathesi.

Vatthun² Sahassavagge.³

(114) 'Yo ca vassasataṇ jīve apassaṇ amataṇ padaṇ
ekāhaṇ jīvitaṇ seyyo passato amataṇ padan' ti

gāthavaṇṇanāya vitthāretvā kathitaṇ. Tadā hi Satthā
'Kisāgotami laddhā te ekaccharamattā⁴ siddhatthakā' ti
āha. 'Na⁵ laddhā⁶ bhante,⁷ sakalagāme jīvantehi⁸ ma-
takā eva bahutarā' ti. Atha naṇ Satthā 'tvam "mam'
eva⁹ putto mato" ti sallakkhesi, dhuvadhammo esa
sattānaṇ,¹⁰ maccurājā hi¹¹ sabbasatte aparipunṇajjhāsaye
eva¹² mahogho viya parikaddhamāno yeva apāyasamudde
pakkhipatī' ti vatvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

287. 'Taṇ puttapasusammattaṇ byāsattamānasaṇ¹³
naraṇ
suttaṇ¹⁴ gāmaṇ mahogho vā¹⁵ maccu ādāya
gacchatī'¹⁶ ti.

Tattha taṇ¹¹ puttapasusammattan' ti taṇ¹⁷ rūpa-
balādisampanne¹⁸ putte ca pasū ca¹⁹ labhitvā 'mama

¹ K. puttapasuttaṇ mattan. B. °sampa°, *so infra*.

² B. S. °tthu. K. vuttaṇ.

³ C. C^a. S. a. imaṇ gātham āha.

⁴ C. C^a. °rā ma°. K. °raṇ ma°.

⁵ C. C^a. S. om.

⁶ K. a. me.

⁷ B. a. ti.

⁸ B. a. kira.

⁹ B. tvam eva.

¹⁰ B. sabbasa°.

¹¹ K. om.

¹² K. va.

¹³ K. °santaraṇ (*for* °saṇ na°). S. vyā°.

¹⁴ K. sataṇ.

¹⁵ K. B. S. va.

¹⁶ K. āg°.

¹⁷ K. a. pi.

¹⁸ F. °aṇ ba°. K. B. °vaṇṇādi°.

¹⁹ K. pasutaṇ.

puttā abhirūpā balasampannā paṇḍitā sabbakiccasamatthā,
 mama goṇo¹ abhirūpo arogo mahābhāravaho,² mama gāvi
 bahukhīrā³ ti³ evaṇ puttehi⁴ ca pasūhi⁵ ca⁶ sammattaṇ⁷
 naraṇ, byāsattamanasan⁸ ti hiraññasuvaṇṇādisu vā
 pattacīvarādisu vā kiñcid eva labhitvā tato uttaritarāṇ
 patthanatāya⁹ sattamānasaṇ¹⁰ vā¹¹ cakkhuviññeyyādisu¹²
 ārammanesu vuttappakāresu¹³ vā parikkhāresu yaṇ yaṇ
 laddhaṇ hoti tattha tattha¹⁴ lagganatāya¹⁵ sattamānasaṇ¹⁶
 vā,¹⁷ suttaṇ gāman ti niddaṇ upagataṇ¹⁸ sattakāyaṇ¹⁹
 mahogho vā²⁰ ti yathā evarūpaṇ gāmaṇ gambhīra-
 vitthato²¹ mahanto²² mahānadīnaṇ ogho antamaso suna-
 kham pi asesetvā sabbaṇ ādāya gacchati evaṇ vutta-
 ppakāraṇ²³ naraṇ maccu ādāya gacchati ti attho.

Desanāvasāne Kisāgotamī sotāpatti-phale²⁴ patiṭṭhahi,
 sampattānaṇ²⁵ pi²⁶ sātthikā²⁷ desanā²⁸ ahoṣi ti.

Kisāgotamiyā vatthu.²⁹

¹ B. S. goṇā °pā °gā °hā.

² F. mama bhārasaho. S. a. ca.

³ K. vā.

⁴ K. putte.

⁵ K. pasu.

⁶ K. a. labhitvā amattaṇ.

⁷ F. C. C^a. sampa°. B. sampatta°. S. sampannaṇ.

K. sammasantaṇ.

⁸ B. a. naran.

⁹ C. S. patthanāya. K. pattahamānāya. F. patthentāya.

¹⁰ B. āsatta°. K. sata°.

¹¹ B. a. tathā.

¹² B. a. vā.

¹³ S. utta°. F. C. C^a. S. °re.

¹⁴ K. B. tatth' eva.

¹⁵ F. °ntāya. K. lagganatānaya.

¹⁶ B. byāsatta°. ¹⁷ S. om.

¹⁸ K. C. C^a. °ta°.

¹⁹ K. °nikāyaṇ.

²⁰ K. om.

²¹ K. °raṇ vitṭhārato. B. °ravitṭhārato.

²² B. om.

²³ K. C. utta°. K. a. mahānubhāgo (°vo ?) taṇ.

²⁴ K. °laṇ.

²⁵ K. a. parisānaṇ.

²⁶ K. om. ²⁷ K. sa°.

²⁸ K. dhammade° jātā.

²⁹ K. °miva°. B. a. ekādasamaṇ.

12. PAṬĀCĀRAVATTHU.

Na santi puttā¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto Paṭācāraṃ² ārabba kathesi.

Vatthuṃ Sahassavagge :³

(113). ‘Yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ udayavyayaṃ⁴
ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo passato udayavyayaṃ’ ti

gāthāvaṇṇanāya⁵ vitthāretvā kathitaṃ.

Tadā pana Satthā Paṭācāraṃ tanubhūtasokaṃ ñatvā
‘Paṭācāre puttādayo nāma paralokaṃ gacchantassa tāṇaṃ
vā saraṇaṃ vā⁶ lenaṃ vā⁷ bhavituṃ na sakkonti, tasmā
vijjamaṇāpi te na santi⁸ yeva, paṇḍitena pana⁹ sīlaṃ
visodhetvā attano nibbānagāmimaggaṃ¹⁰ eva sodhetuṃ¹¹
vaṭṭati’ ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

288. ‘Na santi puttā tāṇāya¹² na pitā na pi bandhavā
antakenādhīpannassa natthi ñātisu tāṇatā.

289. Etam atthavaṣaṃ ñatvā paṇḍito sīlasaṃvuto
nibbānagamaṇaṃ maggaṃ khippam eva viso-
dhaye’ ti.

Tattha tāṇāyā ti tāṇabhāvāya patitṭhānatthāya band-
havā ti putte ca pitaro¹³ ca ṭhapetvā avasesā ñātisuhajjā,
antakenādhīpannassā ti¹⁴ maraṇena abhibhūtaṃ,
pavattiyaṃ hi puttādayo annapānādīdānena c’eva upanna-
kiccanittharanena¹⁵ ca tāṇaṃ¹⁶ hutvāpi maraṇakāle kenaci

¹ K. a. tāṇā.

² B. °riṇ. K. Paṭiccharaṃ, al.

³ C. C^a. S. a. i° gā° āha.

⁵ K. C. C^a. °yaṃ.

⁷ K. B. om. two. S. le° vā sa° vā.

⁸ K. nassanti (for na sa°).

¹⁰ C. C^a. S. °gamanam.

¹² K. tāṇanāya.

¹⁴ K. a. sa.

¹⁶ B. S. °ṇā.

⁴ B. °bbayaṃ.

⁶ C. C^a. om. two.

C. C^a. patitṭhā vā.

⁹ K. om.

¹¹ K. viso°.

¹³ K. mātāpi°.

¹⁵ K. C. C^a. °aṃ ni°.

upāyena maraṇaṇ paṭibāhituṇ asaṃatthātāya tāṇatthāya¹
 lenatthāya² na santi nāma,¹ tena³ vuttaṇ⁴ natthi ñātīsu
 tāṇatā ti. Etam atthavaśaṇ ti etaṇ⁵ tesāṇ aññaṃ-
 aññaṃssa tāṇaṇ bhavituṇ asaṃatthabhāvaśaṇkhatāṇ kāra-
 ṇaṇ jānitvā paṇḍito catupārisuddhisīlena⁶ saṃvuto rak-
 khitaḡopito⁷ hutvā nibbānaḡamaṇaṇ atṭhaṇḡikaṇ⁸
 maggaṇ sīḡhasīḡhaṇ⁹ visodheyyā ti attho.

Desanāvaśaṇe Paṭācārā sotāpattiphale paṭiṭṭhaḡi, añña
 pi bahū sotāpattiphalaḡdīni pāpuṇḡsū ti.

Paṭācārāya vatthu.¹⁰

Maggavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Visatimo vaggo.¹¹

¹ B. *om.*

² K. *om.*

³ K. *ten' eva.*

⁴ C. *uttaṇ.*

⁵ F. C. C^a. S. *evaṇ.*

⁶ K. °*ddha*°.

⁷ S. *saṇḡra*°. K. °*to ḡo*°.

⁸ K. °*ika*°.

⁹ B. *sīḡhaṇ sī*°. K. *sīḡhaṇ sīḡ*°.

¹⁰ K. Paṭiccharābhikkhuniya° *sammattamaṇ.* B. °*riva*°, *dvādaśamaṇ.*

¹¹ K. *a. sammato* (°*tto*) *hoti.*

XXI. PAKIṆṆAKAVAGGO.

1. GAṄGĀROHANAVATTHU.

MATTĀSUKHAPARICCĀGĀ¹ ti imaṇṇ dhammadesanaṇṇ Satthā Veluvane viharanto attano pubbakammaṇṇ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye Vesālī² iddhā³ ahosi phitā bahu-
janā⁴ ākiṇṇamanussā, tattha hi vārena rajjaṇ karontānaṇ
khattiyānaṇ yeva sattasatādhikāni sattasahassāni⁵ satta⁶
ca khattiyā⁷ ahesuṇ. Tesāṇ vasanatthāya⁸ tattakā yeva
pāsādā⁹ tattakā yeva¹⁰ kūṭāgārāni uyyāne¹¹ viharanat-
thāya¹² tattakā yeva¹³ ārāmā ca pokkharāṇiyo ca ahesuṇ.
Sā aparena samayena dubbhikkhā ahosi dussassa¹⁴,
tattha¹⁵ chātakadosena¹⁶ paṭhamāṇ duggatamanussā kālam
akaṇṇsu, tesāṇ¹⁷ tattha tattha chaḍḍitānaṇ kuṇapānaṇ
gandhena¹⁸ amanussūpaddavena bahutarā¹⁹ kālam akaṇṇsu,

¹ K. °khaṇ pa°.

² K. °li.

³ K. addhā.

⁴ K. bahū°.

⁵ K. tr.

⁶ K. satta ti.

⁷ K. °yāni.

⁸ K. °natthānatthāyaṇ.

⁹ K. a. ca.

¹⁰ K. °kān' eva.

¹¹ K. °na°.

¹² B. °hār°. K. S. vihāratthāya.

¹³ K. eva.

¹⁴ K. B. dusa°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. chātado°. B. °bhayena.

¹⁷ C. C^a. om. B. rep.

¹⁸ K. B. a. amanussā nagaraṇ pavasiṇsu.

¹⁹ K. °hū°. B. bahujaṇ.

tesaṃ kuṇapagandhapatikkūlatāya sattānaṃ ahivātakarogo¹ uppajji, evaṃ dubbhikkhabhayaṃ² amanussabhayaṃ roga-bhayaṃ ti tīni bhayāni³ uppajjiṃsu. Nagaravāsino sannipatitvā rājānaṃ āhaṃsu: ‘mahārāja imasmiṃ⁴ nagare tīni bhayāni uppannāni, ito pubbe yāva sattamā rājaparivattā⁵ evarūpaṃ bhayaṃ nāma na uppannaṃ,⁶ pubbe⁷ dhammika-rājūnaṃ⁸ kāle evarūpaṃ bhayaṃ n’ uppajjati’ ti. Rājā santhāgāre sabbasannipātaṃ⁹ kāretvā¹⁰ ‘sace me¹¹ adhammikabhāvo atthi¹² vicinathā’¹³ ti āha.¹⁴ Vesālīvāsino sabbappaveṇiṃ¹⁵ vicinantā rañño¹⁶ kiñci dosaṃ adisvā ‘mahārāja natthi¹⁷ doso’ ti vatvā ‘kathaṃ nu kho¹⁸ amhākaṃ bhayaṃ¹⁹ vūpasamaṃ gaccheyyā’ ti samman-tayiṃsu.²⁰ Tattha¹⁹ ekacce²¹ ‘balikammena āyācanāya²² maṅgalakiriyaṃ’ ti vutte sabbam pi taṃ²³ vidhiṃ²⁴ katvā paṭibāhituṃ nāsakkhiṃsu.²⁵ Aññe evaṃ āhaṃsu: ‘cha satthāro mahānubhāvā²⁶ tesu²⁷ idhāgatamattesu²⁸ bhayaṃ vūpasameyyā’ ti. Apare ‘Sammāsambuddho loka uppanno, so hi²⁹ Bhagavā sabbasattahitāya dhammaṃ deseti³⁰

¹ K. B. °tarogo.² B. °kkhā°.³ K. a. sattānaṃ.⁴ K. ismiṃ.⁵ K. B. °ttā.⁶ K. B. °a°.⁷ K. B. °pubbaṃ.⁸ S. °ikānaṃ rā°.

K. °ānaṃ hi.

B. adha°, with upp°.

⁹ K. B. sabbesaṃ sa°.¹⁰ B. katvā.¹¹ K. no.¹² B. a. taṃ.¹³ K. avi°.¹⁴ K. ahaṃsu.¹⁵ B. °aṃ pa°. C. C^a. S. sabbe pa°.¹⁶ K. rājūnaṃ.¹⁷ K. a. tumhākaṃ. B. a. te.¹⁸ K. B. a. idaṃ.¹⁹ B. om.²⁰ K. B. ma°.²¹ K. B. a. hi.²² B. °na°.²³ K. vijjaṃ.²⁴ K. vudhiṃ.²⁵ K. B. a. ath’.²⁶ K. B. °vo.²⁷ K. a. Puraṇakassapo Makkhali Gosā Kesakambalo Sañ-jayo Veladdhaputto.²⁸ C. C^a. °tte. K. °gatesu.²⁹ K. om.³⁰ K. °si.

mahiddhiko mahânubhâvo, tasmiṇ idhâgate¹ imāni² bhayāni vūpasamaṇ gaccheyyun³ ti āhaṇsu.⁴ Tesāṇ vacanaṇ sabbe pi abhinanditvā 'kahan⁵ nu so Bhagavā etarahi viharatī' ti āhaṇsu.

Tadā pana Satthā upakatthāya vassūpanāyikāya rañño Bimbisārassa paṭiññaṇ datvā Veluvane viharati, tena ca⁶ samayena Bimbisārasamāgame⁷ Bimbisārena saddhiṇ sotā-pattiphalāṇ patto Mahāli nāma Licchavi⁸ tāyaṇ⁹ parisati¹⁰ nisinno hoti. Vesālivāsino mahantaṇ paṇṇākāraṇ sajjetvā 'rājānaṇ Bimbisāraṇ saññāpetvā Satthāraṇ idha ānethā'¹¹ ti Mahāliñ c' eva¹² Licchaviṇ purohitaputtañ¹³ ca pahinṇsu. Te gantvā rañño paṇṇākāraṇ datvā taṇ pavattiṇ nivedetvā 'mahārāja Satthāraṇ ambhakaṇ nagaraṇ pesethā' ti yāciṇsu. Rājā¹⁴ 'tumhe va jānathā' ti na sampatiçchi. Te¹⁵ Bhagavantaṇ upasaṇkamitvā vanditvā¹⁶ yāciṇsu: 'bhante Vesāliyaṇ tīni bhayāni uppannāni, tāni¹⁷ tumhesu āgatesu¹⁸ vūpasamissanti,¹⁹ etha bhante gacchāmā'²⁰ ti. Satthā tesāṇ vacanaṇ sutvā āvajjento²¹ 'Vesāliyaṇ²² Ratanasutte²³ vutte sārakkhā cakkavālānaṇ koṭisatasahassaṇ pharissati,²⁴ suttapariyosāne²⁵ caturāsītiyā paṇasahassānaṇ

¹ B. āg°.

² C. C^a. idāni.

³ B. vūpasameyyun.

⁴ C. C^a. om.

⁵ K. kiṇ.

⁶ K. om.

⁷ K. B. °rassa sa°.

⁸ K. La°, al.

⁹ K. tassa. B. tassaṇ.

¹⁰ C. S. °iṇ. C^a. pariyaṇtiṇ. B. parisāya. K. parisāya saddhiṇ.

¹¹ K. B. idhān°.

¹² K. evaṇ.

¹³ K. °vi par°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. a. sayāṇ.

¹⁶ K. B. om.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ K. ga°.

¹⁹ K. C. C^a. °ess°.

²⁰ K. sādhu evaṇ gacchathā.

²¹ B. C. C^a. °anto. K. a. mayi tattha gate ko nu attho hoti.

²² K. °yā.

²³ K. a. mayā.

²⁴ K. a. ti.

²⁵ K. desanā°.

dhammābhisamayo bhavissati,¹ bhayāni vūpasamissanti² ti ñatvā³ tesañ vacanaṃ sampaṭicchhi. Rājā Bimbisāro 'Satthārā kira Vesāligamanaṃ sampaṭicchitan' ti sutvā nagare ghosanaṃ kāretvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā 'kiṃ pana⁴ bhante Vesāligamanaṃ vo⁵ sampaṭicchitan' ti pucchitvā⁶ 'āma mahārājā' ti vutte 'tena hi bhante āgametha tāva maggaṃ paṭijaggissāmī'⁷ ti vatvā⁸ Rājagahassa ca Gaṅgāya ca antare⁹ pañcayojanabhūmiṃ samaṃ kāretvā¹⁰ yojane yojane vihāraṃ paṭiṭṭhāpetvā Satthu gamanakālaṃ¹¹ ārocesi.¹² Satthā pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ maggaṃ paṭipajji. Rājā yojanantare yojanantare¹³ jannumattena odhinā pañcavaṇṇāni pupphanī okirāpetvā dhajapatākakadaliādini¹⁴ ussāpetvā Bhagavato chattādhi-chattaṃ¹⁵ katvā dve setacchattāni, ekamekassa bhikkhuno ekamekaṃ¹⁶ setacchattaṃ¹⁷ upari dharāpetvā¹⁸ saparivāro pupphagandhādihi¹⁹ pūjaṃ karonto Satthāraṃ ekekasmiṃ vihāre va²⁰ vasāpetvā mahādānāni²¹ datvā pañcahi divasehi Gaṅgātiraṃ pāpetvā tattha nāvaṃ alaṅkaronto Vesālikānaṃ sāsanaṃ pahesi:²² 'maggaṃ paṭiyādetvā Satthu paccuggamanaṃ karontū' ti. Te²³ 'dviguṇaṃ²⁴ pūjaṃ karissāmā' ti Vesāliya ca Gaṅgāya ca antare tiyojana-

¹ K. B. a. tāni ca.² C. C^a. °ess°.³ K. a. iti vicāretvā.⁴ K. B. om.⁵ B. om.⁶ B. om.⁷ B. °yādessāmi. K. °yādeyyassāmī.⁸ K. om.⁹ K. °rā.¹⁰ K. kārāp°.¹¹ B. āg°.¹² K. a. atha.¹³ C^a. K. B. om.¹⁴ K. °kādini kaddaliṃ. S. °paṭākā°.¹⁵ K. B. °āti°.¹⁶ K. ekakaṃ.¹⁷ C. setassa°.¹⁸ B. dhāretvā¹⁹ K. gandhapupphādihi.²¹ B. °nādini.²⁰ B. S. om.²² S. pā°. K. pesesi, a. Vesālikā.²³ K. a. sāsanaṃ sutvā mayaṃ taṃ.²⁴ B. di°.

bhūmiṃ¹ samaṃ kāretvā Bhagavato catūhi,² ekamekassa³ bhikkhuno dvihi dvihi setacchattehi chāttādhichattāni⁴ sajjetvā pūjaṃ kurumānā⁵ āgantvā Gaṅgātīre⁶ atthaṃsu. Bimbisāro dve nāvā saṅghātetvā⁷ maṇḍapaṃ kāretvā pupphadāmādihi⁸ alaṅkarāpetvā sabbaratanamayaṃ buddhāsaṇaṃ paññāpesi. Bhagavā tasmiṃ⁹ nisīdi,¹⁰ bhikkhū pi nāvaṃ abhirūhitvā¹¹ Bhagavantaṃ parivāretvā nisīdiṃsu. Rājā anugacchanto galappamāṇaṃ udakaṃ otaritvā 'yāva bhante Bhagavā āgacchati tāvāhaṃ idh' eva Gaṅgātīre vasissāmī' ti vatvā nāvaṃ uyyojetvā nivatti. Satthāyojanamattaṃ¹² addhānaṃ¹³ Gaṅgāya gantvā¹⁴ Vesālīyānaṃ¹⁵ sīmaṃ pāpuni. Licchavirājāno Satthāraṃ paccugantvā¹⁶ galappamāṇaṃ udakaṃ pavisitvā¹⁷ nāvaṃ tīraṃ¹⁸ upanetvā Satthāraṃ nāvāto otārayiṃsu.¹⁹ Satthārā²⁰ otaritvā tīre akkantamatte yeva mahāmegho utthahitvā pokkharavassaṃ vassī, sabbattha jannuppamāṇaūruppamāṇakatippamāṇādīni²¹ udakāni sandantāni sabbakunāpāni Gaṅgaṃ pavesayiṃsu,²² parisuddho bhūmibhāgo ahoṣi. Licchavirājāno Satthāraṃ yojane²³ yojane²³ vāsetvā²⁴ mahādānāni²⁵ datvā²⁶ diguṇaṃ²⁷ pūjaṃ karontā tihi diva-

¹ C. C^a. °naṃ bhū°.

³ K. ekek°.

⁵ K. kar°.

⁷ B. °yojetvā. K. a. tattha.

⁸ K. °dīnihi.

¹⁰ B. °ati.

¹² K. ayo°.

¹⁴ K. patvā.

¹⁶ B. paccuggamaṇaṃ katvā.

¹⁸ B. a. pavesetvā nāvaṃ.

¹⁹ B. otariṃsu.

²¹ B. om. °ūruppamāṇa°. K. °dīti.

²² B. pavisīṃsu.

²³ C. C^a. a. ca. K. om. one yo°.

²⁴ K. B. vasāp°.

²⁶ K. a. mahāsakkārāni.

² K. B. a. setachattehi.

⁴ K. B. °āti°.

⁶ K. °āya tī°.

⁹ K. et°.

¹¹ K. °rūyha°.

¹³ K. om.

¹⁵ B. S. °kānaṃ.

¹⁷ B. otaritvā.

²⁰ K. °āri.

²⁵ K. B. °naṃ.

²⁷ K. dvi°.

sehi Vesāliṇ¹ nayiṇsu.² Sakko devarājā devagaṇapari-
vuto³ agamāsi, mahesakkānaṇ⁴ devānaṇ⁵ sannipātena⁶
amanussā yebhuyyena palāyiṇsu. Satthā sāyaṇ nagara-
dvāre thatvā Ānandattheraṇ āmantesi: 'imaṇ⁷ Ānanda⁸
Ratanasuttaṇ uggaṇhitvā Licchavikumārehi saddhiṇ vica-
ranto Vesāliyā tiṇṇaṇ pākārānaṇ antare parittaṇ karohi'
ti. Thero Satthārā dinnāṇ⁹ Ratanasuttaṇ uggaṇhitvā
Satthu selamayapattena udakaṇ ādāya nagaradvāre t̥hito
paṇidhānato paṭṭhāya va¹⁰ Tathāgatassa dasa pāramiyo¹¹
pañca mahāpariccāge lokatthacariyā nātatthacariyā buddhi-
cariyā¹² ti tisso cariyā,¹³ pacchimabhavē gabbhāvakkantiṇ¹⁴
jātiṇ abhinikkhamaṇaṇ padhānacariyaṇ bodhipallaṇke
Māravijayaṇ sabbaññutaññāpapaṭivedhaṇ¹⁵ nava lokuttara-
dhamme ti sabbe p' ime buddhaguṇe āvajjitvā¹⁶ nagaraṇ
pavisitvā tiyāmarattiṇ t̥isu pākārantaressu parittaṇ karonto
vicari. Tena 'yaṇ kiñci'¹⁷ ti vuttamatte yeva uddha-
khittaṇ¹⁸ udakaṇ amanussānaṇ upari pati,¹⁹ tatiyagāthāto²⁰
paṭṭhāya rajatavaṭaṇsakāni viya udabindū²¹ ākāse
uggantvā²² gilānāmanussānaṇ²³ upari patiṇsu, tāvad eva
upasantarogā²⁴ manussā utṭhāy²⁵ utṭhāya therāṇ pari-

¹ K. °iyaṇ.² S. nesuṇ.³ K. °nehi pa°.⁴ B. °kkh°.⁵ K. °atānaṇ.⁶ K. santi°.⁷ B. om.⁸ K. tr.⁹ C. C°. °nna°.¹⁰ S. ca. K. B. om.¹¹ K. B. a. dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyo,
and B. a. ti samatiṇsapāramiyo.¹² K. B. buddhattha°.¹³ K. B. °yāyo. B. a. pūretvā.¹⁴ B. gabbhavo°.¹⁵ B. a. dhammacakkapavattanaṇ.¹⁶ B. °etvā. K. a. thero.¹⁷ K. a. vitay, vs. 3.¹⁸ B. uddhaṇ khitta°. K. uddhaṇ.¹⁹ K. pattī ti. B. patati.²⁰ B. yānidha bhūtāni ti gāthākathanato.²¹ K. B. udaka°. K. °vi°.²² B. °ena gantvā.²³ K. gilānaṇ ma°.²⁴ B. vūpa°. K. vupasamantarogo.²⁵ K. om.

vārayiṇsu,¹ 'yaṇ kiñcī'² ti vuttapadato paṭṭhāya udaka-phusitehi³ phuṭṭhā⁴ pubbe⁵ alātasamkārakūṭabhittipadesādinissitaamanussā⁶ tena tena dvārena palāyiṇsu,⁷ dvārāni anekasahassāni⁸ ahesuṇ, tesu⁹ okāsaṇ¹⁰ alabhantā pakāraṇ¹¹ bhinditvā¹² palāyiṇsu. Mahājano nagaramajjhe santhāgāraṇ¹³ sabbagandhehi upalimpitvā¹⁴ upari suvaṇṇa-tārakādivicittaṇ¹⁵ vitānaṇ bandhitvā buddhāsaṇaṇ paññāpetvā Satthāraṇ ārocesi,¹⁶ nisīdi Satthā paññatte āsane,¹⁷ bhikkhusaṇgho pi Licchavigaṇo pi Satthāraṇ parivāretvā nisīdi, Sakko pi¹⁸ devarājā devaṇaṇaparivuto patirūpe okāse aṭṭhāsi.¹⁹ Thero pi sakalanagaraṇ anuvicaritvā vūpasantarogena²⁰ mahājanena saddhiṇ āgantvā Satthāraṇ vanditvā nisīdi. Satthā parisāṇ²¹ oloketvā tad eva Ratanasuttaṇ abhāsi, desanāvasāne caturāsitiyā pānasahassānaṇ dhammābhisamayo ahosi, evaṇ punadivase pī ti²² sattāhaṇ tad eva suttaṇ²³ desetvā sabbabhayānaṇ vūpasantabhāvaṇ²⁴ ñaṭvā Licchavigaṇaṇ āmantetvā Vesālito nikkhami. Licchavirājāno diguṇaṇ²⁵ sakkāraṇ karontā puna tīhi divasehi Satthāraṇ Gaṅgātīraṇ nayiṇsu. Gaṅgāya²⁶ nibbattanāgarājāno²⁷ cintayiṇsu :²⁸ 'manussā Tathā-

¹ B. °resuṇ. K. °retaṇsu.

² K. a. vattan.

³ K. °phuss°.

⁴ B. °aphuṭṭhā.

⁵ B. sabbe.

⁶ C. °dīni ni°. B. °sāni ni°. B. S. °itā am°. K. B. apalāyantaṇ saṇ°.

⁷ B. a. tāni.

⁸ K. B. anokāsāni.

⁹ B. te.

¹⁰ K. om. three.

¹¹ K. pāvāk°.

¹² B. a. pi.

¹³ K. °ṇṭh°.

¹⁴ K. S. °etvā.

¹⁵ C. C^a. suvaṇṇavi°.

¹⁶ K. B. ānesi ; *lege* āropesi or ārohesi ?

¹⁷ K. B. Sa° pa° ā° ni°.

¹⁸ B. om.

¹⁹ K. a. atha.

²⁰ K. vupasamanta°.

²¹ B. therāṇ pi.

²² K. pi punadivase pi. B. om pī ti.

²³ K. B. ratanasu°.

²⁴ K. °samanta°.

²⁵ K. dvi°.

²⁶ K. °yaṇ.

²⁷ K. °ttā nā°.

²⁸ K. S. °esuṇ.

gatassa sakkāraṇ karonti, mayaṇ kiṇ na¹ karomā' ti te suvaṇṇarajatamaṇimayā nāvāyo māpetvā suvaṇṇarajatamaṇimaye² pallaṅke paññāpetvā pañcavaṇṇapaduma-saṇchannaṇ udakaṇ karitvā 'bhante ambhākam pi anugahaṇ karoṭhā' ti attano attano nāvaṇ abhirūhanatthāya³ Satthāraṇ yāciṇsu. 'Manussā ca nāgā ca Tathāgatassa pūjaṇ karonti,⁴ mayaṇ⁵ kiṇ na⁶ karomā' ti bhūmatthakadeve⁷ pi ādiṇ katvā yāva akaniṭṭhabrahmalokā sabbadevatā⁸ sakkāraṇ kariṇsu. Tattha nāgā yojanikāni chattādhichattāni⁹ ukkhipiṇsu, evaṇ heṭṭhā nāgā, bhūmitale¹⁰ rukkhagacchapabbatādisu¹¹ bhūmatthakā¹² devatā, antalikkhe akāsaṭṭhā¹³ devā¹⁴ ti nāgabhavanaṇ ādiṇ katvā¹⁵ cakkavālapariyantena¹⁶ yāva brahmalokā chattādhichattāni¹⁷ ussāpitāni ahesuṇ. Chattantaresu dhajā, dhajantaresu patākā,¹⁸ tesu¹⁹ antarantarā²⁰ pupphadāmaṇava-saṇṇadhūpādīhi²¹ sakkāro ahosi. Sabbālaṇkārapaṭimaṇḍitā devaputtā²² chaṇavesaṇ²³ gahetvā ugghosayamānā²⁴ ākāse vicariṇsu. Tayo eva²⁵ kira samāgamā mahantā ahesuṇ—Yamakapāṭiḥāriyasamāgamō²⁶ Devorohaṇasamāgamō ayaṇ Gaṅgārohaṇasamāgamō ti. Paratīre²⁷ Bimbisāro pi Licchavīhi katasakkārato diguṇaṇ²⁸ sakkāraṇ saj-

¹ K. nu kho.² K. a. va. B. a. ca.³ S. nāvābhi°. K. °yh°.⁴ K. °iṇsu.⁵ B. a. pana.⁶ K. nu kho.⁷ B. S. bhūma°. K. °devatā.⁸ K. sabbe de°. B. sabbe devā.⁹ B. °āti°. K. chattāni.¹⁰ K. C. C^a. S. °la°.¹¹ K. rukke ga°.¹² K. °ka°.¹³ B. S. °ṭṭha°. K. °ṭṭhaka°.¹⁴ K. devatā.¹⁵ K. suka°.¹⁶ K. °ntā.¹⁷ K. chattāni chattāni. B. °āti°.¹⁸ C. C^a. pat°. K. padhātakā.¹⁹ K. B. °saṇ.²⁰ B. antarā.²¹ K. °māla° for °vāsa°. B. °dhum°.²² B. a. ca.²³ K. channaṇ ve°.²⁴ K. abhiṭṭhavamānā.²⁵ K. evaṇ.²⁶ K. °hiriya°. ²⁷ C. C^a. a. hi.²⁸ K. dvi°, al.

jetvā Bhagavato āgamanāṇ udikkhamāno aṭṭhāsi. Satthā Gaṅgāya ubhosu passesu rājūnaṇ mahantaṇ¹ pariccāgaṇ oloketvā nāgādinaṇ ca ajjhāsayaṇ veditvā ekekanāvāya² pañcasatabhikkhuparivāraṇ³ ekekaṇ nimmitabuddhaṇ māpesi. So ekekassa setacchattassa c'eva⁴ kapparukkhassa ca pupphadāmassa⁵ ca heṭṭhā nāgagaṇaparivuto⁶ nisinno hoti. Bhummatṭhakadevatādisu⁷ pi ekekasmīṇ okāse saparivāraṇ⁸ ekekaṇ nimmitabuddhaṇ māpesi. Evaṇ sakalacakkavāḷagabbhe⁹ ekussave ekacchaṇe¹⁰ viya¹¹ ca jāte¹² nāgānaṇ anuggahaṇ karonto ekaṇ¹³ ratananāvaṇ abhirūhi, bhikkhusu pi ekeko ekekaṇ¹⁴ eva nāvaṇ¹⁵ abhirūhi.¹⁶ Nāgarājāno¹⁷ Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṇghaṇ nāgabhavanaṇ pavesetvā sabbarattīṇ Satthu santike dhammakathaṇ sutvā dutiyadivase dibbena khādanīyena bhojanīyena Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṇghaṇ parivisiṇsu. Satthā anumodanaṇ katvā nāgabhavanā nikkhamitvā¹⁸ sakalacakkavāḷadevatāhi¹⁹ pūjīyamāno²⁰ pañcahi nāvāsatehi Gaṅgānadiṇ atikkami.²¹ Rājā paccuggantvā Satthāraṇ nāvāto otāretvā āgamanakāle Licchavihi katasakkārato diguṇaṇ sakkāraṇ katvā purimanayen' eva pañcahi divasehi Rājagahaṇ ānesi.²²

¹ K. *om.*² K. B. °āya nā.³ B. pañcapañcabhikkhusata°.⁴ K. a. evarūpa°.⁵ K. B. mālāpu°.⁶ K. °rājaga°.⁷ K. bhūmmaka°. S. ca *for* pi.⁸ K. °rañ ca.⁹ B. a. ekālaṇkāre.¹⁰ K. °cchante.¹¹ B. yeva.¹² K. jāyate (*om.* ca). C. C^a. °to. B. a. Satthā.¹³ K. eka°.¹⁴ K. ekaṇ.¹⁵ K. B. *om.*¹⁶ C. C^a. °yhi.¹⁷ K. °jā.¹⁸ K. °mi Satthā.¹⁹ C. C^a. °le de°.²⁰ C. C^a. °aya°.²¹ K. a. Bimbisāro.²² K. abhinesī, a. tenāhaṇsu :

Saddhādviguṇasampanno sāsane yo narissaro
paccuggantvā mahāvīraṇ sa rāja balabāhanā
pūjitvā dīpadhūpehi sasangaṇaṇekanāyakaṇ (°ṇ e°)
Gaṅgāto nayi Sambuddhaṇ pañcahi divasehi ca
patvā Veluvanārāmaṇ tattha vassi jjino varo ti.

Tasmīṇ Veluvanārāme viharante yeva.

Dutiyadivase bhikkhū piṇḍapāṭapaṭikkantā sāyaṇhasa-
maye dhammasabhāyaṇ¹ nisinnā² kathaṇ samutṭhāpesuṇ :
'aho buddhānaṇ ānubhāvo,³ aho Satthari devamanussānaṇ
pasādo. Gaṅgāya⁴ nāma orato ca⁵ parato⁶ ca aṭṭhaya-
janamagge⁷ Buddhagatena pasādena rājūhi samatalaṇ
bhūmiṇ katvā vālukā⁸ okinnā,⁹ jannumattena odhinā nānā-
vaṇṇāni pupphāni santhatāni, Gaṅgāya udakaṇ nāgānu-
bhāvena pañcavaṇṇehi padumehi saṇchannaṇ,¹⁰ yāva
akaniṭṭhabhavanantare¹¹ chattādhichattāni¹² ussāpitāni,¹³
sakalacakkavālagabbhaṇ ekālaṇkāraṇ ekussavaṇ viya ca¹⁴
jātan¹⁵ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā'
ti vutte, 'na hi¹⁶ bhikkhave esa pūjāsakkāro mayhaṇ
buddhānubhāvena nibbatto na nāgadevabrahmānubhāvena,
atīte pana appamattapariccāgānubhāvena¹⁷ nibbatto' ti
vatvā bhikkhūhi yācito tam atthaṇ pakāsetuṇ¹⁸ atītaṇ
āhari :

'Atīte pana¹⁹ Takkasilāyaṇ Saṅkho nāma brāhmaṇo
ahosi. Tassa putto Susīmo nāma māṇavo soḷasavassud-
desiko ekadivasaṇ²⁰ pitarāṇ upasaṅkamitvā²¹ 'icchām'
ahaṇ tāta Bārāṇasiṇ gantvā mante sajjhāyitun²² ti.
Atha naṇ pitā āha : 'tena hi tāta asuko²³ nāma brāhmaṇo

¹ K. °vaṇ.² K. B. sannī°.³ B. mahānu°. K. a. acchiriyo.⁴ K. °yaṇ.⁵ K. om.⁶ C. C^a. pu°. K. paharato.⁷ K. aḍḍhatṭha°. K. B. S. °ne ma°.⁸ K. bālū°.⁹ K. °kāki°.¹⁰ B. °nnā.¹¹ K. °nāni. B. °nā.¹² K. B. °āti°.¹³ K. °itā.¹⁴ B. om.¹⁵ K. jāyatan.¹⁶ K. om.¹⁷ S. °ttaka°. K. °ttakara°.¹⁸ B. om. three.¹⁹ K. B. om.²⁰ C. C^a. a. hi.²¹ S. a. āha.²² B. ajjh°.²³ K. assako.

mama sahāyako, tassa santikaṇ gantvā adhiyassū¹ ti. So 'sādhū' ti paṭisunītvā² anupubbena Bārāṇasiṇ patvā³ taṇ brāhmaṇaṇ⁴ upasaṅkamitvā pitarā pahitabhāvaṇ⁵ ācikkhi. Atha naṇ so 'sahāyakassa me putto' ti⁶ sam-
 paṭicchitvā paṭipassaddhadarathaṇ⁷ bhaddakena divasena
 mante vācetun ārabhi. So⁸ lahuṇ ca gaṇhanto⁹ bahuṇ
 ca¹⁰ gaṇhanto¹¹ gahitagahitaṇ ca suvaṇṇabhājane pak-
 khittasīhatelaṇ¹² iva¹³ avinassamānaṇ dhārento na cirass'
 eva ācariyassa sammukhato¹⁴ uggaṇhitabbaṇ¹⁵ sabbaṇ¹⁶
 uggaṇhitvā sajjhāyaṇ¹⁷ karonto attano uggaṇhitasippassa¹⁸
 ādimajjham eva passati no pariyosānaṇ. So ācariyaṇ
 upasaṅkamitvā 'ahaṇ¹⁹ imassa sippassa ādimajjham eva
 passāmi, no pariyosānaṇ' ti vatvā ācariyena 'aham pi¹⁹
 tāta na passāmī' ti vutte, 'atha ko²⁰ ācariya pariyosānaṇ
 jānāti' ti pucchitvā, 'ime tāta Isipatane²¹ isayo²² viha-
 ranti, te jāneyyun, tesāṇ santikaṇ upasaṅkamitvā puc-
 chassū²³ ti²⁴ ācariyena vutte paccekabuddhe²⁵ upasaṅ-
 kamitvā pucchi: 'tumhe kira²⁶ pariyosānaṇ jānathā'²⁷
 ti.²⁸ 'Āma jānāmā' ti. 'Tena hi me ācikkhathā' ti.
 'Na²⁹ mayaṇ pana apabbajitassa ācikkhāma, sace te³⁰

¹ K. B. adhi°.

² S. paṭissuṇito *for four*. K. a. pitarāṇ āpucchitvā.

³ K. supa°.

⁴ K. a. sa.

⁵ K. pahīṇita°.

⁶ K. a. taṇ.

⁷ B. °tho.

⁸ K. B. a. taṇ.

⁹ B. om. three.

¹⁰ K. om. two.

¹¹ B. ugg°, a. attano ug°, om. ca.

K. a. taṇ.

¹² K. om. °siha°.

¹³ K. om.

¹⁴ K. mu°.

¹⁵ K. uggahi°.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. sajjhāsayaṇ.

¹⁸ B. °ahita°.

¹⁹ K. om

²⁰ S. kho, ko *before* jān°.

²¹ K. °pattane.

²² K. isiyo. B. tr.

²³ K. °issā.

²⁴ B. a. so.

²⁵ B. °ddhaṇ.

²⁶ K. a. tiṇaṇ.

²⁷ B. jānā°.

²⁸ C. a. a. koci. S. a. keci.

²⁹ S. *before* āci°.

³⁰ S. om.

pariyosānen'¹ attho pabbajjassū'² ti. So 'sādhū' ti sampaticchitvā tesañ santike pabbaji. Ath' assa te³ 'idaṇ tāva sikkhassū' ti vatvā 'evaṇ te⁴ nivāsetabbaṇ evaṇ pārupitabban' ti-ādinā nayena ābhisamācārikaṇ⁵ ācikkhiṇsu. So tattha⁶ sikkhanto⁷ upanissayasampannattā⁸ na cirass' eva paccekasambodhiṇ⁹ abhisambujjhित्वा sakalaBārāṇasinagare¹⁰ gagaṇatale punṇacando viya pākato lābhaggaṇasaggaṇapatto ahoṣi. So appāyukasaggaṇvattanikassa kammaṣṣa katattā na cirass' eva parinibbāyi. Ath' assa paccekabuddhā ca mahājano ca¹¹ sarīrakiccaṇ katvā dhātuyo¹² gahetvā nagaradvāre thūpaṇ¹³ patitṭhāpesuṇ.¹⁴ Saṅkho¹⁵ brāhmaṇo 'putto me ciragato¹⁶ taṇ¹⁷ pavattim assa¹⁸ jānissāmī' ti taṇ datṭhukāmo Takkaṣilāto nikkhamitvā anupubbena Bārāṇasiṇ patvā mahājanakāyaṇ sannipatitaṇ disvā 'addhā imesu eko pi me¹⁹ puttassa pavattiṇ jānissatī' ti upasaṅkamitvā pucchi:²⁰ 'Susīmo nāma māṇavo idhāgami, api nu²¹ tassa pavattiṇ jānathā'²² ti. 'Āma brāhmaṇa jānāma, asukassa²³ nāma²⁴ brāhmaṇassa santike²⁵ tayo vede sajjhāyitvā²⁶ pabbajitvā paccekasammāsambodhiṇ²⁷ sacchikatvā parinibbuto,²⁸ ayam assa thūpo patitṭhāpito' ti. So bhūmiṇ hatthena paharitvā roditvā

¹ K. °ne.³ B. tesañ.⁵ C^a. K. B. abhi°.⁷ K. 'bhi°.⁹ K. °kabodhiṇ. B. °i.¹¹ K. om.¹³ S. a. katvā.¹⁵ K. °khāpi.¹⁷ B. om. K. gatā°.¹⁹ S. om.²⁰ S. °iṇsu. K. om.²¹ B. a. kho.²³ K. assa°.²⁵ C. C^a. om.²⁷ K. °kabo°. B. °kasambo°.² K. °issatī.⁴ K. om. two.⁶ B. tatth' eva.⁸ K. °sampaṭāya.¹⁰ K. Bā°.¹² B. a. ca.¹⁴ B. kāresuṇ.¹⁶ K. ciraṇ ga°.¹⁸ K. pi 'ssa.²² B. jānā°.²⁴ B. om.²⁶ K. a. tato nikkhami.²⁸ K. °bbāyissati.

kanditvā¹ taṇ cetiyaṅgaṇaṇ gantvā² tiṇāni uddharitvā uttarasāṭakena³ vālukaṇ āharitvā cetiyaṅgaṇe ākiritvā kamaṇḍaluto⁴ udakena⁵ parippphositvā vanapupphehi pūjaṇ katvā sāṭakena patākaṇ⁶ āropetvā thūpassa upari attano chattakaṇ⁷ bandhitvā pakkāmi.'

Satthā idaṇ atītaṇ āharitvā 'tadā bhikkhave ahaṇ Saṅkho nāma⁸ brāhmaṇo ahosiṇ, mayā Susīmassa paccekabuddhassa cetiyaṅgaṇe tiṇāni uddhatāni, tassa me⁹ nissandena aṭṭhajojanaṇ¹⁰ maggaṇ vigatakhāṇukaṇṭakaṇ¹¹ katvā suddhaṇ samatalaṇ kariṇsu¹²; mayā tattha vālukā okiṇṇā,¹³ tassa me nissandena aṭṭhajojanaṇ maggaṇ vālukaṇ okiriṇsu; mayā¹⁴ tattha vanakusumehi pūjā katā, tassa me¹⁵ nissandena aṭṭhajojane magge nānāvaṇṇāni pupphāni okiṇṇāni¹⁶ ekayojanatṭhāne Gaṅgāya udakaṇ pañcavaṇṇehi padumehi sañchannaṇ; mayā tattha kamaṇḍalūdakena¹⁷ bhūmi parippphositā, tassa me¹ nissandena Vesāliyaṇ pokkharavassaṇ vassi; mayā tattha patākā¹⁸ āropitā chattakaṇ ca baddhaṇ,¹⁹ tassa me nissandena yāva akaṇiṭṭhabhavanā dhajapatākā chattādhichattādihi²⁰ sakalacakkavālagabbhaṇ ekussavaṇ viya²¹ jātaṇ—iti kho bhikkhave esa pūjasakkāro mayhaṇ n' eva buddhānubhāvena nibbatto, na nāgadevabrahmānubhāvena,²² atīte pana appamattakapariccāgānubhāvenā' ti vatvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

¹ K. kaṇi°.

² K. a. tato.

³ K. C. C^a. uttari.°.

⁴ K. °lunā. C. C^a. S. °lato.

⁵ K. °ka.

⁶ C. C^a. K. S. pat°.

⁷ K. sāṭakaṇ.

⁸ B. om.

⁹ B. a. kammassa.

¹⁰ B. °na°, so *infra*.

¹¹ B. vik° °khāṇukakaṇḍakaṇ.

¹² B. har°.

¹³ B. °āni °āni.

¹⁴ B. om.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. om. two.

¹⁷ B. °lu-ud°.

¹⁸ B. °kāni.

¹⁹ B. bandhaṇ (*freq.*).

²⁰ B. °āti°.

²¹ C. C^a. om.

²² C. C^a. S. om. three.

290. 'Mattāsukhapariccāgā passe ce¹ vipulaṃ sukhaṃ
caje mattāsukhaṃ dhīro sampassaṃ vipulaṃ
sukhaṃ' ti.

Tattha² mattāsukhaṃ ti pamāṇasukhaṃ³ parittaka-
sukhaṃ vuccati, tassa pariccāgena, vipulaṃ sukhaṃ ti
udārasukhaṃ⁴ nibbānasukhaṃ ti vuccati, taṃ ce passeyyā
ti attho, idaṃ vuttaṃ hoti: ekaṃ⁵ hi bhojanapātiṃ⁶ sajjā-
petvā bhuñjantassa mattāsukhaṃ nāma uppajjati, taṃ pana
paricajjitvā uposathaṃ vā karontassa dānaṃ vā dadantassa⁷
vipulaṃ ulāraṃ nibbānasukhaṃ nāma nibbattati, tasmā sace
evaṃ tassa mattāsukhassa pariccāgā vipulaṃ sukhaṃ passati,
ath' etaṃ vipulaṃ sukhaṃ sammā passanto paṇḍito taṃ
mattāsukhaṃ cajeyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.
Gaṇḍārohanavatthu.⁸

2. KUKKUṬAṆḌAKHĀDIKĀVATTHU.

Paradukkhūpadhānenā ti imaṃ dhammadeśanaṃ
Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kukkuṭaṇḍakhādikaṃ⁹
ārabbha kathesi.

Sāvattiyaṃ kira avidūre Paṇḍupuraṃ¹⁰ nāma eko gāmo,
tatt' eko kevaṭṭo vasati. So Sāvattiyaṃ¹¹ gacchanto¹²
Aciravatiyā¹³ kacchapaṇḍāni¹⁴ disvā tāni ādāya Sāvattiyaṃ
gantvā¹² ekasmiṃ gehe pacāpetvā khādanto tasmiṃ gehe

¹ C. C^a. passate. C. corr. passe te.

² F. a. mattāsukhapariccāgā ti. B. for mattāsukhaṃ ti.

³ B. pamāṇayuttakaṃ taṃ.

⁴ B. ulāraṃ su°.

⁵ B. ekasmiṃ.

⁶ B. °iyaṃ.

⁷ C. C^a. dentassa.

⁸ B. Attano pubbakammava°, paṭhamayaṃ.

⁹ B. °ta a°.

¹⁰ B. Paṇḍuraṃ.

¹¹ C. C^a. °iyaṃ.

¹² B. āg°.

¹³ B. °iyaṃ.

¹⁴ C. C^a. °ṇḍādīni. S. °paṇḍ°, al.

kumārikāya pi ekaṇ aṇḍaṇ¹ adāsi. Sā taṇ khāditvā tato paṭṭhāya aññaṇ khādanīyaṇ nāma na icchati.² Ath' assā mātā kukkuṭiyā vijātattṭhānato ekaṇ aṇḍaṇ gahetvā adāsi. Sā taṇ khāditvā rasataṇhāya baddhā tato paṭṭhāya sayam eva kukkuṭiyā aṇḍāni gahetvā khādanti, kukkuṭi³ vijātavi-jātakāle taṇ attano aṇḍāni gahetvā⁴ khādantiṇ⁵ disvā tāya upaddutā⁶ āghātaṇ bandhivā 'ito dāni cutā yakkhini⁷ hutvā tava⁸ dārake khādituṇ samatthā hutvā nibbatteyyan' ti patthanayaṇ ṭhapetvā kālaṇ katvā tasmiṇ yeva gehe majjārī hutvā nibbatti. Itarāpi kālaṇ katvā tatth' eva kukkuṭi hutvā nibbattā kukkuṭaṇḍāni⁹ vijāyi. Majjārī āgantvā tāni khāditvā dutiyam pi tatiyam pi khādi yeva. Kukkuṭi 'tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni mam pi khāditukāmā 'si, ito cutā saputtikaṇ taṇ¹⁰ khādituṇ labheyyan' ti patthanayaṇ katvā tato cutā dīpinī hutvā nibbatti. Itarāpi kālaṇ katvā migī hutvā nibbatti.¹¹ Tassā vijātakāle dīpinī āgantvā taṇ saddhiṇ puttakehi¹² khādi. Evaṇ khādantā pañcasu attabhāvasatesu añña-maññassa dukkhaṇ uppādetvā avasāne ekā yakkhini hutvā nibbatti, ekā Sāvattthiyaṇ kuladhītā hutvā nibbatti. Ito paraṇ 'na hi verena verāni' ti¹³ gāthavaṇṇanāya¹⁴ vuttanayen' eva veditabbaṇ. Idha pana Satthā 'veraṇ hi¹⁵ averena upasammati¹⁶ no verenā' ti vatvā ubhinnaṇ pi dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

291. 'Paradukkhūpadhānena¹⁷ yo¹⁵ attano¹⁸ sukham icchati,

verasaṇsaggasaṇsatṭho verā so na parimuc-catī' ti.

¹ B. om.

³ S. sā.

⁵ S. om. six.

⁷ C. C^a. yakkhi.

⁹ B. °ṭṭi a°.

¹¹ C. C^a. S. om. six.

¹³ Vs. 5.

¹⁵ S. om.

¹⁷ Ca. °dā°.

² B. icchi.

⁴ C. C^a. om. seven.

⁶ B. a. sā.

⁸ B. a. jātaṇ.

¹⁰ C. C^a. om.

¹² B. puttehi.

¹⁴ B. gāthāya.

¹⁶ S. vūp°.

¹⁸ B. attānaṇ.

Tattha parādukkhūpadhānenā¹ ti parasmīṇ dukkhūpadhānena parādukkhūpadānā² ti attho, verasaṅsaggasaṅsaṭṭho ti yo³ puggalo akkosanapaccakkosanapaharaṇapaṭipaharaṇādīnaṅ⁴ vasena aññaṃaññaṅ⁵ katena verasaṅsaggena saṅsaṭṭho verā so na parimuccati niccakālaṅ veravasena dukkham eva pāpuṇāti ti attho.

Desanāvasāne yakkhinī saraṇesu paṭiṭṭhāya pañcasīlāni samādiyitvā verato mucchi,⁶ itarāpi sotāpattiphale paṭiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Kukkutaṇḍakhādikāya vatthu.⁷

3. BHADDIYABHIKKHUVATTHU.

Yaṅ hi kiccaṇ ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Bhaddiyaṅ nissāya Jātiyāvane viharanto Bhaddiyabhikkhū⁸ ārabba kathesi.

Te kira pādukamaṇḍane⁹ uyyuttā ahesuṅ, yathāha:¹⁰ ‘tena kho pana samayena Bhaddiyā bhikkhū anekavihiṭaṅ pādukamaṇḍanānuyogam¹¹ anuyuttā viharanti tiṇapādukaṅ karonti pi kārāpentī pi muñjapādukaṅ karonti pi kārāpentī pi babbajapādukaṅ hintālapādukaṅ kamalapādukaṅ,¹² kambalapādukaṅ karonti pi kārāpentī pi, riñcanti¹³ uddesaṅ paripucchayaṅ adhisīlaṅ adhicittaṅ adhipaññaṇ¹⁴ ti. Bhikkhū tesāṅ tathākaraṇabhāvaṅ¹⁵ jānitvā¹⁶

¹ Ca. corr. °dā°.

² B. S. parassa du°. F. C. °dhā°. ³ B. so.

⁴ C. °pakko°. Ca. °paṭikko°. B. °paribhāsana° for °paccakkosana°. F. B. C. Ca. °paṭiharana°.

⁵ S. °ññaaka°. B. °ññave°. ⁶ B. muñci.

⁷ B. Ekākukkutaandakhādikāva°, dutiyaṅ.

⁸ B. °iye bhi°. ⁹ B. °nena.

¹⁰ Mahāvagga, v. 8.

¹¹ M. °kaṅ ma°

¹² B. om.

¹³ C. Ca. S. vicaranti.

¹⁴ B. °ññā.

¹⁵ B. °kār°.

¹⁶ B. om.

ujjhāyitvā Satthu ārocesuṇ. Satthā te bhikkhū garahitvā
'bhikkhave tumhe aññena kiccena āgantvā¹ aññasmiṇ
yeva kicce uyyuttā' ti vatvā dhammaṇ desento imā gāthā
abhāsi :

292. 'Yaṇ hi kiccaṇ tad² apaviddhaṇ akiccaṇ pana
kayirati,
unnaḷānaṇ³ pamattānaṇ tesāṇ vaddhanti āsavā.

293. Yesañ ca susamāraddhā niccaṇ kāyagatā sati,
akiccaṇ te na sevanti kicce sātaccakārino,
satānaṇ sampajānānaṇ atthaṇ gacchanti āsavā' ti.

Tattha yaṇ hi kiccaṇ ti bhikkhuno hi pabbajitakā-
lato paṭṭhāya aparimāṇasilakkhandhagopanaṇ araññavāso
dhūtaṅgapariharaṇaṇ bhāvanārāmatā ti evamādi⁴ kiccaṇ
nāma, imehi pana yaṇ attano kiccaṇ taṇ apaviddhaṇ
chadditaṇ, akiccaṇ ti bhikkhuno pana⁵ chattamaṇḍanaṇ⁶
upāhanapādukapattathālakadhammakarakakāyabandhana-
aṇsavattakamaṇḍanaṇ⁷ akiccaṇ nāma yehi⁵ taṇ kayirati
tesāṇ mānanaṇaṇ⁸ ukkhipitvā caraṇena unnaḷānaṇ sati-
vossaggena pamattānaṇ cattāro pi⁵ āsavā vaddhanti ti
attho. Susamāraddhā ti superiggahitā,⁹ kāyagatā
satī ti kāyānupassanā bhāvanā, akiccaṇ ti te evaṇ¹⁰
chattamaṇḍanādikaṇ akiccaṇ¹¹ na sevanti na karonti¹² ti
attho, kicce ti pabbajitakālato paṭṭhāya kattaḃbe apar-
imāṇasilakkhandhagopanaṇādike karaṇīye, sātaccakārino
ti satatakārino atṭhitakārino, tesāṇ satiyā avippavāsenā

¹ B. āgatā.

² B. om.

³ C. C^a. S. °l°.

⁴ B. °ādini.

⁵ B. om.

⁶ F. C. C^a. B. °na°.

⁷ B. upāhanamaṇḍana°. B. °baddhaka°. F. °asaṇ-
vaddhana°.

⁸ B. mānana°.

⁹ B. supagga°.

¹⁰ B. etaṇ.

¹¹ B. ki°.

¹² B. na kar° na sev°.

satānaṃ sātthakasampajaññaṃ¹ sappāyasampajaññaṃ² go-
carasampajaññaṃ asammohasampajaññaṃ ti catūhi sam-
pajaññehi sampajānānaṃ cattāro pi āsavā atthaṃ gac-
chanti parikkhayaṃ abhāvaṃ³ gacchanti ti attho.

Desanāvasāne bhikkhū arahatte patitṭhahiṃsu, sam-
pattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Bhaddiyabhikkhūnaṃ vatthu.⁴

4. LAKUNṬAKABHADDIYATTHERAVATTHU.

Mātarānaṃ ti imaṃ dhammādesanaṃ Satthā Jetavane
vihārantaṃ Lakunṭakabhaddiyattheraṃ ārabba kathesi.

Ekadivasaṃ hi sambahulā āgantukā⁵ bhikkhū Satthāraṃ
divātṭhāne nisinnaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ
nisīdiṃsu. Tasmiṃ khaṇe Lakunṭakabhaddiyatthero
Bhagavato avidūre atikkamati. Satthā tesāṃ bhikkhūnaṃ
cittācāraṃ ñatvā oloketvā ‘passatha bhikkhave ayaṃ
bhikkhu mātāpitaro hanitvā niddukkho⁶ hutvā yāti’⁷ ti
vatvā, tehi bhikkhūhi ‘kin nu kho Satthā vadati’ ti añña-
maññaṃ mukhāni oloketvā saṃsayapakkhantehi⁸ ‘bhante
kiṃ nāma’ etaṃ vadathā’⁹ ti vutte¹⁰ tesāṃ dhammaṃ desento
imaṃ gātham āha :

294. ‘Mātarānaṃ pitarānaṃ hantvā rājāno¹¹ dve ca khattiye
raṭṭhaṃ sānucarānaṃ hantvā anīgho yāti brāh-
maṇo’ ti.

¹ B. sa°.

² F. om.

³ B. °yabhā°.

⁴ B. °yava°, tatīyaṃ.

⁵ C. C^a. om.

⁶ B. hantvā nidu°.

⁷ C. C^a. yāvatī (= va yātī).

⁸ B. °dehi. D’Alwis °yāpannehi. F. C. C^a. °pakkhanena
(= °nte?).

⁹ B. °ethā.

¹⁰ B. vatvā.

¹¹ C. C^a. °naṃ, so *infra*.

Tattha sânuccaran ti āyasādhakena āyuttakena sahitaṇ, ettha¹ hi 'taṇhā janeti purisan' ti vacanato tīsu bhavesu sattānaṇ jananato taṇhā mātā nāma; 'ahaṇ asukassa nāma rañño vā rājamahāmattassa vā putto' ti pitarāṇ nissāya asmimānassa² uppajjanato asmimāno pitā nāma; loko viya rājānaṇ yasmā sabbadiṭṭhigatāni³ dve sassa-tucchedadiṭṭhiyo⁴ bhajanti,⁵ tasmā sassatucchedadiṭṭhiyo⁶ dve khattiyarājāno⁷ nāma; dvādasāyatanāni vitthataṭṭhena⁸ ratṭhasadisattā ratṭhaṇ nāma, āyasādhako āyuttakapuriso viya taṇ nissito nandirāgo anucaro nāma, anīgho⁹ ti niddukkho, brāhmaṇo ti khīṇāsavo, etesaṇ taṇhādīnaṇ arahattamaggañānāsina hatattā khīṇāsavo niddukkho¹⁰ hutvā yāti ti ayam ettha¹¹ attho. Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patitṭhahiṇsū ti.¹²

Dutiyagāthāya pi vatthuṇ purimasadisam eva. Tadāpi Satthā Lakunṭakabhaddiyattheram¹³ eva ārabba kathesi. Tesāṇ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

295. 'Mātarāṇ pitarāṇ hantvā rājāno dve ca sotthiye¹⁴
veyagghapañcamaṇ hantvā anīgho⁹ yāti brāh-
maṇo' ti.

Tattha dve ca sotthiye¹⁵ ti dve ca brāhmaṇe, imissā hi¹⁶ gāthāya Satthā¹⁷ attano dhammissaratāya¹⁸ desanāvidhikusalatāya ca¹⁹ sassatucchedadiṭṭhiyo²⁰ dve brāh-

¹ C. C^a. etta.

² F. asanī°. C. C^a. asmiṇ°.

³ K. sabbāni di°.

⁴ K. °ccheditṭh°.

⁵ K. bhajj°. F. bhañj°.

⁶ K. °cchedidi°.

⁷ K. °rājā.

⁸ K. vitṭhat°. B. vitthat°. S. vavatthat°. F. pittat°.

C. C^a. pitattān°. D'Alw. 'pitattān°.

⁹ K. aniggho.

¹⁰ K. nidu°.

¹¹ B. etth'.

¹² K. B. om. K. a. Lakunḍabhaddiyattheravattthuṇ.

¹³ K. Lakunḍabha°.

¹⁴ C. C^a. K. (first) khattiye.

¹⁵ K. khattiye, corr. sottiye.

¹⁶ K. pi. B. om.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. a. dhammasāmitāya.

¹⁹ K. B. om.

²⁰ K. satu°. K. a. ca.

‘ayaṇ evaṇ anussaritvā¹ evaṇ vatvā gūlaṇ khipanto maṇ² jināti, aham pi³ evarūpaṇ⁴ karissāmī’ ti⁵ Buddhānussatiyaṇ paricayam⁶ akāsi. Ath’ ekadivasaṇ tassa pitā⁷ sakataṇ yojetvā dārūnaṇ atthāya gacchanto tam pi dārakaṇ ādāya⁸ gantvā aṭaviyaṇ dārūnaṇ sakataṇ pūretvā āgacchanto bahinagare⁹ susānasāmante udakaphāsukaṭṭhāne goṇe¹⁰ mocetvā bhattavissaggam akāsi. Ath’ assa te¹¹ gonā sāyaṇhasamaye nagaraṇ pavisantena gogaṇena¹² saddhiṇ nagaram eva pavisiṇsu, sākaṭiko pi goṇe anubandhanto nagaraṇ pavisitvā sāyaṇ goṇe disvā ādāya nikkhamanto’ dvāraṇ¹³ na sampāpuni, tasmiṇ hi appatte¹⁴ yeva dvāraṇ pihitaṇ.¹⁵ Ath’ assa putto ekako va rattibhāge sakataṇsa heṭṭhā nipajjitvā niddaṇ okkami.

Rājagahaṇ pana¹⁶ pakatiyāpi amanussabahulaṇ,¹⁷ ayaṇ ca susānasantike nipanno, tattha naṇ dve amanussā passiṇsu, eko sāsanassa paṭikaṇṭako¹⁸ micchādittṭhiko, eko sammādittṭhiko. Tesu micchādittṭhiko āha : ‘ayaṇ no bhakkho, imaṇ khādāmā’¹⁹ ti. Itaro ‘alaṇ²⁰ mā te²¹ rucei’²² ti nivāresi. So²³ vāriyamāno²⁴ pi tassa vacanaṇ²⁵ anādiyitvā²⁶ dārakaṇ pāde²⁷ gahetvā ākaḍḍhi. So²⁸

¹ K. *om. two.*³ K. *om.*⁵ K. *a. so.*⁷ C. (C^a. *first*) *a. ya.*⁹ C. C^a. *om.*¹¹ K. *om.*¹³ K. *nagaradv°.*¹⁵ K. *pidahitaṇ.*¹⁷ C. C^a. °ssā ba°. K. °ssā ca ba°. K. °lā, *corr.* °laṇ.¹⁸ B. °ṇḍ°.¹⁹ C. C^a. khādāmū. B. °issāmā.²⁰ K. *a. taṇ.*²¹ K. *a. khāditaṇ.* B. *om.*²³ K. B. S. *a. tena.*²⁵ C. C^a. *om. two.*²⁷ K. B. °esu.² B. *mamaṇ.*⁴ C^a. *evaṇ.*⁶ K. °ccayaṇ.⁸ K. *a. araṇṇaṇ.*¹⁰ C. C^a. °ṇā.¹² C. C^a. B. *goṇena.*¹⁴ B. *asampatte.*¹⁶ C. C^a. S. *om.*²² K. C. C^a. B. °atī.²⁴ K. B. *niv°.*²⁶ K. °day°.²⁸ K. *a. namo.*

Buddhānussatiparicitattā¹ tasmiṃ khaṇe ‘namo Buddhassā’ ti āha. Amanusso mahābhayabhīto paṭikkamitvā aṭṭhāsi. Atha naṃ itaro ‘amhehi² akiccaṃ kataṃ, daṇḍakammam assa³ karomā’ ti vatvā tesāṃ sammāditṭhiko⁴ taṃ rakkhamāno aṭṭhāsi, micchāditṭhiko nagaraṃ pavisitvā rañño bhojanapātiṃ pūretvā⁵ bhojanaṃ āhari.⁶ Atha naṃ ubho pi tassa⁷ mātāpitāro viya hutvā⁸ utṭhāpetvā⁹ bhojetvā ‘imāni akkharāni rājā¹⁰ passatu mā añño’ ti taṃ pavattiṃ pakāsento¹¹ yakkhānubhāvena bhojanapātiyaṃ¹² akkharāni chinditvā¹³ pātiṃ dārusakaṭe pakkhipitvā sabbarattiṃ ārakkhaṃ katvā¹⁴ pakkaṃsu.¹⁵ Punadivase ‘rājakulato corehi bhojanabhaṇḍaṃ¹⁶ avahaṭṭan’ ti kolāhalaṃ karontā¹⁷ dvārāni pidahitvā oloketvā tattha apassantā¹⁸ nagarā nikkhamitvā ito c’ ito ca¹⁹ oloketā²⁰ dārusakaṭe²¹ suvaṇṇapātiṃ disvā ‘ayaṃ coro’ ti dārakaṃ gahetvā rañño dassetuṃ. Rājā²² akkharāni disvā ‘kiṃ etaṃ tātā’ ti pucchitvā ‘nāhaṃ deva jānāmi, mātāpitāro me āgantvā rattiṃ bhojetvā rakkhamānā aṭṭhaṃsu, ahaṃ pi “mātāpitāro me²³ rakkhanti” ti nibbhayo va²⁴ niddaṃ upagato,²⁵ ettakaṃ ahaṃ jānāmi’ ti. Ath’ assa mātāpitāro pi¹⁹ taṃ tṭhānaṃ āgaṃsu.²⁶ Rājā taṃ pavattiṃ sutvā²⁷ te tayo pi²⁸ jane

¹ K. °cinnattā. C. Ca. °cinanto. K. C. Ca. °iṃ pa°. S. °iyā pa°.

² B. a. saddhiṃ.

³ B. tassa. C. Ca. °kam pi ’ssa.

⁶ K. om. two.

⁷ B. om.

⁹ K. taṃ pabodhetvā bhojanaṃ.

¹¹ K. °etvā.

¹³ B. chindiyisu.

¹⁵ K. gatā. B. om. seven.

¹⁷ B. °nto.

¹⁹ K. om.

²¹ B. dāruantare.

²³ K. B. maṃ.

²⁵ K. a. deva. C. Ca. a. ca.

²⁷ K. B. ñatvā.

⁴ K. B. om. two.

⁶ B. °ati.

⁸ B. a. taṃ.

¹⁰ B. a. va.

¹² C. Ca. °iṃ.

¹⁴ K. om. six.

¹⁶ B. bhājana°.

¹⁸ K. a. te.

²⁰ B. °etvā.

²² C. Ca. raññā.

²⁴ K. B. om.

²⁶ K. aggamaṃsu.

²⁸ B. om. K. tr.

ādāya Satthu santikaṇ gantvā sabbaṇ ārocetvā 'kin nu kho bhante Buddhānussati eva¹ rakkhā hoti udāhu dhammānussatiādayo'² ti pucchi. Ath' assa Satthā 'mahārāja na³ kevaḷaṇ Buddhānussati yeva rakkhā, yesaṇ pana chabbidhena cittaṇ subhāvitaṇ tesāṇ aññena rakkhāvaranena vā mantosadhehi⁴ vā kiccaṇ natthī' ti vatvā chaṭṭhānāni dassento⁵ imā gāthā abhāsi:

296. 'Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ buddhagatā sati.⁶
297. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ dhammagato sati.
298. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ saṅghagatā sati.
299. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ kāyagatā sati.
300. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā yesaṇ⁷ divā ca ratto ca ahiṇsāya rato mano.
301. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā yesaṇ divā ca ratto ca bhāvanāya rato mano' ti.

Tattha suppabuddhaṇ pabbujjhanti ti buddhagatasatiṇ gahetvā supantā⁸ gahetvā yeva⁹ ca¹⁰ pabujjhantā¹¹ suppabuddhaṇ pabujjhanti nāma,¹² Gotamasāvakā ti Gotamagottassa buddhassa savaṇante jātātāya¹³

¹ K. yeva.

² K. B. a. pī.

³ K. om.

⁴ K. mantasathena.

⁵ C. C^a. desento.

⁶ C. C^a. S. . . . ni° dha° sa°, . . . pe . . . ni° sa° sa° etc.

⁷ K. tesāṇ.

⁸ K. suttamattaṇ. B. om. two.

⁹ B. ye.

¹⁰ K. om.

¹¹ B. supantā.

¹² B. a. sadā.

¹³ C. C^a. S. jātātāya. K. B. jātattā.

tass' eva¹ anusāsanisavaṇatāya² Gotamasavākā, buddha-gatā satī ti 'iti pi so Bhagavā' ti-ādippabhede³ buddhaguṇe ārabba uppajjamānā⁴ sati niccakāḷaṇ⁵ atthi te sadāpi suppbuddhaṇ pabujjhanti ti attho, tathā asak-kontā⁶ pana ekadivasāṇ tisu kālesu dvīsu kālesu⁷ ekasmiṇ pi⁸ kāle buddhānussatiṇ manasikarontā⁹ suppbuddhaṇ pabujjhanti eva¹⁰ nāma. Dhammagatā satī' ti 'svākhāto Bhagavatā dhammo' ti-ādippabhede dhammaguṇe ārabba uppajjamānā dhammānussati.¹¹ Saṅghagatā¹² ti 'supatīpanno Bhagavato sāvakaśaṅgho' ti-ādippabhede saṅghaguṇe ārabba uppajjamānā saṅghagatā sati.¹³ Kāyagatasatī ti dvattiṅśākāravasena vā navasivathikāvasena¹⁴ vā catudhātuvavatthānavasena vā ajjhattanīlakaṣiṇādirūpajjhānavasena¹⁵ vā uppajjamānā¹⁶ sati. Ahin-sāya rato ti 'so karuṇāsahagatena cetasā ekaṇ disaṇ pharitvā viharatī' ti evaṇ vuttāya karuṇābhāvanāya¹⁷ rato. Bhāvanāya ti mettābhāvanāya,¹⁸ kiñcāpi hi¹⁹ heṭṭhā karuṇābhāvanāya²⁰ vuttattā²¹ idha sabbāpi avasesabhāvanā²² idha pana mettābhāvanā²³ ca²⁴ adhippetā, sesaṇ paṭhamagāthāya vuttanāyena' eva veditabbaṇ.

Desanāvasāne so²⁴ dārako saddhiṇ mātāpitūhi sotā-

¹ K. evānu°.

² S. °niyā so°.

³ B. °ādinā pa°.

⁴ K. a. buddhānussati.

⁵ C. Ca. °aṇ kā°.

⁶ C. Ca. asokk°, Ca. corr. asopp°.

⁷ K. om. two.

⁸ K. B. om.

⁹ B. manasi anussarantā.

¹⁰ K. B. yeva.

¹¹ K. a. nāma.

¹² K. a. satī.

¹³ K. saṅghānussati, for sa° sa°.

¹⁴ C. tarasīva°. K. °sivaddhikāya va°. Cf. Satip. Sutta.

¹⁵ K. ajjhattika°.

¹⁶ B. a. kāyagatā.

¹⁷ B. °nāya bhā°.

¹⁸ C. Ca. a. ti.

¹⁹ B. om.

²⁰ K. °nānubh°.

²¹ C. C. a. idha sabbāpi avasesabhāvanāyo puttā.

²² K. a. ca. B. a. nāma. S. om. idha pana.

²³ K. °nāya.

²⁴ B. om.

pattiphale patitṭhaḥi, pacchā pana¹ pabbajitvā sabbe pi arahattaṃ pāpuṇṇsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Dārusākaṭikassa vatthu.²

6. VAJJIPUTTAKABHIKKHUVATTHU.

Duppabbajjan³ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Vesāliṃ⁴ nissāya Mahāvane viharanto aññatarāṃ Vajjiputtakabhikkhuṃ⁵ ārabha kathesi, yaṃ⁶ sandhāya⁷ vuttaṃ:

Aññataro Vajjiputtako bhikkhu Vesāliyaṃ viharati aññatarasmiṃ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena Vesāliyaṃ sabbarattivāro⁸ hoti. Atha kho so bhikkhu⁹ Vesāliyaṃ turiyatālitaṃ vāditanigghosasaḍḍaṃ¹⁰ sutvā paridevamāno tāyaṃ velāyaṃ¹¹ imaṃ gāthaṃ abhāsi.¹²

‘Ekakā¹³ mayaṃ araṇṇe viharāma
apaviddhaṃ¹⁴ va vanasmiṃ dārukaṃ¹⁵
etādisikāya rattiya
ko su¹⁶ dāni amhehi pāpiyo’ ti.

So kira Vajjiraṭṭhe rājaputto vārena sampattaṃ¹⁷ rajjaṃ pahāya pabbajito Vesāliyaṃ cātummahārājikehi¹⁸ saddhiṃ

¹ K. te pi sāsane.

² K. °kavatthuṃ. S. °kaputtassa va°. B. °kaputtava°, pañcamaṃ.

³ K. a. dura°.

⁴ C. C^a. S. °liyaṃ.

⁵ K. B. °akaṃ.

⁶ B. taṃ.

⁷ K. a. Bhagavatā.

⁸ B. °chaṇo. K. corr. °vāditaṃ.

⁹ B. om. two.

¹⁰ B. tū°. C. C^a. S. tūrita°. K. °tāla°.

¹¹ K. °ya °ya.

¹² F. B. āha. Saṃyutta, i. 202.

¹³ K. °ikā. B. °ako va.

¹⁴ K. °tthaṃ.

¹⁵ C. C^a. °kā. F. °kaṃ.

¹⁶ F. tesu. C. C^a. ko °si.

¹⁷ K. °tta°.

¹⁸ K. ca°.

ekābaddhaṃ katvā sakalanagare dhajapatākādīhi paṭi-
maṇḍite¹ komudiyā punṇamāya sabbarattivāre² vattamāne
bheriyādīnaṃ turīyānaṃ tālītānaṃ nigghosaṃ³ vīṇādīnaṃ
ca vādītānaṃ saddaṃ sutvā yāni Vesāliyaṃ satta rājasa-
hassāni satta ca⁴ rājasatāni satta ca⁵ rājāno tattakā⁶ eva⁷
ca nesaṃ yuvarājasenāpatiādayo⁸ tesu alaṅkatapaṭiyattesu
nakkhattakīlanatthāya vīthiṃ otiṇṇesu saṭṭhihatthe mahā-
caṅkame caṅkamamāno nabhamajjhe⁹ ṭhitaṃ candaṃ¹⁰
disvā caṅkamanakoṭiyaṃ¹¹ phalakaṃ nissāya ṭhito veṭha-
nālaṅkāravirahitattā¹² vane chaḍḍitadārukaṃ viya atta-
bhāvaṃ oloketvā 'atthi nu kho añño amhehi lāmakataro'
ti cintento pakatiyā āraññakādiguṇayutto pi tasmiṃ khane
anabhiratiyā pīlito evam āha. So¹³ tasmiṃ vanasaṇḍe
adhiwatthāya devatāya 'imaṃ bhikkhuṃ¹⁴ saṃvejessāmī' ti
adhippāyena :¹⁵

'Ekako¹⁶ tvaṃ araññe viharasi¹⁷
apaviddhaṃ¹⁸ va¹⁹ vanasmiṃ dārukaṃ
tassa te bahukā pihayanti²⁰
nerayikā²¹ viya saggagāminan' ti

vuttaṃ²² imaṃ gāthaṃ sutvā punadivase Satthāraṃ upasaṃ-
kamitvā vanditvā nisīdi. Satthā taṃ pavattiṃ ṇatvā

¹ B. °ito.

² K. C. C^a. B. °ttiṃ. F. S. °cāre. B. chaṇacāre.

³ K. ghosanaṃ.

⁴ K. B. om.

⁵ B. om.

⁶ C^a. ettakā. C. sattakā.

⁷ K. yeva, om. ca.

⁸ K. B. uparāja°.

⁹ B. gagaṇama°.

¹⁰ B. punṇaca°.

¹¹ B. °mako°.

¹² K. veṭṭh°.

¹³ K. om.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a. te cittaṃ niratthaṃ attano sukhaṃ.

¹⁶ C. eva ko. C^a. evaṃ ko.

¹⁷ C. C^a. °ti.

¹⁸ F. K. °ṭṭhaṃ.

¹⁹ B. pa°.

²⁰ F. piṇhanti.

²¹ K. °akā.

²² K. a. so.

gharāvāsassa dukkhatay¹ pakāsetukāmo pañca dukkhāni
samodhānetvā imay gātham āha :

302. ‘Duppabbajjaṇ durabhiraṇaṇ durāvāsā gharā
dukkhā²

dukkho ‘samānasaṇvāso dukkhānupatit’ ad-
dhagū,

tasmā na c’ addhagū siyā na ca dukkhānu-
patito siyā’ ti.

Tattha duppabbajjan ti appaṇ vā mahantaṇ vā
bhogakkhandhañ c’ eva ñātiparivaṭṭaṇ³ ca pahāya imasmiṇ
sāsane uray datvā pabbajjaṇ⁴ nāma dukkhaṇ, durabhira-
man ti evaṇ pabbajitenāpi⁵ bhikkhācariyāya jīvitavuttiṇ
ghaṭantena⁶ aparimāṇasīlakkhandhagopanadhammānud-
hammapaṭipattipūranavasena⁷ abhiramituṇ dukkhaṇ,
durāvāsā ti yasmā pana gharay āvasantena rājūnaṇ rāja-
kiccaṇ issarānaṇ issarakiccaṇ⁸ vahitabbaṇ pariṇāṇ⁹ c’ eva
dhammikā ca¹⁰ samanabrāhmaṇā¹¹ saṅghaṭṭabbā¹² evaṇ
sante pi¹³ gharāvāso¹⁴ pi¹⁵ chiddaghaṭo viya¹⁶ mahāsa-
muddo viya ca duppūro,¹⁷ tasmā gharā¹⁸ nām’ ete durāvāsā
dukkhā āvasituṇ ten’ eva kāraṇena¹⁹ dukkhā²⁰ ti attho
dukkho ‘samānasaṇvāso ti gihino vā²¹ hi²² ye²³ jāti-

¹ K. °ttaṇ.

² K. dukkhā.

³ K. ñāti. C. C^a. om. ñā° ca.

⁴ B. °jja.

⁵ B. °ito pi.

⁶ S. °ent°. B. ghaṭṭent°. C. C^a. S. a. vā.

⁷ K. °gopadh°.

⁸ K. issariya°.

⁹ K. °no. B. saparijano.

¹⁰ K. om.

¹¹ B. a. ca.

¹² K. B. °itabbā.

¹³ S. om.

¹⁴ B. °sā.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ C. C^a. a. ca.

¹⁷ B. °rā.

¹⁸ K. gharāvāso. B. °āvāsā.

¹⁹ K. pakār°.

²⁰ F. C. C^a. °o.

²¹ C. C^a. om.

²² K. B. om.

²³ B. om.

gottakulabhogehi¹ pabbajitā vā silācārabāhusaccādihi² samānāpi hutvā 'ko 'si tvaṇ ko³ ahan' tiādini vatvā adhi-karaṇapasutā honti te asamānā⁴ nāma tehi saddhiṇ saṇ-vāso nāma⁵ dukkho ti attho, dukkhānupatit' addhagū ti ye⁶ vaṭṭasaṇkhātaṇ addhānaṇ paṭipannattā addhagū te dukkhe⁷ anupatitā⁸ va, tasmā na c' addhagū siyā⁹ ti yasmā dukkhānupatitabhāvo pi¹⁰ dukkho addhagubhāvo pi,¹¹ tasmā vaṭṭasaṇkhātaṇ addhānaṇ gamanattāyā¹² addhagū¹³ na ca¹⁴ bhaveyya vuttappakkārena dukkhena anupatito pi na bhaveyyā ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu pañcasu ṭhānesu dassite¹⁵ dukkhe nibbindanto pañc' orambhāgiyāni¹⁶ saṇyojanāni padāletvā arahatte patitṭhahī ti.

Vajjiputtakabhikkhussa vatthu.¹⁷

7. CITTAGAHAPATIVATTHU.

Saddho¹⁸ ti imaṇ dhammadesānaṇ Satthā Jetavane viharanto Cittaṇ gahapatikaṇ¹⁹ ārabba kathesi.

Vatthuṇ Bālavagge 'asaṇaṇ bhāvanam²⁰ iccheyyā'²¹

¹ F. C. C^a. °bhāg°.

² F. B. C. C^a. °bahu°.

³ F. ke. B. ti. F. C. C^a. a. si. S. a. siṇ.

⁴ K. sa°.

⁵ B. om. C. C^a. om. four.

⁶ B. yo.

⁷ B. tena dukkhena. K. °ena.

⁸ B. °ito. K. °itvā.

⁹ K. B. S. om.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. a. dukkho.

¹² K. °atāya. B. paṭipanno.

¹³ B. om.

¹⁴ K. B. om. F. nāma.

¹⁵ K. °ita°.

¹⁶ K. B. a. pañc' uddhambhāgiyāni (K. addh°).

¹⁷ K. Vajjiputtavatthuṇ. B. °uva°, chaṭṭhaṇ.

¹⁸ K. a. sī° sa°.

¹⁹ F. K. B. Cittagahapatiṇ.

²⁰ K. bhāvam.

²¹ Vs. 73.

ti gāthāvaṇṇanāya vitthāritāṇ, gāthāpi tatth' evāgatā,¹
vuttaṇ h' etaṇ tattha² : 'kiṇ pana bhante etassa tumbhākaṇ
santikaṇ³ āgacchantass' eva ayaṇ⁴ sakkāro⁵ uppajji udāhu
aññattha gacchantassāpi⁶ uppajjethā⁷ ti. 'Ānanda mama
santikaṇ āgacchantassāpi⁸ aññattha gacchantassāp'⁹ etassa
uppajjat' eva, ayaṇ hi upāsako saddho pasanno¹⁰ sam-
pannasīlo, evarūpo yaṇ yaṇ disaṇ bhajati tattha tatth' ev'
assa¹¹ lābhasakkāro nibbattati¹² ti vatvā imaṇ gātham āha :

303. 'Saddho sīlena sampanno yasobhogasamappito
yaṇ yaṇ padesaṇ bhajati tattha tatth' eva
pūjito¹³ ti.

Tattha saddho ti lokiyalokuttarāya¹⁴ saddhāya sam-
annāgato, sīlenā ti agāriyasīlaṇ¹⁵ anagāriyasīlan ti duvid-
haṇ¹⁶ sīlaṇ tesu idha agāriyasīlaṇ adhippetāṇ tena sam-
annāgato ti attho, yasobhogasamappito ti yādiso
Anāthapiṇḍikādīhi¹⁷ pañcaupāsakasataparivārasaṅkhāto¹⁸
agāriyayaso¹⁹ tādisen' eva²⁰ yasena dhaññādiko²¹ c' eva
sattavidhaariyadhanasaṅkhāto²² ca²³ duvidho²⁴ bhogo²⁵
tena tena²⁶ samannāgato ti²⁷ attho, yaṇ yaṇ²⁸ ti pur-

¹ Ca. eva gāthāya, a. vuttaṇ. C. a. vutta. B. eva vuttā.

² K. om.

³ B. °ike.

⁴ K. B. evāyaṇ.

⁵ B. S. lābhasa°.

⁶ C. Ca. °ntāpi.

⁷ K. B. °eyyā.

⁸ F. S. °ssa pi.

⁹ F. °ssāpi. C. Ca. °ssa p'. K. B. °ssa pi tassa.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. eva.

¹² B. °ra°.

¹³ K. B. āg°, al.

¹⁴ K. dubbidhaṇ.

¹⁵ B. S. °dīnaṇ. K. °di.

¹⁶ B. om. °sata°.

¹⁷ B. here ag°.

¹⁸ S. °ena c'eva.

¹⁹ K. B. dhanadha°.

²⁰ C. Ca. 'dhaṇ a°.

²¹ S. cāti.

²² K. dubbī°.

²³ C. Ca. °ge.

²⁴ K. B. om. S. a. ca.

²⁵ K. ty.

²⁶ B. a. padesan.

atthimādisu disāsu¹ evarūpo kulaputto yaṇ yaṇ² padesaṇ bhajati³ tattha tattha evarūpena lābhasakkārena pūjito⁴ hoti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Cittagahapatikassa vatthu.⁵

8. CŪLASUBHADDĀVATTHU.

Dūre santo⁶ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa dhītaṇ Cūlasubhaddaṇ⁷ nāma⁸ ārabha⁹ kathesi.

Anāthapiṇḍikassa kira¹⁰ daharakālato paṭṭhāya Ugga-nagaravāsī Uggo nāma seṭṭhiputto sahāyako ahosi. Te ekācariyakule sippaṇ uggaṇhantā aññamaññaṇ katikaṇ kariṇsu: ‘amhākaṇ vayappattakāle puttadhītāsu¹¹ jātāsu yo puttassa¹² dhītaṇ vāreti tena tassa dhītā dātābbā’¹³ ti te ubho pi¹⁴ vayappattā attano attano¹⁵ nagare seṭṭhi-tṭhāne paṭiṭṭhahiṇsu. Ath’ ekasmiṇ samaye Uggaseṭṭhī vāṇijjaṇ¹⁶ payojento pañcahi sakaṭasatehi Sāvattiṇ¹⁷ agamāsi. Anāthapiṇḍiko attano dhītaṇ Cūlasubhaddaṇ āmantetvā ‘amma pitā te Uggaseṭṭhī nāma āgato, tassa kattābbakiccaṇ sabbaṇ tava bhāro’ ti āṇāpesi. Sā ‘sādhū’ ti paṭissunitvā tassa āgatadivasato paṭṭhāya sahatthen’¹⁸ eva sūpavyañjanādini sampādeti¹⁹ mālāgandhavilepanādini

¹ B. *om.*

² C. C^a. *om*

³ K. *a.* payirupāsati upagacchati.

⁴ B. *a.* *va.*

⁵ K. °tivatthuṇ. B. °tiva°, sattamaṇ.

⁶ K. *a.* pa°.

⁷ C. C^a. °akaṇ.

⁸ K. *a.* upāsikaṇ.

⁹ C. C^a. *om.*

¹⁰ S. *om.*

¹¹ K. °tarāsu.

¹² K. *a.* atthāya.

¹³ B. °raṇ °bban.

¹⁴ K. *tr.*

¹⁵ K. *om.*

¹⁶ K. bā°. B. °jje.

¹⁷ C. C^a. °iyaṇ.

¹⁸ C. C^a. ha°.

¹⁹ K. °etvā.

abhisaññharoti, bhōjanakāle tassa nahānodakaṃ paṭiyādāpetvā¹ nahānakālate paṭṭhāya sabbakiccāni sādhuṃ karoti. Uggaseṭṭhī tassā ācārasampattiṃ disvā pasannacitto ekadivasaṃ² Anāthapiṇḍikena saddhiṃ sukhakathāya³ nisinno⁴ ‘mayāṃ dāharakāle evaṃ nāma⁵ katikaṃ karimbhā’ ti sāretvā Cūlasubhaddaṃ attano puttass’ atthāya vāresi.⁶ So pana pakatiyā⁷ micchādīṭṭhiko,⁸ tasmā⁹ Dasabalassa taṃ atthaṃ ārocetvā Satthārā¹⁰ Uggaseṭṭhissa upanissayaṃ¹¹ disvā anuññāte¹² bhariyāya saddhiṃ mantetvā tassa vacanaṃ sampatīcchitvā divasaṃ ṭhapetvā¹³ dhītaṃ Visākhāṃ datvā uyyojento Dhanañjayasetṭhī viya¹⁴ mahantaṃ sakkāraṃ karitvā¹⁵ Subhaddaṃ āmantetvā ‘amma sasurakule¹⁶ vasantiyā nāma¹⁷ anto aggi bahi¹⁸ na nīharitabbo’¹⁹ ti Dhanañjayasetṭhinā²⁰ Visākhāya dinnanāyena²¹ eva dasa²² ovāde datvā ‘sace me gataṭṭhāne dhītu doso uppajjati tumhehi sodhetabbo’ ti atṭha kuṭumbike pāṭibhoge²³ gahetvā tassā²⁴ uyyojanaḍḍivase Buddhapamukhassa bhikkhusaṃghassa mahādhānaṃ datvā purimabhava dhītarā katānaṃ sucaritānaṃ phalavibhūtiṃ lokassa pākāṇaṃ katvā dassento²⁵ viya mahantena sakkārena dhītaṃ uyyojesi. Tassā anupubbena Ugganagaraṃ pattakāle sasurakulena²⁵

¹ K. °detvā.² K. a. Uggaseṭṭhi.³ K. kathā.⁴ B. sannī°. K. a. samma.⁵ B. kira.⁶ C. C^a. °ti.⁷ S. a. va⁸ K. a. tassa taṃ so na saṃpatīcchi.⁹ B. a. taṃ.¹⁰ C. C^a. °raṃ¹¹ B. °ssūp°.¹² K. B. °to.¹³ K. B. vavatthap°. K. a. attano.¹⁴ Vs. 53.¹⁵ K. B. katvā.¹⁶ B. sassura°.¹⁷ K. a. itthiyā¹⁸ C. C^a. om.¹⁹ K. a. ādinā dasa anusāsanavase.²⁰ B. °no.²¹ K. om.²² B. paṭi°.²³ C. C^a. B. tassa.²⁴ S. °anto.²⁵ B. Cūlasubhaddassa sassurena.

saddhiṃ mahājano paccuggamaṇaṃ akāsi. Sāpi attano sirivibhavaṃ pākataṃ kātuṃ Visākhā¹ viya sakalanagarassa attānaṃ dassenti rathe thatvā nagaraṃ pavisitvā nagareni² pesitapaṇṇākāraṃ³ gahetvā anurūpavasena tesāṃ tesuṃ⁴ pesenti sakalanagaraṃ attano guṇehi ekābaddhaṃ akāsi. Maṅgaladivasādisu paṇ' assā sasuro acelakānaṃ sakkāraṃ karonto⁵ 'āgantvā amhākaṃ samaṇe⁶ vandatū' ti pesesi. Sā lajjāya nagge passituṃ asakkonti gantuṃ na icchati. So punappuna⁷ pesetvāpi tāya paṭikkhitto kujjhitvā⁸ 'nīharatha naṇ' ti āha. Sā 'na sakkā mama akāraṇena dosaṃ āropetuṃ' ti⁹ kuṭumbike pakkosāpetvā tam atthaṃ¹⁰ ārocesi. Te tassā niddosabhāvaṃ ñatvā seṭṭhiṃ saññāpesuṃ.¹¹ So 'ayaṃ mama samaṇe "ahirikā" ti na vandatī' ti⁹ bhariyāya ārocesi. Sā 'kīdisā nu kho imissā samaṇā, ativiya ne¹² pasaṃsatī' ti taṃ pakkosittvā¹³ āha:

'Kīdisā samaṇā tuyhaṃ bālhaṃ kho¹⁴ te¹⁵ pasaṃsasi¹⁶
kiṇṣilā kiṇṣamācārā taṃ me akkhāhi pucchitā' ti.

Ath' assā¹⁷ Subhaddā¹⁸ buddhānaṃ c'eva buddhasāva-
kānaṃ ca guṇe pakāsentī:

'Santindriyā santamānasā santaṃ tesāṃ gataṃ thitaṃ
okkhittacakkhū¹⁹ mitabhāṇī,²⁰ tādisā samaṇā mama.

Kāyakammaṃ suci tesāṃ vācākammaṃ anāvilāṃ
manokammaṃ suvisuddhaṃ,²¹ tādisā samaṇā mama.

¹ K. °āya.

³ B. °ite °re.

⁵ K. a. so tassā.

⁷ K. B. °naṃ.

⁹ B. om.

¹¹ K. ñāp°.

¹² C. C^a. nesāṃ. S. B. tesāṃ.

¹³ K. B. °sāpetvā. K. a. pucchinti (°anti).

¹⁴ C. C^a. om.

¹⁶ C. C^a. °ti.

¹⁸ B. a. pana.

²⁰ K. mutta°.

² C. C^a. nāṇy°.

⁴ K. om.

⁶ C. C^a. °ṇe na.

⁸ K. °ito.

¹⁰ C. C^a. om. two.

¹⁵ K. ne.

¹⁷ K. a. sā.

¹⁹ K. ukkhita°.

²¹ B. suci su°.

Vimalā saṅkhamuttābhā suddhā antarabāhirā
puṇṇā suddhehi dhammehi, tādīsā samaṇā mama.

Lābhena unnato¹ loko alābhena ca onato,²
lābhālābhena ekaṭṭhā, tādīsā samaṇā mama.

Yasena unnato loko ayasena ca onato,
yasāyasena ekaṭṭhā, tādīsā samaṇā mama.

Paṣaṇsāya³ unnato loko nindāya pana⁴ onato,
samā nindāpaṣaṇsāsu, tādīsā samaṇā mama.

Sukhena unnato loko dukkhena pana⁵ onato,
akampā sukhadukkhesu,⁶ tādīsā samaṇā mamā⁷ ti,⁷

evamādihi vacanehi sassuṇṇ⁸ tosesi. Atha naṇṇ⁹ 'sakkā
tava samaṇe amhākaṇ pi dassetun' ti vatvā 'sakkā'¹⁰ ti
vutte 'tena hi yathā mayaṇ¹¹ te passāma tathā karohi'
ti vutte, sā¹² 'sādhū' ti¹³ Buddhapamukhassa saṅghassa¹⁴
mahādānaṇ¹⁵ sajjetvā uparipāsādatale ṭhatvā Jetavanā-
bhimukhī¹⁶ sakkaccaṇ pañcapatitṭhitena vanditvā buddha-
guṇe āvajjitvā¹⁷ gandhavāsapupphadhūmehi¹⁸ pūjaṇ katvā
'bhante svātanāya Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ
nimantemi, iminā¹⁹ saññāṇena Satthā nimantitabhāvaṇ

¹ K. B. unṇ°. .

² K. B. on .

³ B. °y'.

⁴ C. na ca. C^a. B. S. ca.

⁵ B. c' api. C. C^a. S. ca.

⁶ B. °ena.

⁷ K. a. sā. B. om.

⁸ K. sassuriṇ. B. °raṇ.

⁹ K. a. sassuri.

¹⁰ K. a. amma.

¹¹ S. a. yeva.

¹² K. om.

¹³ K. a. vatvā tasmiṇ khaṇe sā.

¹⁴ K. bhikkhusa°.

¹⁵ K. dāne.

¹⁶ B. °aṇ.

¹⁷ B. °etvā.

¹⁸ K. gandhamālāpu°. B. °dhu°. S. °dhūpehi.

¹⁹ K. a. me. B. imissā me saññāya.

jānātū' ti¹ sumanapupphānaṃ aṭṭha mutṭhiyo ākāse khipi. Pupphāni gantvā catuparisamajjhe dhammaṃ desentassa Satthuno upari mālāvitānaṃ hutvā aṭṭhaṃsu. Tasmiṃ khane Anāthapiṇḍiko pi² dhammakathaṃ sutvā svātanāya Satthāraṃ nimantesi. Satthā 'adhivutthaṃ mayā gahapati svātanāya bhattan' ti vatvā 'bhante mayā³ puretarāṃ āgato⁴ natthi, kassa⁵ vo adhvutthan' ti vutto,⁶ 'Cūlasubbhaddāya 'mhi⁷ gahapati nimantito' ti vatvā 'nanu bhante Cūlasubbhaddā dūre vasati, ito vīsati yojana-satamatthake'⁸ ti vutte, 'āma gahapati dūre vasantāpi⁹ sappurisā abhimukhe tṭhitā viya pakāsentī' ti vatvā imaṃ gātham āha:¹⁰

304. 'Dūre santo pakāsentī Himavanto va pabbato asant' ettha na dissanti¹¹ rattikhittā yathā sarā'¹² ti.

Tattha santo ti rāgādīnaṃ santatāya buddhādayo santā¹³ nāma, idha pana pubbabuddhesu¹⁴ katādhikārā¹⁵ ussanna-kusalamulā bhāvitabhāvanā¹⁶ sattā¹⁷ santo ti adhippetā, pakāsentī ti dūre tṭhitāpi¹⁸ buddhānaṃ nānapathaṃ āgacchantā pakatā honti, Himavanto vā ti yathā hi tiyojanasahassavittathato¹⁹ pañcayojanasatubbedho caturā-

¹ K. *a.* vatvā gātham āha :

namo me sirasā pāde cakkalaṅkatale subhe
nāth' eko ca tuvaṃ bhante asammo 'paṭipuggalo,
anukampāya me bhante gaṇhatu me nimantanān ti

vatvā ca pana sā.

² B. *om.*

⁴ S. °tā.

⁶ B. S. vutte.

⁸ K. *om.* °sata°.

¹⁰ C. C^a. *om.* three.

¹² B. rattin khi° sarā yathā.

¹⁴ K. pubbe bu°.

¹⁶ C. C^a. °nāya.

¹⁸ K. tṭhitānaṃ pi. B. *om.* pi.

³ S. mayaṃ.

⁵ S. kassaci.

⁷ K. hi. B. *om.*

⁹ B. *a.* hi.

¹¹ B. nidissati.

¹³ K. santo.

¹⁵ C. C^a. °ra°.

¹⁷ S. *om.*

¹⁹ K. °vitṭhārato

sītiyā kūtasahasseehi paṭimaṇḍito Himavantapabbato dūre
 ʔhitānam pi abhimukhe ʔhito viya pakāseti, evaṇ pakā-
 sentī ti¹ attho, asant' etthā ti diṭṭhadhammagarukā
 vitinṇaparalokā² āmisacakkhukā³ jīvanatthāya⁴ pabbajitā
 bālapuggalā asanto nāma, te⁵ ettha buddhānaṇ dakkhi-
 nassa jānumaṇḍalassa santike nisinnāpi na dissanti na
 paññāyanti, rattikhittā⁶ ti rattin caturaṅgasamannā-
 gate andhakāre khittasarā⁷ viya hi tathārūpaupanissaya-
 bhūtassa⁸ pubbaḥetuno abhāvena na paññāyanti⁹ ti¹⁰
 attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.¹¹

Sakko devarājā 'Satthārā Cūlasubhaddāya¹² niman-
 taṇaṇ¹³ adhivāsitan' ti ñatvā Vissakammaṇ¹⁴ devaputtaṇ
 āṇāpesi: 'pañca kūṭāgārasatāni nimmiṇitvā¹⁵ sve Buddha-
 pamukhaṇ bhikkhusaṇghaṇ Ugganagaraṇ nehi' ti.¹⁶ So
 punadivase pañca kūṭāgārasatāni¹⁷ nimmiṇitvā Jetava-
 nadvāre¹⁸ aṭṭhāsi. Satthā uccinitvā visuddhakhināsavānaṇ
 yeva pañca satāni ākāsenā ādāya saparivāro kūṭāgaressu
 nisiditvā¹⁹ Ugganagaraṇ agamāsi. Uggasetthī pi sapari-
 vāro Subhaddāya dinnanāyena' eva²⁰ Tathāgatassa āga-
 manamaggaṇ²¹ olokento²² Satthāraṇ mahantena sirivi-

¹ K. ty.

² B. avi°.

³ K. āmissa°.

⁴ K. S. jīvit°. B. °ikattāya.

⁵ C. C^a. om.

⁶ B. °iṇ khi°.

⁷ K. khittā sa°.

⁸ S. °pā u°. C^a. °paṇ u°. K. B. °passa u°.

⁹ B. °atī.

¹⁰ K. ty.

¹¹ K. om., a. atha.

¹² B. Su°.

¹³ K. C. C^a. °itaṇ.

¹⁴ B. Visu°. K. B. S. °mma°.

¹⁵ K. nimmitvā.

¹⁶ K. a. so sādhu ti sampāṭicchi.

¹⁷ B. pañcasatāni kūṭāgārāni.

¹⁸ B. °ṭhāne.

¹⁹ K. a. ākāsenā.

²⁰ K. °ye.

²¹ B. āgata°.

²² B. a. aṭṭhāsi.

bhavena āgacchantaṇṇ disvā pasannamānaso mālādihi¹ sakkāraṇṇ karonto² sampaticchitvā vanditvā³ mahādānaṇṇ⁴ datvā punappunaṇṇ nimantetvā sattāhaṇṇ mahādānam adāsi. Satthāpi⁵ 'ssa sappāyaṇṇ sallakkhetvā dhammaṇṇ⁶ desesi. 'Taṇṇ ādiṇṇ katvā caturāsitiyā pānasahassānaṇṇ dhammābhisamayo ahosi. Satthā Subhaddāya⁷ anuggahena 'tvaṇṇ idh' eva hohi' ti Anuruddhattheraṇṇ nivattetvā⁸ Sāvattim eva agamāsi, tato paṭṭhāya taṇṇ nagaraṇṇ saddhaṇṇ pasannaṇṇ⁹ ahosī ti.

Cūlasubhaddāya vatthu.¹⁰

9. EKAVIHĀRITHTHERAVATTHU.

Ekāsanana¹¹ ti imaṇṇ dhammadesanaṇṇ Satthā Jetavane viharanto Ekavihārikattheraṇṇ¹² nāma ārabba kathesi.

So kira thero¹³ ekako¹⁴ va¹⁵ nisīdati,¹⁶ ekako¹⁴ va caṇkamati, ekako va tiṭṭhatī ti catuparisantare¹⁷ pākaṭo ahosi. Atha naṇṇ bhikkhū 'bhante evarūpo nāmāyaṇṇ thero' ti Tathāgatassa ārocesuṇṇ.¹⁸ Satthā 'sādhu sādhu'

¹ B. *a.* mahantaṇṇ.

² B. *a.* saparivāro.

³ K. *a.* nisīdāpetvā bhattādinānāvīdhāhāraṇṇ parivisitvā.

⁴ K. dānaṇṇ.

⁵ B. Satthārāpi.

⁶ K. anupubbikathaṇṇ.

⁷ B. Cūlasu°.

⁸ B. °ttāp°. K. *a.* sayāṇṇ.

⁹ K. B. saddhāsampannaṇṇ. C. C^a. saddhā °nnā.

¹⁰ B. °āva°, atṭhamaṇṇ.

¹¹ K. *a.* eka°.

¹² B. °ritherāṇṇ.

¹³ K. *a.* aganiko.

¹⁴ K. eko.

¹⁵ B. *a.* seyyaṇṇ kappeti, ekako va.

¹⁶ K. °di.

¹⁷ K. °paribbhantare, *corr.* °parisabbha°.

¹⁸ K. *a.* Satthā taṇṇ pakkosāpetvā pucchi 'saccaṇṇ bhikkhū' ti, 'saccaṇṇ bhante' ti vutte.

ti tassa sādhu-kāraṇaṇ datvā¹ 'bhikkhunā nāma vivittena² bhavitabban' ti viveke ānisaṇṇaṇ³ kathetvā⁴ imaṇ gātham āha :

305. 'Ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ eko caram atandito
eko damayaṇ attānaṇ vanante ramito siyā' ti.

Tattha ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ ti bhikkhusahassa-majjhe pi hi⁵ mūlakammaṭṭhānaṇ avijahitvā⁶ ten' eva manasikāreṇa⁷ nisinnassa āsaṇaṇ⁸ ekāsaṇaṇ⁹ nāma,¹⁰ Lohapāsādasadise pi ca pāsāde bhikkhusahassamajjhe¹¹ paññatte vicittapaccattharaṇupadhāne¹² mahārahe sayane satīṇ upaṭṭhapetvā dakkhiṇeṇa¹³ passena mūlakammaṭṭhānaṇmanasikāreṇa¹⁴ nipannassa¹⁵ bhikkhussa¹⁶ seyyā ekaseyyā¹⁷ nāma, evarūpaṇ ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ ca¹⁸ bhajethā ti attho, atandito ti jaṇghābalaṇ nissāya jīvita-kappanena akusīto hutvā sabbiriyāpathesu¹⁹ ekako²⁰ vicaranto²¹ ti attho, eko damayaṇ ti rattitṭhānādisu kammaṭṭhānaṇ anuyuñjitvā maggaphalādhigamavasena²² eko va hutvā attānaṇ damento ti attho, vanante ramito siyā ti evaṇ attānaṇ damento itthipurisasaddādihi pavivitto²³ vanante²⁴ yeva abhirato²⁵ bhaveyya, na hi sakkā ākiṇṇavihārinā²⁶ evaṇ²⁴ attānaṇ dametun ti attho.

¹ K. a. bhikkhave.

³ K. °kāni°.

⁵ B. om.

⁷ C. C^a. °re va.

⁹ F. C. C^a. om.

¹¹ K. B. a. pi.

¹³ C. C^a. a. pana. B. bhikkhusahassamajjhe pi for da° pa°.

¹⁴ K. °naṇ ma°.

¹⁶ K. °uno.

¹⁸ C. C^a. °an ti.

²⁰ K. B. S. a. va.

²² K. °gamana°.

²⁴ K. om. ²⁵ K. B. °ramito.

² B. pavivi°.

⁴ K. a. ca pana.

⁶ F. C. C^a. vija°.

⁸ B. nisinnās°.

¹⁰ C. C^a. om.

¹² B. vicitra°.

¹⁵ B. nisinna°.

¹⁷ K. B. °yyo °yyo.

¹⁹ S. caturir°.

²¹ K. B. car°.

²³ B. °tte. K. vi°.

²⁶ K. B. °no.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti,
tato paṭṭhāya¹ ekavīhārikam eva patthesī ti.

Ekavīhārikattherassa vatthu.²

Pakiṇṇakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekavīsatiṃ vaggō.³

¹ K. B. *a.* mahājano. S. *a.* ca.

² K. Ekavīhārātheravatthuṃ. B. °ritherava°, navamaṇṇ.

³ K. *a.* samat(t)o.

XXII. NIRAYAVAGGO.

1. SUNDARIPARIBBĀJIKĀVATTHU.*

ABHŪTAVĀDĪ¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sundariparibbājikaṃ ārabba kathesi.

‘Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato² hoti³ mānito pūjito’ ti⁴ vatthuṃ⁵ vitthārato Udāne⁶ āgatam eva,⁷ ayaṃ paṇ’ ettha saṃkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃghassa ca⁸ pañcannaṃ mahānadīnaṃ mahoghasadise⁹ lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā añña-titthiyā suriyuggamanakāle¹⁰ khajjopanakā¹¹ viya¹² nip-pabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayiṃsu: ‘mayaṃ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no koci atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhiṃ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāram assa¹³ antaradhāpeyyāmā’ ti. Atha nesaṃ etad ahosi: ‘Sundariyā saddhiṃ ekato hutvā sakkuṇissāmā’ ti. Te¹⁴ ekadivasaṃ Sundariṃ titthiyārāmaṃ pavisitvā vanditvā ṭhitaṃ nālapiyaṃ. Sā punap-

---

* Cf. F. J., II. 415 ff.; Udāna, pp. 43-5. Andersen, ‘Pāli Reader,’ pp. 72-4.

¹ K. a. ni° u°.

² K. guru°.

³ K. B. S. om.

⁴ K. a. taṃ.

⁵ B. S. °tthu.

⁶ J. Khandhake.

⁷ C. Ca. S. om. four.

⁸ A. om.

⁹ C. Ca. °sa°.

¹⁰ B. °ne kā°.

¹¹ S. °tapāṇakā.

¹² J. A. °kasadisā.

¹³ B. om.

¹⁴ B. vatvā ete.

puna¹ sallapantī² pi paṭivacanaṃ alabhivā 'api n'³ ayyā kenaci viheṭṭhit' atthā⁴ ti pucchi. 'Kiṃ⁵ bhagini, sama-
naṃ⁶ Gotamaṃ amhe⁷ viheṭṭhetvā hatalābhasakkāre katvā⁸
vicarantaṃ na passasī' ti.⁹ 'Mayā ettha kiṃ kātuṃ
vaṭṭati' ti. 'Tvaṃ¹⁰ kho 'si¹¹ bhagini abhirūpā sobhagga-
ppattā, samaṇassa Gotamassa ayaṣaṃ āropetvā mahājanaṃ
tava kathaṃ gāhāpetvā¹² hatalābhasakkāraṃ¹³ karohi' ti,
sā¹⁴. 'sādhū' ti sampaticchitvā¹⁵ tato paṭṭhāya mālā-
gandhavilepanakappūrakaṭukapphalādini gahetvā sāyaṃ
mahājanassa Satthu dhammadesanaṃ sutvā nagaṃ pavi-
sanakāle Jetavanābhimukhī¹⁶ gacchati¹⁷ 'kahaṃ gac-
chasī'¹⁸ ti ca¹⁹ puṭṭhā 'samaṇassa Gotamassa santikaṃ,²⁰
ahaṃ hi²¹ tena saddhiṃ ekagandhakuṭiyaṃ vasāmi' ti
vatvā aññatarasmiṃ titthiyārāme vasitvā pāto va²² Jeta-
vanamaggaṃ otaritvā nagaṃ abhimukhī gacchati, 'kiṃ²³
Sundari kahaṃ gatāsi'²⁴ ti ca²⁵ puṭṭhā 'samaṇa Gota-
mena saddhiṃ ekagandhakuṭiyaṃ vasitvā taṃ kilesaratiyā
ramāpetvā āgat' ambī' ti vadati.²⁶ Atha te²⁷ katipāha-

¹ K. B. °naṃ.² B. °entī.³ A. nu. B. pan'. K. pana.⁴ C. vihetatatāthā. K. °dh°.⁵ A. om.⁶ K. °ṇa°.⁷ C. C^a. a. hi.⁸ A. karitvā.⁹ A. a. sā evam āha.¹⁰ K. a. nu.¹¹ B. om.¹² S. a. taṃ.¹³ K. a. taṃ.¹⁴ B. a. taṃ sutvā.¹⁵ K. B. a. pakkantā. A. a. vanditvā pakkantā.¹⁶ J. °mukhā.¹⁷ B. °ntī.¹⁸ C. °ahī. Ca. °āhī.¹⁹ C. C^a. K. B. om.²⁰ K. a. gacchāmi. B. a. gamissāmi.²¹ K. pi. C. C^a. S. om.²² K. om.² B. om.²⁴ K. āg°. B. gacchasī.²⁵ K. B. om.²⁶ K. mahājano saddahaṃsu.²⁷ So K. S. Others naṃ. K. a. aññatitthiyā.

ccayena¹ dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā 'gacchatha Sundariṃ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakuṭṭisamīpe² mālākacavarantare nikkhipitvā ethā' ti vadiṃsu. Te tathā akaṃsu.³ Tato titthiyā 'Sundariṃ na passāmā'⁴ ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā 'kahaṃ vo āsaṅkā' ti vuttā⁵ 'ime⁶ divase Jetavane vasati,⁷ tat'⁸ assā pavattiṃ na jānāmā' ti vatvā 'tena hi gacchatha naṃ vicinathā' ti raññā anuññātā attano upaṭṭhāke⁹ gahetvā Jetavanaṃ gantvā vicinantaṃ mālākacavarantare taṃ¹⁰ disvā mañcakaṃ āropetvā nagaraṃ pavesetvā¹¹ 'samaṇassa Gotamassa sāvakā "Satthārā katapāpakammaṃ¹² paṭicchādessāmā" ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare¹³ nikkhipiṃsū' ti rañño ārocayiṃsu.¹⁴ Rājā 'tena hi gacchatha nagaraṃ āhiṇḍathā' ti āha. Te nagaravithisu¹⁵ 'passatha samaṇānaṃ¹⁶ Sakyaputtiyaṇaṃ¹⁷ kamman' ti-ādini vatvā¹⁸ puna rañño nivesanadvāraṃ āgamiṃsu. Rājā Sundariyā sarīraṃ āmakasusāne attakaṃ¹⁹ āropetvā rakkhāpesi. Sāvatti-vāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena 'passatha samaṇānaṃ²⁰ Sakyaputtiyaṇaṃ kamman' ti-ādini vatvā antonagare pi²¹ bahinagare pi²² upavanaaraññesu²³ bhik-

¹ C. C^a. °ass' acc°.

² B. °iyā sa°.

³ K. kariṃsu.

⁴ B. °mī.

⁵ K. °tte. B. om.

⁶ B. imasmiṃ. S. imesu divasesu.

⁷ S. vasi. A. °naṃ gatā ti.

⁸ B. tatth'. S. na.

⁹ B. °ake.

¹⁰ A. B. om.

¹¹ B. pavisitvā.

¹² B. °taṃ pā°.

¹³ C. C^a. om. from nikkhipitvā.

¹⁴ S. °esuṃ.

¹⁵ K. nagaraṃ pavisiṃsu.

¹⁶ K. °ṇa°.

¹⁷ K. Sā°.

¹⁸ J. A. viravitvā.

¹⁹ K. kaṇṭhakaṃ.

²⁰ B. om.

²¹ C. C^a. A. om. C. C^a. S. °raba°.

²² A. om.

²³ So J. A. B. vanaar°. K. araññesu. C. C^a. vasana-aññesu. S. vasante aññe.

khū¹ akkosantā vicaranti. Bhikkhū taṃ pavattiṃ Tathā-gatassa ārocesuṃ. Satthā 'tena hi tumhe pi² te manusse evaṃ³ paṭicodethā'⁴ ti vatvā imaṃ gātham āha:⁵

306. 'Abhūtavādī nirayaṃ upeti
yo vāpi⁶ katvā "na karomī" ti cāha,⁷
ubho pi te pecca samā bhavanti
nīhīnakammā manujā paratthā' ti.

Tattha abhūtavādī ti parassa dosaṃ adisvā va musā-vādaṃ katvā tucchena paraṃ abbhācikkhanto, katvā ti yo vā pana pāpakammaṃ katvā "nāhaṃ etaṃ⁸ karomī" ti āha, pecca samā bhavanti ti te⁹ ubho pi janā paralokaṃ gantvā nirayaṃ upagamanena gatiyā¹⁰ samā bhavanti, gati¹⁰ yeva nesāṃ paricchinā āyu pana nesāṃ na paricchinnaṃ,¹¹ bahū¹² hi¹³ pāpakammaṃ¹⁴ katvā ciraṃ niraye¹⁵ paccanti,¹⁶ parittaṃ katvā appakam¹⁷ eva kālay,¹⁸ yasmā pana tesāṃ¹⁹ ubhinnaṃ pi lāmakam eva kammaṃ²⁰ tena vuttaṃ: nīhīnakammā manujā, paratthā ti-padassa²¹ pana purato peccapadena²² sambandho, pecca paratthā²³ ca,²⁴ ito gantvā te nīhīnakammā paraloke samā bhavanti ti²⁵ attho.

¹ B. *om.*   ² A. *om.*   C. C^a. hi.   K. B. a. kho.

³ K. a. na.

⁴ K. patiheḍḍhathā.   B. vadethā.

⁵ A. i° gā° āha *after* vs.

⁶ B. cāpi.

⁷ B. karom' icc āha.   A. °mi cāha.   K. vāha.

⁸ B. *om.*

⁹ C. C^a. *om.*

¹⁰ B. dugga°.

¹¹ C. C^a. S. *om. five.*

¹² K. B. bahukaṃ.

¹³ B. pi.   K. *om.*

¹⁴ K. pāpaṃ.

¹⁵ C. C^a. ciraṇibbattaṃ.

¹⁶ K. °atī.

¹⁷ K. B. °mattakam.

¹⁸ C. C^a. a. katvā.

¹⁹ B. nesāṃ.

²⁰ B. a. katvā.

²¹ S. ti tassa pa°.   B. ti imassa.

²² K. pacchima°.

²³ K. °tthā, *corr.* °tthaṃ.

²⁴ K. B. *om.*

²⁵ K. ty.

Desanāvasāne bahū bhikkhū sotāpattiṭṭhalādini pāpu-
niṇṇu ti.¹

Rājā 'Sundariyā aññehi māritabhāvaṇ jānāthā' ti purise
uyyojesi.² Te³ dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṇ pivantā
aññamaññaṇ⁴ kalahāṇ kariṇsu.⁵ Eko ekaṇ⁶ āha: 'tvaṇ
Sundariṇ ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare
nikkhipitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṇ pivasi hotu⁷
hotū' ti. Rājapurisā⁸ te dhutte gahetvā rañño dassetuṇ.
Atha ne⁹ rājā 'tumhehi¹⁰ māritā' ti pucchi. 'Āma devā'
ti. 'Kehi¹¹ mārāpitā' ti. 'Aññatitthiyehi devā ti. Rājā
titthiye pakkosāpetvā¹² 'gacchatha¹³ tumhe evaṇ vadantā
nagaraṇ āhiṇḍatha "ayaṇ Sundarī samaṇassa Gotamassa
avaṇṇaṇ āropetukāmehi¹⁴ amhehi¹⁵ mārāpitā n'eva sama-
ṇassa¹⁶ Gotamassa na Gotamasāvakaṇaṇ¹⁷ doso atthi,
amhākam eva¹⁸ doso'¹⁹ ti. Te tathā kariṇsu,²⁰ bāla-
mahājano tadā saddahi.²¹ Titthiyāpi²² purisavadhadaṇḍaṇ
pāpuṇṇiṇsu,²³ tato paṭṭhāya buddhānaṇ sakkāro mahā²⁴
ahosi.

Sundariparibbājikāvatthu.²⁵

¹ K. om.

² A. payo°. K. B. S. a. atha.

³ A. a. pi kho.

⁴ K. °ñña°.

⁵ A. karonti, a. tatth'.

⁶ A. evam.

⁷ K. corr. om.

⁸ K. a. taṇ sutvā.

⁹ K. om.

¹⁰ C. C^a. °he.

¹¹ C. C^a. kena hi. K. kena.

¹² J. A. a. Sundariṇ ukkhipāpetvā. B. a. pucchi. Te
tath' eva vadiṇsu. 'Tena hi. K. a. 'tumhehi sā mārā-
pitā' ti pucchi. 'Āma devā' ti.

¹³ K. a. bhāṇe.

¹⁴ B. °itu°

¹⁵ K. titthiyehi.

¹⁶ K. °ṇa° A. om.

¹⁷ B. om. two.

¹⁸ A. om.

¹⁹ K. a. atthi.

²⁰ A. akaṇsu.

²¹ B. °ati. K. asa°, a. ariyasāvaka saddahanti.

²² K. sabbe dhuttāpi.

²³ A. °daṇḍena palibuddhā.

²⁴ A. mahantataro.

²⁵ B. a. paṭṭhamaṇ.

2. DUCCARITAPHALĀNUBHĀVASATTAVATTHU.*

Kāsāvakaṇṭhā¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veluvane viharanto duccaritaphalānubhāvena pīlite satte ārabha kathesi.

Āyasmā hi Mahāmoggallāno² Lakkhaṇattherena saddhiṃ Gijjhakūṭapabbatā otaranto aṭṭhisañkhalikapetādīnaṃ³ attabhāve disvā sitaṃ karonto Lakkhaṇattherena sita-kāraṇaṃ puṭṭho 'akālo āvuso imassa pañhassa,⁴ Tathāgatassa maṃ santike⁵ puccheyyāsi' ti vatvā⁶ Tathāgatassa santike therena puṭṭho aṭṭhisañkhalikapetādīnaṃ ditṭhabhāvaṃ ācikkhitvā 'idhāhaṃ āvuso Gijjhakūṭapabbatā⁷ orohanto addasaṃ⁸ bhikkhuṃ vehāsaṃ gacchantaṃ,⁹ tassa kāyo pi āditto hoti' ti-ādinā nayena saddhiṃ pattacīvara-kāyabandhanādihi¹⁰ dayhamāne pañca sahadhammike ārocesi. Satthā¹¹ Kassapadasabalassa sāsane pabbajitvā pabbajjāya anurūpaṃ kātuṃ asakkontānaṃ pāpabhāvaṃ ācikkhitvā tasmiṃ khaṇe tattha nisinnānaṃ bahunnaṃ¹² duccaritakammasa¹³ vipākaṃ dassento¹⁴ imaṃ gātham āha :

307. 'Kāsāvakaṇṭhā bahavo pāpadhammā asaṇṇatā,¹⁵
pāpā pāpehi kammehi nirayaṃ¹⁶ te upapaj-
jare'¹⁷ ti.

* Cf. Pārājika, iv. 9, 2-3.

¹ K. a. ba°.

² B. Mo°.

³ K. aṭṭhika°. C^y. setaṃ nimmaṃsalohitaṃ aṭṭhisānkhātaṃ.

⁴ K. a. byākaraṇaṃ.

⁵ B. tr.

⁶ K. a. te Satthu santikaṃ gantvā.

⁷ K. °ṭṭā pa°.

⁸ K. adassaṃ.

⁹ K. āg°.

¹⁰ C. C^a. °raṃ kā°.

¹¹ K. B. a. tesāṃ.

¹² K. B. °ūnaṃ, and a. pāpabhikkhūnaṃ.

¹³ B. °mma°.

¹⁴ S. °anto.

¹⁵ K. °itā.

¹⁶ K. niri°, al.

¹⁷ C. C^a. upajjare.

Tattha kāsāva kaṇṭhā ti kāsāvena paḷiveṭhitakaṇṭhā¹ pāpadhammā ti lāmakadhammā asaṇṇatā ti kāyādisaṇyamarahitā tathārūpā pāpapuggalā attanā katehi² akusalakammehi niraye upapajjanti,³ te tattha paccitvā tato cutā vipākāvasesena petesu⁴ pi⁵ evaṇ paccanti ti⁶ attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.

Duccaritaṭṭhalānubhāvasattānaṇ vatthu.⁷

3. VAGGUMUDĀTĪRIYABHIKKHUVATTHU.

Seyyo ayogulo⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Vesāliṇ⁹ nissāya¹⁰ Mahāvane viharanto Vaggumudātīriye¹¹ bhikkhū ārabba kathesi.

Vatthuṇ¹² uttarimanussadhammapārājike¹³ āgataṃ eva. Tadā¹⁴ Satthā te bhikkhū ‘kiṇ pana tumhe¹⁵ bhikkhave ‘udarass’¹⁶ atthāya gihīnaṇ aṇṇamaṇṇassa uttarimanussa-dhammassa vaṇṇaṇ bhāsittā’ ti vatvā, tehi ‘āma bhante’ ti vutte te¹⁷ bhikkhū anekapariyāyena vigarahitvā¹⁸ imaṇ gātham āha :

¹ K. °vedh°.

² B. a. pāpa°.

³ F. C. C^a. uppa°.

⁴ So B. C^a. pakkāvasesesu. F. C. °sese tesu. K °sena tesu.

⁵ K. om.

⁶ K. ty.

⁷ K. Pāpabhikkhuvatthuṇ. B. °bhavanasattānaṇ va°, dutiyaṇ.

⁸ K. a. bhutto.

⁹ F. C. C^a. S. °iyaṇ.

¹⁰ B. upani°.

¹¹ K. Vaggasamudā°. C. C^a. °tīre.

¹² B. S. °tthu.

¹³ Pārājika, iv 1

¹⁴ K. B. a. hi.

¹⁵ B. a. hi.

¹⁶ F. °ssa.

¹⁷ C. C^a. om. F. a. hi.

¹⁸ B. C. C^a. ga°

308. ‘Seyyo ayogulo bhutto tatto aggisikhūpamo
yañ ce bhuñjeyya dussilo ratthapiṇḍaṇ asañ-
ñato’ ti.

Tattha yañ ce bhuñjeyyā ti yaṇ dussilo nissīla-
puggalo kāyādihi asaṇyato¹ ratthavāsīhi saddhāya dinnāṇ
ratthapiṇḍaṇ ‘samaṇo ‘mhī’ ti paṭijānanto gahetvā
bhuñjeyya tatto² āditto aggivaṇṇo ayogulo³ bhutto
seyyo sundarataro ti,⁴ kiṇkāraṇā? tappaccayā hi eko⁵
va attabhāvo jhāyeyya,⁶ dussilo pana saddhādeyyaṇ bhuñ-
jitvā anekāni pi jātisatāni niraye pacceyyā⁷ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhānāni pāpuṇṇisū ti.
Vaggumudātīre bhikkhūnaṇ vatthu.⁸

4. KHEMAVATTHU.

Cattāri tṭhānāni⁹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṇ Khemaṇ
nāma setthiputtaṇ ārabba kathesi.

So kira abhirūpo ahosi,¹⁰ yebhuyyena itthiyo taṇ disvā
rāgābhibhūtā¹¹ sakabhāvena saṇṭhātuṇ¹² nāsakkhiṇsu.
So pi paraḍārakammābhirato va¹³ ahosi. Atha naṇ rattij
rājapurisā gahetvā rañño dassetuṇ. Rājā¹⁴ ‘mahāsetthissa
lajjāmī’ ti taṇ kiñci avatvā vissajjāpesi, so¹⁵ pana n’eva

¹ K. °ito, a. asaṇvuto.

² K. a. ti.

³ K. a. ca. B. a. va.

⁴ K. om.

⁵ K. ekako.

⁶ K. jhāp° (kṣai).

⁷ B. upapajjeyyā.

⁸ K. Pāpabhikkhuvatthuṇ. S. °tīriyabhi°. B. °tīriya-
bhikkhuva°, tatīyaṇ.

⁹ K. a. na° pa°.

¹⁰ C. C^a. S. hoti.

¹¹ C. C^a. °tāya.

¹² K. saṇḍhāretuṇ.

¹³ K. om.

¹⁴ K. corr. a. visajjāpetha.

¹⁵ K. a. ca.

virami. Atha naṇ dutiyam pi tatiyaṇ pi rājapurisā gahetvā rañño dassesuṇ, rājā vissajjāpesi yeva. Mahā-setṭhī taṇ pavattiṇ sutvā taṇ ādāya Satthu santikaṇ gantvā taṇ pavattiṇ ārocāpetvā¹ 'bhante imassa dhammaṇ dassethā'² ti āha. Satthā tassa saṇvegakathaṇ kathetvā³ parādārasevanāya dosaṇ dassento imā gāthā abhāsi :

309. 'Cattāri ṭhānāni naro pamatto
āpajjati parādārūpasevī :
apuññalābhaṇ na nikāmaseyyaṇ
nindaṇ tatiyaṇ nirayaṇ catutthaṇ.

310. Apuññalābho ca gatī ca pāpikā
bhītassa bhītāya ratī ca⁴ thokikā
rājā ca daṇḍaṇ garukaṇ⁵ paṇeti,⁶
tasmā naro parādāraṇ na seve' ti.

Tattha ṭhānāni ti dukkhakāraṇāni, pamatto ti sati-vossaggena samannāgato āpajjati ti pāpuṇāti, parādārūpasevī ti parassa⁷ dāraṇ upasevanto uppathacārī⁸ apuññalābhan ti akusalalābhaṇ, na nikāmaseyyaṇ⁹ ti yathā icchatī evaṇ seyyaṇ alabhitvā anicchitaṇ parittakam eva kālaṇ seyyaṇ labhati. Apuññalābho cā ti evaṇ tassa ayaṇ ca apuññalābho tena ca apuññena niraya-saṇkhātā pāpikā¹⁰ gatī¹¹ hotī ti,¹² ratī ca thokikā ti¹³ tassa bhītassa bhītāya itthiyā saddhiṇ rati sāpi thokikā parittā hoti, garukan ti rājā ca hatthacchedanādivasena¹⁴ garukaṇ daṇḍaṇ paṇeti, tasmā ti yasmā parādāraṇ sevanto etāni apuññādāni pāpuṇāti tasmā parādāraṇ na seveyyā ti attho.

¹ K. °cetvā

³ K. katvā.

⁶ C. C^a. pha° (F.—B. phaṇehi).

⁸ C. C^a. S. om.

¹⁰ C. C^a. parikāla°.

¹² K. B. S. om.

¹⁴ K. B. °chedādī°.

² B. desethā.

⁵ K. gu°.

⁷ B. °ra°.

⁹ C. C^a. nandī°.

¹¹ K. tr.

¹³ K. a. purisassa.

Desanāvasāne Khemako sotāpattiphale patitṭhahi, tato patṭhāya mahājano sukhaṃ vītināmesi.¹

Kiṃ pana tassa² pubbakamman? ti. So kira Kassapa-buddhakāle uttamamallo hutvā dve vaṇṇapaṭākā Dasabalassa kañcanathūpe³ āropetvā patthanaya ṭhapesi 'ṭhapetvā ñātisālohititṭhiyo⁴ avasesā maṃ disvā rañjantū'⁵ ti idam assa pubbakamman ti. Tena taṃ⁶ nibbattanibbattaṭṭhāne⁷ disvā paresaṃ itthiyo sakabhāvena saṇṭhātuṃ⁸ nāsakkhiṃsū ti.

Khemassa vatthu.⁹

5. DUBBACABHIKKHUVATTHU.

Kuso yathā¹⁰ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraya dubbacabhikkhuṃ¹¹ ārabha kathesi.

Eko kira bhikkhu asaṃcicca¹² ekaṃ tiṇaṃ chinditvā kukkuce uppanne ekaṃ¹³ bhikkhuṃ upasaṃkamitvā 'āvuso yo¹⁴ tiṇaṃ chindati tassa kiṃ hoti' ti taṃ¹⁵ attanā katabhāvaṃ¹⁶ ārocetvā āpucchi.¹⁷ Atha naṃ itaro 'tvaṃ "tiṇassa chinnaṃ¹⁸ kiñci hoti" ti saññaṃ karosi, na ettha kiñci hoti desetvā pana¹⁹ muccatī'²⁰ ti vatvā

¹ C. C^a. °ti.

³ C. C^a. thūpe.

⁵ K. B. rajj°. C. C^a. rāj°.

⁷ K. nibbattaṭṭh°.

⁹ K. Khemasetṭhiputtavatthuṃ. B. Anāthapiṇḍikabhā-gineyyakhemakasetṭhiputtava°, catutthaṃ.

¹⁰ K. a. du°.

¹² K. C^a. °aṇ. C. sa°.

¹⁴ C. C^a. om. K. a. asaṃciccaṃ (orig. ā° ti° chindantassa?).

¹⁵ K. B. om.

¹⁷ K. B. pu°.

¹⁹ K. āpattiṃ.

² K. pan' assa.

⁴ K. °ite i°.

⁶ B. om.

⁸ K. saṇḍhāretuṃ.

¹¹ K. °cca°. F. °ja°.

¹³ C. C^a. om.

¹⁶ K. a. tassa.

¹⁸ B. chinda°.

²⁰ K. °sī.

sayam pi ubho hi hatthehi tiṇaṇ luṇcitvā aggahesi. Bhikkhū taṇ pavattiṇ Satthu ārocesuṇ. Satthā taṇ bhikkhuṇ aneka-pariyāyena vigarahitvā¹ dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi:

311. 'Kuso yathā duggahito hattham evānukantati
sāmaññaṇ dupparāmaṭṭhaṇ nirayāya upa-
kaddhati.²

312. Yaṇ kiñci sithilaṇ³ kammaṇ saṅkiliṭṭhaṇ ca
yaṇ vataṇ⁴
saṅkassaraṇ brahmacariyaṇ na taṇ hoti
mahapphalaṇ.

313. Kayiraṇ⁵ ce kayirath' enaṇ daḥham⁶ enaṇ
parakkame
saṭhilo⁷ hi paribbājo⁸ bhiyyo ākirate rajan' ti.

Tattha ku'so ti yaṇ kiñci tikhiṇadhāraṇ⁹ tiṇaṇ¹⁰ anta-
maso tālapaṇṇam pi yathā so kuso yena duggahito¹¹ tassa
hatthaṇ anukantati phāleti evam evaṇ¹² samaṇadhamma-
saṅkhātaṇ sāmaññaṇ pi khaṇḍasīlādītāya¹³ dupparāma-
ṭṭhaṇ¹⁴ nirayāya upakaddhati¹⁵ niraye nibbattāpeti
ti attho. Sithilaṇ¹⁶ ti oliyitvā¹⁷ karaṇena¹⁸ sithila-
gāhaṇ¹⁹ katvā kataṇ yaṇ kiñci²⁰ kammaṇ, saṅkiliṭṭhaṇ

¹ C^a. pi ga°.

² B. °yūpa°. K. °y' upa°. *So infra.*

³ K. sa°.

⁴ K. vattaṇ.

⁵ K. B. °rā. *So infra.*

⁶ B. °rātha da° enaṇ, *om. one enaṇ.*

⁷ C. C^a. saṭṭhilo.

⁸ B. °ajo.

⁹ K. tikkhaṇa°.

¹⁰ B. a. pi.

¹¹ B. °ito.

¹² K. evā. B. eva.

¹³ B. °silatādi°.

¹⁴ F. C. C^a. K. °a.

¹⁵ K. B. a. ti.

¹⁶ F. C. K. sa°.

¹⁷ C^a. °etvā. F. °setvā.

¹⁸ F. C. C^a. kār°.

¹⁹ C. C^a. saṭṭhi°. F. K. sa°.

²⁰ F. *om.*

ti vesiyādike¹ agocare² caraṇena³ saṅkiliṭṭhaṇ, saṅka-saran ti saṅkāhi⁴ saritabbaṇ uposathakiccādisu añña-tarena⁵ kiccena sannipatitam pi saṅghaṇ disvā, “addhā ime mama cariyaṇ ñatvā maṇ ukkhipitukāmā va sannipatitā” ti evaṇ attano āsaṅkāhi saritaṇ ussaṅkitaṇ parisaṅkitaṇ, na taṇ hoti ti taṇ evarūpaṇ samaṇadhammaṇ brahmacariyaṇ tassa puggalassa mahapphalaṇ na hoti, tassa amahapphalabhāven⁶ eva bhikkhādāyakānam⁷ pi 'ssa na mahapphalaṇ hoti ti attho. Kayirañ ce ti tasmā yaṇ kammaṇ kareyya⁸ taṇ kareyyāth⁹ eva, dāḥamaṇaṇ parakkame ti thiratarāma¹⁰ eva katvā avattasamā-dāno¹¹ hutvā etaṇ¹² kayirā, paribbājo ti saṭṭhalabhāvena¹³ kato¹⁴ khaṇḍādibhāvappatto¹⁵ samaṇadhammo, bhiyyo¹⁶ ti abbhantare vijjamānaṇ rāgarajādiṇ¹⁷ evarūpo samaṇadhammo apanetuṇ na sakkoti, atha kho tassa upari aparam pi rāgarajādiṇ¹⁸ ākiratī ti¹⁹ attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādini pāpuṇiysū ti.²⁰ So pi²⁰ bhikkhu saṇvare ṭhatvā²¹ arahattaṇ pāpuṇi ti.

Dubbacabhikkhussa vatthu.²²

¹ F. C. C^a. vesiādi°.

² B. om.

³ F. agocaraṇena.

⁴ K. sāṅkāhi. B. °āya.

⁵ B. °ra°.

⁶ B. ma°.

⁷ C. C^a. °ik°.

⁸ F. C. C^a. °yyaṇ.

⁹ F. °yyam. K. kareth'. B. karot'.

¹⁰ C. C^a. B. S. thirakatam (C. °tham).

¹¹ K. anivattita°.

¹² B. evaṇ. F. C. C^a. ekaṇ.

¹³ B. si°. K. °gāhena.

¹⁴ F. tato.

¹⁵ B. a. va.

¹⁶ B. S. a. āk° ra°.

¹⁷ K. °di.

¹⁸ F. C. C^a. K. °di.

¹⁹ K. ty.

²⁰ K. om.

²¹ K. B. a. pacchā vipassanaṇ vipassitvā (B. vaddhitvā). S. a. pacchā vipassitvā.

²² K. °cca° °uṇ. B. °uva°, pañcamaṇ.

6. ISSĀPAKATAITTHIVATTHU.

Akatan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṇ issāpakataṇ itthiṇ ārabba kathesi.

Tassā kira sāmiko ekāya gehadāsiyā saddhiṇ santhavam akāsi. Sā issāpakatā taṇ dasiṇ hatthapādesu bandhitvā tassā² kaṇṇanāsaṇ chinditvā ekasmiṇ gūḷhagabbhe³ parikkhipitvā⁴ dvāraṇ pidahitvā tassa kammaṣṣa attanā katabhāvaṇ paṭicchādetuṇ ‘ehi ayya⁵ vihāraṇ gantvā dhammaṇ suṇissāmā’ ti sāmikaṇ ādāya vihāraṇ gantvā dhammaṇ suṇantī nisīdi. Ath’ assā āgantukaññatakā⁶ gehaṇ āgantvā⁷ dvāraṇ vivaritvā taṇ vippakāraṇ disvā dāsiṇ mocayiṇsu. Sā⁸ vihāraṇ gantvā catuparisamajjhe⁹ tam atthaṇ Dasa-balassa ārocesi. Satthā tassā¹⁰ vacanaṇ sutvā ‘“duccaritaṇ nāma idaṇ me¹¹ aññe¹² na jānanti”¹³ ti appamattakam pi na kātabbaṇ, aññasmiṇ ajānante pi sucaritam eva kātabbaṇ, paṭicchādetvā katam pi hi¹⁴ duccaritaṇ nāma pacchānutāpaṇ¹⁵ karoti, sucaritaṇ pana¹⁶ pāmojjam eva janetī’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

314. ‘Akataṇ dukkataṇ¹⁷ seyyo, pacchā tapati¹⁸
dukkataṇ
katañ ca sukataṇ seyyo yaṇ katvā nānu-
tappatī’ ti.

Tattha dukkatan ti sāvajjaṇ apāyasaṇvattanikaṇ kamaṇ akatam eva seyyo varaṇ uttamaṇ pacchā tapatī

¹ K. a. du° se°.

² B. om.

³ B. gūḷa°. K. guecha°.

⁴ B. ukkhi°.

⁵ C. C^a. ayo. K. ayyaka.

⁶ K. S. °kā ñā°.

⁷ K. ga°.

⁸ K. a. pi gehasāmikā.

⁹ K. catūsu °jjhesu tthitā.

¹⁰ C. C^a. a. eva.

¹¹ K. kataṇ.

¹² K. °o.

¹³ K. °atī.

¹⁴ S. om.

¹⁵ K. °tappaṇ.

¹⁶ K. only.

¹⁷ B. °taṇ, al.

¹⁸ K. B. tapp°, al.

ti¹ taṇ hi anussaritaṇussarita-kāle tapati yeva, sukataṇ ti anavajjaṇ pana sukhadāyaṇ² sugatisaṇvattanikaṇ eva kammaṇ kataṇ seyyo, yaṇ katvā ti yaṇ kammaṇ katvā pacchā anussaraṇakāle na tappati nānutappati³ somanassa-jāto va hoti taṇ kataṇ varan ti.

Desanāvasāne so⁴ upāsako ca sā ca itthi sotāpatti-phale patitṭhahiṇsu, taṇ ca pana⁵ dāsiṇ tatth' eva⁶ bhujissaṇ⁷ katvā dhammacāriniṇ⁸ kariṇsū ti.

Issāpakatitthiyā vatthu.⁹

7. SAMBAHULABHIKKHUVATTHU.

Nagaraṇ yathā¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto sambahule āgantukabhikkhū¹¹ ārabba kathesi.

Te kir' ekasmiṇ paccante vassaṇ upagantvā paṭhamamāse¹² sukhaṇ vihariṇsu, majjhimamāse corā āgantvā tesāṇ gocaragāmaṇ paharivā karamare¹³ gahetvā agamaṇsu. Tato paṭṭhāya manussā corānaṇ paṭibāhanatthāya taṇ paccantanagaraṇ¹⁴ abhisāṇkharontā te bhikkhū sak-kaccaṇ upaṭṭhātuṇ okāsaṇ na labhiṇsu. Te¹⁵ aphāsukaṇ vassaṇ vasitvā vutthavassā¹⁶ Satthu dassanatthāya¹⁷

¹ C. C^a. om.

² S. °kaṇ. K. °dāniyaṇ. B. sukhindriyaṇ.

³ K. a. ti.

⁴ B. om.

⁵ K. cāpi.

⁶ C. C^a. tasse. S. tass' eva.

⁷ B. bhū°. C. (C^a. first) bhuñj°.

⁸ B. °ini. K. °aṇi.

⁹ K. Issāitthivatthuṇ. B. a. chaṭṭhaṇ.

¹⁰ K. a. pa°.

¹¹ B. °ke bhi°.

¹² K. °esu.

¹³ K. dhanasāre. Skt. karamarī = 'prisoner.'—M.W.

¹⁴ C. C^a. K. °ntaṇ na°.

¹⁵ S. om.

¹⁶ K. vutṭha°.

¹⁷ K. B. dassanāya.

Sāvatthiṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. Satthā tehi saddhiṃ katapaṭisaṅthāro 'kiṃ bhikkhave sukhaṃ vasitthā' ti pucchitvā, 'bhante mayaṃ paṭhamamāsaṃ eva¹ sukhaṃ vasimha,² majjhimamāse corā gāmaṃ pahariṃsu, tato paṭṭhāya manussā nagaraṃ abhisankharontā sakkaccaṃ upaṭṭhātuṃ okāsaṃ na labhiṃsu, tasmā aphāsukaṃ³ vasimbhā' ti vutte, 'alaṃ bhikkhave, mā cintayittha, phāsuvihāro⁴ nāma niccakālaṃ dullabho, bhikkhunā pana⁵ yathā te manussā nagaraṃ gopayiṃsu evaṃ attabhāvaṃ eva gopayituṃ vaṭṭati' ti vatvā imaṃ gātham āha :

315. 'Nagaraṃ yathā paccantaṃ guttaṃ santarabāhiraṃ,
evaṃ gopetha attānaṃ khaṇo ve⁶ mā upaccagā,
khaṇātītā hi socanti nirayamhi samappitā' ti.

Tattha santarabāhiraṃ ti, bhikkhave yathā⁷ tehi manussehi taṃ⁸ paccantanagaraṃ⁹ dvārapākārādini thirāni¹⁰ karontehi saantaraṃ,¹¹ aṭṭālauddāmaparikkhādini¹² thirāni karontehi sabāhiraṃ ti¹³ santarabāhiraṃ¹⁴ guttaṃ¹⁵ kataṃ, evaṃ¹⁶ tumhe pi satiṃ upaṭṭhāpetvā ajjhattikāni cha dvārāni pidahitvā dvārarakkhikaṃ¹⁷ satiṃ avissajjetvā¹⁸ yathā gayhamānāni bāhirāni cha¹⁹ āyatanāni ajjhattikānaṃ upaghātāya saṃvaṭṭanti²⁰ tathā agahaṇena tāni²¹ pi thirāni

¹ B. °māse.

² K. B. °mhā.

³ K. B. na phā°, a. vassaṃ.

⁴ K. °uka°.

⁵ B. nāma.

⁶ K. corr. vo. *So infra.*

⁷ S. tr.

⁸ K. om.

⁹ B. °aṃ na°.

¹⁰ B. om.

¹¹ F. C. C^a. °ra°. S. santaraṃ. B. aṭṭālaka°. F. K. addhāla°. K. B. om. °udd°. F. °uddāka°. B. °parikkhā°. K. parikkhārā°.

¹² F. C. C^a. S. dvāra°.

¹³ S. om. F. C. C^a. om. two.

¹⁴ S. om.

¹⁵ B. sugu°. K. a. tigutta.

¹⁶ K. °m eva.

¹⁷ K. B. °taṃ.

¹⁸ B. °itvā.

¹⁹ F. C. C^a. S. ca.

²⁰ F. C. C^a. B. °ati.

²¹ F. C. C^a. āgahantā ti. S. āgahitāni, *for* ag° ti.

katvā tesañ appavesāya¹ dvārarakkhikāya² satij appahāya vicarantā³ attānañ gopethā ti attho, khaṇo ve mā upaccagā ti yo hi evañ attānañ na⁴ gopeti tañ puggalañ ayañ buddhuppādakkhaṇo Majjhimadesa uppattikkhaṇo sammādiṭṭhiyā paṭiladdhakkhaṇo channañ āyatanānañ avekallakkhaṇo ti sabbo pi⁵ ayañ khaṇo atikkamati, so khaṇo tumhe⁶ mā⁷ atikkamatu, khaṇātītā ti ye hi tañ khaṇañ atītā⁸ ye⁹ ca¹⁰ puggale so¹¹ khaṇo atīto te nirayamhi samappitā hutvā tattha nibbattitvā socantī ti attho.

Desanāvasāne te¹² bhikkhū uppannasañvegā arahatte patitṭhahinsū ti.

Sambahulānañ āgantukabhikkhūnañ vatthu.¹³

8. NIGAṆṬHĀNAÑ VATTHU.

Alajjitā ye¹⁴ ti imañ dhammadesanañ Satthā Jetavane viharanto nigaṇṭhe¹⁵ ārabha kathesi.

Ekasmiñ hi¹⁶ divase bhikkhū nigaṇṭhe disvā kathañ samutṭhāpesuñ: ‘āvuso sabbaso apaṭicchannehi acelakehi ime nigaṇṭhā varatarā¹⁷ ye ekañ¹⁸ purimapassam pi tāva¹⁹ paṭicchādentī, sahirikā maññe ete²⁰ ti.²¹ Tañ sutvā nigaṇṭhā ‘na mayañ etena kāraṇena paṭicchādema, paṇsu-

¹ K. apa°.

³ K. vihar°.

⁵ K. hi.

⁷ C C^a. na.

⁹ K. B. te.

¹¹ B. a. ca.

¹³ K. Āgantukabhikkhuvatthup. B. °labhi° va°, sattamañ.

¹⁴ K. a. la°.

¹⁶ F. om.

¹⁷ K. a. yeva caranti.

¹⁸ F. C. C^a. S. sesakañ (for ye sakañ?).

¹⁹ F. C. C^a. purimasamappitā va.

²⁰ C. C^a. etañ.

² K. °tañ. B. °ta°.

⁴ F. C. C^a. om.

⁶ K. a. hi.

⁸ F. C. C^a. °tañ.

¹⁰ F. vā.

¹² C. C^a. om.

¹⁵ B. nigga°.

²¹ F. C. C^a. hi.

rajaḍayo pi¹ pana puggalā eva² jīvitindriyapatibaddhā,³
 evañ ca⁴ te no bhikkhābhājanesu mā paṭiṇsu,⁵ iminā
 kāraṇena paṭicchādemā ' ti vatvā tehi saddhiṃ vādaṭṭhi-
 vādavasena bahuṃ⁶ kathaṃ kathesuṃ.⁷ Bhikkhū Satthāraṃ
 upasaṅkamitvā nisinnakāle⁸ taṃ pavattiṃ ārocayaṃsu.⁹
 Satthā ' bhikkhave alajjitabbe¹⁰ lajjitvā lajjitabbe¹¹ alajja-
 mānā¹² nāma¹³ duggatiparāyanā¹⁴ hontī ' ti vatvā dhammaṃ
 desento imā gāthā abhāsi :

316. ' Alajjitā ye lajjanti, lajjitā ye na¹⁵ lajjare
 micchādītṭhisamādānā sattā gaṇṇanti duggatiṃ.

317. ' Abhaye¹⁶ bhayadassino bhaye ca abhayadassino¹⁷
 micchādītṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiṃ '
 ti.

Tattha alajjitā ye ti alajjitabbe,¹⁸ bhikkhābhājanaṃ¹⁹
 hi²⁰ alajjitabbaṃ²¹ nāma, te pana taṃ paṭicchādetvā vicar-
 antā tena lajjanti nāma, lajjitā ye ti apaṭicchannena
 hirikopīnaṅgena lajjitabbaṃ,²² na²³ te pana taṃ apaṭic-
 chādetvā vicarantā tena²⁴ lajjanti nāma,²⁵ tena tesam

¹ B. *om.*

² K. *yeva.*

³ S. *jīvind°.*

⁴ B. *eva, om. ca.* S. *evam ete.*

⁵ S. *°sū ti.*

⁶ K. *bahū.*

⁷ K. B. *kariṇsu.*

⁸ K. *nisīdana°.*

⁹ K. B. *°cesuṃ.*

¹⁰ B. *°bbena.*

¹¹ B. *°bbena.* C. *uppajji°.*

¹² C^a. *om. fr.* paṭicchādemā.

¹³ K. *ime.*

¹⁴ K. B. *a. va.*

¹⁵ K. *om.*

¹⁶ S. *a. ca.*

¹⁷ B. S. *cā°.*

¹⁸ B. *°bbena.*

¹⁹ S. *°nā.*

²⁰ C. C^a. *pi.*

²¹ S. *°bbā.*

²² B. *°bbena.*

²³ B. S. *om.*

²⁴ MSS. *and edd.* lajjitāye na. (*For the Cr does lajji-
 tāye = °tayye = °tavye?*)

²⁵ F. C. C^a. *a. tena tesam taṃ alajjitan ti nāma.*

taṃ¹ alajjitabbe² lajjitaṃ³ lajjitabbe² ca¹ alajjitaṃ³ tuccha-
gahaṇabhāvena ca⁴ aññathāgahaṇabhāvena⁵ ca micchā-
diṭṭhi⁶ hoti, taṃ samādiyitvā⁷ vicarantā⁸ te micchādiṭṭhi-
samādānā sattā nirayādibhedāṃ duggatiṃ gacchanti ti⁹
attho. Abhaye ti bhikkhābhājanaṃ nissāya rāgadosa-
mohamānadiṭṭhikilesaduccaritabhayaṇaṃ¹⁰ anuppajjanato
bhikkhābhājanaṃ abhayaṃ nāma, bhayena¹¹ taṃ paṭicchā-
dento¹² pana abhaye¹³ bhayadassino¹⁴ nāma, hirikopī-
naṃ¹⁵ pana¹⁶ nissāya rāgādīnaṃ uppajjanato¹⁷ taṃ bhayaṃ
nāma, tassa apaṭicchādanena¹⁸ bhaye¹⁹ ca²⁰ abhayadassino
tassa²¹ aññathāgahaṇassa²² samādinna²³ micchādiṭṭhi-
samādānā sattā gacchanti duggatiṃ²⁴ ti attho.

Nigaṇṭhā desanāvasāne²⁵ saṃviggamānasā pabbajīsu,
sampattānam pi²⁶ sātthikā desanā²⁷ ahoṣī ti.

Nigaṇṭhānaṃ vatthu.²⁸

¹ B. *om.*

² F. B. C. C^a. °bbena.

³ F. B. C. C^a. K. °bbaṇ. C. C^a. *om.* la° ca al°.

⁴ S. c' eva.

⁵ K. aññattha°.

⁶ K. °ikā.

⁷ F. C. C^a. K. °day°.

⁸ K. °nti. B. a. pana.

⁹ K. ty.

¹⁰ F. C. C^a. S. °mohānaṃ di°. F. S. °māyānaṃ.

¹¹ F. yena.

¹² K. B. °ntā.

¹³ C. C^a. a. na.

¹⁴ C^a. da°.

¹⁵ K. °kopinaṃ.

¹⁶ K. a. taṇ. K¹. °kopinanaggamaṇaṃ.

¹⁷ C. C^a. uppannato.

¹⁸ K¹. °dantena.

¹⁹ K¹. *om.*

²⁰ S. *om.*

²¹ MSS. and edd., except K. K¹. a. taṇ. K¹. a. abhayā.

²² F. C. C^a. ayathāvaga°. B. abhayāvagahaṇassa.

²³ B. a. taṇ.

²⁴ K. K¹. B. tr.

²⁵ S. a. bahū. K. K¹. B. des° bahū ni°.

²⁶ K¹. *om.*

²⁷ K. K¹. dhamma°.

²⁸ K¹. *om.* ti ni° va°. K. °avatthuy. B. a. atṭhamāṇaṃ.

9. TITTHIYASĀVAKAVATTHU.

Avajje¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto titthiyasāvake ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye aññatitthiyasāvakā² attano putte³ sammāditṭhikānaṇ upāsakānaṇ⁴ puttehi saddhiṇ sapaṇvāre⁵ kilāmāne⁶ disvā gehaṇ āgatakāle 'na vo samaṇā⁷ Sakyaputtiyā⁸ vanditabbā na pi⁹ tesāṇ vihāraṇ pavisitabban¹⁰ ti sapathaṇ kārayiṇsu. Te ca¹¹ ekadivasaṇ Jeta-
vanavihārassa¹² bahi¹³ dvārakoṭṭhakasāmante kilantā pipāsita¹⁴ ahesuṇ. Ath' ekaṇ upāsakadārakaṇ¹⁵ 'tvaṇ ettha¹⁶ pāṇiyaṇ pivitvā ambhākam pi¹⁷ āharāhi' ti vihāraṇ¹⁸ pahiṇsu.¹⁹ So vihāraṇ pavisitvā²⁰ Satthāraṇ vanditvā²¹ tam atthaṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā 'tvam²² eva pāṇiyaṇ pivitvā gantvā itare pi pāṇiyaṇ²³ pivanatthāya idh' eva²⁴ pesehi' ti āha.²⁵ Te āgantvā²⁶ pāṇiyaṇ piviṇsu. Satthā te pakkosāpetvā tesāṇ sappāyaṇ dhammakathaṇ²⁷ kathetvā te acalasaddhe katvā saraṇesu ca²⁸ silesu ca patitṭhāpesi.²⁹ Te sakāni gehāni gantvā tam atthaṇ mātāpitunnaṇ³⁰

¹ K. a. va°.² B. °iyā sā°.³ B. °ttā.⁴ K¹. om.⁵ K. K¹. pa°.⁶ K¹. kilāyamāne.⁷ K¹. °nassa.⁸ K. K¹. Sā°.⁹ K. B. nāpi.¹⁰ K. °ro °bbo.¹¹ K. K¹. B. om.¹² B. °ne vi°.¹³ C. bāhira°. K. bahira°.¹⁴ B. °ikā. C. C^a. S. pi bahi ṭhitā. K. te pi°.¹⁵ K. K¹. °aṇ dā°.¹⁶ B. a. gantvā.¹⁷ K¹. om.¹⁸ B. C. C^a. om.¹⁹ C. C^a. āha.²⁰ B. pāvisi. K¹. om. K. K¹. a. pāṇiyaṇ pivitvā.²¹ B. a. pāṇiyaṇ pivitvā.²² K¹. tam.²³ B. °ya°.²⁴ K. a. me.²⁵ K. K¹. a. so tathā akāsi.²⁶ C. C^a. ānetvā²⁷ K¹. dhammaṇ.²⁸ K. C. C^a. om.²⁹ K. K¹. °ap°.³⁰ K. K¹. B. °ūnaṇ.

ārocesuṇ¹. Atha nesuṇ mātāpitaro 'puttakā no vipanna-ditṭhikā jātā' ti² domanassappattā parideviṇsu. Atha nesuṇ³ chekā⁴ paṭivissakā manussā āgantvā domanassuṇ⁵ vūpasamanatthāya⁶ dhammaṇ⁷ kathayiṇsu.⁸ Tesuṇ kathaṇ sutvā⁹ 'ime dārake samaṇassa Gotamass' eva¹⁰ niyyādessāmā' ti¹¹ mahantena nātiganena¹² viharuṇ nayiṇsu. Satthā tesuṇ āsayaṇ¹³ oloketvā dhammaṇ desento imā gathā abhāsi :¹⁴

318. 'Avajje vajjamatino¹⁵ vajje ca¹⁶ avajjadassino micchādītṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiṇ.

319. Vajjaṇ ca vajjato ñatvā avajjaṇ ca avajjato sammādītṭhisamādānā sattā gacchanti sugga-tin'¹⁷ ti.

Tattha avajje ti dasavattukāya sammādītṭhiyā tassā upanissayabhūte¹⁸ dhamme ca, vajjamatino¹⁹ ti 'vajjaṇ idan' ti uppannamatino,²⁰ dasavattukamicchādītṭhisuṇ-khāte²¹ pana tassā upanissayadhammasuṇkhāte²² ca vajje²³ avajjadassino, etissā²⁴ avajjaṇ²⁵ vajjato vajjaṇ²⁵ ca avajjato

¹ B. °ayiṇsu.

³ B. tesuṇ.

⁵ K. S. °ssa°.

⁷ K. °akathuṇ. K¹. om.

⁹ K. a. vigatadomanassā te yaṇ icchanti taṇ karissāma.

¹⁰ K. °ssa evaṇ.

¹² K. K¹. a. saddhiṇ.

¹⁴ K¹. imaṇ gātham āha.

¹⁶ K¹. vā. B. om. S. cāv°.

¹⁸ K¹. °ssāya°.

¹⁹ K. °dassino. K¹. vajjavatino idan.

²⁰ K¹. upajjamānā.

²² S. dasavattukāya °iyā tassā upanissayabhūte dhamme.

B. upanissayasa°.

²³ K¹. vajja. B. vajje ca. F. C. C^a. S. om.

²⁴ K¹. etasā.

² C. C^a. om.

⁴ B. a. sambahulā.

⁶ K¹. °samatthāya.

⁸ K. K¹. B. a. te.

¹¹ K. a. āhaṇsu te.

¹³ K¹. B. ajjhās°.

¹⁵ K. K¹. °dassino.

¹⁷ B. du°.

²¹ B. °tṭhisa°.

²⁵ B. °jje.

ñatvā¹ gahaṇasaṅkhātāya micchādiṭṭhiyā samādinna²
micchādiṭṭhisamādānā sattā duggatiṃ gacchanti ti attho.
Dutiyagāthāya vuttavipariyāyena³ attho veditabbo.

Desanāvasāne sabbe pi⁴ tīsu saraṇesu patitṭhāya aparā-
paraṇ⁵ ca⁶ dhammaṃ suṇantā sotāpattiphalā patitṭha-
hiṃsū ti.

Titthiyasāvakānaṃ vatthu.⁷
Nirayavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Dvāvīsati⁸ vaggo.

¹ B. katvā.

² C. C^a. om. two.

³ K¹. vatthu°. F. C. C^a. vuttapa°.

⁴ K. B. a. te.

⁵ K. pa°.

⁶ K. K¹. B. om.

⁷ K¹. no title. K. °iyavatthuṃ. B. a. navamaṃ.

⁸ K¹. dvāvisamo.

INDICES

I. PROPER NAMES.

AKAṆITTHA, 290 Akaṇiṭṭhabrahmaloka, 443 Akālarāvikukkuṭajātaka, 143 Aggālava, 299 Aggālavacetiya, 170 Aggālavavihāra, 171 Aggidatta, 124, 241 Aggidattabrāhmaṇava°, 241-47 Aṅkura, 219-22 Aṅgamagadhā, 242, 247 Aṅguttarāpā, 363 Aṅgulimāla, 169, 187 Aṅgulimālatthera, 169, 185 Aṅgulimālattherava°, 169-70 Aciravatī, 449 Ajagarapeta, 60 Ajagarapetava°, 60-4 Ajapālanigrodha, 195 Ajātasattu, 66, 152, 259 Añjanavana, 317 Aññataraupāsakava°, 261-4 Aññatara kuṭumbikava°, 276-8 Aññatarakuladārikava°, 260-61 Aññatarakulaputtava°, 348-51 Aññataradaharabhikkhuva°, 161-3 Aññatarabrāhmaṇava°, 284-86, 338-41, 392-3	Aññatarabhikkhuva°, 299-302 Atula, 325 Atulaupāsakava°, 325-9 Attadatthatthera, 158 Attadatthattherava°, 158-60 Attavagga, 134-60 Attavaggavaṇṇanā, 160 Anattalakkaṇava°, 406-7 Anabhiratabhikkhuva°, 238-41 Anamataggakathā, 176 Anāgāmittherava°, 288-9 Anāthapiṇḍika, 9, 54, 180, 189, 357, 464-5, 469, 481 Anāthapiṇḍikaputtakālava°, 189-92 Anāthapiṇḍikaseṭṭhiva°, 9-15 Aniccalakkaṇava°, 405-6 Anitthigandhakumāra, 281 Anitthigandhakumārava°, 281-4 Anutīracārī, 141 Anubuddha, 237 Anuruddha, 218, 295 Anuruddhatthera, 221, 471 Anotattadaha, 222 Abhayarājakumāra, 166 Abhayarājakumārava°, 166-67 Abhidhamma, 219, 223

- Abhidhammapiṭaka, 216,
 218, 222-3
 Arati, 196, 199
 Ariya, 396
 Ariyabālisikava°, 396-8
 Avaroja, 364
 Avihā, 290
 Avīci, 47, 54, 64, 151, 181,
 189, 209, 225, 334, 416
 Asaṇṇataparikkhārabhik-
 khuva°, 15-16
 Asadisadanava°, 183-9
 Ahicchatta, 242
 Ākāsaṅgā, 360
 Ānanda, 77, 125, 154, 203,
 330, 342, 430, 441, 464
 Ānandatthera, 27, 45, 79,
 84, 111, 127, 131, 136,
 176, 207, 236, 247, 323,
 326, 360, 378, 430, 441
 Ānandattherauposathapañ-
 hava°, 236-8
 Ānandattherapucchitapañ-
 hava°, 247-9
 Ānandattherassa Udānagā-
 thāva°, 127-9
 Ābhassaraloka, 258
 Ābhassarā, 258
 Ālavika, 299
 Ālavī, 170, 261
 Āsālhipunṇamā, 205, 308
 Indaka, 219-22
 Indasālaguhā, 270
 Isigili, 246
 Isipatana, 292, 446
 Isipatanamahāvihāra, 291
 Issāpakataitthiva°, 486-7
 Uggā, 465
 Ugganagara, 465, 470
 Uggasetthī, 465
 Ujjhānasaññittherava°, 376-
 77
 Ujjhānasaññī, 376
 Uttara, 232
 Uttarakuru, 222
 Uttarā, 104, 302 ff.
 Uttarāupāsikāva°, 302-14
 Uttarittherī, 110
 Uttarittherīva°, 110-11
 Udāna, 474
 Udāyitthera, 345
 Udāyī, 346
 Udenacetiya, 246
 Upananda, 141
 Upanandasakyaputta, 139
 Upanandasakyaputtatthera-
 va°, 139-42
 Upavattana, 377
 Upālittthera, 145
 Uposathakula, 248
 Uppalavaṇṇattherī, 211
 Uraṅgajātaka, 277
 Ekavīhāritthera, 471
 Ekavīhārittherava°, 471-3
 Ekasātaka, 3
 Ekuddānatthera, 384
 Ekuddānattherava°, 384-6
 Erakapatta, 230
 Erakapattanāgarājava°, 230-
 36
 Kakusandha, 236
 Katāhakajātaka, 358
 Katthavāhanarājā, 135
 Kaṇhausabhajātaka, 213
 Kanthaka, 195
 Kapilapurā, 163
 Kapilavatthu, 254, 295
 Kassapa, 9, 146
 Kassapadasabala, 250, 479
 Kassapadasabalassa Suvan-
 nacetiya°, 250-3
 Kassapabuddha, 52, 61, 146,
 223, 315, 405, 411, 483
 Kassapasammāsambuddha,
 230
 Kākajātaka, 423

Kāsigāmaka, 259
 Kāla (amacca), 186, 188
 Kāla (Anāthapiṇḍikassa put-
 ta), 189
 Kālā (upāsaka), 158
 Kālatthera, 155
 Kālattherava°, 155-6
 Kālasilā, 65-6
 Kālasilāṭavī, 66
 Kisāgotamī, 432
 Kisāgotamīva°, 432-3
 Kukkuṭaṇḍakhādikāva°,
 449-51
 Kukkuṭamitta, 24
 Kukkuṭamittava°, 24-31
 Kuṇḍakasindhavapotakajā-
 taka, 325
 Kuṇḍadhāna, 54
 Kuṇḍadhānatthera, 52
 Kuṇḍadhānattherava°, 52-8
 Kumāarakassapa, 146
 Kumāarakassapatthera, 144
 Kumāarakassapamātuttheri-
 va°, 144-9
 Kumbhajātaka, 103
 Kuruṅgamigajātaka, 152
 Kururattā, 193, 242, 247
 Kusarājākālīka, 266
 Kusinārā, 377
 Kelāsa, 217
 Koka, 31
 Kokanada, 134
 Kokasunakhaluddakava°,
 31-4
 Kodhavagga, 104, 295-331
 Kodhavaggavaṇṇanā, 331
 Konāgamana, 236
 Koliyanagaravāsino, 254
 Koliyā, 254
 Kosalarājā, 180, 241, 259
 Kosalarāṇṇo parājayava°,
 259-60
 Khema, 487
 Khemaka, 483
 Khemava°, 481-3

Gaṅgā, 155, 199, 229-31,
 363, 439
 Gaṅgārohaṇa, 443
 Gaṅgārohaṇava°, 436-49
 Gaṇḍa, 206-7
 Gaṇḍambarukkha, 206
 Gandhakuṭi, 3, 8, 62, 98,
 112, 166, 179, 261-2, 364,
 428, 475
 Gandhakumāra, 87
 Gandhamādāna, 91, 93, 367,
 371
 Gandhasettī, 87
 Gambhīracārī, 141
 Garulasakuna, 135
 Giṇṇhakūṭa, 60, 321, 410,
 416, 479
 Goghātakaputtava°, 332-8
 Gotama, 11, 65, 79, 101,
 247, 251, 374, 377, 392,
 394, 474, 476, 478
 Gotamagotta, 458
 Gotamacetiya, 246
 Gosiṅgasālavana, 246
 Ghaṭṭikārasuttanta, 251
 Gharāṇī, 209
 Candakumāra, 73
 Candapadumā, 363, 373
 Candimasuriyā, 97
 Ciñcamānavikava°, 178-83
 Ciñcamānavikā, 178
 Citta, 463
 Cittakūṭa, 217
 Cittagahapatiya°, 463-5
 Cintāmaṇi, 90
 Cīrasāmaṇerī, 211
 Cundasāmaṇera, 211
 Cullasāri, 351
 Cullasāriya°, 351-5
 Cullānāthapiṇḍika, 210, 218
 Cūlakālaupāsaka, 157
 Cūlakālaupāsakava°, 157-60
 Cūlasubhaddā, 465
 Cūlasubhaddāva°, 465-71

Cūlānāthapiṇḍika, 145
 Cūlekaśātakabrāhmaṇa, 1
 Cūlekaśātakabrāhmaṇava°, 1-5
 Chaddantakula, 248
 Channa, 195
 Chabbaggiyava°, 330-1, 382-84
 Chabbaggiyā, 48, 382
 Chabbaggiyānaṃ va°, 48-9, 49-50

Janapadakalyāṇī Rūpanan-
 dattherī, 113
 Janapadakalyāṇī Rūpanan-
 dattheriva°, 113-19
 Jambudīpa, 10, 66, 211, 364, 368, 370, 374
 Jambudīpavāsino, 232
 Jarāvagga, 100-33
 Jarāvaggavannanā, 133
 Jarāsutta, 320
 Jātiyāvana, 363
 Jīvaka, 106, 108
 Jivakambavana, 246
 Junha, 186, 188-9
 Jeṭṭhamūlamāsa, 254
 Jetavana, 1, *passim*
 Jetavanagandhakutī, 301

Ñātikalahavūpasamanava°, 254-7

Takkasilā, 334, 445
 Taṇhā, 196, 199
 Tathāgata, 2, *passim*
 Tayojanava°, 38-44
 Tāvatiṇsa, 219
 Tāvatiṇsadevaloka, 8, 291
 Tāvatiṇsabhavana, 7, 52, 216, 218, 298
 Tāvatiṇsā, 280
 Tiṇṣabhikkhuva°, 176-7
 Tiṭṭhiyava°, 393-6
 Tiṭṭhiyasāvakava°, 492-4

Tinnaṃ bhikkhūnaṃ va°, 273-6
 Tissa, 268
 Tissatthera, 268, 341
 Tissattherava°, 267-9, 341-4
 Tissadaharava°, 357-9
 Tucchapothila, 417
 Tusita, 226
 Tusitabhavana, 121, 431
 Tusitavimāna, 173, 219, 342
 Todeyyagāma, 250

Dakkhiṇapatha, 248
 Daṇḍavagga, 48-99
 Daṇḍavaggavaṇṇanā, 99
 Dattā, 278
 Dabba Mallaputta, 321
 Dasabala, 104, 466, 486
 Dārusakāṭikaputtava°, 455-60
 Dīghāyubuddha, 52
 Dīpaṅkara, 128
 Dukkhalakkhaṇava°, 406
 Duccaritaphalānubhavasat-
 tava°, 479-80
 Dubbacabhikkhuva°, 483-5
 Devadatta, 145, 147-8, 152, 154
 Devadattapakkhiyā, 145
 Devadattapurisā, 148
 Devadattava°, 152-3
 Devorohaṇa, 443
 Dvattiṇṣākāra, 168
 Dhanañjayaseṭṭhī, 363, 466
 Dhammatthavagga, 380-400
 Dhammatthavaggavaṇṇanā, 400
 Dhuravihāra, 224, 332
 Naggāsamanakā, 67
 Nandā, 117-8
 Nandiya, 290
 Nandiyava°, 290-4
 Nandivīsālaajāta, 213
 Nāthaputta, 200-1

Niganthānaṇ va°, 489-91
 Nigródhajātaka, 148
 Nigrodhārāma, 44, 163, 295
 Nirayavagga, 474-94
 Nirayavaggavannaṇā, 494

 Pakiṇṇakavagga, 436-73
 Pakiṇṇakavaggavannaṇā, 473
 Paccekabuddha, 91, 237
 Pañcaupāsakava°, 360-3
 Pañcasataupāsakava°, 355-7
 Pañcasatadārakava°, 286-8
 Pañcasatabhikkhuva°, 401-4
 Pañcasatavipassakabhikkhuva°, 165-6
 Pañcasālā, 257
 Pañcasikha, 225, 270
 Paṭācārava°, 434-5
 Paṭācārā, 434
 Paṇḍukambalasilā, 217-9
 Paṇḍupura, 449
 Padūmuttarabuddha, 146
 Padhānakammikatisa, 407
 Padhānakammikatisattherava°, 407-10
 Padhānikatissatthera, 142
 Padhānikatissattherava°, 142-4
 Pasenadi, 78
 Pasenadi Kosala, 2, 34, 145, 206, 241, 264
 Pasenadikosala°, 264-7
 Pāpavagga, 1-47
 Pāpavaggavannaṇā, 47
 Piṇḍolabhāradvāja, 201
 Pippaliguhā, 6
 Piyavagga, 273-94
 Piyavaggavannaṇā, 294
 Pilotikatthera, 84
 Pilotikattherava°, 84-7
 Puṇṇa, 302, 363
 Puṇṇakasetthī, 104
 Puṇṇā, 321
 Puṇṇāya va°, 321-5

Pūraṇa, 208
 Pūraṇakassapa, 208
 Pesakārādhituva°, 170-6
 Poṭhila, 417
 Poṭhilattherava°, 417-21

 Bandhumatī, 81
 Bahudhanasetthī, 307
 Bahubhaṇḍikabhikkhuva°, 72-8
 Bārāṇasirājā, 73, 150
 Bārāṇasivāsī, 42, 68
 Bārāṇasisetthī, 87, 365
 Bārāṇasī, 40-1, 124, 129, 230, 290, 365, 429, 445
 Bālavagga, 463
 Bimbisāra, 204, 438, 443
 Bilālapādakasetthī, 17
 Bilālapādakasetthiva°, 17-20
 Buddha, 103
 Buddhagunā, 441
 Buddhadattika, 301
 Buddhapamukha, 17
 Buddhapitā, 81
 Buddhapūjā, 101
 Buddhavagga, 200-53
 Buddhavaggavannaṇā, 253
 Buddhavisaya, 228
 Beluvagāma, 269
 Bodhirājakumāra, 134
 Bodhirājakumārava°, 134-9
 Bodhisatta, 73, 181, 242
 Brahmalo, 146, 215, 225, 244, 281, 310
 Brahmāno 258
 Brāhmaṇavagga, 187
 Bhagavā, 19
 Bhattabhatika, 90
 Bhaddiya (nagara), 363, 372, 451
 Bhaddiyabhikkhuva°, 451-3
 Bhaddiyabhikkhū, 451
 Bhāradvāja, 203
 Bhummatthakadevā, 443

- Maggavagga, 401-35
 Maggavaggavannaṇā, 435
 Majjhimadesa, 248, 489
 Majjhimanikāya, 251
 Maṇikāarakulūpagatissatthe-
 ra, 34
 Maṇikāarakulūpagatissatthe-
 rava°, 34-7
 Maddarattṭha, 281
 Madhurapācika, 422
 Mandhātā, 240
 Mandhātujātaka, 240
 Malavagga, 332-79
 Malavaggavannaṇā, 379
 Mallā, 377
 Mallikā, 184
 Mallikādevī, 119
 Mallikādevivā°, 119-23
 Mahāekasātakabrāhmaṇa, 1
 Mahākassapa, 6
 Mahākassapatthera, 7, 287
 Mahākāla, 149
 Mahākālaupāsakava°, 149-
 52
 Mahākālavatthu, 157
 Mahākosala, 241
 Mahāgotamabuddha, 171
 Mahādhanavāṇija, 21, 429
 Mahādhanavāṇijava°, 21-4,
 429-31
 Mahādhanasetthiputta, 129
 Mahādhanasetthiputtava°,
 129-33
 Mahānāthapiṇḍika, 145
 Mahāpadumakumāra, 181
 Mahāpadumajātaka, 181
 Mahāparinibbānasutta, 251
 Mahābrahmā, 226
 Mahābrahmāno, 225
 Mahāmāyā, 223, 318
 Mahāmoggallāna, 201, 218,
 227, 291, 479
 Mahāmoggallānatthera, 60,
 65, 212, 224, 242, 314,
 410
 Mahāmoggallānattherapañ-
 hava°, 314-17
 Mahāmoggallānattherava°,
 65-71
 Mahārājāno (cattāro), 12, 96
 Mahāli, 438
 Mahāvana, 246, 460, 480
 Mahiṇsāsakakumāra, 73
 Mahiṇsāsakumāra, 77
 Māgandiyabrāhmaṇa, 193
 Māgandiyava°, 193-9
 Māgandiyā, 193
 Mātali, 225
 Māra, 195, 257, 403
 Mārakāyikā devatā, 102
 Mārājāla, 175
 Māradbhitaro, 193
 Mārabala, 127
 Mārava°, 257-9
 Māravijaya, 441
 Meṇḍakasettṭhiva°, 363-76
 Meṇḍakasettṭhī, 363
 Moggallāna, 61, 202, 218,
 224, 242, 292, 345, 397,
 411
 Yama, 337
 Yamakappāṭihāriya, 443
 Yamakappāṭihāriyava°, 199-
 230
 Yamakapāṭihira, 213, 222
 Yugandhara, 216-17
 Ragā, 196, 199
 Ratanasutta, 123, 438, 441-2
 Rājagaha, 6, 30, 61, 104,
 144, 154, 286, 299, 302,
 411, 439, 444, 455-6
 Rājagahasetthī, 321
 Rāhulakumāra, 113
 Rūpanandā, 115
 Revatattthera, 168, 326
 Revatī, 290
 Rohinī (nadī), 254

Rohiṇī, 295
Rohiṇikhattiyakaññāva°,
295-9

Lakunṭakabhaddiyatthera,
387, 453

Lakunṭakabhaddiyatthera-
va°, 387-8, 453-5

Lakkhanatthera, 60, 410,
479

Lājadevadhītā, 6

Lājadevadhītāva°, 6-9

Lāludāyitthera, 5, 123, 344

Lāludāyittherava°, 123-7,
344-8

Lāludāyī, 125, 346

Licchavi, 279-80, 438

Lokavagga, 161-92

Lokavaggavaṇṇanā, 192

Lohapāsāda, 472

Vaggumudātīriyabhikkhu-
va°, 480-1

Vaggumudātīriyā, 480

Vajirakumārī, 266

Vajjiputtaka, 460

Vajjiputtakabhikkhuva°,
460-3

Vajjirattha, 460

Valāhakassarājakula, 248

Vātavalāhaka, 208

Vāsava, 270

Vinicchayamahāmattava°,
380-2

Vimānavatthu, 252

Vipassidasabala, 1

Vipassibuddha, 81, 364

Vipassisammāsambuddha,
236

Visākhā, 54, 59, 100, 145,
161, 180, 278, 357, 363,
466

Visākhādīnaṇ Upāsikānaṇ
Uposathakammava°, 58-
60

Visākhāya Sahāyikānaṇ va°,
100-3

Visākhāva°, 278-9

Vissakamma, 470

Viranattambhaka, 124

Vepulla, 246

Vebhāra, 246

Verambhavātā, 185

Velāma, 10

Velāmasutta, 11

Veluvana, 24, 60, 65, 152,
154, 166, 246, 286, 302,
330, 348, 410, 436, 438,
455, 479

Vesālī, 267, 279, 436, 460,
480

Vessantarajātaka, 164

Vessabhū, 236

Vessavaṇa, 74

Sakka, 12, 13, 96, 180, 208
217, 225, 269, 298, 441,
470

Sakkā, 254

Sakkupatthānava°, 269-72

Sakyaputtīyā, 476

Saṅkassanagara, 199, 224-5
227

Saṅkha, 445

Saṅghabhedaparisakkana-
va°, 154-5

Saṅjikāputta, 134

Sattarasavaggiyā, 48

Sattasirisakamūla, 230

Satthā, 1, *passim*

Santatimahāmatta, 78, 167

Santatimahāmattava°, 78-84

Samiddhi, 241

Sambahulaadhimānikabhik-
khūnaṇ va°, 111-12

Sambahulakumārava°, 50-1

Sambahulabhikkhuva°, 249-
50, 388-90, 487-9

Sambahulamahallakabhik-
khuva°, 421-5

Sambahulasilâdisampanna-
bhikkhuva°, 398-400
Sambuddha, 217-9
Sammāsambuddha, 13
Sammuñjanitthera, 168
Sammuñjanittherava°, 168-9
Sahassavagga, 432, 434
Sākiyā, 254 ff.
Sāketa, 317
Sāketabrahmanava°, 317-21
Sāgalanagara, 281
Sāriputta, 77, 222, 226 ff.,
345, 397, 426
Sāriputtatthera, 94, 222,
226-7, 303, 326, 425
Sāvattvivāsino, 17, 113, 179
Sāvattthī, 1, 23, 51, 94, 242,
273, 281
Sikhī, 236
Siddhattha, 195
Sineru, 102-3, 211-12, 216,
224-5
Sirimā, 104, 308
Sirimāva°, 104-9
Sukhakumāra, 95
Sukhavagga, 254-72
Sukhavaggavaṇṇanā, 272
Sukhasāmaṇera, 87
Sukhasāmaṇerava°, 87-99
Sugata, 250, 428-9
Sudassana, 265
Suddhāvāsabhūmi, 336

Suddhāvāsā, 289
Suddhodana, 163, 318
Suddhodanava°, 163-5
Sundariparibbājikā, 474
Sundariparibbājikāva°, 474-
78
Sundarī, 474
Suppabuddha, 45
Suppabuddhasakka, 44
Suppabuddhasakkava°, 44-7
Subhadda, 377
Subhaddaparibbājakava°,
377-9
Subhaddā, 467
Sumaṅgalasetthī, 61
Sumanadevī, 363
Sumanasetthī, 104, 302
Suyāma, 226
Suriyakumāra, 73
Suvanṇakārattherava°, 425-
29
Susīma, 445
Sūkarapetava°, 410-17
Seyyasakatthera, 5
Seyyasakattherava°, 5-6
Somadatta, 124-5

Hatthaka, 390
Hatthakava°, 390-1
Himavanta, 74, 135, 182,
222, 469-70

II. WORDS AND SUBJECTS.

Acelaka, 489
Accharā, 8, 19
Aṭṭāla, 488
Aṭṭhakabhatta, 104
Aṭṭhicammāvasesa, 43
Aṭṭhisāṅkhalikapeta, 479
Atittha, 347
Atidhonacārī, 344

Atipariccāga, 11
Attadattha, 159
Anagghāni (cattāri), 120, 186
Abbāhana, 404
Ariyasaccāni (cattāri), 246
Alāta (?), 442
Avaddhi, 335
Avamaṅgala, 123

Asakkhara, 401
 Asadisadāna, 120
 Asubhakammaṭṭhāna, 425

Ājānīyā (catasso), 49
 Ādhāraka, 290
 Āpokasīna, 214
 Ālhakathālikā, 370
 Āviñjanatṭhāna, 97, 98

Ukkhalī, 371
 Uttarimanussadhammapārā-
   jika, 480
 Uttitṭhe, 165
 Udakakalaha, 256
 Udakarakkhasa, 74
 Uddāma, 488
 Uddhanapanti, 219
 Unnaṅgala, 10
 Uppandeti, 41
 Uppathacāra, 356
 Ussūra, 305

Ūkā, 342

Elāluka, 315

Opuñchatī, 296

Kacavarachaddani, 7
 Kacchu, 297
 Kañcanathūpa, 483
 Kaṇḍajika, 10
 Kaṇṇikāmaṇḍala, 66
 Kattukamyatā, 289
 Kantati, 273
 Kappavināsaka (aggi), 362
 Kammantabherī, 100
 Karajakāya, 420
 Karaṇḍa, 18
 Karamara, 487
 Karala, 38
 Kali, 375
 Kaliṅgara, 315

Kākasūra, 352
 Kālakaṇṇī, 31, 38, 181
 Kitavā, 375
 Kūṭa, 18
 Kuṭhārī, 59
 Kuṇḍakaṅgārapūva, 324
 Kulassa aṅgārabhūtā, 350
 Kedāramariyādā, 6
 Kerāṭika, 390
 Kojava (*cf.* i. 177), 297
 Khaṭakhaṭasadda, 330
 Khandicca, 123
 Khāribhaṇḍa, 243
 Khirapaka, 424
 Gaṇḍāgaṇḍajāta, 297
 Gaṇḍuppāda, 361
 Gulakīlā, 455
 Geṇḍukā, 364
 Gehappavesanamaṅgala, 307
 Ghosappamāṇika, 114

Catumahāpatha, 83
 Catusaccadhamma, 386
 Catussāla, 291
 Cittaja-pittaja, 15
 Cīvaravaṇṣa, 342
 Corapapāta, 182
 Chattamaṅgala, 307
 Chaviroga, 295

Janapadacārittaja, 365

Tatatatāyati, 328
 Tabbipārīta, 275
 Tambavammika, 208
 Talasattika, 50
 Tasara, 172
 Tālacchidda, 8
 Timbarūsaka, 315
 Tejokasiṇa, 214
 Temana, 419
 Thaddhamaccharī, 313
 Thullaphusitaka, 243

Dānaveyyāvaṭṭika, 19
 Dāruammaṇa, 370
 Dāsavya, 35
 Dibbapaṇṇākāra (dasavidha), 292
 Dupatta, 419
 Devadhammā, 74
 Dohalinī, 95
 Dvārābhāsa, 273
 Dhammakaraka, 290, 452
 Dhammaghosaka, 81
 Dhammapada, 190
 Dhammappamāṇika, 114
 Dhātucetiya, 29
 Dhuragāma, 414

Nakkhattapāṭhaka, 361
 Nimmathana, 404
 Nivāpa, 303
 Nesāda, 24

Pacchatovatti, 197
 Pacchāmukhakarāṇa, 155
 Paṭakañcuka, 295
 Paṭikaṇṭaka, 456
 Paṭiviṇṣo, 304
 Paṭhamasañghādīśesa k a m -
 ma, 5
 Padabhāna, 345
 Padara, 296
 Pabhaṅgubhāva, 71
 Parādārakamma, 481
 Pavenipālaka, 386
 Pahāradānasikkhāpada, 48
 Pāṇātipātaveramaṇisik k h ā -
 pada, 355
 Pāpaninna, 4
 Piṅgalakapillaka, 206
 Picchilamagga, 4
 Pitakāni (tini), 262
 Pubbavatti, 117
 Pulava, 411
 Peḷa, 34
 Phandayati, 382
 Phārusaka, 316

Babbaja, 451
 Bilaṅgadutiya, 10
 Brahmapphotana, 210
 Bhadantā, 414
 Bhusa, 375
 Bhūtagāmasikkhāpada, 302

Makaci, 68
 Matakabhatta, 25
 Madhupatala, 323
 Mantajjhāyaka, 361
 Marīcikammaṭṭhāna, 165
 Mahānasa, 309
 Māna (tividha), 252
 Mukhasaṅkocana, 270

Yantanāli, 215
 Yugaggāhakathā, 57
 Yogāvacarabhikkhu, 241

Randha, 376
 Rūpappamāṇika, 113

Lūkhappamāṇika, 114

Vaṅsānurakkhaka, 386
 Vaddalikā, 339
 Vanatha, 424
 Varanakaṭṭhabhañja, 409
 Vassagga, 105
 Vādakkhitta, 390
 Vittha, 66
 Visattikā, 198
 Vissagandha, 393
 Vekalla, 22
 Vemakoṭṭi, 175
 Vemānika, 192
 Vesiyā, 275
 Vodāna, 405

Saantara, 488
 Saṅkā, 485
 Saṅgāmaabherī, 298
 Satapākatela, 311
 Sattasuriyapātubhāva, 362

Satthāro (cha), 437
 Sanneti, 29
 Sabbacatukka, 3, 4
 Sabbatthaka, 3
 Sabbasolasaka, 3
 Samāgamā (tayo), 443
 Sampattiyo (tisso), 183
 Sampadā (catasso), 93
 Sammajjani, 7
 Saraka, 7
 Saratuṇḍa, 32
 Sasakkhara, 401

Sāgataṇ, 293
 Sālika, 33
 Sālisīsā, 6
 Sikharathūpī, 364
 Sikkhāpada, 16
 Sumanamakula, 371
 Surāsonḍa, 129
 Sūrakāka, 352
 Sevāla, 199
 Hintāla, 451

III. GĀTHĀS IN THE COMMENTARY.

Akkodhena jine kodhaṇ
 (223), 104
 Ajj' eva kiccaṇ ātappaṇ, 430
 Adhacetaso appamajjato, 384
 Anutiracārī naṅgutthaṇ, 141
 Api nū hanukā santā, 423
 Appaṇ vata jīvitaṇ idaṇ, 320
 Amātāpitari saṇvaddho, 143
 Ayaṇ so Indako yaḁkho, 220
 Asuci pūtilomo 'si, 346
 Āturaṇ asuciṇ pūtiṇ, 117
 Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ
 . . . jotiraso yathā, 92
 Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ
 . . . paṇṇarasī yathā, 92
 Ujjaṅgale yathā khette, 220
 Urago va tacaṇ jinnaṇ, 277
 Usabhaṇ pavaṇaṇ vīraṇ (423),
 187
 Ekakā mayaṇ araṇṇe viha-
 rāma, 460
 Ekako tvaṇ araṇṇe viharasi,
 461
 Evaṇvihārī ātāpī, 430

Oghena vuyhatī bālo, 233
 Oloketvāna Sambuddho, 220
 Kāyakammaṇ suci tesaṇ, 467
 Kiṇ su adhipatī rājā, 231
 Kīdisā samanā tuyhaṇ, 467
 Kena ssu vuyhatī bālo, 233
 Gaṅgāya vālukā khīye, 229
 Gato nu Cittakūṭaṇ vā, 217
 Catuppado ahaṇ samma, 346
 Codito bhāvitattena, 220
 Chadvārādhipatī rājā, 233
 Dayhamāno na jānāti, 277
 Tath' eva sīlavantesu, 221
 Tāvatiṇse yadā Buddho, 219
 Titthante nibbute cāpi, 253
 Tinadosāni khettāni icchā-
 dosā (357), 222
 Tinadosāni khettāni rāga-
 dosā (356), 221
 Tvaṇ ca kho maṇ vijānāsi,
 325

Dasasu lokadhātūsu, 219
 Disvāna Tanhaṇ Aratiṇ Ra-
 gaṇ ca, 199
 Dve me gonā mahārāja . . .
 gaṇha khattiya, 125
 Dve me gonā mahārāja . . .
 dehi khattiya, 125

Na koci devo vannena, 219
 Na me diṭṭho ito pubbe, 226
 Nādatthā parato dosaṇ, 181
 Nigrodham eva seveyya, 148

Paccati munino bhattaṇ, 37
 Parosahassam pi samāgatā-
 naṇ, 230

Pavivekarato dhīro, 218
 Pasaṇsāya unnato loko, 468
 Puccha Vāsava maṇ pañhaṇ,
 270

Pubbe va sannivāsena, 30,
 319

Phalaṇ ve kadaliṇ hanti, 156

Bahum pi so vikattheyya,
 358

Bhutvā tinaparighāsaṇ, 325

Manāpam eva bhāseyya, 213
 Manujassa sadā satīmato,
 265

Mahādānaṇ tayā dinnaṇ, 220
 Middhī yadā hoti mahag-
 ghaso ca (325), 265

Yato yato garudhuraṇ, 213
 Yattha posaṇ na jānanti, 325

Yathā idaṇ tathā etaṇ, 117
 Yathā nadī ca pantho ca,
 349

Yathāpi bhaddake khetto,
 221

Yaṇ pubbe taṇ visesehi, 80
 Yasena unnato loko, 468
 Yasmiṇ mano nivisati, 319
 Yāvatā candimasuriyā pari-
 haranti, 240

Ye ca saṅkhatadhammāse,
 228

Yo ca pubbe pamajjitvā, 169

Yo ca vassasataṇ jīve . . .
 amataṇ padaṇ (114), 432

Yo ca vassasataṇ jīve . . .
 udayavyayaṇ (113), 434

Yo pubbe karaṇīyāni, 409

Rattassa hi ukkuṭikaṇ padaṇ
 bhava, 195

Lābhena unnato loko, 468

Viceyyadānaṇ dātabbaṇ, 221

Viceyyadānaṇ Sugatappasa-
 tthaṇ, 221

Vimalā saṅkhamuttābhā, 468

Sukaraṇ sādhunā sādhu, 154

Sukhindriyā sukhamānasā,
 467

Sukhena unnato loko, 468

Hiriottappasampannā, 76

IV. GĀTHĀS IN VAGGAS IX.-XXII.

Akataṇ dukkataṇ seyyo, 314
 Akkodhena jine kodhaṇ, 223
 Acaritvā brahmacariyaṇ . . .
 anutthunaṇ, 156

Acaritvā brahmacariyaṇ . . .
 pallale, 155

Aṭṭhīnaṇ nagaraṇ kataṇ, 150

Attadatthaṇ paratthēna, 166

Attanā va katan paṇa . . .
mani, 161

Attanā va katan paṇa . . .
visodhaye, 165

Attānañ ce tathā kayirā, 159

Attānañ ce piyañ jaññā, 157

Attānam eva paṭhaman, 141

Attā hi attano nātho, 160

Atha pāpāni kammāni, 136

Athav' assa agārāni, 140

Anupubbena medhāvī, 239

Anūpavādo anūpaghāto, 185

Anekajātisaṅsāraṇ, 153

Andhabhūto ayaṇ loko, 174

Api dibbesu kāmesu, 187

Apuññalābho ca gati ca pā-
pikā, 310

Appassutāyaṇ puriso, 152

Abhaye bhayadassino, 317

Abhittharetha kalyāṇe, 116

Abhūtavādī nirayaṇ upeti,
306

Ayasā va malaṇ samutṭhi-
taṇ, 240

Ayoge yuñjaṇ attānaṇ, 209

Alaṅkato ce pi samañ carey-
ya, 142

Alajjitā ye lajjanti, 316

Avajje vajjamatino, 318

Asajjhāyamalā mantā, 241

Asāhasena dhammena, 257

Asso yathā bhadro kasāni-
vittho, 86

Ahiṅsakā ye munayo, 225

Ākāse padaṇ natthi . . . iñji-
taṇ, 255

Ākāse padaṇ natthi . . . ta-
thāgatā, 254

Ārogyaparamā lābhā, 204

Idha vassaṇ vasissāmi, 286

Ucchinda sineham attano,
285

Uṭṭhānakālamhi anuṭṭhahā-
no, 280

Uttitṭhe nappamajjeyya, 168

Udakaṇ hi nayanti nettikā,
145

Upanītavayo va dāni 'si, 237

Ekaṇ dhammaṇ atitassa, 176

Ekāsanaṇ ekaseyyaṇ, 305

Etaṇ hi tumhe paṭipannā,
275

Etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ,
192

Etam atthavaṣaṇ ñatvā, 289

Etha passath' imaṇ lokaṇ,
171

Evaṇ bho purisa jānāhi,
248

Es' eva maggo, natth' añño,
274

Kayirañ ce kayirath' enaṇ,
313

Kāmato jāyati soko, 215

Kāyappakopaṇ rakkheyya,
231

Kāyena saṇvutā dhīrā, 234

Kāsāvakanthā bahavo, 307

Kiccho mānussapaṭilābho,
182

Kuso yathā duggahito, 311

Kodhañ jahe vippajaheyya
mānaṇ, 221

Ko nu hāso kim ānando, 146

Khantī paramaṇ tapo titik-
khā, 184

Gabbham eke uppajjanti, 126

Gahakāraka diṭṭho 'si, 128

Cattāri thānāni naro pa-
matto, 309

Cirappavāsiṇ purisaṇ, 219

Chandajāto anakkhāte, 218

Jayaṇ veraṇ pasavati, 201
 Jighacchā paramā rogā, 203
 Jīraṇti ve rājarathā sucittā,
 151

Taṇhāya jāyatī soko, 216
 Tato malā malatarāṇ, 243
 Tath' eva katapuññaṃ pi,
 220

Taṇ puttapaśusammattaṇ,
 287

Tamhi saccaṇ ca dhammo
 ca, 261

Tasmā piyaṇ na kayirātha,
 211

Tumhehi kiccaṇ ātappaṇ,
 276

Te tādise pūjayato, 196

Dadanti ye yathāsaddhaṇ,
 249

Dukkhaṇ dukkhasamuppā-
 daṇ, 191

Duppabbajjaṇ durabhira-
 maṇ, 302

Dullabho purisājaṇṇo, 193

Dūre santo pakāśenti, 304

Dhammaṇ care sucariṇaṇ,
 169

Dhiraṇ ca puññaṇ ca bahus-
 utaṇ ca, 208

Na antalikkhe na samudda-
 majjhe . . . pāpakammā,
 127

Na antalikkhe na samudda-
 majjhe . . . maccu, 128

Na kahāpaṇavassena, 186

Nagaraṇ yathā paccantaṇ,
 315

Na cāhu na ca bhavissati,
 228

Na tāvatā dhammadharo, 259

Na tena ariyo hoti, 270

Na tena therō hoti, 260

Na tena paṇḍito hoti, 258

Na tena bhikkhu hoti, 266

Na tena hoti dhammaṭṭho,
 256

Natthi rāgasamo aggi . . .
 naḍi, 251

Natthi rāgasamo aggi . . .
 sukhaṇ, 202

Na naggacariyā na jaṭā na
 paṇkā, 141

Na muṇḍakena samano, 264

Na monēna munī hoti, 268

Na vākkaraṇamattena, 262

Na ve kaḍariyā devaokaṇ
 vajanti, 177

Na santi puttā tāṇāya, 288

Na silabbatamattena, 271

Nēkkhaṇ jambonadasseva,
 230

N' etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ,
 189

Paṇḍupalāso va dāni 'si, 235

Pathavyā ekarajjena, 178

Paradukkhūpadhānena, 291

Paravajjānupassissā, 253

Parijīṇṇaṇ idaṇ rūpaṇ, 148

Pavivekaraṇaṇ pītva, 205

Passa cittakataṇ bimbaṇ, 147

Pānimhi ce vaṇo nāssa, 124

Pāpaṇ ce puriso kayirā . . .
 pāpassa uccayo, 117

Pāpaṇ ce puriso kayirā . . .
 puññaṇssa uccayo, 118

Pāpāni parivajjeti, 269

Pāpo pi passati bhaddraṇ, 119

Piyato jāyatī soko, 212

Pūjārahe pūjayato, 195

Pemato jāyatī soko, 213

Pcraṇam etam Atula, 227

Phusāmi nekkhammasuk-
 haṇ, 272

Bahuṇ ve saraṇaṇ yanti,
 188

Bālasaṅgatacārī hi, 207
Bhadro pi passati pāpaṇ,
120

Maggān' aṭṭhaṅgiko seṭṭho,
273

Mattāsukhapariccāgā, 290
Manopakopaṇ rakkheyya,
233

Mal' itthiyā duccaritaṇ, 242
Mātaṇ pitaraṇ hantvā . . .
khattiye, 294

Mātaṇ pitaraṇ hantvā . . .
soṭṭhiye, 295

Mā piyehi samāgañchi, 210
Māppamaññetha pāpassa,
121

Māppamaññetha puññassa,
122

Mā voca pharusāṇ kañci,
133

Yaṇ hi kiccaṇ tad apavid-
dhaṇ, 292

Yaṇ kiñci sithilaṇ kammaṇ,
312

Yaṇ ce viññū pasaṅsanti,
229

Yathā daṇḍena gopālo, 135

Yathā bubbulakaṇ passe, 170

Yassa accantadussīlyaṇ, 162

Yassa c'etaṇ samucchinnaṇ
. . . adhigacchati, 250

Yassa c'etaṇ samucchinnaṇ
. . . vuccati, 263

Yassa jālinī visattikā, 180

Yassa jitaṇ nāvajīyati, 179

Yassa pāpaṇ kataṇ kammaṇ,
173

Yān' imāni apatthāni, 149

Yāvaṇ hi vanatho na chij-
jati, 284

Ye jhānapasutā dhīrā, 181

Yesaṇ ca susamāraddhā, 293

Yo appadutthassa narassa
dussati, 125

Yogā ve jāyati bhūrī, 282

Yo ca pubbe pamajjitvā, 172

Yo ca sameti pāpāni, 265

Yo ca buddhañ ca dhammañ
ca, 190

Yo daṇḍena adaṇḍesu, 137

Yo 'dha puññañ ca pāpañ
ca, 267

Yo pānam atimāpeti, 246

Yo ve uppatitaṇ kodhaṇ, 222

Yo sāsanaṇ arahataṇ, 164

Ratīyā jāyati soko, 214

Rājato va upassaggaṇ, 139

Vacīpakopaṇ rakkheyya, 232

Vajjañ ca vajjato ṇatvā, 319

Vanaṇ chindatha, mā ruk-
khaṇ, 283

Vācānurakkhī manasā susaṇ-
vuto, 281

Vānijo va bhayaṇ maggaṇ,
123

Vedanaṇ pharusāṇ jāniṇ, 138

Sace neresi attānaṇ, 134

Saccaṇ bhane na kujjheyya.
224

Sadā jāgaramānānaṇ, 226

Saddho silena sampanno,
303

Sabbapāpassa akaraṇaṇ, 183

Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe
bhāyanti maccuno, 129

Sabbe tasanti daṇḍassa sab-
besaṇ jīvitaṇ piyaṇ, 130

Sabbe dhammā anattā ti,
279

Sabbe saṅkhārā aniccā, 277

Sabbe saṅkhārā dukkhā ti,
278

Sādhū dassanaṇ ariyānaṇ,
206

Siladassanasampannaṃ, 217
 Sukarāṇi asādhūni, 163
 Sukhakāmāṇi bhūtāṇi yo
 daṇḍena na hiṃsati, 132
 Sukhakāmāṇi bhūtāṇi yo
 daṇḍena vihiṃsati, 131
 Sukho buddhānaṃ uppādo,
 194
 Sujīvaṃ ahrīkena, 244
 Sudassaṃ vajjaṃ aññesaṃ,
 252
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . ahiṃsāya rato mano,
 300
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . kāyagatā sati, 299
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . dhammagatā sati, 297
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . buddhagatā sati, 296
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . bhāvanāya rato mano,
 301

Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . saṅghagatā sati, 298
 Surāmerayapānaṃ ca, 247
 Susukhaṃ vata jīvāma . . .
 anāturā, 198
 Susukhaṃ vata jīvāma . . .
 anussukā, 199
 Susukhaṃ vata jīvāma . . .
 averino, 197
 Susukhaṃ vata jīvāma . . .
 yathā, 200
 Seyyo ayogulo bhutto, 308
 So karohi dīpaṃ attano . . .
 upehisi, 238
 So karohi dīpaṃ attano . . .
 ehisi, 236
 Haṃsā ādiccapathe yanti,
 175
 Hirinisedho puriso, 143
 Hirimatā ca dujjīvaṃ, 245
 Hīnaṃ dhammaṃ na seveyya,
 167

V. QUOTATIONS FROM OTHER WORKS.

Udāna, p. 60, 154

Jātaka:

„ Akālarāvīkukkuṭa (I.
 436), 143
 „ Anabhirati (I. 302),
 349
 „ Uraga (III. 164), 277
 „ Kātāhaka (I. 454),
 358
 „ Kanhausabha (I.
 196), 213
 „ Kāka (I. 498), 423
 „ Kuṇāla (V. 446),
 349
 „ Kuṇḍakakucchisin-
 dhava (II. 289),
 325

Jātaka Dabbapuppha (III.
 334), 141
 „ Devadhamma (I.
 129), 76
 „ Nandivīsāla (I. 193),
 213
 „ Nigrodhamiga (I.
 152), 148
 „ Parosahassa (I. 407),
 230
 „ Mandhātu (II. 313),
 240
 „ Mahāpaduma (IV.
 192), 181
 „ Varana (I. 319), 409
 „ Sarabhamiga (IV.
 266), 228

Jātaka	Sāketa (I. 309), 319	Vinaya (Cullavagga, VII. 2, 5), 156
„	Sūkara (II. 10, 11), 346	Vimānavatthu, p. 44, 253
„	Somadatta (II. 165- 6), 125	Saṅyutta, I. 21, 221 „ I. 81, 265 „ I. 202, 460-1
Dīgha, II. 76-7, 250; II. 275, 270		Suttanipāta, 949 = 1098, 80 „ 804, 320

APPENDICES

Page 183 :—

K. a. Kasmā Bhagavā titthiyānaṃ labhati paribhāsanān ti. Idaṃ Bhagavatā pubbakammaṃ kataṃ : atīte kira bodhisatto apākājātiyaṃ (?) uppanno Munāli nāma dhutto hutvā dujjanasāṃsaggabalena Surabhiṃ nāma paccekasambuddhaṃ ‘dussilo pāpadhammo ayaṃ bhikkhū’ ti paribhāsam akāsi. So tena akusalena vadhi (vaddhita°?) kammena bahū vassasahassāni niraye paccitvā imasmiṃ pacchimattabhāve dasapāramitāsāṃsiddhabalavasena Buddho jāto lābhaggayasaggaṃ patto ahosi. Tena vipākena titthiyā Ciñcamānavikaṃ avaṇṇaṃ uppādetuṃ vāyamiṃsanti heṭṭhā vuttanāyena’ eva diṭṭhaditṭhānaṃ (°atṭhāne?) akkoṃsanti paribhāsanān ti. Vuttam pi c’etaṃ :

‘Munāli nāma’ ahaṃ dhutto pubbe aññāya jātiyā
paccekabuddhaṃ Surabhiṃ abbhācikkhiṃ adūsakaṃ.
Tena kammavipākena niraye paccati ciraṃ
bahūni vassasahassāni niraye sañcariṃ ahaṃ.
Manussalābhaṃ patvāhaṃ abbhakkhānaṃ bahū labhiṃ
tena kammavipākena Ciñcamānavikā mama
abbhācikkhi abhūtena janakāyassa āgatā’ ti.

Idaṃ pubbakammaṃ Satthuno.

Page 225 (a) :—

K¹. a. : evarūpaṃ sakaladasasahassacakkavāḷagabbhe
nirantaraṃ devamanussehi katasakkārasammānaṃ disvā

sopānasīse t̥hito va devānaṃ majjhe anekappakāraṃ Yama-
kapāṭihiriyaṃ dassento va, tena dassento āha :

‘ Yamakapāṭiheraṇ ca ñāṇe t̥hatvā Tathāgato
akāsi buddhavisaya (°aṇ?) iddhinekappakāraka (°aṇ?).
Satthu kāyā samuggatā nilā pītā ca lohita
oddhā tapā mañjetthā ca pabhassaranāmakā.
Ādhāvanti vidhāvanti nippharanti parāparaṃ
jotayanti disvā (disā?) sabbā chabbannaraṃsiyo brahā.
Satthā tasmiṃ nabhe tit̥tha (°aṇ?) nisinnaṃ (nisīdaṃ?)
caṅkamaṃ sayāṃ
ubho candasuriyaṇ ca hatthenādhiparāmasiṃ.
Yato ca mocesi jalaṃ kāyā tato aggi pamocayi
uddhaṃ kāyā adho kāyā Satthā taṃ parivattayi.
Yato kāyā jalaṃ muñci tato aggi pamocesi
yato kāyā jalaṃ muñci tato jalaṃ pamocayi.
Lahu jalaṇ ca aggiṇ ca jāyanti yamakā viya
“ Yamakapāṭihiriyaṃ ” ti tena vuccanti paṇḍitā ’ ti.

Evaṃ Bhagavā—

Page 225 (b) :—

K¹. a. : Tena dassento āha :

‘ Lokavivaraṇaṃ nāmaṃ pāṭiheraṃ akāsi so,
cakkavālasahassesu dasasu santi devatā.
Satthāraṃ dassanatt̥hāya sampatanti idhāgatā
chaṇavesadharā devā yakkhā gandhabbakinnarā,
Nāgā supaṇṇā asurā siddhivijjādharā ca ye
saṅgamā ekato sabbe anuyanti Tathāgataṃ.
Satthāraṃ vandanti thomenti pūjenti ca nirantaraṃ.
Sinerumuddhani Buddho t̥hito tat̥tha mahāyaso
ke (loka°?) vivaraṇaṃ nāma pāṭiheraṃ akārayi.
Devā ca manusse passisuṃ manussāpi ca devate.
Te aññamaññaṃ passitvā mahāpūjaṃ akārayuṃ :
aho abbhuto lokasmiṃ acchiriyaṃ lomahaṃsano.
Devā manussā aññamaññaṃ sampasannā savippam-
hayā (savimhayā?)

sudullabho hi lokasmiṃ buddhuppādo mahabbhuto,
labhitvā dāni sambuddhaṃ etaṃ lābhānaṃ uttamaṃ.
So devorohaṇaṃ katvā pāṭiheraṃ mahabbhutaṃ
sakassanagare ramme otari lokanāyako ' ti.

Page 225 (c) :—

K¹. a.¹: satthu purato vādento gacchati, tassā kira
sovaṇṇamayaṃ pokkharāṃ indaṇīlamayo daṇḍo² pabāla-
mayā vedhikā,³ vīṇā taṇ⁴ gāvuttaṃ⁵ upari daṇḍo⁶ tigā-
vuttappamāṇaṃ,⁷ iti so taṇ vīṇaṃ ādāya samapaññā
samuñcaṇi⁸ agganakhena⁹ paharivā tantassarena gīta-
saraṃ gītassarena tantassarāṃ anuggamitvā madhuragī-
tassarāṃ nicchārento Nāradaṭṭimbarussa gandhabba (°ā?)
devatāpamukhāhi saddhiṃ otariṣuṃ. Santusitasuyāmā
ubho devarājā hi (°no?) saṅkhato (°a°?) khīraphalika-
rajjaṭṭavaṇṇaratanaṭṭhacittacārudaṇḍaṃ tigāvutappamāṇaṃ
dibbacāmarāṃ ādāya ubhosu passesu Bhagavato vijjamaṇā
otariṃsu. Mahābrahmā tiyojanapamāṇavimalacandavara-
sadisaṃ dibbasetaṭṭhataṇṇaṃ Satthu upari dharayamāno otari.
Sakko devarājā satṭhisakataṭṭhārābharāṇaṭṭharitatato (?)
Satthu pattaṃ gaheṭvā suvaṇṇasopāṇena otari. Iti 'ito
Bhagavā ito Sugato' ti saḥavajirena pāṇinā maggadde-
sakaṃ (°udd°?) karumāno purato otari. Mātali saṅgāhako
dibbapupphitasuvaṇṇaṭṭharitaṃ suvaṇṇacaṇḍakataṃ gahe-
tvā Satthu purato vippakiranto otari. Dasasahassacakka-
vāḷesu va devagaṇā yakkhasupannaḍāyo chattaḍṭhajaṭṭha-
kaṃ ādāya pathavitalato patthāya yāva bhavaggā ekaṇgaṇā
aheṣuṃ. Satthā maṇimayasopāṇamaṇḍijhe ṭhito acinteyyāya
buddhasiribhūtiyā sādassento maṇimayasopāṇena otari,

¹ Cf. Sumaṅgala on Sakkapañhasutta.

² Su. a. rajatamayā tantiyo.

³ Su. pavāla° vedha°.

⁴ Su. °pattakaṃ.

⁵ Su. a. tantibandhanatṭhānaṃ gāvutaṃ.

⁶ Su. °ako, a. gāvutaṃ ti.

⁷ Su. °ṇā vīṇā.

⁸ Su. samucchanā mucchetvā.

⁹ Su. °hi.

balavapaccaso va sopānapādamūle silātale patiṭṭha-
pesi, taṃ Acalacetiyaṃ nāma jātaṃ. Tadā taṃ divasaṃ
buddhasiriyaṃ oloketvā devā manussā ca chaṭṭiṃsa yojana-
parimaṇḍalā antamaso pi uddhakapillikā pi sattā eko pi
buddhabhāvaṃ apattthento nāma nāhosi. Satthari tattha
sopānamūle ṭhite mahājano anekehi vividhappakārapūjā-
akraṇehi Bhagavantaṃ sahatthena sagāravena pūjento.

Page 229 (a) :—

K. a.: Kasmā? Sāriputto Assajitherassa dhammaṃ
sutvā sotāpattiphalāṃ patto Satthu dhammadesanāya
sāvaka-pāramiññānaṃ patvā saha arahattamaggena soḷasa-
ññānāni paṭibujhi: katilokapañño¹(?) vadhipañño tama-
lapañño²(?) mahāpañño puthupañño vipullapañño gam-
bhīrapañño samantapañño³ bahulapañño bhūripañño
siḥaṇṇapañño lahupañño hāsanapañño javanapañño tikkha-
napañño nibbedhikapañño⁴ iti soḷasa-ññānehi samannā-
gato Sāriputtathero.

Page 229 (b) :—

K. a.: Puna therassa paññāya asadisabhāvaṃ evaṃ
vuttaṃ:

‘Loka-nāthaṃ ṭhapetvāna ye paññā atthi paṇino
Paññāya Sāriputtassa kallaṃ (*sic*) nagghanti soḷasi(ṇ).’

¹ Paṭilābha°?   ² Vepulla°?   ³ Asāmantā°?

⁴ Cf. Aṅguttara, I. 45, II. 178; Saṃyutta, I. 63, 191.